Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Guilhermus parisien[sis] de vniuerso.

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461881

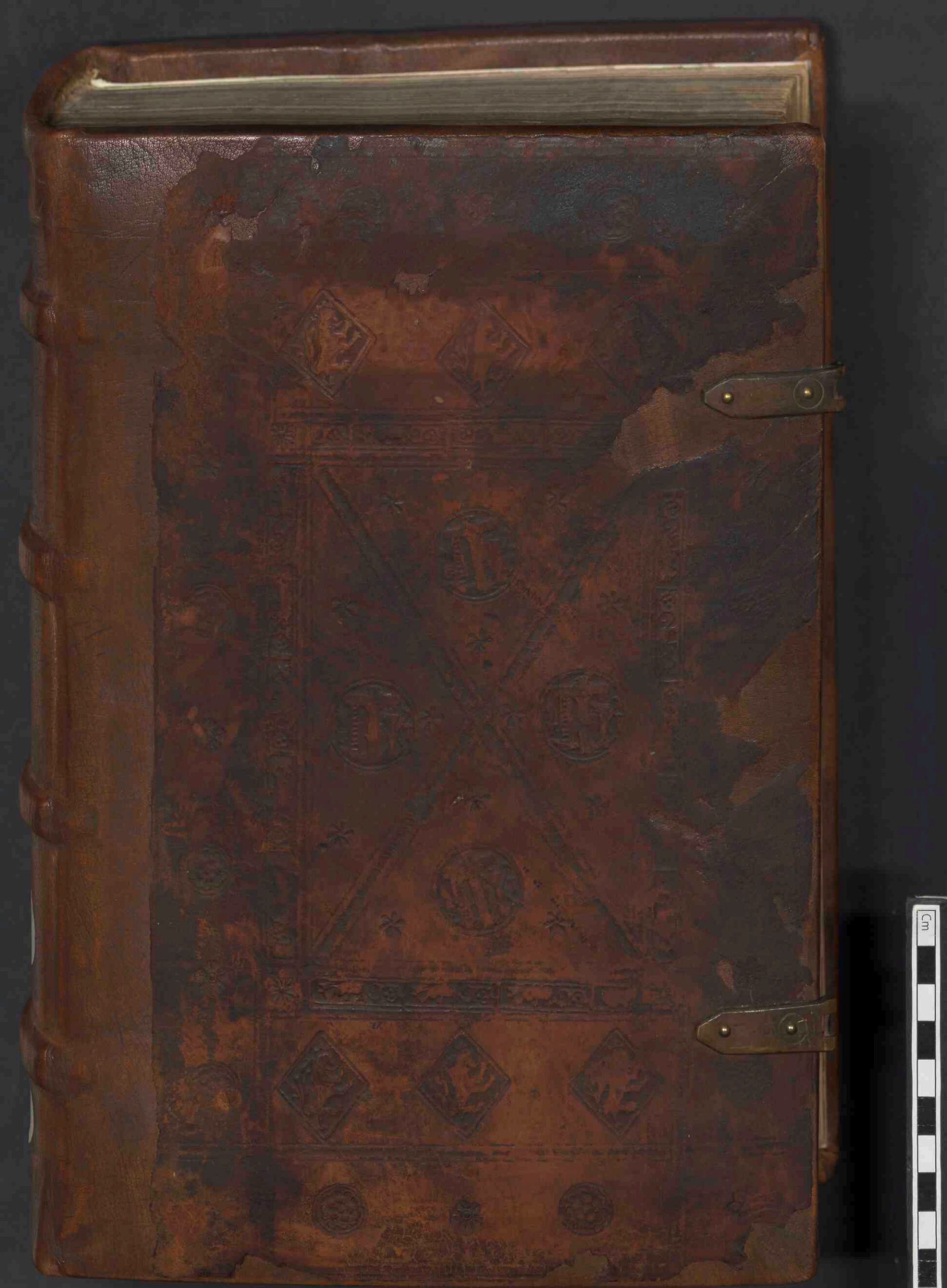

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

ipsa natiuitate sua vel ante et hec est intẽtio ꝼm quam astronomi sciebãt iudiciorũ suorum fatidicã nominant ⁊ dicitur fatus a fosforis tanq̃ constellatio natiuitatis vel cõceptionis vel etiã alteri⁹ hore precedentꝭ et conceptionẽ et natiuitatẽ hec fata siue loquuta fuerit ꝓsignãdo siue ꝓsignificãdo. Aliomodo ⁊ alia intentione fatum intellexerũt cultores multitudinis deoꝝ ꝓordinatuꝫ et ꝓdictum ab ipsis dijs ꝙs colebant ꝓdictũ inq̃ denũciatiue opinabant enim deas triplicit loqui ꝟ commonitorie et comminatorie et denunciatiue Ea ꝟo que cõminatorie vel communitorie dixisset posse auerti ne eueniant denũciata vero neccario euenire tq̃ decreta ⁊ statuta deoꝝ. Unde ⁊ fata tq̃ dicta et ꝓdicta deoꝝ ipsorum ꝙs mentiri impossibile eẽ credebant nominauerũt Fatum igit ꝼm intentionem istã est sentẽtia ⁊ assertio deoꝝ ipsorum dicẽdo vel fando ꝓsa et denũciata mortalibus ó magnis euentib⁹ alicuius Nõ enim dicit fatum de quotidianis et modicis euentib⁹ Dedit autẽ casum huic opinioni multiplex narratio ⁊ assertio hominũ ⁊ maxime mulierum dicentiũ se audiuisse deos loquentes in natiuitatib⁹ hominum ⁊ mulieruꝫ euentus istos. Q̃ et vsq; hodie aput multas nationes ẽ huiusmodi opinio ⁊ fortitan aput oẽs et multos ex egregijs militibus fatatos sic dicũt id ẽ magnos euentꝰ eoruꝫ a dijs vel deab⁹ anteq̃ eueniret ꝓfatos siue ꝓdictos Et poluerũt quidaꝫ de as cẽ. que talia ꝓfarent aut ꝓdicerent maxime in natiuitatib⁹ hominuꝫ fortitan similibus narrationib⁹ ⁊ assertionib⁹ hominũ dicentiũ se audiuisse deas colloquẽtes ó euentibus nascentiũ vel fortitã arbitrati sunt conuenienti⁹ deas assistere parentibus hominũq; natiuitatib⁹ q̃ deos et hoc licꝫ superstitiose et pene anilit dici videatur q: vel famose vel fabulose tñ pene communit dicitur ⁊ fatati multi ó antiquis et quidã etiam huiusmodi temporis non multũ lõge a tenra natiuitatꝭ mee nõ est ꝓtermittendũ quin de hoc aut ꝟitas si deus voluerit aut veri similitudo quera tur et tentetur an per me valeat inueniri.

s Liendum aũt est tibi q: fuit ex italicis phis cuius eloquentiam vsq; hodie tota latinitas non immerito admiraf et inf italicos sapientiã ei⁹ reputo ⁊ arbitro: admirandã q dixit fatũ et ymanenez idẽ eẽ nec distinxit int ea mis nominibus tantũ dicẽs fatũ eẽ causas colligatas p q̃s res reb⁹ cõnexe serie ozium vel fiũt. Et iterũ alio ꝼmone dixit q: fatũ ẽ ex oĩ eternitate fluẽs vitas se npiterna bus sermonib⁹ ⁊ si veritatez explicare sibi visus fuerit rationẽ tamen ⁊ explicationẽ ꝓtexerit nominationis nec apparet nobis nec faf nos scire q̃re fatũ sit nominati sic. Reminiscere igit eoꝝ q audiuisti in ꝓcedentib⁹ hoc ẽ in ꝑma parte tractat⁹ istius qui ẽ ó vniuerso ⁊ in ꝑma parte tocꝰ spiritualis ac diuinalis magisterij ó verbo ꝑmo seu ꝑmo genito. q̃ ꝑim⁹ genito: ꝑmo q̃ loquuto: semetipm dixit eternaliter ante omnia tẽpora ⁊ anteq̃s aliq̃d crearet et ẽ dixit eodẽ verbo quecunq; factur⁹ erat ⁊ quecunq; futura erat siue in reb⁹ siue ꝓ bus ita vt nullũ ex euentib⁹ vel rep vel bominum qõ nõ in eo ꝟbo et p ipsuꝫ diceret Sit nec ordo nec mod⁹ in tota serie seorum ab eo ptermissus ẽ vel tacit⁹ quare quicqd tũc erat futuꝫ tũc fat⁹ est et loquutus ⁊ ꝓpter hoc fatũ tũc siue dictũ est⁹ ius. Jnõ igit videri põt nominatuꝫ fatuꝫ ꝑmogenitũ verbũ quia dictũ ab ipo ꝑmo loquutore ꝑmoq; genitore. Sãs cuiꝰ quia dictũ aut fatũ non solũ res dicit sed ipsa factio siue dictio ipsi⁹. q̃ res dicta vel fata dicẽda ẽ. Hec igit ratio videf esse minis seu nominationis fati ⁊ congruere soli verbo creatoris in q̃ et per quod constituit et ordinauit aput semetipsum ante secula totam seriem seculoꝝ atq; causarum omnesq; euentus hominuꝫ. q̃ dicuntur fortune vel infortunia et bona quiẽs omnia tam nature q̃s gratie q̃s future gloꝛie et etiam tẽporalia siue corpoꝛa de quorum numero sũt pene ⁊ afflictiões depauperationes contumelie ipsaq; paupertas omniaq; tormẽta hmõi et etiã moꝛs que oĩa vulgalis stulticia mala noiat ⁊ tanq̃ mala fugit ea dẽ et ꝓpt põt repellit. Mala vero culpabilia que vicia dicunt atq; peccata dixit apud semetipm futura atq; ꝓuidit nec voluit nec eẽnt ex ipso vel ab ipo vel per ipsum quoniã non decet gloriam eius et bonitatem vt sit causa talium. Statuit igit apud se in verbo suo omnipotentissimo et per ipsum non ꝓhibere ea esse. Sed limitare atq; ordinare ⁊ modera re limitare quidem ne eo vsq; ꝓsilirent quocunq; mali homines vel mali demo-

nes vellent aut suggerent. Moderari ꝟo multiplicibus cepsionibus at resistẽtijs quas omnes sola totaliter nouit sapientia ipius oꝛdinare quoq; vt non ante vel ꝓpius fierent q̃ ipse vtilitates illas ex eis elicere ꝓpter quas ea permittenda potiꝰ elegit q̃ cominus essent auertenda seu ꝓbibenda.

b Ys igit ita determinatis caue diligenter ab intellectu et intentione sermonis cõmunis quo dicunt homines valde incircumspecte fato euenit hoc vel per fatum quoniã si fatum intelligaf ibi nisi de bonis vel nature vel gratie vel gloꝛie vel temporis seu foꝛtune et nomie fortune intelligo ipa bona antedicta que vulgus insipientiuꝫ in fortunia nominat cum nemo sapiens dubitet illa esse bona dei dona multipliciter fructuosa bene vtẽtibus et inestimabiliter ꝓciosa. Uerbo quippe dei atq; per ipm facta fuisse omnia et fieri quecunq; operaf creatoꝛ et fienda quecunq; facturus est. Declaratum ẽ tibi in ꝑma parte tractatus ipius et hoc baber vsus autenticoꝝ sermonũ ꝓpheta rum gentis hebꝛeoꝝ. Horum enim vnus dixit. Uerbo dei celi firmati sunt lex vero et doctrina xpianoꝝ refertissime sunt huiusmodi sermonib⁹ hoc aũt est quoniam verbũ istud illis maxime innotuit et ipm legis siue latoꝛem auctoꝛem doctoꝛẽ ⁊ ꝓdicatoꝛẽ indubitata fide tenent ipmq; pa rẽ cultus honoꝛificentia cuꝰ ipso genitoꝛe suo in vnitate deitatis tota deuotione ac studio venerant nec apud eos qui docti sunt ꝺ gente xpianoꝝ recipitur sermo huiusmodi fato euenit hoc vl per fatum quoniam nec intentiõis hmõi quaꝫ dixi vicꝫ qua significet verbum dei nomen fati est apud eos et etiã si esset non reciperẽt absq; distinctione exꝓssa atq; declaratiõe Cauẽt enim sibi non immerito non solũ ab erroꝛibus impietatis cuiuscũq; sed etiã ab ipsa specie et suspitione eoꝝ in sermonibus et colloquutionibus suis hinc est q̃ fati nomen abhoꝛrent tanq̃s sonent vl in ima eius ydolatram quã sumope detestantur vel irrident tanq̃ anilis seu vetulans insipientie deliramentũ. Nec te conturbare potuerunt aut debebunt arguciesophicoꝝ dicentiũ postq̃ creatoꝛ dixit eternaliter omnes euentus futuros ⁊ verbum eius immutabile est per omnẽ modum et omnis dictio vel assertio necessaria et omnino impossibile est ipm mentiri fuisse necesse est igitur euenire vel verum esse quicquid dixit. Si reminiscaris similium argutiarũ quas in ꝓcedentib⁹ de ꝓuidentia creatoris audiuisti per omnia enim similiter te habere debes in omnibus que circa verbuꝫ dei vel dictũ obiiciũtur quemadmodũ et in hijs que circa ꝓuidentiaꝫ et cauere tibi a sermonibus duplicem statum aut duplicitates de quibus audiuisti vel exꝑsse significant vel insinuant vel discrepantiã siue dissimilitudinem inter verbum dei vel dictum quale est verbum menciendi vel dicendi falsa vt falsitas verbi dei aut falsum verbi dei. Jsta eñ dicunt discrepantiã inter verbuꝫ dei et res dictas et hmõi discrepantia indubitanter impossibilis est. Jmpossibile enim est aliter esse in rebus vel se habere res q̃ deus dixerit ⁊ sicut non est necesse de vnoquoq; ꝓuidit deum ipm ꝓuidisse illud ymo multa ꝓuidit quoꝛ vniq; quodq; possibile est ipsum non ꝓuidisse et de scientia similiter se habet sic et de verbo seu dictione ipius verissimum est ipsum multa ab eterno dixisse de quoꝝ vnoquoq; possibile est q: ipsuꝫ non dixerit. Quemadmodũ etiam dixi tibi cauendum esse ab vniuersitate et particularitate et compositione atq; diuisioneꝫ a re et dicto iuxta sermones loquentium de ꝓuidentia creatoris. Sic et in similibus locutionibus circa verbum eiusdem vel dictionem tibi cauendum est in simlib⁹ sermonibus. Et vt clariora fiant tibi que audisti circa verbum creatoris et ꝓuidentiaꝫ intende diligenter in exemplũ qõ ꝓpono tibi. Si qs dixerit de duob⁹ oppositis contingentibus quoꝝm necesse est semper alterum esse verum hoc est verum demõstrato eo q: est verũ ⁊ firmauerit intentionem suam in hoc q: aliud non demõstraret. Manifestum est ipsum nõ posse mentiri hac oꝛatione hoc est verum in hac intentiõe quã dixi causaꝫ possibile est non esse verum id de quo dicit hoc est verum quoniam de vtroq; possibile est ipsum non esse verum. Cum secundũ positionẽ istã vtrunq; contingẽs sit ẽntoforitius nõ debet eẽ mirabile deũ non posse

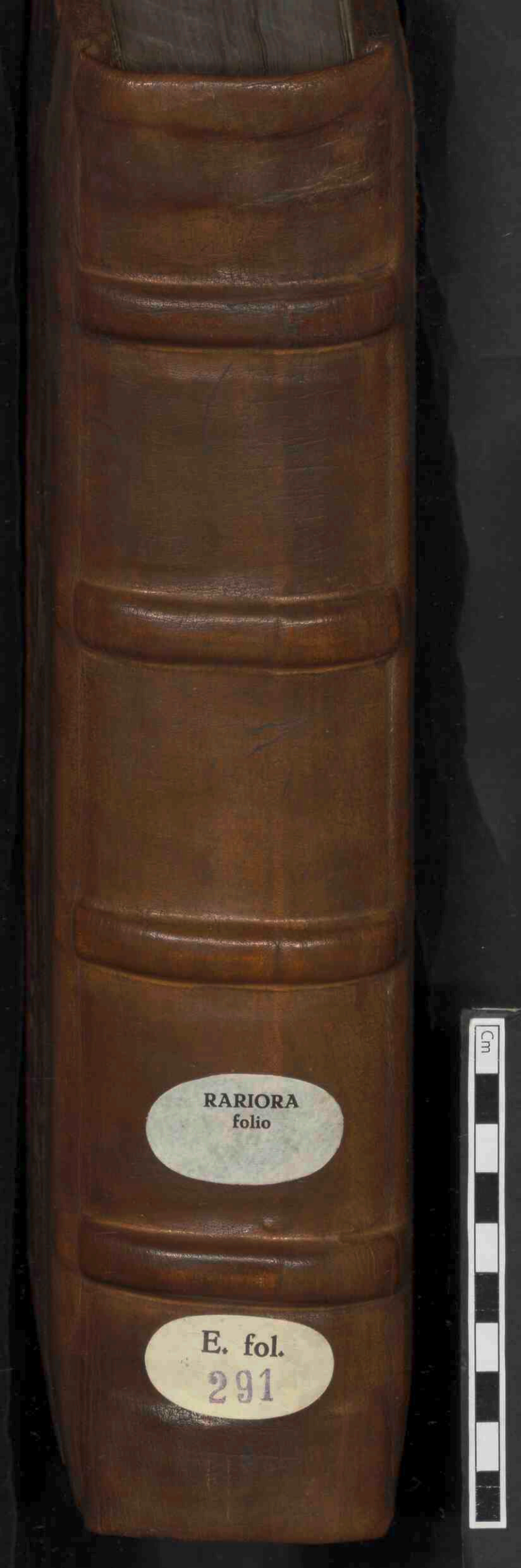
RARIORA
folio
E. fol.
291
Cm

Cm

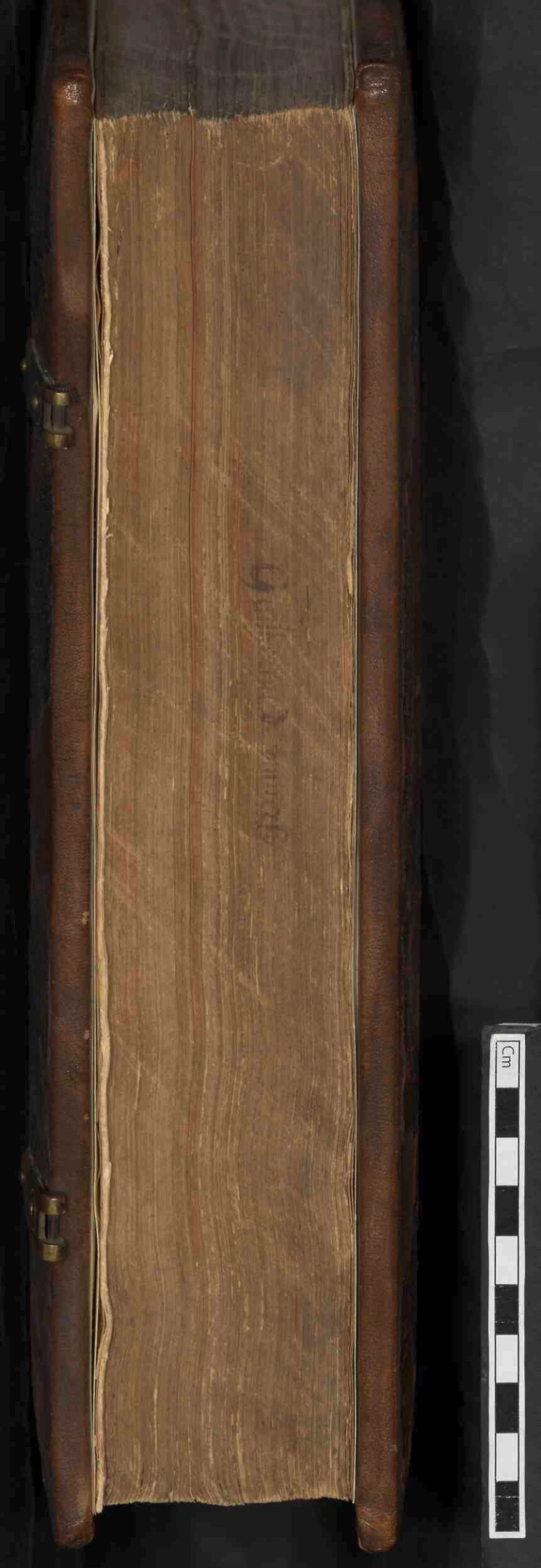
Cm

E. fol.
291
Cm

Theol. 291

279. **Guilelmus** Alvernus (Guillaume d'Auvergne), De universo. [Neurenberg, Geo. Stuchs niet na 1497]. 2o. E. 2o. 2911

Typen 5, 7 (100 m.M.), 13 (71 m.M.). — HC* 8319. — BMC II p. 470. — Peddie II p. 306. — Pr. 2277. — Dateering volgens BMC. — Het titelblad ontbreekt.

Samengeb. met nr. 278. — In den catalogus van 1845.

278. **Guilelmus** Alvernus (Guillaume d'Auvergne), De sacramentis. Cur deus homo. De poenitentia. [Neurenberg, Geo. Stuchs niet na 1497]. 2o. E. 2o. 2912

Typen 5, 7 (100 m.M.), 13 (71 m.M.). — HC* 8316. — BMC II p. 470. — Pr. 2276. — Dateering volgens BMC.

Op het 1e bl. van het 1e stuk: „Est bibliothecae fratrum minorum montis Lucis" (Maastricht). — Uit de Maastrichtsche collectie. — In oorspr. herstelden led. stempelband, waarvan de stempels zijn beschr. en afgeb. bij Hulshof-Schretlen p. 13 pl. VII 1—3, 6—9. — Samengeb. met nr. 279. — In den catalogus van 1845.

Theol. 291

nos supplicantes tibi exaudi ppicius

Sine quo preces omnes casse creduntur et indigne

deri auribz. Tu qui omniū seculoz sanctos ovi mi

minis [illegible] ctendo spiritus Ipse

hodie apostolos xpisti donans munere in solito

et cunctis in audito seculis. Hunc diem glorioſi

Veni sancte spiritus Jcm alia feciſti.

et emitte celitus lucis tue radium. Veni pater

pauperum veni dator munerum veni lumen cor

dium. Consolator optime dulcis hospes anime

cetis uelut lucerna lucēs i firmamēto ecclesie milit
tis. Qui radio diuine sapientie exēplog sanctissim
e si

Nr. 276. Guido de Monte Rocherii. Z. j.

152 bl., 31 r., één type, got. lett., sign. a8—t8. Zie voor beschr
facsimile Het Boek III-1914 p. 146—147. De druk is van de groep

lia:ad instar superne Jherusalez ordinata cuius qu
dem militantis ecclesie fundamenta i montibus san
tis prophete rememorans:per montes prelatos su
periores apostolis succedentes insinuat:qui ad mo
dum spirituum supreme iherarchie medios Inferio
res videlicet prelatos illuminant perficiunt atz pur
gāt:ut sic medii a superioribus illumīati sanctis per
fecti uirtutibus ac erroribus expurgati:inferiores se
culares scz et laicos simili modo illuminent perfici
ant et expurgent:quod facere nequeunt nisi fuerint di
uina imbuti doctrina:hec ergo attenta et uigili medi

C.f. Bibliotheca ff. Mi. omnibus Libris

Incipit pma pars pue partis Guilbermi Parisien. de vniuerso.

Scientia devniuerso dicitur fm duas intentiones quarū altera est philosophia cōpleta ex aggregatiōe omnium scientiaꝝ philosophicarum quēadmodū vniuersum aggregatū ē ex omnibꝫ q̄ sunt. et eius totalitas nō est. nisi collectio omniū eoꝝ. hoc autē manifestū est ex proportione quoniā quēadmodum se habet vnūquodq; scibiliū ad totum aggregatū ex omnibꝫ scibilibus. Sic scienciarū vna queq; ad scientiā aggregatā ex omnibus hoc autē est vt iam diximꝰ philosophia completa in totalitate sua. huius vero exemplum est scientia de triangulo ⁊ scientia de circulo que partes sunt indubitāter geometrie complete. quēadmodū triangulus et circulus partes sunt vniuersi p geometriam mensurabilis seu cognoscibilis. Sic numerus et magnitudo continua ad aggregatū ex ambabus ⁊ eodē mō scientie de hūs ad scientiā aggregatam ex ambabus se habent. Altera vero intentione scientia de vniuerso ē sciencia de ipso per modū quo ē vniuersum hoc ē de hūs que sunt ei p modū istuꝫ videlicet in quantum est vniuersum ⁊ hoc nominabo ⁊ numerabo et psequar inquisitione psecutate p vias probationū et declarationū p quas acquiret tibi certitudo eoꝝ si deꝰ voluerit

Q̄ illa scientia sit pars secunda pmi sapiētialis ac diuinalis magisterij ꝓpter duas causas.

Dito igitur in pmis quia vniuersū nō intelligo hic nisi vniuersitatez creatoris ⁊ siue dicam vniuersuꝫ siue oīne siue mundū simpliciter. hoc ē absq; determinationis adiectione vna est intentio apud me triū istoꝝ. Quare scientia de vniuerso p modū istum est scientia de omni scientiaq; de mundo simpliciter scientia vna est. ⁊ est pars secūda pmi sapientialis ac diuinalis magisterij. hoc autē ē ꝓpter duas causas quarū altera est honoꝛ et gloria creatoris qui ē finis principuus et vltimus totius sapientialis diuinalisq; magisterij ꝓpter hunc finē em philosophantes in rebus huiusmōi solu recte vereq; philosophanter in illis. Non enim hac de causa sola inuestiganda sunt magnalia. ac mirabilia creatoris. vt cognoscantur quinpotius vt ipse magnifice tur et agnoscatur esse deus ac diuinis seculoꝝ et suadeatur p hoc vel potius ingeratur animabus humanis honorificētia cultus ipsius. Cognitio quippe sola et enarratio laudū atq; magnaliū ipi? non ei debetur nec sola perficit animas nras. sed veritas atq; sinceritas vltime venerationis est ei debita ꝓpter supeminentiā glorie sue ⁊ altitudinis ⁊ animabus etiaꝫ nostris debita est sicut nobilis pfectio earum et ipa ē humane vite decoꝛ vnic? et decus eximiū. Aliasq; quoq; iam didicisti. quia q sic philosophant et animas suas miserabiliter decipiunt et cōtra ipāꝫ veram philosophyam quinq; modis peccant. ꝓmū quia vacuam eam faciunt et inanem ab eo qđ potissimū continere debet videlicet gloria seu glorificationē creatoris. Secūdo quia sterilem eam faciūt a fructu suo q ē remuneratio felicitatis eterne. que in nouissimo expectatur. Tercio quia deformem eam faciūt ac detruncatā finē ab ea hmōi detrūcantes cum pcipua eius pulchritudo ac speciositas i hoc fine ꝓsistat quemadmodum si pauo decandetur cuius pulchritudinis pars maxima in cauda ꝓsistit. Quarto stultam eam faciūt q̄ntū ad seipōs dum magis ex ea stulti q̄ vere sapientes efficiunt ex ea quippe stulte non sapiēter ⁊ viuūt ⁊ operant. Quinto iniuriosam ⁊ cōtumelioſam illā deo efficiunt duꝫ illam glorie sue inanissime applicant glorificari ex illa inaniter ⁊ nō creatorē glorificare veneratione congrua cupietes. hmōi ergo homines nō philosophos veri nominis. Sꝫ philosophorum simias ridiculosissimas q; vtiq; vere sunt reputate. Secūda causa ē destructio erroris qui sunt circa vniuersuꝫ siue de vniuerso erroꝛuꝫ inq̄ntū quibus declinat a vijs veritatis ⁊ semitis rectitudinis p quas ad hunc finem scilicet vere philosophatiōis venitur. Sunt etiaꝫ isti errores quia eoꝝ q; glorie dei ꝓtradicit vt vel dimidiꝰ deꝰ ⁊ nō inultimate pfectionis pfectus putet vel indignus omi gratiarū actione. omni q; honorificētia. vtpote qui nec aliud nec aliter possit vel nūq; potuerit facere q̄ꝫ faciat vel qui oīno nō curet. qđ agatur in rebus humanis vel circa eas esse penitus

negauerunt. Sunt et alii errores quibus et omnis lex contradicit et eisdē ab omni lege contradicitur nec ptenti fuerunt. Huiusmodi erronei sic imminuere gloriā dei ⁊ euacuare spem cultor̄ ipius quin exvniuerso eternitatē attribuere ausi sunt ⁊ probationibus se hoc posse astruere attentauerūt. Manifestū igitur est quia errores istos destruere et ptradictionibus hmōi erroneor̄ respondere questionesq; eor̄ dissoluere veritatēq; contrariā astruere p̄sentis ꝓpositi est intentionis mee ac deinceps in hoc tractatu si deus voluerit.

Q Actor vniuersi est vnus rationib⁹ stabiliter et errores manicheorum simul destruitur.

Ideo igitur quia vniuersō ē vnitas qua et ē et dicit vniuersum. ⁊ actori eius qui est benedictus deus et sublimis quoniā ipe ē vnus ⁊ quoniā nō est ei alter cōtrarius. et hic declarabo tibi p vias ꝓbationū nō quemadmodū in p̄me philosophie p̄ma pte declarat. Sed probationibus facillimis et pene vulgaribus quoniā hui⁹ erroris auctores fm vē tores vulgares hic est breuis intellectus ⁊ pauce excitationis homines se duxerūt. ⁊ hic ē error p̄mus cuius destructioni intendo in hoc p̄mo capitulo. hic igit error orū habuit a regione psidis ⁊ auctor ei⁹ dictus ē manū. Unde et sequaces eius manicheos nominat gens xp̄ianor̄ et cepit error iste fere cū ipa lege xp̄ianor̄. Fuitq; ⁊ ē adhuc nō solū pnitiosissim⁹. Sed etiā pestilentissimus quapropter ipm etiā gladio rigue psequi ⁊ exterminare vsq; hodie nō desistit. Hoc etiā nō min⁹ gens hebreorū aut saracenor̄ faceret. si apud eos inueniret. Hic ergo seductor et falsiloquēs posuit duo esse principia duos esse deos ⁊ nominauit alterū deū lucis et deū bonignū. alterū ꝙo deū tenebrarū et deū malignū. Sic posuit ⁊ duo vniuersa duoq; regna duas etiā gētes. ⁊ vocauit eas iuxta p̄dictas noīa cōes gentē lucis ⁊ gnetē tenebrar̄. Regnū lucis ⁊ regnū tenebrar̄ Substancias etiā diuisit iuxta modū istū ⁊ ās greci vocāt eudemones latini ꝙo angelos bonos dixit a deo bono ⁊ principe lucis creatos eiusq; mīstros eē. Quos aūt vocant cacodemōes latini ꝙo angelos malos vl' dyabolos posuit a principe tenebrarū et deo maligno creatos eē eiusq; eē mīstros a dīna mala ꝓtissimos atq; ꝓmptissimos posuitq; ꝓrietatē inē principes istos ⁊ bellū nō solū ppetuū. Sz etiā eternū ⁊ interregna et gētes coē. Sūt ⁊ alia deliramenta ⁊ mirabilia earū etiā rami multi errorē istius ās psequi nō est intentionis mee hic

Radices erroris manicheor̄ extirpāt̄ per rat' ones methaphysicas.

A primis igit cōtra ipaz radicem ac radicale fundamentuz erroris isti⁹ disputandū erit Dico ergo q; cū erronei isti ponūt duo principia atz coequeua ⁊ eterna necesse habēt ꝓsequenter ponere. Utrūq; eē necesse eē p se et ꝓpter hoc simplex i vltimate simplicitatis. Si ei aliquo modo⁹ alterutrū coē eēt cōpositū eēt ex necessitate partibile ⁊ ꝓpter hoc haberet aliquo mō ptes quare neutrū eorū eēt principiū simplr cū vtrūq; haberet multa prioza se valet ptes suas siue cōponentia sua. oēs ei ptes ⁊ oia ꝓponētia prioza sunt toto suo q̄ cōponūt. Amplius neutrū eorū erit necesse esse per se fm hoc imo vtrūq; erit possibile eē p se cuz vtrūq; sit causatū ab ipis ptib⁹ cōponētib⁹ totalitatē ipius oīno ei cōpositū quolibz modorū causatū ē partiū ex qbus psistit totalitas ipius et etiā cōpositorū adunātē seu aggregātis ptes illius ⁊ adducētis in totalitatē ipius. Jam ante declaratū ē i prima pte p̄me philosophie q; oīne hmōi causatū ē possibile eē per se ⁊ ē recipiens eē sua se q̄ ē aliud ab ipo ⁊ ꝓpter hoc est in eo potēcialiter siue possibiliter quoniaz ē ei accidens hoc ē aduenies ei ⁊ receptum ab ipo supra totā completā essentiā suam eē ei oīne q̄ dat a causa hmōi suo causato sepabile ē ab illo saltē intellectu et oīne receptū a suo recipiente ⁊ generaliter omne eē cū fuerit aliud a suo ente seperabile ē ab ipo eē mō quo diximus. Omne aūt a quo eius eē seperabile ē nō habet illud nisi possibiliter siue potencialiter ⁊ ita nō hz illud ea necessitate qua aliq̄d dicit necesse eē p se. Manifestū igit ē ga neutrū duor̄ istor̄ principior̄ ē necesse eē p se

Amp̄. si vtrūq; ē necesse eē per se vtrūq; erit simplex i vltimitate simplicitatis in neutro igr aliquid erit eēncialit q̄ nō sit ipm. Cū igr bonitas ⁊ malicia sint i eis essencialiter ex necessitate alter erit sua ipa bonitas alter ꝙo sua ipa malicia. Necesse ergo per se aut dicet vniuoce de ambo qus aut equoce. q; si vniuoce q̄quid igr erit alteri p hoc q; ē necesse eē p se. siue per

suã essencia erit ⁊ alteri. ḡre si alteri ẽ boni
tas p hoc q ẽ necesse esse p se erit similiter
et aliter ⁊ de malicia eodẽ modo se habe-
re necesse est. ḡre vel vtrũq; erit bonũ eẽn
cialiter vel vtrũq; malũ vel vtrũq; bouꝫ
et malũ simul. amplꝰ si vniuoce ꝺr de eis
q necesse esse p se declaratum ante est alibi
esse ꝓmune imo necesse est ipm esse vnuꝫ
in fine vnitatꝭ ⁊ ultimate indiuiduitatis
q non potest esse nisi vnũ numero. Nul-
modo igr erunt duo illa ꝓtraria vel ꝓmu
ne ad illa. Qꝫ si dixerit qs q equoce ꝺr de
illis. manifestꝰ ẽ errorꝰ eiꝰ cum non dicatur
necesse nisi a non cessando. Necesse em p
se verissima declaratione ẽ q nõ cessat eẽ
⁊ hoc est ei p se hoc est nõ aliunde. hoc au
tem est dicere cuius esse ꝓtinuũ ẽ non ha-
bens abscisionem vel icorruptionẽ in suo
esse. ⁊ hoc est ei nõ aliunde videlicet ipsa
ꝓtinuitas essendi seu ꝑmanendi q̃ntũ ad
ad necessitatẽ igit nõ ꝺr necesse p se de eis
equoce. Sꝫ neq; q̃tuꝫ ad id q est p se. Si
ei p se sentit i negationẽ solã vt eius inten
tio sit hec. scilicet non aliunde. Manife
stũ est q negatio ista vna intentione dici
tur de ambobꝰ. Si ꝟo intẽtio eiꝰ est firmi
tas querendi quemadmodũ cadere vide
tur i ratione substãcie vel iuxta modũ illũ
Dico q nec sic ꝺr ꝺ eis nisi vniuoce. vtrũq;
ei ẽ vna intẽtione firmũ i suo esse cum neu
trum sit pendens ab alio neq; dillabens.
aut diffluens i corruptionẽ siue in nõ esse
ipm vero esse cum de vtroq; dicat essenci
aliter tm̃ non recipit itellectꝰ q ꝺ eis dica
tur equoce nec ẽ possibile itellectui huma
no q̃ntumcunq; ꝓteruo et discolo cõtin-
gere vel somniare ibi equocationẽ nisi fo:
tassis hic delirare voluerit. Qꝺ de altero
sic dicit vt significet bonitatẽ vt de altero
similiter vt significet malicia q̃ si ens et bo
nũ ꝑmũ ꝙuertãt vno mõ. silr ens ⁊ malũ
ꝑmũ ꝙuertãt altero mõ. Patefaciã aũt
tibi ꝑcedẽtes ꝓbationes anteq; incipiam
destruere hoc. Manifestũ ei p se quia
q̃quid inest socrati p hoc q ẽ hõ inest et
cuilibet alij indiuiduoꝝ eiusdẽ speciei q̃-
re quicqd inest ꝓncipio malo p hoc qꝺ est
necesse eẽ p se inest. et principio bono per
hoc ipm. Si necesse esse p se cõiter et vni-
uoce ꝺr ꝺ ambobꝰ vt hõ ꝺ socrate ⁊ alijs
idiuiduis eiusdẽ speciei q̃re si alter ẽ ma-
lũ p hoc q ẽ necesse esse p se erit ⁊ teliquũ
malũ p eandẽ causam. Silr ⁊ bonuꝫ q̃re
vtrũq; erit et bonũ ⁊ maluꝫ. Qꝫ si necesse
esse p se singulare ẽ seu ꝓpriũ ⁊ idiuidua
le accidit idẽ et p eandẽ viã quãadmoduꝫ
si dicat q albũ p hoc qꝺ ẽ socrates est hõ
erit ⁊ medicꝰ p eandẽ causaꝫ hõ Jaꝫ ergo
patefeci tibi certitudinẽ ꝓbationũ istarũ.

Errorꝫ manicheorũ alia via destruit si
ens de duobꝰ principijs que ponunt dica
tur equiuoce.

r Euertar igr nũc iuxta ꝓmissuꝫ ad
destruendã istã vanissimã falsita-
tẽ q̃ errone? iste delirat ens ꝺ vtro
q; dictoꝝ principioꝝ dici equiuoce ⁊
altera intẽtione ipam entitatem nihil ali-
ud esse q̃ ipam bonitatẽ. Altera ꝟo ipaꝫ
entitatẽ nihil aliud eẽ nisi ipam maliciaꝫ.
Dico igit q cum ipe ponat bonitatem et
malicia ꝓtrarias ꝟo ꝓtrarietate necesse est
vt ponat eis genꝰ ꝓmune. Qꝺ si ipm ens
nõ ẽ eis ꝓmune q ꝺubitãter ẽ oim ꝓmu-
nissimũ multoforꝰ nihil aliud erit eis ne
cesse Amp̃. cũ ꝓtraria circa idẽ habeãt
naturalit ⁊ eẽ et fieri. Si veri nois ꝓtraria
sunt bonitas ⁊ malicia et erũt ⁊ fiẽt ex ne
cessitate circa idẽ subiectũ. Jdem inq̃ vel
genere vt albũ ⁊ nigrũ circa supficiẽ et sa
nũ et egrũ circa coꝝp animal vel circa idẽ
specie ⁊ eadẽ sanũ et egrũ circa eundẽ ho-
minẽ ex necessitate ergo cõmunicãt genus
aliqꝺ bonitas ⁊ malicia. Amplꝰ. ma
nifestũ p se ẽ q vtrũq; ꝓmunicat rõe sub-
stãcie. pvt substãcia generali itẽtiõe accipi
tur vt dicat ꝺ oñi eo q ꝑ firmitate sic
stat vt nõ idigeat fulcimẽto aut sustẽtatio
ne subiecto p modũ q̃ accidẽs ꝺr idigere
subiecto. Qꝫ si rationẽ substãcie cõmuni-
cat ergo ⁊ ipam substanciã ⁊ nomen eius

Amp̃. scõm hoc nullꝰ sermo erit alijs
hominlbus cũ hmõi erroneis cũ ipi alijs
rationibꝰ ⁊ intẽtionibꝰ oẽs sermones ac-
cipiãt q̃ alij homies. Si em̃ equiuoce vti
mur vl potiꝰ abutũtur hoc noie ens equi
uocabũt eodẽ errorꝰ et alia q̃re imponent
eis magnificatões ⁊ intẽtiones quas nec
recipit nec capit itellectus hominũ alioꝝ.

Amplꝰ. nõ effugiũt quin ꝓtrariũ ⁊ cõ-
trarietas ꝓmuniter dicãtur de vtroq; eoꝝ
q; nec declinare possunt in contrariuꝫ sub
ente cũ entiũ quoddã sit alij contrariuꝫ et
quoddã nulli. Contrariorꝝ ꝟo nulluꝫ ẽ nõ
ens ⁊ nullũ non enti ꝓtrariũ. Cũ igr ꝓmu
niter dicat de hijs cõtrariũ ens ꝟo supi?
sit ad id qꝺ ẽ contrariũ manifestũ ẽ quod
ens ꝓmuniter dicet de illis. Amp̃. vnũ

ex necessitate cõmuniter dicit de illis alio quin non vere dicerent duo. necessent ni si vtrũq; eet vnũ. Amp̃.q̃ ẽ ratio vel intentio vnius.nisi in se indiuisum t ab hijs diuisum diuisione que ei congruit. Nemo autẽ dubitat quin hec ratio vterq; cõueniat amplius nec duo p̃ncipia nec duo dij vel eẽnt vel dici possent nisi p̃ncipiuz t deꝰ vniuoce de hijs diceretur quẽadmodũ nec duo canes ve dicũtur animal grestibile terrestre t pisces. Noie eñ semel positus.hoc ẽ vna positiõe nõ potest vti humanꝰ intellectus equoce eo q̃ nõ contingat actꝰ simul intelligere diuersa.falso autẽ dicitur ista duo animalia sunt duo canes Sic et falsissime asserunt vel duo esse p̃ncipia vel duos deos.Si deꝰ t p̃ncipiũ equoce dicũtur de ipis. Amp̃.quomõ oia alia vniuoce dicerẽtur de eis. Si ens t necesse eẽ p se equiuoce solũmõ diceren tur de eis. Rex ei vniuoce ꝺ: de ambobꝰ. Similiter t p̃nceps similiter et regnũ p̃ncipatus de regnis eoꝝ t p̃ncipatibus. Similiter t gens de gente luminis t de gẽte tenebrarũ.Similiter t angelꝰ de angelis bonis t angelis malis. Eodem mõ t substãcia de substãcijs bonis t substãcijs malis necesse igitur ẽ vt et illa supꝛema oñia videlz deꝰ boni illius t necesse eẽ p se dicant de eis vniuoce q̃ si ẽ manifestũ est tibi q: impossibile est quicqd eos posuisse superiꝰ diximꝰ cũ necesse esse p se nõ diuiditur vllo modo:um nec si commune aliquo genere ꝓmunitatis multitudini que sic multa essencialiter id ẽ q̃ sit hoc et hoc.

Amp̃.esse in se aut pure bonũ aut pure malũ aut neutꝝ.ita vt oñino sit imune a bonitate et malicia cum ei sit impartibile p oẽm modũ et simplex in vltimate simplicitat nõ potest eẽ mixtũ ex bono t malo cum omne mixtũ potẽcialiter sit ꝓpolitũ ex eis ex quibꝰ mixtũ ẽ.quẽadmodũ ormel t ex melle t aceto cũ etiã oñe mixtũ posteriꝰ sit naturaliter vtroq; eoꝝ ex qbꝰ mixtum ẽ. Restat igr vt necesse eẽ p se sic p vnũ triuz modoꝝ q̃s dixi tibi vicz vt sit vl pure bonũ vel pure malũ vel seo:suz omino a bonitate t malicia. Q̃ si fuerit pure bonũ neutrũ igr duoꝝ p̃ncipioꝝ dicto:uz erit pure malũ vel eẽncialiter etiã malũ cũ vtriusq; eẽ sit pure bonũ p eandẽ viã manifestũ ẽ q: si fuerit pure maluz necesse est neutꝝ dictoꝝ duoꝝ p̃ncipioꝝ erit pure bonũ cũ ei vtrũq; eoꝝ sit i seipo t eẽncialiter necesse eẽ p se erit vtrũq; ex necessitate pure malũ cum ipm necesse eẽ in seipo sit pure malũ. Si ꝺo necesse eẽ p se ẽ seo:sum in seipo a bonitate et malicia erit ex necessitate vtrunq; toto suo esse seo:sum a bonitate et malicia cuz necesse esse per se sit totũ esse vtriusq; ipoꝝ. Amplius .cũ vtrũq; ipoꝝ simplr sic in vltimate simplicitat et nõ habẽs nullo modoꝝ partẽ et partẽ. manifestũ ẽ q: neutrũ ipoꝝ habet aliquid eẽnciale ꝓter ipm eẽ t q̃ ẽt quo est.q̃re cũ cõicent vniuoce ipm necesse esse p se nihil habet altez essenciale q̃ nõ habeat et reliquũ.Si ergo bonitas ẽ essencialis alteri erit essencialis ex necessitate ambobꝰ t malicia similiter se habet erunt igr ambo ex necessitate essencialiter bona et essenci aliter mala. Impossibile igr ẽ vt alterũ sit essencialiter bonum altez essencialiẽ malum. Amp̃.manifestũ ẽ q̃ eẽ nõ hz cõtrariũ aut oppositum nisi non eẽ vl aliqd eoꝝ q̃ ad nõ eẽ dicat q̃ potiꝰ ẽ medium inter eẽ t nõ eẽ qm̃ ipi esse ꝓtrariũ q̃lia sunt mori deficere corrumpi t similia quoꝝ vnumq̃q; via est ad nõ eẽ t mediuz per q̃ venit ad illud. Jã autẽ didicisti qa dignus ẽ noie ꝓtrarij extremum q̃ aliq̃ ex medijs et q: vera cõtrarietas nõ ẽ nisi inter extrema cum cõtrarietas verissima ratione et deputata diffinitiõe sit differẽtia cõpleta t ꝓpr hoc marima. Manifestũ ergo ẽ tibi p hoc q: esse plenum atq; perfectum nõ hz contrarium veri; nois actionis nisi nõ eẽ ꝓpletum. hoc ẽ cum quo nihil oino ẽ de ipo eẽ. Sed q: ergo ista vt p̃ncipium bonoꝝ cũ sit ens pfectum in vltimitate pfectionis in se t fm se nõ hz cõtrariũ nisi nõ ens p̃uatũ in vltimitate priuationis ab ipo esse. Intelligo autem sic p̃uatũ cui oino nihil relictũ sit de ipo esse media ei q̃ postea nõ sic p̃uata sr ꝓpleta scz p̃uatõe ipius eẽ neq; diminuta ꝓpleta diminutõe eiusdẽ ꝓpleta ei diminutõ ꝓsumata ꝓsumptio ẽ. Manifestũ igr ẽ q̃ p̃nceps tenebrarũ fm deliramẽtum errone:ũ istoꝝ ẽ vere t oino nõ ens hoc ẽ nihil ꝓrsus habens ipius esse cũ ipsi ponãt ipz ꝓtrarium ei q est t fm eos sic in cõplemẽto;et vltimitate differenae ad ipum esse sue ad ipm ens. Q̃ó si oiuit q: non eouscqz distat ab ipo eẽ videlicet ꝓpleta differẽtia seu marima sed appꝛopinq̃t ei erit ergo sicut mediũ ad illud. Quare erit vel deficiens vel demo:iens vl co:ruptionem susti

nens vel aliqō hmōi ex quoꝝ vnoq̄ manifestū est q; nec deus nec p̄ncipiū nec p̄nceps vllo modo rū nominadus ē cuꝫ eius eē adeo debile ꝛ infirmū fit. vt ad oīno eē festinet vtpote in eiusdem via positum

Destructio erroꝛis manicheoꝝ si malicia p̄ncipiū tenebꝛarū ponatur occidere.

i Am quia patefactum ē tibi q; malicia non potest essencialis esse ei q; est necesse esse per se ꝛ quia qui ponunt p̄ncipium maloꝝ eregione ꝛ cōtrarium p̄ncipio bonoꝝ necesse habēt ponere ipum necesse esse p se. Nunc vero declarabo tibi quia malicia non potest ei esse aduenticia vel accidentalis. Dico igr̄ quia si malicia aduenticia est ei erit ei vel a se vel ab alio. Qꝛ si fuerit ei a se. videlicꝫ acqsita ei per se erit hoc ex necessitate vno modoꝝ quos dicā videlicet vel naturaliter erit nata in eo quēadmodum putredo ꝛ alie quedā passiones in quibusdam naturaliter nascūt aut erit ei ex opatiōe sua qua fuit agens in seipm vl̄ in aliud vl̄ erit ei impꝛessa ab alio agente in ipum. Qꝛ si fuerit in eo nata naturaliter cū in suo esse non sit ipm nisi bonū et eius ent tas non sit nisi bonitas erit ex necessitate ex bono in eo malum et ex bonitate malicia ꝛ hoc naturaliter ac p se. cum non aliunde videlicet p aliud malicia ei aduenerit. Am plius. scōm hoc ipm genuit malicia in se. it in se malicia et hoc p se. Manifestū aūt est quia ex neutro contrarioꝝ naturaliter ac p se pcedit reliquū. Amp̄. Malicia aut est contraria bonitati eius essenciali ꝛ naturali. Si est contraria ergo non est in eodem cū ipa nec patitur eam secum. Nō ē igitur in eo malicia nec esse potest cuꝫ bonitas sit eidem essencialis et inseparabilis. Qō si dixerit qa non est contraria non est igitur veri nominis malicia q̄re nō erit vere malū ex ipa vel p ipam. Amp̄. scōm hoc non erit ꝓtraria bonitati alteri⁹ p̄ncipij videlicet qō ē p̄ncipiū bonoꝝ cōmunicāt eniꝫ ex necessitate bonitatē essencialem sicut ꝛ ipm esse ex quo ē vtriq; bonitas essencialis. Amp̄. hmōi malicia aut est aliquo mō repugnās bonitati ei⁹ essenciali aut nullo mō. Si dixerit q; ē ei repugnans aliquo mō quero iterū aut repugnat essencie ei⁹ aut non q; si repugnat essencie eius nō patiē igr̄ illā essenciaꝫ ei⁹ si fortio⁹ ē ea. Jam dudum ergo destruxit eam. Si autē minus fortis ē essencia eius q̄ ipa malicia. iam dudum igiē destructa ē ab ipa malicia. Qꝛ si fuerit eque fortes. altera igr̄ impedit alteraꝫ ꝛ nō finit aliqd ex ea esse quare nō ꝓueniet aliqd maluꝫ ex ea. Si aliquid igiē ꝓuenit ex ea erit vel bonū vel mediū inter bonū et maluꝫ. Si ꝛo nō fuerit repugnās essencie eius scōm se sed repugnat ei in actibus vl̄ operibus suis. hoc nō potest eē nisi altero duoꝝ modoꝝ quos narrabo quoꝝ primus est vt impediat operetur oīno et tunc p̄ncipiū maloꝝ nihil opabitur vel poterit operari p essenciaꝫ suā ꝛ ita erit impotentissimū scōm essenciā suā. Secūd⁹ mod⁹ vt ipediat eā ne opet̄ ꝓut vult. aut siē vult siue p vt deberet. aut siē deberet ex q̄ apparet alia impotentia et miseria ipius. videlicet q nō potest opari ꝓut vult aut siē vult neq; ꝓo vt debet aut sicut debet.

Amp̄. Jstā maliciā aut sustinet voluntarie aut inuitū q; si voluntarie non repugnat igr̄ essencie ipius naturaliter cū hoc clarissime videat ꝛ nihil tenebꝛarū q̄tum ad ignoꝛantiā paciat. Nihil ei oīno est q; lesionē essencie sue. Si em̄ sciat aut videat volūtarie paciatur. Si vero nō voluntarie vel inuitus patitur vel sustinet suam maliciaꝫ apparet impotentia miseria ipius cum velit repellere maliciā ꝓpriam ꝛ excludere a se et non possit ex quo etiaꝫ apparet ipm seruū esse malicie sue ꝛ ea cogente opari mala velut pressum seruitute malicie ꝓprie ꝛ non posse abūcere vel excutere a se iugū huius seruitutis. Amplio. hec malicia aut ē ei coeterna aut aduenit ei ex tpe. q; si est ei coeterna cum sit aliud ab ipo erit creata vel facta ab ipo ꝛ creatura vel factura eius q̄re erit volūtati ei⁹ oīno subdita ꝛ nihil ꝓtra ipm oīno potens q̄re nō erit nisi q̄diu vult ꝛ quō vult Non ē igiē in ipo nisi p volūtatē ipius et solus potest eaꝫ destruere. sicut et omnes alias facturas suas. Cum ergo malicia ei noceat faciens eaꝫ deterius q̄ esset sine illa non sustinebit eam per punctū tpis in seipo. Amp̄. si cogitauit creādo maliciam in seipo aut intendit in hoc ꝓdesse sibi aut ledere se et nocere sibi. Si intendit ꝓdesse sibi apparet ei⁹ erroꝛ. imo cecitas manifeste cum dubitari non possit malicia nocere ei in quo est. erroꝛ autez nullo mō cadit in deū. Similiter nec ignoꝛātia isti sunt erronei ponunt ipm eē ꝑfectum. Si

ver⁹ intendit sibi nocere ꝛ ledere se ꝛ hoc sciens et prudens cū error⁹ vt dixi et ignorā tia apud ipm locū nō habeāt apparet euidenter ei⁹ dementia. nihil em̄ ꝛ qó sibi nocere aut se ledere scienter intēdat nisi aut turbatio ire aut alterius passionis ipsum subuerterit sicut accidit in eis q seipos iugulant interdū aut aliter occidūt de qbus dubiū non est quin ex demētia hoc faciāt. Si vero ex tēpore malicia ei aduenit manifestū ē ipm fuisse corruptū atq; puersum. et etiā seductū q enim aliqd efficitur malū cum prius non esset non fit nisi vno trium modorū quos narraui valet corruptione vt equus qui corruptiōe humor⁹ aut membri alicui⁹ efficitur malus cum prius nō esset aut ex puersitate sicut accidit i hominibus qui de bonis mali efficiunt cum eor⁹ voluntates puertunt vt mala vl male velint aut seductione quēadmodū contingit in hūs qui p errorem vel ignorantiā mali fiunt aliena suggestione decepti Qualiter ergo iste somniatus deus mal⁹ effectus ē quicqd enim hor⁹ triū passus fuerit manifestū est ipm noīe dei indignissimū nihil em̄ hor⁹ cadere potest in veri nominis deū. Amplius. mutatio non fit nisi in substancia que sustinet p̄dicamenta accidens etiam omne in ea est q̄re neq; accidens neq; mutatio attingūt ad id qó est necesse ee p se sup̄a ē et seorsum longe a substancia et accidēti. Amp̄. quomō eet mutatus an a se an ab alio ex quo patent tibi multe vie ad destructionē error⁹ istor⁹ Qd si ab alio agente in ipm necesse est ipm ee passibilem et hoc passione vilissima atq; turpissima. Nihil em̄ vilius aut turpius ē q̄ malicia q̄longe autez hec sit a natura. imo a nobilitate et supeminētia deitatis seu diuinitatꝭ nihil videt qui hoc nō videt.

Adhuc destruitur error⁹ manicheor⁹ et hoc per rationes cōmunes et intellectu faciles.

q Uoniā autē rationes q̄s vsq; huc tibi adduxi methaphisice sunt atq; sapienciales satisfaciā tibi p̄sequēter de p̄missō ꝛ adducā tibi ratiōes vulgares ꝛ intellectu facillimas p quas declarabit tibi error⁹ istius nō tam impossibilitas q̄ etiā ridiculositas. Dicā igit in primis quia malū p̄pe vel nociuū est sic herba mala et morbus malus vel nocumentum ipm iuxta quā intentionē vsualit dicitur multa mala fecit mihi hō ille. Tercio modo inordinatū quēadmodū quedam male sedere dicunt que nō sedent in loco suo vl ordine vt viror⁹ i facie hūana. Quarto mō dicit malum impfectum id ē p̄uatū quacunq; perfectione sua vnde ꝛ male operari dicitur quis cum opatur opera p̄uata p̄ueniētibus pfectionibus ꝛ bas pfectiones latini vocāt circūstancias opez q̄les sunt finis causa modus locus tempus ꝛ p modū istū male operari dicitur qui vl nō eo modo vel nō eo fine opat quomō vel quibus operandū ee et ad hūc modū se habet de alijs pfectionibus vel circumstancijs et ad hāc intentionem reduci potest p̄uatio debite mensure vl quantitatis p quem modū supfluum et diminutū mala dicunt. Superfluitas ꝟo atq; indigentia malicie et forsitan hoc insinuari voluit aristoteles in libro topicoz vbi dixit quia bonū quantū dicitur vt in mediocri hoc ē in medio qó est inter extrema superfluitatis et indigentie et benefecisse aliquid dicitur scōm hoc cum eius opus nec supfluitatem habet nec diminutionē omniū aūr istarū intentionū que magis conueniens videtur p̄ncipio maloz. Prima ē fm quā malū dicitur nociuū. Incipiā igitur auxiliante deo destruere hanc intentionē in eo et somniant p̄ncipium maloz. Dico igr si p̄ncipium maloz nō est nociuū nō ē malum p modum istū. Si ꝟo est nociuū erit nociuū simpliciter ꝛ vniuersaliter aut erit nociuū particulariter tm̄ et cur. Qd si fuerit nociuū simpliciter et vniuersaliter ergo nulli erit proficuū nulli igit p̄derit qualit igitur erit dator⁹ ee ꝛ vite toti gēti tenebrarū imo toti vniuersitati maloz. Scōm error⁹ em̄ istū ipe est creator⁹ vniuersitatis et dator⁹ sapientie et virtutis atq; potestatis omnis quas habent maligni spiritus alieq; male substancie. Amp̄. cum dat eis omnia hic autem animo et intentōne nocendi dat eis aut dat animo ꝛ intentione illa quia scit ea eis vel bona ee vel vtilia vel necessaria aut omino nocendi alijs per hoc. Qó si animo nocendi eis manifestū ē ipum errare cum credat se eis nocere quibus tantas virtutes seu potestates tantam sapientiam. tantas artes et ipsuz esse qó inter omnia ē maxime necessariuz largitur. Si vero animo p̄ficiendi siue p̄ desendi eis. hec omia dat illis. manifestū est ipm et p̄ficuū ee ꝛ perutilez toti regno

fuo tam intentione q̄z facto. Nō igit̄ ē no
ciuus ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter. Q̄ ſi ant
mo nocēdi alīū vel alijs dat oīa hec ſuis il
lis igit̄ ē nociuus quantū in eo ē ⁊ ſolis cū
omnibus ſuis manifeſte ſit ꝓficuꝰ. quare
illis ſolis ē malus ſm̄ hāc intentionē qua
re videlicet alitervidelicet magis malus ē
ſm̄ intentionē iſtā quā principiū bonoꝝ
cuz ip̄m principiū bonorū malis ⁊ nociuū
ſit ⁊ inimicū ac deſtructiuū ip̄oꝝ. Am
plius. aut eius intento ē ad deſtruendū
vel occupandū regnū bonorū aut defen
dendū ſuū tm̄ q̄ ſi eius intentio eſt ad de
ſtruendū et occupandū regnuz illud cum
hoc non poſſit quoniā rex bonorū nō eſt
minus potens ip̄o videlz regnū eius debi
lius regno illiꝰ. Manifeſtū eſt ip̄m ē̄
in vltimitate miſerie miſerū primū quidez
q̄ ardōre inſaciabili auaricie laboꝝat duz
regnū ambit alienū q̄ adipiſci nō poteſt
deinde odio vel inuidia ardet inextingui
biliter. Similiter ira dū nō ꝓuoco inimi
ciſſimū ſibi principem bonorū impugna
re vel pugnare ꝑualet. Ira autem ⁊ inui
dia et odiū ⁊ auaricia eius ſunt ei omnes
in vltimo et generaliter quecunq; ō eo di
cunt̄ p̄ ſe ſunt apud ip̄m ꝑma et maxima
Quia igr̄ iſta miſerie ſunt ⁊ moleſtie imo
tormenta ſpiritualia neceſſe ē ip̄m ⁊ miſe
rū eſſe in vltimitate miſeriarū et toꝝqueri
in vltimitate tormentorū. Q̄ ſi dixerit q̄
iſta nō dicunt̄ de eo niſi ſm̄ effectū quem
admodū ⁊ principez bonorū rp̄iani dicūt
tratū nō ſm̄ turbationis affectū ſed ſcōm
vltionis effectum. Sequitur eos ex neceſſi
tate ip̄m ē̄ omnino liberū ⁊ īmunē ab ira
et odio inuidia et omni mala volūtate et
apud ſe quietiſſimū pacatiſſimū ac beatiſ
ſimū ⁊ nihil habere oīno malicie in ſe.
vt apud ſe ſed effectiue tm̄ ip̄m vocari ma
lū. hoc autem multis vȳs facile deſtruit
et primū quidē quoniā ſi nō eſt malus ni
ſi effectiue nō erit cōtrarius ꝓncipi bonoꝝ
cū princeps bonorū bonus ſit nō ſolū ef
fectiue ſiue p̄ modum effectionis imo etiā
eſſencialiter. Secundo quia quemadmo
dū ꝓnceps bonoꝝ ſimpliciter optimus ē ⁊
eēncialiter ⁊ p̄ modū effectōis Sic ꝓncipē
maloꝝ vtroq; mō peſſimū ē̄ neceſſe eſt q̄
re nō ſolū malus erit p̄ modū effectionis.
imo etiā eēntialiter ita vt eius entitas ip̄a
eius malicia ſit quēadmodū in ꝓncipe bo
norū ſe hz̄ ſcz̄ q̄ eius entitas ip̄a bonitas
ē. Amplio. Bellū q̄ ponūt inter ip̄m
et principē bonoꝝ et regnū eius atq; regnū
bonoꝝ aut ē iuſtū aut non q̄ ſi ē iuſtū a p̄
te ip̄ius iuſte igr̄ agit impugnādo princi
pem bonorū et regnū ip̄ſi. q̄re et bñ ip̄ſe
etiā princeps bonorū debet ei cedere ⁊ nō
repugnare q̄re iniquus ē in reſiſtēdo ⁊ re
pugnando ei ꝓnceps bonorū. Si vo iniu
ſtū eſt bellum ē igitur ex iniuſta cauſa hec
autē cauſa. aut eſt ſola cōtrarietas. aut eſt
aliqua ex cauſis nominatis ſcz̄ ambitio ſi
ue auaricia ſiue odiū ſiue inuidia. ſiue ira
q̄ ſi ſola cōtrarietas cauſa eſt belli. hmōi
ꝓtrarietas nō poteſt ē̄ iuſticia p̄ ſe in eo
q̄ contrarietas tunc eīm ex vtraq; p̄te eſſet
iniuſticia ⁊ iniquitas equaliter cum equa
liter ſit cōtrarietas apte ꝓncipis bonoꝝ
ad ip̄m vt eo modo. Preterea malum in
uenitur ſepiſſime malo cōtrariū ⁊ etiaz in
rebus ſenſibilibus quas ip̄i ponūt creatu
ras ē̄ ſeu facturas p̄ncipis maloꝝ vt ca
liditas et frigiditas ſe habent et multa hu
iuſmodi quare ē̄t iniuſtū bellū int̄ hmōi
et etiam ex vtraq; parte. Cum eīm cōtraria
omnia veri nominis equalia ſint iure ⁊ le
ge nature iniuſtū et iniquū eſt vt alterum
alteri dominetur aut ſupſit. Amplius
ſi quēadmodū ſe habz̄ ꝓnceps bonorum
ad omnia que bonitatis ſunt ſiue bona.
Sic princeps malorum ad ea que malicie
ſunt ſiue mala erit ex neceſſitate vt quem
admodū de principio bonorū iuſticia pie
tas et beniuolentia atq; beneficentia alia
q̄ omnia hmōi in p̄mis dicuntur ⁊ maxi
me vt de p̄ncipio maloꝝ contraria p̄edi
ctis dicant̄ in p̄mis et maxime q̄re quem
admodū p̄nceps bonorū in p̄mis ē iuſtꝰ.
et maxime ⁊ ad hunc modū de alijs. Sic
p̄nceps maloꝝ in p̄mis ſit iniuſtus et ma
xime in p̄mis impius. et maxime in p̄mis
maliuolus et maxime in p̄mis maleficus
hoc eſt maleficientiſſimus. Facilimū aūt
eſt deſtruere vnūquodq; iſtoꝝ de eo ſicut
euidēter ē videre de ipa iniuſticia. Leges
eīm quibus regnū ſuuz regit aut ſunt qua
les eſſe debēt in regno illo aut nō. Si ſūt
quales ē̄ debent in regno illo non dedit
igit̄ leges ſubditis ſuis. niſi quales dare
debuit et ita non p̄cepit aut ſtatuit in re
gno ſuo niſi q̄ debuit q̄ aut debuit ſta
tuere debuit ſeruari a ſubditis eius q̄ au
tem debet ſeruari iuſtum eſt ſeruari ⁊ om
ne q̄ iuſtum eſt ſeruari. iuſtum eſt quare
non ſtatuit aut p̄cipit aut p̄cepit iniquā
h niſi q̄ iuſtum ē eu3 precipere vel ſtatuere

et subditos eius seruare apte igit̄ ista nul
to mō iniustus ē. Amp̄. Aut ipe debet
facere solū qō malū ē aut nō. Si sic faciē
do igit̄ malū nō facit nisi q; debet facien-
do aut q; debet nō ē iniustus. imo iustus
et equus et bonus. Eodē modo est decla
rare de iudicijs quia si non debet iudica-
re nisi iniuste erit ⁊ iniudicando iniuste iu
stus q̄re nullo modo; erit iniustus hoc ē
nec operando iniuste nec iudicando iniu
ste nec statuendo vel p̄cipiendo qō iustū
ē. Q; si dixerit quia debet facere bonum
destruit̄ hoc multis modis. p̄mū q; natura
li possibilitate ꝓhibitus ē facere bonu; si
cut cōfitetur aduersarius. nihil autē earū
que p se impossibilia sunt alicui debituz ē
apud ip̄m. nō em̄ quia bonū est eē homi-
nem debet asinus esse homo cum hoc im
possibile sit apud ip̄m. Amp̄. Cū p̄n-
cipiū seu p̄nceps bono; ad bona ꝓpo;
tionabilit̄ se habeat hoc simili; vt iste ad
mala erit et p̄mutatim vt quemadmodu;
ille se habet ad mala sic iste ad bona. q̄re
sicut ille nec debet facere mala. nec decet
eum nec decere potest facere illa. Sic nec
iste vn̄q̄ debet facere bona. et sicut ille fa
cit q; eum decet ⁊ ad eū p̄tinet faciēdo bo
na. sic iste faciendo mala. quare si verum
ē q; benefacere sit facere q; ad aliquem p;
tinet et q; eum decet hoc enim modo sem
per benefacit p̄nceps bono; Semp igr̄
benefacit mala faciendo p̄nceps malo;

Ampli⁹. Sicut leges offes et statuta
p̄ncipis bono; sunt de bonis faciendis
et de malis fugiendis. sic leges et statuta
p̄ncipis malo;um erunt ecōtrario ō ma
lis faciendis et de bonis fugiendis ⁊ sicut
ille auctoritatem habet statuēdi illa in re
gno suo. Sic iste habet ius ⁊ potestatem
statuendi cōtraria in regno suo. ⁊ sicut illi
obediendū ē a subditis suis in regno suo
Sic et isti in regno suo. Quare manifestū
ē q; iura huius duoꝝ regnoꝝ ꝓtraria sūt
et cum aliq̄d ē ius in altero eoꝝ. contrari-
um ē ius in reliquo. Quare manifestū est
vtrūq; regnū iustis legibus ac statutis re-
gi ⁊ ideo bene ac decenter admynistrari a
p̄ncipe suo quare vterq; ē bonus admy-
nistrato; regni sui q̄tū ad hoc; vterq; bo
nus ē in benefaciēdo oīb⁹ būs q; sunt de
regno suo dando sc; eis eē et alia que sūt
eis bona hoc ē necessaria et vtilia q̄re eq̄-
liter boni sunt isti duo p̄ncipes taz in bo
na faciendo suis q̄ in admistrādo et regē
do ea q̄ sibi subdita sunt ⁊ insup eodē mō
et equaliter mali id ē nociui cuz neuter eo
ruz nociuus sit nisi vel cōtrario suo. vel ei
q; ē ex parte contrarij sui. Et de regnis eo-
rum eodē mō se habet. Amp̄. cum isti
erronei ponant virtutes ⁊ vicia contraria
et ab hmōi p̄ncipibus cōtrarijs ⁊ eodez
mō se habere p̄ncipem malo;ū ad vicia
sicut p̄ncipem bono; ad virtutes erit igr̄
vt quēadmodū virtutes omnes de p̄ncī
pe bono;ū dicūtur in p̄mis. ⁊ maxime p
modū quo et ꝓgruit. sic et omnia vicia de
p̄ncipe malo;ū p modū eundem. quare
quēadmodū ille ē virtuosus in vltimo vir
tuositatis. Sic iste vicios⁹ ē in vltimo vi
ciositatis quare laboras ē omni peste vici
o;um in vltimo quare falsitate et infideli-
tate ergo nulli suo;um fidem aut veritatē
seruat. Silr̄ videlicet amicicia quare om̄s
suos odit atz p̄sequit̄ ⁊ cum nullo eo;um
pacem habet omnes ergo suos implaca-
biliter p̄sequit̄. Cum igr̄ om̄imodam ha-
beat potestatē in eos omnes destruit q̄re
nihil suo;ū esse patitur aut viuere. quēad-
modū et p̄nceps bono; si odio haberet
aliquē eo; que facit. statim illud destrue-
ret. Q; si dixerit q; fidē amicicia et verita-
tem seruat suis. ⁊ toti regno suo. Inimicī
autē et contrarijs nihil bo; seruat. Mani
festū est quia hoc videlicet falsitas ē vide-
licet infidelitas videlicz viciosa odiositas
cum hec oīa per modū suū inueniant̄ in
p̄ncipe bono;. amicicias em̄ vel fidē nō
habet ad mala. imo ea implacabiliter p̄se
quit̄ veritatē quidem iustice habet ad ea
qua ea punit et vindicat. Nō autē caz ve
ritatē quaz fedus aut amicicia regit siue
societas. Amp̄. neceſſe est p̄ncipē ma
lo;ū eē sapientissimū. Scit igr̄ et quid fac̄
et qualiter in omnib⁹ ⁊ p oīa quare scit se
male agere cum male agit. Si nunq̄z ma
le agit. Sciens igit̄ et p̄udens male agit
quocienscunq̄z male agit aut potest igr̄ se
cōtinere ne male agat aut non potest. Si
nō potest nō ē igr̄ ei volūtariū male age-
re sz necessariū maxime cū ipotētia illa na
turalis ei sit. nullū aūt ē peccatū nisi volū
tariū peccatuz dico opis q̄re nō peccat in
eo q; sic agit. Nunq̄z igr̄ male agit cū nū-
q̄z peccet. Si vo potest p̄nere se ne male
agat et male agit quō igr̄ sapiēs ē. Amp̄
sic̄ sapiētia ⁊ virtus necessaria cōmitatiōe
se cōmittant̄ sic insipiētia seu stultitia ⁊ vi
ciū. Cū igr̄ vicios⁹ sic in vltimo viciositatis

erit igr stultꝰ ꝛ insipiēs ī vltimo stulticie et
isipientie Amp̄. Si vex ē qz vicia obte
nebrant eas in quibus sunt et stultos eas
faciunt ac insipientes. Sicut virtutes ecō
trario eos illuminat in quibus sunt eosq;
prudentes faciunt atq; sapientes cum prin
ceps malorū in vltimo et maxime illa ha
beat erit ex necessitate in vltimo obtene
brationis obtenebratus et in vltimo stul
ticie atq; insipientie stultus et insipiens.

Amp̄. sicut p̄nceps lucis in vltimo lu
minositatis luminosus. Sic p̄nceps tene
brosus in vltimo tenebrositatis tenebro
sus. Sicut em̄ ille ad lucez se habet sic iste
ad tenebras p omnē modū. quēadmodū
igr ille in vltimo luminositatꝭ spūalis lu
minosus ē. Sic iste in vltimo tenebrosita
tis spiritualis tenebrosus. Sicut em̄ lumi
nositas temporalis apud principē lucꝭ lo
cum nō habet cuz sit incorpalis in vltimo
corpalitatis. Sic et tenebrositas corpalis
apud principē tenebrarū locū non habet
neq; necesse ē tibi vt remoueam corporei
tatē ab vtroq; cum iam dubitare nō pos
set necesse esse per se seorsum esse longe a
corpeitate vtpote simplex ī vltimitate sim
plicitatis cū omne corporeū partibile sit ī
infinitū et aggregatū ex pte et parte. imo
ex ptibus qbus nō ē numerus atq; compo
situm ex materia ꝛ forma. Obtenebratus
igitur est princeps tenebrarū obtenebrati
one spirituali vltraq; nō ē obtenebratio.
Hec autē ē ignorātia sicut sciencia lux ār
omnia ignorās est et nihil sciens omnino

Amp̄. manifestū ē de vicijs q; cū vehe
menter innaluerint nō vicia tm̄ sunt sz in
sanie sicut ira p vehementiā furor efficitur
Eodē mō se habet et de amore quare cuz
omnia vicia in p̄ncipe tenebrarū sicut ī vl
timo vehementie et intensionis necesse ē
ipm in vltimo furiositatis ꝛ insanie furio
sum et insanū. hoc autē est dicere furiosis
simū atq; insanissimū quare nec suis nec
alijs parcere. Sz passim occidere passim
destruere passimq; in omnes et in seipsuz
seuire. Si autē necesse ē ꝛ de gente eius q̄
re in gente eius ē bellum vniuersale taz ci
uile qz intestinū quare regnū eius destru
it seipm. imo iam dudum destruxit quem
admodū multitudo insanorū et in semet
ipos seuientiū nec ad modicum stare po
test. Quomodo igitur stetit regnū huius
per infinita milia annorum non em̄ prin
cipium scōm ipsos vel si habet iam ab ei
conditione annorum multa milia tran
erunt.

Destructio erroris manicheorum. Si
ponant principem tenebrarum esse cor
reum et regna eius tenebrosa.

Uia vo eoꝝ decipiunt erronei
q huiusmodi vt principem istuz cor
poreum esse sentiant regnuz eius
totū esse tenebrosum etiam tenebrositate
corporali bene se habet etiaz de hoc circa
eos iuxta eorum insipientiam disputare.
Quero igitur ab eis vtrum tenebre huius
modi visum impediant. q; si visum impe
diunt vniuersaliter cecus igitur ē ipe et ni
hil videns et tota gens eius in regno suo
nisi forte dixerit q; gens eius est et ipemet
quēadmodū apud nos bubones noctue
et vespertiliones ꝛ similia que in tenebris
vident in luce vero cecantur. Ponunt igr
isti totam gentem eius esse corporeaz spi
rituales em̄ substancias nec lux nec tene
bra corporalis ad visuz spiritualem. id est
intellectum iuuat aut impedit. Scōz hoc
ipe de die nihil videbit videlicet gens ei⁹
et ppt̄ hoc resistere nō poterit principi lu
cis et genti eius de die omni igr die vin
cetur a principe lucis. Si princeps lucis ꝛ
exercitus eius possunt intrare regnū ipso
Q; si dixerit qa rex lucis si intraret regnū
tenebraruz obtenebraret ibi manifestus
ē in hoc error eoꝝ. lux em̄ tenebras intrās
ipas expellit et locum quantūcunq; tene
brosum illuminat nec tenebris lucis possi
bile ē repellere quia ex modica lucerna te
nebras magnas vincit domum magnā il
luminans quare tenebre regni istius non
possunt prohibere nec etiam resistere quo
minus princeps lucis et gens eius regio
nem intrent et illuminent tenebrarū. qua
propter excecabitur. Sic princeps tenebra
rum et tota gens ipsius. ꝛ ita patebit gla
dio et direptioni atq; destructioni princi
pis lucis ꝛ gentis eius. Amplio. Scōz
hoc regio nostra nec lucis erit nec tenebra
rum. cum de die sit lucis. scilicet et ó nocte
tenebrarum ad quem istorum principum
vel cuius regnum pertinebit. Q; si dixe
rit quia tenebre adeo dense sunt in regno
illo. vt nullo modo luci peruie vel pene
trabiles sint. Manifestuz est huiusmo
di homines non intelligere quid tenebra
sit. Tenebra enim non dicitur nisi se
cundum tres intentiones quas narrabo.

prima est ꝓuatio lucis sicut apparet i nocte et die. Nox em̃ non potest intelligi nisi ꝓuatio lumis solarꝭ quaꝫ efficit interpositio terre. nō enim nouā dispositionez induit aer et recessu solis que tenebra possit dici cuius declaratō hec est quia si intellexerimus splendorē solis ab aere recedere et nullam ei nouam dispositionē aduenire erit nibilominus tenebra ⁊ nox ⁊ nihil videbitur in regione a qua terra phibet et abscondit splendorem solis. Si eniꝫ tenebra dispositio eēt cōtraria splendori vl̃ lumini in aere cum contraria ex necessitate equalia sint virtute resisteret ei ex necessitate et fieret mixtū seu mediū ex luce et tenebra in aere. ⁊ ita dies nō esset dies imo mixtū ex die et nocte et eodē mō contingeret ꝙ nulla nox eēt neqꝫ dies veri nomis.

Secunda intentio quia tenebra dicitur corpus densum. ⁊ densitate sua resistens lumini. Sicut terra nubes et caligo. Causa autē in hoc est quoniam quociens dicitur alterum oppositorū tociens et reliquū dici necesse est quare si lux corpus dicitur. quemadmodum sol aut flama dicetur et corpus ei oppositum tenebra. Si ergo dixerit regnum tenebrarū regionem eē caliginis teterrime vel terre nubilositatis necesse habet ꝓcedere que supra dixi hoc est nihil ibi videre vl̃ videri nisi quēadmodū narraui supra videlicet ꝙ animalia regni illius animalia noctis sunt vt bubones ⁊ noctue et vesptiliones. Sed nec sic effugi et aduersarius quoniaꝫ hmōi tenebra. id est corpus huius tenebrositatis aut est impassibile a contrario quocunqꝫ vel non ꝙ si fuerit impassibile nō potest igitur in eo fieri motus sicut valet indiuisiō accidunt etiam ex hoc in numero quersitates et incōuenientia primum quia cum sit corpus erit vel simplex vel mixtum et si fuerit simplex nō habet huiusmodi densitatem qa neqꝫ flama neqꝫ caligo. neqꝫ nubes. neqꝫ fumus. corpus simplex est. aer vero depuratione accipit ab huiusmodi caliginositate ⁊ densitate. sicut a nubibus et nebulis. quare contingit ibi fieri depuratione vel possibile est saltem fieri ibi depurationē ⁊ ita fieri regionē illā receptiuaꝫ lumis ⁊ illuminabilē quare nō est regio tenebrarū nisi ꝓpt̃ ablentiā lucis scōm hoc et ita nō erit regio tenebrarū nisi quēadmodū habitatio nra de nocte. Amplius. cuꝫ regio illa ignē habeat ignis autē dissoliuus sic huiusmodi densitatis et grossicies erit quemadmodum et apud nos vt cum inualuerit apud eos in regione illa calor subtilietur hmōi tenebra et deponāt illaꝫ grossiciem. fiatqꝫ apta receptioni luminis

Amp̄. scōm hoc apte hoc ē circa sedeꝫ ꝓncipis tenebrarum fit tanto maior tenebrositas q̄nto maior ē dignitas atꝫ nobilitas loci illius q̄ inferioris et a sede ꝓncipis remotioruꝫ quare ibi maior densitas et caligo erit ergo locus vilior atqꝫ deformior grossicies em̃ et densitas ignobilitates sunt ⁊ deformitates in corporibus

Amp̄. In medio terre si locus ibi ē. est vltimitas elongatiōis a luce. Similit̄ dēsitatꝭ et grossicies nec est somniare corpus grossius terra vel magis resistens lumini. quare si sedes ꝓncipis tenebrarū in mundo isto est ibi eam eē necesse ē quare quēadmodū terra ē fex omniū corpoꝝ et loco ille feculētior ac vilior ita ⁊ habitatores loci illius quasi fex sunt omnium substantiarū spiritualiū. Si locus eoꝝ ibi ē et ipe et iaꝫ fex vilissima in imo loci illius resideat.

Amplius. ab isto ꝓncipe maloꝝ necesse ē vt sint omnia vicia quemadmoduꝫ a principe bonorū omnes virtutes. Sic igitur q̄nto aliqs virtuosior tanto ꝓncipi bonorū acceptior. Sic q̄nto aliqs vicioſior. tanto ꝓncipi malorū gratior. Amplius scōm hec que sunt vicia in regno ꝓncipis bonorū erunt virtutes in regno cōtrario et ecōuerso quare nihil erit simpliciter virtus aut viciū. Sꝫ in quodā vel alicubi ⁊ similiter nihil erit simpliciter bonū vl̃ malū

Amp̄. sicut ꝓnceps bonorū colit ꝟtutibꝫ. Ita et ꝓnceps malorumꝫ colit̄ vicijs ⁊ colēdus ē. Que igit̄ erit remūeratio vitiorū apud ipm huiusmōi cultus. Cū em̃ remūeratio virtutū q̄ in vita ista sunt sit decor ꝟtutū q̄ in altera vita sunt erit ne similiter vt remūeratio viciorū q̄ hic sūt deformitas atꝫ puersitas viciorū q̄ in altera vita erūt q̄ tāto maior erit q̄ꝫ hic quāto glia animarū futura maior ē q̄ꝫ decor earū hic Hec autē nō est remūeratio neqꝫ felicitas sꝫ damnatio et infelicitas qa maior cogitari nō potest. Amp̄. declaratū ē iaꝫ ti bi qa vicia ⁊ ꝟtutes circa idē subiectū habēt fieri naturaliter et oīa ꝓtraria. Scōm hūc errorem autē vicia nō habēt fieri nisi in gente tenebrarū q̄ tota creata ē a principe malorum quare apparet ea non esse contraria scōm eos quis enim est qui nō

videat homines ex vitiosis virtuosos fieri et ex bonis malos et econuerso. Amplius.remūeratio q̄ cultores suos remunerat princeps malorum aut est felicitas aut miseria q̄ si miseria nō est ergo remuneratio sed vindicta.Si vo felicitas manifestum ē autem q: neq; felicitas potest esse ex vicijs neq; cū vicijs cum vnūqóq; eoꝝ miseria sit et tāto maior miseria q̄nto maius quis em̄ dubitet auariciā famē esse siue sitim pecuniaꝝ et possessionū.famen autē siue corpalis sit siue spiritualis nemo dubitat esse miseriā. Similr et luxuriam famē esse sitim corpalis voluptatl Jam vo ꝛ inuidiā et odiū quis non videat tormēta esse aiarum humanoꝝ ꝛ spūalia earum incēdia manifestū igitur ē quia cuꝝ vicijs vel cū vicio etiam earum nō pt esse vera felicitas.Si igr vera felicitate remunerat cultores suos p̄nceps malorum necesse ē vt a vicijs in eos exuat atq; purificet q̄re necesse hꝫ eis destruere merita magis q̄ mercedē retribuat.Manifestū etiā ē er hoc cōsequnter q: q̄nto viciosiores sūt hmōi cultores tāto longi⁹ sunt ab hmōi remuneratiōe. Si aūt reminiscerl de gloria aiarum vera q; felicitate earum certū est tibi q: status cui debef hmōi felicitas similitudo q̄dam est ptenuis ꝛ q̄si vmbra illius.Status vo viciosus nō solum dissimilis est statui felicitatl sed etiā ꝓtrario

Manifestū est igitur q̄ apud p̄ncipē malorum nō est remuneratio felicitatl p̄ cultu sibi exhibito sꝫ magꝫ dānato ꝛ miseria cum apō ipm impossibile sit cessare vicia ymo necesse sit tāto eē maiora q̄nto vicinioza et ꝓpter hoc tāto maiorem esse miseriā grauioraq; tormēta. Amp̄.qs erit cultus eius q̄ sacra.que sacrificia que laudes ꝛ oroes.Sicut em̄ p̄nceps bonorum colitur largiēdo alijs et subueniēdo ita coletur iste fraudando rapiēdo furando. Retribuet igitur ista faciētib⁹ vel mercedeꝫ vel penā et de mercede iam dictim⁹ q: felicitatē p̄stare nō potest nec apud eū potest esse vllo modoꝝ felicitas.Si vero penaꝫ retribuit erit ergo bonus et iustus dum et mala perseqtur bonus ꝛ dum q̄ iustum ē retribuit mala faciētibus iustus Sacra vo et sacrificia cuiusmōi exhibentur ei nisi execrationes oim modoꝝ peccatorum ꝛ vitioꝝ que oia non sacra ꝛ sacrificia.cum nec sacrent nec sanctificēt sꝫ magis execratiōes sunt ꝛ ingnatiōes facientium.Quare non cultus diuinus sꝫ magl ꝓtrariū erūt omia hec.Amplius.que laudes ei exoluētur a subditis suis ꝛ quid in eo vel ꝓpter qd laudabit.Nō ei laudari potest ꝓ eo q̄ bon⁹ vel quia boni aliqd faciat quid ergo de eo p̄dicabūt laudatores eius Si enim p̄dicant de eo q̄ malus est et quia malefacit oia quecūq; facit nō est hoc laus sed vituperiū ꝛ mala diffamatio.Si vo p̄dicant quia bonus ē ꝛ gabenefacit oia q̄cunq; facit . hic nō taꝫ falsissima adulatio est quā etiam irrisio siue derisio quemadmodū si quis coruuꝫ laudare volens p̄dicet album et de cingno similiter si eum nigrū quis dicat.Nemo dubitabit quin vtrūq; irrideat. Quas aūt orationes seu petitiones dirigent ad eum ab eo em̄ peti non possunt bona cum ea p:estare non possit ergo non potest ab eo peti nisi vt mala faciat petentibus vel bona ab eis auertat. Hee autē sunt petitiones insanissimoꝝ qui enim talia petunt non mercedē petunt et p:emium sed damnationem atq; tormentum. Preterea si interrogentur cultores eius videlicet ꝓpter qd colant eum aliud respondere nō poterūt nisi p:opter ipum colimus vt omnia mala nobis faciat et oīa bona a nob auertat. .Amplio.scom istos erroneos q̄d dicetur de omnib⁹ mala facientibus nisi q̄ ea faciendo colunt p̄ncipem malorum Sicut bona facientes colunt p̄ncipeꝫ bonorum.dicetur igitur scom hoc q̄ omnes fornicatores.omnes fures.omnes raptores.cultores sunt p̄ncipis hmōi.ex quo sequitur omnia lupanaria et omnes spelūcas latronum templa eius esse cum in eis locis cult⁹ hmōi exerceaf.Q̄ si dixerit q: non colunt eum hoc faciendo cum ꝓpter amorem aut honorem eius ista non faciant. Sed si quis ꝓpter honorem vl amorem eius talia faceret ille ipum in hoc honoraret ꝛ coleret.Dico autem quia si hoc essꝫ videlicet quia talia placerent ei inimicissimus esset cultoꝝ suoruꝫ. cum exhonoratio animaruꝫ suarum ei placeret illam q; ab ipis requirerent.Sequitur etiaꝫ ex hoc q̄ non solum fugiendus sit a cultoribus suis.Sed etiam totis studijs ac viribus impugnandus. eo q̄ maxima mala eorum ei placeant ꝛ ad ea illos preceptis ac legib⁹ iducat et ab ipis ea regrat. Maxima ei mala aiaꝝ sunt vicia ꝛ pcā vtpote morbi ꝛ vulnera eaꝝ tāq; q̄dā mortes

ipārum q̄ qui non videt omnino obrutu it ⁊ nec hominis nomine dignus est.

Conclusio premissorum.

Jam igit̄ satisfeci tibi in hoc q̄ vulga rib⁹ et intellectu facillimis declarationibus atq; pbationib⁹ destruxi vanitatē de duo bus p̄ncipijs q̄ ē error nocissim⁹ manichē orū quē ois lex ipugnat ⁊ sicut iam mani festū factū ē tibi p̄me phylosophie ps illū alijs vijs destruit ⁊ iuxta illas multas hic tibi posui possent et alia ad destructionez hui⁹ errorīs adduci q̄bus supsedeo motu plixitat̄ adducā aūt p errore isto ratōes q̄ ipsos in hoc induxisse vidēt respōdebo eis vbi dignū aliq̄d respōsiōe inuenero

Ratiōes adducūtur siue radices que manicheos in errorez induxisse videntur.

b Oīū igr̄ p̄mū est q: ex altero ⁊tra rio⁊ nō potest ee alterū malū. igr̄ ex bono ee nō potest. erit igitur ex malo ⁊ q: res nō curnt in ifinitū videlz vt hoc malū sit de illo malo et illud ex tercio et ita in infinitum erit igr̄ venire ad malū q̄ nō ē ex alio. Sz neq; ē ex bono. quare malū illud ex nullo ē et ita ē p̄ncipiuz in se et etiā p̄ncipium malorum cuz alia sint ex ipo. Amp̄. aut aliq̄ ē p̄mum maluz vi delz añ q̄ nō ē aliud aut nullū q̄ si nul lū ascendit igr̄ res in infinitū. Jā ante de structa ē ifinitas causarū et declarat⁹ ē sta r̄ eaq; tibi p me ī tractatu de p̄mo p̄ncipio ⁊ de pbationib⁹ ac declarationib⁹ q̄bus stabilit̄ ee illius ⁊ de vijs q̄b⁹ venitur ad ipm. Si vo aliq̄ ē p̄mū maluz cum illud nō possit ee ex bono erit ex necessitate p̄n cipiū in se vt dixi ⁊ causa illorū malorum.

Amp̄. oīe q̄ ē malū aut ē malū ex se aut ex alio q̄ si nihil ē malū ex se. erit igit̄ omne q̄ ē malū malū ex alio. ⁊ ita vel ex alio q̄ ē malum vel ex alio quod est ma lū. vl̄ alio q̄ est bonū ex p̄ma radice quā p̄mo posui. quare vnūquodq; q̄ est ma lū erit malū ex alio q̄ ē maluz ⁊ ita redi bit ad infinitatē p̄dictā vel fiet circul⁹ aut reflexio causarū vicz vt a. sit malū ex b. et b sit malū ex a. Jam aut̄ destruxi tibi circulationē et reflexionē in eod̄ tractatu de structione post q̄z nō relinqtur dubitabo. Qs si aliq̄d est malū essencialit̄ aut erit illi p̄ncipiū aliud ex quo sit aut nō. Si sit erit igr̄ illud p̄ncipiū malum exposita radice. ⁊ nō erit minus malū. q̄re erit malū essen cialiter ⁊ ita redit̄ ad id q̄ ante dixerā vi delicet q̄ aliq̄d erit malū eēncialiter ⁊ p̄n cipiū malorum. Ead̄ pene via ē q̄ querit vtz oīe q̄ ē malū sit malū fm subz aut fm participationē q̄ si oīe q̄ ē maluz ē malum fm participationē. quēadmodū si diceret quonia a ē malū in habēdo seu pticipādo b. ⁊ rursum b. ē malū ī habēdo vel pticipādo c. ⁊ ita in ifinitū. Jam erro rē istū meministi ee destructuz vbi destru cta ē infinitas causarū. Silr se hz ⁊ de cir culatione vel reflectione. Alia aut̄ via de clarabit̄ hoc esse ipossibile malū enim fm hāc intentionē erit habens malū et ueruz malum illud erit eiusd̄ incensionis vide licet habēs malum aliud ⁊ sic in infinituz q̄re malum nō erit nisi habens in ipo ifi nicies implicatū cum ei de malo habens totū et solum extraxer̄ nihil erit residuuz Si ei aliq̄d erit residuum illud erit indu bitāter malum aliq̄. Sed in omni malo intelligit̄ habens et aliud. Quare habēs nō est totaliter extractum a malo cum ad huc sit in illo q̄ erat residuum. faciā autez hoc clarius et dicā q: si malum est habēs maliciam siue participans erit malicia ex plicationē habitus malicie ⁊ malicia ha bita eodez mō erit habit⁹ alteri⁹ malicie q̄ similiter erit habitus tercie malicie ⁊ ita in infinitum q̄re cum aggregauer̄ omēs istas explicationes inueniet ex necessita te malicia habit⁹ habit⁹ habitus. ⁊ ita in infinitum ita vt non occurrat cui⁹ sit habi tus nisi alterius habitus ⁊ quociēs ibi po nit̄ habit⁹ intelligat̄ genitiui casus. Qua re scōm hoc malum erit infinitum ⁊ in ex plicabile ⁊ ideo in intelligibile et propter hoc non potuit hoc nisi homo qui non in telligit seipm. Tu autem scis ex alus quia hoc ē vnū ex p̄ncipijs p̄me phylosophie p̄me partis videlicet q̄ omne ē intelligi bile ee. Scis etiā q: phylosophia nō cōsu lit errorib⁹ hominuz qui seipos non in telligunt vel qui ponunt intelligibilia. Re uertatur igitur ad id in quo eram et dicaz quia impossibile est omne quod ē maluz malum esse scōm participationem ex quo erronei isti videtur sibi probasse q̄ aliq̄d sit malum essencialiter siue siōm substan ciam.

Destructio p̄me radicis cui rationes manicheorum maxime innitur.

Ec igitur omnia que ꝓposita' sunt

b facile est soluere vel potius dissol uere. Incipiam igitur a radice cui rationes eorum maxime innituntur.

Hec autem est quã dixi videlicet alterum contrariorum esse non posse ex altero. Dico igitur hanc radicem esse falsã nisi hoc modo eam intelligant videlicet q ex altero contrariorũ non potest eẽ per se alterũ.

Manifestũ enim ẽ qz ex calore interdũ ẽ frigus ꝑ accidẽs ⁊ corpa animaliũ per calorẽ infrigidant ſcõm accidẽs caloꝛ ei aperit poꝛos in coꝛpibus animaliũ ⁊ amplificat eos ⁊ ꝓpter hoc et vapoꝛat caloꝛ ex illꝫ ⁊ frigeſcũt poſtea. Silr ⁊ ecõtrario ꝑ frigiditatẽ ꝓſtringũtur poꝛi coꝛundẽ et iõo multiplicatꝰ caloꝛ intus retinet. Amp̃. Ex vino ẽ ebꝛietas. Jbi ergo manifestũ est qz ex bono ẽ malũ niſi forte dicat qz vinũ nõ ẽ bonũ eodẽ mõ ex medicina quantũcunqz bona et ſalutari ꝓuenit interdũ egritudo cũ quis eaz aut nõ debita mẽſura aut nõ debito mõ aut nõ tpe accipit optuno. Qd ſi dixerit nec medicinã eſſe bonaz nec ipam ſanitatẽ ꝓcedã ad alia. Scientiã ei nõ negabat eẽ bonũ vel bona. qd eñ est bonũ ñ ſcientia nõ ẽ bonũ. ex illa tamẽ manifeſte plerũqz oꝛitur malũ ſupbie ⁊ iactãtie q ſi nec ipam ſcientiã bonũ eẽ cõfiteri noluerit de ꝛtute. hoc negare nõ poterit ex q etiã ſimilia malaplerũqz ꝓueniunt multi eñ de ſanctitate ſua in mala ſupbie iactãtie ⁊ inanis gloꝛie deciderũt. Amplius. malũ inuidie nũqz nõ eſt ex alieno bono et inceſſante ceſſat. Amp̃. de viſibilibꝰ ſi quid ꝓcedũt eẽ bonũ debite hoc indubitãter ꝓcedẽt. Nõ ẽ aũt dubiũ quin ex ea ꝓueniat obtenebꝛatio viſus ⁊ tandẽ cecitas videlicz cũ nimia fuerit aut tempoꝛe aut vehemẽtia. Qd ſi de viſibilibꝰ nihil bonũ eẽ dixerit ⁊ de alijs ſenſibilibꝰ ſimiliter iam in hoc deuenit vt ſenſu indigeat nõ quidẽ ad expientiã tñ. Sz quẽadmodũ ſenſatꝰ qs ei nõ ſentiat vtilitates eſcarũ veſtimẽtoꝛ ⁊ alioꝛ bmõi ⁊ ipemet etiam q hoc deliꝛat quicqd ad exterius ratiõnẽ dicat intꝰ cũ dicit ad ratiõnẽ iſta ſentit eſſe vtilia ꝓpter qõ et querit illa quem admodũ cũ ꝓpẽ frigus ſupfluũ cui nocumentũ ſentit ⁊ magis timet querit caloꝛez tanqz vtile ⁊ nocumentũ frigoꝛis ꝓhibentẽ. Jſti igr erronei dũ iſta querũt non taz ſalubꝛiter qz etiã licite ⁊ honeſte teſtes ſũt q ſeipos frigus ei ſupfluũ pacienti caloꝛẽ querere ſalubꝛẽ nõ ta licitũ eſt qz etiã debitũ eouſqz vt reus moꝛtis ſue ſit et homicida ſuipius qui in eo ſtatu calefieri negleꝛerit quia igr nemo tenet querere niſi qõ bonũ eſt. Manifeſtũ ẽ caloꝛẽ bmõi bonum eſſe ⁊ de frigoꝛe ſimiliter verum eſt.

Amplius, nemo dubitat quin ex vino ſit ebꝛietas ⁊ qnto melius tanto maioꝛ ex illo ebꝛietas tantoqz facilius qre manifestuz ẽ q ex bono malum et ecõtrario ex malo bonuz. quemadmodũ ex egritudine ⁊ flagellatiõe coꝛrectionũ et eruditionũ ⁊ hoc ipm teſtatur natura in vnoquoqz que nobis ſuggerit et vnũquemqz noſtruz docet paruulos et ſtultos flagellare. Similit in maleficos punire. vt vel ipi coꝛrigant vel alũ. et de canibus et equis ſimiliter ſa habet. Quia igr hoc nature teſtimoniũ apõ omnes eſt ⁊ ſemper vniuerſale ẽ. teſtimoniũ autẽ vniuerſale nature falſum eſſe impoſſibile eſt. Quare ex bmõi malis bonũ coꝛrectionis et eruditionis ꝓuenire manifeſtum ẽ. Quis autem qui mentẽ habeat dubitare poteſt quin ex bono ſanctitatis aliarũqz virtutũ interdum ſuperbia oꝛiat et cõtemptus alioꝛũ. Similiter ⁊ ex bono foꝛtitudinis ꝓceps audacia ⁊ iracundia Juxta hec aquaz et ignem aut dicent eſſe bona aut mala. Si bona cum igit manifeſtum ſit mala. plerumqz ex illis ꝓuenire videlicz exuſtiones hominũ ⁊ immerſiones aliaſqz multiplices deſtructiones.

Manifeſtũ est ex bonis mala ꝓuenire vel oꝛiri. Qd ſi dixerint quia mala ſunt.

Manifeſtũ ẽ ſimiliter ex bijs multa bona ꝓuenire ſicut ſunt temperate calefactiones purgationes decoctiões illuminationes ⁊ ex aqua ſimilit ablutiones piſtruz oꝛigenum intritiones. agroꝛũ fecundationes. molendinoꝛ aquaticoꝛũ multiplices vtilitates. Eodẽ modo ſe habz ⁊ de coꝛporibus celeſtibus. quia et bona et mala rebus inferioꝛibus ex ipis ꝓueniunt.

Amplius, quis ignoꝛat quin ex eodem homine et bona opera ſunt quandoqz et mala alioquin neceſſe habent dicere q q bonus eſt non poteſt mali aliquid facere aut qui malus ẽ nihil boni facere poteſt. Hoc autem est cuius contrarium quilibet ſentit in ſemetipo. ⁊ ꝓpter qõ et penitet multa egiſſe. ⁊ erubeſcunt etiã cum videntur mala facientes et nemo eſt qui nõ coꝛde vl'oꝛe non arguat malefactentes ⁊ nõ iudicet euz pena dignũ. Quare vnuſquiſqz credit male agentẽ quẽcunqz aliter agere debere et etiã poſſe. alioqn nec culpandũ nec puniẽdũ ipm iudicaret quẽadmodũ neqz lapidẽ ꝑ eo q mouet deoꝛſum.

Amplius.secundum incorrectio locus hꝫ̄ret apud aliquē nec etiaꝫ possibilis esset Amplio. ipa iusticia q̄ puniūt malefici p publicas potestates ⁊ magistratꝰ iniquissima ⁊ iniustissima eēt. Si ei mali naturali ipossibilitati ꝓhibiti essent secus agere non eēt ab eis regrendus neq; p hoc q̄ male agūt vllatenus puniēdi. Tu em̄ scis quoniā a corpibus grauibꝰ nō regrimus vtrū moueantur in surſum neq; quisq̄ audet eis irasci ꝓ eo q̄ mouentur deorſum. Quare si sui necessitate mali astricti vl̄ aligati sunt ad male agendū nec irascendū ē eis ꝓ eo q̄ male agūt nec regrendū ab ipis quādo taliter agāt. Amplio. laus et vituperiū falsissima erūt cum boni nec mali naturaliter tm̄ agāt. Nature vo nec laus nec vituperiū debeat i se ꝓ opibꝰ suis eo q̄ necessitate opetur vt nō libertate ad modū seruiētis q non potest aliud facere q̄ iubetur sicut alibi dicisti. Relinqtur ergo hmōi erroneis vt necessario ꝓcedāt ex bono malū et ecōuerso licꝫ p accidēs aut vt ꝓfiteātur nihil de sensibꝰ bonū eē cum ex vnoquoq; eoꝝ malū pueniat. Amplius.cum bellū eternum inter ꝓncipem lucis ⁊ ꝓncipē tenebrarum sit ſm eos aut nocet ei ꝓnceps lucis i aliquo aut nō nocet aliqd igr̄ mali ei facit ⁊ illud malum ē euidēter ex ipo ꝓncipe lucis cuꝫ illud faciat. Quare nō solū ex bono ē malū sed etiam ex optimo. Si vo nihil mali ei facit eadē ratione neq; facere potest. ⁊ hec scit ipe cuꝫ tu scias hec stultissime igr̄ pugnat ꝓtra ipꝫ cū sciat se nihil ei posse facere mali et ꝓpter hoc se nō posse nocere eidē. Jā igr̄ destruxi tibi ꝓmā radicē ꝓ quaꝫ videri poterat in istum errorē erroneos istos fuisse inductos.

Destructio secunde radicis eiusdē erroris.

Ecunda vo radix q̄ querunt vtrū aliqd sit ꝓmū malum aut nullū ⁊ hāc de termino tibi ⁊ dissoluo per distinctionē eius q̄ ē malum. Si em̄ malum intelligāt nociuū iaꝫ dixi tibi q̄ nihil ē tale et si ei aliqd sit nociuū tibi vel malū quēadmodum si aliqd ē sanum alicui vt vstio vel incisio aut mēbri alicuiꝰ detrūcatio non ideo ē sanū simplr̄. Preterea licꝫ sit verū q̄ aliqd nocet alicui nō ꝓpt hoc cōsequens ē vt etiā sit nociuū illi quemadmodum non sequtur vt si aliqd mortificat aliqd q̄ ꝓpter hoc sit mortificatiuū vel si albat q̄ ꝓpter hoc sit albatiuū vel albificatiuum ⁊ hoc ē quoniā denoiatiōes hmōi ſm virtutē ⁊ aptitudinē naturalē dicūtur. Non em̄ ꝓpe ꝓcussiuum dr̄ nisi q̄ hꝫ ⁊tutē vel aptitudinē ordinatā adhuc ⁊ intēdētem sicut incisiuū non dr̄ nisi ex ⁊tute quā hꝫ ad icidēdum neq; penetratiuū aut digestiuum nisi q̄ hꝫ ⁊tutē intendentem in hoc nihil autē ē tale i tota vniuersitate reruꝫ quāq̄ ei et venenata aialia ⁊ rapacia noceāt alijs siue occidendo siue deuorando illa nō tamen adhuc est intendens virtus eoꝝ vt noceat illis. Sꝫ magis vt ꝓsit ꝓpo subiecto ⁊ hoc vel pascendo ipm. et nutriendo vel defendēdo. ⁊ nocumentuꝫ q̄ ei ab alio iminet repellēdo leo ꝓpe tm̄ venat onagrum ⁊ deuorat non intēdit ei nocere. licet plurimuꝫ noceat. sꝫ sibi ꝓdesse nutriendo scilicet seipm̄ carnibꝰ illius Eodē mō se hꝫ ⁊ de alijs. Neq; intentio ignis est destruere q̄ ꝓburit sꝫ magis multiplicare speciē suā i materia quā superat. Qꝫ si dixerit qs q̄ ita est ad nocēdum alij nō recte dicit. quin potiꝰ est ad vltionem vel ad victoriā ⁊ vtrunq; istoꝝ bona reputat natura animalium. Vltionē quidem tanq̄ iustum reputat. Victoriā autem tanq̄ aliqd magnificum. Sicut apparet i elephantibꝰ qui subditos habent quos vicerint et q̄si iura fuitutis in eos exercent. Si vero malum accipiat nocumentū ipsum. Respondeo q̄ ꝓmum malū est ꝓuatio siue carentia ꝓmi boni naturalis q̄ est esse Primum vo malū gratuituꝫ. id est gratie oppositum ꝓme gr̄e carentia est. Que autē sit ꝓma gra nō aliter tibi determino hic nisi q̄ iuxta ordines receptibilium. Sunt ⁊ ordines gratiarū ⁊ iuxta maneries eoꝝ quēadmodū in homibꝰ. Prima gr̄a ē fides gratuita quoniā ꝓmo ⁊ docenda ē et tenenda hoibus tanq̄ fundamentum et caput vere religionis ac diuini cultus. In angelicis vero substancijs et alijs nobilibus abstractis. Prima gratia est nobilis illa dei cognitio que naturali earū cognitioni et sapiētie incōparabilis est per modum omnem ⁊ iuxta hunc modum ꝓmū malum. id est nocumentuꝫ in substancijs intelligentibus est auersio cogitatus siue cognitionis a creatore ex hoc enim malo sequitur desertio ipius siue derelictio que est procul dubio recessio a fonte bonoꝝ ex q̄ sequit depauperatio recedētiū ⁊ arefactō atꝫ mortificatio ipoum. Qui em̄ cogitatu

fixi sunt in ipm creatorem. necesse est vt ei ꝯgruentib⁹ virtutibus omibus adhereat Cogitat⁹ em̃ ē q̃ in primis creator tenet in intellectu ⁊ per huc ꝓsequeter in viribꝰ motiuis. q̃re ipa sublato fructus bonoꝝ quo dam̃o aret et q̃ntū ad bona seu data sua nobilia q̃ longe pstantiora sunt naturalibus ceſſat influentia largitat̃ sue ī eos q cogitatū suū ab eo auerterint vl' ī alia conuerterint. ꝙuerterint inq̃ ꝙuersione fixa et ad herenti vel auerterint simul hoc est illo m̃o. N̄ō ei si ad momentū vel horā vl' aliud vel de alio cogitet ꝓpter hoc cogitatū suū ab eo auertit. de hoc aut̃ perscrutatius atq; diffusius inuestigabo vbi de malicia malorū angeloꝝ quos homines dyabolos vulgo vocat tractabo. De hoc aūt malo qđ dixim⁹ puraz p̃uationē ee nō ē necesse q̃ ipm sic ab alio vel bono vl' malo cū oino nō sit q̃ em̃ oino nō ē. impossibile ē ab aliquo ee nō tam̃ negandū est negationē negationis interdū causam eē Q̃ si qs querat vñ hoc vel qd est causa ꝓpter quā iste m̃o non cogitat de creatore. R̄ndeo q̃ p̃uatio alicui⁹ earū que faciunt cogitare de ipso. Si vero intellexerit malū tercio m̃o valet vicium vel peccatum. licet hic ad aliū tractatū pertineat recte responderi potest qa vel superbia vel inuidia quoꝝ vterq; occasio eendi ē bonū vel ꝓpriū vel alienū ⁊ sicut iā dixi tibi ad aliū tractatū hoc pertinet et vides in omnibꝰ hijs imbecillitat̃ itellect⁹ hominū hm̃oi oino ei manifestū ē eas ignorare qd est q̃ ꝺr malū ⁊ ꝙfuse eos vti intentionibꝰ p̃ dict̃. Sz nec etiā aliq̃ intentionū trium p̃dictaꝝ potest eē p̃incipium q̃ debeat dici vel deus vel princeps vel rex id q̃ ꝺr malum p̃imū. Malū ei id ē nociuum nō potest eē princeps maloꝝ sicut iam declaraui tibi cum totū et tāta bona largiat̃ suis id ē oibꝰ q̃ in regno sunt. Sz nec p̃imū malus id ē p̃imū nocumentū dignū ē. vt debeat dici p̃incipius vel princeps. vl' rex vel deus vel auctor alicui⁹ cum oia nocumēta vel p̃uationes oino sint vel fere p̃uationes. Nocumētum em̃ nō ē nisi ablatio alicuius boni vel vtilis aut applicatio alicui⁹ q̃ hui⁹ ablationez inducit. Nihil aut̃ tale dignū ē nomīe p̃ncipis vel p̃ncipis. Similit̃ nec viciū aut peccatū. Quis ei audeat hoc cogitare q̃ viciū aut peccatū sit p̃ncipiū aut princeps nec deꝰ aut dominis maxime tanti regni q̃tū ipi dicunt eē regnū tenebraꝝ. Manifestū igr̃ ē tibi per hoc inq̃ntuz tenebras ignorātie sint q nec intelligūt intēciones eius q̃ malum ē

Amp̃. Interrogabo eos de q̃ gēte ipsi sint ⁊ ad cuius regnū ptineat videlicet an sint de gente tenebraꝝ an de gente luc̃ q̃ si fuerit de gente tenebraꝝ q̃ vtiq; ex tenebris ignorāue sue appareat fortitan alicui nō īmerito impugnāt p̃ncipem lucis cum hostes eius fuit q̃re nō ē ꝓueniēs testimoniū eoꝝ ꝓtra illū. Secundo quoniā gens tenebrarū aut oino ceca ē ⁊ ita nihil prorsus scit debite vl' regno eius aut nō aliter videt q̃ animalia quo dicunt luciſfuga vt noctue vespertiliones ⁊ similia. Utroq; igr̃ m̃o indigni sunt q̃bus credat de luce vel regno ei⁹. Si ei oino nihil sciūt de ea nō ē eis credendū cū de ea loquantur. vt somniantes et nihil de ea videre valēres. Si aūt non plus sciūt de luce q̃ animalia lucifuga vt dixi. Manifestū ē quoniā nō solū falsum sed etiā puersum ē iudiciū eoꝝ ꝺ luce hm̃oi quippe animalia noctē reputant eē lucē ⁊ ecōuerso. ⁊ solē nō lunā sed tenebras q̃re totū regnū lucis ē eis regnū tenebraꝝ ⁊ ecōuerso. Cū ergo credūt se loqui de deo tenebrarū loquūt̃ de deo luc̃ ⁊ ecōuerso. Sicut animalia de q̃bus dixi mus q̃re nesciunt ꝓ certo de quo loquūt̃ ⁊ mentiunt̃ ex oñi pte q̃ñ lucē dicūt tenebras ecōuerso. Si ꝟo dixerint se eē de gente lucis ⁊ ptinere ad p̃ncipē lucis intollerabiliter iniurioſi ⁊ ꝓtumelioſi sunt eidē primū q̃ñ ꝓcedunt ipm eē nisi dimidiū deus potentia ei super vtrūq; ꝓtrarioꝝ hoc ē super bonum ⁊ malū ē potentia pfecta. Super alterum ꝟo eoꝝ tm̃ ē potentia dimidiata. quemadmodū potentia super homines albos ⁊ nigros ē potentia integra potētia ꝟo super albos ē medietas potentie illius. Similiter ⁊ cum dicunt quia nō ē adorādus vel colendus nisi solummodo agente lucis et a bonis solumm̃o dimidiam ei deitatem attribuunt et dimidiaz eī auferunt. Manifestum em̃ ē quia qui dicunt eum esse ab omnibus colendum ⁊ adorandum plenam et integram confitētur de eo deitatez qui vero aperte tm̃ partem ei deitat̃ attribuunt. Similiter ⁊ partem dominationis cum non ipsum vbiq; ⁊ in omnibus dominari concedere velint quēadmodum enim non simpliciter albū est q̃ ex aliq̃ parte nō ē albū. sic nō simp̃r dñs ē qui ex aliqua parte non est domina-

non enim simpliciter dominū dicimus q alicui domui vl' ciuitati solūmodo dominatur. Amplio, nō vere possidet et plene q in litigio et bello possidet q̄re nec vere aut plene dominat. Amplius, neq; omnipotens ē aut pfecte potens cui⁹ potencie in toto resistitur vt belluz depari ex aduerso ei fiat. Amp̄. cum non possit quicqd vult se vel facere vel posse ipemet ꝓfitetur de impotencia sua cum min⁹ possit q̄z velit. Amp̄. sicut nō est albissimū cui aliquid ē eque album aut optimuz cui aliud ē eque bonū. Sic videlicet p̄mū cui aliud est coequeuū isti autem ponūt duo p̄ma sicut et duo p̄ncipia. Debes etiam attendere hic ꝙ malum sicut ipsi somniant idem est dicere ꝙ pestilens ꝛ cum ponant ipm in p̄mis et vniuersaliter malum quēadmodum p̄ncipiū et principem bonoꝝ in p̄mis et vniuersaliter bonū necesse habent ponere ipm in p̄mis et vniuersaliter pestilens. Quapropter grassans et seuiēs in omne qđ potest ꝛ ppt̄ hoc in totū regnū suum. cum preter illud nihil possit de iure sue potestatis limitatione ꝛ finibus regni sui naturaliter prohibitum quare seuit et grassatur in omnia sua, tan q̄z pestis tan q̄z corruptio et mors. Nihil autē tale potest veri nomis esse p̄ncipiū aut causa. aut auctor. aut p̄nceps aut deus. aut domin⁹ cū vnūquodq; horū nominatoꝝ non solum nō sit pestilens in aliqđ eoꝝ q̄ ex ipo sunt vel sub ipo imo propense atz largiflue bonitatis et vtilitatis in vnūquodq; eorū q̄ ex illo se. Quapropter non aliter p̄ncipium aut auctor dici potest. nisi quēadmodū destructio aut mors aut destructiuum siue mortificatiuū p intentionē aut voluntatem. Q̄ si non est pestilens aut destructiuū nisi aliorum. ꝛ si contrarioꝝ videlicz que sunt de contrario regno tunc manifestum ē ipm nō esse malum nisi p accidens videlz p ꝓtrarietatē quam habet ad illa et quemadmodū calor in se pactus est sz cū obuiauerit ei frigidum quasi pugnat contra ipm et econuerso cum non sit natural' intentionis sue pugnare contra frigiditatem non enim est adhuc neq; p hoc calor quare manifestū est p̄ncipium maloꝝ nō esse malum nisi p accidens vl' cui et hec intentio non minus cōgruit p̄ncipio bonorum.

Secūdus tractatus ꝙ vniuersa ē vnitas ꝛ ꝙ mūdus est vnus ꝛ qualiter vnus ostenditur.

Ostq̄z autez iam expediui me de p vnitate p̄mi p̄ncipij ꝓut conuenit p̄senti tractatui et satis feci tibi super illa p aggregationē ꝓbationū ac declarationū intellectu facillimarū atq; vulgariū que sunt post probationes et declarationes sublimes q̄s didicisti in p̄mo tractatu p̄mi sapientialis ac diuinalis magisterij consequens ē ficut et promisi tibi inuestigare de vnitate vniuersi et declarare ipm esse vnū et mundū vnū ꝛ qualit' vnū Dico ergo quia omne totū vnū est. et hoc appet ex nominatione et intentione ipi⁹. Totum enim et pars relatiue ad inuicem dicūtur ꝛ totum esse verissima diffinitiōe seu explicatione adunatū est seu aggregatum ex ptibus. aggregatio autē ꝛ aduna-tio non est nisi iunctio ꝛ cōiunctio partiū ꝛ ptis siue partiū ad inuicē que iterum iunctio seu ꝓiunctio non est nisi vnitas toti⁹ ex illa enim totum ē ꝛ dicitur totum etiaz valde ampla cōmunicatione et generalitate intentio totius. Causa autem in hoc est quoniā adunatio et aggregatio dicūt et in eis que cōtumabilia sunt. et in eis q̄ non. Unde ꝛ totum dicitur esse continuū ꝛ mūdus etiā dicitur totus siue sit corpalium siue incorpalium omne ꝙ non dicitur p̄ope fm vsum cōmunē nisi indisgregatis cum collecta fuerint ꝛ qui dic̄ omne non dic̄ hoc de vno aliquo continuo vsu aliter atq; ꝓmuniter vt nemo dicit omne hoc lignum est album vel omnis hec massa auri vel argenti sed magis totuz vel tota. Quare manifestum ē ꝙ omne fm collectionem dicitur ꝛ quandoq; cum diuisione et quādoq; sine diuisione. Uerbi gra quandoq; iungit nominib⁹ alus vt omne album aut omnis homo. Non enim dicitur omnis homo est animal quēadmodum dicitur omnes isti homines sunt decem. Ita enim dicitur omnis homo ē animal vt etiam vnusquisq; diuisum aut per se intelligatur esse animal. Cum autē dicitur omnes istos esse decem econtrario dicitur de nullo enim istoꝝ intelligit ꝙ ipse sit decem ēt ergo intentio eius ꝙ ē omne nunc vt p ipum agatur de collecto siue de omnibus collectis in summa. Interdum etiam eadem ē intentio totius ꝛ hoc modo vsus ē plato vocans mundum omne. Similiter multi ex phylosophis vocātes mundū totum quemadmodū ergo cū di-

ditur iſi vnoquoq; totū nihil relinqtur extra qō poſſet dici p̄s illius Similr̄ cū ō omne ſimpliciter. Jam aūt declaratū eſt tibi quia totū vbicunq; dicatur vnū eſt q̄re et omne vnū cum eadē ſit p̄or̄ſus intetio omnis ⁊ totius. Amp̄. ſi quis dixerit vniuerſitas aīaliū manifeſtum ē ipm colligere vnū quodq; aīaliū nullo relicto Similiter ⁊ q dic̄ vniuerſitatē ſubſtantia lem nullam relinqt ſubſtantiā. Eodēmodo et qui dic̄ vniuerſitatē encium q̄re cuz vniuerſitas aīalium vniuerſitas ſit. Silr̄ ⁊ ſubſtātiaꝝ erit ex nēcitate et vniuerſitas enciū vniuerſitas amplius p̄rietas ſi phibet vnā eſſe vniuerſitatē amboꝝ quēadmodū vniuerſitas coloꝝ licet albū ⁊ nigruz p̄traria ſint et etiā mediū vterq; eoꝝ quodāmodo vniuerſitas tamē ē vniuerſitas coloꝝ q̄re vniuerſitas bonoꝝ ⁊ maloꝝ ſimul collectoꝝ vniuerſitas erit vna non obſtante cōtrarietate que ē inter bona et mala. Amplius. q̄cunq; cōicant intentionē vnam vel rōnem in eō vniuntur et ſunt quodāmodo vnuz quia etiam contraria oīa intentione et ratiōe p̄trietatl cōicant vniunt̄ in illa ⁊ colligunt̄ ad illam vt ſit vniuerſitas aliqua ꝓpter qō ⁊ ō vniuerſitas p̄trioꝝ quare cū omnia ēntia ꝓmunicent ipm eſſe in eo quodāmodo vniunt̄ ⁊ colligunt̄ ad vnū ita vt ⁊ ſic et dicatur vniuerſitas enciū. Amp̄. vniuerſitas ſicut appet etiā ex ipſa noiatione non ē niſi in vnū verſa multitudō vſa aūt non intelligit̄ niſi collectiōe vel adunatione in aliqō vl̄ ſub aliquo q̄ tota illa multitudo ꝓmunicat quemadmodū dicitur vniuerſitas coloꝝ que colligitur ad genus ⁊ ſub genere q̄ oēs coloꝝes cōmunicant. Similiter ⁊ vniuerſitas albōrū colligit̄ ad albedinē ⁊ ſub albedine qnā omnia alba cōicant. Sic aūt ſit cum dicitur vniuerſitas enciū q̄m vniuerſa ſiue tota ſiue tota multitudo enciū colligitur ad ēē vel ſubēē q̄ omnia encia cōicant. quare tota multitudo enciū vniuerſitas eſt q̄ quid aūt eſt vniuerſitas ē ex neceſſitate ⁊ vniuerſum et totū et omne oīs enim multitudo adunata ſiue in vnū verſa totum aliqō ē. Similiter vniuerſū quare ⁊ oīne non ē niſi collecto et vniuerſitas omniū q̄ agitur vniuerſitas ſemp̄ ē vnū in eo q̄ vniuerſitas. Simil̄r et totū ex neceſſitate vnum in q̄ntum totū. et omne ſimiliter in q̄ntum omne extra oīne aūt nihil ē de vniuerſitate q̄ ad modū nec extra oīa q̄ re vnum ē omne ex neceſſitate p̄ter qō nihil et vna vniuerſitas ꝓgregās oīa nihil extra q̄em nihil ⁊ vnū totum adunans oīa nihil extra relinqēs. Amp̄. ſicut non capit intellectus duo oīa ita nec duo omne nec duas vniuerſitates nec duo tota que ſint vniuerſitates ſimpl̄r aut tota ſimpl̄r quare impoſſibile ē duos mūdos eſſe aliud em̄ eſt dicere oīne ſimpl̄r vel totum ſimpl̄r aliud dicere totū aliqd vt totum lignū. Similiter aliud eſt dicere vniuerſitatē quoꝝundā vt coloꝝ ⁊ aīalium aliud vniuerſitatē ſimpl̄r. Amp̄. ꝓtrarietas vt dixi non diuidit vniuerſitates ſicut appet in coloꝝibus ꝓtrarietas em̄ vnit ꝓtraria neceſſe em̄ eſt contraria circa idez ēē vel fieri et ſub vno genere ēē. Nec cogeris ꝓpter ꝟba ariſtotilis q̄bus dicere videtur in libꝝo cōpicoꝝū q̄ bonū et malum nō ſunt in genere ſz ſunt genera aliorum ex neceſſitate em̄ put ꝓtraria ſunt in genere vno ſunt put em̄ bonū de ſubſtātia dicitur bonū non hz cōtrariū ⁊ ſecundum ipm cum aperte dicat in libꝝo p̄dicamentoꝝū p̄p̄um eſſe ſubſtātie nihil habē re contrariū quare non ſunt cōtraria ſm ipm niſi put cadunt ſub genere accidētis q̄re ſecundū oīes intentiōes ſuas iuxta viam iſtā erunt ꝓtraria. Uerbi gr̄a ſi dixeris bonū nature ⁊ malū nature cōtraria ſunt vt generatio ⁊ coꝝruptio vita ⁊ moꝝs ſanitas et egritudo. Si vero intellexeris bonū moꝝis ſiue mōrale Similiter cōtraria ſunt vt virt⁹ et viciū ⁊ ſimiliter ſub genere vno. Eodēmodo ſi intellexer̄ bonū ſuaue ⁊ malū moleſtū ꝓtraria ſunt et ſub vno genere ſimil̄r. vtile quoq; ⁊ noxiū eodēmodo cōtraria ſunt ⁊ ſub genere vno. Quare manifeſtū eſt quia bonū ⁊ malū ad genus vnū reducunt̄ ſm oēs intentiones ipoꝝ quis em̄ dubitat vniuerſitatē accidentium vniuerſitatē vnam ēē ⁊ ſub genere ⁊ in genere accidēt̄ vnitā non obſtāte cōtrarietate q̄ tam multiplex inter accidentia inuenitur. Amp̄. vniunt̄ aque vnitate fontis vñ ⁊ aqua vna dicunt̄ oēs aque ex eōdem fonte manantes ⁊ aque oēs que per alueū eufratis vel nili ab eodē fonte defluūt idem nilus vel eufrates dicunt̄. Simil̄r ⁊ opa eiuſdē artific̄ colliguntur ad vnū ꝓpter vnitatē ipſius ⁊ ꝓpter hec recte dicitur vniuerſitas opm talis. Cum ſibi declarata ſit tibi vnitas ꝓmi

ncipi siue fontē vniuersalis emanatiōis ipm noies siue artifice vniuersalis opatio nis ppter vnitatē ipius necessario in vnū vtitur tota multitudo influentiaꝝ ipsius et opm. Neq; em aliud est mundꝰ vel creatoris vniuersitas q̄ redundāta q̄dam p̄mi z vniuersalis fontis bonitatis q̄ē creatoꝛ benedictus z sublimis. Similr z fabrica q̄dam operū z artificioꝝ ipsius p̄e sertim cū opus artis z sapiētie artificiū p prie sit. Quapropter recte noiauerūt mundum siue oīe qđ ex philosophis dei opificium fabricā et opus attendētes ipm totum eē fabricam z fabrice factum sapiētie diuine arte et magisterio q̄ euidēter ostēdit decoꝛ et mirificētia et non solū vniuersitatis tocius. Sed etā opeꝝ singuloꝝ q̄rum inuestigatiōi z admiratiōi nec etiaz eruditissimaꝝ inuestigatoꝝ sufficit intellectus. Mundꝰ igr siue totꝰ oē siue vniuersitaz vnum ē opus qđammodo vnū artificiū. vna fabrica atz vnuz opus creatoris z si ad causas creatiōis erexerī intellectū tuum z reminisci volueris eoꝝ q̄ declarata sunt tibi in tractatu q̄ p̄cedit istum inuenies vniuersum redundātiāquandā esse vt dixi fontis q̄ est ipe creatoꝛ z artificium pulcherrimū atz mirificū artis z sapie sue et verbū scriptuz siue scripturā. que seipm loquit nō quidē pfecta elocutiōe hoc em impossibile ē creaturis videlicet designare creatoꝛem prout ē hoc ē pro immēsitate magnificētie z glorie sue. Sz reuera isinuant magnalia potentie sapiētie et bonitatis ipius vel vt verius loq̄r innuunt eam vtcūq; intelligētibꝰ. Jn bijs igr q̄ dixi et in multis alijs videlicet in hoc q̄ opa creatoris, verba quedaz vel magis inunitio z signa exigue designationis vniuntur et ad vnū reducuntur per vnitatē ipius quē admodum p̄dixi vnū artificiū vel fabrica vna locutio vel inunitio vnū signū vl designatio ipius vnus liber vel scriptura coram posita humano intellectui vt erudiatur legēs in ea z adiscat prout possibile est ipum creatoꝛē. Jam igr ostendi tibi vias multas vnitionis z adunatiōis creaturarū p quas simul collecte sunt et dicūt vnū omne vnus mūdus vnū totū vna vniuersitas adunanť ei z cōicant in esse sine entitate in creatiōe z causatiōe in designatione ipius creatoris in fabricatiōe z fabre factōne q̄ artificiosissime ac pulcherrime cōdite sunt z sic q̄dunauit eas creatoꝛ z innuit.

Opinio quoꝝundam phyloſopboꝝ inducitur de vnitate mundi.

Ui aūt de phylosophis dixerunt q q̄ mūdus ē vel domus vl ciuitas id ē habitatio deoꝝ et hoim non improbabiliter dixerūt nisi q̄ noie deitatis abusi sunt. sicut ōclaraui tibi in tractatu p̄cedēti. istū venerādū ei nomē deitatē nō q̄uenit ve ac p̄pe nisi vni. Primo vero ppter qđ et declaraui tibi ibidē q̄ nō habet nisi plurale p abusionē intoꝛsum et extēsuꝝ fuerit. Quia vero qui sic dixerūt nullā faciētes mentionē de habitatiōe alialium duabus de causis vt arbitroꝛ hoc fecerunt. Prima ē quia dijs et hoibꝰ dāt mūdū intellexerūt impossessionē. z inhabitādū et ad vtendū bonis q̄bus ipum replet deus aialibꝰ vo nihil iurē aut possessionis dedit in mūdo. imo potiꝰ ipa dedit hominibus vt eis vtantur ad omnē vtilitatē. Secūda causa ē quia animalia ppē homines creata sunt cuiꝰ iudiciuz est ipse vsus homines enim animalibꝰ vtuntur tanquā propter ipsos creata sint. Sicut ipse Arestotiles de omnibus ꝓmur tanquā propter nos vt dicitur vsualiter iste edificauit domū ad inhabitationē suam et animaliū suoꝝ vel pecudum. et hoc est qm̄ non associanť animalia domino domus quia neq; socia sunt sed magis subsequūtur z subsunt. Est igr hec alia adunatio creaturarū in omni vel mundo vel vniuerso per quā dicitur vna domꝰ vna ciuitas. Hosti qm̄ inhabitātes ciuitatē siue ciues vnius ciuitatis vnus pplus dicūtur ppter vnitatē loci quez inhabitant q̄ si diuisiones in ppło illo fuerint vtpote alij masculi sint. alij femine. alij serui. alij liberi z iterum alij philozophātes alij negociātes alij ruricole. z aliorū artificioꝝ quātūcūq; multiplex varietas non ppē hoc diuidit ciuitas vl pplus vt ipa sit multe ciuitates vel illa sit multi ppli. Sit et in mūdo deoꝝ et hominū licet multa sit in conditiōibꝰ z officijs inter eas diuersitas vnus est pplus ciuitatis qui mūdꝰ est locus vero vnus est mūdus vt locum intelligas generaliter. Sicut z habitationū ō substātijs em̄ spūalibus cuiusmōi locum sue habitatiōis habeāt in tractatu singulari de ipsis intendo declarare si deus voluerit. Attende autē cū bijs q̄ nec bella si ciuilia fuerint vel etiā intestina cognūt cis

uitatē que vna erat multas eē aliogn nō esset bellū ciuile. nec posset esse vnq̄. Bellum eñ ciuile non ē nisi inter ciues vnius eiusdē ꝓ ciuitatē. Q̄ si dixerit qs q̄ tāta est distātia ac discrepātia inter deos illos z hoies vt non paciat vnum eē ppīm ex illis cum illi spūalissimi sint. isti vo corpales atq̄ corporei. Rñdeo qa mirum valde est si homo hmōi audet concedere homi nem vnū aliquid eē ex aīa et corpore cum anima spūalis substantia sit corp⁹ vo corporea siue corporalis z maior vnitas siue vnio sit qua hō dicitur vnū ex tam diuersis atq̄ discrepātibus anima scz et corpe q̄ sit vnitas illa vel vnio vel potius communio siue cōitas qua dū hmōi z hoies dicūtur populus vnus z illa magē distātia ab inuicē videlicet anima et corpus q̄ dij z hoies cū isti in genere cōueniāt quo sunt substātie viuētes z intelligētes illa āt non ꝓueniāt in genere taz ꝓpinquo. Gubernatio aūt siue regimē ē alia causa vnitatis quodq̄ vniuersitas ē regnum vnū. Regnū enim vnū est tota dicio regis vnius quātumcūq̄ ampla aut lata sit q̄ euidenter apparet ex eo q̄ cum regnū mēdeoz per nabuchodonosoz subiectū eēt vitio arphaxat rege eoz et adiunctū regno babilonioz regnū vnuz nibilomin⁹ fuit regnū babilonioz. Similr z cum postea obtinuit regnū ꝑsaz. Silr z cū regnū macedonū siue grecoz rēga oīa illa obtinuit nibilomin⁹ regnū grecoz licz eouscq̄ àmpliatū dilatatū z regnū vnū pmānsit. sicz regnū romanoz cū oīa regna mōi regi rōanoz vel impatorī fuirēt ꝓncipatus vnus regnū romanoz z habitus ē z vocatus z monarchia. i. vnus ꝓncipatus totius orbis regno romanoz fuit. Quia igr sub vno rege deo z deditiōe eius tota vniuersitas est creatoz z ab eo regit ex nccitate tota vniuersitas siue totū vniuersū regnū vnū ē z dñatio vna ipius ꝓpter qō ipe vocat rer et dñs seculoz. Alia vincio ē hereditaria possessio vel dñatio p quā q̄ntumcūq̄ distātes sint ad inuicē ptes hereditatē ētia vna hereditas sūt. Similr z vna acqsitio z vna possessio acgrent z possidētis que cunq̄ sit diuisio vel distātia partium. Manifestū igr ē tibi q̄ vna creatoris possessio vna dicio vna dñatio ipius ē totuz qō ē. i. omne siue mōs siue vniuersū vnū regnū ipius ꝑsertim cū vna lege sapie siue vno imperio rectissime ac dominātissime voluntatis sue totū regnat z moderetur. Judiciū aūt vnitatē istius z ptinuate gubernatiōis a summo vsqz deoz sum ē colligatio siue cōnexio quia infima z colligata z subiecta sunt mediis. Media vo superioribꝰ illa supmis. Supma āt ipsi vni ꝓmo vero q̄ ē facile videre ꝓsideratibus sensibilia inferioza siue viuentia siue non viuentia. Nō viuentia eñ a mediis generationē augmētuz ꝓseruationez statū declinationē z corruptionē habēt a mediis q̄lia sūt lapides metalla z mineralia oīa Similiter aq̄ in fontibꝰ z flumibꝰ lacubꝰ z paludibꝰ quoz omniū generatio z augmentū a mediis eē apparet. Eodēmodo se hz de hiis q̄ fiūt in mari et mare sic sūt fluxiōes z refluxiōes z diluuia ꝑticularia Silr z occupatiōes locoz in quibus non erant maria z trāslationes ipoz maris ad illa que stellis fixis multi attribuūt et planetis z celis licet non eodēmodo neq̄ eadē omnibꝰ. Eodēmodo et certe motus et trāslatiōes partiū terre vt monciū z minoz partiū q̄ translatiōes non nunq̄ fiunt. Silr z eoz que fiunt in aere vicz vētoz pluuiarū grandinū nubium fulgurum tonitruoz z scintillationū z alioz que in libris metheoroz dixisti. Media autē hec q̄ntum ad ea q̄ noīaui celos z celestia corpoza intelligo. Similr z q̄ntuz ad ea que fiunt in aīalibꝰ naturaliter et vniuersaliter z in vegetabilibꝰ similiter z q̄libet mō viuētibus in gbus omnibus ꝓtus z potētia solis neminē latz q̄ hec cōsideret. Eodēmodo dico z de spūalibus. q̄ ꝓtus ꝓma que est creatoris ē ordinans totum a summo vsqz deoz sū p media spiritualia q̄ alij angelos alij demones alij intelligētias vocauerī z de hiis z de eoz officijs atq̄ opationibꝰ in inuicē et in ea q̄ p illa sunt hoc ē in hoies hic amplius me dicere non oꝑtet. hec eñ oīa tractatū singularem ꝓfundāq̄ et diligētez pscrutatione desiderant Similiter z illa q̄ de celis et celestibus tetigi nec nō et cura et puidentia q̄ totum diri ad ministrari et regia summo vsqz deoz sum. et hoc ē ꝓpter erroz hominū qui eousq̄ de talib⁹ male senserunt vt in iniuriā ēt contumeliam creatoris in subuersionē humane vite lapsi sunt.

Alie opiniones ponūtur z destruūtur de pluralitate mundoz um.

Alia vero etiã apud vulgares homines de pluralitate ac diuersitate mõdoꝝ siue seculoꝝ inualuit opinio, ꝛ apud nõnullos ex philosophis nominat interdũ scĩm alteri⁹ ꝛ vsualiter homines creberrime mentionẽ faciũt de ꝓsenti seculo ꝛ ꝺ seculo altero ad qꝺ ꝑ mortem coꝛpoꝝ anime bũane transferunt et opinant scĩm illud habere regionẽ amenissimã graminib⁹ et floꝛibus arboꝛũqꝫ nobilissimaꝝ vmbraculis vernantissimã vbi et eliseos campos iuxta descriptionẽ poetarũ somniãt. Sarraceni vꝺ non solum similia hijs sed etiã omniũ carnaliũ voluptatũ turpitudines ex ipsa lege sua ibi esse delirant ꝛ se obtenturos sperant. Predicti vꝺ erronei circa quos multa dixi ꝓpter stabiliendã vnitatem primi ꝓncipij mundũ coꝛpoꝛeũ ꝓtrariuꝫ isti per oĩa esse ponunt ꝓueniẽs est postea que ꝑcesserunt vt erroꝛes istos ꝓsequar et destruam Et ꝓmum qꝺem extra mundum istũ esse mundũ aliũ destruere aggrediar. Si em extra ambitũ vltime spere hoc ẽ vltimi celoꝛuꝫ eẽt spera alia instar istius vel cuiuscunqꝫ alteri⁹ forme coꝛpus aut eẽt contingens banc sperã quã ꝺixi mundi istius vltimã aut nõ Si non eẽt igitur coꝛp⁹ aliqꝺ mediũ int duas illa speras ãre eẽt extra vtrũqꝫ mõꝺoꝝ istoꝝ eẽt igr vel ambiẽs vtrãqꝫ sperã totaliter ꝛ ita neutra illarũ sperarum eẽt vltima in mũdo suo hoc aũt erat positũ. Si vꝺ eẽt ambiẽs nisi in parte eẽt illꝺ coꝛp⁹ extra vtrũqꝫ mõm ꝛ hoc non ꝑt ꝺici nisi vane cuꝫ hmõi coꝛpis vlla possit cogitari vtilitas. Preterea postꝫ ponũt mundos vel ꝺuos vel tres vel qt voluerint extra illos neqꝫ coꝛpus neqꝫ aliud eẽ cõcedere necesse habẽt quemadmodũ q vnum solũ ponunt mundũ nullũ coꝛpus extra illũ eẽ ponũt. Alioqn non ponerẽt vere ac intelligẽter eẽ mundũ. Sic et qui multos ponũt siue finitos siue infinitos extra eos nihil ponere ex ncãtate cogũt Mundus em ẽ ex ncãtate ꝓtinens aut totam vniuersitatẽ simplr aut vniuersitatez sibi ꝓgruẽtẽ. Impossibile ãt ẽ ymaginari coꝛp⁹ qꝺ nec huic mꝺo nec alij ꝓgruat. restat igr vt nullũ coꝛp⁹ fit inter mꝺos istos ãre ꝓtingunt se spere hmõi non soluꝫ in ꝑncto sicut ꝺeclaratũ est apꝺ geometras ymo etiã tocius arcub⁹ exteꝛioꝛib⁹ et etiã tota medietate supficiei sue exteriorꝛ. Necesse em est oĩa ꝺuo coꝛpoꝛa totꝛ suis terminis simul eẽ ex ea ꝑte ex q̃ se cõtingunt nisi ex ea ꝑte coꝛp⁹ aliqꝺ eo seperauerint Solum em coꝛp⁹ distantia facere potest inter coꝛpoꝛa.

Uacuũ vel inane impossibile eẽ inter ꝺuos mundos quos ponũt ostẽditur.

Quod si ꝺixerit qꝝ inane siue vacuum inter illa ẽ tu iam alibi ꝺidicisti vacuũ vel inane eẽ non posse. Qꝛ si forte nõ reminiscerꝛ vel non sufficit tibi ꝺeclaratio illa quã ꝺidicisti intẽdo in has ꝺeclarationes q̃s ego ꝓpono hic. Dico igr qꝝ inane vl ꝑt secari aut ꝺiuidi vel nõ potest. Si non põt impossibile igit ẽ motũ fieri in illo vel per illud quẽadmodũ si aer ꝛ aq̃ oino indiuisibilis ꝛ insecabilis eẽt impossibile eẽt motũ fieri ꝑ alterum eoꝛum cũ omne coꝛpus qꝺ mouetur ꝑ aliud via sibi faciat ꝑ ꝺiuisionẽ hmõi in illo siue ꝑ illud. Qui autẽ ponunt vacuũ vel inane ꝺicũt oem motũ in illo fieri aut ꝑ illꝺ. Amꝑ. Scõm hoc oĩm coꝛpoꝝ solidissimũ atꝫ fortissimũ erit inane vel vacuum cum nec penetrabile aut ꝺiuisibile siue secabile sit vllo mꝺoꝝ nec cedere possit alicui ex alijs coꝛpoꝛibus q̃liter igr erit inane vel vacuũ. Qꝛ si ꝺixerit ipm diuisibile aut secabile ncẽe hꝫ ponere aliud inane ꝛ hoc est qm̃ cum coꝛp⁹ qꝺ mouet ꝑ inane scindat ipm expellit ptes eius a locis suis ꝛ intrat loca eaꝝ ãre remanẽt vacue ab inani ꝛ ita inane hꝫ locũ in q̃ ẽ vtiqꝫ magis inane ꝛ magis vacuũ et ita ibit res i infinitũ qm̃ hoc inane erit in alio qꝺ remanet vacuũ ipso exeũte ꝛ illud silr erit in alio ꝛ hoc hẽbit finẽ. Amꝑ. si inane coꝛp⁹ est erũt igitur ꝺuo coꝛpoꝛa in eoꝺẽ loco vicꝫ ipm inane ꝛ coꝛpus qꝺ in eo est Si vꝺ nõ ẽ coꝛpus q̃liter igr hꝫ longitudinẽ latitudiez ꝛ ꝓfunditatẽ seu ipissitudinẽ Amꝑ. inane qꝺ est iuxta domũ istam vel vas aut põt expelli inde. aut non potest Si põt. Si aer q in eo ẽ simul expelleret remaneret ergo vas hmõi totũ vacuuꝫ ꝛ ab aere ꝛ ab inani ãre magis vacuũ quã si aer solus exiuisset ex illo hoc ãt nec cogitatiõe saltem recipit intellectus. Qꝛ si ꝺixerit qꝝ non põt inde expelli que igr ẽ causa que ipsuꝫ ita alligatũ tenet vasi isti ab eo separi nõ possit Natura em hec nec in vase nec in ipo inani eẽ potest qꝫ potius nature inanis ꝛ pleni contrarie sint alterꝫ ꝺebet fugere ab altero ꝛ alterũ ꝺiffugare a se alterum quemadmodũ coꝛpoꝛa gra-

uia a lenibus fugiũt desup ⁊ ad ea q̃ de-
orsum sunt srauia sibi similia descendũt
Jã ergo declaraui tibi inane nihil eẽ. qó
etiam si eẽt non ꝓhiberet qn ꝓtingenter
se spere duoꝝ istoꝝ mundoꝝ eo modo q̃
dixi tibi qnicqd em̃ non est corp̃ impos-
sibile est ip̃m ꝓhibere motũ corporis ad
corpus. vel appropinq̃tionẽs alterius ad
alterum vt ad tactũ seu ꝓtractũ accidit er
go ꝑm hunc errorẽ vt due cõexe superfici-
es aperte cõexitatẽ sue ꝓtingãt se totaliẽ
ac si eẽnt plane ⁊ similia incõuenientia ac
cident si alterius formẽ q̃s sperice ponãtur
mundi alij ab isto duꝝ modo ponant di-
uisi vt nullus intra aliũ sitn. eoꝝ em̃ plana
superficies põt ꝓtingere speri causa nisi in
puncto nec agulosa ꝑt eã ꝓtingere nisi in
pũcto aut in punctũ. Quare in illa ꝑte sui
totaliter posset cõtingere mundꝰ ille ali⁹
mundꝰ istũ. Exẽpli autẽ gratia ymagina-
boꝝ sperã mundi hui⁹ nr̃i in quo sumus ⁊
ponã capita dyametri ei⁹ a. b. Similiter
ymaginaboꝝ eregiõe sperã mundi quem
sompniãt ⁊ ponã dyametrũ ei⁹ ad eq̃ di-
stantẽ dyametro mundi nr̃i ⁊ capita eius
puncta f. g. Deinde ꝓtrahã a centro mun
di nr̃i ad centrũ illi⁹ lineã c. e. ita nec. c. ⁊ e
intelligas centra illarũ duaꝝ sperarꝝ Me
dium vo punctũ linee c. e. in quo se ꝓtin-
gere ponunt due ille spere ponã b. Dico
igr̃ q̃ quẽadmodũ ꝓtingunt se in puncto
b. ita necesse ẽt vt ꝓtingãt se in punctis a. f. ⁊
in punctis d. g. hoc em̃ vtriscq̃ capitoꝝ dya
metroꝝ positoꝝ ⁊ hoc ẽ q̃m inf a. ⁊ f. nihil
ẽ mediũ nihil q̃ distãtiã faciat cũ inane
nec aliqd sit distantiã facere possit. q̃re pũ
cta a. f. simul sunt cũ nihil iter ea sit mediũ
Similr d. ⁊ g. puncta se habere necesse ẽ
⁊ ad hunc modũ se hz de omnib⁹ punctis
emisperioꝝ se se in d. pũcto ꝓtingẽtiũ q̃re
medietates ille superficierũ curuarum con
tingent se totaliter ac si eẽnt plane cum ni
hil sit penitus inter eas mediũ. Amp̃.
ꝑm hoc in nullo põt esse altera dictarum
sperarꝝ longe ab altera cũ nihil possit esse
mediũ inter eas vt iam dixi. Jã igitur est
declarata tibi impossibilitas erroris isti⁹
in hoc cum declaratũ sit ꝙ demonstratio
nes apõ geometras neq̃ circulũ posse cõ
tingere circulũ neq̃ sperazniſi in puncto
apud eosdẽ etiam declaratũ est planũ ne
q̃ circulũ neq̃ speram posse ꝓtingere nisi
in puncto. Declaratio autẽ hui⁹ est ꝑ
mam ꝓpositionẽ vndecimi libri euclidis
quẽ ẽ hec linee recte partem eẽ in plano ⁊
partẽ insublimi ẽ impossibile possunt eti-
am adhuc adhibere alie declarationes ꝙ
scietiam geometrie qbus nõ indiges hic
per eandẽ viam facile est tibi destruere er
rorem aliorum q̃ posuerunt mundũ alti-
orem ꝓtinẽtem istũ sensibilẽ ⁊ speram ei⁹
sublimiorẽ spera ista longe ymo immẽ su
rabiliter ⁊ circundantẽ mundi hui⁹ sperã
vltimam ⁊ error iste concordare videtur
vni ex respõsionibus q̃ facte dicunt ama
cometo ad centũ questiones ei ꝓpositas
ex parte hebreorũ vbi tot inopinabilia le
guntur videlicet dẽ septẽ in tristicijs ⁊ de
alijs qbusdam incredibilibus ⁊ de solio,
q̃s dicit esse sup̃ omnia ⁊ de dño vniuersi
tatis quez sedere dic in solio illo vt magi
aliena lognẽtium egroꝝ sermones illi vi
deantur q̃z viritatis quicq̃z habere. Ue-
rum gdez ex erroneis quoꝝ errorẽ adhuc
ꝓsequor ita posuisse vel potius somniã-
asse dicunt mundũ alium longe supẽmi-
nentem isti sensibili quẽ totum creatũ di-
cunt a ꝓncipe tenebraꝝ. de hoc ergo qua
liter ip̃m ponant ingrendũ est. aut em̃ po
nunt illum circundantẽ istum aut omĩno
extra q̃ si omnino extra iã satis feci tibi in
hoc. Qd si circa istũ ponunt ip̃m nec diui-
di possit aut distare ab isto ꝙ inane vt iaz
tibi declaratũ est. Necesse igr̃ vt diuidat
per aliud vel ꝙ alia incõueniẽs autẽ est ⁊
contra ordinẽ nature vt aliqd ignobilius
celis sit supra eos q̃re celi alij erunt supra
istos vel celũ aliud sed nobilius aut no-
biliores ꝓtinebunt igitur vel ad mundum
istum vel ad illũ aut habebunt per se mũ
dum suũ. Manifestũ autem ẽ quoniã
mundus nihil habet extra se qnnq̃z ille
sit quare erit mundꝰ medius inter hunc
et illum. Amplius. cũ ille sit ambiens
⁊ continẽs illos celos ⁊ etiã celos mundi
huius qui manifesti sunt. Manifestũ ẽ q̃
ipse cũ oĩnibus inferioribꝰ. mundus vn⁹
ẽ continẽs scz intra se omnia. licet em̃ tan
ta sit tanq̃z multiplex diuersitas inter ea
que sunt intra celũ vltimum mũdi huius
Nullꝰ tamẽ dicit ꝓpter hoc mundũ istũ
non eẽ vnum. Non abstante igr̃ diuersi-
tate contentoꝝ que snb celo mundi illius
sunt erit ex necessitate mundꝰ vnus ex cõ
tinente illo celo vltimis et omnibus q̃ in-
tra illum sunt. Amplius q̃cunq̃z sit di
uersitas contentoꝝ in domo vna. dũ mo
do extrema domus videlicet parietes te

ctum ⁊ fundamentū ꝓtinua sint nihilominus vna ē domus. Jam aūt didicisti et p̄diximus tibi hec q̄ habitatores ex vnitate loci vnū dicuntur vt vnus pp̄us vna familia et interdū nomen domus etiā familia ⁊ tota multitudo inhabitantiū nominat. Mundus vo absolute ⁊ sine determinatiōe. ñ vocat nisi raro ꝓtinēs vsualiter ād ꝓtinens cū tota vniuersitate ꝓtentoꝝ. erit igitur ex necessitate mundi vnus ex continente oīa illo vicz supereminēti celo qđ sompniāt ⁊ tota vniuersitate ꝓtentoꝝ infra ipm. aliogn nec mundus iste tam note nominationis mundus vnus erit.

Amp̄. cuiusmōi celuz vel celos sompniāt mundum illū habere. Si em̄ similes celis mundi isti⁹ manifestū est qđ mundū alium similes celi ꝓstituere non possunt quē admodū decem boīes autviginti nō possunt constituere vniuersitatē aliquā seorsum ab vniuersitate hominū reliquoꝝ nec diuisi esse ab alijs naturaliter cū eos similitudo naturalis vniat ⁊ ꝓiungat. Si vo dissimiles celos ponūt mundo illi celis mundi isti⁹ aut sunt dissimiles sola p̄stantia nobilitatis ⁊ hoc similiter nō diuidit eos a celis nr̄is ita vt trāsferat eos in alium mundū ⁊ ꝓhibeat eos eē de mundo celoꝝ nr̄oꝝ qm̄ tunc ipsi celi nostri nō possent eē de mundo vno cū differētia hmōi valet ī nobilitate quā inueniāt apd eos. Si vo posuerint eos ꝓtrarios iaz dixi tibi ⁊ hoc vides ex multis exēplis quia ꝓtrarietas non ꝓhibet ea q̄ ꝓtraria sunt. esse de mundo vno. Sicut appet in albo ⁊ nigro ⁊ calido ⁊ frigido aliogn esset numerus mundoꝝ duplus ad numerū ꝓtrarietatū ⁊ haberet vnaq̄qz ꝓtrarietas duos mundos. Didicisti etiā alibi q̄ nature celesti corpali nō inuenit contrariū si sufficiūt tibi in hoc rōnes aristotilis ⁊ sequatium eius ⁊ si firmatus ē intellectus tuus certitudine supbijs. Q̄ si dissimiles longe ⁊ nullo modo congruētes naturā celorum nr̄oꝝ posuerit eos. quēadmodū ēqlitas ⁊ quantitas dissimiles sunt manifestuz eos ponere qđ refugit ymaginatio ⁊ qđ non recipit intellectus cū ipsi per ea que nota sunt in mūdo isto declarare nō possint q̄rentib⁹ naturā celoꝝ illoꝝ. Cū bijs aūt ñ sciunt aut nō possunt scire qđ est qđ dicitur pclusa est omino via philozophandi et etiā disputādi cum scia eius qđ est quid est qđ dicitur vnū de p̄ncipijs inuestigandi ⁊ philozophādi. Sicut alibi didicisti. Reminisci etiā debes q̄ errorem illius q̄ vel cōfitetur se nō intelligere qđ loqtur vel de q̄ vel non intelligere se ipm̄ absq̄ cōfessione eius. Manifestū est q̄ non intelligit qđ ponit p philozophiā consuli nō potest. Cū oīs doctrina et oīs disciplina ex p̄existēti fit cognitiōe ⁊ ad cognitiōz ignotoꝝ impossibile sit p inuestigationē philozophicā hoc est p viam p̄bationis nisi p nota venire. quēadmodū ad videda ea que p se ipa videri non possunt non ē venire nisi p visionez eorum q̄ p se vident quēadmodū per lucida ad tenebrosa p tenebrosa em̄ ad videnda alia tenebrosa nemo venit ⁊ nemo etiā huius facere attemtat.

Q̄m̄ isti idē erronei posuerūt terram tenebrarū ⁊ regionē infinitaz tenebrarū ⁊ caliginis ⁊ eā esse habitationē gentis tenebrarū q̄s vulgo dyabolos vocāt. greci vo cacodemones cōueniens ē vt ⁊ id ipm̄ non ꝓter mittā tibi Credo aūt te reminisci ꝓbationū ⁊ declarationū naturaliū p q̄s facta ē certitudo iam ab aristotile ⁊ abalijs. ⁊ de corpore celi q̄liter in libro celi ⁊ mūdi sciri fecit ipz eē finitū. Jn sequētib⁹ āt ꝓtra quēdam errorē ipsius adducā ꝓbationes meas ī hoc vicz q̄nibus acq̄retur tibi certitudo q̄ impossibile ē aliq̄d esse infinitū in magnitudinibus ꝓtinuis siue sint corpa. siue alia. Interim ergo vide in primis q̄ error iste destruitur vbicūq̄z corpisis infinitas impossibilis eē oīditur. De gēte vo tenebrarū et de ipa regiōe quā dicunt eē tenebrosam vel tenebrarū q̄ro ab eis vtruz tenebras istas intelligāt eē sensibiles aut intelligibiles hoc ē quo impediāt opationē visus corpalis aut q̄ impediāt opationē intellectus. Q̄ si tenebre illi sint ꝓhibētes opationē visus necesse ē in tota regiōe illa nihil videri aīalia em̄ q̄cunq̄z quorum origo ⁊ habitatio naturalis ⁊ regio tenebrarū ceca sunt naturaliter ⁊ impossibilia videre aliogn visus eēt eis fortior atz nobilior q̄z aīalib⁹ lucis. Amp̄. si aīalia lucis nihil videt in hmōi tenebris erit ex ꝓportiōe ⁊ a ꝓtrarijs vt aīalia tenebrarū nihil videāt in luce vbi āt nihil videt quō pugnabūt cū nihil magis necariuz sit plagendis q̄z visus. Amp̄. si gens tenebrarū videt in tenebris illis tenebre igit̄ ille sunt eis lux q̄re regio illa non est tene

brarū ymo ē cuiusdē lucis ḡre cōtraria ē nostre ꝛ ppter hoc tenebre vocant ꝛ ita lux habet contrariū. Contrariox aūt idē est sensus sicut albi et nigri ḡre idem visꝰ erit nostre lucis ꝛ tenebraꝝ illarum ergo visus gentis tenebraꝝ qui ꝑt in tenebras illas poterit et in lucez nr̄am. Similiter ꝛ visus gentis lucis. Quare eque erit gens lucis gens tenebraꝝ vt gens illa q̄ dicunt tenebrarū ꝛ ecōuerso cū equaliter possint in visuz ꝛ in tenebras lux igr̄ ꝛ tenebre nō diuersificabūt gētes hmōi. Amp̄. si tenebre sunt naturales hmōi genti ergo lux erit eis contra naturā quare nō poterunt viuere in luce nisi ad modicū quēadmodum animalia aq̄tica nō possunt viuere in arido nec ecōuerso nisi ad modicum. Quare sicut pisces i arido moriūt absq; gladio solo defectu aque ꝛ animalia que nata sunt viuere in arido tm̄ cito moriuntur in aquis. Sic gens tenebrarū in regione lucis ꝛ ḡes lucis in regione tenebraruz per se sola ꝓtrarietate regionū moriunt. Q̄ si dixerit tenebras intelligibiles eē tenebre aut ē intelligibiles nō sunt nisi ignorantia. Erit igr̄ tota gens illa obtenebrata intellectu ꝛ hoc ē dicere nihil sciēs. Tu aūt debes nosse quia hmōi tenebrositas impossibile ē in substātia intelligēti naturaliter ex accidente. Siqdem pōt obtenebrari substātia intelligēs. Sicut accidit in aiabus humanis q̄ etiā passionibꝰ egritudinū coꝛporaliū ꝛ alioꝝ que sunt a pte coꝛpoꝝ obtenebrant ignorātia ppetua vl̄ ad tp̄s ppetua q̄dem ignorātia sic accidit in morietibꝰ ad tp̄s vero sic ꝓtingit i febricātibus alienatiōes patiētibus. Silr̄ in q busdā aliis vicz frenetici maniacis melācolicis Uez qđ hmōi obtenebratio sit naturalis intellectui eq̄ contra naturā est vt qđ cecitas sit naturalis visui ipi aūt ponūt istas naturales illi regiōi ꝛ ppter hoc toti gēti tenebraꝝ aliogn nec gens tenebrarum diceret. nō em̄ ꝓpterea quo ad tp̄s ꝛ ad modicuz accidūt fiunt de noiatiōes hmōi. Sz ꝓpterea q̄ naturalr̄ insunt atz ppetuo ꝛ hoc idē ipi ꝓfitēt qm̄ n̄ ppt hoc dr̄ hō febris vel alterius egritudinis qa ad modicū febrē patit. Amp̄. huic nominatiōi regio tenebraꝝ nec ꝟbstātie qdē intellectus nihil em̄ ad regionē coꝛpalem de tenebris itelligibilibꝰ. Idē em̄ est ac si diceret lapis insipiēs vel lapis insipiētē.

Manifestū igr̄ ē tibi nō tā impossibilitas q̄ etiā ridiculositas erroꝛis istiꝰ. Sz qđ ē dicere deꝰ tenebraꝝ fm hoc nisi deus insipiarum ꝛ ignorātiaꝝ. Ista aūt est tā ridicu losa oppositio in adiecto vt nec etiā audi tu digna sit nō duz ꝓpta dictiōe vel dispu tatiōe. Sunt ꝛ alia deliramēta hmōi erroneoꝝ circa ipam gentē tenebraꝝ ponūt siqdem eā habitare in caligine ꝛ igne terrimo atz caliginoso concoꝛdates. pene in hoc erroꝛi q ei lege sarracenoꝝ quo dr̄ qz deꝰ creauit angelos de luce se bonos dyabolos vo de flamma habitāt igr̄ in flāma caliginosa tanq̄ in materia sue oꝛigi nis quēadmodū pisces in aqua.

Nota de erroꝛe manicheoꝝ in ſba dē

Uod si verum eſ monuz. ſet aut flama eſſet coꝛrupta in ge-
q neratione eoꝝ aut remanet eēnt igr̄ eadē felicitate mortales q̄ flama illa extinguibilis ḡre multofacilius mortales q̄ boies vel alia aialia aſpſiōe em̄ modica aque flama illa extigui possz extincta aūt flama necesse ē mori qđ ex illa est quēadmoduz extincto coꝛpe aialis moritur aial. Amp̄. sicut didicisti ex sci entia methaoꝝ flama non ē nisi fumus incēsus tu aūt scis qz incensio cōsumit materiā in q̄ ē tanq̄ ꝓpriū pabulū aut nutrimentū ḡre eo deficiēte deficit finita aut ē flama in vnoq̄q; ex eis ḡre finito tpe etiā p se extinguerent. Nō est aūt adhuc auditum. qđ dyaboli moriātur. Amp̄. qm̄ flama non ē nisi fumꝰ incensus ꝓtinue āt vbi hmōi incēsio ē. est ꝛ gnatio fumi q in cēdit ḡre ꝓtinua gnatio flame ꝛ ppt̄ hoc gnatio ꝓtinua ꝟmonū. Silr̄ ꝛ ꝓtinua coꝛruptio ꝓpter ꝓtinuū defectū fumi. atz cōtinuā ꝓsumptioz ipius generatio em̄ vni uscuiusq; aialis generatio ē coꝛpis sui. Amplꝰ. secundū hoc demones non haberent figurā stabilem nec decentē fumꝰ em̄ tanto amplꝰ intumescit q̄nto amplꝰ ascēdit Amp̄. flama nō potest separi a materia in q̄ generat siue resoluit Sicut vides in igne lignoꝝ vel in cereo accēso siue cādela ḡre demones seu dyaboli nō erūt sepabiles a materea ex q̄ generat vl̄ resoluit flama coꝛporis eoꝝundē alibi qz nec pugnare nec distruere potuerūt. Amp̄. pugna eoꝝ erit in armis vel i eqs an erit omnino siue bellicis instrumēt Si vo dixerī qđ flama coꝛrupta ē in generatiōe eorum cū omne qđ coꝛrumpit coꝛrūpat in aliud qđ ex illo generat qd igr̄ erit illud

nisi fum⁹ vel aer vel aliqd hmōi ⁊ hic er-
ror videt concordare cū opinione apuley
⁊ quorundā alioꝝ q dixerūt demões esse
aialia corpore aera. alibi autē tētabo tibi
declarare hec vicz i tractatu de hmōi sub
stancijs abstractis. Amp. cū isti erronei
ponant terrā ⁊ ignē querendū est ab eis
similiter vtrū ponant aquā et aera. Silr
celos ⁊ luminaria ⁊ stellas ⁊ mundū illū
quātū ad talia simile huic. hoc excepto qō
ille ē totus tenebrarū ⁊ nihil habēs lumi
nis. Si em hēret solē ⁊ lunā ⁊ stellas lucē
tes sicut ⁊ iste eēt ex necessitate mūdus lu-
cis sicut ⁊ iste. Si vo nihil habēs luminis
sol ⁊ luna ⁊ stelle que ibi sunt aut potuit
ea facere luminosa deꝰ ille tenebraꝝ aut
nō potuit. Si potuit hz igr ptātem increā
do lucē ⁊ etiaz in luminosa q̄lia fecisset ꝰ
voluisset corpa illa prenoīata non minus
igitur erit deus lucis q̄z eius aduersarius
⁊ regnū eius regnū lucis cū non habent.
Si vo non potuit illa luminosa efficere
appet eius defectus ⁊ impotētia cū tā fa-
cilis sit generatio lucis etiā nob. Sola em
accēsione ignis generat lux apud nos q̄
q̄z leuis sit ad faciendū tu non dubitas.
Si vo ponunt aquā ⁊ aera in regione te
nebrarū ⁊ nihil vltra tu iaz didicisti alibi
q; oē humidū est male terminabile ꝓpo
termino q̄re necesse ē vt aera circūdet ali-
ud corpus qō ipm terminet. Et qm̄ circa
hoc facile est inuenire vias multas ad de
structionē errorꝝ istorū eis q in naturali
bus sunt qm̄ ⁊ gentē tenebrarū ponere vi
dentē ⁊ yabolos solos ō quorū substātijs
q̄ circa eas sunt disputate magis ptinet ad
tractatū quez prenoīaui tibi. Reservabo
illi tractui eaq̄ restāt ō illis q̄ntum ptinet
ad destructionē errorꝝ istius tuū aūt erit
que pscpta sunt circa istos duos errores
diligenter intueri atqz ꝓsiderare.

Dissoluūt q̄stiones hmōi erraneorū

Erum ncce habeo rīdere pus q-
v busdā questiōib⁹ q̄ aliquos mo-
uerūt ⁊ declarare tibi q̄ntum ab-
untant noīe vniuersi ꝓueniēt noīa q̄ nō
ptinet vniuersitatē spēruz ⁊ indiuiduorū

Amp. neqz totuz neqz omne dici pōt
cui tam nobilis pars de ē vicz spēs hoim
isti aūt in mundo quē ponūt non ponūt
eē hoies quare nō ponūt mundū alterū
sed partē ipsius quēadmodū si ponerent
mundū istum in q̄ sum⁹ sine hoibus esse
aut sine angelis. Et qm̄ quicqd natum ē
esse ps nunq̄z ē ppetuo extra totū necesse
ē mundū quē ponūt quādoqz pficiendū
eē atz ꝓplendū ita vt habeat ptes oēs q̄s
debet habere mūdus ex eo q; mundus
q̄re necesse ē ipm quādoqz habiturū esse
hoies ⁊ cetera aialia atz plantas isto aūt
oia natata sunt ptes eē ⁊ mundi ⁊ omis ⁊
vniuersi. Q; si dixerit q; mūdus ille hoies
hz vel habiturus ē ⁊ ceteras spēs aialiuz
Simil⁹ ⁊ oēs species plantarū ⁊ aliorum
q̄ro ab eis an spēs similes mōo isti hēat
vel habiturus sit qō si dixerit q; similes ⁊
de alijs aialibus similiter atz de plantis.

Manifestū ē tibi q; hmōi diuersitas
que ꝼm numerū tm̄ est non faciet diuersi
tatē inter mundū ⁊ mundū aliogn pars
mundi orientalis ad alias ptes mundi eēt
mund⁹ vnus ⁊ ille alij eēnt similiter mōi
cū diuersitas hmōi inueniat inter hoies
et cetera aialia que sunt apud ptes illas.
Preterea diuersitas hec nō regreret hoc
non em̄ optet vt hoibus ꝓpter diuersita-
tem illā tam remote abinuicē restituant
habitatiōes duabus em̄ de causis neces-
se ē vt diuersent habitatiōes hoibus ma
xime similib⁹ ꝓma est cū vna habitatio
eius nō sufficit vel ad habitacula vel ad
alimenta tūc em̄ necesse ē vt parti ꝓuide
atur de habitatiōe alia. Scōa causa ē dis
similitudo atz ꝓtrarietas in moribꝰ ⁊ mo
do viuendi quemadmodū senes ⁊ belini
hoies cū mitibus ⁊ māsuetis in eadē regi
one habitare nō possunt. Sicut neqz cū
leonib⁹ aut draconib⁹. Isti aūt ponunt
hoies mūdi hui⁹ similes eē hoibus mun
di illius. Q; si etiā ꝓtrarij eēnt non ꝓpter
hoc necesse erat aliū mundū eē cum tam
multiplicib⁹ diuersitatib⁹ hoim ⁊ aliorū
aialium ꝓuiderit deus de habitatiōibus
in mūdo isto. dissimiles vo mundi q̄ntuz
ad elemēta vel generata ex illis nullomō
esse ponūt cum declaratū sit q̄tuor prima
elemēta tm̄ esse. Sicut ⁊ q̄tuor pmas atz
radicales naturas vicz caliditatē humidi
tatem. frigiditatem ⁊ siccitatē ꝓmixtiōes
vo esse elementoꝝ preter eas que in hoc
mūdo sunt vel fieri possunt nec ymagina
tio recipit nec intellectus q̄re mūdus infe
rior esse non pōt extra istum dissimilis ei
De celo vo ⁊ celestib⁹ nihil habēt quod
ducant nisi sompnia que nec ipsi intelli-
guntsicut predixi tibi. Q; si dixerit tibi.

quia tanta est seuicia vel ferocitas hoim
illorū vt hoies mūdi isti? eorū cohabita-
tionē pati ñ possent. Dico q; nihilomin?
in mundo isto eē debuerūt. Speciē enim
vnā in diuersos mūdos diuidi. Manife-
stum incōueniēs est cū tantā diuersitatez
atq; ptrarietatē speciez mund? iste nr̄ ad-
mittat. Amp̄. si credit̄ historiographis
gentes inmanissimas reclusit deus ad aq
lonē interra sua sarphaicha reclusit inq;
mōtibus in trāsmeabilib? t has gentes
vocāt nōnulli caspios ꝓpter mōtes q cō
ueniss̄e dicunt̄ terremotu magno ad re-
clusionē eorum alij vocāt eos gog t ma-
gog. Simil? igit̄ poterat deus t alijs ho
minib? de illorū seuicia ꝓuidere alioqn
nec dracones nec serpētes nec alia aīalia
que infesta sunt hoibus posuisset in hoc
mundo q̄re fures latrones t homicidas
q adeo infesti sunt māsuer̄t hoib? debu-
isset in mōdo alio colocasse Amp̄. si ho
mies illi sē dr̄ites nūero solo t nō spē ab
hoib? mūdi hui? Manifestū ē nō am
pli? differre eas ab ipis q̄ ꝓnoiatos ma-
los a māsuer̄t. Nō fuit igr̄ eis ꝓpter ista
dr̄tiaz danda habitatio ꝓpa per se aut
singularis. Q; si dixerit eos eē alteri? spe
ciei q̄ sit hoies mundi huius manifestū ē
ipm errare cū aie būane oēs nūero solo
differant t nō specie qō appet p vires sin
gulas earū t opationes viriū. Corpa vo
bominū non possunt differre specie sz so
la ꝓplexione t alijs accidētib? vicz q̄nti-
tat̄ t q̄litatis Amp̄. sm hoc equoce di
cent̄ hoies illi q in hoc mundo sunt t illi
alij Q; si forte dixerit q; hoies illi nō sunt
nisi demōes incarnati qō t isti erronei p
pte sentiūt etiā de alijs hoibus difficilioē
faciet q̄stionē. Uerū error iste destruit in
ꝓmis p hec qm̄ euidēter destruit aīas hu
manas qd em̄ differant aie humane a de
monib? siue boni siue mali sint t ab om-
nibus substantijs sepat̄ appet p diffiniti
onez Aristotilis q̄ ponit in libro de aīa.
manifestū qppe ē aīab? intelligētib? ipas
esse natas pfectiones eē corporū humano-
rum et ipa corpora hmōi nata est organa
ipaz q̄ntum ad multas opationū suaruz
q̄les sunt opationes sensuū oim. t q̄dem
alie demōes q vo omino incorpales sunt
manifestū est in nullo indigere corpibus
cū nulla opatio eor ex corpe pendeat. et
hoc manifestū est ex ipo modo creatiōis
ipsorū. Creati nāq; sunt seorsum a corpo-
ribus. et hoc impfectiōe t ꝓplemento sui
esse t hoc ipm met etiā confitetur alioqn
non seorsū a corpibus crearent̄. Am-
pli?. manifestū est ipas animas hūanas
natas eē perfici incorpibus pfectionibus
multis. t hoc tanq; aparte inferioꝛi. No-
bilioꝛ em̄ earum pfectio ad sublime respi
cit creatoꝛis t inde aduenit eidē sicut do-
cebaris in tractatu singulari de hoc. ōmo
nes aut̄ non sic. q̄re manifestū esse debet
tibi q; inbecillis intellectus fuerit q talia
sompniāt. Non em̄ intelligūt ꝓculdubio
de qbus loquitur et hoc faciaz te scire in
tractatu de hmōi substātijs. Q; si dixerit
q; tanta ē numerositas et multitudo rerū
vt vnus mūd? ei nō sufficiat t ꝓpter hoc
necesse habuit creatos multos facere. Di
co tibi q; iste sermo vanus ē aut eni ponit
mōos infinitos deū creasse ꝓpt̄ hoc aut
finitos tm̄. Q; si finitos tm̄ dēs remisci q;
vn? magn? mūdus capacioꝛ ē multō quis
Uerbi gratia. Unus mūdus cuius dya-
meter decupl? sit ad dyametrū alteri? mil
lesies tātū capit q̄ntuz ille que em̄ ē ꝓpoꝛ
tio dyametri ad dyametrū eadem ē ꝓpoꝛ
tio spere ad sperā triplicata. Similiter et
que est ꝓpoꝛtio lateris cubi vnius ad la-
tus alteri? eadem ē cubi ad cubum tripli-
cata. Sicut alibi didicisti. Magt̄ igitur de-
cuit creatoꝛē vnuz mundū creare q simul
oia ꝓtineret q̄ multos paruos q per par
tes eadem ꝓtineret. Sed t hoc etiā expe-
diuit vniuersitati ꝓpter colligatiōes par-
tium suarū ad inuicē. Indigētias etiam t
vtilitates earundē. Uides etiā quia vnus
quisq; diuitū t potentiū sibi t suis magt̄
elegit edificare vnā habitatiōnē que oīb?
suis sufficiat q̄ multas quas. Amp̄.
magis ē gloria creatoꝛi vt regnū eius sit
totum simul et continuū q̄ dispersum et
maioꝛ apparet magnificentia glorie sue
quando apparet totū regnum eius simul
q̄ si non appree nisi pars. Sed neq; ha-
bitatoꝛib? mūdi istius apparet nisi pars
regni eius que est mūdus iste. t ita se ha-
bet de vnoquoq; alioꝛū mundoꝛū qua
re nusq; laudat̄ magnificat̄ nisi de par
te dominatiōis et potētie sue. absondūt
igitur gloriam creatoꝛis et suppūmūt qui
multitudinē mundoꝛū ponūt quare ma-
nifestam iniuriaz t contumeliū irrogant
eidem.

Respondet cuidam questioni alij de hoc quod supra.

Uncvo rñdebo q̃stioni q̃ vrgere
n posse videnť similes sibi erroneos imbecilles dicũt ergo sic Si tamẽ eoꝝ sciũt ꝛ intelligũt cũ deus mundũ istuꝫ creauerit sola gratuita bonitate sua eadẽ autẽ facilitate potuisset creasse multos. Creauit igr̃ cum eadẽ causa sit apud ipm creatiõis multoꝝ quo ꝛ creatiõis istius valet bonitas sua. Amp̃. nec imminuta bonitas eiꝰ nec imminuta largitas eius nec imminute diuitie nunqd igr̃ non creauit multos alios mõos. Amp̃. cũ nec largitať eius nec diuitiaꝝ sit finis quõ ꝛ ipsius effectus erit vicꝫ datoꝝ ꝛ donationũ mundꝰ eñ iste finitus ẽ q̃re finita sunt data ꝛ dona ipius q̃re angustata ꝛ restricta largitas ipiꝰ in pte ista. Amplius qó non iuxta largitatẽ suam largiť quis cũ dignus inueniat receptores. Uñ ẽ hoc nisi ex defectu vel diminutiõe diuitiarũ hic autẽ non hꝫ locũ apud ipm nec iuxta bonitatẽ aut largitatẽ suã largitus videtur cuꝫ vtraq; sit infinita ꝛ qó largitꝰ ẽ sic finitũ tm̃. Uiõs igr̃ q: hmõi rõcinacio non solũ ad creationẽ infinitorũ q etiam si creati essent non respondet ex equo diuine bonitati et largitati cum extra ipsa neq; finitũ neq; infinitũ aliqd̃ sit ꝓpatõe ipius ne dũ eq̃le ipi. Dico igr̃ q: nec plures siue finiti siue infiniti eẽnt mõi creare potuit nec adhuc pt ꝛ hoc nõ ex defectu q sit apó ipm vel ex pte ipius sꝫ magr̃ ex parte mũdoꝝ q plures eẽ non possunt. Sic patefeci tibi i pcedẽtib⁹ quẽadmodũ qó nõ potest maiorẽ se inuitare ad cenã vel maiorẽ se ꝓcurare in cena nõ est ex auaricia eius vel ex penuria victualiũ q̃ patiatur. Sꝫ magr̃ ex eo defectu. sꝫ quo talis inueniri non pt sc̃z ꝓuiua q maior sit i eo. Sic q̃ ipse non scit dyametrũ eẽ coste symetr̃ non ex defectu scie ẽ q apud eũ sit sed ex defectu rei ipius que scibilis non est.

Tractatus tercius q̃liter vniuersuꝫ exiuit a pmo ꝛ q̃le etiã res creať ab ipa aut alio modo efficiuntur.

Ostq̃ aũt declarauí tibi vnitatẽ
p pmi principij ꝛ vnitatẽ vniuersi ꝛ destruxi tibi errores eoꝝ q de hijs senserũt ꝓtraria vitati put ꝓgruebat pñti tractatui. ꝓsequenť incipiã declarare tibi q̃liter vniuersũ exiuit a pmo ꝛ q̃liter etiaꝫ exeant ab eodẽ q̃tidie q creanť ꝛ generãtur aut p modũ aliuꝫ efficiunť ab eodẽ et ponã tibi opiniones eoꝝ in pmis q non satť circũscripte de hoc locuti sunt ꝛ eoꝝ q errauerũt in hoc quoniã errores hmõi non carent inuidia creatoris vt etiã deuiatiõe animarũ nostraruꝫ a fine suo ꝓpter quẽ scilicet sunt Scito igr̃ q: fuerũt q dicerent cetera creata oĩa exire a creatore p modũ emanatiõis ex fonte ponẽtes creatorem fontẽ creata vo p magnitudine aut paucitate sua eẽ vel riuos vel riuulos velditillationes defluẽtes ex ipo. Error aũt ipoꝝ p hoc manifeste destruitur qm̃ id qó ema nat ex fonte per modum istuꝫ anteq̃ emanaret erat in fonte pars eiꝰ q̃ in ipo erat. Cum igr̃ i fonte q creatore ẽ nihil sit ꝓter ipm sequetur ex necessitate oĩa creata fuisse vel totũ creatorẽ vel partes ipius. Utri usq; autẽ istoꝝ impossibilitas manifesta ẽ cum declaratũ sit creatorẽ in vltimo impossibilitatis impartibilẽ eẽ. Manifestuꝫ igr̃ est tibi q̃ creator non pt dici fons vniuersi ꝓpe p modũ quẽ dixim⁹ q̃re p dissimilitudinẽ licet lõge distantẽ dicitur fons vniuersi. Alij vo dixerunt quia vniuersuꝫ exit a creatore quẽadmodũ forma inspectoris in speculo exit ab inspectore ꝛ isti similiter licꝫ veritas fuerit in intentiõe eoꝝ tamẽ nõ dixerũt eã sermone claro et ꝓpo cũ vniuersum nõ sit in alio tanq̃ speculo sustinẽtem ipm nisi forte qs dicat q: possibilitas q̃ vniuersum ẽ possibile in se ẽ sustinẽs vel formositatẽ potius vniuersi Sꝫ hoc hꝫ dubitatiões ꝛ q̃stiones vicꝫ qd est oppositio creatoris ipius an illã possibilitatem fiꝛ quid indespectio eius ad illam Non eñ potest intelligi inter creatorẽ ꝛ illam fuisse corpalis oppositio cũ creatore incorpalis sit in vltimo incorpalitatis illa vero nihil erat anteq̃ crearet vniuersum

Amplius. cũ creator p omnẽ modum se habuerit ab eterno apud se ꝛ illa simiiliter per oẽm moduꝫ fuerit in se sicut i creatione vniuersi ꝛ postea q̃liter intelligetur facta creatio vniuersi Uideri enim potest mõis omnib⁹ fm hoc ab eterno fuisse ꝛ nullaten⁹ incepisse· Alij vero dixerũt vniuersuꝫ exiisse a creatore ad modũ vmbre ex corpore. Sed isti non declarãt modum exitus ꝛ insup minus circũspecte loquũtur cũ vmbra nõ sit aliquid exiens a corpe vmbroso licet lumẽ ꝛ aliqd exiens a corpe luioso. nec aliũ ẽ obumbratio vel qó dicũt ia ctũ vmbre nisi ꝓhibitio lumiꝫ

nis qñ fac corp⁹ vmbrosū sua inꝑpositiō
ne inꝫ corp⁹ lumiosum ⁊ id qó obūbrat ⁊
hāc ꝓhibitionē facit vnūquodqꝫ corpus
vmbrosum iuxta formā seu figurā suam ⁊
formā vel figurā corporis luminosi cū op
positū est. Similr ⁊ iuxta magnitudines
eorū sicut declaratū est in libro ó vmbris
Umbrosuꝫ igr corp⁹ nō est iacēs aliqd ex
se sed magꝫ ꝓhibēs ne lumiosuꝫ opposi-
tum iaciat lumē in id qó est post ipm vm
brosum. Alij dixerūt qꝫ vniuersum ē exiens
a creatore ꝑ modū vestigij ab impssione
seu gradiēte ⁊ istos sequnt eedē qstiones
Qualiter em intelligūt gradientē creato-
rem ⁊ sup quid. Similr qliter intelligunt
ipm impmentē vestigium istud ⁊ certum
ꝑter vniuersum nihil sit. Alij etiā dixerūt
qꝫ vniuersū exijt a creatore ꝑ modus odo
ris ex odorameto ita vt vniuersū non sit
ꝑm eos nisi odor pteuis bonitatē creato-
ris. fuit ⁊ sextū genus hoim ⁊ adhuc ē dis-
centiū vniuersum exiuisse a creatore sicut
exijt artificiū ab artifice ⁊ fabrica qcunqꝫ
a fabricatore ⁊ isti videnꝫ appropinqrevi
tati liꝫ eā nō dicūt lucide ⁊ explicate Ser
mo em eorum obstur⁹ ē ⁊ incōpletus cuꝫ
diuine fabricatiōis vel opationis modū
non explicent.

Qꝫ compationes ꝑmisse non soluūt
questionem ꝑmissam.

Ermones vo ꝑcedentiuꝫ qstionē
ꝓpositā in nullo dissoluūt. Sed
reuera dicūt ꝓpationes vtiles ad
ymaginandū sup eminētia creatoris sup
vniuersuꝫ ⁊ sup singla q de ipo sunt ⁊ ad
erigendū intellectū humanū ad ꝓtemplā
dam vtrūqꝫ magnificētiam gratia creato
ris. Cum em vniuersuꝫ dicitur velud vm-
bra qdam creatoris intelligūt qui aliquid
intelligere possunt eā esse supeminentiaꝫ
creatoris ad vniuersuꝫ q ē corpoꝛ ad vm
bram suā de q constat qꝫ ē designatio co
poris vanissima ⁊ nulla ex pte compabi-
lis corpoꝛi vtute aut bonitate et ad hunc
modū se hꝫ vniuersuꝫ creatorē. Erit autē
hoc euidētius si singula vniuersi vicꝫ q in
eo magnifica aut mirifica videtur ꝓpue
ris creatoꝛi. Uerbi gratia si dixeris qꝫ ois
potēta vel ptās vniuersi vl cuiuscūqꝫ par
tis sue vmbra ꝑ modica ē potentie creato
ris ⁊ de sapia similiter atꝫ de bonitate de
pulchritudine de vita de suauitate ó ma-
gnitudine verū manifestū dices ⁊ erigent
ter ⁊ adiuuabunt nō parum hmōi compa
tiones ad ymaginādum quoq modo ma
iestatē super eminētissimā creatoris. Sic
se hꝫ ó ymagie ispectoris ⁊ ispectore filiu
do Uerūtū i hoc dixit qó interdū ymago
resultās in speculo pene eiusdē pulchritu
dinis appet vt ipe inspector vel facies ei⁹
Uniuersum vo incompabilis distantie
dissimilitudine lōge est a creatore ⁊ pul-
chritudine ipius. Sed quemadmodū vi-
des ꝓo diuersitate specul⁹ magis ac mi
nus relucere pulchritudinē in spectoris in
illis. Sic ⁊ i diuersitate creaturaꝝ qó in q
busdam magꝫ inquibusdā minus relucet
similitudo pulchritudinis creatorꝫ ⁊ boc
ē ꝓo modo suo receptibilitatꝫ atꝫ sue ap
propinqtiōis ad illū. In hoc em verū di-
xit plato qꝫ optim⁹ erat ab optio porro in
uidia relegata ē. Itaqꝫ cuncta sui similia
put cuiusqꝫ natura capax beatitudinis. i.
bonitatꝫ ec poterat efficivoluit Nec dubi
tari pōt ab intelligētibus in substātijs se-
patis. maiores ac nobiliores similitudi-
nes diuine pulchritudinis relucere natu-
raliter qꝫ in aiabus būanis qꝫ in aiabus
brutalibus et ita per ordinē de alijs. Eo-
dēmodo se hꝫ ⁊ de alijs dispositionibus
valet de potēta sapiētia vita et bonitate
qcquid em inuenit in vniuerso vmbra ꝑ
modica est ad vitam ꝑmam potētiam ꝑ-
maꝫ sapientiam primam. bonitatem pri
mam et pulchritudinem primam quee est
creatoris et bocvidetur intellexisse a ven-
tebrol in ꝓmone suo quo dixit qꝫ creature
erexerunt se ad creatorē ⁊ fecerunt ei vm
bram Erectio autē ista non ē nisi receptio
qliscunqꝫ similitudinis ipius fortitan aūt
clarius dixisset ⁊ fecit eas sibi vmbrā ⁊ for-
sitan alius intellectus ꝓmones istius Sꝫ
ego illū hoc ꝓtereo. Qui vo vestigium
creatoris dixerūt vniuersum fecerūt nos
intelligere remotissimā distantiā similiter
illius ab vniuerso ⁊ dederūt nobis occa-
sionem ymaginādi vt cunqꝫ magnitudi-
nem eius sup magnitudinē vniuersi incō
parabiliter supeminentē ⁊ paruitatē ipsi
us vniuersi ad immēsitatē illius fecerunt
etiaꝫ nos scire quia vniuersum ⁊ singula
vniuerso signa quedā sunt et vie ducētes
nos ad ipsum creatorē quēadmodum ve
stigia ferarum ⁊ venatores ducunt ad la
tibula eoruꝫ ⁊ generaliter omniū anima
liuꝫ vestigia inuestigatores suos dirigūt
⁊ adiuuāt ad inuentiōem sui fecerunt er-
go nos intelligere in boc sermōe qntum

noluit deus inueniri ⁊ q̄ntis voluit adiu
uari inuestigatoꝛ̄os suos q tot ⁊ tāta sui
vestigia ⁊ signa dedit qbus posset aliq̄te
nus inueniri. De odoꝛe ⁊ odoꝛamēto ne-
gociandū ē tibi ⁊ itelligendū diligēter. q̄
liter oīs bonitas oīs suauitas oīs vtilitas
vniuersi odoꝛē diuine bonitatis ac suaui-
tatis ex qua etiā compatiōe erigit intelle-
ctus tuus ad cōtemplandā immēsitatē di
uine suauitatis ⁊ ex hac eadē compatione
infesta est paruitas coꝛdiū que odoꝛe isto
tam modico nō solum implētur aut ine-
briant. Sꝫ etiā immergunt ⁊ absoꝛbent
Cum em̄ ad ipm fontem suauitatis creatū
sit coꝛ būanuꝫ manifestū est ipm a sua de
bita magnitudine incōparabiliter mino-
ratuꝫ facit nos etiā scire ista compatio q̄
turpe ⁊ q̄ longe a nobilitate aiarum hu-
manaꝝ sit odoꝛib⁹ istis tā modicis inhe-
rere tantisq̄ studijs illos exgrere ⁊ tantis
desideriom ardoꝛib⁹ ad illos iuuare ipa
fontali ⁊ abissali suauitate vel neglectaꝝ
penitus non curata.

Utrum vniuersum exiuit a p̄mo Si-
cut artificiū ab artifice.

Quoniā aūt manifestū est vniuer-
q sum eē velut dei artificiū ⁊ fabꝛicā
quandā ⁊ opus nobilissimū atqꝫ
pulcherrimū mafestū est illoꝝ p̄monē ve
rum eē qui vniuersū sic a creatoꝛe exire sic
artificiū ex artifice dixerī. Uerum ea parī
vniuersi que p̄mo creata ē non videtur ex
iuisse per modū artificij ab artifice q̄ntuꝫ
ad hoc q̄ non per instrumēta videī fuisse
fabꝛicata ⁊ de pte spūali vniuersi. Ma
nifestū est q̄ nihil exterius adhibuit q̄m
nec materiaꝫ nec īstrumentū ad ei⁹ foꝛni
cationē necessariū habuit q̄re p semetipꝫ
absq̄ vllo foꝛinseco adhibito illā creauit
Necesse em̄ est de omni q̄ ab ipo creatū
ē aut p̄ditū seu q̄libet mō factū altero du
oꝛū modoꝝ ab ipo creatoꝛe exiuisse. Uiꝫ
aut per mediū aliqd absq̄ medio. Si em̄
nihil creasset absq̄ medio interuenirēt ex
necessitate inter ipm ⁊ oē creatū infinita
media. Cū enim qcquid ē p̄eter creatoꝛeꝫ
creatū sit sicut alibi didicisti ergo oē me-
dium per q̄ aliud creatū est ab ipo cum
sit aliud ab ipo erit creatū ab eodē ⁊ non
nisi p mediū aliud. vnūquodq̄ est creatū
inter vnūquodq̄ mediū ⁊ creatoꝛē inter-
ueniēt infinita media. Oīe aūt medium
creatiōis cuiuscūq̄ est causa illius quod
per ipm creatū est. Precedēt igitur vnum
quodq̄ creatoꝛis cause infinite eiusdē. Iā
aūt facta est tibi certitudo de statu causa
rum ⁊ de impossibilitate earū q̄re relinq̄
tur ex necessitate aliqd esse creatū a creato
re absq̄ medio Sꝫ an vnū solum an plu
ra q̄stionem hꝫ apud philoꝛophos q̄stā
de illo q̄ creato vel de illis creatis si plura
sunt ē ingrendū in hoc capitlo q̄liter absq̄
medio exierūt a creatoꝛe medio inq̄
foꝛinseco. Et qa gens hebꝛeoꝝ merito cre
dit p̄phetie suo ⁊ scp̄ture illius in q̄ dicit
deus. fiat lux ⁊ facta ē lux ⁊ multa hmōi
queniens est pscrutari de hoc cū gens he
bꝛeoꝝ hmōi testimonio ducto credat cre
atoꝛē p̄ma creata dicēdo siue p verbum.
Alius etiaꝫ earundē p̄phetaꝝ exp̄sse dixit
loquēs de creatoꝛe dixit ⁊ facta sunt ipse
mādauit ⁊ creata sunt. ⁊ iterū v̄bo dei ce
li firmati sunt q: igr̄ nec foꝛinsecū verbuꝫ.
scꝫ audibile putādus ē aut cogitād⁹ dixis-
se creatoꝛ cū neq̄ aer eēt q in vocē foꝛma
ri posset vt sic loqui nullo modoꝝ possibi
le eēt nisi animal neq̄ erat etiā cui deus
creatoꝛ hoc mō loqueref cū null⁹ adhuc
eēt auditoꝛ sensibilis hoc ē q posset audi-
re vocē sensibilē modo spūali dixit ⁊ im-
perio spūali mādauit. Amp̄. verbum
hmōi hoc ē sensibile auditu impossibile
ē vt iuuet opantē p seip̄m solum artifices
artificē siqdem p alios ministros et opa-
rios opantē adiuuare p̄t verbuꝫ hmōi
vel ad eos struēdos vl ad excitādos q̄re
mōis omnib⁹ inutile eēt hmōi verbū q̄n
tum ad opationē q̄ creatoꝛ illa creata cre-
auit cum p se solū ⁊ nō per medios mini
stros illa creauit.

Qt tribus intētionib⁹ dicit v̄bum.

Debes igr̄ hec reminisci quō v̄bum
d iuxta tres intētiones dicit ⁊ iuxta
p̄mam qdem v̄bum intellectuale
qō vsualiter vocāt verbum in mēte ⁊ hoc
non ē nisi ymago vel similitudo rei intel-
lecte ⁊ cogitate resultās in effectu in spe-
culo mētis ⁊ hoc ē cogitatio i effectu. Scōa
intētio dr̄ ipa designatio scp̄ta siue descri
ptio facta figura vel figuris visibilib⁹ et vo
catur vsualiter v̄bum inscp̄to. Tertia intē
tione ipa voꝛ audibilis q̄ vsualiter vocatū
v̄bum in oꝛe et manifestū est tibi q: neu-
tra duoꝝ intētionū scōarū iuuat opantes
artificē. neq̄ p alter vtrā earū aliqd opa-
tur nisi p modū quē dixim⁹ artificē v̄o p
semetipꝫ solū opantē impossibile ē opari
p aliqd quod extra ipm sit ⁊ vt paucis cō

plez declarationē istam Dico q: necesse
est oēm artificē operantē ex arte siue per
artem operari p verbū hmōi autem pri
ma declaratio ē q: verbū qđ hic intēdo scz
spūale vel intellectuale non ē nisi ars ipa
in effectu, hoc est in actu cogitādi. Quare
ars per quā creato: oīm artifex pma crea-
ta opatus est non ē nisi verbuz eius intel
lectuale hoc autē est qm̄ apud deū nihil ē
in potētia de bijs que ei? sunt z in eo cum
ipe sit necesse eē ex omnibus mōis suis et
actus in vltimitate actualitatis ppter qđ
nec ad mittit nec patit in se defectum po
tentialitatis q̄re ars eius non ē ficut doc-
mientis z qescentis habit?. Sz sicut vigi
lantis z in actu semp existētis intuitus
seu cogitat?. Intuitus aūt seu cogitatus
verbū est intellectuale seu spūale z verbū
in mēte ipi?. Jā igr manifestuz feci tibi p
hoc qa hmōi creatas creauit creato: be-
nedictus per ꝟbum suū intimū qm̄ per ar
tem suā, quam necesse ē esse ꝟbum suū.
Amp̄. Respice in oēs artifices opantes
p artes suas z videbis manifeste q: null?
eo: opaf aliqd nisi dicēdo spūaliter hoc
est cogitādo illud z p cogitationē suā hoc
ē per ꝟbum suum spūale z intimū et cum
scribis etiā tu ipe vel loq̄ris neutrū hoc:
facis nisi loq̄ndo in co:de tuo locutiōe in
tellectuali que nō aliud est quā cogitatio
tua qua cogitas qđ scribis z q̄liter scribē-
dum sit z ipm scribere ppter qđ si minus
rectū scriptura habuerit statim illā co:ri-
gis vel co:rectiōi reseruas. Cū igitur artef
q apđ nos st z opa que p ipas fūt z ipsi ar
tifices similitudines q̄daz sint pmi z vni-
uersalis artifi pme z vniuersalis artis z
opm q̄ per ipz facta sunt necesse ē vt sicut
se hz hic hoc est apud nos sic se habeat et
ibi put in reb? adeo distātibus possibile
est similitudinē licet dissimilima inuenire
Debes aut attēdere q: sicut artes in arti-
ficibus qui apud nos sunt ꝓposite sunt ex
multis pūbus z ꝓclusiōib?. Sic z pticula-
tim hoc est p partes exeunt ó potentia in
actū. Non em̄ possibile est aie hūane in
depssione qua patitur in co:pore actu co-
gitare oīa particularia artificia vel opera
q̄ fiunt per vnā artem actu in qua cogita-
re fit. Sz sic opatur partē p ptez opus p?
opus ita et cogitat in effectu vel poti? eco
uerso segtur em̄ opationes cogitatiōes et
non ecōuerso cū ex cogitationib? sint. In
creato:e aut ecōtrario se hz qm̄ ars eius
simplex est in vltimitate simplicitat et in
actu vt iaz dixi tibi in fine actualitat.
Ampli?, omniū opationū pma ē indu-
bitāter cogitatio z hec est locutio intelle-
ctualis z hoc est primū in omni artifice q
est apđ nos qcunqz em̄ artifex qui aliqd
opatur per artem exteri? apud nos pmū
opatur apud seipm z in seipo eiusdē ope-
ris ymaginē seu exemplar pcogitās ac pre
o:dinās apud semetipz opus qđ fabrica
turus est z ppter hoc pingēs in semetipo
exemplar illi? qđ obliuiōe a co:de eius ef
fugiat descriptiōz eius interdū facit exte-
ri? designatiōib? z figuratiōib? ad quā
recurrit quotiēs alicui? eo: pcogitauerat
oblituz se videt. Quia igr manifestuz est
opa exterio:a ab ipo exire artifice nō nisi
pus exiuerint ab eo exēplaria eo: in ipso
pgenita per modū quem dixi. Mani-
festū tibi esse debet generatiōz exēplaris
q̄ est ab artifice in semetipo precedere oē
opus exterius et generatio hec nō est nisi
generatio ꝟbi z generatio artis z genera
tio ꝟbi qđ dixi tibi z hec ē locutio z plocu
tio opis z cogitatio ei? z ars in effectu. Jā
igr declaraui tibi q: dicendo dictione sibi
ꝓgruēti hoc ē pfectissima ex oib? mōis ac
nobilissima z p ꝟbum suū creauit creato:
excelsi? q̄cunqz creauit absqz medio fo:in-
seco z ostēdi tibi exēpla z similiudines q̄
erigant te ad intelligēdū hoc z adiuuent
do nec gelcat intellectus tuus in bijs z fe
ci etiam te scire pfunditatē sermonis quo
dictū est dixit deus fiat lux z facta est lux
quā q̄z vulgaris valde z intellectu facili?
videaf. Ex quo conseq̄nter patefactū ē ti-
bi q: oīm causabiliū pmum ē ꝟbum. z si
phas eēt apud creato:ē dici opatiōz z no
men opatiōis z intentionē eius extendis-
sent. eousqz sancti z sapiētes q de creato:e
fm ꝟitatem locuti alios de eodē loq do
cuerunt pculdubio ꝟissimū ac certissimū
eēt. Primā opatiōis creato:is eē locutiōz
hoc ē ꝟbi sui platiōz seu generatiōz. Ue
ꝟmones eo:ū omnib? debent eē exempla
ymo limites z regula loq̄ndi de creato:e
neqz em̄ intētione neqz sermōe ab illis re
cedendū ē qb? se pmū creato: manifesta
uit quosqz de seipo ipsemet docuit. Et si-
cut vides i isto ꝟmone pfunditatem phi-
losophicā ita intēdo z tibi oīdere inqui-
busdā alijs ꝟmonib? ppheta:ū ꝟbi facia
te scire de multē narrationib? eo:ū q: ipe
sunt conclusiones q̄rundā scientiaz. Sic

vides de hac eadem q̄ conclusio est p̄me partis p̄me phylosophie.

Utrum a verbo eterno res facte sunt ab eterno.

Nec te p̄turbet vbi p̄mogeniti eternitas aut eterna actualitas quasi per hoc cōcedere cogar̄ p̄ma creata ab eterno creata eē ac si quis argumētaretur. dixit deus ⁊ facta sunt quia igitur ab eterno. dixit ab eterno ⁊ facta sunt Hūs etenim ⁊ similibus rn̄debo tibi in sequentib⁹ valet iudestructione antiqtatis siue eternitatis mōi et stabilitiōe nouitatis ipsius et etiā in hoc capitulo aliq̄ tibi ostendam sup hūs quorum p̄mum et radicale ēvolūtas liberrima ac potētissima creatoris quam libertatē multi non intelligentes errauerūt ⁊ non solum necessitatem, ymo naturalē Fuitutem imposuerūt creatori existimātes ipsum opari ad modum nature qui modus est vt iam sepe p̄dixi tibi mod⁹ seruiētis ⁊ modus seruilis Sic em̄ arbitrati sunt vniuersū exire a creatore sicut splendor̄ a solevel calor̄ ab igne. Sic ex bonitate eius bonitatem vniuersi et ex vita eius vita que est in vniuerso. et adhūc modū de alijs ⁊ p̄pt̄ hoc ex necessitate inducti fuerint in illud incōueniēs vt opinari cogerent creatorē neq̄ aliud nec aliter facere potuisse quēadmodum se hz in p̄scriptis exēplis de sole et igne Neq̄ em̄ sol hz in ptāte lucem suam neq̄ ignis calorē suum vt p̄o voluntate sua exeat inde opatio vel non exeat. Creator aūt sic hz bonitatē suam sic potētiā sic sapiam vt ex ea nō exeat nisi q̄ voluerit ⁊ cū voluerit ⁊ quo voluerit et hec ē nobilitas atq̄ sublimitas potētie ipsi⁹ ac libertatī. Amp̄. hec ē copiositas ac fortitudo sapie creatorī vt qcquid p̄t possit de se solo et p se solum nihil aut̄ ab alio vel p aliud alia vo totū q̄ possunt ab ipo et p ipm. Cum aūt opatur q̄daz per alia non ipe adiuuat vel eius potētia per illa media. sz magī illa que p media illa creātur Qī quedam non possunt fieri a creatore im mediatē sicut alia alia q̄ ex se inuicē generantur non hoc ē ex defectu vel diminutione potētie creatoris sz magī et elongatione ipor ab illa. ppter hoc em̄ non possunt recipere a creatore eē absq̄ medio ⁊ hac eadē de causa ⁊ min⁹ ē ⁊ debilius eē q̄ recipiūt ab ipo Similiter ⁊ alia oia q̄ sup ea descēdunt de fontali bonitate creatoris. Quia igī vt dixi totū potest ⁊ a se ⁊ de se creator in creatiōe p̄orum creatorq̄ indubitāter creat absq̄ medio Manifestū est q̄ ea non creat nisi dicēdo ⁊ volēdo. dicēdo in q̄ vt dixi supra. ⁊ si creare aliquid in eo est non est nisi vel suum dicere dicione huiusmōi vel suum velle. Non em̄ mouet aliquid exterius in hmōi creatiōe quēadmodū artifices ho es mouēt mēbra sua dum opantur et motu mēbrorum mouent instrumēta vtpote securim dolabra et motu iterū instrumētorū mouent materias in qb⁹ vel de qbus opantur mouent in q̄ eas ad formas et actus quas eisdem imp̄mere intendunt ppter hoc ergo dixi q̄ si creare ē aliquid in creatore non ē nisi suū cogitare vel suū velle in creatione hmōi. hmōi autem exemplū est in anima humana vel in alia substantia nobili que si aliqd per se solam opare tur suū opari apud ipaz ⁊ in ipsa non eēt nisi suū cogitare et suū velle per que opareť illud ⁊ de vnaq̄q̄ substātia nobili sic se hz et hoc est q̄m in opatiōib⁹ q̄s per se solas agunt nihil habēt apud se p qō operenť nisi ipm cogitare et velle. Utrū autē aliquid opari possint in alia q̄ sibi cōiuncta nō sunt q̄stionē hz difficilē diss olubilē Sic posuerť Aristotiles ⁊ seq̄ces eius de creationevel gn̄atiōe intelligētiaz decem ⁊ qdem etiā de creatione aiarum nr̄arū idipm sensert ponētes p̄mam intelligentiā quam dicūt motorē primi celi creare secundaz et scōam terciā. donec veniat ad decimam et has creatiōes posuerūt fieri mōis q̄s dicam in seq̄ntibus. De aiabus vo nostris q̄ piūcte sunt corporib⁹ manifestū est. q̄ per suū cogitare ⁊ suū velle q̄ sunt p̄me eaz opationes habēt impssiones in corporibus suis. Sic motus localē ⁊ aliarū multarū passionū. et per hec etiā in alia corpa sicut appet tibi in exēplo artificiorū qō primo posui. In corpa etiaz alia vicz nō piuncta eis appēt eis eē mīte impssiones. Sicut em̄ opatio fastiui q̄ generāť pueri ⁊ opatio basilisci q̄ solo visu inf̄icit boies ⁊ mīte hmōi q̄ sunt ō occultis scie naturalis ō qbus ppono multas enarrare tibi ⁊ causas earū patefacere loco suo. Intm̄ igī ad pns determiatū sit tibi vnāquamq̄ substantiarū nobiliū q̄cunq̄ sapiēter aut sciēter operanť non operari illa nisi per suū cogitare et suum velle et ad hec ad similitudinē opationū

creatoris q̃ten⁹ possibile ē eas assimulari illi quicquid autē sit de eis scire debes qa verbū creatoris de quo locuti sum⁹ verbum vnū est psemetipsum influens de se ipso et eē z vita super oīa q̃ loquutoꝛi ei⁹ vel ipsi placuerit. Eodēmodo se hab3 de voluntate seu velle creatoris. Cū autē vo lueris ad lucidū hoc intelligere cogita fo: titudinē ymaginatiue vtutis ex cui⁹ ope ratiōe seq̃tur ex necessitate fo:insecā ope ratio quemadmodū dixit qdem phyloz pbus de quodā qui ymaginabatur casu3 cameli et statim cecidit camel⁹. Sic intel lige eā fo:titudinē vtutis ymaginatiue in aliquo vt q̃cquid ymaginabit statim fiat Si ymaginab edificari domū eo ip̄o sta tim edificet z si cadere statim cadet. Sic z fo:titudo z vtus verbi p̃mi ac p̃mogeniti Uñ non tam ars vel sapia quā etiaz vt⁹ z vita est atz fructus influentissim⁹ in oē receptibile. Ueruntamē per vltimitatē li bertatis vt supa dixi ꝓpter qó ipsū ē ars viuida z vtuosa in fine vtuositatē et redū dantissima in vltimo redūdationis et de volūtatē creatoꝛ similr se hz in aīabus ār nris debiles sunt artes et parue influētie ita vt pene aride sint ꝓpter qó nisi multo opatu z multiplicib⁹ auxilijs non influūt sup malicias artificioꝝ q̃ apud nos sunt. Sic z volūtates nre debiles z infirme eq̃ lis autē influētie z vtutis sunt ars p̃ma z volūtas p̃ma sup ea q̃ sunt z sup ea que nō sunt hoc ē eque p oia possibile z eius dem omīno facilitatis est eis influere snp ea que non sunt vt sup ea q̃ sunt z hoc est q̃ dixit sanctus et sapiēs in sermone suo q̃ vocat ea q̃ non sunt tanq̃ ea que sunt hoc ē addncit adeē. z ista vocatio vel ad ductio non ē nisi suū cogitare z suū velle q̃ supa dixim⁹ hz ār questionē vtrū alia vel aliter creare potuerit et dat cām huic q̃stioni z difficultati id qó dixi supa q: p vbum vel artē suam exeunt a creatione vniuersa. Cum em̄ ars eius z vbuz in nul lo p aliquē modoꝝ imitari possit p̃m illā autē ex necessitate opatur omnis igr̃ ope ratio eius necesse habet sequi vbum z ar tem ipsius q̃re nec aliud nec aliter quā in eius arte sit vel quā dicat aut dixerit pōt vel ynq̃ poterit opari. Sic autē solūmdo est in arte eius z vbo Sicut opatus ē vel opaturus sit et illa sola in arte z vbo eius sunt que opatus est vel operaturus sit et illo solo modo quo ea opatus ē vel operatur⁹ sit q̃re nec alia nec alio modo operari potuit vel poterit ynq̃ qui operatus sit. Nihil igr̃ pt minuitare de cursu aut oꝛ dine seculoꝝ aut de rerum z artib⁹. Huius autē exemplum euidentissimū esse videtur q̃ tu dū scribus si nec aliud nec aliter cogitari posses q̃z quod scribis z vt scri bis ex necessitate sc̄ptura tua z modo scri bendi sequentur cogitationē tuam et mo dum cogitatiōis ex necessitate neq; alind neq; aliter posses scribis et vt scribis.

Amplius. si in arte artificis architecti nō esset nisi domus vna manifestū est quia ex arte illa non possz edificare nisi domū illam z si nō esset nisi vnus modus edifi candi in ipso exēplari apud ipsum architec tum nō esset possibilevt exiret alius mo dus operationis q̃re si sola ea que creata sunt vel creanda in vbo vel arte creatoꝛis erant. nonalia potuit creare. Similr ne q; alio modo nisi qs dicat artē eē vniuer salem z exemplat. Similr manifestū mul te figillatiōes in eadē cera vel in plurib⁹ fiūt. Sic ex vna arte edificādi innumerabi lia edificia. z ex vna arte scribēdi innume rabiles sc̄pture. Uerū ita respōsio ad in conueniēs id venit vt artē diuinaz concē dat arctatā esse z limitatā circa ea que cre ata sunt z que creāda et hoꝝ similia. Hic ē igr̃ hui⁹ finis respōsionis z hec est inten tio q⁹ creatoꝛ potuit z potest z poterit per artem suā z verbum multo plura et alia quā creauerit vel creatur⁹ fit. Non autez dissimilia neq; alias spēs aut alia genera verū. Isti ergo videē ponere finitā eē artē vl sapiaz creatoꝛi quā limitatā circa gña z spēs q̃ nunc sunt que indubitanter finita sunt nūero. Sic vt z fo:titā indiuidua in finitā vero ea imponūt q̃ntum ad indiui dua que indubitater potēcia infinita sunt. Nec limitatū est vt dicūt creatoꝛi vt non possit creare de illis nisi certū numerū. Ja aūt dixi tibi alias qa creatoꝛ er omnibus modis suis est supa finitū z supa infini tum et supa cōpletum et supa diminutū

Amplius. declaraui tibi alias q: potē tia creatoꝛis ē sup possibile simplr nō sup q̃daz possibile p̃cise neq; sup quandā par tem possibiliū. Quia igitur possibile sim pliciter ē aliquid ymo infinita que nec sunt nec erūt nec eoꝝ similia. Manifestum ē q: potētia creatoꝛis ē ꝓrebēdēs et sub se ꝓtinēs oīa illa qs em̄ dubitat possibile fu isse eē creatoꝛi luminositatē ꝓtinnaz dare

vel lune qñ creauit vel lunc alij quã non creauit ⁊ creare celos quos vellet multarum stellarũ de qbus indubitater nõ creauit nisi vnũ. Solũ em̃ celum octauũ qđ vocant astrologi celũ stellaꝝ fixarũ multitudine stellaꝝ ornauit. Nulli autẽ inferiorum celoꝝ dedit nisi vnã solam stellaꝫ

Amp̃. qs dubitat creatorẽ potuisse creasse celum cuiꝰ motus eẽt ꝓtrario motui prenoiati celi videlicet ab occidente in orientem et celuꝫ etiã cuius motus eẽt ab austro in aqlonez et aliud cuius motus eẽt ab aqlone in austrũ. Isti autẽ celi longe dissimiles eẽnt ꝓculdubio celis iam creatis fiet ãt aut manifestũ hoc cũ ymaginaueris celos iã creatos impossibilitate sua et extra actum eẽndi. tunc em̃ videbis eos tales ꝑ oĩa celos quos dixi tibi vicꝫ motuũ contrariorꝫ motibus celorũ qui i sunt videbis inq̃ eos. ita se habere potẽcia et non inuenies alteros dignioꝛes alijs vt potiꝰ detur eis eẽ quã illis q̃ntum in ipis est hoc autẽ est qm̃ nihil qđ extra creatorẽ eẽt induxit eum ad hoc vt potius daret eẽ istis q̃m illis. tunc em̃ illud esset ꝓꝛ causa essendi celis. qm̃ ipse creatoꝛ ⁊ etiã magis causa tum ipm creatorẽ causaꝫ efficeret in effectu qnẽadmodũ didicisti apđ auditũ Aristotilẽ qꝺ finis est magis causa q̃z efficiens qꝛ ipse efficit vt efficiens sit efficiens in effectu. Quare manifestũ est qꝛ si ita eẽt ꝑma causa que ẽ creatoꝛ benedictꝰ ⁊ sublimis nec ꝑma causa eẽt nec maxima causa qꝺ igitur istis potius datum ẽ esse quã illis sint ꝑ electionẽ liberrimã et bonitatẽ solam creatoris non suasam nõ inductã a foris. hec est per aliud extra se vllo modoꝛum. Vides igitur qꝛ multa sunt possibilia in se hoc ẽ non ꝓhibita impossibilitate essendi naturali que ipe creatoꝛ non vult eẽ neq; ducere de potentialitate eẽndi in actũ. Uel ꝓpter hoc qm̃ ea q̃ iã creata sunt illa secum eẽ non paciuntur sicut ꝓeostendi tibi vbi locutus sum de vnitate vniuersi et declarauí tibi qꝛ mõus vnꝰ non patitur aliũ esse alia ꝙ moderatur creatoꝛ vel paruitate vel paucitate ꝓpter alia qnẽadmodũ de serpentibꝰ et draconibus et alijs q̃ notencia vocanꝯ hmõi enim animalia magnitudine sua et multitudine vel destruerent alia vel turbarẽt ⁊ lederent ea intolerabiliter. Si quis autẽ ꝙrat qm̃ in materialibus quẽadmodũ dicit Aristotilis nihil distat inter potentiaꝫ et actũ et iterũ idem ẽ potentia ⁊ actꝰ vt qꝺ est verum apud creatorẽ nihil eorũ q̃ eius sunt per se est vt potẽcia. imo vltimo actualitatẽ vnũ quodq; eoꝝ ergo qcquid potest loq vel dicere sublimi illa dictione vel locutioe dic semꝑ et cogitat in effectu Similr ⁊ qcquid potest velle ⁊ vult. Si ergo nihil aliud ẽ apud ipm ⁊ in ipm suũ creare vel facere. Quicqd põt facere vel creare creat ⁊ facit. ymo ab eterno creauit et fecit. Attende diligẽter in hijs que dicũ tibi sup̃ q̃stione hac in hoc loco. licet magis ptineat ad tractatũ ꝑmum huiꝰ magisterij. Dico igitur qꝛ sermones nr̃i audibiles facti sunt nobis multi ex necessitate et hoc est qm̃ sermones intelligibiles nr̃i qui a rebꝰ ẏruti nostre intellectiue aduenũt multi sunt similiter ex necessitate causa autẽ in hoc ẽ. qm̃ hmõi sermões resquntur a qbus sunt sicut ymagines ⁊ vmbre in multitudine sua et paucitate in vnitate sua atq; diuersitate. Sermo ꝙ creatoris non fit. Simil̃r neq; cogitatio eius neq; sapiẽtia vel ars. hoc aũt est qm̃ non ipse a rebus est sed res ab ipso ꝓpter qđ res sequũt ipm ꝓvt est eis possibile ipe autẽ eas precedit fm excellentiã nobilitatis sue. Aliud etiã attẽde in hoc qꝛ sermo creatoris cũ sit vnus in vltimitate vnitatis tam multiplex tãq; innumera rerũ diuersitas per ipm dicitur a creatorẽ ⁊ hoc absq; pmixtione ⁊ confusione per omnẽ modum adeo quippe singula ⁊ que sunt ⁊ que eẽ possunt lucidissima distinctissima q; expressione ꝑ ipsum dicunt licet simul ac si vnũquodq; eorũ solum diceꝛ apđ nos ꝙ econtrario se habet quia vno sermone vnũ solum dicimꝰ. Nec est nobis possibile multa singulariter et expsse aꝫ distincte vno sermone dicere. Amp̃. illo eodẽ sermone quo ôt creatoꝛ aliqd eẽ futurũ cum est futuꝝ diceret illud idez nõ esse futurũ si non esset futuꝝ ⁊ eiusdẽ cogitatione eodẽmodo se habet apud nos ad ecõtrario se habet qm̃ non nisi cõtrarijs sermonibꝰ cõtraria dicimꝰ artes igr̃ nre et artificia determinata sunt ad certas maneries opm et vltio nihil possunt. Sicut ars edificãdi ad edes. ⁊ in mltũ aliõgen operis quidq̃ posse ars ꝙ diuina econtrario se habet quoniã non plus ordinata est ad vnum genus opis quã ad alia siue sint contraria siue omino dissimilia et incõtingentia. Causa aũt in hoc est quo-

niam artes nostre et scientie que deorsum sunt in animab⁹ nostris a rebus ipis sūt tanq̄ vmbre quedam et apparitiones resultantes in speculis intelligentiarum nostrarum ab ipis et ꝓpter hoc sequūt eas interminater ac limitanter ab ipis ars autem diuina non a rebus ē sed res ab illa. ⁊ ideo res sequūtur illam non econuerso nec ab ipa sunt per naturalez operationē. imo p electionē liberrimam. et voluntatē imperiosissimā. Si enim p naturalē operationem essent ab illa quemadmodū sigillationes ex signaculis et impressionib⁹ ordiata eēt ex necessitate ad res sigillatas et impressas per ipam et nō posset in alia operum genera. quēadmodū sigillum et signaculum nō potest in alteriusmōi ymagines q̄ sit ea qua ipm insculptum est vel impressum et hoc est quoniam non imprimit vt vult. neq̄ imperat materie recipere similitudinem suam. Sed impmit vt habet et qualem habet ymaginem. Q⁹ si dixerit quis quoniam ars diuina similit impmit vel dat rebus formas quales habet et qualiter. dico quia hoc non est verz simpliciter. imo impmit et dat et vult et quales vult. Sed cōm quid tamen verū ē q̄ impmit quales habet licet per similitudinez remotissimaz et incompabiliter superemi nentem distantiā ex eadē em forma seu sigillo impmit vni materie vnā formā et alteri contrariā vel alteri⁹ generis et hoc ē ꝓpter altissimā amplitudinē suā q̄ ei nō sūt possibile. fz eque facile ē vnā formā aut quācūq̄ aliā dare cuicūq̄ receptibili quēadmodū potentie q̄ est sup vtrūq̄ oppositorz. id ē supfacere ⁊ nō facere liberum ē vtrilibet hoc ē vtrūq̄ oppositorū cum sit vna nec artat ad alterz. fz ꝓ electionez ad q̄ voluerit se inclinat. Sic ē et dē arte diuina q̄tū ad libertatē ⁊ amplitudinē suaz Diligeter aūt ꝑsidera filitudinē quam posui tibi de ✠bo cū ei verbū dei q̄ ē et ars ipius vnū sit p omnē modū ⁊ imptibile in vltimitate impartibilitatis. Illo tamen sue ꝓ illud et ipe de⁹ seipm dixit et oīa dictiōe spirituali pfecta ex oīb⁹ mōis. Quāta aūt multitudīe sermonū indigeam⁹ ꝓpter multitudinē rerū nobis dicibiliū manifestū ē tibi. Que aūt compatio illi⁹ ✠bi ꝑmi ad sermones nr̄os. eadē ē et artī illi⁹ ad artes nostras. Uides aūt dē nr̄is ꝑmonib⁹ q⁹ nullo eorz pfectē or̄ apud nos. nisi vnū ⁊ hoc ē ꝓpter angustias cogitationū nostrarz q̄s sermones nr̄i sequunt ⁊ si aggregauerimus multitudinē sub noīe vno dicem⁹ p illud multitudinē illā sed aggregate solūmō ⁊ non diuisim ⁊ sigillatim ⁊ ex oībus modis i vltimitate luciditatis et exꝑssiōis oīa dixit ab eterno ꝑm⁹ locutor. Sicut ⁊ declaratū ē tibi in ꝑma ꝑte hmōi magisterij ⁊ si alie fuissent res future q̄s fuerint ⁊ alioz generū si possibile eēt eedem verbo p oīa eq̄liter atz similiter dicte fuissent. Jam ergo declaratū ē tibi p hoc qm̄ sicut eodē ✠bo p oīa eq̄liter atz similit dicte fuissent. Jam ergo declaratū ē tibi per hoc qm̄ sicut eodē ✠bo alia dicta fuissent si alia facere voluisset. Sic ⁊ eadē arte alia facta fuissent nec arte nec ✠bo vllo modo rū in aliquo immutato ⁊ hoc ē qđ declarādū erat tibi sup questione ꝑmissa. Si em̄ ars illa eēt sicut artes q̄ apd nos sunt. aut cogitatus creatorz seu cogitatio eēnt sicut nr̄e reuera nō posset ex illa ratevel cogitatione alioz genez opa fecisse nec possz facere in futurū. Et exemplū euidens ē in potēcia libera sup vtrūq̄ oppositorū vel sup multa genera operū de q̄ nulli dubiū est. qn eadē sit p oēm modū quodcūq̄ opus ex ea ꝓcesserit. Sic se habet de arte de verbo atz cogitatiōe creatoris. exemplū aūt quantū mihi videt satis ꝓuenies ē inquātūlibet magno exercitu clāgor buccine ex q̄ clangore licet vno vel vnico tot tam multiplices et varie ordines ꝓcedūt ex clangere ipo in exercitu ipo ad ipm ei vnicū clāgorē buccine alij ad machinas erigēdas. alij ad arma ꝓtectionis. alij ad arma impugnatōis currūt. alij ad fussodiēdos muros alij adimplēda fossata. alij ad alia pugnādi officia vel artificia festinēt vl' se ꝑpārāt sic dato signo militib⁹ a duce simul diuersitas i militib⁹ ⁊ alijs bellatorib⁹ inuenit. Eodē mō creatore semel tamē loquēte et velut vnicū sermonis sui ineffabilem sonū spiritualē emittēte vniuersitas opm naturaliū in mō ꝓcedit. ac si vniuersitas creaturarū ✠bū ei⁹ audiat. Si em̄ ex vna volūtate vel intentione regis aut ꝑncipis vni⁹ q intēdit capere vel expugnare castruz aliqđ vel vbē tata ꝓcedit multitudo operū instrumētoz in exercitu vel obsidiōe illius vel ex eo verbo q̄ ꝑcipit exeratui suō vt expugnēt castrū illud. Quid mirū si ex omnipotētis creatoris verbo. licet vno p omnem modum ꝓcedit innumerabilis varietas operum in mundo.

Utrū omnia p verbū simł creata sunt

Quis aūt querat quō nō cū ipa
f prolatione hmōi vbi oīa simul et facta sunt cū ex vbo et per verbū tanq̄ causa efficiēte ꝛ sufficiēte oīa facta sint. Rñdeo q: nō oīa simul effici poterūt. licet simul dici poterint. imo reuera dicta fuerint. Simul tamē oīa fieri nō poterunt tu ei et pater tuus aūt mater simul fieri nō potuistis. Silr neq; pullus ꝛ ouū ex q̄ generandus erat ipe. Eodē mō neq; semē ꝛ id qđ generandū erat ex semine ꝛ in exemplis etiā q̄ p̄misi manifestū ē. Et si eñ vno verbo impetur expugnatio vrbis ꝛ ppter hoc oīa q ad eiusdē expugnationē faciunt nō tamē oīa illa simul fieri possunt. Scire etiā debes q: creato: bñdictus nō alit dixit res fieri quoniā facte sunt imo dixit vnū quodq; fieri suo tpe ordine et loco sicut et tu nō cogitas oīa scribi simul q̄ scribis. sz vnūquodq; suo ordine scribis ꝛ etiam cū cogitas in vniuersali scribere librū nō cogitas ipm scribere totū simul sed particulatim et ordinate ꝛ ō vnoq; et artificio sic se habet. Quāto fortius igr creato: sapientissim⁹ vt dixit omnipotētissimo vbo suo nec cogitauit ineffabili cogitatu suo oīa fieri simul. Sed magis ordine quo ꝓgrue bat eis esse et fieri. Similiter ꝛ tempore.

Utrū creato: meliores cernere potuerit q̄z creauerit.

Uereret aūt aliq̄s. vtrū meliores
q potuit res facere vel creare q̄z fecerit vel creauerit q̄ si potuit. q̄ igit causa restrinxit largitatē bonitatis eius ꝛ arctauit ad hanc mensurā bonitatis i qua res create sunt Si vo nō potuit hoc ē longe maius incōueniēs hoc ei ē ponere finitū tam eius bonitatē q̄z potentiā. donum eñ maximū ex largitate alicuius p̄cedere potest si finitū ē. finitā eē videtur indicare largitatē. Similiter ꝛ opus se hz ad potentiā. hoc igr ē dicere q: totā se effuderit diuina largitas in dando q̄ dedit rebus creatis cū nihil maius aut melioris dare potuit. Debes igit hic scire qa quasdam res quantū erat de amplitudine ac copiosita te potētie sue maiores ꝛ meliores q̄z creauit creare potuit sed ille nō erāt receptibiles maioris bonitatł aut meliores creabiles. Sic forte luna nō potuit creari luminosa quēadmodū neq; terra. Nō ei terra terra eēt si lumiosa eēt neq; luna. luna eēt si lumiosa creata esset. neq; asinus asinus eēt. Si de⁹ ipm animal rōnale effecisz neq; pulex. pulex essz si magnitudinē ceti vel elephātis creato: eidē dedisset. Amp. ipe res inuicez tales imutatiōes sustinere nō possunt. Si ei fecisset hoiez ad magnitudinē solis tota terra nō sufficisset illi ad habitationez neq; oēs fruges et fruct⁹ illius ad alimenta neq; oēs lane ꝛ lina ad vestimēta eiusdē. ꝛ ita hmōi facile est tibi videre i alijs aialib⁹ q: nullo mō se inuicem pati possent Si ei fecisset serpētes ad istar elephantoꝝ ꝛ cete talia eos aialia sustinerēt. Silr ꝛ si muscas i magnitudie aq̄lārū tota habitatio aerł q̄ volucrib⁹ deputata ē muscis solis occupāta eēt ꝛ repleta. Manifestū igr ē tibi ex hijs q: creato: sapientissimus ꝛ optimus sic tpauit oē. id ē mōz seu vniuersū ꝛ sic moderat⁹ ē singul' generib⁹ ꝛ speciebus quātitates et paruitates eaꝝ vt se inuicē nō solū paterēt sz etiā adiuuarēt ꝛ salua eē possent aūt saluari insimł. id ē in ipo omni siue mōo. Q: si dixerit qs qa nō decuit infinitā potentiā creato: infinitaz q̄z bonitatē ipius imēsaq; diuicias bonitatis eiusdē tā modica creasse oīa q̄ creauit neq; celos neq; mōm ipum. gnpotius decēs fuit incōpabiliter maiorē mōm. celos q̄z silr creasse ꝛ p magnitudie illa hoies ꝛ cetera aialia i mūdo magnos creasse. hic ergo reminisci debes q: corpa ꝛ aialia nec creari poterūt infinita neq; eē. alibi ei dixisti oē corpus ꝛ corporeū ex nātate eē finitū Q: igr ex nātate finita creari et esse ea optuit ista q̄stio eadē eēt si lōge maiora q̄z sint creasset oīa creato: q̄ntūcunq; eñ maiora ea creasz finita cū esset ꝛ ppt hoc sp queri posset cur non maiora ea creasset. Nō fuit igitur ista mēsura magnitudinis ꝛ alioꝝ in rebus creatł ex defectu vł potētie vel bonitatł q eēt apud creatores Sz res ipe sicut pauca exēplis ostēdi tibi hanc mensurā poti⁹ regrebāt quāq̄z verissime dici possent q: p electionē ꝛ quidē tiam sapientissimi datoris in hijs mēsuris ꝛ dispositionib⁹ create sunt res. celum vo tñ creatū est ꝛ celi alij quātum decuit ꝛ requisiuit vtilitas creatiōis ipius que reuera multiplex ē vt etiā sapientissimis in explicabilis. De sole vo illud ad p̄sens dico qa forte celo suo nec debuit nec potuit eē. neq; sol maior neq; ali⁹ quēadmodū videt in corpore vnius aialis q: non pt absq; p turbatiōe nre ipius vel forte subuersione cor: maior eē aut aliud duo eñ corda forte

eē nō possunt ī corpe vnio aīalis. Qī si fo
te duo possunt eē. Sīc quidā opinat de le
poribus cuiusdā regiōis tū neq; vigīti ne
q; centū corda possunt eē in aliq; animali
Eodē mō se hz de epate z splene et multis
aliis mēbris. Hec autē nō ppter hoc dico
vt q̄si certū teneas animal probatū q; sol
sit ī celo suo vel in mūdo suplinari vī etiā
in toto mūdo. Sīc corīpio. Sz causa exē
pli ō mēbris animaliū locutus sū. hec fo
sitā aūt in sequētib; declarabit tibi super
hec veritas si deus voluerit. Silr autē lo
quor tibi hic z de stellis fixis z celo earuz.
fortitā em̄ sīc corpo humanū ex necessitate
nature sue nō vno solo eē ptentū eē potu
it aut vno solo mēbro alio. Sic celū stella
rū nō vna sola stella nec intelligas me hic
determīare tibi quot stelle sint in eo. sicut
ossa in corpe suo. hz em̄ hoc questionē ad
modū difficilē Sz eius determinatio non
hic tibi expectāda ē vī querēda. fortitā au
tē alicui videri possit eadē questio hec eē.
ac si qs q̄reret ō cauda pauonis ppt̄ qd
tanto decore ac varietate colo ornata sit
z de toto corpe ei cur tāta venustate plu
uiarū atz speciositate vestitū sit. Ligno aūt
solo colore albo ptentus fuerit et corno so
lo nigro Ubi euidēs ē etiā pauca intelligē
tib q; ista colorū varietas ac speciositas
naturalis ē pauoni cuidā q; dicim ppter
albos. Ligno quoq; z corno vnitas colo
ris ē eis de natura sua. Quid ergo mirū si
celo q; opinione phylosophoz ē oīm cor
poz naturaliū nobilissimū ē varietas stel
larū et multitudo de ipa natura sua ad de
corē z ornatū questiōis. Poro hic ita di
cta sint vt excitet intellectus tuus ad cogi
tandū aliqd de corpibus celestib z de ce
lis ipis. Debes etiā scire cū pcedentib q;
sicut nō fuit dictio creatoris vī verbū quo
dixit semetipm z oīa vt eēnt vel fierēt simī
oīa. Sic nec fuit volūtas ipius aut velle vt
eēnt vel fierēt simul oīa z licet mirabile vi
deat potest velle aliqd q; nō vult. Uez si
vellet illud nullo modo eēt imutata vo
lūtas ipius z eēt vez q; illud voluerat ab
eterno z eodē velle quo vult aliqd. potest
velle ei Sriū vel nō velle id ipm absq; vl
lo modo mutatiōis q; fiat apud ipm vī
volūtatē suā. De hīs aūt expediui me ī p
te hui magisterū q̄ pcedit hāc z declara
ui tibi rationes ei q; ē scire z ei q; ē velle
apō creatorē z sz vnū sint subiecto z essen
tia q; tū differūt rōe seu relatiōe seu respe
ctu nō de quocūq; pdicat alter et alterū.
Sīc vides q; scire z sciri ré vnā solūmō di
cūt hoc ē sciencia. sz diuerso respectu et p
pter hoc nō ō quocūq; ō sciri ō z scire. p
modū eundē se habent amari z amare et
vniuersaliter oīa q̄ apud nos dicunt ap
bēsiones aut animaz passiones aut actio
nes forinsecas q̄ sunt ex hīs. Sīc sūt dice
re et dici et significare et significari de ipso
nec creare ibidē patefactū ē tibi ī capitulo
de pdicamētis et pdicatiōibus q̄ fiūt ī re
bus diuīalib q; creare nō dīc aliqd ī cre
atore sz de ipo neq; illuminare dīc aliqd ī
sole. sz ab ipo z ppt̄ hoc creare nō est ali
qd in ipo creatore vel apud ipm. sz magis
ab ipo. Creatio ei nō ē nisi nouitas existē
di vel eēndi ex volūtate creatoris absq; me
dio. illud qppe solū z ppe creat q; est ab
isto creatore absq; medio generāte sz aut
efficiēte aut etiam instrumento.

Erro aristotel z alioz phylosophoz
q sequūt eū de generatiōe itelligentiarū
et corpoz celestium atq; elementoz.

Uoniā igr iā patefactū ē tibi fmo
dū ne vniuersali q̄liter exiuerūt a cre
atore pma creata ipius. Si multa
fuerūt vel pmū creatum fi vnū solū fuit z
ostensū ē tibi qm̄ p vbū suū qđ ē dicere q;
dicēdo dictiōe sua vnica spirituali z ex oī
bus modis suis pfectissima z dedi tibi ex
empla z silitudines ad hec. Quia vo po
suerūt phylosophi marie peripatethici. i.
seq̄ces aristotel et q famosiores fuerūt de
gēte arabū in disciplinis aristo. pmū crea
tū ex necessitate fuisse vnicū z dixerī illud
eē itelligētiā pmā nobilissimā et ex ea eē p
modū quē dicā pmū celū z motū eiusdez
pueniēs ē vt ō hīs facia hic aliquā pside
rationē. Radix igr opiniōis eoz hec fuit
Uisus qppe ē eis ex vno scōm q; vnuz nō
posse eē nullo modoz nisi vnuz. Multitu
do ei ī causato vel ī causatis vt ipi estima
uerūt nō hret causā si ex vno p modū quo
ēvnū eēnt multa z hoc ē qm̄ vnitas nō po
test eē causa multitudinis ppter ptrarieta
tē q̄ ē iter eas ex neutro ei ptrarioz p se po
test eē reliquū. vñ igr erit multitudo ī cau
sato vī causatī cū causa sit vnū z causans
p modū q̄ ē vnū tm̄ p illū ei modū nec cau
sa multi nec causa multoz aut multitudi
nis eē posse videat eis q̄re cum creator sit
vn etvnū p omnē modū z nō causauerit
pmuz causatū suū. nisi p se. nō causauit il
lud nisi p modū quo ē vnuz. Quare ex eo

vno nō nisi vnū ⁊ ex eo vnico nō nisi vni cū. Deinde ꝓcesserūt vlteri⁹ ⁊ putauerūt se declarare modū causatōis isti⁹ ⁊ dixerūt q⁹ creato⁹ tm̄ suū ꝑmū non causauit ꝑ me diū fozmsecū ⁊ hoc declaratū ē tibi ꝑ me ī ꝓcedētib⁹ alioqn ei nō eēt ꝑmū creatū cū mediū creatōis illi⁹ necesse sit ꝑus eē creatū null⁹ autē modus videbat eis conueniēs causationi huic nisi intelligēdo et volēdo. Cū em̄ nō vtereꝯ creato⁹ vt ita dicaꝯ nisi seipō ī causando illud nec aliud adhiberet extra se adhuc nō ē visuz eis q⁹ alio mō se adhiberet creato⁹ in causando illō q̄ intelligēdo se cū ei extra se nihil ageret q⁹ nec motū materie nec motū instrumenti totū ī se agebat quo causaret illud. Intra se autē qd agere poterat nisi intelligere seipm̄ ḡre intelligēdo seipm̄ causauit illud. Q⁹ si dixerit qs qa ꝓueniētius ē vt in telligendo illud causauerit illud q̄ intelligēdo seipm̄. Rñdebant q⁹ nō intelligebat illud vl' aliud extra se nisi intelligendo se tanq̄ exemplar ⁊ speculū lucidissimum ⁊ exꝑssissimū vniuersoꝝ ⁊ singuloꝝ ⁊ ꝓpter hoc in ꝑmis ⁊ maxime se itelligit et intelligebat eternaliter ⁊ ꝓpter hoc ⁊ ꝑ hec oīa alia. Magī igī ꝓueniēs fuit vt intelligendo seipm̄ crearet tibi. q̄ intelligēdo ipsum Exiuit ergo ꝑma intelligētia a creatore ꝑ intellectū ipius q̄ sc̄z intellexit seipm̄ ⁊ qm̄ creato⁹ nō potuit intelligere in se nisi se et hoc vni. hoc ē absq; vllo modoꝝ diuersitatis nō exiuit ab eo sic nisi vnū creatoruz oim̄ ꝑmum ac nobilissimū. hoc autē est vt ipsi estimauerunt intelligentia prima.

Quomō a ꝑma intelligentia fm̄ philosophos multa exiuerunt.

q Uoniā autē intelligētia ꝑma in se ipa. in seipa ⁊ in suo intelligere ⁊ ī suis intellectū habuit multitudinē ⁊ diuersitatē multiplicē ⁊ opari nō potuit nisi spiritualiter ⁊ intelligibiliter ⁊ hoc est ad similitudinē creatoris ⁊ hoc quantū ei assimilari possibile fuit necessario q̄ttuor ex ea ꝑ intelligere ⁊ suū intellectū exiuerī. Intelligētes em̄ ꝑncipiuz creatorē in magnificentia sua ⁊ gloria velut tāta lumine irradiata atz repleta emicuit tanq̄ splendorē quendā de seipa. Secundā intelligētiā Intelligēs aūt potencialitatē suā eiecit tanq̄ vmbrā a se materiā ꝑmi celi. Intelligēs autē semetipam ī pfectiōe sua emicuit de se splendorē secundū ⁊ exiuit ab ea tā q̄ radi⁹ minoꝝ ac secūdi lumis forma ꝑmi celi ⁊ sic ꝓpletum ē ꝑmum celum ꝑ ei⁹ intellectum ⁊ ꝑ intelligere ipi⁹ et noluerunt qdem forma istā celi intelligere forma corporalē eiusdē. Quarto ꝺo intelligēs. hec ī telligētia suū eē spirituale. quo ē intelligētia emicuit de se tercium raduī id ē animā ꝑmi celi. q̄ ē ꝺtus mouēs ipm̄ celum loco aliter tm̄ ⁊ hāc intellexerī eē ꝓpe formā ⁊ ꝑfectionē celi. Posuerī qppe celuz animat eē ꝓpositū ex ipo corpe moto tāq̄ materia ⁊ alia hmōi sic monēte tāq̄ forma et ꝑ viā ista. dixerī itelligētias iferiores materias celoꝝ inferioꝝ. ⁊ formas eoꝝ corpabiles. ⁊ animas exiisse ab intelligentijs inferioribus donec vētum ē ad decimā intelligētiā quā posuerūt solē esse intelligibilē animarū nrāꝝ ⁊ ab ea incipe causationē rez mūtarū et multiplicabiliū ⁊ ex ea etiā esse animas nras ⁊ nihil nobili⁹ posse esse ab eis q̄ sint anime humane tāq̄ eoūsq; attenuato lumine ⁊ debilitata ꝺtute ꝑ elongationem a ꝑimo ⁊ vniuersali fonte.

Destructio ꝑmissi erroris aristotelis et aliorum.

b ijs igī ita posit⁹ fm̄ opinionē iporū opinionē incipiā disputare an ita se habeat veritas. Multi ei videnť q⁹ sic ponunt detrahere glorie et magnificētie creatoris et vltra q̄ deceat ꝺtutis ⁊ potētie attribuere substicijs antedictis. In ꝑmis igī errare videť circa intelligentiā decimā quā vocāt intelligentiā agentem aut ei possibile ē ei vti suo intellectu ⁊ suo intelligere quēadmodū supiores vtuntur aut nō est ei possibile. Q⁹ si dixerint quia nō ē ei possibile nō ē igī possibile intelligere se ḡre nec itelligere aliud. Si ei ꝓpe essencie sue veritatē quā plentissimaz habet nō pōt ꝑ ipaz eiusdē plentiā itelligere q̄nto min⁹ ea q̄ extra ipaz sūt. frustra igī ⁊ vane nomē ei intelligētie tribuerī. Q⁹ si pōt ꝑ modū illū vti suo intellectu. ⁊ suo intelligere debet igī ex illa eē ꝑ modū illū alia intelligētia ⁊ alio celū. ⁊ ꝑ viā istā nō erit finis celoꝝ ⁊ intelligētiarū. Amp̄. decima ista intelligētia intelligēdo se solūmō vicz itelligēdo potētialitatē suā materias generabiliū ⁊ corruptibiliū causat. intelligēdo ꝺo actualitatē suā hoc ē pfectionem potēcialitati sue ꝓtriā formas corpales eorundē. Intelligendo ꝺo se in spirituali tate sua q̄ ē intelligētia talī causat animas hūanas vel intelligēdo alio qōcūq;. Intelligēdo aūt se sic nō ē nisi vnū neq; opa

tur nisi in ḡntū vnū quare nō erit ex ea nisi vnū per modū istū. oēs igr anime hūane nō erūt nisi aīa vna fm essenciā et veritatē. Tu aūt debes scire q: in hunc etiam errorē deducti sunt vt oēs aīas humanas exutas a corpib⁹ vnā eē opinarēt et dū sūt i corpib⁹ nō differre vllo modo nisi differencijs corpoꝝ suoꝝ vitatē aūt et essencīam vnā eē oēs. Qm̄ errorē hic destruendū nō suscepi destruet aūt irrefragabiliter tibi in tractatu de substāc̄ijs spoliatis spiritualib⁹ Amp̄. Intellect⁹ siue itelligere q̄ creator itelligit se i se et p se solū nō magis respicit vnū creatū q̄ aliud et generaliter q̄cḡd ē creator i se hoc ē sine opatiōe vlla et respectu ad alió vel alia equaliter est oīb⁹ Verbi gr̄a. qó ē vel q̄ ē sapiēs in seipo hoc nō magr ē ad vnū q̄ ad alió. Nō ei ē magr sapiēs vni⁹ q̄ alteri⁹. nec magr videēs aut cognoscēs vnū q̄ alió. qm̄ videēs et cognoscēs hoc ē i se et a se. Qr ergo ē intelligēs se p se hoc nō magr ptinet ad vnū q̄ ad alió. quare nō p hoc magr est ex eo vnū q̄ alió ergo nō poti⁹ p hoc exibit ab eo prima intelligētia q̄ alió quēadmodū ex socrate p hoc q̄ ē socrates eq̄liter ē ad oīa artificia. Silr ex hoc q̄ qs est architectus vel edificator nō magis exibit ex eo dom⁹ hec q̄ alia nec ex eo q̄ artifex magr ex eo exibit vnū artificiū q̄ aliud ex eo tamen q̄ edificator magis exibit ex eo edes vel edificiū q̄ alió artificiū. Quare manifestū est q: ex creatore inquantū est intelligens se nō magis exibit prima itelligētia q̄ aliud. In hac ei pſideratiōe nec ppinqtatē nec ordinē nec opationē vllā hz ad creatorē poti⁹ q̄z aliqua ex reb⁹ alijs q̄re nō ē dignior vel poti⁹ exeat ab illo vel vt prior q̄ aliud ex causatis. Amp̄. Creator p semetipm itelligēs oīa equaliter itelligit illa. Si ei magis intelligeret vnuz q̄z aliud hoc eēt ei vel a pte rei vel a se. Non a se qdē eē nō potest cuz oīa q̄ hz a se equalit habeat et p modū vnū absq; vllo modo diuersitatis quēadmodū qm̄ a se sapiēs ē et bon⁹ equaliter sapiēs ē vt bon⁹ q̄re qm̄ a seipo solo hz q̄ scit oīa eq̄liter ex necessitate scit oīa. a reb⁹ aūt nō pōt eē ista ineq̄litas p quā sciat magis vnū q̄z alió cū impossibile manifestū sit res qcq̄z posse addere vl minuere scie ipi⁹. Eq̄lit igr p oēz modū itelligēdo seipm itellexit oīa q̄re nec p hoc q̄ itellexit se nec p hz q̄ itelligat oīa dignior fuit prima itelligētia vt magr exiret ab illo vel p̄or q̄z aliqd aliorū. Relingt ergo creatori oīpotenti libertas sua et electio qua ab eo exiuit primū vel vnū vl multa q̄ voluit et put voluit Amp̄. si nō esset opatus in creatione p electionē sna et libertatē supeminentissimā sed p ordinem quē isti hic opināt eēt opat⁹ pculdubio p modū nature. hic aūt mod⁹ put dicitisti modus ē fuietis et nō libertate vtūa et modū opandi et opationē sua eligētis. Amp̄. si i prima intelligentia destitisset vel cessasset a suo illo itellectu et itelligere nihil aliorū eēt creatū. hoc ē nec celi. nec ea q̄ celo rū sunt. Que igr fuit sapiētia creatoris in p te ista vt in potestate vni⁹ substācie poneret totū eē et totū nō eē vniuersi. Amp̄. Aut potuit cessare ab hmōi intellectu et intelligere prima itelligētia aut nō potuit. Si potuit p volūtatē igr et electionē inclinauit se ad ista intellecta et ad hmōi intellectū et itelligere q̄re et ad totuz q̄ ex illis effectiue subsecutū ē p libertatē igr sua et electionez causauit oīa causata sua. Quātofor⁹ ergo creatori ꝓueniēs ē sic causare. Amp̄ ordine nature p̄or erat ei potēcialitas sua q̄ actualitas sua. ipa aūt intellexit res ordinare in ordine q̄ erāt p̄. ergo itellexit potēcialitatē suā q̄ actū seu pfectionē illiorū Idē aūt ē ordo causaꝝ et effectuū q̄re fuit prius materia celi scom hoc q̄ forma eius dē et hoc ē falsū qm̄ nec pus tpe tūc ei essz materia actu spoliata a forma sua nec p̄or ordine nature cū actus a causa sit ppt quā ē potēcialitas et materia ppt formā sic nō ecouerso corp⁹ em̄ ppter aīmā ē nō aīa ppter corpus. Si vo ñ potuit cessare ab itellectu illo et hmōi intelligere. Sz fuit ei necessitas intelligendi illa et eo mō et ordine aut ista necessitas fuit ei violentie vigētis desup ipam fortior aut fuit ei de perfectione bonitatis sue quō creator ó: ex necessitate bñfacere et nō posse aliter vel malefacere. Qr si fuit ei necessitas illa violentie tūc nihil ei attribuendū ē deesse causatoꝝ aliorū. Magis em̄ passa ē violēcia ab ipo cogēte hoc est inferente illā qm̄ egerit aliqd. gladius em̄ q violēter vibrat in aliquē ppe nihil addit s, magis aliena patit actionē. Si vo ex pfectiōe sue bonitatis fuit ei sic intelligere vt dixi pfecto intellexit ita q: noluit causare causata p̄dicta q̄ sciebāt eē debere p suū intellectū vel suū intelligere et ita redit in ad libertatē quā dixi tibi et electionē. Amp̄. fm hoc magis vi

dē volūtas eiusdē causa fuisse q̄z intellectus vl' intelligere ipi⁹. Cū ei vellet eē causata sua et sciret ea nō aliter posse nisi per suū intellectū ⁊ suū intelligere voluit ꝓpt̄ hoc vt illa eēnt sic intelligere q̄re volūtas fuit ibi q̄si p̄mū mouēs ⁊ p̄mū agēs. Qualiter igr̄ ponūt mundū ⁊ solū ītellectū seu intelligere p̄me intelligentie causaz eē q̄t tuo⁹ illoꝝ q̄ dixi ⁊ de volūtate eiusdē omino tacēt. Ampli⁹, vtrū istoꝝ duoꝝ ꝓcedat vel eā noluisse eē causata ei⁹ qa sic intellexit vt dictū ē vel eam sic intellexisse q̄ noluit illa eē. Si em̄ qa noluit illa eē ideo sic intellexit tūc indubitanter p̄ma potissima causa eēndi sequētia fuit volūtas ipi⁹ Si vo quia intellexit illa p suū intelligere debere eē ideo noluit sic intelligere ꝓpter hoc sez vt illa eēnt q̄si suū intelligere suaserit ei vt vellet illa eē eo q̄ p ipm̄ cognoscebat bonū eē q̄ illa eē deberet ⁊ hoc longe aliter inuenit alibi licet ei visus ostendat animali in quo ē picultū vie aut securitatē aut aliā comoditatē nō ꝓpter hoc tamen mot⁹ ꝺ visualis aut ex visu eē. imo magꝭ voluntari⁹ ex volūtate. Quia igit̄ intellectus erat apūd euz sicut visus inferior aut spiritualis nō ei attribuēdū ē aliqd̄ ex causatis q̄ p voluntatē ab eodē tanta sūt. Ut qd ergo nudo intellectui ⁊ soli eiusdē illa attribuūt mentionē de volūtate ipi⁹ nulla penitus facientes. Amp̄. in celo stellato qd̄ fm quosdā p̄mū ē ⁊ secūdū istos ad minus secundū inuenit tāta multitudo ⁊ stellarū et naturarū iparū ⁊ vtutū et figurarū earūdē. cui nec ꝓpabilis ē diuersitas aut multitudo cuiuscūq̄ celoꝝ inferioꝝ. Cū igr̄ intelligentie quāto supiores sūt tāto motiores sint et a multitudine elōgatiores necesse est scōm positionē eoruz causata earū eē motiora ⁊ a multitudine remotiora q̄re p̄mū celū erit remoti⁹ a multitudine q̄z alij inferiores. Nos aūt cōtrariū manifestū videm⁹. Amp̄. si intellect⁹ vel ītelligere creatoris quo intellexit seipz ⁊ sic intelligēdo causauit p̄mā intelligentiam nō exiuisset in ipam intelligentiā. hoc est si eo vl' per ipm̄ nō intellexisset p̄mam intelligentiam nō causasset eam per illud et ad hunc modum se habet de omni artifice per artem siue per intellectū causantē Si em̄ architect⁹ nō intelligeret aut ymaginaret domū quaz edificat vel edificare disponit nullomō per intellectū vel ymaginatiōz edificaret illā hoc enim ē quemadmodū si scripto⁹ intueat aliud q̄z ipsā scripturam quā scribit aut pict⁹ aliud q̄z picturam quā figurat. neq̄z em̄ scriptor vl' pict⁹ se ipz tantum aspiciēdo scribet vel pinget aliquid foris artificiose siue decenter. Sil'r neq̄z cogitādo seipm̄ solum aut imaginādo. Eodēmō se hz si aliud aliqd q̄z se vel picturā vel scripturam solūmō cogitet aut ymaginetur. Qualiter em̄ aliqs artifex aliud solūmodo q̄z artificiū suum cogitans aut ymaginās nullo aūt modo ipm̄ artificium opabitur illud. hoc enim non posset esse nisi a casu quoniā vt aliqs cogitās edificare solūmodo illa hora scribat vel pingat non eē possibile nisi a casu omne aūt qd̄ est ex casu nō est per artem vel intellectū siue ymaginationē. Aggregata igitur ex omnib⁹ hūs ratiotinatione manifestū est quoniā creato⁹ p intellectū in semetipz solūmodo reflurum et in res nullomodo exeūtem vel extensū nihil creauit vl' aliter causauit hoc ē per intellectū vel intelligere quo se solū intellexit. nihil omnino creauit vel aliter causauit q̄re neq̄z p̄mam intelligentiā aut aliquid aliorꝝ Necesse igitur fuit intellectū creatoris extensum fuisse et extensum fuisse extra ipm̄ hoc ē intellexisse euz omne id qd̄ creauit quare intellexit ex necessitate p̄mam intelligentiam si eam creauit qer suū intellectū ⁊ suuz intelligere. Aut igitur intellexit illam solam cum ipsam causabat. aut illaz potius q̄z aliquid aliorū quod si illam solam apparet tibi inbecillitas hmōi boim ⁊ impossibilitas sermōis istius. Primū q̄m limites ponunt intellectui creatoris arctātes ipm̄ ad vnū solum intelligendū saltem vnica hora. Deinde insinuat ī sermone istoꝝ creatoris intellectū intellectu nimis adeo occupatū fuisse illa hora aut alia tunc intelligere ꝓhiberet ꝓculdubio non intelligentes amplitudinē ac libertatē intellectus ac sapiētie ipius eē in vltimitate amplitudinis ac libertatis. Sicut et alia oīa que sunt ei per se ac fm se oīa em̄ hmōi sunt p̄ma ⁊ maxima et sunt eis in p̄mis ⁊ maxime hmōi autem amplitudines ac libertatē non est possibile restringi aut prohiberi vllo modoꝝ alioquin nō essent in vltimitate pfectionis consumate cum nō eēnt in vltimitate elōgationis a cōtrariis suis. Nō em̄ ē in vltimitate ista aliqd ad qd̄ vl' potētia vl' actu accessus possit eē cōtrario suo. Addam aūt istis declarationē

demonstrationū ⁊ dicam qm̄ apud creatorē qui ē p̄mus verus noiatione rectissima nō habet locū potencialitatis vllo modo rū hoc ē dicere quoniā quicqd eius ē totū ē actus sine actu ⁊ in vltimitate actualitatis. Si autē aliqua hora intellexisset intelligēciam p̄mā solam tunc actu illam solaz intelligeret aut potētia igr̄ intelligeret aliquid aliud aut nō. Si sic hz igr̄ apō ipum locū potencialitatis quantū ē apud ipum ḡre nō ē pfectus ex omīb⁹ modis suis cuz pfectibilis sit p acq̄sitionez intellectus ei⁹ vel eoz que tūc nō intelligebat nisi potentia reducibilis de hmōi potētia ad actum illius. Si vo nō intelligebat potētia alīō neq; actu illa hora intellectus igr̄ eius est omniū angustissim⁹ atq; miserrim⁹. cum omnis alius intellect⁹ ad nihil vnū arctatus sit ⁊ plīma saltē potētia intelligat. Erit etiam creator benedict⁹ ignorās omniuz aliorū nihil em̄ scit nisi q̄ itelligit nihil aute intelligit vel intelligere potest p̄m errorē istū nisi solā intelligentiā p̄mā. Tu aūt vides p temetipm q̄ incōuenientia sequatur errorē istū. Jn p̄mis em̄ sequit ipm creatorē eē insipientissimū deinde ipm ignorare cultores suos oīaq; q̄ in mōo fiunt ⁊ alia innūerabilia in q̄bus nō ē necesse vt occupem vl̄ me vel te. Amp̄. quecunq; sunt creatori ex semetipo sunt ei ⁊ equalia et eq̄liter ḡre intelligere hoc et intelligere illud q̄buscūq; duob⁹ demōstratis sūt ei eq̄lia ⁊ eq̄liter cū intelligere vel hoc vel illud nō sit ei nisi a se. Nō magis igr̄ intellexit p̄mā intelligentiā q̄z aliqd aliorz quacunq; hora vel momēto. Eodē mō ⁊ eadē ratiōe neq; melio⁹ intellexit eā q̄m̄ nec a se ipo magis aut melius intellexit eā aliqua hora vel momēto q̄z aliqd aliorū et hoc ē q̄m̄ nec a seipo potuit ei eē ꝓpter illud qō ia dixi nec a pte itelligētie cū a pte rerū sic nosti nihil habeat creatoris intellect⁹ aut ei⁹ intelligere. Quia igr̄ suū intellectum ⁊ suū itelligere p̄cise ⁊ causauit et causat oīa causata sua ad oīa aūt eq̄liter se habeant poēm mundū su⁹ itellectus ⁊ suū itellige re eq̄liter igr̄ simplr̄ ac p̄cise causat ⁊ causauit oīa. Nō igr̄ solā p̄mā intelligentiā causauit vt ipi ponūt ⁊ hoc vniq; verissimū ē. Uerū scito. q: iste intellect⁹ ē intellect⁹ ab ipo genit⁹. Sic alias tibi declaratū est et hmoi generationē reuelatione atq; notīcia sola gēs xp̄ianoz gloriat ⁊ vocat hūc intellectū gentium p̄m leges suas ⁊ alias scripturas suas. Sapientiā genitā ⁊ artez ac verbū dei et hec ē altissima ꝓfunditas ad quā nec gens hebreoz attigit nisi forte in paucis sanctis ac sapiētib⁹ suis videlicet ꝓphetis eorū et si q aliꝰ hoc a ꝓphete acceperūt. Gens vo arabū p̄m ꝓmunitatem suā istud nondum nouit imo iuxta errorē quo seducta ē hoc eē possibile ꝓtradicit. Auencebron autē thologius noīe ⁊ stilo vt videt arabis istud euidēter appḧendit. cū ⁊ de hoc in libro quē vocat fontē sapiētie mentionē exp̄ssam faciat et librū singularē de vbo dei agēte oīa scribat. Ego aūt ꝓpter hoc puto ipm fuisse xp̄ianū cuz totū regnū arabū xp̄iane religioni subditū fuisse aūt temp⁹ nō multū ⁊ narratiōib⁹ hystoriarū manifestuz sit. Nōnulli vo ex antiqs phylosophis sicut plato ⁊ Mercuri⁹ hec vidisse vident p̄sertim aūt mercuri⁹ q de vbo pfecto librū integrū scp̄sit quē et logisteleos ꝓpter hoc noīauit. Debes autē scire q̄ intellect⁹ ⁊ itelligere. Sicut docui te in tractatu de p̄dicationib⁹ q̄ fiūt in reb⁹ diuinalib⁹ p̄m duos modos ⁊ intēciones accipiūt. ⁊ vn⁹ quidē mod⁹ est quo intelligere nihil addit. Supra eē nisi scōm respectū aut relationē aliquaz. Sed ipm intelligere creatoris ē eē eius ⁊ eiusdē intellectus nō ē nisi ip̄i⁹ eēncia. Jta vt cuz agit de intellectu ip̄ius hoc ē cū sit sermo de intellectu ip̄ius aut de suo intelligere sit sermo de ip̄i⁹ essencia vl̄ de suo eē. Secūda intentiōe ⁊ mō eius intellect⁹ ē eius sermo spūalis siue intelligibilis ⁊ eius intelligere eius loq spūaliter siue intelligibiliter quēadmodū aūt sermo audibilis sermo genitus ē aut platus. Sic sermo spūalis aut intelligibilis intellect⁹ ē genit⁹ siue spūaliter plat⁹ ⁊ ad distinctiōes istas coegerūt sanctos viros ⁊ sapiētes q ꝓfunda uerūt i reb⁹ diuinalibus erronei ⁊ p̄dictores veritat̄ sicut ⁊ ad alias multas. Necesse ei erat vt docerēt̄ hoīes sermonibus q⁹ bus doceri poterūt de rebus a vulgari intelligētia taz remot̄. Tu ergo itellige magnificentiā vbi dei prout fuerit ei⁹ dignatio. Uerbū em̄ dei. sicut alias te docui nec minus ē vllo modoz inq̄ntū ē verbuz dei nec aliud q̄z ipe cuius verbū ē q̄propter ex necessitate deus ē. deus in q̄z vnus cū ipso a quo ē ⁊ ex hoc seqtur ex necessitate vt sit sermo vnius i vltimitate vite ⁊ viuacitat̄ et sit influens ac redundans in vltimitate influētie ac redundāt̄ ⁊ vt sit ars efficax ⁊

opatrix omniū operū creatoris ⁊ vt nō sit ad modū artiū nr̄arū atq; sermonū spiritualiū nostroꝝ sc̄z velut lucerna solūmodo ostēdēs qd ⁊ qualiter agendū sit imo necesse ē vt sit virtus potētissima oīa efficiens ⁊ nō sit solūmō velut figillū aut signaculū imo figillatrix et figillās impssiōe sue similitudinis atq; decoras oīa ⁊ hoc sua electione liberrima ⁊ sua volūtate impiosissima. Quare nō solū ē ars omniū notificaq; etiaz virtus omnifica alteriusmodi ei sermo nō potuit eē sermo p̄mus hoc ē p̄mi locutoris. Necesse ei est sermonē p̄mū equalē eē p oīa suo locutori seu generatori. Sicut declaratū ē tibi p meipm̄ i tractatu p̄mo Est igr̄ istud verbū dei siue sermo velut splēdor a genitore suo p̄cedens oīa p captu seu receptibilitate eoz illuminas et pulchritudinis sue similitudinib⁹ oīa put decet decoras. quemadmodū ⁊ splēdor solis visibilis. ⁊ ē quēadmodū facies vltime pulchritudinis eiusdē genitor̄ sui. Jnvniuersum velut in speculū innumerabiliū supficiez̄ speciositatis sue similitudines diffundens ita vt pulchritudines creaturarū non sint nisi resultationes quedā ipius. ppt̄ qō faciē dei ipm̄ crebrō ppbete sanctū. imo ipemet in eis ⁊ p eos loquēs se nominet. Attēde aūt diligēter q̄ dico tibi de speculis vt ꝓsideres diligēter diuersitatē ac varietatē ipsoz. ppt̄ quā alia plꝰ alia minus similitudinis hmōi pulchritudinis et faciei recipiunt. Et hec ipa varietas atq; diuersitas pulchritudo ē maxima vniuersi quecūq; eiꝰ ex speciebꝰ deeet minor esset ex illo defectu pulchritudo tociꝰ. Saluti etiā ⁊ p̄uersationi vniuersi nō parū addit ista varietas sicut p̄ostendi tibi. Jam igit̄ declaratū ē tibi p hec q̄ omniū eq̄liter causa ē creator et intellectꝰ ab ipo genitus. Equaliter inq̄ q̄ntū ad se res vo quedā alūs indigēt medius quēadmodū hō anima et corpe. Sitr̄ et qō fabricat indiget materia fabricabili instrumentis fabrilibus igneq; et fabro omniū aūt illoꝝ causator ē et sine illis mediis posset ipe facere id qō fabricatur. hominē tamen facere non posset sine anima et corpe quia nec hō essz si illa nō haberet nec homo est aliud q̄ illa duo simul sumpta vel alterū eorū in altero quadā ꝓparatiōe vel mō. Jā igitur intelligis ex hiis que dixi creatoreꝫ oīa q̄ntū ad ipm̄ equaliter causare q̄dā autē p media que tamen media ⁊ ipe causat cum vult per media et cuz vult sine mediis quēadmodum p̄imū hominem sine patre et matre eoꝝq; cōmixtiōe causauit Leteros aūt p medios parēties vl ambos vel alterū eoz. nec ꝓpter hoc minꝰ equaliter causat. Si p vnum medium aut plura media causat eos quemadmoduz si quis p vnū operariū aut per multos domū edificet nō magis causat eā si pvnū aut si p multos aut econuerso. Eodē mō si p nullū aut per aliqō medium non magis aut minus cum per nullū medium q̄z cuz per aliqō. Quare simpliciter verū est q̄ creator equaliter causat omnia quēadmoduz est de se et etiam simpliciter. quia medius vel media nihil adduntvel minuūt causationi. Jam enim declaraui tibi in p̄imo tractatu quoniam creator solus ꝓprie ac vere nomine cause dignus est. alia vero que velut media causationi eiusdem deseruiunt non sunt nisi nuncij ⁊ deferentes vltima recepta tanq; missa a creatore huiusmodi autem exemplum manifestum tibi ē in aere qui est mediꝰ illuminationuz que fiunt in terra et aqua ⁊ in oculis aliuz aliisq; illuminabilibus a sole de quo manifestū ē qa sicut deferens nūtius illuminationū hmōi ē. et nemo dicit ipm esse causam earū ꝓpe ac ꝑe licet multuz ꝑstet adminiculū ad hec vt ꝓficiātur iste illuminationes solē aūt ꝓmuniter nomināt causam veram ac ꝓpam earundē. Eodē mō se habet de igne et calefactionibus mediatis. Similiter de facie quacūq; ⁊ resultationibus eiusdē in speculis. Verū si diligēter ꝓsideret q̄ ⁊ ipe sol et ignis et quicq̄d est eis in pte ista simile nihil habēt. q̄ nō a creatore receperint et q̄ vasa sunt influentie seu redūdātie p̄mi fontis et hoc tāq; hoc pacto atq; ꝓdictiōe vt p̄muz impleta q̄ supabundet in alia receptabilia refluant ac redundēt quēadmodū alueifluuiorum alieq; ꝓfunditates cum implete fuerint inundationibus fontiuz aut alūs in alia loca receptibilia q̄ supest trāsmittūt. Sic oīa ista q̄ cause noīant inundatione p̄mi vniuersalisq; fontis impleta q̄ superest ad alia vel deferunt vel transmittant. Et hoc ē qō dicat auencebron in libro suo fonte sapientie hoc ē inquit iudiciū largitatis creatoris bonitatis ⁊ obedientie vniuersoꝝ ad ipm̄ q̄ vnaqueq; res cōpellit

dare seipam et intellerit in hoc dare similitudinē sui ⁊ manifestū est hoc in influentijs naturalib⁹ a⁹o ei exclusit creato⁹ aquaricia a creaturis quantuꝫ ē de lege nature vt nulla earū possit sibi vel appropare vl̄ retinere aliqua ex bonitatib⁹ suis naturalibus vt nō eam put possibile ei ē alijs cōmunicet ⁊ elargiat. An putas solē vel minimū radio⁹ suoꝫ posse retinere sibi. et si retineret illū qd putas creatorē facturum Merito eīm et illū et alios oēs eidē auferret. Agrega igit exempla ista oīa ⁊ similitudines ⁊ appebit tibi euidenter. qa creato⁹ causa ē simpliciter et equaliter omniū. Sicut ē sciens ⁊ intelligens equaliter oīa.

Amplius. Si veruꝫ eēt qꝫ ponūt et sic ponūt creare. id ē de nibilo facere. nō essꝫ opus ꝓpriū ac singulare creato⁹. imo cōmune omniū intelligentiaꝝ quare ipe nō esset ꝓpe ac singulariter creato⁹. De nibilo eīm faceret vnaqueꝫ earū intelligentiā imediate sequentē ipam ⁊ animā celi sui ⁊ insup ipm celū suū cuꝫ ⁊ materiā ei⁹ ⁊ fo⁹mā de nibilo faceret. Ampli⁹. Cū maio⁹ sit potēcialitas intelligētie noue q̄ꝫ potentialitas ꝓme qꝫ appet et cōtrariꝫ. qm̄ actualitas et ꝓfectio ꝓme maio⁹ est longe q̄ꝫ actualitas ⁊ ꝓfectio noue qꝫ appet et pinquate ad ꝓfectissimū. id ē creatorē ⁊ ex nobilitate ipius qua longe nobilio⁹ est q̄ꝫ noua. Quia igitur scōm eos per potentialitatem suam intelligendo scilicet eā causat vnaqueꝫ earum materiaꝫ sui celi maio⁹ debet ex necessitate esse materia celi lune q̄ꝫ materia celi primi. Quapropter et ipm celū lune maius debet eē ex necessitate q̄ꝫ celū primū. Quātitas eīm ex materia ē. Amplius. Scōm hūc errorē nō erūt nisi decem substācie spirituales abstracte naturaliter. et ideo maius erit credulitas de angelis et de omnibus milicijs celestibus. que tamen ē omni lege et iam omni opinioe pene oīm hoīm firmata. Stabilietur autē tibi stabilitione demōstratiua multiplici loco suo. Amplius. Minorem bonoreē ponūt creatori q̄ꝫ cuiuis ex regibus vel principibus cū iuxta eū non pōnāt multitudinē assistentiū et mynistranti um eidē ꝓpre ei nō assistunt ei vl̄ sunt cōtrario nisi qui eū. vt ita loquamur facie ad faciē intuent ⁊ hoc ꝑm ipos nō est possibile nisi deceē intelligencijs vel aligbus earū quare solitariū valde et absq; honore regio illum ponunt. Denarius eī nō ē multitudo magnificētia regia sola digna neqꝫ sola apparere debet in regali palacio.

Amplius. Videm⁹ solē ⁊ magnitudine ⁊ splendore ceteris omnibus planetis atq; stellis maiorē ꝓpr̄ qō et celū eius ceterorum planetarum celis videtur esse nobilius cum sit luce sine splendore ornati⁹. et eius splendore sola tota sublimaris regio illustretur soluſq; sufficit diem efficere noctemq; fugare. Quia igitur idem est ordo causarum qui est et causatoꝝ et ꝓportionalia sunt semper cause et causata necesse est intelligentiam celi solaris nobiliorem esse non solum intelligencijs inferioribus. Sed etiam intelligencijs superioribus. id est superiorum celorum qui sunt celi planetarum aliorum. Vides igit manifeste quia non est idem ordo in nobilitate celorum qui est et intelligentiarū. Eodem modo et contra banc ordinationem facit stella Jouis que tanto maior est stella Saturni. Similiter et stella Mercurij que est omnium planetarum minima cū eius celum non sit omnium celorum planetarum infimuꝫ. ymo scōm omnes aut tercium aut quartum. Amplius. Si intelligendo vel se vel alia ita causauerunt celos suos intelligentie nouem causauerunt ex necessitate omnes perfectōes eorum. Quare et planetas ipos qui quedam perfectiones eorum sunt vel saltem partes perfectionum. Multo enim decori ⁊ ornatui celorum suorum sunt planete naturaliter. Quare aut perfectiones eorū sunt aut partes perfectionum ipsorum. et propter hoc causata iparum intelligentiarum. Idem igitur debet esse ordo eorum in nobilitate et alijs perfectionibus qui ē et ipsarum intelligentiarum. Quare Saturnus scōm hoc erit maximus luminosissimus ac potentissimus planetarum ⁊ ita vnusquisq; aliorum habebit perfectiones istas iuxta ordinem suum et iuxta quantitatem elongationis sue vl̄ a Saturno vl̄ celo eius. et iuxta comparationes intelligentiarum eos causantium. Tibi autem manifestum est et omnibus videntib⁹ parumq; circa hec exercitatis sensu ipo contrariū. Amp̄. Si itelligētie causauerūt ipos planetas causauerī eos vtiq; p viaꝫ causatiōis p quā ⁊ celos suos q̄re itelligēdo possibilitatē suas causauerī materias

eorum. et intelligendo perfectiones suas seu actualitates causauerunt formas eor. Dico igitur quia ex necessitate scom hoc planete non solum equales facti sunt celis suis. imo idem cum causa. p omia ecde Uerbi gratia. Intellectus quo intelligentia celi saturni intellexit potentialitate sua causando materiam celi sui z materiam stelle Saturni aut e vnus z idem nuero no repetitus aut no. Si e vnus z idem nuero ergo z causatu vnu et idem no solu eqle. qre materia stelle Saturni. z materia celi sui erit vna z eadem numero. Per eandem via e ostendere q z forma eorum eadem nuero. Quare celu ipm saturni cu ipa stella eiusdem erit idem numero no solu equale alteru alteri. Si vo no e vnus z idem numero sed fuit repetitus tame ex necessitate eqlis fuit intellectus quo intellexit pmo potentialitate suam cu causaret materiam celi sui intellectui quo intellexit vel eadem hora vel alia potentialitate eandem cu causaret materiaz stelle illius. Neq; ei lassitudo neq; obscuratio aliq; aut causa minoratois facta est circa eu cu hmoi mutatões ad intelligetias no attingat. Quia igr ex eqlibus causis eqliter p omne modu se habetibus eqlia esse causata necesse e. Manifestu est ex necessitate equales ee materias illas p oem modu z eadem via e ostendere eqlitatem formaru. Necesse igr erit celu saturni equale esse stelle sue siue planete z ad huc modu de alijs celis scz z planetis se hre necesse e circa q no optet vel mevl aliu disputare

Amp. erit illa innumerabilis multitudo intellector q intellexit intelligetia celi stellati du causaret eius forma. Manifestu ei est q in seipa no inuenit tanta multitudine extra se igr intellexit multitudine qua intelligedo causauit ta multiforme varietate in forma celi illius hoc aute no potuit esse nisi vel ipa multitudo q inuenitur adhuc in forma celi vl alia post ipaz. alia vo q eet post illa no potuit causa ee illius cum causa no possit ee posterior causato. Si vo ipa multitudo sic intellecta causa fuit multitudinis postmodu actu existentis in forma celi. hoc e si intelligedo ea causauit ea q; hoc denegabit creatori videlicz vt intelligedo p modu istu multitudinem vniuersitatis seu quacuq; ei placuerit non causet ea. Quin etia tato ampli ac si fortius istud pgruit creatori qnto suus intellectus et suu intelligere supat oem pportionez imo cogitatu supeminet itellectibus oim alior. Manifestu igr tibi ee dz ex hijs q; ista q posuerut de generatioibus intelligentiaz atz celor magt dicta sut subtiliter z ingeniose q; vere.

Cause que videntur in errore pmissu aristotelem et alios induxisse.

c Cause aut errorum isti videnf potissimu fuisse tres baz pma fuit ignorãtia eorum q no intellexerut verbu creatoris neq; virtute ipius verbi Est enim no solu enunciatiuu vt ita loquamur sed etia imperatiuu imperiositate fortitudinis ppter qd ei imperio obediunt non solu ea que sunt. sed etiam ea que no sunt z no solum in faciendo et no faciedo q madauerit aut prohibuerit. Sed etia in essendo z no essendo in fiendo z no fiendo. ppt qd qde exppbet hebreor dixit qvocat ea q no sut taq; ea q; st hmoi aute exemplu e q; si fuerit dignatio creatoris vt dicat mortuo p verbum illud suu vel pcipiat surge eade facilitate p oia obediet ei mortuus z surget siue resurget. q obediret ei viuens et sanus iacés aut sedés si eu surgere iuberet. Cu ei de se solo z p se solu potestate impiosissima habeat z in morte z in vita ex necessitate parifacilitate eide obediuit. Attende etia qa nosipi no solu verbis nostris anunciamo affirmates et negantes sed etia imperamus q quid fieri volumus. Sic et creator illo vnico verbo suo no solum dixit omnia fieri q fierivoluit sz etia fieri madauit siue pcepit et hec fuit vna ex ignoratijs eor. qm si forte aliqd vl nouerf vl cogitauerf ignorauerf q eet imperatiuu iperiositate q; dixi. et hec e virtus eius omnipotentissima. Secunda causa fuit ignorantia libertatis ipius creatoris qua operatur absq; eo q nihil prohiberi possit nullo modo rum ab eo q vult aut cogi ad id qd non vult. ipsi aute opinari nisi sunt. Sicut pdixi tibi q operaretur per modum nature z iuxta ordinem ipius cum ipe opetur per electione et voluntatem liberrima. Qi ergo dicunt quia ex vno scom quod est vnu z p id qd est vnuz omni modo non pertinet ad creatorem in causationibus et creationibus istis. Non enim operatur hec creator hec causata vel causat p id qd vnu aut inquatu vnu sz p voluntate sua et put vult. Sicut figulus no per vnitatem suam formatvasa fictilia. Sed per voluntatem suam

ꝛ ꝓpter hoc facit ea ꝓout vult ꝛ qualia vult. Sic et ꝙ verbū suū qđ non est verbū solūmodo enūcians. Sꝫ imperās impiò fortissimo ꝛ eius imperiū atq; volūtas nō ē aliud ab ipō ꝛ de isto ꝟbo sillitudines et exempla dedi tibi aliq; hic Uerbū ei istud nō ē tm̄ ymago sꝫ exꝑssio creatoris. ymo ē etiā exꝑssio volūtatis creatorꝛ lucidissima ac ꝑspicua qbus datū ē ipm audire et itueri. Tercia causa fuit opinio eoꝝ erronea qua putauerūt elōgationē posse aliqd apò creatorē et estimauerūt creatorē lōge esse a qbusdā ꝛ ꝓpe qbusdā ꝛ ꝓpter hoc ipum nō opari ꝙ se aut minus opari. Nō intelexerūt igr̄ supeminētiā creatorꝛ ꝛ amplitudinez ac fortitudinē ꝟtutis eius q̄ attingit ad summū vniuersi vsq; deorsuz ꝛ a ꝑmo creatoris vsq; ad nouissimū. oia ꝓtinēs tenens ꝛ retinēs put vult ꝛ q̄diu vult alio gn recideret in nō esse Uñ educta sunt ab ipo ꝛ ꝙ ipm. Est igr̄ infra omnia ꝛ sub omnib⁹ vt fundamentū ꝛ fulcimētū sustinēs ea ꝛ subportans ꝛ est supra omnia nō solum vt rex et imperator omniuz dominantissim⁹ imo et vt fons influentissim⁹ a quo inceſſanter descēdunt riui seu fluēta bonitatū ipius ꝛ sup creaturas eiusdem boc ē sup omnia secula ꝛ seculoꝝ singula et itra omnia et in oñib⁹. oia nutriēs ꝓpagans moderās ꝛ regens et ꝓpter hoc operatur omnia in omnib⁹ iuxta qđ exponā. Quēadmodū em̄ ꝑ dixi tibi. q̄cunq; bona. q̄cūq; salubria q̄cunq; quolibet mō salubria a rebus exeūt de ꝑsentia ipius. hoc habēt quēadmodū ꝙ ab anima exit vita et boc ē qm̄ in ipa anima ꝑsencialiter ē fons vite Sic̄ se habet et in vnoquoq; alioꝝ sicut ꝙ a sole exit lux de ꝑsentia est vniuersalis ac redundantissimi fontis ꝛ ad hunc modū se habet de omnib⁹ aliis operationib⁹ naturalib⁹ seu potiꝰ effluentijs ꝓpter qđ sancti et sapiētes in lege hebreoꝝ ꝛ ī lege xp̄iano creatorē operari oñia in oib⁹ dixerunt. Intendentes ꝛ intelligentes omnia que sunt nature vel gratie.

De origine celoꝝ.

Quod autē verbū creatoris nō tm̄ q sit ars ꝛ sapiētia ex ipo eternaliter et apud ipm genita atq; verbum quo non solū dixit oia vel fieri vel fienda ee. Sed etiā impauit siue mādauit ꝓpter qđ ꝛ illud dixi imperiū ipius ostēdi tibi ꝙ similitudinē verboꝝ nostroꝝ q̄ nō solum dictiones nre sunt. id ē affirmatiōes ꝛ negationes. Sed etiā imperia. id ē ꝑcepta et phibitiones et hoc euidēter attestat̄ sanctus ꝛ sapiens in sermone suo dicens. Dixit deus fiat lux ꝛ ꝓsequēter multa similia Sicut illud fiat firmamentuz que omnia sonāt imperiū. Uerbū em̄ fiat imperiū est seu mandatū vtcūq; insinuans intelligētibus creatoris verbū esse etiā mandatum eiusdez siue imperiū quo ꝑcepit luci vt fieret ꝛ subiūxit et facta ē lux q̄si diceret obediuit lux q̄ nō erat omnipotenti mādato creatoris et de nō esse. tanq̄ vocata eodē ꝟbo venit ādesse quēadmodū si vocetur mortuꝰ ad vitā. Eodē ergo ꝟbo ꝛ illo vnico quo dixit omnia vel faciēda vel fienda esse mādauit vel ꝑcepit vt fierēnt in nobis autē nō est possibile ita esse ꝓpter imperfectionē verboꝝ nostroꝝ alio ei ꝟbo et alia locutiōe enūciamꝰ. id ē vel firmamꝰ vl̄ ne gamꝰ aliqd alio ꝑcipimꝰ seu mandamꝰ. Cum autem attenderis diuersitatem multiplicem que est in celis a ꝑte motuū suoꝝ polorum plagarū et quia motus eorū est declinans ꝛ obliquus a motu primi celi q solus est rectus inter eos et poli eorum diuersi a polis eius. poli enim eius poli mūdi sūt ꝓpt̄ qđ ipm phylosophi applanon vocauerunt. id est sine erroꝛe quoniā motus eius ē vn⁹ sp equalis nō diuersus nec obliquatus obligatus sup polos equatoris diei siue equinoctialis circuli. Luz in q̄ hic omnia considerauerī erunt tibi hic omnia iudiciū ꝙ qđ apparebit tibi non esse de intelligentijs et animabus celoꝝ atq; celis ipis. sicut possunt et boc est quoniā ꝛ intelligētie et anime celoꝝ atq; ipi celi fimiles essent ex necessitate per omnia exceptis ꝓparationibus que sunt ꝑm prius et posterius ꝛ magis et minus in virtute atꝫ nobilitate ꝛ ceteris hmōi alias autē vnō eēt ista tanta diuersitas. Similes em̄ cause per modū quo files sunt impossibile ē dissimiles habere effectus. Jam igr̄ declaratū est tibi quia vniuersitas exiuit a creatore vt verbū ꝛ imperiū suū seu mandatū hoc ē put dixit dictiōe sua eternali ꝛ ꝟbo et put mandauit eodem verbo suo omnipotentissimo atꝫ imperiosissimo.

De generatione celoꝝ et elementorum vtrum simul et subito an per generationem inesse exiuerunt.

Uia ꝟbo restant adhuc alie questi q ones determinande q̄rū ꝑma ē vtꝫ oia simł ab ipo exiuerint. oia inq̄

q̄ nō per generationē ⁊ corruptionē fiunt Que ei generāt p corruptionē alioꝝ ex necessitate posteriora sūt illis ex ḡbus p ipo-rū corruptionē generāt cū ipossibile sit aliq̄d generatū corrūpi nisi postq̄ ō hūs igr manifestū ē tibi quo ordine a creatore exiuerint vel exeāt. De subst̄ac̄ys aūt nobilib⁹ abstractis atq̄ spoliatis a materia nō ē ꝓueniēs vt cōsiderationē hic faciā. qm̄ nō dum stabilit⁹ ē earū exitus a creatore nec declaratū ea ꝙ ē quoꝝ vtrūq̄ fieri necesse ē anteq̄ ꝓueniēter inquiri possit q̄liter exiuerūt a creatore. De celis igr ⁊ terra ceteris-q̄ elemētis de stellis et luminaribus et forte de animalib⁹ atq̄ vegetabilib⁹ si forte fuerī aliq̄ hmōi. ꝓma q̄ dico ꝓpt eos q mōi antiqtate vel eternitatē posuerunt huiusmodi ei homīes ponere necesse habēt absq̄ p̄ncipio sp fuisse generationem animaliū ⁊ vegetabiliuꝫ ⁊ generaliter generationi ⁊ corruptioni eternas. Primuꝫ igr inuestigandū ē de celis atq̄ elementis vtrū simul exiuerint ⁊ vtrū subito an p generationē ꝓtinuā. Et inter hec. Si qd horū p̄muꝫ exiuit vel si qua exiuerint prima. Ubi etiā conabor stabilire q̄ dixit sanct⁹ ⁊ sapiens hebreorū ꝓpheta i ſmone suo primo cui etiā gens xp̄ianoꝝ ꝓsentit. dixit ei In principio creauit de⁹ celū et terram. Ubi p̄mitta hāc radicē ordo nature ordo ē creationis cuius hec ē intentio vt q̄ ꝓora sūt natura intelligāt eē prioꝝ creatiōe siue p̄us creata. Quoniā igr extrema in oīni cōtrarietate prioꝝ sunt alīs. celū autem vlmū ⁊ terra extrema. Sicut loco suo declarabo ex necessitate p̄mo creata sunt. Idez autē est dicere primo creata et in p̄ncipio creata. Manifestū igit est q̄ in principio creauit de⁹ celū et terrā hoc ei ē añ cōpora alia. Appet igr tibi iam ex hūs q̄ q̄daꝫ narrationes ꝓphecie etiā ꝓclusiones philosophice sūt hoc ē i phylosophia declarate ac demōstrate sic ē hec. dixit ⁊ facta sunt mādauit ⁊ creata sunt. Silr ⁊ hec dixit deus fiat lux ⁊ facta ē lux ⁊ sit es narrationes q̄ ibi subsequūtur. hec aūt narratio q̄ dicitur. In principio creauit de⁹ celū et terrā ex multē ꝓclusionib⁹ aggregata ē quaꝝ p̄ma ē deū esse ⁊ huiusmodi declaratio pti net ad p̄mā p̄me phylosophie partem. Alia ꝓclusio ē celū ⁊ terrā creata esse et de potēcialitate eēndi educta esse in actū eēndi ⁊ generaliter oīne materiatū atq̄ formatū ⁊ hāc declarat scientia naturaliter. Tercia ē hec scz celū ⁊ terrā inter cōpalia p̄imo creata eē et hmōi demōstratio fundata est sup radicē quā p̄misi tibi q̄ ē hec. quidē est ordo creationis seu generatiōis q̄rūcunq̄ q est ⁊ esse sine eēncia ipoꝝ et declaratio radicē istiꝰ est p hāc alia radicē q̄finitū ⁊ viarū ducentiū ad illos idē ē ordo in prioritate et posterioritate. Esse autē vel essencia sic se hz ad creationē seu generationē sicut finis ad viā suā. Declarat etiaꝫ idem ordo. id ē p̄mitas creatiōis celi ⁊ terre per hoc q̄ idem ē ordo actuū et potentiarū siue actualitatū et potencialitatum. Qui autem est ordo potencialitatū idem est ordo exituū de illis ⁊ q exituum idē ē ⁊ actuū siue effectuū. Quia igr creatio et generatio entus sunt de potentia in actuꝫ et potencialitate in effectum essendi Manifestū est q̄ quoꝝ act⁹ primi sue actualitates eorū exitus de potencialitate p̄imi sunt. Luꝫ igr celū et terra ex necessitate p̄ma sint vtpote extrema iter cōpalia. erūt ex necessitate eoꝝ exitus de potencialitate eēndi in actū vl̄ effectū p̄imi. Exit⁹ ꝙ isti nō sunt nisi generatiōes aut creatiōes eorū. Quare manifeste declaratuꝫ ē tibi per hec vt ꝓsequēr ipa esse p̄ima creata ⁊ hoc ē dicere. In principio. Quarta ꝙ ꝓclusio est celum et terrā a nullo alio creata eē q̄ ab ipo deo seu creatore. Et sup hec iaꝫ posui tibi i eis q̄ p̄cesserunt pbatiōes per q̄s destruit ſmo eoꝝ q posuerunt celos creatos esse ab intelligentūs. Quia ꝙ esse nō potest dari nisi a creatore. Manifestū est nec intelligentiā nec aliā vllā substanciaꝫ dedisse eē celis vel alij cuicūq̄ existētibus

Qd solus creator dat esse rebus creatis er quo ꝓfirmatur quarta conclusio.

Icet autem hoc declaratuꝫ sit tibi in p̄ma parte h⁹ magisterij faciā tñ tibi hic rememoratione declaratiōis istius. Dico igit si nō esset lux nisi lux solaris. nō esset lucem vel relucē i alio nisi ab illa vl̄ p illā. Sic cū nō sit eē eēncia le aut p̄mitiuum. nisi creator nō erit receptum vel datum nisi ab illo et per illuꝫ et attende diligenter comparationeꝫ istam q̄m esse est p̄mū et maximū. id ē amplissimū oīm eoꝝ q̄ ꝓcedūt a creatore ⁊ q̄ recipit vnūq̄q̄ ab ipo. Impossibile ei ē manifestū aliq̄d recipivel fluere sup rem quā cūq̄ añ eē. Nō ei receptibile ē alic⁹ influentie nisi q̄ iaꝫ recipit ⁊ habet esse. Est igitur eē sicut lumē sparsum a luce creatoris sup

amplitudinē et latitudinē vniuersi et sicut influētia in plures ꝓfunditatē ⁊ receptibilitatē siue capacitatē eiusdē. Sic igr ymaginare creatorē in vniuerso sicut lumē radiantissimū ⁊ sicut similiter ymaginare eē vniuersi sic circūfulgētiā ipius ⁊ radiositatē ⁊ luminositatē quandā ipi⁹ expensam in oīb⁹ ⁊ ꝑ oīa. Sicut igit ea q̄ lucerēt si sola lux solis eēt. suum lucē nō deberēt nisi illi. Sic q̄cunq; sunt nō debēt suū eē nisi creatoꝛi ⁊ hoc incōparabiliter ampli⁹ q̄s lucēcia deberē possent. suū lucere luci solari. Causa autē vna ē in hoc q̄m lux solar elōgationē hz ex necessitate ⁊ ꝓpinqtatē ad illuminabilia sua ⁊ corꝑalez seu localē. Creatoꝛ vero vnicuiq; creatorū ꝓxim⁹ ē ac ꝓxsentissim⁹. imo etiā ītim⁹ ⁊ hoc appere tibi pōt ꝑ abstractionē siue spoliationē cōditionū oīm atq; formarū accidentaliū et substancialiū. Cū ei ab vnoquoq; creato ꝝ oīa hec abstraxeris vltimū oīm inuenietur eē vel entitas ⁊ ꝓpter hoc datoꝛ ipius verbi gra. Luz socratē spoliauer a forma sua singulari q̄ ē socrates ⁊ a specifica q̄ ē hō ⁊ a generalib⁹ qb⁹ ē animal corꝑ substancia. adhuc remanebit ens. qua ꝓpter remanebit ei eē suū ⁊ entitas q̄s intimuz indumentum ipius ⁊ velut in cerula q̄ primo induit ipm creatoꝛ et cū ipm eē et entitatē ei detraxeris erunt ei detracte omnes cause eēndi ⁊ adminicula excepto solo creatoꝛe. Quare manifestū ē ꝙ oīm adminiculoꝝ adiumentoꝝ essendi. Primū ē creatoꝛ et intimū. hec autē oīa idcirco scripsi tibi hic vt erigā te quo quō ad ymaginandū sublimitatē creatoꝛ cui⁹ ꝓpleta cognitio beatitudo ē ⁊ gl'ia vtut ītellectiue nr̄e Jā igr adhuc deduri te ꝑ vias ꝓbationū ⁊ declarationū vt certū sit tibi inter corꝑa et corꝑalia ꝓmo creata eē celū et terraz. Et q̄ narratio ꝓphetica q̄ dixit sanct⁹ ⁊ sapiens in ꝓmone suo. In principio creauit deus celū et terrā cōclusio ē aggregata ex tribus ꝓclusionib⁹ vel q̄ttuoꝛ in sciencijs diuinalib⁹ ⁊ naturalib⁹ declarat ac demōstrat ⁊ feci tibi rememoꝛationē quoꝝūdaz ex declarationibus huiusmodi q̄le opus fuit et decuit hic fieri.

Restāt adhuc q̄stiones de celo ī principio creato qd vel qō illud sit. vz an totū ꝙ ē a luna supra inf intimam celi lunar superficiē ⁊ extremā siue extimatū superficiē celi ꝙ greci applanon nominat. an sit aliud celū supeminēs huic toti de quo soli sapientes xp̄ianoꝝ loquūt ⁊ greco noīe vocat illud empireū hoc ē valde igneū nō a vehementia ardoꝛis vt ipsi met dicūt. Sed a supeminētia splendoꝛis Stabilire ante eē isti⁹ celi nō ē locus hic. quinpotiꝰ in sequētib⁹ vbi nūerabo tibi ꝓtes ⁊ declarabo vniuersi coꝛporei seu coꝛporalis. Hic igr suppositio interim valz q̄ sit celū ꝑter celos noiatos a phylosophis lōge supeminens illis. nō tā altitudine locali q̄s etiā nobilitate. Relinq; ꝓscrutādū vtrū subito an ꝓtes celū illud et terra creata sint ⁊ vtrū aliq̄ alia sint simul creata cū eis. hoc ē eodē die vl hoꝛa vl puncto temꝓoꝛis ⁊ q̄ et quot sint illa q̄ simul cuz ipsis creata sint. Dico igr si nō essent inter celū et terrā creata aliq̄ coꝛpa vel aliqō vnū cū solum coꝛpus. loci implere possibile sit ex necessitate inter celū et terrā esset vacuum Jam autē dicisti alibi ⁊ etiā ī ꝓcedētib⁹ et etiā declaratū ē tibi ꝓ me vacuū eē non posse ⁊ facile ē tibi ex illis q̄ ꝑmisi tibi in hꝫ tractatu circa vacuū oñdere. q: si vacuū esset inter ꝓdictū celū ⁊ t'rā illa hoꝛa ex necessitate celū terre ꝓtiguū eēt ex oī ꝑte cū vacuum distantiā facere nō possit sicut iam dicisti. Sequeret etiā ex hoc ꝙ ītima superficie celi q̄ ē cōcauitas eius eēt equalis extime seu extreme superficiei terre que est ꝓ modū eundē cōnexitas ipius. Amplius. elongatio quo mō ē inter celum et terram esset facta. aut per motum localem celi aut per inspissationem aut densationez eius. Utrūq; autem est impossibile manifeste. Sic enim fuisset celum sic motum localiter in omnē partem motu insursum videlicet vt superius emisperiū motum fuisset in suū sursum et inferius similiter in suum sursum quod est inferius ad nos ꝑmistū facta eēt ex necessitate scissura īter duo illa emisperia et abꝛuptū esset alterum ab altero. Eodem autem modo necesse esset et de alijs partibus quare totū celū scissū eēt in duas ptes et totaliter laceratuz. Qd si superius emisperiuz motū fuisset in sursum et per hanc viam elongatum a terra inferius autem emisperium quasi tractuz ab ipo ex necessitate appꝛopinquasset terre et fuisset motum motu indeoꝛsuz videlicet ad terrā. ⁊ ita due partes celi fuissent moto contrarijs motibus. hoc autem impossibile est. cū natura vna sit duoꝝ emisperioꝝ. motus enim contrarij manifeste sunt motꝰ a terra et motus ad terram.

Necesse igitur erit fm hanc positionem p inspissitatem corporeitatis celi factā fuisse istā elongationem. Quare substancia celi erit rare factibilis et densabilis. Nō ē aūt opus vt ptra quālibet opinionē disputet̄ pīsertim cū adō manifeste falsitatis sint vt incōuenientia que ex ea sequūtur. quilibz est parui intellectus facile videatur. Inutiliter quippe data fuissz celo ab initio subtilitas et raritas substācie siue corporeitatis sue. si tam cito oportebat īpum mutari in contrariā dispositionem. Sequit etiaz ex hoc īpm creatorem ignorasse mensurā operis sui vel de industria errasse. Si em̄ pīsciuit magnitudinem in qua debebat eē et remanere celū. cur ab initio illam eidez nō dedit. Nullus enīz artificū apud nos adeo imperitus est adeo ne parū sollicit⁹ operis sui vt scienter in eo faciat aliqd q̄ statim oporteat eū destruere vel corrūere Si vō non pīsciuit mensurā operis sui necessario fuit vel erroneus vel ignorans in eodem. hoc aūt. id est tantus defect⁹. nec in mediocriter perit̄ apō nos artificib⁹ inuenitur. Sermo igr̄ iste manifeste erroneus est. Patefactū igr̄ est tibi qua de causa inter celū p̄mo creatū z terram necessario fuit creatū cū illis vel vnū vel plura. Qui autē dicunt vltra celū qō nominat̄ applanō nihil esse corporeū vel corporale z ponunt illud celū p̄muz qui et nouem celos hoc est totū q̄ est inter celum lunare z applanō vocant quādoq̄z celū et Aristotel. interdū dicit totū illud esse vnū continuū Isti ergo ponunt inter illud celum z terrā quattuor elementa mō esse et quidam ex eis materiā quattuor elementoz creatam fuisse ab initio velut massa in quandā cōfusam. Reuolutionem aūt celi calefactā z exsiccatā et subtiliatā superiorem partē ipius et sit generatū ignem elementū z eē cōtiguū celo lunari. Secundā vō eiusdē materie partem dicunt eodem motu celi subtiliatam quidem et calefactam eodez motu celesti nō autem exsiccatā z ideo remansisse humidam et sic ex illa generatuz esse aera. Tercia vō ꝓpter maiorem elongationem a motu minus qdem subtiliatam z oīno non calefactam et ꝓpter hoc generatā esse ex ea aquā elementū. Terram ea grossicie substācie in qua ē in q̄ insinuat narratio illa ꝓphetica quā premisi tibi vel resedisse vel in fundo mundi isti⁹ sublimaris tanq̄z fecem omniū elementoruz et sic generatū esse per separationem partiū subtilioz atz nobilioz a cōmuni massa. Isti igr̄ si volūt intelligere sermonez ꝓphēticuz antedictū necesse habet ponere q̄ in principio creauit deus celum z terrā id ē massam illam materiaz quattuor elementoz et omniū alioz generabilium in mundo isto nature pīsertim cū īpī ponant generationes omnes q̄ hic fiūt fieri p motū celoz quēadmodū formationē vasoruz fictiliū p reuolutionē rote figuli. Cum igr̄ deū ponāt omniū formabiliū istoz factorem et velut figulū. Rotā vō celi ponāt ei instrumētū p qō oīa ista format aut generat necesse habēt intelligere vt dixi qō dicitur. In ꝑncipio creauit deus celū et terraz tanq̄z vniuersoruz figulus rotam et limuz.

Manifestū em̄ est de figulo quia in p̄mis habet prouidere sibi de rota et limo anteq̄z procedere possit ad formationē cuiuscunq̄z vasoz q̄ per rotā de limo formaturus est. Est igitur rota celi sub pedibus creatoris. hoc est sub beneplacito eius vt voluat eam p:o vt requirit formatio vasorum. quemadmodū rota figuli sub pedibus eiusdem. Et materia illa atq̄z ipsa elementa ex illa generata in voluntate eius quemadmodū lutum obedientissimuz in manib⁹ figuli. et huic sermoni cōcordare videntur aliqui sermones prophetarum. Uerū difficile est eis sermones ꝓphetarū qui sequuntur isti intellectui suo cōenienter aptare p:o eo q̄ omnia elementa sub celo esse ponunt. et per celum vt p̄dixi generata fuisse et ita nihil aque esse vltra lunam quoniā nec vltra aera. Sermo vō ꝓphēticus videtur ponere totū celum antedictū. id ē nouē celos creatos fuisse in medio aquaz z medietatē aquarū sup celos esse ac remansisse. Celū vō q̄si natare sub aquis illis et super aquas inferiores. Causa aūt que eos ad hoc induxit vna videt̄ eē contrarietas quā opinati sunt esse inter celū istud et terram. Terra autem omniū corpoz īmobilissima est fm totum partes enim eius multe fm totum mouētur. Sicut vna gleba vel vn⁹ mons quemadmodum apparet in terre motu. Celum vero mobilissimum omnium corporū que mota sunt nobis. Quare sicut illa infima ita illud supremū. Alia autem causa quoniā quies et motus cōtraria sūt. locus vō medius in spera mūdi. q z infim⁹ ē loc⁹ ē get̄ ꝓp⁹ z ꝓpt̄ hāc causā dat⁹ ē tre naturalit̄

Sicut et quies data est ei solū scōm totū. Quare motus locus p̄opus erit extremo siue supremo. hoc igit celū qđ ē mobilissimū oīm supremū naturalit obtinet locū. Modis eīm omnibus eis visum ē. vt sicut infima mundi pars. id ē terra ſm totuz p̄petuo tota quiescit. ita vltima pars mūdi siue extima tota perpetuo moueat. Jn se quētib⁹ autē satisfaciā tibi de hoc. z declarabo celum aliud eē quod est omniū celorū vltimū ac supmū. cui nec ē motus nec inquietudo aliqua. imo ē perpetua stabilitate quietū atq; firmatū. Qđ si qui fic ponunt ponāt celos. nō alia de causa moueri nisi ꝓpter generationē seu formationez generabiliū sicut dicunt de rota figuli nō erit nature motus huiusmodi sed obediētie dei altissimi cessatur⁹ ex necessitate cū cessabunt generatio et corruptio qs eē cessaturas suo loco patefaciā tibi p vias probationū si deus voluerit et etiā ipos motus celoz cessaturos.

Stabilitio decimi celi qđ empireū vocatur et stabilitatis atq; quietis ipius

e Quoniā ꝓphete tanto credidit. p̄mum gens hebreoz inducta signis et mirabilibus in qbus missus est vt ei crederet ab ipis et per que etiam humiliato rege egypnoz. z flagellata egypto flagellis. qbus nec dij egypciorum resistere poterunt populū hebreoz a seruitute egypcia liberaret. gens etiam rpiano rū nō eīm minus eidē ꝓphete credit. quin etiam magnificentius atq; sublimi⁹ ō eo sentit et sermones eius. Sicut et vere sūt sermones reputat dei. z nephas eē cōtradicere eis ꝓfeqr tibi narrationes eiusdez ꝓphete et declarabo veritatē in quaz lex vtraq; consentit. Dico igr q̄ celū vltimum vt p̄diri est vltra nouem notos ac nomiatos celos supeminens eis distantia multa et est istud celum habitatio substancia rū q̄ vocāt angeli sancti et terra ei⁹ non ē contrariū ſm totū sz scōm mediū sui qđ nominat infernū. Quēadmodū enim infernus locus ē pure z maxime z soli⁹ miserie. Sic celū illud locus ē pure ac maxime soliusq; felicitatis. Manifestū est autē tibi per se qa indigētia est pars miserie ḡre manifestū ē in loco illo nihil eē indigetie sicut nihil miserie. Motus aūt ois ꝓpter indigentiā ē z si fuerit localis erit ꝓpter indigentiā. loci aut situs q̄ per motuz querit. Quare apud celū illud oīno impossibile ē esse motū. Qđ si dixerit qs qm̄ habitatores celi illi⁹ seorsum sunt ab omni indigētia nō autē ipm celū z ꝓpter hoc mouet qa ipm idiget renouatioe situū in partib⁹ suis nō in se totū. vel qa mot⁹ ipe pfectio ei⁹ ē. Dico quoniā sermo ipe erroneus ē p̄mū qa motu isto z si acqrunt nouī situs ptib⁹ celi ꝓtinue sic auferēt z cōtinue per eundē motū eisdē. pars eīm q̄ motu venit ad hūc situm videlicet vt supemineret verticib⁹ nr̄is. eodez motu rapit z depellitur ab eodē situ z ad hūc modū se hz de singulis ptib⁹ celi illi⁹. Quare qcqd acquiritur de situbus partib⁹ celi per motuz illū circularē totū aufertur eidēper ipsum Quicquid igit confert eis in parte ista aufert eisdem. Jdem est igitur ac si nihil per huiusmodi motuz eis acquireretur. Quare oīno est eis superfluus et inutilis huiusmodi motus. Amplius. Si virtus illa siue anima siue fit alia ꝓpter hoc querit vel amat motum eidem vt partes eius situs illos acquirant ergo ꝓpter contrarium debet et querere et efficere motui contrariū. Quia igit per huiusmodi amittunt sic acqsitos situs. debet virtus illa p̄hibere motum auferentem eosdem situs quare non magis mouebit virtus illa celum q̄ quietabit. Amplius. Aut appetit celum situs illos ꝓpter se aut ꝓpter alio. Si ꝓpter seipos quiesceret igitur illis acquisitis. quoniā ꝓpletum erit desiderium eius in pte ista. Quare sicut sp mouet ita sp quiesceret ex necessitate. Cum semper obtineat situs quos per motuz acquirit. hoc autem est dicere quia in omni hora z omni pūcto obtinet situs in ptib⁹ suis ad qs p motū venit. Qđ si dixerit qa ꝓpter alio querit situs huiusmodi partib⁹ suis celuz q̄ ꝓpter ipos. Dico quoniam aut acqsitis illis acquirit illud aut nō. Si sic cessat igitur motus acquisitis sitibus illis. omis enim motus cessat acquisito fine q p ipm intendebatur. Si autem non acqrit illud vel obtinet acqsitis sitib⁹ huiusmōi. Frustra igitur intendit situs illos ꝓpter illud. Jnsuper et erronea est eius intentio q̄ intendit per situs huiusmodi acquirere. qđ non obtinet eis obtentis. Si vero dixerit quia motus est perfectio quā intēdit ipm celum. Sequtur hunc sermonē q̄ omniuz perfectibiliū ipm vili⁹ sit et hoc multū vis ꝓximū qm̄ pfectibili⁹ iferioribus id ē q̄ sūt in mūdo nature mot⁹ via ē ad pfectionē.

Nulli autem ē pfectio vilioꝛ q̄ꝫ via fine fine in q̄ntū via est. Quare perfectio celi ſm hoc erit vilioꝛ oīi perfectione cuiuſcunq; alterius perfectibilis. Secūdo quia cū interrogati fuerint ꝑp̄ quid moueat celuꝫ nō habent quid reſpondeāt. aut enīz mouetur pꝛopter motū et ita mouetur vt moueatur et ita erit motus cauſa ſuiꝑius. q̄ ē manifeſtū impoſſibile. aut reſpondebūt quia mouetur ꝑpter aliud. et tunc nō eſt moꝛ perfectio illa quā q̄rit. ſed illud alīq̄ per motū querit ꝛ ꝑpter quod mouet Non poteſt igit reſpondere ad hāc queſtionem ꝑpter quid mouetur celum.

Amplius. aut mouet ꝑpter aliq̄d aut nō. q̄ ſi mouetur ꝑpter aliquid ergo pꝛopter motū vel ꝑpter aliud. Jam aut vtrū q̄ꝫ deſtruxi tibi et oſtendi. quia nec ꝑpter aliud. Relinqtur igit ipm moueri ꝑpter nihil. id ē nullo fine. quare nullo fructu vl vtilitate. fruſtra igitur et vane mouetur.

Amp̄. Si motus eſt totus finis quem intendit aut intendit huiuſmodi finem p viam aliquā aut nō. Si intendit eū pervi am aliquā. via autem per quā venitur ad quemcunq; finem non eſt niſi motus. aut mutatio aliqua. quare per motum intendit motum. et per motū nō poteſt intēdere eundem motum. tunc enim idem eēt finis ſibīpi et via ad ſeipm. Quare pꝛius et poſterius maiuſq; ꝛ minus ſeipo. Cū omnis finis ēt maioꝛ et melioꝛ et prioꝛ ſit via ſua. hoc eſt que ducit ad illuꝫ. Si vo intē dit motū iſtum per aliū erit eadē queſtio de illo alio. et ibi res in infinituꝫ. Amplioꝛ. ſi moꝛ iſte eſt finis vel perfectio quā intendit celū vltimū ergo eo acquiſito debet quieſcere. Quia igitur ſemp hz būc finem. ſemper debet quieſcere. Amplioꝛ Motus ē diſpoſitio nō permanēs in partibus ſuis. imo ē ingiter fluens ꝛ nihil eioꝛ totū ſimul ē nec poſſibile eſt aliq̄d illioꝛ ſtare vl retineri. Quare ſi motus ē perfectio celi illius vel finis perfectionem intēdit et querit. quā retinere nō poteſt et que ex neceſſitate tota elabitur. ita vt nihil eius retineri poſſibile ſit. Quis autem erroꝛ intolerabilioꝛ inueniri poteſt. q̄ꝫ perfectionem querere que ſemp ſit in defectu et finez in quo quieſcere impoſſibile ē. Amp̄. autem celū iſtud intendit omnes reuolutiones ſuas que future ſūt ei. aut intēdit vnā earū aut quaſdā. Si omnes impoſſibile igit ē deſideriū eius adimpleri. cuz impoſſibile ſit oēs reuolutiones cōſumari ſcōm em̄ poſitionē eoꝛ nec numerus ē nec finis reuolutionū celeſtiū. quare nec conſumatio. Amp̄. ſcōm hoc finis deſiderū iſtius quo mouet celū infinitus ē ꝛ infinibil. et ꝑpter hoc deſideriū eius ē inadimplebile. Quemadmodū ſi aliqs intēderet cogitare pecuniam infinitam. ſtulto deſiderio duceretur et erronea intentiōe. ſi pecuniam infinitam ipum habere impoſſibile eēt. Si vo intendit vel vnā aliqua vel aliquas determiate illis igit expleta quieſcet

Amplioꝛ. totus motus ꝑteritus iaz diſperiit et abſceſſit in nihilū ergo quaſi medietatē ſue pfectionis amiſit. Quare remanet impfectū celū iſtud. q̄ꝫ tū ad hoc q̄ em̄ oīno non ē pfectio altioꝛ eſſe nō poteſt. Si igitur eſt perfectū celum hmōi pfectione videlicet que ē motus ſolo motu futuro perfectū eſt. Si ille etiā ſilr oīno nō ē q̄re non ē pfectū celū hmōi perfectione niſi per id q̄ nō ē Amp̄. Nihil ē motu deficientius cum eius eē non ſit niſi deficere Quare nihil ē perfectioni ineptius. Qualiter igr perficit celum q̄ manifeſtū eſt inter coꝛpoꝛa ēē pfectiſſimū ſm eos. Amplius. Anima illa q̄ mouet celū ſm iſtos intendit ei acgrere in partibꝫ ſuis q̄ſdam poteſt alios vt q̄ ergo nō retinet illos cū acquiſierit illos. Amp̄. nō minꝫ intendit huiuſmōi anima trāſferre partes celi a ſitibus quos ei acgrit. q̄ꝫ adducere illas ad ipos. Non minꝫ igit intēdit auferre illi ſitus illos q̄ꝫ cōferre. Quare nō minus intendit perficere celū q̄ꝫ tū ad hoc q̄ꝫ pfectiones eidem auferre. Amp̄. ſicut idē motus rectus ē acceſſus ad vnū locū et receſſus ab alio. Sic motus iſte circularꝫ p tium celi ſimul eſt acqſitio nouoꝛū ſituꝫ et amiſſio quoꝛundā alairū equalentium videlicet eoꝛum quos obtinent nunc partes ille. Quare non plus ē perfectio q̄ꝫ defectio. Amplius. q̄ vtilitas ē partibꝫ celi in acquiſitione nouoꝛū ſituū. quos obtinebunt poſt ꝑſens nunc Cum em̄ nō meliozes ſint q̄ꝫ hij quos nunc obtinent nullo modoꝛū eſt eis vtilis acqſitio eoꝛ. Quare inutilis ē vel celo vel partibus eius moꝛ huius. Amp̄. aut meliozes ſunt qdam de hmōi ſitibꝫ partibꝫ celi qm̄ alīq̄ aliquo mō aut nō. Si meliozes. debēt igr partes celi diutius in illis eē. q̄ꝫ in alīs. hoc autē nō ē verū cū motus celi cōtinuus ſit ꝛ eq̄lis. Q̄ ſi nullo mō meliozes ſunt quidez

eorum aligbus ex aliis. In nullo igr̄ p̄o
deſt eis mutare eos quod autē nullo mo
dorū pdeſt omino vel noriū ē vel vanū
Quare mutatio ſituū ſiue motus ē omni
no vel noria celo vel ptibus ſuis vel inuti
lis ⁊ fruſtra. Amp. ſi ois ſitus ſunt eq̄
boni celo ⁊ ptibus eius ergo cū deſerit q̄ſ
daz et acgrit alios eque bonos amittit vt
ſunt illi quos acgrit. p̄de igitur ē ac ſi nō
acgreret. q̄re fruſtra laborat in acgrendo
Amp. ſi pficitur in agrendo neceſſe eſt
vt deficiatur amittēdo eq̄ bonos Si em̄
aquiſitio nouoz eſt pfectio eiuſdē neceſſe
ē vt ammiſſio eoz ſit amiſſio pfectiōis.
Q̄ celū extremū ſiue ſup̄remū ncce ē
eſſe quieciſſimū.

b Ec igitur oia agregaui hic vt patē
facerē tibi q̄ motus nō poteſt eē
pfectio Et q̄m quies atz ſtabilitas
dignioz eſt eē pfectio eiuſdē vel comes p̄
fectiōis quin pfectio hec finis ē in quo q̄
eſcit vnūquodq̄z Motus em̄ fruſtra ē vbi
nec indigetia nec impfectio ē. Manife
ſtum etia eſt. q̄ natura nō mouet niſi ad
id in quo getibile intēdit ſubiectū quod
mouet et ꝓpter hoc diffinif ab Ariſtotile
p̄ncipiū motus ⁊ quietis per ſe mobilis ⁊
cetera. quia etiā ſi vera eēt poſitio eorum
motus celi nō eſſet per ſe celi. ſed partiuz
eiuſdē. et hoc eſt q̄m̄ cuius eſt finis eiuſdē
eſt ⁊ motus. Quia igitur finis ⁊ perfectio
huiuſmodi motus valet renouatio ſitu
um eſt partiū ip̄ius celi per ſe erit ⁊ mot⁹
celi earuz ꝑ ſe cū renouatio ſituū ſit finis
⁊ perfectio. Econtrario aūt didiciſci ⁊ dici
conſueuit a phyloz̄ophis. Celū igitur ex
tremū ſeu ſup̄remū neceſſe ē eſſe quieciſſi
mū ꝓꝑ vltimitatē elōgatiōis ſue ab im
perfectione ⁊ indigētia. Amp. qualiter
creator ꝓuidiſſet terre de loco getis ꝑpe
tueq̄z ſtabilitatis. et nō potius celo maxi
me vltimo ſed reliqſſet eum in inquietu
dine ⁊ in inſtabilitate p̄ſertim cū poſt ra
tionē vniuerſalem futurā quā oīs lex p̄
mittit ibi colocandi fuit oēs quib⁹ boni
tas creatoris ꝓparauit felicitatē eternā et
quos elegit ad illā. Non em̄ poſſit ibi eſſe
eis felicitas niſi eoz habitatio tam inqe
ta vertigine continue volueret. mot⁹ qp
pe vltimi celi eſſet omni tempeſtate rapi
dior quia ⁊ ꝙcunq̄ aliōz celorum hoc
manifeſtū eſt. De ratione ꝙ mortuoruz
licit omnis lex eā ſupponat certitudinē tu
bi ſatiā loco ſuo. videlicet in capitlo ō re
nouatione vniuerſi.

De oꝛdine ſiue poſitione empirrei celi
ad alia coꝛpoꝛa.

Ys igr̄ ita determinatī ⁊ poſitī vi
b dilicet q̄ celum p̄imuz creatū qui
etiſſimū ſit i extremo ⁊ ſup̄mo vni
uerſi coꝛpoꝛei ſeu coꝛpalis terra ꝙ ex op
poſito. dico quia conſequēs eſt vt celū qō
eſt in vltimitate mobilitatis ſit in equali
diſtantia ab illis duobus. hoc e dicere in
medio eoꝛū. Sicut narrat ſm̄o ꝓphetic⁹
fiat firmamentū in medio aquaꝝ aquaz
quippe totā maſſaz ſeu molē que inter ē
ram et celū illud quieciſſimū creata eſt. ⁊
hebꝛei ſm̄ ſapiētes ⁊ xp̄iani in rebus diui
nalibus ꝓphetātes nominatam dixerūt
Quidam aūt etiam terrā ⁊ abyſſum ip̄az
vocatā arbitrati ſunt terrā ⁊ aquam quia
potētialr vtrunq̄z eoꝛū erat. Utrunꝝ em̄
ex ea erat generandū ⁊ generatū eſt om̄i
potenti virtute creatoꝛis abyſſum aūt quidā
eam diꝛerunt ꝓpter ꝓfunditatē ⁊ confu
ſionem. Narratio aūt ꝓphetica totuz in
ſinuat fuiſſe aquā a terra vſq̄z ad celū em
pirreū ⁊ totū vocat abyſſum que eſt ꝓꝑa
nominatio aquarū multarū ⁊ in medio
hoc aque quā p̄emultitudie ſua vocauit
abyſſum. Dicfactū fuiſſe celuz qō ⁊ vocat
firmamentū De igne ꝙ ⁊ aere ac genera
tionib⁹ eoꝛum nullā videtur penitus face
re mentiōz licz quidā ex philoz̄ophis he
bꝛeoꝛū ſomniauerit per ſp̄m dōmini p̄o
phetam aera intellexiſſe eo q̄ apud eos
hoc ē in littera hebꝛaica legī ꝓ ſpiritu ha
betur ventus tāq̄z ventū opinaretur eſſe
aera motū. Q̄ ⁊ quidam eſtimauerunt
et erroꝛ eoꝛum deſtruit in ſcia Metheoꝛ
per tenebꝛas ꝙ vbi dicitur ⁊ tenebꝛe erāt
ſup faciam abyſſi voluit intelligere ignez
elementū eo q̄ tenebꝛoſ⁹ ſit ignis hm̄oi
Si em̄ luminoſus eſſet. videretur vel de
nocte vel de die cū totaliter circūdet aera
⁊ natet ſup ip̄m ⁊ ita totū celuz videretur
nobis ardere qui ſum⁹ in terra. hm̄oi au
tem erroꝛ eſt ex ip̄o ſermone ꝓphetico ma
nifeſt⁹ eſt q̄m̄ ſecundū hoc oꝛtiſſet ꝓphe
ta quia tenebꝛe erāt ſuper ſp̄m̄ dōmini id
eſt ignis ſup aera. Amp. firmamentū
non eēt factuz in medio aquaꝝ. Si enim
eſſet factum in medio eaꝝ. Sicut et ip̄e te
xtus ꝓphetie dicit pars aquaꝝ eēt ſub eo
⁊ pars ſupꝛa aer ꝙ ⁊ ignis ex neceſſitate
ſunt ſuper oēs aquas. ⁊ erant ſm̄ ipſum
tunc ergo neq̄z aer neq̄z ignis eēnt ſub fir-

mamento neq; iste aer ect veri nois ꝫ po
tius aqua calefacta Amp̄.in ordinatis
sime locasset de⁹ celum in medio aquaꝝ
cū naturali nobilitate, supeē debeat om
nibus elemētis ꝛ hoc requirit etiā motus
eiusdem circularis q recto motu ex necessi
tate p̄or est atq; pfectior. Motus aūt ele
mentoꝝ omniū rectus ē ꝓpter hanc diffi
cultatē dixit noie aquarū ꝓpbetam vsus
fuisse equiuoce ꝛ noie aquarū intellectas
fuisse totam materiā illam qua facta ē ge
neratio celoꝝ ꝛ elemētorum. Et in hac eq
uocatione multi etiā sapientū christianoꝝ
eidē ꝓcordāt dicētes. Cum em̄ dictū
ab eodē ꝓpbeta. Cōgregētur aque q̄ su
per celos sunt in locū vnum intellexisse eū
notas nobis aquas q̄s maria ptinēt. Cū
vero dixit fiat firmamētū in medio aqua
rum ꝛ diuidat aquas ab aquis intellexis
se eum p̄dictam materiaꝫ ꝛ ex media pte
eius factos fuisse nouē celos tanq̄ꝫ si dice
retur. fiat firmamentū in medio aquarū
id est firmitas q̄ est dicere firmeꝫ mediū
earum firmitate scꝫ ac stabilitate celestis
forme vt nō subiaceat mutabilitati ꝛ coꝛ
ruptiōi cui ipa aqua ꝛ inferiora corpa sub
iacent ꝛ intellexerūt aliq firmationē istaꝫ
congelationeꝫ ꝛ obdurationē instar chri
stalli. alij ꝓ coagulatioꝫ simplr eam no
minauerūt. Sicut q dem ex phyloꝛophis
hebꝛeoꝝ dixit coagulata ee gutta media
hoc est mediū aquarumꝫ siue media pars.
Qualiter aūt hoc factū sit in seq̄ntib⁹ deter
minare tentabo. Iterū aute reuertar ad
stabiliendū ꝓbationib⁹ ꝛ declaratiōib⁹
alijs p̄mū celum q̄ empireū vocāt qui
de illo loquunt. Dico igitur quia omnis
locus qui in mūdo est sineoīm debetur
alicui ex coꝛporib⁹ p̄mis quēadmodum
infim⁹ locus siue medi⁹ debet terre tāq̄ꝫ
ei ꝓpꝰ ꝛ naturalis ꝛ ꝓpter hoc gescit in
eo quiete ꝓpetua quare sup̄mus locus in
mundo debetur alicui coꝛpori tanq̄ꝫ eius
ꝓpꝰ ꝛ naturalis ꝛ ꝓpter hoc gescit ei eo
dem ꝓpetua. ē igitur vltra nouē celos mo
biles, celū aliud quietissimum. Qd si dixerit
q̄s quia totū celum nouum gescit sm̄ situ
ꝛ hoc sm̄ se totū. sed ptes eius mouentur
ꝓpter acq̄sitionez ꝛ renouationē situum
quos ptes ingrunt naturaliter hmōi ser
monis erroꝝ facile destruit scꝫ p hoc q̄ō
natura partiū eadem ē que ꝛ totius quo
libet em̄ celoꝝ excepto forsitan stellato
simplr ē hoc ē onomeꝫ hoc ē vni⁹ nature
in omnib⁹ ptib⁹ suis. Manifestū igr
est q̄m naturaliter ptes celoꝝ nec nouos
sit⁹ nec noua loca ingrunt. Sic neq; ipi
celi. Amp̄. isti situs non sunt nisi supe
minentie directe oppositiōis super inferi
oꝛa coꝛpa. Quare pars cuiuscūq; ex celis
que non excedit latitudinē terre nō habet
istos situs ad terrā. Cetere em̄ partes oēs
declināt siue exeūt a directa suppositiōe
ipius. Eodēmodo se habet ꝛ de alijs ele
mentis id est de igne aere ꝛ aqua Si hoc
igitur q̄rit ad pfectioꝫ sui naturaliter par
tes aūt septētrionales ꝛ australes eundē
naturaliter sunt oēs cum suis celis Ingꝛ
rent igitur naturaliter similes suppositi
ones oꝛbi terre et ita mutabunt loca sua
vt appꝛopinquent ad media celoꝝ suoꝝ
et ita partes p̄imi celi scilicet noui austra
les et septentrionales scꝫ appꝛopinqua
buut ad ptem eqnoctialis circuli siue eq̄
toꝛis diei Quare dissipabunt oēs celi per
eandē viam per quaꝫ nouū. Amp̄. ma
nifestum est habitationem beatificando
rum hominū seoꝛsum eē a turbine ꝛ tem
pestate tante rapiditatis. Necesse em̄ est
illam esse pacatissimā. Si igr celo in aliq̄
collocandi sunt hoies beatificādi seu glo
rificandi in celo qetissimo ac pacatissimo
collocabunt. Manifestū igr ē tibi si
tamē nosci ad hoc gloꝛiās statū illius quia
nulla habitatio digna ē eis aut ꝓueniens
illi felicitati nisi celestis. Coꝛpa enim illoꝝ
sicut doceberis in seq̄ntibus incōpabili
ter maioꝛis erunt gloꝛie q̄ꝫ aliq̄ō ex nouē
celis noiatis ꝛ q̄ꝫ aliqua ex stellis vel lu
minarib⁹ Qd si collocarent in celo taꝫ ra
pide volubilitatē aut reuoluerent cuꝫ eo
ꝛ tunc ingentissima eet vita eoꝝ aut tur
bulentissima. sed ꝛ reuolutiōis ip̄oꝝ im
possibile eet fructū aliquē aut vtilitatē in
ueniri. aut starent celo illo reuoluto ꝛ tūc
ex necitate tot scissure fierent in coꝛpe celi
illi⁹ quot eent ibi coꝛpora gloꝛificādoꝝ
homini. ip̄i aute ponūt oē celū insecabile
ꝛ impassibile. Amp̄. cum terra immobilis
sit ꝛ extrema pars mundi id ē celum mo
bile ip̄iq; ponant mundum ad tal esse quē
admodū et plato ponit ip̄m esse animal
cuius pes id ē infimū immobilissimū est
caput aute mobilissimū. hoc aute videtur
puersitas. Amp̄. in vno quoq; genere
perfectum est melius ꝛ ꝓpꝰ imperfecto. et
non indigēs indigente. inq̄ntum talia sūt
Coꝛpus igitur q̄ō non indiget motu neq;

vt perfectione. neq; vt via ad pfectionem melius est atq; pus indigēte alterutro dictorum modorū. Que autē meliora ac pfectiora sunt priora q; alijs magis sunt ⁊ digniora sunt vt sint q̄ illa. Quare si sunt corpora impfecta indigēta ⁊ posteriora erit ex necessitate multo fortius celū quale p̄dixi tibi vicz pfectū ⁊ nō indigens motu

Amp̄. si deus creasset hmōi celum q̄le diximus non est dubiū quin multum addidisset pfectioni vniuersi corporei seu corpalis ⁊ tunc esset ꝑpletuz in genere suo et nullum ei genus operū deesset. Quare manifestū est si deest ei istud incompletū ipsum eē in genere suo. Omniū enim corporum nobilissimū ac pfectissimuz eidem deesset. Quemadmodū etiam mundus elemētaris incompletus ⁊ impfectus eēt si ei vel ignis vel aliud ex elementis quat tuor deesset Quia igitur complenit deus ⁊ perfectū fecit omne siue vniuersum corporeum necessario dedit ei hanc partem nobilissimā ⁊ que est tanq̄ caput ipsius ⁊ ꝑpter hoc quasi fine capite ipz fecisset nisi caput istud id est mēbrum eiusdē nobilissimū in supremo ⁊ quasi in eiusdē vtice collocassz. Si dixerit quis quia ociosū esset illud celū. iam dedi tibi sup hoc vnā vtilitatē ipi vicz habitatiōz iocūdissimā hominū quibus danda est eterna illa felicitas. Aliam vo complementū siue perfectionem vniuersi corporei. Terciā adducunt aliqui ex theologicē sanctisq; doctoribus valetem habitatiōi angelorū. dicentes celum illud q̄ cito creatum est sanctis angelis esse repletum. Et hāc reuera q̄stionem difficile determinabilē. Si em̄ celū illud locus corpalis est repleri non ꝑt nisi corporeis substātijs. Spūales enim substantie sicut et magnitudinē corporalem nō habent. sic nec locum replere possunt.

Amp̄. quid ad hmōi substātias deebabitatiōe corpali Sicut em̄ nihil ad corpora de habitatiōe spūali. sic nihil ad spiritus vel spūales substantias de habitatiōe corpali. Propē hmōi mōi raciocinatiōes irrident imperiti sermōes sanctos autenticos et diuinis reuelationib⁹ editos ⁊ scriptos. Ego vo intractatu de huiusmodi substātijs vicz abstractē inuisibilibus patefaciā tibi vitatem si deus voluerit. Quarta vero vtilitas celi empirei est manifestatio glorie ac magnificētie creatoris quemadmodū enim i palatio regali ex assistentibus ipsi regi ex multitudine ac varietate ministroruz ex ornatu et apparatu ipoz nec nō ex ipsis obsequijs eorundē. ex ipsa etiam munificentia ⁊ decore palacij appet magnificentia ⁊ gloria regis. Sic in isto celo tanq̄ regi seculorū p̄eclaro nobilissimoq; palatio dei gloria incogitabiliter cōspicitur. vbi milia milium ministrant ei ⁊ decies centena milium assistunt eidez. Ubi innumerabiles militū celestium chorū laudes ei⁹ ineffabilis cōcētus suauitate resonant incessanter Ubi tantus est decor tanta claritas ⁊ pulchritudo. tam speciosus ornatus omniū ⁊ singulorū vt terreni regni gloria q̄ntumlibz incliti atz magnifici modicissima ac seruilis administratio ad illius ꝑpationē certissime apparet.

Nota solutionē q̄stiōis supius dicte.

q Uod aūt querunt qd ad sanctos angelos ꝺ habitatiōe loci corpalis ptineat quāq̄ i se ipsis aliqd sētire possint vicz quantū pertineat ad aias humanas. Que indubitāter incorporee sunt quantū inq̄ ptineat ad ipas de habitatione sua incorpibus que vtiq; habitacula earū sunt. Quatuz diligant speciositatem eorum sanitatē ⁊ alias bonas dispositiōes ipsius ⁊ qꝺ est ab eis remotius q̄ntum diligant domoz etiam corpaliuz pulchritudinē ⁊ qꝺ vltra est atrioz ⁊ ortorum amenitatē ⁊ qꝺ est magis adhuc longe ciuitatū etiam suarum magnificentiaz ⁊ amplitudinē. ⁊ qꝺ est post oīa hoc totiz regionis est vt etiā regni in quibus corpora earū sunt similes dispositiōes. licet nihil salubritatis afferrant corporib⁹ earuz Si hec oīa attenderēt ex hac cōparatiōe ad āgelos sāctos aliqd qꝺ nobilitate atz speciositate celi empirei pertinere nec irriderent nec forsitan mirarent Cū autez diligentius vniuersuz corporeū cogitauerī ⁊ homini compauerī inuenies ipm ostēsum in consideratione illius videlicet qa quēadmodum homo qꝺ spirituali⁹ est in ipso hoc habet intimū hoc est intus. Qꝺ autem est corporeū hoc hz extra Uidebis mundū siue omne ecōtrario se habētem habz em̄ corpulentiorē sui partē acviliorē intimā ⁊ hec est terra. Subtiliorē vo atz nobiliorem ⁊ a corpali grossicie remotiorem hz extimā siue forinsecaz. ac si diceret quia mūdus habet corpus suum intra et cor extra circundās ipm corpus ⁊ circūuol

uens ex omni parte homo vo corpus hz extra z corintra min⁹ suo corpe pene incō parabiliter corpus autē maius ipo corde econtrario aūt se hz omne siue mundus cor em̄ habet maximā partē in totalitate sua iam aūt didicisti quia cor vas ē z receptatiuū ppriuz et vite z vitaliū z etiam sedes est seu soliū ipsius anime totū residuum regentis z aministrātis. Sic celum vltima ea que maxima vitalia sunt in mundo seu vniuerso cōtinere necesse ē z eē creatoꝛi sedem ac soliū vniuersum regētis et aministrātis. et hic ē sermo qui sepe apō ppbetas legit ex pſona eiusdē. Celum sedes mea z in celo sedes eius z qcunqz de gloria eiꝰ ad dignū locuti sunt celū sedē eius esse dixerūt sicut narrat Aristotiles in libꝛo celi z mundi. Sedem aūt indubitanter necesse ē esse qetam ac stabilissimā Est igitur celum empireū velud amictus splendoꝛis totius mundi z velud rectum pulchꝛitudinis p̄clari palacij dei ac dñatoꝛis omniū seculoꝛ. z velud operimētuz speciosissimū templi ipius qō vtiqz totus mundus est z est habitaculū gloꝛie ipius penetrate ac intimū iuxta qō p̄dixi tibi quia qō extimū est in mundo hoc est intimū ac nobilissimū in eodez z alia compatione veō sacrariū est in eodē templo qō est mundus. Sacrariū inq̄ continens et recipiens quecunqz in toto vniuerso sancta vel sacra sunt z dignitate tam nobilis habitaculi digna. z ipm est celuz qō celat z ptinet oīa tā visibilia q̄ inuisibilia et ꝓpter hoc potissimū celi nomie dignissimū Qd sensisse videtur qui dicit quia celuz ē ptinētie visibilium z inuisibiliū istud celū est domꝰ dei vberrima a cuius vbertate inebꝛiantur oēs qui in ea sunt z de cuiꝰ plenitudie instar tenuissime atz rarissime irroꝛationis in istā regionē inferioꝛē aspgit. Jpm est ciuitas quā fluminis impetꝰ letificat quā toꝛrens voluptatꝭ spūalis ineffabilis replet. iuxta sermones ppbetaꝝ a quoꝝ fide z veritate suadeo tibi q̄ntis possum in nullo recedere. Qm̄ autē istud est p̄marum ac nobilissimarū substātiaꝝ habitatio. idē āt est oꝛdo substantiarū q et locoꝝ seu habitationū eoꝛum ꝓsequēs est vt quemadmodū ille p̄me sunt inter substantias sic habitatio eaꝝ p̄ma inter habitationes oꝛdine nature quare sicut ille p̄mo creande fuerūt inter substantias Sic z habitatio eaꝝ inter habitationes Quare celū illud creandū fuit inter celos et locus ille p̄mo creandus inter loca. Amp̄. si mundus est velud domus regia habens omnes tibi congruētes officinas Jn domo aūt regia p̄ncipalis porcio aula est seu palaciū z ꝓpter hoc p̄mo edificanda. deinde alie officine tanq̄ appendentes ei et non existentes nisi ꝓpter illā

Manifestū autem est qa celum istud omniū partium mundi. amplius ē atz capacius z ꝓpter hoc aule vel palacij noie inter partes mūdi solū dignum. p̄mo igitur edificandū fuit ab ipso rege cuius aula vel palaciū est. Deinde alie partes mūdi tanq̄ domus istius regie varie officine Eo autē oꝛdine quo palacia regibꝰ aliis edificant. P̄imo igr creatū fuit quantū fuit de oꝛdine nature. Sz vt iam dixi solum creari non potuit qz intra ipm fuisset vacuū si solum creatum eēt. quare creata fuit cū eo terra tanq̄ ei ꝓtraria vt i sequētibus dicā. Qualiter aūt creatū fuerit istō celum vno verbo expedio quia non p cor ruptionē alteriꝰ. alioqn iret res i infinitū iuxta errorem aristotilis qui per hoc pbare intēdit generationē z corruptionē eternas eē. hoc ē non habuisse iniciū. Quare creatū simul fuit i sua materia z forma id est materia eius z forma simul create sunt altera in altera vel sub altera. Post ipm vero z sub ipo situ z loco creata ē materia aliorū generandoꝝ hoc ē celoꝝ z duoꝝ elementoꝝ que sunt ignis z aer. Vegetabilium oim et animaliū z aliorū generabilium hec ergo materia fuit aqua iuxta nominotionē ppbeticā z reuera aqua oīum est elementoꝝ generationi aptissima ita quod ex ea sola videntur fieri generationes oēs vegetabiliū sola em̄ corrumpitur z consumit in genratiōe vegetabiliuz quodcunqz z q̄ntecūqz fruges ex agro alī quo generētur. terra agri in nullo minuitur q̄ntitate. Ad hunc modū inuenies et de machinis vegetabilibꝰ se habere. q̄ntecunqz em̄ silue ex mōtibus oriant mōtes in nullo per hmōi generationē minuunt qō euidentissimū est in siluis cesis z etiaz extirpatis. Redeūtibꝰ enim illis p generationē vel excrescētibus. nō inuenies immiutam q̄ntitatē terre. Jnuenies aūt ipaz manifeste crescere quēadmodū si vas certe q̄ntitatis terra repleueris z in eo aliud plantaueris vel seminaueris aquā irrigantem siue pluuialis siue alia. manifeste vi-

debis semper corrumpi atq; cōsumi Terram aūt crescere vltra quantitatē quā habebat quādo primū ex ea vas repletū est Quare generatiōes vegetabilium ⁊ aliū q ex terra fiunt aque maxime debent Et aere vero vel igne si que fiunt generationes pauce atq; rarissime fiunt. Apparet igitur tibi ex hijs aquā esse omniū elementorum generatiōibus aptissimū ppt̄ hanc causam generatiōes celorum aialium q ac vegetabiliuz expositurus pphēta aquā vocauit ꝓmunē illam materiā ex qua hec omnia generanda erant. Uel gā reuera aqua erat. De qua verissime est qđ partes eius non eēnt eiusdez puritatī oēs Cum em̄ profunditas eaz esset a terra vsq; ad celum empireū non est mirum nisi partes ille que viciniores erant loco puritatis, ⁊ remotiores erant a loco feculentie ⁊ aliene admixtiōis puriores erant eis que econtrario se habebāt. Sicut et in oī pfunditate aquaz contingit ⁊ in aere ipo qui indubitanter purior atq; subtilior est cum partibus suis a terra ⁊ aquis remotioribus. Debuit etiā idem ordo partium esse materie illius in subtilitate atq; puritate qui erat in altitudine ⁊ depssione. et ꝓpter hoc fecem et sedimen seu residentiam aliorum elementorū terram qdem philosophi vocauerūt. Amp̄. quia celum vltimū purissimū est et ab omni fetu lentia remotissimū. terra vero econtrario fetulentissima et a ꝑma sincertitate remotissima cū omnia corpora in mundo ordinatissime posita sint cōsequens est vt que est comparatio mediorū corpoz in elongatione ⁊ ꝓpinquitatē ad illa extrema eadē fit eorū adinuicē in fetulantia ⁊ puritate ingrossicie ⁊ subtilitate. ⁊ eadem ratio est in vno illo medio ꝓpter partes suas ⁊ in pluribus. Intelligo aūt hic sic quia eadez debet eē comparatio partiuz materie illius sue fuerit aqua siue aque similis que ⁊ corpoz eodem ordine in loco partiū illarum positoz. Si quis aūt dixerit qa celi non potuerunt fieri dē aqua tanq̄ materia aque non fuerit potēs sine aqua recipere formā celestem. Sermo eius erroneus ē. materia nanq; corpalis ꝑma post q̄ nudata fuerit a forma sua corpali potētialitas est indeterminate ⁊ infinite. ⁊ cōmūis ad oēs formas corpales nec magī appetens vnā q̄ aliam qđ autem in generationibus que fiunt in mūdo nature magis recipit quādoq; vnam q̄ aliam ex ꝑtute agentis est. ⁊ victoria qua expellit formam sibi cōtrariam a materia ⁊ super inducit suā tanq̄ potens fructz super hmōi materiā. Ubi ꝯo non est agēs nisi creator multo incōparabilī sic inducet materie denudate formā quā noluerit ⁊ elegerit. Nihil em̄ est potētialitas materie vt obsistat beneplacito creatorī ⁊ idē senciendū ē in omni alia natura Nihil em̄ adeo naturale est vnicuiq; nature vt est obedire voluntati creatoris cū nihil habeat vnaquaq; natura nisi qđ de volūtate ipius illi datum est ab eo. Non em̄ circa se sed sibi et ad se fecit oīa creator ⁊ ꝓpt̄ hoc nihil cōtra se hoc est nude rebellet vel rebellare velit aut possit naturaliter dedit alicui eorū

De materea empirei celi.

Et materia vero hmōi celi primi ac
D nobilissimi an cōmunis sit. i. silis
materijs alioz corpoz merito dubitabit aliquis ⁊ fuit qdem quē hebrei reputāt philosophū q dixit qđ deꝰ de splēdore pallij sui fecit celum terrā vero deniue que erat sub throno eius. Et q; sapiēs apud hebreos reputatus ē. Cū iuxta planum suū sermo iste manifeste errone⁹ sit qdem ex alijs eoz philosophis nō aliud em̄ intellexisse in sermone isto exposuit nisi qđ per eum aliā fuisse materiā celi aliaz ꝯo terre insinuare voluit p sermonē illuz Mirabile autē valde est qđ cum ponant materiā ꝑmatiuā vniuscuiusq; corpis ab omni forma corporea seu corpali in se ipa nudissimā cum grossicies ⁊ subtilitas et q̄ cunq; alia hmōi sunt forme corpales sint ḡre manifestū est quia de materia nō possunt dici nisi per modū potētie aut potētialitatī aut vtrunq; contrariorū cū contraria circa idem fm naturā solūmodo fieri habeāt Dicit ex materia igr̄ fiat vel sic corpus subtile vel mobile celeste an terrenū siue alterius modi forme soli debetur vel maxime. Quia igr̄ placuit creatori celū ꝑmum non solū ordine ⁊ positiōe sine situ primū facere sed etiā nobilitate ⁊ alijs pfectionibus ipm̄ pficere decorare ⁊ ornare ita vt ꝑeminentia pfectionū ⁊ ornatus oībus intueri valentib⁹ appeat decus omnium corpoz mundanoz ⁊ mundi ipius caput splendore mirabili redimitū atq; coruscum. Et supra dixi tibi vel cor eiusdem vl tectum. Hec oīa potius per ipam nobilitatem forme celo vel fecit vel dedit crea

tor q̄ per naturā ipsius Materie igitur ei dem debetur omnis eius pfectio atq; no bilitas. hoc autez non ex opposito sed tā q̄ ex incidenti dixi in hoc loco qm̄ de naturis celorum nō est intentionis mee di sputare in hoc capitulo. Ueruz ppter vanissimas opiniōes hominū quibus sompniant de materia p̄ma corporum feci re memoratione hanc de materia p̄mi celi z vt appareat tibi quonia non leuitate in tellectus ita locut⁹ sum de p̄mo celo ha bet ex alibi perscrutate inuestigatis ac de claratis que ostendent tibi loco suo.

Q firmamētū factū fuit in medio aq̄ rum incepi ex incidenti expone re narrationē ppheticā exitu vniuersi corporei siue corpalis a creatore psequar z declarabo tibi firmamentum siue celum continēs nouem celos factum eē in medio aquarū z diuidere aq̄s ab aquis hoc est abyssum implentē totaz cōcauitatem celi empirei vsq; ad terram. Dico igitur in p̄mis quia celum hmōi ibi factum est vbi z est. Non em̄ fieri potuit alibi. Si enim alibi factum esse non esset translatum ad locum in quo est nisi p motum localem. hmōi autem motus esset ex necessitate vel circularī vel rectus. Tu at iam nouisti quia motu circulari nō recessisset a loco suo Si em̄ recessisset mutasset centrū circa qō p̄ius nouebatur z ita nō esset ei naturale mediū centrum illō z habuisset fm hoc infinita media motus eiꝰ cū inter quelibet duo puncta in linea sint infinita. Quare inter centrū qō est modo medium motus ipius z p̄mum centruz eius essent infinita puncta. quoz quodlibet fuisset mediū motus illius circularis per quē venisset ad locū in quo modo est z motus ille esset sicut motus rotaz curruum aut quadrigaz qui motus lōge a natura celorum. Amp̄. si non fuit factum in aquis illis siue in abysso illa sed extra esset ergo factum vel in celo empireo vel in vacuo extra ipm. Jam autem declaraui tibi in eis que p̄cesserunt qa nō est possibile nec vn q̄ fuit corpus aliquod eē extra speram vltimā mūdi in vacuo. Jn empireo vero celo manifestū est ip̄z non fuisse creatum qa reliquisset vacuū in illo cuz nihil motum est motu quo puenit ad locum vbi est z fecisset scissurā exiens de celo empireo et dissipationē eius incredibilem cum sit grossioris substantie. Manifestū igitur est ipm fuisse creatum intra empireuz z ppter hec merita aq̄s siue in aquis. Non inconuenienter aut neq; mutum abusiue dicitur creatum in medio aquarum qō in ipsis aquis vel intra aq̄s creatum est licet non in loco equaliter distante ab extremitatibus aquarum.

Amplius. cum inter duo extrema quietissima medium sit vtpote corpus extrema mobilitatis z iterum medium vt inter extrema quoz alterum ē in vltimitate puritatis corporalis secundū naturam alteram in vltimitate feculentie alterum in vltimitate subtilitatz Altez ī vltimitate grossicie corpalis et insup alterū in vltimitate inferioritatī altez in vltimitate sublimitatī local. Creator aūt et natura q̄ tota eiꝰ magisterio imperioq; regit ordinat loca corporib⁹ ad ppoītōz et filitudinē naturalē. Ordinatum igitur est firmamentū in medio corporum extremoz in mundo quare in medio mundi hoc est in medio spacio qō est inter celum empireū z terrā. Quia igitur hoc medium erat medium aquaz sicut supra patefeci tibi. Jn eodem autez loco est vbi et factum fuit. factū igitur fuit in medio aquarum.

Nota que sit vtilitas aquaz que sunt super firmamentum.

J quis aūt querat de aquis que superistos nouem celos remanserunt quas firmamentuz diuisit ab eis que sub celis erant et dicant qa nō videntur ibi esse Superuacue enim ibi essent Ego autem in p̄mis respondebo tibi quia cum tanta multitudo piscium generata sit ex aquis ipsi non dicunt aquas residuas ociosas esse. Manifestū enim est quia non oīs aque corrupte sunt vel consumpte in generationib⁹ piscium. ymo maior pars earum restat. nec tamen in vltimo dicit eam aliquis aut superuacuam. Q si dixerit quis quasi tote aque consumentur in generationib⁹ piscium frustra generarētur ex eis pisces quia pisces siue aqua esse vel viuere non possunt rectevti q̄ dicit. Sicut cur non est verisimile ipm esse celorum conseruari in aquis cū similiter ex aquis generati sint apparet igitur vna vtilitas aquarum que reseruate sunt z ambiunt celum continēs nouem celos aparte superiori videlicet qō in eis z per eas saluatur seu conseruatur esse celoruz qui ex eis generati sunt quēadmodum in

aquis ⁊ per aquas conseruatū esse piscīū q ex eis generati sūt. Et ꝓcordat ista ratio opinioni eoꝝ q dixerunt celos esse ex aqs illis per congelationē earum vehementissimam ⁊ obdurationē fortissimam instar cristalli. Unde et cristalline substātie eos esse opinati sunt. Uerum lōge nobiliorīs atq; subtiliorīs quonīā sit cristallus terre stris qui apud nos inuenitur hmōi enim homines attendentes grossa corpa motū calefieri apud nos sicut ⁊ subtilia videbāt per eundem frigidari putauerūt tanta vehementia atq; cōtinuitate motus corpora celorum eoūsq; calefieri. vt necesse haberent vel nimia desiccatione frangi vel vehementia caloꝝ dissolui nisi ꝑ contrarium hmōi calefactiōi occurreretur. quare ad hoc vise sunt eis vtiles aque ille superiores vt adorem hmōi temperent. hic autez sermo vanus est quonīā per hmōi temperamentū aquarum non occurretur ꝑiculis inferiorū celorum ꝓsertim cum tanta sit ꝓfunditas id est spissitudo celi noui. qō infrigidatio illa vel temperatio aquarum nō posset penetrare vsq; ad medium illius. ꝓpter hoc respōdebo tibi alia via super hmōi q̄stione ⁊ dicta quia sermo hm. ōi quo celorum aliquod vel oēs dicti sunt cristalline substantie ꝓpterea dictus est qa calor hmōi valet cristallinus ſm opinionē vulgarē apparere videtur in eis. Simlr ⁊ spere apparere videtur calor saphireus in eisdē vel iacincti nus sicut dixit ꝓphetarū ꝑmus in secūdo libro legis hebreoꝝ qr valet subter deum israel erat q̄si opus lapidis zaphiri q̄si celum tñ serenū est. Impossibile aūt videt vt vere cristalline substātie sit aliqō celoꝝ ⁊ per cōgelationē ex medio aquarū generatio. Congelari em̄ non videt aqua nisi ex vehemētia frigiditatis neq; ꝯgelatio aliud est qm̄ excessus frigiditatis sicut dicitur in scientia metheoroꝝ. Qualr autem congelatū fuit mediū aquarū extremitatib⁹ remanētib⁹ in natura sue tpantia ꝑsertim cū superiores ptes omnium aquarū ꝑus ꝯgelentur q̄re superior pars aquaꝝ ꝓius cōgelari debuit. Amp̄. cristallina substantia plus est terrestris q̄ aquea. Substantia em̄ cristalli ⁊ oīm gemmaꝝ nō est nisi cinis vehemētia caloris resolut⁹ seu liquefactus ⁊ postmodū congelatus. Qd aūt cinis sit substātia hmōi corpoꝝ appareret ex cōfractione ⁊ cōtritione ipoꝝ. Confractio em̄ in quanta scūq; ⁊ quoscūq; minucias fiat non mutat substātiam. Eodez qppe ē substātia totī⁹ ⁊ duaꝝ medietatū ipaꝝ totius inq̄ qō est omiomeꝝ id ē vnius nature per totum quēadmodū eadez est substantia. alicui⁹ masse auree ⁊ duarum medietatū eius. Silr ⁊ quattuor caractarum ipius ⁊ ita in infinitū. Cum aūt multis concerneꝝ cristallum vel ex gēmis quamcūq; alijs apparebit tibi manifeste totus aceruus minicioꝝ cinis esse Quare manifestū est substantiam cristalli velud cinerem eē. hmōi autem exemplū manifestum est in vitro ⁊ experiētia assidua de eodem. Amp̄. si substantia celoꝝ esset hmōi in infinitum eēt ponderosior q̄ tota terra. quare nec super ignem nec super aera stare posset. Amp̄. ipsa aqua nō posset ibi stare super ignem sez ⁊ aera. q̄nto minus ergo cristallus. Amp̄. cum ignis impleat totā concauitatez celi lunarum vsq; ad aera quō stabit contiguum tanto igni celum lune. Si cristallina ē eī⁹ substantia. licet autē non sit presentī intentionis vt ꝑdixi de naturī celoꝝ. hoc tamen ad presens hic dico qr ꝓpter similitudinē apparitionis dictum est ⁊ ꝓpter paruitatē visus ⁊ insuper ꝓpter stabilitatem et soliditatem ipius sub stātie celoꝝ. Est em̄ fortissimē substātie cristall⁹ ac difficilim⁹ ad secādū nec nō ad li q̄faciendū. sicut discere potes ab hūs qui opantur in gemmis. Sensu etiaz hec ex periri q̄tidie licet Sicut ⁊ hmōi stabilitionē seu solidatiōz congelationē vocari intelligo a prudentibus qui hoc dixerunt. Manifestū est igr formā celoꝝ qm̄ mediuz aquaꝝ in materia sua suscepit a creatore formā esse preter formas q̄ttuor elemētoꝝ. ⁊ ex omniuz elementoꝝ ⁊ ꝓpter hoc non ē passibilis a caloꝛe vel frigiditate. ⁊ iō non est timēdū celis de particulio ꝯfractionis ac dissolutionis. Reuertar aūt ad rñdendū ad eaz questionem qm̄ ꝓponūt de aquis que dicuntur sup celos remansisse. ⁊ repetā qō dixi qa non est necesse qō in generatione quoꝝcūq; coꝝpoꝝ tota consumat materia ex qua generant. Sicut ostendi tibi de piscib⁹ supra quos ⁊ sub quibus multa copia aquarū remanet post generationem ipoꝝ nec tamē inutiliter vel ociose

Amp̄. null⁹ huiusmōi hominū miratur vel abhoꝛret. ignem esse sub aquis ⁊ etiam sub terra sicut apparet ex locis bal

neorum naturaliū ⁊ etiam ex inundationibus ⁊ quasi diluuijs ignis q̄ erumpunt ex trib⁹ mōtibus videlicet vulcano ethna atq; chymera. Cur igitur adeo mirantur aquas esse super celos. non em̄ magis est hoc circa naturā q̄ ignem esse sub aquis aut terris.

Destructio errorum quorundam.

Quod aūt aliquib⁹ visum est aq̄s illas supercelestes ibi reseruatas esse propter diluuiū qó tunc erat futurum ⁊ propter irrogatiōes pluuiarū que inde descendūt nullomodo possibile videtur. Primū quia propter soliditatē celorum nullomodo possent huc descendere nisi vel noue vie ⁊ apture eis in celis fierent vel veteres aperirent ⁊ hoc etiam quibusdā visum est q⁹ apture ⁊ vie in celis sunt ad descensū aquar⁊ vocauert eas chataractas celi de qb⁹ dicit pphetа hebreorum quia inundatione diluuij chataracte celi aperte sunt ꝓpter quod ⁊ pluit quadraginta dieb⁹ ⁊ q̄draginta noctib⁹ sup vniuersam faciem terre. Qd si verū esset iuxta sermonē istum cuius ex omni parte celi descenderet pluuia sup terram ex omni parte ex necessitate apertū fuisset celum Venti em̄ contrarij non possent tot ⁊ tāti illa pflarre aera vt aquas per ipm̄ descēdētes sic dispergerēt atq; diuiderent super terrā. Amp̄. generatio pluuiarū notissima ē quia ex nubibus fit per frigiditatē coagulantē eas in aquā quēadmodū etiam in niuē. Mirabile aūt ē q⁹ non codem errore dixerunt niues ⁊ grandines ex illis aquis descendere sicut ⁊ pluuias cum tā tam videam⁹ copiā niuiū fieri. Amp̄. in qb⁹ ptib⁹ celi dicēt eē cataractas hmōi ⁊ qualia hostia ⁊ qualesue seras dicēt habere chataractas hmōi quibus q̄nq; obludantur q̄nq; aperiant. Ampli. in mille annor⁊ spacio et etiā in ampliori nō possent aque iste descendere desup nouē celos sicut declaratū est in libro de ꝓfunditatibus celorum. Multū igitur alonge oporteret creatorē aperire cathataractas celi anteq; plueret super terras Amp̄. in quibusdam regionibus nunq; pluit et in quibusdam sepissime pluit ꝓpter hoc et alia multa que adducere possem hic nōdum intelligo pphetam hebreor⁊ chataractas celi vocasse nisi ptes ille celi q̄ generatiue sunt pluuiarum ⁊ inundationū aquarum quales sunt signa aquatica vt cancer ⁊ pisces. Similiter pliades et orio de stellis vero mars venus ⁊ luna qó vt astrologi in libris suis scp̄serunt ⁊ experimentatores astronomie se dicunt experiē tia comperisse. Catharacte ergo hmōi rue aperte intelligunt cū causse hmōi ad istas operatiōes pluuiar⁊ scz ⁊ inundationem aquarum nutu creatoris laxate sunt ⁊ etiā confirmate. Si quis aūt eousq; desipiat vt ex ꝟbis pphetar⁊ hoc astruere velit vis qó aque hmōi super dictos celos repositе sint quasi in thesauris vt cuz fuerit beneplacitum creatoris vtatur eis ad pluuias ⁊ diluuior⁊ inundationes pro eo q⁹ dictum ⁊ a quodā ex pphetis de eo ponā in thesauris abyssos non effugiet quin idez oporteat eum dicere de niuibus ⁊ grandinibus ⁊ hoc q̄m̄ in sermonibus sanctis ex persona ipius creatoris legitur. Ingred ingressus es thesauros niuis aut thesauros grandinis aspexisti que ꝓparo ⁊ mihi in die pugne ⁊ belli. Eodem etiā errore videt debere dicere creator fructus ⁊ grana non per generationē facere sed magis de thesauris educere vel emittere ⁊ deue niet error iste vsq; ad ventos q̄m̄ quidem ex prophetis dixit qui educet ventos de thesauris suis. Cum manifestū sit ventos non esse omnino nisi cum fluit. Reuertar igitur ad id in quo eram ⁊ dicam quoniā aque q̄ super celos nouem sunt nō sunt ibi in forma aquarum que apud nos sūt Sed ex eis regio illa que celo empireo circumtegitur sic facta est vt sit amena ⁊ salubris ⁊ per omnē modum apta habitatio glorificādis hoib⁹ ꝓueniēsq; vite immortalitati ⁊ ipassibilitati eorūdē Sic gbusdā forte videat Tu ei nō ignoras qó pisces i aqs viuunt ⁊ in aere viuere nō pūt. Sed in aqua est vita eorum atq; salvatio. Econtrario autem se habet in hominib⁹ q̄ non possunt viuere in aquis. Sed in aere solumodo. Sic necesse est regiōem superiorum aquarū sic ꝓparatam esse ⁊ aptata; prout requirit salubritas immortalitatis ⁊ incorruptionis future post rationē mortuor⁊ cōueniētius em̄ videtur vt sit regio illa siue habitatio hominū beatitudinis illa futura glorificandorum q̄s ipsa substātia celi empirei vt quidam fortitan opinātur. Eius em̄ soliditatis est celū empireus vt spiratiōi ⁊ respiratiōi deseruiren̄ posfit Quare si spirabit ⁊ respirabit in illa vi

ta beatitudinis ab hominib⁹ habitatio illa inter celū nonū ⁊ empireum sola pue niens videtur statui beatitudini illius. Amplius. pulchritudo illa ⁊ splendor empirei celi magis digna est cōspici q̄ calcari. Super empireum autē celum non est locus ⁊ propter hoc neq̄ habitatio. Amplius. cū celum illud tectum sit totius mundi non cōuenit vt subsit pedibus habitantium ymo potius debet patere aspectibus eorum ⁊ supereminere capitibus. Quare manifestum est aquas illas vel iam versas esse in corpus quale dixi vel saltem eo tempore. vertendas quo homines beatificandi in sublime beatitudinis transferendi sunt. Tanto autem maioris puritatis corpus est qō ex illis factum est vel predicto tēpore faciendum q̄ alia elemēta quāto aque ille puriores fuisse alijs aquis estimande sunt. Quapropter lōge purius isto aere quem inhabitamus ⁊ in super quanto corpora nostra in statu glorie illius nobiliori habitatiōe digna erūt quoniam sunt in statu mortalitatis et miserie presentis. Si quis autem querat propter quid tacuit de vtilitate aquarum illarum vel de generatione que de eis vel facta est iam vel facienda. Respondeo tibi quia genti hebreorum sic loqui debuit lex ⁊ legislator. vt et intellegere possent et crederēt narratiōibus illius. Non em̄ solummodo breuis erant intelligentie ymo innutriti ydolatris ⁊ imbuti erroribus propter qō nec de creatione angelorum nec de rsurrectiōe mortuorum nec de inultō alijs secretis mentionē eis exp̄ssam facere voluit. facilimi em̄ erāt ea repellere que nō intelligerent aut caperēt ꝓpter quod insonuit illud antiquum ꝓuerbium apud eos locuta est lex lingua hominū. Utrum autez vaporabiliter fint suspēse aque ille tanq̄ in nubibus aut alijs vaporibus q̄stionē quidē faciūt. Tu vo scito quia isti cogūt ponere idem esse aquam ⁊ nubem resolutam ex illa ⁊ tandē idem eē aquā et aera. Quēadmodum cera indurata ⁊ emolita idem ⁊ tandem liquefacta in quātumlibz rarum liquorē idem erit ex necessitate qō indurata fm eos. Similiter glacies ⁊ aq ex ea resoluta Quapropter non erunt secundum veritatem duo elementa aer et aqua ymo erunt vnum subiecto sed differrent. sicut exemplificaui tibi de cera liquefacta et indurata. Amplius. secūdum eos esset calor vel in celo nono vel supra ipsum. Resolutio enim ⁊ euaporatio aq̄rum nō fit nisi operatione calorum. Hanc autem opinionem videntur sequi duo inconuēientia. Primū quia necesse esset moueri vel alios celos in deorsum. quoniaz aque vaporabiliter rarefacte maiorem locum ex necessitate requirunt q̄ in liquiditate sua naturali. Quare necesse esset vt propter huiusmōi rarefactionē ampliaretur locus earum. ⁊ hoc non posset esse nisi per motum celorum quem dixi. Alio autem conueniens est q̄ postq̄ generatio nubium fit ibi per calorem resoluentem aquas necesse est vt per elongationē ab huiusmōi calore fiat coagulatio nubium ⁊ ita pluuia vel nix vel grādo. Amplio. vnde ⁊ in quo corpore esset calor huiusmodi nec fugere potest quantumcūq̄ vanus somniator. Ex hijs igitur omnibus que premissi tibi collige declaratiōes singularum partium ꝓphetice istius narrationis ⁊ ego abreuiabo tibi expositionem super eadem. Dico igitur qō in p̄ncipio creauit deus celum ⁊ terram et intelligo tribus modis qō dixi in principio. Horum primus est vt referatur ad creationem qō dixit. In p̄ncipio quasi dictum esset primum creauit qō est dicere anteqū faceret anteqū ornaret creauit in q̄ in ſba celum ⁊ terram facturus postmodum eadem id est faciem perfectionis ⁊ decoris eiusdē daturus facere em̄ est facie dare. ⁊ hoc manifestū ē ex ipso plano littere. Sequitur em̄ in sermone eiusdē ꝓphete qa benedixit deus diei septimo ⁊ sanctificauit eū q; in eo cessauerat ab oīm opere qō creauit vt faceret. ac si diceret qō creauit ī substātia vt postmodū faceret illud .i. faciem ei pfectionis ⁊ decoris dando cōpleret. In summa aūt hoc est intellectus. In p̄ncipio creauit deus ⁊ cetera .i. in opibus eius p̄mo est creatio. scōa factio. tercia ornatus. q̄ta ꝓpagatio. Secūdus modus est in p̄ncipio id est anteqū currerent iste quas q̄tidie videm⁹ generatiōes ⁊ ꝓpagationes creaturaz. ⁊ hoc idē dignū ⁊ iustum fuit. vt p̄us crearent illa ex qbus ⁊ p q̄ alia postmodū generarent. Tacet autē de creatione aque. quoniam non erat p̄manſura in statu sua creationis neq̄ q̄ntum ad substantiam etiam ꝓ maiori sui parte ad min⁹ cū ex ea generādi essent celi nouē et pisces oiaq̄ reptilia aq̄tica. Silr

et volatilia forte aer et ignis elementa. Jam etiam dixi tibi de partibus superioribus aq̃ vel aquaruꝫ q̃ necin illo statu sub remanserũt. Celũ vo empireũ ⁊ terra in statu creatiõis remãserũt q̃ntum ad substantiam licet multiplex pfectio decoris ⁊ ornatus eis postmodũ supaddita fit. Vl̃ ppter hoc tacuit de creatione aquarũ q̃ ex creatione extremoꝝ necessario oportebat eam intelligi ppter impossibilitatem vacui sicut p̃dixi tibi. Tercius modus est vt intelligatur in p̃ncipio creationis ⁊ formationis vniuersi. Intelligat autẽ forsitã aliquis in p̃ncipio vt referat illud ad narrationẽ ppheticaꝫ sub hoc intellectu. ac si ppheta cogitaret ita narraturus vel expositurus creationẽ reformationẽ vniuersi. In p̃mis hoc dico in p̃ncipio scz sermõis mei. Creauit deus celũ ⁊ terram. Cur aũt non sic dictum dixit deus fiant vel creent celum ⁊ terra. Jam expediuerunt me ⁊ te sancti ⁊ sapiẽtes in hoc dicẽtes q̃m verbũ qó est ⁊ ars ipius omnifica nõ fuit nominandum cũ creatione q̃m creatio non fiebat nisi secundũ substantiam ⁊ nondum implemento pfectionis artis aũt est ppe formam pfectionis dare. Cum igr̃ in creatione forma pfectionis neq; data esset ei neq; danda nõ fuit mentio faciẽda de arte vel vbo dei. Ego aũt manifestiꝰ te expedio per ipm planũ littere. Creauit em̃ deꝰ celum ⁊ terrã vt ea faceret id est vt eis faciem pfectionis ⁊ decoris daret. Sicut in ipo plano littere ẽ. Vl̃ si qs dixerit q: p vbum dei creata sunt celũ ⁊ terra. quemadmodũ ⁊ lux facta ⁊ firma mẽtũ ⁊ ideo dicere debuit ppheta. dixit deus creentur celũ ⁊ terra. rñdeo tibi in hoc q: de accessoꝝ ⁊ secũdarijs operũ nec sermo solet fieri apud artificẽ. Qui em̃ p̃cepit artifici fac mihi domũ vel edifica supuacue diceret ei fodi fundamenta extrahe lapides ó lapidicina congrega alias materias. Vides ergo q: p̃ceptum ẽ de forma p̃ncipali. Sic nõ debuit esse dei p̃ceptuꝫ neq; oportuit qó exp̃meretur sup creatione q̃m accessoria ⁊ p̃paratoria erat creatõ ad factionem q̃ã dixi tibi Amp̃. ars est tanq̃ si gillũ p̃ncipalis forme hoc aũt imp̃mis et maxime per artem q̃ritur scz vt forma p̃ncipalis p eam materie de qua agitur imp̃matur ⁊ ppter hoc non cõuenienter in ipa creatiõe fieret mẽtio de vbo seu arte creatoris. Amp̃. quia erant remãsura celũ ⁊ terra in illa impfectione creationis non fuit conueniens vt diceretur. Creentur celum ⁊ terra. Sicut ⁊ ostẽdi tibi de domo edificanda quia non ẽ conueniẽs vt dicatur a p̃ceptore qui imperat artifici ad singulos ordines lapidum vel structuras ordinentur isti lapides hic vel fiat hec structura alioquin non esset finis vel numer⁹ sermonũ p̃ceptoris ad artificem. Et ista questio non est longe ab ea questione q̃ quis quereret ppter quid nõ est dictũ de qualibet parte celi aut terre. Creentur hec pars celi vel terre. que questio manifeste nihil habet dubitationis. Manifestũ em̃ est. qa nec numer⁹ nec finis esset sermonum huiusmõi Quia ergo creatio in nulla parte celi vel terre sistebat ideo nõ fuit dicendum. Creetur hec pars vel illa. Similiter quia nõ consumabatur opus creatoris in creatione celi ⁊ terre sed per creationem deducebatur ad pfectionem suaꝫ ideo non fuit dicendũ. Creentur celum et terra. Sicut neq; de partibus celi ⁊ terre.

Declaratio sermonis sequẽtis quo dixit terram inanem ⁊ vacuam fm duas intentiones.

Quod autem sequit in sermõe p
q phete Terra aũt erat inanis ⁊ vacua. Dico q̃ narratio hec est cõclusio scientie naturalis. Non em̃ supuacue dictum est inanis ⁊ vacua. Duo enim sunt genera plenitudinis aut plenitudo secundũ duas intentiões dicitur. Primo q̃ plenitudo quedaꝫ interna est siue intima ⁊ ex illa fiunt ex vberantie generationum. Sicut vides terrã quasi exintna plenitudine ex vberare vel eructare generationes vegetabiliũ ⁊ etiam multoꝝ aialiũ. Secũda plenitudo est exterioꝝ ⁊ habitationis secundũ quem modũ dicit terra repleta adultis vel latrouibꝰ vel alijs hominibus. Utroq; aũt istoꝝ modoꝝ terra se habebat q: nec secũda erat nec inhabitata. Huiusmodi aũt declaratio est

Manifestum em̃ per se est quia terra veri nominis frigida ⁊ sicca est ex neutro autem istoꝝ vel ambobꝰ simul potest esse generatio vegetabiliũ autem animalium naturaliter. Quare manifestum est quia circa ex se naturaliter inanis ẽt interna huiusmõi plenitudine. Amplius omne vegitabile ⁊ omne aial elemẽtatũ est ex q̃ttuoꝝ elemẽtis. De vegitalibꝰ ⁊ aialibus hoc intelligo q̃ ex terra generant q̃re

manifestū est quia ex terra sola nō potest fieri generatio hmōi. Nihil autez habet terra ex creatione sua. nisi substantiā z naturalia sua alia. Quare quantū in ea est z ad naturam ei⁹ pertinet inanis est. Eodemmodo z vacua ab exterioꝛ plenitudine inhabitantiū. Certum ē quia ista plenitudo aduenticia ē terre et aduenit ei post completam ei⁹ substantiā. Quare cū vacuitas sit ei naturalis plenitudo vero ista deuēticia ordine nature z in ipsa creatiōe sua erat ēra inanis z vacua. Post hoc sōlunxit. Et tenebre erant super faciē abyssi. Jam aūt declaraui tibi in eis que p̄cesserunt quia tenebra non est aliud cōtrariū luci sed p̄uatio lucis tantū. Quare tenebras fuisse super faciem abyssi nō est atiō fuisse super faciem abyssi. Sed magis aliquid abfuisse a facie abyssi scz lucē vel dixit hec ꝓpheta ꝓpter empireū celum. cui ab inicio sue creationis non fuit lux illa q̄ postea splenditatum esse. Sicut vides z de alijs celis q̄ nullum eoꝝ in se luminosum est. Uñ nec videtur aliqō eoꝝ. Qd autem appet luminis in eis aparte luminarium ēz stellaꝝ. Non est igr mirū si de empireo celo hoc idē dicatur cū empireū naturaliter diuersa tū ab alijs celis nō videaf nisi sola nobilitate substātie ac subtilitate eiusdē ordinem ꝛo locoꝝ siue positionē in altitudine z depssione dedit ordo nobilitatis ipsoꝝ quēadmodū z alijs mundi coꝛpoꝛib⁹ p̄mis. i. q̄ttuoꝛ elemēt̄.

Respondit de qua luce intelligi debz hoc quod dicitur fiat lux.

Post hoc autē subiunxit dixit vero deus fiat lux z facta est lux hmōi autem sermonis intellectus est q̄ omnipotenti ꝛbo suo mandauit z impauit vt fieret lux z facta est lux. Et q̄m lux potest intelligi vel spūalis vel coꝛpalis spiritualem vero lucē fieri quoniam fieri non potest nisi in substantijs intelligētib⁹ nō fuit nisi solez intelligētie z iusticie oriri sb stantie hmōi neq; dies ex hmōi luxiōe nisi p̄clara illuminatio eaꝝ est. Scire nāq; debes ex p̄cedentibus quia cuz verbū spirituale creatoꝛis non fit nisi splēdoꝛ micans ex luminositate ipius et dictio eius non fit nisi generatio eiusdem ꝛbi. et p̄pter hoc ortus eiusdem tanq̄ mibi ac spiritualis solis. Erit ex necessitate dictio eiꝰ foꝛis insonans ipa eiusdem solis illuxio et. ꝓpter hoc illuminatio audientiū sonū illum ineffabilem z videntiū lucem illam iocundissimā ac p̄claram et hec eadem illuminatio fuit ex necessitate dies in tota regione intellectū angelicoꝝ attēde ergō coniuncta. Dixit deus z fiat lux quēadmodum ortus solis z dies. Attende autē qa sicut substantie spirituales abstracte p̄iores sunt ordine nature et etiam nobilitate q̄s alie substantie vtpote ꝓpinquiores p̄imo ac nobilissimo videlicet creatoꝛi. Sic earum pfectio decoꝛatio z oꝛnatꝰ ex necessitate p̄ioꝛes sunt perfectiōib⁹ decorationibus z oꝛnatibus aliarum. Illuminatio vero quā dixi tibi videlicet illuxio siue insonatio spiritualis verbi ipsius p̄clara ac iocundissima perfectio est substātiarum intelligentiū consumata et decoꝛ vltimus oꝛnatusq; speciosissimꝰ earundē et merito in operibus factionis non dico creationis p̄ima fuit perfectio hmōi substantiarum. Uerū vtrum ex tanta illuminatione earū splēdeat celū empireum q̄stionem habet non hec plene discutiendā Multis em̄ impossibile videtur ex dispositionibus que sunt in substantijs abstractis fieri impssiones aliquas in coꝛpoꝛib⁹ In aīab⁹ enim humanis secus est adeo quippe coniuncte et colligate sunt coꝛporib⁹ suis. vt merito ex eis que in ipsis aut apud ipas sunt vel fiunt fiant impssiones coꝛporibus earundem. faciam autē te scire in sequentibus videlicet in capitulo de renouatione mundi qō ex substātijs abstractis seqnūtur multiplices impssiones in coꝛpibus et qō ex beatitudine animaꝝ bonaꝝ erit multiplex perfectio in coꝛporibus ipārum in rationez ꝓpetuo post illā Si ergo ex tanta beatificatione celestiū illarum miliciarū splenduit z splendeat ꝓpetuo tota habitatio illoꝝ non tibi debz videri mirabile. Qd si de luce coꝛpali dixit deus vt fieret cōuenienti⁹ intelligitur hoc de splēdoꝛe empirei celi q̄s alia luce coꝛpali. licet quibusdā visuz sit. qa de luce quadam intelligitur hoc qm̄ dicunt fuisse quasi nubem lucidam et eius reuolutiōe vel in aquis vel super aquas factaz eē. ac designatā p̄mam diem. hic aūt sermo val de incredibilis ē cuz omino nulla vtilitas apareat lucē illi⁹ neq; reuolutiōis sue nō em̄ erant aīalia vel boies qb⁹ luceret aut boꝛas z ceteras ptesōsignaret. Amp. qd factū est postmodū de luce illa. Si em̄ expleta p̄mo die statim destructa ē tanq̄

ciosa. Si postmodū vt nōnulli dixierūt corpus solū ex illa factū est Sequit multa qne videt absurdissima. Ubi em̄ esset fabricatū corp̄ solis ex illa. Si enī vbi ipa creata ē qliter trāsferri potuit p celos medios ad celū sol' q̄rta die. Nō em̄ modicū fuit corpus lucis illius cū ex ea formandū eēt corpus solis qō cōstat eē tante magnitudinis. Sed de motu illius cum eēt naturalis vel violentus vel voluntario q̄stionem habet. Tu autē quicqd horū ponat vides que inde sequātur Amp̄. ppter quid laudata ē bonitas lucī illius. Si nō eousq; bona fuit vt placeret creatori permanentia ipius. Non em̄ eousq; attollēda erat bonitas cui? pmanentiā creator non approbauit. Cōuenienti? igr̄ intelligitur lux illa fuisse vel spūalis illa illuxio solis intelligētie q̄ dixi vel splendor quo illustratum ē celum empireū exutralibet causaz antedictaz nouerit. Neq; em̄ substantie angelice in nocte sue pfectiōis diu reliquēde fuerūt neq; celum empireū absq; luce eē debuit. cū eius habitatores ad lucem creati eēnt. Non em̄ decet lucidos habitatores tenebrosa habitatio. Sicut neq; ecōuerso tenebrosos inhabitatores lucide māsiones. Apparet etiā ita eē excōtrarijs ex pportione. Sicut em̄ habitatio obtenebratoz scz infernus tenebrosa est z fiunt ex quo factus fuit infernus quēad modū doceberī in sequētibus sic habitatio ptraria luce illa scz quā pdixi iocundissima non debuit eē tenebrosa. Amp̄. qs est qui habitationē edificet vel boīb? vel etiam aialibus z nō eam ornet atq; decoret omniq; modo paret p pgruētia illorum. Decorandū igr̄ fuit splendore empireum celū et etiā tanto splendore vt tota subiacēs ei habitatio vsq; ad nouū celū inde clarescceret. De hoc q; sequit in pmone eiusdē ppbetie scz q; vidit deus lucem q; eēt bona. tuū ē ex alijs trophis z figuris ppheticoz sermonū istud intelligere Nō enim possibile vt tunc pmū lucem videret cuz ab ipo facta ē. Nihil enim addit ex substātie rerū visioni vel cognitiōi creatoris. Nihil detrahit eisdū non existentia ipaz. Sicut alibi tibi declaratū est in hoc eodē magisterio. Quare intelligendū vidit id est videre fecit vel vidit id ē approbauit ac si dictum ē de qua placuit ei anteq; eēt vt fieret. placuit ei vt postq; facta esset eēt atq; maneret. Q̄ autē sequit. Et factum est vespe z mane dies vn? multas hz qnestiones. Primū qa creatio celi empirei subito facta est z in instanti. Impossibile ē enim creationē coporis sperici in tpe z pfici in illo. Unde enim inciperet creatio illi? cū nulla em̄ inciperet creatio illi? cū nulla pars dignior sit pus creari q̄z alia. Amp̄. quid pmum creabitur in ipo an eius superficies exterior vel interior an velud eius quidē tantus siue arcus an emisperiū siue ps emisperii. Et de superficie qdem manifestū est eam non posse nisi in corpore vel cū ipo. Quocūq; autem dictorū modoz dicatur cepisse creatio celi illius reddit tibi q̄stio de inani z sequetur inter duo capita artus hmōi eē inane. Inane aūt non facit substātiam vt supra ostendi tibi quare duo capita arcꝰ hmōi figura sed circulus. Ea dē inconuenientia inuenies in alijs mōis. Q̄ si forte dixerit superiorē partem aquaz z congelatam fuisse vt alias stabiliā atq; firmatam aut tota igr̄ coagulatio illa facta est simul aut pars post ptem coagulata ē. sic fit in aquis que apud nos sunt. Q̄ si tota simul sic coagulata ē. Uerus igr̄ est qō dixit quia subito z in instanti creatū est illō celum. Si vo per partes z successiue facta est hmōi coagulatio nō est virtus creatoris pculdubio immediata que sic opatur ymo vtus corpalis. Opatiōes em̄ in tempore non congruūt omnipotēti vtuti creatori. Causa aūt in hoc est quoniā opatiōis hmōi per conflictū ē z victoriā agentē sup patiēs z paulatī ejciēs vtutis ptrariū suū a corpore ptingente. Creatori aūt hoc sicut non est resistentia in opibus suis immediatis sic neq; mora. Quare quicquid opatur per semetipm̄ subito illud operat vel in instanti. Amp̄. sic non creatum sed generatum esset per corruptionem primum celum. z hoc ex illa materia siue aquea siue alia z de ipsa materia relinqueretur eadem questio. Quare abiret generatio z corruptio in infinitum vel occurreret corpus subito creatū in sua materia vl forma qō et erit immediatū opus creatoris. Qui aigitur nullū ex corporib? adeo decet opus esse solius creatoris nec celuz pmum consequens est ipm̄ creatum fuisse subito. Similiter et lucem factā subito pm̄ vtranq; intentionē quam dixi. Quo igr̄ dies vna fuit spaciū illud siue instatia illa qb? creatū ē celū pmū tra z aq̄ me-

dia inter illos ⁊ lux facta. Amp. quid erit tibi mane ⁊ qd vespe. Amp. instātia illa non potuerunt esse vel contigua vel continua. Jam ēm declaratū est tibi per aristotilē in libro phīficoꝝ q̄ inter quelibet duo non est tps. Quid ergo factum ē medio illo tempore aut que vtilitas tpis istius. Dico quia sicut qbusdam ex sapiē tibus ⁊ sanctis visum est quia medio illo tēpore distulit creator illuminationē quā p̄dixi tibi vt angeli sancti exprimēto cognoscerēt qd eēnt ex creatiōe sua vt p̄modū tanta gloria illuminationis illustrati ⁊ humiliores ⁊ in deum magis grati quia devoti postmodū extiterūt. Nihilomin⁹ tamē ab eisdem merito q̄ritur quia totuꝫ hoc incompabiliter melius nosse poterāt ex illuminatiōe illa glorificati quā ex luce scientie sua naturalis sibi innate aꝛz concreate Ergo nec istā q̄stionē dissolui tibi p hoc qd̄ adieci verbis eoꝝ experimēto. Experimento siquidem impfectionē suaꝫ cognoscere expediebat angelis sanctis valde ad ea que p̄dixi. Plus ēm humiliat sensus et experientia impfectionis q̄m alia eiusdē cognitio fortassis autem nec possibile erat naturā angelicā in gloria hmōi creari. Uerū hic istud determinare ac per scrutari longū esset ⁊ magis reseruandū ē loco suo sed nō effugiē ꝓpter hoc q̄stio cum intellectualis opatio tempore nō indiget. Omnis enim cogitatio ⁊ oē intellige re aꝛz cognoscere ī instāti est ⁊ subito ⁊ generaliter omnis passio que fit ī substātia impartibili. Si ēm fieret ī tpe aliqua passio substātie impartibilis fieret in ea pars post ptem ex quo sequentur duo inconuenientia. Primū quia passio illa esset ex impartibilib⁹. Partes ēm oēs q̄ i impartibili subiecto vel eēnt vel fierent impartibiles eēnt ex necessitate aliq̄n non possent eē in subiecto impartibili. Scōm inconueniens est quasi intelligere vnius nō fierit in instanti nō posset hic eē nisi altero duoꝝ modoꝝ quos dicā tibi vicz vt diuideretur ipꝫ intelligere vl apte intellectivl aparte intellect⁹. Aparte aūt ipsius intellectus nō diuidit nisi hoc modo vt aliqd ipsius intellecti p̄ius intelligat ⁊ deinde aliud ⁊ ita consequēter singula que eius sunt donec intelligat totū Nihil aūt vnū intelligit per modū istum quēadmoduꝫ cū intelligitur celū ñ intelligit particulari videlꝫ vt p̄ius intelligatur vna eius pars ⁊ deinde alia sed ipm celuꝫ totū simul intelligitur etiā partibus nō intellectē. Sicut hō nō intellecto pede vel manu aut oculo. Jn qbus aūt quoꝝ vnitas aduna ta ē ex multitudine reuera contingit intelligere totū diuidi iuxta multitudinē ⁊ diuisionem ipius totius. Quēadmodū intelligere ꝓpositionis vnius diuiditur intelligere subiecti ⁊ predicati eiusdē q̄m aggregatū ē ex eis. Jn eis ēm de quib⁹ mentionē facio manifeste vides qa intelligere totius non est agregatuꝫ ex intelligere partiū eiusdem. Quare manifestū est tibi iam quia intelligere non diuiditur apte intellectus cū intellectum fuerit vnum nō fit adunatum ex multitudine vt intellige re ipius oporteat eē agregatū similiter ex intelligere partiū ipsi⁹. Ubi eē manifestū est tibi quia intelligere vniuscuiusq̄ partē que nō diuiditur in toto illo similiter nec ipm diuiditur. Quēadmodū si dixeris celum ē volubile. Jntelligere ipius celi nō diuiditur intelligere partiū eiusdem nec diuiditur tempore. Non ēm in intellectu tuo p̄ius fit q̄dꝫ ps ipsi⁹ intelligere quo intelligis celum ⁊ deinde alia. pars enim illa vel eēt intelligere vel aliō et si eēt intelligere esset vel illud intelligere quo intelligī totū celum vel quo intelligeres partē ipsius Q̄ si eēt ipm intelligere quo intelligī celum ergo p̄us fieret in te illud intelligere quo ītelligis celū q̄m intelligere celum. Si vo eēt intelligere illud intelligere. quo intelligere partez celi hoc ibi ꝺstruxi tibi. Si vero eēt intelligere quo aliō intelligeretur qd̄ nec eēt celum nec ps celi tunc esset inutile ⁊ impīnēs ad intellige re quo intelligis celum ⁊ ita vane de illo fit mentio aliqua. Manifestū igitur ē tibi per hoc quia intelligere nō diuiditur apte intellecti nisi per modū quem dixi tibi. A parte vo inteligētis impossibile est ipm similiter diuidi. Cū intelligens omne per modū quo ē intelligēs substantia impartibilis sit. Jn substātia vero impartibili non est possibile vt pars post partē pacia tur. Nec vt pars post partē agat cum nō sint ibi ps ⁊ ps. Sive igitur intelligere sic agere sive pati impossibile est q̄ diuidaī aparte intelligentē. Adhunc modū se hꝫ de actionibus alijs ⁊ de passionibus ⁊ generaliter de omnibus dispositionibus spiritualibus. Quare lux illa prima sive dies sive fuerit illuminatio solis modo

intellectiuo. Si fuerit beatificatio ꝑpleta hmōi substantiarum vz abstractarū nullo modo fuit diuisibilis ꝑm tp̄us. Quō ergo assignat ei ꝓpheta vespere ⁊ mane ꝑtim cum illuminatio illa ne ⁊gere ad occasuz nec appropinquationez vllā ad tenebras hre potuerit. Qualiter autez vespe et mane ex duobus punctis tpis intelligat esse nō ẽ facile videre nisi qs dicat substācias illas p̄claras in ꝓsideratiōe ꝓprie defectibilitatis atz potentialitatis eas aliq̄ parte tpis in se immoratas et hoc vocasse ꝓphetam vespe quo occasum suuz agnoscebāt sibi esse ex se et paratas esse ad hoc vt recidерent in non esse. Uñ dicente deo et mādāte adesse educte sunt et create. Jdez est intellectus pene si ad imperfectionem earum hoc referas. factum est igr̄ vespere in eis per hmōi cōtemplationē sui occasus vel occiduitatis et ideo prius nominatur vespe qua prius i est eis sua ipa defectibilitas ⁊ occiduitas vtpote naturalis ⁊ a se ipis q̄z earum beatificatiua perfectio q̄ intelligitur per mane. Mane enim remotissimum est a vespere ⁊ inciium est ꝓfectus hoc est proficiendi ⁊ operādi in ipa perfectione vel ꝑm ipam. Factuz igr̄ ẽ vespere vt dixi in ꝓsideratiōe sue occiduitatis ⁊ luce illa. Et factum est mane in ꝓsideratiōe nouitatis illius lucis et initio proficiendi siue operandi scōm illā. Opus autez pfectionis istius est potissimū atz p̄cipuuz ad miratio magnificatio et collaudatio creatoris. Dicit autē illuminatio illa mane et ꝓpter hoc q: prima fuit illuxio creatorꝛ ⁊ primus ortus veri solis quo ortus est creaturis. et qa etiā in eo stat et permanet immutabiliter in quo cepit. Mo em̄ augetur velut a crepusculo in meridiē cuz neq; claritati eius neq; feruori seu ardori sinceriſsime dilectionis qua creatori inseparabilit adherent aliqd addit vel accrescit Quanto autē spacio durauerit vel vespere illud vel mane ⁊ vtrū diē integrū cōpleuerit id est vigintiquattuor horaz equaliū spacia q̄ est mensura vniuscuiusq; reuolutionis integre firmamēti sermo prophetic⁹ nō determinauit. Uerūtm̄ nō est in ꝓsuetum apō nos diem et ser horarū ⁊ paucarum inueniri et noctē similiter ⁊ etiam diem dimidij anni integri ⁊ noctez silr. Sic declaratū ẽ tibi in tractatib⁹ multꝛ de hijs. nō abusiue igr̄ sapiēs ⁊ sanctus ille ꝓpheta vocauit diē spaciū vni⁹ spacio vigintiquattuor horarū. Quapropter si spatium illud temporis quo hec oia facta sunt videlicet celum p̄mum terra ⁊ aqua media atq; ingens a terra ad celum illud et lux facta cū sequela sua quā dixi tibi videlicet de consideratione ꝓpe occiduitatꝛ in substātijs illis ⁊ de consideratiōe sue impfectionis ⁊ potentialitatis. similiter ⁊ de ipo mane vocare voluit ꝓpheta vespere ⁊ mane et diē absq; iniuria loquele et abusione hoc fecit. De nocte vero ideo nullā mentionē fecit quia nullus locus est nocti vel tenebris in regione illa vel ꝓpter hoc quia in vespe illud ⁊ mane reuera nihil est medium Si quis aūt dixerit beatissimas illas substātias in cōsideratiōe ⁊ admiratiōe creaturaꝛ vicz celi ⁊ terre aquaꝛ ⁊ etiā sui iparuz morā aliquā traxisse vt ex inde magnificarēt abundanti⁹ atz sublimi⁹ creatorem ⁊ ex inde erexisse se ad ipm ⁊ morā aliquam in hoc traxisse cū collaudatio ⁊ glorificatio creatoris nec breuis nec perfunctoria fit sicut nec eē oz morāq; huiusmōi dicat vespere illud siue finē illius more qō est congrūti⁹ non improbabiliter dicet nec sermo eius tanq̄ erroneus reiiciendus est Elucidabo autē istud ampli⁹ ⁊ dicam q: in p̄ncipio hoc est in p̄ma parte diei illius p̄mi quā ꝓpheta vespam vocasse videtur multa facta sunt que oia subito et in non tpe hoc est in puncto tēporis fieri possibile non fuit. Horū vnuz est creatio primi celi ⁊ terre ⁊ aquarꝛ. Secūdum est creatio angelorum. Tertiū ordinatio angeloꝛ in officijs dignitatib⁹ ⁊ ordinibus suis. Quartū conspiratio angelorum maloꝛ ⁊ apostatatio eorū. Quito casus atz deiectio illoꝛ. Hec autē quinq̄z cum perscrutatius cōsideraueꝛ inuenies absq; vlla dubitatiōe facta fuisse in tempore aliquo cui⁹ finē vesperā vocauit sermo ꝓphetic⁹ vel posset intelligi vespera casus maloꝛ angeloꝛ. q et fuit eis occas⁹ ⁊ obtenebratio a luce p̄ma ac p̄clara que ós est q̄ntū ad naturalē illūiatione. Et si em̄ mīta luce scie sue sapiētie naturalis ad huc clareāt in multꝛ tamē obtenebrati ſt. Sicut doceberꝛ in tractatu ꝺeis singulari nec ꝓpter solā istam obtenebrationem dicta est vespa finis more seu tēpis illius. ymo etiā ⁊ ꝓpter infrigidationē qua ab amore naturali creatoris penit⁹ friguerꝛ Jā em̄ nec scintilla hmōi amorꝛ apō eos viuit aut ardz. ymo totꝛ mira ⁊ odiū ipi⁹

ꝓuersi ymo poti⁹ subuersi sunt. Addo in sup quia post q̄ celum p̄mū creatuꝫ est et eius eē stabilitum atꝫ firmatū ⁊ rute permanētie ⁊ durationis que habuerūt in icium ⁊ inceptionē siue criminatiōꝫ a parte principii factū est eius esse. etiam mēsu ratum mensura tēporis et quies eius nō minus digna vt mensurarer tēpore quō niam motus aliorū celorū finis ergo mēsure hmōi quietis ⁊ durationis vocata ē vespere ꝓpter consumationē vel ipsi⁹ vl eorum que in ea facta sunt quoniā subsecutum ē mane id est iniciū partis alteri⁹ dieiꝫ qua facta sunt que narrabo. Utrū autem ista duo vespere sc̄ꝫ ⁊ mane essent vere aut perfecte medietates diei qui viginti quatuor horarū est qualiuꝫ cōtinet spacium licet sermo sanctus non determinet non est tamē contra veritatē aut rationem. ℭ quantitate a sequētibus die⁹ non discrepet p̄sertim cū conspiratio malorum spirituū quam p̄dixi moram tēporis ⁊ plitatem regrat Cum eīn numero eorum sit innumerabilium milium et p̄mus ac nobilissim⁹ eorum contra creatorem p̄mus se ereterit. qualiter hoc venit ad tot milia aliorum. Qualiter in hoc ip̄m inducti sunt nisi tractatus aliquis et suasiones interuenerūt. Jn tanta autem multitudine quō potuit eē tractatus breuis et suasio atꝫ inductio nō ꝓlixa cum sapientissimi creati essent et intantū ausū stulticie deducti sint Si eīn homo q nō ē sapiens nisi ad modicū sapientia naturali auerti nō potest a sensu suo vt a vitate ac rectitudine declinet nisi magnis ⁊ multis validisꝫ suggestiōibus ac suasionib⁹ quomodo illi tanta sapia prediti in tanta vesaniam tpe breuissimo induci potuerūt ipsi etiam tanti mali inuentor⁹ tanto difficilius induci debuit q̄ aliquis aliorū quā to eū constat maioꝝ luce supiētia q̄ oēs alius claruisse potissimū cum nullus eoꝝ exteriorē haberet instigatorē ac suggestorem tanti mali. ⁊ haberet vnusquisqꝫ splēdorem sapiētie qua p̄diti erant fortissimū mali illius diſuasorē ⁊ etiaꝫ repſſorēꝫ. hec quteꝫ dia idcirco dico vt appareat tibi vesperam p̄me diei hoc est p̄maꝫ ptem multarum horaꝝ spaciū habere potuisse proptereā que facta sunt in ipa cum euidēter requirant tempus ⁊ subito dia fieri nulla renus potuerūt. Jp̄m vero mane si secunda pars diei p̄mo accipiat non minoꝛeꝫ tpis mensurā regrere euidēter eluceſſeret tibi cū diligentē consideratione feceris ō hūs que in eodē fieri oportuit ⁊ que in eodem facta sunt. Joꝝ p̄mum est creatio lucis iuxta modos ⁊ intentiones quas diri Secūdū collaudatio ⁊ magnificatio creatoris de ipsā illustratione ⁊ glorificatione sanctorū angelorū ⁊ de ipa iusta damnatione ac deiectiōe malorū sc̄ꝫ ⁊ de alijs bonis donisqꝫ atꝫ beneficijs creatoris erga seipos. Tercīū qō verioꝛi ordine p̄mū est admiratio creatoris in seipa. Sunt et alia q̄ sanctis angelis patefacta sunt ipa claritate sue glorificatiōis quorum reuelationē ineffabilibus gaudūs ⁊ iubilationibus ꝓsecute fuisse nullaten⁹ dubitādi sunt sicut de creatione generis humani ⁊ restauratione angelice ruine ex hoibus ⁊ de reperatione ciuitatis superne ac integratione ipius que quasi detrūcata ac mutilata erat per casum malorū angelorum. Sunt ⁊ alia multa secretioꝛa atqꝫ profundioꝛa. Jn quorū consideratiōe ⁊ contemplatione delectabiliter eos occupari noluit creator ⁊ ipa luminositas intelligētiarum suarū amoꝛqꝫ bonorū omniū ꝓpter gloriam creatoris eos figebat ac detinebat in eis. Hec est inconueniēs si mensurā p̄me diei habeant sequentes ⁊ si p̄ma vbiqꝫ exemplaria sunt sequenti pos posset ā quis intelligere vnāquanqꝫ dierum istorū vespe ꝓpter occiduitatē tpis qua cōsumptione sui ipius que cōsumatio eiusdē ē toto fluxu sui esse incessanter festinat. Mane ⁊o eiusdem tpis finis nō autem inq̄ est finis p̄cedentis tpis mane vocatū est Sed inq̄ntum iniciū mensure sequētis operis. Qt autē magis congruit plano littere est vt intelligaf dictum tāq̄ in cōsumatione vniuscuiusqꝫ opis ser dierum et infine vniuscuiusqꝫ illoꝝ. Qt ⁊o sequit in sermōe eodem qa vidit de⁹ lucem ℭ eēt bona tū iā scis figuras ⁊ modos varios ꝓpheticoꝝ sermonū. iuxta q̄ vnū intelligit vidit id ē videri fecit. Quē admodū ⁊ per eundē ꝓphetam alibi dicitur. Nunc cognoui q̄ timeas deum id ē cognitū feci tibi ip̄i in alijs vidit vl ℭ esset bona id est approbauit in bonitatē lucis quā p̄nouerat añq̄ eā faceret approbauit inq̄ formādo ipaꝫ in suo eē ⁊ ꝓseruādo. Et dixit p⁹ hoc fmo factus diuisit lucē a tenebris. hꝫ aūt q̄stionē quō diuisit lucē a tenebris cū neqꝫ coniūcta eēt ꝓpus

Igitur in hoc ⁊bo quia dixit hanc lucē de qua agitur diuisit a tenebris. hocē adeo seorsum ⁊ longe fecit eā a tenebris vt eam attingere nullo modorum possit quēadmodū vides hanc lucē terre tenebris occupari ⁊ hoc in eclipsi eiusdē. Sic ⁊ lucem aeris istius quo sumꝰ noctis tenebris obscurari. ⁊ hic est dies celi sicut mihi videt de quo dicit alius ꝓpheta. Et thronꝰ eiꝰ sicut dies celi quasi pseuerans absqꝫ vlla lesione vel diminutiōe. Uocauitqꝫ lucem diem ac tenebras noctē. de quibus iā declaratū est tibi in p̄cedētibꝰ quia nō sunt aliquid ꝓtrariū luci sed absentia illiꝰ. Et manifestū est tibi quia lux et tenebre siue dies ⁊ nox non ꝑ ipis temporibꝰ hic accipiunt. Sed quēadmodū vsualiter dies aer nostre inhabitatiōis illuminatꝰ a sole ⁊ nox eadē habitatio ꝑ puationē huiꝰ luminis obscurata. Nec debet eē in ꝓbabile tibi. dies istos ser eḡles fuisse cum ꝑfus dies sit quasi mēsura quietis vel pmanentie p̄mi celi. Dies ⁊o quibus vtimur mensure fuit motus sectūdi celi continētis nouez celos inferiores Quies em̄ ⁊ motus eundē debent habere mēsurā oppositionis. Decuit etiā vniformi tacere eē mensuris hmōi et vt nulla eēt in eis confusio ex diformitate ⁊ vt creatoꝛ nō videret diuersatus in opibus suis tanqꝫ in maioribus maioꝛ mensura eidem necesse eēt ⁊ in minoribꝰ minoꝛ quēadmodū contingit in nobis ⁊ in opibus nostrꝭ et etiā in opibꝰ nature. Cū omnipotēti ⁊tuti eius non sit contradictio ant rebellio aut resistētia in gbuscunqꝫ aut quecūqꝫ operari voluerit Sed per oēm modū non solū eadem facilitate maiora ⁊ minora opatur ymo ea imperiositate cui eque obediāt ea que nō sunt et ea q̄ sunt. hoc aūt non ꝓpter hoc dico quādo creatoꝛ opari non possit ⁊ celerius ⁊ tardius quedā quibusdā alijs. sicut p̄imū hominē ⁊ tempoꝛe breuissimo ⁊ pfectuꝫ fecit. alios ⁊o per multos dies ⁊ menses multasqꝫ corruptiōes ⁊ generationes atꝫ alterationes ad cōplementū sui esse ⁊ perfectionē adducit.

Nota de generatione celoꝝ.

Tqm̄ generatio celoꝝ nouem ex aquis facta ē id ē ex materia que erat interp̄imū celum ⁊ terrā aliqnin quid factū esset de materia illa nō em̄ per motū localem translata est ad alium locū cum aliꝰ locus nec tūc fuerit nec eē potuerit vt declaratū est tibi. Quia igr non est possibile eā remansisse in loco in quo sunt celi isti nouē cum locū illum nouem celi totū impleant. Manifestū ē ipam per coꝛruptionē transisse in generationem celoꝝ. Coꝛruptio aūt hec et generatio nō potuerūt fieri simul ⁊ subito qm̄ si subito facte fuissent. hoc ē in puncto tēporis. esset eadē materia simul vestita formis celoꝝ et formis suis. Si em̄ puncto eēt coꝛruptio materie illius hoc ē denudatio eiusdē a formis suis ⁊ vestitio ipius a formis celestibꝰ erit materia pūcto vestita vtrisqꝫ vel nuda vtrisqꝫ. Utrunqꝫ aūt manifeste impossibile est qm̄ ꝑm hoc eēnt forme tam diuerse simul in eadē materia et essent celi ⁊ aque simul in eodē loco facte igitur ex necessitate generatio celoꝝ illoꝝ. siue celi continētis nouē in tpe. Causa aūt in hoc est quia materia illa ex q̄ generabāt ñ potuit coꝛrūpi siue denudari a formis suis subito. ⁊ ñ in tpe Si em̄ i pūcto denudaret a formis suis eēt. in illo puncto nuda ab eis. Jam autē didicisti alibi materiā hmōi non esse possibile inuenire nudaz a formis. Preterea ꝑm hoc m alio nūc ab a. vestita fuisset a creatoꝛe formis celoꝝ qui ex ea generati eēnt. ⁊ ita in medio inter illa duo instantia eēt illa coꝛrupta ⁊ celi generati nō essent. si vtrūqꝫ eoꝛ factum eēt in duobꝰ punctꝭ tpis. Qꝫ si dixerit quis qa creatoꝛ potuit creare ea nudum ⁊ detinere nndam ꝓ beneplacito suo ⁊ hoc opoꝛtuit tibi fieri. licet alibi non fiat. quia opatio creatoꝛis nō potuit nec debuit habere moꝛā vel remoꝛationē aliqntum sola ⁊tute sua oparetur cui neqꝫ resistētia ē neqꝫ rebellio vt iā dixi. Et sicut potuit vestiri materiā p̄mi celi hoc est empirrei subito forma sua ⁊ reuera vestiuit. Sic etmultofoꝛtius potuit vestire subito celum ꝓtinēs nouē celos formis suis manifestū sit celum p̄imū longe maius esse celo illo. Jn hoc autē iam dixi tibi qꝛ et si non eēt impotentia vel defectus aligs ex parte creatoꝛis quo minꝰ hoc posset defectus tamē erat ex parte materie que nō poterat subito denudari a formis suis et subito vestiri ꝓpter causas quas dixi. Si quis autē dixerit qa eo modo potuit creare vel generare celos istos quēadmodū creauit aut generauit empirreū aut etiaꝫ ipam terraz. Jā respōdi tibi i hoc ⁊ addu ⁊i etiam ꝓbationē per quā feci te scire qa

generatio celi empirei ⁊ terre subito facte sunt et in non tempore et quia non precessit eas alia generatio vel corruptio corporum aliqn deduceret nos via hec in errorem Aristotelis de infinitate generationis et corruptionis ⁊ motus de antiquitate siue eternitate mundi. Quia igitur materia media inter illa duo creata est cum eis cuius pars corrumpenda erat in generatione celorum vt iam ostendi tibi. Manifestum est dissimiles ex necessitate fuisse generationes primi celi et nouem sequentium et tu scis intentionem meam in capitulo isto. quia ego non intendo hic nisi vt quodcunq; dirigere te et erigere ad intelligendum sermonez ppbete de generationibus istis et dependere planum sermonis ipius ipm etiam planum sermonis istius hoc insinuat. Si ei deus in pncipio creauit celum et terram cuz pncipium illud conuenientius intelligat aut pncipium temporis aut principium operum ipius creatoris siue operum dei. Necesse est subito creata fuisse celum et terram. quia si in puncto tempoꝛis creata sunt hoc manifestum est. Si vo ante ea nihil creatum est. Similiter necesse est ipa subito creata fuisse. Quod modum empdiri tibi. quo crearetur primum celum per partes. ⁊ a q̄ parte eius incepisset creatoꝛ eius creationez ⁊ ppter qua tamen creatio eius essz in tempoꝛe. ita vt pars post partem crearetur cum sola virtus diuina ibi operaretur. et nihil esset ei resistens aut retardans neqz p corruptionem alterius corpis aut denudationem materie ipius celi ab illa forma necesse esset venire ad vestitionem eius quave scienda erat forma celesti. Quare subito in materia sua et forma creatum est generatio vo ceteroꝛ celoꝛum quia p corruptionem aquarum eri pis facienda erat. Corruptio autem corporalis omnis ex necessitate fit in tempoꝛe sicut et omnis alius motus corporalis. Sicut declarauit Aristoteles in auditu suo hoc est in libro quez vocat auditum ex necessitate facienda fuit in tempoꝛe eodem quo facta est aquarum corruptio in generatione ipoꝛ. habet autem questionem a qua parte cepit generatio celoꝛum et verisimile quidem e vt primum celum qđ applanon vocant primum creatum fuerit hoc est in prima parte diei. ⁊ deinde celum stellarum fixarum quasi in secunda parte. Tercio celum saturni et ita donec veniatur ad celum lune. quod est vltimuz nouem celoꝛum istoꝛum. hoc etiam requirere videtur ipe ordo dignitatis et nobilitatis eorundez. Certum enim est qa comparatio celoꝛ istoꝛum est in nobilitate ⁊ute dignitate adinuicem que est in altitudine et positione ipoꝛ ⁊ scom alpetrangi in velocitate et tarditate motus. Nonnullis etiam videtur opationes celoꝛum ⁊ ⁊tutes influentes esse ac descendentes a pmo super scom et etiam sup omnes inferioꝛes ⁊ ad hunc modum se habet ꝺ alijs. Quia vo ipsius ee adesse et generari et generare ea videtur ee comparatio que est virtutis ad virtutem in omnibus que ordine habet adinuicem idem videtur esse ordo creationis siue generationis celoꝛ qui est et virtutuz eoꝛum. Quare vnuquodqz eoꝛuz eo ordine quo recipit ⁊tutem a pmo ⁊ vniuersali fonte recipit et esse. Verum igitur esse q̄ diri qꝛ inter istos nouem celos primum. id e in prima pte diei scde creatum e applanon. Deinde celum stellarum fixaruz et ita de alijs. Econtrario vo fortassis alicui videatur qm̄ celi isti nouem simul omnes creati sunt. Cum enim ppinquitas ⁊ elongatio nihil sit ad creatoꝛem cum attingat a summo vsqz deoꝛ sum et a primo creato vsqz ad vltimum eqliter hoc est cum non magis psens sit ei primum q̄z vltimum aut aliqꝺ mediorum manifestum est non adiuuari operationem creatoris vel ⁊tutez ipius aut impediri siue ⁊ retardari hmoi propinquitate vel elongatione. Quare non est phibitus creatoꝛ aut adiutus siue impedit⁹ vllo modoꝛum equcito operari generationem siue creationem celi lunaris et cuiuscunq; alioꝛum. cum enim ex omnibus modis suis nihil sit potiꝰ q̄m tum ad virtutem suam in celo applanon vl celo stellaꝝ fixarum q̄z in celo lune aut in quocunq; alioꝛum hmoi autem exemplum e de artifice et operatoꝛe qui p sola virtutem suam siue p seipm solum opatur et qui nihil habet adiuuenti ad operandum plus in vno loco vel materia q̄z in alio vel alia. Talis enim no operabitur prius in loco vno. et postea in alio. Presertim cum eius virtus aut ars non sit alligata vni operi aut vni loco aut vni materie. Sed sic potens atqz liberrima et vbicunq; et in qbuscunq; voluerit operari quale manifestum est ee ⁊tutem ee creatoꝛis qui in vno loco operatur folia in alio floꝛes. in alio fructus. in alio semina. in alio lapides pciosos. in alio metalia. in alia plantas. in alio animalia

ꝛ opatur ita vnūquodq; istoꝝ ac si vnum solū opareť. Nō enī ex hoc q; taꝝ magna tanq; multa opatur. aliqd eoꝝ aut minꝰ bonū aut minus bene opatur. q; si illi soli intenderet qualiter si per se solū aut virtutē suam solā hoc est absq; aminiculo et meditatione virtutis alterī creauit celos istos nouem simul eos creauit. hoc autez dico quia cū creatoꝛ per aliā virtutē operatur q; per suā tūc indubitāter operanť iuxta modū virtutis illius. quēadmodū cuꝝ p frigiditatē coagulat aquas aut cōgelat eas successiue et per ptes et ea velocitate qua potest frigiditas et qua hoc paťť fieri materia in quā opatur. Si ergo p solaꝝ virtutē suam creauit celos hoc ē nulla virtute alia agente adhuc vel cooperāte. nulla subest causa vel ratio q̄ phibuerit eum creasse omnes illos simul. sed neq; virtus aliqua cooperata videť ad creationeꝝ celoꝝ nisi forte qs dicat ꝓtutē applani. hoc est p̄mi nouem celoꝝ cooperatā fuisse atꝝ egisse in partē aque sibi ꝓximā eiq; similitudinē. id est celestem formā sibi similē impressisse. ꝛ ita secundū celū generasse. quēadmodū ignis cū generatus ē iuxta materiā receptabilē sue actiōis et virtutis indubitanter agit in illā et generat ex ea ignez aliū. Cum ergo partes ille aquarū ex quibus inferioꝛes celi generati sunt receptibiles essent formarū celestiū. Sicut appet p hoc q; ipas iam receperūt. Uideńť ꝛ receptibiles fuisse ꝓtutū et actionū ipaꝝ. Oīs ei materia ex q̄ aliqd generale ē ex necessitate receptibilis ē virtutis et actiōis illius qō ex ea generabile ē ꝛ cuiuscunq; filis illi hic ē similis illi in forma virtute et actiōe Quia igitur oēs isti nouē celi filēs sunt licet nobilitate ꝛ alijs cōditiōibus differāt manifestū ē materiā ex q̄ generati sūt receptibilē eē virtutis ꝛ actionis vniuscuiusq; eoꝝ. Scōm hoc ergo p̄mū celū generauit secundū ꝛ ita de alijs ꝛ quoniā nihil generat añq; ipm sit generatū. quemadmodū neq; agit anteq; sit. ꝓsequens eē videť celos generatos eē vnū p̄ aliud ꝛ nō simul Qđ si verū eēt forsitā vnūqōq; magꝭ ꝙueniret dici generatū a seipo et hoc ē qa ps vniuscuiusq; sit generati p̄us generata gignit sibi ꝓximā et illā generatā gignit aliā ꝛ ita donec ꝙpleať generatio totiꝰ. Huiꝰ aūt exemplū ē magne sicut tibi dixi ꝛ ī omni corpe ꝓtinue ꝛ p partes generato. Multis etiā circa hoc videť eē dissimilitudo celoꝝ inuicē generatio qppe assimulat vbiq; genituꝝ genitoꝛi. Un et generatio dicit̄ q̄si generis sui natio siue generis sui i aliū transfusio. Uū igr tanta dissimilitudo inť applanon et celuꝝ stellarū. Silr ꝛ inter celū stellarū ꝛ inter celū Saturni. ꝛ generaliter inter oēs in virtutibꝰ opationibꝰ magnitudinibus ꝛ etiā motibus. sicut appet ex tractatibus Ptolomei et aliorū qui de hijs scripserūt. forsitan dicat aliqs qa sermones ꝓphetarū ita crebro clamāt. quoniam deus celos fecit ꝛ q̄m opera manuū eius sunt celi ꝛ adeo vehemēter execranť aliū fuisse vel factorē vel coopatorē celoꝝ q; ipe solus creauit nouē istos celos. ꝛ creauit eos simul. Unō in sermone isto nō ē dictū fiant celi vl firmamēta in medio aq̄rū sed fiat firmamētū ac si oēs illi celi vnū celū simul sumpti acciperenť. ꝛ factio eorū factio vnius et vna. Et licet materie eorū receptibiles sint formaruꝝ celestiū. Sicut p̄dixi tibi tamen ipi nō sunt possibiles impmere eas quēadmodū neq; cum materia hominis hoc ē corpus humanū receptibile sit forme humane nō tamē hō potest ipmere illā vel dare. Siue em aīa hūana forma illa sit siue pars illiꝰ forme. Manifestū ē hominez nō eē datorē huiusmōi forme nec posse impmere illā. Sic p̄mum nouē celoꝝ licet materia celi stellati receptibilis esset forme celestis nō tamē ipsuꝝ potuit esse datoꝛ hmōi forme. nec adhuc cogitatū ē q; celi sint generatoꝛes celoꝝ. Alioqn etiā regio elemētoꝝ q̄ ē a luna vsq; ad terrā. celis plena eēt alijs ei celis secūdis atꝝ generātibus celū lune sterile nō mansisset. Genera sset igr celū aliud ꝛ filiꝰ eius aliud ꝛ ita donec veniret ad terrā. A q̄ parte aūt inceperit creatoꝛ fabricationē celoꝝ seu generationē. Utrū a ꝓte latitudinis seu ꝓfunditatť aut spissitudinis aut que ptes in eis p̄mū generate sint. Utruꝝ iteriores scz hoc ē ꝓcauitatibꝰ eoꝝ ꝙpinquoꝛes an ille q̄ sūt ex pte ꝙexitatis merito qs querat. licz nō referat que. Si qs tñ considerauerit generationē cepe ꝛ oui ꝛ aliorū similiū q̄ ex pubꝰ sese inuicē ꝓtinētibꝰ cōpositā sunt videbit generationē huiusmodi partiū simul incipere ꝛ vniꝰ cuiusq; ptis partiū filr. Qđ si qs dixerit quia inter formas aquarū et formas celoꝝ et quibꝰ generati sunt nō ē ꝓtingentia ergo nō est motus ab hijs in illas. Motus em omnis generationis ꝛ corruptionis est ab altero

oppositor in alterū. et hoc p mediū. alioqn saltus eet subitus generatio a nō eē in esse. In hoc autē dico quia mediū ē inter has formas et si non verum aut mediuz proprīū. Manifestū em est quia aqua quantūcunqz subtilis aut pura amplius subtiliari potest. z ppinquior fieri nature ac substācie aeris. Sic et aque de quibus celos fuisse dicunt subtiliatione ac depuratione ampliori pparate sunt vt formas celoz reciperēt et hec sunt media per que transiuerunt ad formas celestes. Magis aute subtilis et magis depurata aqua est mediū inter ipsam fm naturalē puritatez suam z nobilitatē formarū celestium z generaliter oīe ppinqus alterutri extremorū via quedā ē z mediū transeundi ab altero in alterū. Nec debes opinari q alia virtus fuerit pparans aut paptans aqs illas ad hoc vt formas celorū reciperent qz creator. Solus em absqz participe z adiutore celos fecit. et omnia illa pmordialia opa. id ē mūdi totus partes. Quādo aūt ista pparatio aquaruz facta fuerit nec iste ppheta determinat neqz alior quia nec de pparatione quicqz exprsse loquitur qre sal ua veritate sermonis ipi intelligi potest. quia pma die quādo fiebant ea q facta p us narrauit potuit fieri ista pparatio illis autē expletis et psumatis create sūt formē nouem celorū. secūda die et materijs suis impsse vel totum qđ ptinebat ad generationē istorū celorum videlicet z pparatio materiarū ipoz et formarū eorundez impssio secunda die facta ē. Si qs autē dixerit qa non indiget creator omnipotentissimus pparatione hmōi vl pparatore. Uerū qdem dicit qm vtus creatorī in vltimitate ē sufficientie z copiositatī Materie tamen celorum denudari a formis aqueis necessario indigebant ad hoc vt formas celorum tamlonge ab illis distantes reciperent hmōi ve denudatio nō potuit esse quādo fieret. aut in puncto tempis aut in tpe et qđ ex vtroqz accidit iam pdixi. Nec debet tibi mirū videri si formarū celoruz nō fuit alius doctor qz creator cū de oīm forma substāciali hoc multi senciant ppararē qđē possunt vtutes naturales materiam ex q faciēda ē generatio natural z fugare ad ea dispositiones ptrarias siue repugnātes formis qbus sup nescienda est Uez formaz illarū qrū impssio generatō eiusdē ē substācialiū nō alius dator qz creator illarū deus cum oīs forma substācialis etiā substancia sit. Qđ vo psequēter dictū ē. Congregent aque q sub celo sunt in locū vnū. Manifestū est hic factū esse post creationem aquarū solo verbo z imperio creatoris. Naturalis em ordinatio aquarū siue positio aut situs earum circa terrā est. et ipe aque velut amictus circūdans illū. Sicut dicit alius ppheta. Abissus sicut vestimentū amictus eius z alius sapiens. Quis posuit aqs qsi in vestimēto. Qđ aūt in partē secesserūt z sup mōtes aque etiam stant. sicut dicit alius ppheta qa sup montes stabunt aque z q in loco nō naturali sibi sunt cōtra naturā ponderositatis et fluiditatis sue. factū ē non naturale aliq virtute sed solo verbo z imperio vt diximo creatoris et ista congregatio non noue creationis opus fuit. sed iam creati opis videlicet aqruz in locū aliū trāslatio et collocatio. Cū nō dicit in sermone prophetico ppter illud factū ē vespe et mane dies vnus. ymo piungit opi sequēti diei z hoc ē quonia congregatio aqrū z denudatio faciei terre ppter sequētis diei opa facta sunt videlicet ppter fecundationē terre. Nō em poterat germinare herbas nitētes aut producere vegetabilia aquis operientib eam. Congregatio igr aqrū in loco in quo sunt conclusio ē partim scientie naturalis partim scictie diuinalis. Sicut appet ex medijs quo pmisi. Querat autē merito quis quō aque dicant congregate in locuz vnum cum tam multa sint maria z nō sit vnū mare qđ oēs aqs ptineat In quo dixerūt qdem qa maria oia vnū mare sūt et ppt ptinuationes ipoz q ī gbusdā maribo manifeste sunt z hoc exprimēto sciunt multi eoz q nauersant in maribo z vacant nauigijs. In alijs vo maribo occulte sunt ptinuationes iste vel ppter distantias suas a nobis vel ppter sup positionez partiū terre aperientiū maria vel ppter pres eorū. sic samosum est de sicilia qm sup mare sita ē z qttuor et gnqz montibo quasi columnis totidē sustentantur. Aliqs vo intelligit locū vnū magis dictū diuisiue si ue sepatiue qz piuncte z hoc ē quonia creator magis intēdere videbat sepatiōez earū a supficie terre qz pgregationē earuz in locum vnū. Tu vo fm intentionē meā z opinionē in hoc reminiscere eoz que di dicisti in libro Merberoz aristotel in capitulo de mari et gulfis eius z ó abysso ma

gna quã dicit aristoteles matricẽ aquaꝝ ꝛ ex illa oia maria tanꝯ gulfos varios. ꝛ re dũdãtias exire ꝛ nõ recedes ab intellectu ꝓphete istius qui dicit ruptos fuisse fontes abyssi magne et ex illis inundasse diluuiũ. Attende aũt ga ex eodẽ verbo et imperio creatoris videt fluuiorũ omniũ decursus ad mare esse siue ad maria. Si em starẽt sup terrã absq; fluxu ex necessitate oprẽt eã et ꝓhiberẽt fertilitatẽ siue fecũditatẽ ipius. Ad hoc idẽ spectat qõ dictũ ẽ. Statuit aquas quasi in vtre hoc est ipas instabiles ꝛ fluidas stare fecit in loco non suo ꝓhibẽdo fluxũ eaꝝ q̃si ĩ vtre. Et q; vt dixi Operatio ista videlicet ꝓgregatio aquaꝝ ꝓparatio erat ad opus sequentis diei subiunxit deus et dixit. germinet terra herbaꝫ virentẽ et facientẽ semen ꝛc. et in fine subiunxit et factũ est vespere et mane dies tercius. Et ga opus istud videlicꝫ hmõi fecũdationis terre nõ habet causam naturalẽ hoc ẽ nõ est ipsi terre de natura coꝛpis tarẽ sue manifestũ ẽ quonia nõ ei nisi ex ꝟbo ꝛ imperio creatoris. Terra em̃ per se hoc est per modũ quo ẽ terra nõ ẽ generatiua nisi terre. Supra naturam igitur suã supadita ẽ ei virtꝰ germinãdi ꝛ fructificandi talia. Quare manifestũ ẽ tibi istam fertilitatem terre conclusionẽ esse partim scientie naturalis. partim scientie diuinalis. et iuxta hunc modũ currit res in fecundatiõe aq̃rum ad ꝓducendos pisces et alia aq̃tica animalia. Hanc autẽ questionẽ de duplici fecũditate terre qbus ꝓducit vegetabilia ꝛ animalia ꝓpter qõ nõ ꝓus de fertilitate seu ꝓfundita te aquarũ q̃ de fecunditate terre locutꝰ ẽ sermo ꝓpheticus cuꝫ em̃ aqua ꝓꝛ fit in ordine elementoꝝ q̃ terra ꝓꝛ est ꝛ eius fecunditas ꝛ ꝓꝛ ei data q̃ terre ꝓꝛ igit ordinãda fuit. Jn quo respondeo quia fecunditas terre q̃ gignit vegetabilia ꝓꝛ est ea fecunditate eiusdẽ q̃ gignit animalia. Sicut vegetabilia ꝓra sunt ipis animalibꝰ ꝛ ꝓpter hoc generatio eoꝝ ꝛ vis generatiua q̃ scilicet generãtur ꝓus ordinata ẽ in sermone ꝓphetico. deinde pꝰ fecunditatẽ aq̃rũ ꝛ generationẽ animaliũ aq̃ticarũ fecũditas secũda ipius terre q̃ gignit animalia ordine ẽ rectissimo mirata ꝛ ipa ẽ pars opationis diei quinte. Opatio ꝟo diei q̃rtẽ fuit creatio stellarũ et luminũ ꝛ ordinat ꝓꝛ opationibus vegetabiliũ ꝛ animaliuꝫ et creatione ipius hominis ꝓpter hoc vt qdam putãt ga stelle ꝛ lumina cause sunt ipoꝝ non solũ generatiue sed etiã regitiue de qbus tã multa scripserũt vt vix etiã legi possint. Cõcedendũ autẽ eis ẽ q; stelle multa adiutoria pstant et generationi ꝛ pseruationi rerũ generabiliũ. Uerũ nõ est eonsq; vt homines hmõi putauerũt ꝛ de hoc iam multa scripta sunt tibi. Siue ergo hac de causa ꝓordinate sunt eis stelle et lumina siue ꝓpter hoc ga ornatus sunt coꝛpis ꝓꝛ ac nobilioris q̃ fit aq̃ et terra. Siue ꝓpter hoc quia nobilioꝛa videtur ex incoꝛruptibilitate ꝛ ꝓpetuitate sua. recte ꝓposita sũt illis in sermone ꝓphetico. Habet tamen questionem quare remorata seu retardata fuit creatio stellarum et luminũ vsq; in quartam diẽ ꝛ determinatio hmõi questionis pendet ex certitudine essenciarum ꝛ compatione eaꝝ ad celos suos. hoc est in qbus sunt videlicet vtrũ sint instrumenta celoꝝ per que operãtur in mundũ istũ inferioꝛem an sint ptes. an ornatus eoꝝ aut sint aggregationes luminũ in ptibus ipius celi sicut apparet apud nos in qbusdã gemmis. Memini em̃ me vidisse smaragdum. in cuius splendoꝛe apparebant tres stellule lucidissime. Et certũ est de lapide q dicit eliotropia quia ipe ẽ lapis viridis stellis rubeis stellatus. Et quidem iaspis inuenitur viridis coloꝛis et guttis sanguineis guttatus. et quidẽ alius innenit omniũ aliorũ lapidum coloꝛibus picturatus. Q si stelle et luminaria instrumẽta sũt coloꝛũ congruũ fuit vt tunc hmõi instrumẽta celis darent cum eis operari possent et non ante. Quia igitur circa aptata est terra die similiter et aqua vt in eas possent operari celi vegetabilia ꝛ animalia aliaq; omnia generabilia ꝓut visum ẽ astronomis et multis alijs ex phylosophis merito quarta die fabricata sũt ꝛ aptata hmõi instrumenta. Uerũ de hoc alibi altius et latius pscrutandũ erit et a ꝓposito atꝫ intentione pẽntis tractatus longe est exponere capitulũ illud p̃mi libri legis hebꝛeorum ꝛ tractatum desiderat grandem p se ꝛ inuestigationẽ diligentissimã quoniam habet questiones plurimas ꝛ ad determinandum difficillimas. Quantũ ꝟo pertinet ad pẽntem tractatum sufficiat tibi cognoscere saltem ex parte quia sermo sapientis et sancti viri ꝓphete scilicet hebꝛeoruꝫ sermo veritatis est. Jam enim patefeci tibi in bijs q̃ ꝓcesserunt que necessitas coe-

git corpa ꝑma creata esse et non generata Si enim generata essent non essent ꝑma. cum generata essent ex necessitate ex corporibus alijs. generationem quippe corporum non nisi ex corpibus fieri possibile est. Patefactum etiam est tibi ꝙ corpora ꝑma videlicet creata non fuit possibile esse celum vltimuz ⁊ terram solummodo alioquin inter celum et terram fuisset vacuum. imo celum ex necessitate fuisz terre contiguū et ꝓstendi tibi. Quare inter celum et terram creatum esset corpus vnuz vel multa. ex qbus facta est generatio corꝝ medioꝝ ꝑmorum videlicet trium elementoꝝ et nouem celorum nobiliorū. Et non nominauit illud medium vel illa media sapiens iste nominatione approꝑata quinpotius nominatione mutuata. Nō em̄ vere ac ꝓpe nominationis aquis esse potuerunt corpa illa media. Dixi etiam tibi ꝓpter quid celum vltimuz et terram ꝑmo creari oportuerit in ordine creationis corporū. De aquis vero quas circa celos esse sapiens iste vel sanctus dicit scire debes quia cū hominibus dupler vita a creatore danda esset. videlicet hoc ꝓsens tpalis miserijs et erumnis plenissima et alia perennis post hāc gloriosa debuit hominibus dupler habitatio promptarū istaꝝ duplicitate prouideri. Quare sicut sub celis ꝓuidit creator hominibus habitationem siue regionem vite qua sub celis eis viuendum erat congruentem ita ⁊ vite q̄ super celos eis post hanc vitam perenniter et gloriose viuendum est ꝓuidit regionem ydoneam ⁊ hoc intelligitur etherum quēadmodū et ista inferior regio quā homines inhabitāt noscitur esse aer. Scito tamen quia celum empireum interduz et regio illa que dicit aque q̄ super celos sūt interdū ether nominatur. Et sicut mortali vite nullo modo etherea regio ꝓgruit ita ista aerea regio immortali vite ⁊ gloriose oīno incōgruens est et inepta. Hec igit̄ est ratio que mouere potuit vt homies vite glorie future in etherea ista regiōe q̄ ex aquis que sup celos mobiles erant facta esse videntur collocandi a quibusdā putarentur. Tu autez animaduerte ꝙ opinio hmōi hoim erronea est maxime eoruz q veri nois aquas hoc est q̄ in veritate ⁊ forma aquaticis ibi esse vsq; hodie suspicantur et etiam post glorificationē futurā hominū ibidē esse futuras autumant de nobilitate ⁊ magnificentia hmōi glorie non tam erronee q̄z ignobiliter sencientes. Si quidem aquea habitatio piscium est nō hominum etiam in statu huiusmōi miserie positoꝝ quanto fortius igitur. nec ē. nec erit. hominū in statu glorie illius constituendoꝝ. Q̄ si dixerit quis ꝙ aque nō sunt ibi in substācia labilitatis aut fluiditatis in qua videntur apud nos. sz vaporabiliter suspense vt sermone vtar huiusmōi hominū et iste sermo erroneus ē. cuius erroris declaratio hec est. Ignobilioꝝ enim est habitatio huiusmōi q̄z sit habitatio aeris quā nūc homines inhabitāt Habitatio quippe illa hoc est aquarū huiusmodi vt nubilosa aut nebulosa est aut nubeosa est vel ꝙ est verius ꝑm errorem istum tota est aliquod istoꝝ triū. Quare manifestuz est. ꝙ aer qui est apud nos nobilioꝝ est habitatione huius. Amplius. Tria ista que nominaui tibi videlz nebula nubes et nubilum media sunt inter aquas et aera cuius indicium est generatio eoꝝ ex qua quippe generantur ꝑ rarefactionem et subtiliationem illiꝰ ⁊ ꝓpter hoc substancia eoꝝ nobilioꝝ est q̄z aque. Manifestū aute. est ꝙ eoꝝ substancia grossioꝝ est q̄z substancia aeris.

Manifestum igit̄ est nobilioꝝ esse ꝓsentem habitationem hominū q̄ aer est indubitanter et habitatio vtiq; ē miserie. id ē hominuz adhuc miserie et erumnose viuentiuz q̄z illa quā ponunt esse glorie. q̄ vel nebula est vel aliquid alioꝝ que nominaui tibi superius. Amplius. quando facta huiusmōi subtiliatio aquaruz in vaporꝝ siue suspensio earū vaporabilis

Manifestū quia in ipa creatione eaꝝ nec facta ē nec locum habuit. Eua poꝝatio enim nō fit absq; motu locali nō erat aūt quo mouerentur cum nō essz locus inter aquas et cetum vltimū qó empireum dicitur quia nec vacuum ibi erat nec corꝑ aliud qó aquis ꝑeuaporationē tunc ascēdentibus locum suū cederet. Quare manifestum est aquas huiusmōi creatas nō fuisse in ista vaporabili substancia in qua dicunt eas esse. Si mō in ea sunt. Reminiscere autem eius ꝙ dixi tibi in p̄cedentibus quia qui ponunt aquam et vapoꝝz ex ea resolutum idem esse nō possunt effugere quin ponant cōsequenter vapoꝝz ⁊ aera in quē per subtiliationem transit idē esse. Quare ex necessitate cogunt aquam

ponere eara cū neceſſe ſit quecūq; in ſubſtancia ſua eadem ſunt eidem ⁊ ſibinuicē in ſubſtancia eadem eſſe. Si vero dixerit aquas huiuſmōi in ſubſtācia ſua aquea et ꝓmitiua adhuc permanere et ita etiam ibi eſſe tu iam noſti nō ſolum cōtradictiones phyloſophorum naturalium ſed etiam irriſiones earum circa hoc. Ego vero iam dixi tibi in p̄cedentibus opinionē ſapientium hebreoꝝ videlicet qa aq̄ruꝫ nomine equoce vſus eſt ſanctus iſte et ſapiens ꝓpheta et dixi tibi quia ſcōm opinionem meam de aquis illis ſuperioꝛib⁹. id eſt de ſuperioꝛi parte aquarū facta eſt regio ethera ſiue ether qui eſt regio ſereniſſima puritate ſubtiliſſima ad modūq; ꝓſpicua niſi inter ſcientiam diuidens mundum nobilem cōtinentem nouem celos mobiles et quattuoꝛ elementa a mundo immobili et ſeculo altioꝛi. et hic mundus eſt celum empireum et regio lucis ⁊ habitatio gloꝛie miliciarum celeſtium. hoc eſt ſanctoꝝ angeloꝛum ⁊ glouificandoꝝ hominū et hic eſt dom⁹ dei in qua ſunt multe manſiones que partim iam repleta eſt habitatoꝛibus ſuis partim reſtat implenda. Quid autem ſit plenitudo eius. quid inhabitatio ⁊ modus inhabitationis qd manſiones. et manſionum multitudo in eo tibi declarabitur in ſequentibus ſi deꝰ voluerit. Si quis autez querat que natura ſit huius coꝛpis diuidentis ſcilicet mūdus duos hoc eſt an habeat motum aut nō. Reſpondendū eſt ei quia nō habent motum ſicut neq; celum empireum. Cauſa autem in hoc eſt quoniam nulla deeſt ei ex perfectiōibus ſibi ꝓgruentibus ⁊ debitis q̄ neceſſe habeat per motum inquirere vel acquirere. Si vero querat que ſit vtilitas huiuſmōi coꝛpis vl' vſus et an ſerviat habitationi aliquoꝛum ſcilicet vl' angeloꝛum vel hominū vel animalium vel in futurum ſit habitationi alicui ſeruituꝛ Dico quia forte nō erant immediate mūdi quos dixi tibi cum ꝓpter diſtātiſſimas ad inuicem nobilitatem electoꝛuꝫ ⁊ innobilitatem inferioꝛum tamē ꝓpter contrarietates multiplices quas habent inuicem in diſpoſitionibus ſuis p̄dicti mundi ꝺ quibus loquar in ſequētibus videlicet in capitulo de partibus vniuerſi coꝛporei.

Utrum autem habitatoꝛes habeant dubitationem nō videtur habere rationabilem. Nō enim eſt rationabilis dubitatio que nō habet rationes ex vtraq; p̄te contradictionis. Cum enim videant ignē elementum nō habere habitatoꝛes. Similiter et aera. Unde ſuboꝛta eſt in coꝛdibus eoꝛum iſta dubitatio. Quſi dixerint quia aer habitatio eſt yrundinū et alioꝛū multoꝛum volatilium. Reſpondeo tibi omnibus animalib⁹ eſt alius locus paſcus. alius habitationis. locus enim habitatiōis eſt omnibus animalibus vbi generant et fetus ſuos nutriunt nō vbi paſcūtur aut aliter paſcum querunt yrundines aut muſtulas venantur et eis paſcuntur in aere. et hec eſt cauſa volatus earum pene cōtinui p aera. Nec eſt verum vllo modoꝛuꝫ ꝙ quoꝛundam vanitas ſomniauit. videlicet ꝙ yrundines de aere viuunt elemento de aere ſiquidem roſtido et humerto ⁊ vt verius dicam craſſo. eſt eis foꝛſitan nō nullū adminiculum ad nutriendū inter dum. Judicium autez huius eſt ꝙ ſuper aquas ⁊ loca aquoſa paludoſa humecta eſt earum volatus frequentioꝛ. et hoc eſt quoniam muſcularum ibi eſt habūdantia maioꝛ ꝓpter habundantiaꝫ maioꝛem materie generationis illoꝛum. Similiter et nutrimentis nutriuntur enim de huiuſmodi craſſitudine aeris. De ſalamandra vero q̄ putauerunt in igne habitare qꝫ ⁊ de igne nutritur. Manifeſtum eſt qa nō hoc de igne elemento intelligere potuerunt. Ignis enim elementum implet cōcauitatem celi lunaris et aera circundat ⁊ ei ſupenatat quemadmodū oleum a quę Ignis vero quo cibatur Salamandra ꝓ cuidubio ignis eſt q eſt apud nos q nullatenus elementum eſt imo elementatuꝫ vt flama que nō niſi fum⁹ intenſus vt alibi didiciſti et carbo lignum incenſuꝫ. Sic ſe habet et de alīs cremabilibus et ignibilibus. De talpa iam in numerabilibus experimentis comptum eſt ꝙ vermibus paſcitur et eos fodiendo ſeqtur ⁊ venat. Hoc autem ꝓpter hoc dixi tibi de iſtis tribus generib⁹ animaliū vt agnoſceres errorem erroneoꝛum q poſuerunt vnicuiq; elementoꝛuꝫ habitatoꝛes ꝓpꝛios. Reuertar autem ad id in quo eram et dicam qa nō eſt neceſſe vt phyloſophia cōprehēdat omnes vtilitates et vſus ſingularum rez creatarum ꝓpter quas create ſunt. Non em̄ eſt pfecta illuminatio animaꝝ humanarū phyloſophia que infinitas ignoꝛantiarum tenebꝛas relinquit etiam in eis q

maxime in ea profundasse z pfecisse reputati sunt. Est em̃ phylosophia velut lucerna modici ac tenebrosi lumis in tenebris multis atq; densissimis z nocte optata lucens. Sicut dicit sanctus z sapiens de antiquis et sapientibus. Nos quippe inuolumur tenebris habet insuper questionez de hmõi corpore. an quẽ admodum nouẽ celis mobilibus est situz et positione superius sic etiam et nobilitate sublimius hic enim ordo in elemẽtis ita se habet. Ignis enim sicut est aere superior et nobilior. et etiã subtilior et in nouem celis forsitan aliqd simili̇ter se habere hoc dicat. Jn quo respondeo tibi quia aer et ignis licet suppositi sint loco et situ animalibus tam rationabilibus q̃z irrationabilibus nõ propter hoc nobiliora aut digniora sunt bus neq; tectum in omni domo parietib̃ aut etiam pauimento aut etiam areã nuda q̃z tegit nobilius ac dignius esse necesse ẽ neq; oporet vt istarũ rerum exemplis te deluneam vel honorem corpus enim huiusmõi velut tectum videtur esse mundi mobilis cũ mundus mobilis domus esse nõ dubitetur z velut pellis eiusdẽ est. Si mũdus ille animal est vt platoni aut multis alijs visum fuit. De habitatoribus autez an eos habeant celi nouẽ mobiles vt magici et nigramatici posuerunt ꝓpono tibi satisfacere nutu dei in tractatu de pte vniuersi spiritualis hoc est de nobilibus z abstractis substancijs. Debes etiam remini sci eius q̃ ptetigi tibi quia pisces z animalia alia aquatica saluant̃ in aquis tãq; in materia et loco sue generationis sic forsitan dicat aliquis de celis nouem q̃ saluãtur in hijs aquis que super eos dicunt̃ eẽ quicquid nomine aquarum intelligatur. quẽ admodum si dicat aliquis q̃ ignis elementũ hoc est spere totius ignis saluatur in celo bine circũuolẽte ipm et tota quatuor elementa. hoc est ignis aer aqua terra saluantur in spera celi cõtinentis nouẽ celos mobiles cuius motu et resolutione quidem posuerunt ea esse generata. Silit er et saluari tanq; ea fit tam saluationis que fuit et generationis. Q̃ autem regio illa aquarũ superior siue que ex aquis a quibusdam facta esse putatur nullo modo cõueniat habitatio in glorificatorum hominũ duab̃ vijs tibi patefaciã. Prima via nobilitas corpis huiusmõi hominuz et gloria earundem. Dico igit quia quẽ admodũ nobilitate z gloria pcedunt omnia alia corpa. sic habitatio eoruz siue locus siue vbi ipor debet esse ceteris locis z habitatiõibus omnibus pstantior. Secũda via est gloria animarũ que indubitanter equalis futura est glorie sanctor angelorum quor autem equalis gloria sedes z loca honoris z glorie ex necessitate eque sublimes erunt z dignitatis eiusdẽ. Nec em̃ phas est vt inequales honores sedes equalis altitudinis habeãt. Maxime in illo pclaro creatoris palatio in quo omnia ordinata sunt in vltimitate cõuenientie z decoris. Quare manifestũ ẽ q̃ sedes sanctor angelor z animarum beatitudine z gloria illis equalium eiusdem erũt grad̃ in altitudine. Si igitur sanctor angelorũ sedes in empireo tunc erunt vel etiaz mõ sunt erunt ibidem et etiam mõ sunt sedes beatarum animarũ. Quare quoniã glorificator hominũ anime tunc erũt cuz corporibus suis et corpa cum ipsis alioquin non in vita sed in morte essent necessario glorificati homines et in animabus et in corpibus in celo empireo collocãdi sunt. Q̃ vero gloria animarum humanarum tanta futura sit. Manifestũ er diffinitione glorie huiusmõi. Sicut declarau tibi in tractatu de meritis et retributionib̃ animarum nostrarũ. Et iterum faciam te scire hec via alia in tractatu qui sequetur istũ. quem̃iam nominaui tibi de pte scilicet spirituali vniuersi. Addam et alia mamanifestationez tibi de hoc q̃ aque a nõ nullis credũtur esse super celos nouẽ mobiles. Dico igitur quia vel sunt ibi p naturam boc est tanq̃ in loco suo. z vbi naturaliter aut sunt ibi per violentiam. Manifestum autẽ est quia nõ sunt ibi p naturam cum naturalis locus ignis tamlõge inferior sit. Multõ igitur fortius locꝰ omniũ aquarum debet esse nõ soluz infra celos. sed etiam infra ignem et etiã sub aere Q̃ si dixerit quia subtiliatio illa quam fecit aquis ill̃ euaporatio huius fecit etiam vt locus tam altus eis congrueret. Dico q̃ sermo iste erroneus est et impossibilis mltipliciter. Primum quia aque nõ sunt, per huiusmõi euaporationem facte subtiliores q̃z aer sit. aliquin nõ esset saluata in eis natura siue species aqueitatis. Si ei subtilitate solummodo essent vlq; ad eq̃litatem subtilitatis aeris in aera p corruptionem transisset quantofortius igitur si

supra aera subtilitate sunt nō est saluata in eis natura siue species aqueitatis. Quare necesse est eas transiuisse vel in ignem. vel in corpus subtilius atq; nobilius.

Amplius. si locus ille ē eis naturalis quāq; igitur eas aquas nō nomines nobiliores ex necessitate sunt q̄s nouem celi mobiles cum eis naturaliter locus nobilior et altior q̄s ipis celis debeatur. Amplius. Certū est q̄s inter magna mūdi corpora celū vltimū qđ empireum vocāt nobilius est atq; pstantius et ideo situ et positione sublimius. Si igr quēadmo dū se hābēt in situ et positione sic et in nobilitate adinuicem hoc ē vt qui est ordo int ipa situū et positionum idem sit z nobilitatū ipoz erit ex necessitate vt corpus huiusmodi q aquas que super celos sunt vocant. Sicut est post empireuz celum ordine positionis fm z celis nouem alterius sic fit z ordine dignitatis atq; nobilitatis eisdem celis prestantius Manifestum est igit qa nomine aquarū vsus est legis hebreorum latoz equiuoce cū enidens sit aquas quarū pgregatiōes vocātur maria z aq̄s que super celos esse dicunt nō eiusdē posse esse rationis. Amplius. huiusmodi aque si veri nominis aque sunt cum natura aquaruz sic infrigidari per quietem z p infrigidationē coagulari a vaporabilitate sua et scilicet reuerti ad naturā ve aqueitatis necesse ē aquas huiusmodi iam dudum reuersas fuisse nisi multitudines aq̄rū que sub celis sunt ppter hoc factas esse labiles. Sicut manifestuz est in vaporib earum ex aquis resolutis et per frigiditatem in pluuias coagulatis. Quare et ab eis diluuium vniuersale inundasse z mūdum istum inferiorem totū deleuisse. Luz enim aer grossioris substancie sit z corpulentioris q̄s celum. et aquas in nubib coagulatas retinere nō possit quin descendant z terram compluant. Multofortius celi non potuerunt aquas illas phibere supercelestes quin descendant et inundationem diluuialem faciant et hoc quidez multi crediderunt inde pluuias oēs descēdere qui erroz adeo manifestus ē vt nō sit necesse pbatiōibus ipm destruere. Si em gutta vna inde abscinderet que tanta eēt q̄nta tota moles terre milliesies psumeretur anteq; pueniret ad terram Quare aq̄ oīes iam diu consumpte essent in pluuias et locus earum remansisset vacuz. Si autem gutta tante magnitudinis q̄nta est terra tam longo descensu consumeret antеq; pueniret ad terram Manifestum est ex longitudine distantie que est int celum nouum et terram que pculdubio est itineris septem miliuz annoꝝ et multo amplius. Si vero hmōi aque per violentiam sunt super celos nouem. Manifestū est non esse naturalem ordinationē dictorum maximoz corpoꝝ mundi. imo cōtra naturam vere per omnia. Nouem ei celi mobiles et etiam ignis et aer elemēta deberent supereesse huiusmodi aquis z supersunt ordine nature cū ergo subsint nō hic est ordo nature sed inordinatio.

Stabilitio celi empirei z aliarum partium vniuersi corporei.

Ost hoc inuestigabo partes vniuersi corporei quas videntur philosophi penitus ignorasse z tentabo stabilire esse earuz. Hee igitur sunt celum empireuz de quo nihil locuti sūt philosophi. Deinde iformis de quo z aliq̄ fabulati sunt poete philosophi cuz illū preterierunt fere oīs. Tercio paradysus terrestris de quo gens hebreoz multa vanissime somniauit De celo vero nono quod applanon vocauit nō est declaratum ad huc an sit et ppter hoc tentabo stabilire. esse ipius. Incipiam igitur cum dei auxilio esse celi vltimi qđ empireum nominat et dicam. quia totus mundus corporeus vna domus est creatoris. Quare manifestum est ipam esse et officinis et mansionibus p magnificentia dominantis z p exigentia ac congruentia inhabitantiuz siue familie ordinantissimam ac aptissimam. Sic igitur nec vna mansio nec vna officina deest ei. Multofortius non deest ei q̄ in omni domo sufficienter aptata ac decēter ordinata principale est hoc autē est cenaculum. Cum igitur familiam proximo sibi assistentem pascere spiritualibus epulis necesse habeat creatoꝝ tanq̄ largus. paterfamilias habet ex necessitate cenaculum congruens siue pueniens talibus epulis. talibusq; puuijs. et hoc est celum empireum videlicet creatoris pmensaliū. z cōuiuiarum preclarum ac pmagnificuz

cenaculum in quo spūales epule solūmō
ministrātur sicut alibi declaraui tibi. Ubi
et carnalem paradisum hoc est carnaliū
deliciarum euidenter destruxi et spūales
delicias quales creator daturus est diligē
tibus se nullo modorum cum carnalibus
delicijs posse esse. Sicut gens sarracenoꝝ
stultissime opinatur euidenter ostendi.

Amplius. Glorificandis hominibus
ex necessitate danda est habitatio que cō
gruat gratie illorum. Quia igitur gloria il
larum cōstitū ad animas simul erit et eqlis
glorie sanctorum ac beatorum angelorū
ex necessitate eadē dabitur habitatio eis
quam nunc obtinent sancti angeli ac bea
ti. Si igitur verum est q̄ habitatio huius
mōi angelorum empireū celum sic erit si
militer habitatio hominum glorificatoꝝ

Amp̄. p nobilitate et gloria huiusmo
di hominum glorificatorum necesse est vt
sit eis habitatio et locus nobilis et glorio
sus. Sicut igitur huiusmodi corpora erūt
in vltimitate glorie et nobilitatis corpora
lis. Sic et locus eorum et habitatio erunt
in vltimitate nobilitatis localis. Cum igi
tur nō sit nobilitas aut gloria localis que
nō sit minor nobilitate celi empirei si ipm
est. Manifestū ē quia corpibus hmōi
debetur habitatio empirei celi aut igitur
iam est empireum celum ⁊ hoc est q̄ que
rebam aut nō est. Qd si non est deest igit
domini dei potissima mansio eiusdem vi
delicet cenaculuꝫ ⁊ vniuerso corporeo no
bilissima ac maxima pars eiusdem. Celū
enim altissimum nō est omnib⁹ alijs ma
ius est atq; capatius et etiam nobilius.
Quare vniuersum corporeū nec eēt mun
dus corporeus neq; omne neq; totum ne
q; vniuersum cum esset adeo incompletū
ac tam nobilis partis paciens defectum.

Amplius. hominibus glorificatis om
nino indigna et inconueniens est habita
tio terrena. sic nec celo congruit nec eo di
gna est multo minus corpibus hominuꝫ
glorificatoꝝ indigna erit cū hmōi corpora
gloria ⁊ nobilitate omniū celo p̄stantio
ra futura sunt. Sed neq; habitatio celoꝝ
mobiliū eis cōgruit. Tanta em̄ rapiditas
motus quieti et paci beatitudinis valde
repugnans est. Supra celos igitur mobi
les transferendi sunt homines glorifican
di Quare ad celum vltimum quod empi
reum vocāt. Qd si dixerit quis quia regio
aquaruꝫ que super celos sunt sufficiens ⁊
cōueniens habitationi glorificandorum
hominum et quia vltra eos nō est aliqō
celum. Reminisci debes eorum que pau
loante audisti quia aque siue labiles sint
siue vaporabiles nullomodo sunt habi
tatio glorie. Si vero sunt sicut p̄dixi tibi.
videlicet q̄ ex eis factum sit corpus nobi
lius corporibus celorum mobilium. Di
co. quia nec sic etiam conuenientes sunt
glorie corporum huiusmodi. Sunt enim
futura huiusmōi corpora incomparabili
ter nobiliora atq; subtiliora q̄ sit corpus
illud. Dico etiam quia inordinatum val
de esset vt supra huiusmodi corpora esset
aliqō ignobilius. Quare non super ea ce
lū empireū sz magsp̄a in illo ⁊ cū illo. De
eo vero q̄ dicit quia super aquas nō eēt
corpus aliud. Attende q̄ alibi didicisti
scilicet quia humidum est male tracta bi
le proprio termino. bene vero terminabi
le alieno. Siue igitur aque huiusmodi la
biles sint siue vaporabiles nō possunt es
se terminus mundi quia nec vltimuꝫ cor
pus mūdi corporei. Super aquas igitur
est aliud corpus ambiens eas. et omnia
que sub eis sunt hoc igitur est corporum
omnium vniuersi corporei et celoruꝫ om
nium maximum vtpote cōtinens omnes
celos ⁊ quecunq; ab eisdem continentur
Qd si quesierit aliquis ꝓpter quid corpus
illud q̄ ex aquis supercelestibus factum
dicitur non fit aut nominetur celum. Re
spondeo tibi quia aliqui iam nominaue
runt celum illud aqueum celorum naturā
non satis attendentes. Celorum enim na
tura non solum contentiua est. sed etiam
multiplicis virtutis influxiua super cōtē
ta et omne celum corpus organicum est.
Et operationes atq; virtutes numerabi
les ⁊ pene innumerabiles attribuerūt eis
astronomi. Unde ⁊ corpora organica eui
denter sunt et nobiliores ex phylosophis
ea esse animalia posuerunt. De corpore
vero illo aqueo nec virtꝰ nec opatio aliq̄
opatio dico celestis virtutꝫ ad hec audita
ē vel posita ab aliquo. Casus ei siue descē
sus pluuiaꝝ cuiusmōi opatio sit satis no
sti. De celo vero empireo nō videt simili
ter se haberevt de alijs celis cum quietuꝫ
⁊ perpetue stabilitatis illi vero manifeste

mobiles sint Corp^o igr illō qō celū aqueū qdā vocāt necessario fuit mediū inf duos mundos vt p̄dixi tibi et est interstitium ꝛ copula illorum nō enim cōtiguabiles vel cōtinuabiles esse potuerunt ppter longissimam abinuicem distantiam. Qui vero mundum animal dicunt vel rectuꝫ vl' vniuersum necesse videtur habere ponere celum illud cum nec sine capite nec sine corde illud ponere opinandi sint. Qui enim dicunt ipm esse animal vniuersum. et habere ipm suum vilius intimū q̄ ē terra suum nobilius extimū et hoc est celum vltimum scōm eosdem ꝛ est cor ipius mundi Quare sicut cordis est sedem esse et habitaculum ppr̄ium vite et anime siue spiritus ipius animal. Sic celum vltimuꝫ qō empireum nominant habitatio est et receptaculum vite nobilissime et spiritū atqꝫ animarum sublimū hoc est celsitudine felicitatis angelice iam beatorum aut in futuro beatificandorum. Qui autē animat rectum non quidem figura cum ipm ꝓstet esse figura sperícum sed rectitudine dispositionis p̄eesse vniuersioni oppositę. Similiter nece sse videntur habere ponere caput illi celum ceteris omnibus altius atqꝫ p̄stantius et capitaliū substantiarū. id ē spiritualium ppter quos omnes alie create sunt habitationē p̄claram ac p̄ciosissimam et tante ciuium suoꝝ glorie cōgruentem. Debes autem scire quia phylosophos latuit esse celi istius tam mobilis multis decausis. Harum p̄ma fuit defectus apparitiōis tam ipius huiusmōi celi q̄ꝫ omnium eoꝝ per que innotescere cōsueuerūt in apparentes ꝛ ignote substancie qualis est apparitio stellarum tam fixarum q̄ꝫ errantiū q̄ꝫ etiam luminariuꝫ. Cum em̄ nullum omino octo celorū videatur apparere ant autem stelle et luminaria et motus sine reuolutiones eorum indicant ex necessitate celos esse reuoluentes ea indicant. etiā et motus celorum. Sicut te scire faciā in sequentibus ppter hanc eandem causam nōdum declaratū est apud eos imo pene ignoratū vsqꝫ hodie remansit apud eos esse celi noui qō applanon nominat ab a q̄ est sine et planos q̄ est error quasi sine errore ppter vnitatem ꝛ inuariabilitatem motus sui. Non enim apparet aut stella ex eo aut motus aliquis eius vel ab eo. Quia igitur defuit eis via ad hoc defuit eis et quentio ad ipm. Secunda causa fuit ignorantia et incōsideratio glorie et magnificentie creatoris de quo et si sublimius aut magnificentiꝰ estimare nō potuissent. Saltem vt regem et dominatorē angelorum et hominū ymaginari debuissent. et attribuere eidem. imo etiā cognoscere de ipo q̄ ei sit honore regio ꝛ magnificentia digna habitatio et tanq̄ aula regalis p̄ magnitudine ꝛ multitudine familie. necnō et nobilitate eiusdē que vt iam p̄dixi tibi nec debet nec potest ee aliqō excelis mobilibus ppter inquietissimam ac rapidissimam velocitatem motus vniuscuiusq̄ eorum. Tercia causa fuit paucitas intellectus eorū circa naturam et virtutes mundi mobilis. apparet enim mūdꝰ mobilis videlicet ab octauo celo mobili vsqꝫ ad terram et loca terre p̄fundissima q̄ celum stellarum fixarum dicitur non esse nisi quedam officina fabricalis in qua fabricantur vasorum innumera genera videlicet corpa animaliū et plantarum et etiaꝫ aliorū generabiliū ac metallorum gēmarum et omniuꝫ aliorum mineralium. In hac igitur fabrica concesserunt ipi ꝛ scripserunt q̄ celi ipi cum stellis et luminaribus vl' operatores sint et fabricatores vel instrumenta fabricantis dei. Nonulli vo ex eis estimauerūt materiā generabilē et corruptibilem quā celum lunare circūuoluit ee in manu id est in beneplacito et voluntate omnipotētis creatoris vt lutū in manu figuli. Totum vo q̄ est ab octauo celo vsqꝫ ad p̄nominatam materiam. hoc ē octo celos mobiles sub iussu ꝛ obediētia creatoris vel vt rotā aut rotas multas sub pedibꝰ figuli. Appet igr tibi breuitas itellectus eoꝝ in hoc. q; ꝛ si recte forsitā i hoc estimauerūt. Manifesta est diminutio intellectꝰ eoꝝ atqꝫ defectꝰ. Nō ei ponūt mōm nisi officinā vt dixi tibi fabricalē aut figulariam omnipotentē aūt creatorē tm̄ fabrū aut figulū opinari videnf. Nō aūt regē i vltimitate glorie aut dōm i vltimitate magnificentie dū nec ei aulā regiā nec regale palaciū sz solūmō opa fabrilia seu fictibilia licz mirifica ꝛ magnifica. Sapiētiāq̄ ꝛ virtutē totꝫ ꝛ tāta opandi ei attribuūt sz aūt regali cōgruat excellētie ꝛ necessarias admistrandi regnū. hoc exigat vt i domo regia sit officina fabricādis armis ꝛ vasis alijs deputata longe tm̄ minus debito ꝛ laudat rex cui hec sola dom^o attribuit ꝛ dom^o regia nō ex toto sz ex pte tm̄ hmōi fmōe describit

Quarta causa ō qua aliqua ꝑlibata sunt nōi in hoc ipō capitulo fuit ignorantia future glorie que in ratione futura ꝓstabitur dei electis atq; dilectis. Jn qua gloria incogitabili non solum eorum anime decorabuntur. sed etiam corpora eorundem incompabiliter vltra omnem pulchritudinem naturalem corpoꝝ extollentur et vltra omnem virtutem ipoꝝ ꝛ hoc faciaꝫ te scire in sequentibus in capitulo scilicet de renouatione mundi. Quēadmodum enī ex hoc statu vite ꝑsentis. imo miserie trāsferēdi sunt electi dei vt diri atq; dilecti. Sic et ab hoc loco inquietudinis et corruptionis transferendi sunt in locū felicitatē sue ꝛ glorie congruentē. Necesse enim est istā miseriam et corruptionē et ingetudinem peracto cursu sue vtilitatē cessare. Adhuc enim necessaria est ꝓpter innumeras vtilitates quas vide qui adeo erudiuntur in hoc et a diuuant eliciunt. Quare illis cessantibus ipam esse necesse est cessaturam et hoc est vnum eorū qō latuit multos ex philosophis et precipue aristotelez et seq̄ces eiꝰ q putauerunt istū ꝓflictū et pugnā elementorum aliarūq; contrarietatū potencieq; et actus siue potētialitatis ꝛ actualitatis alternas victorias seu superantias esse indefectibiles et perennes.

b Js igitur tra dictis reuertar ad id in quo eram ꝑus et dicam qa potissima ac ꝑcipua pars regni creatoris qō est regnū omnium seculorum et dīatio vniuersalis cui oīno nibil eē possibile est in subditum. Solumq; veri nominis regnū et dominatio potissima inq̄s ac ꝑcipua regni istius ac dominatiōis ps vniuersitas substantiarū intelligentiā. huiusmodi autem vniuersitatis pars nō modica est vniuersitas animarum humanarum seu hominum et de animabꝰ quidez humanis manifestum est q breui tempore in corpibus suis esse permittunt ꝓpter corruptionem ipōrum. Qui igitur vniunt ex necessitate post mortem corporum suorum sicut declaratū est tibi in tractatu singulari de immortalitate earum ex necessitate est eis habitatio aliqua post mortem corpoꝝ suoꝝ. Manifestum autem est quoniam habitatio mūdi huiusmodi inferioris non est ei necessaria nisi ꝓpter corpora sua que rebus mūdi huius indigēt. ꝓpter victum et vestitū. ꝛ tectum siue quibus vtillime corrumperentur. Amplius. Cui esset earum status in ꝑdicto mūdo que operationes q̄ officia ꝑtum cuꝫ nec natura ipa nec diuine prouidentie bonitas eas aut inutiliter aut superuacue vt uere ꝑmittere possit ꝓpter hoc plato ꝛ sequaces eius cum multitudine poetarum posuerūt eis habitationes diuersas ꝛ ab ipis habitationibus eisdem nomina posuerunt. Estimauerunt ei carū aliq̄s post mortem corporū habitare circa tumulos corporū suorum vmbras easdem ꝓ habitatione hmōi nominantes. aliquis vero apud inferos et aliquo tempore et vocauerunt eas inanes ab huiusmodi mansione. expleta vo vtriusq; mansionis mensura in celum transferri ꝛ in stellis compatribus in quibꝰ et eas creatas esse somniauerant collocari et inde in corpa ꝓpa descendisse. Jn sermone autez isto nō discordabant vsq;quaq; a doctrina hebreorum vel xp̄ianorum licet discrepaꝛēt in multo. De compitate quidem stellarū aliq̄ tibi scripsi audies autem certiora ac ꝑscrutatiora in sequentibus. Jn hoc igitur vno indubitater recte senserunt q habitationez animabus solutis a corpibus posuerunt. ꝛ q diuersitas eis habitationes ꝓ diuersitate meritorum attribuerunt Errauerūt autem circa habitationem circa tumulos ꝛ causam habitationis huiusmōi sicut scies post hoc. Quod si dicat qs qd ad spirituales substācias de loco vel habitatione corpali. Quemadmodum enī nibil ad corpa de habitatione vel domo spirituali. Sic nibil ad spirituales substancias de loco vel habitatione corpali posset ne inquiunt gramatica esse in bursa tua vel in pixide aut alio vasculo. Quanto fortius igitur essencia creatoris habitationem locali dedignatur. ac refugit naturaliter cum ipa sit et in vltimitate spiritualitatis corpalitati repugnantissima ꝛ in vltimitate simplicitatis omnibus spiritualibꝰ substancijs incōparabiliter supereminens ꝛ infra se oīes immensurabilis distantia derelinquens. Jn hoc igitur per interrogationes respondeo quid inquio ad animaꝫ tuam de corpe tuo de qua dubitare non audes vel nō potes. gn ipa in eo sit et qm ipm sit habitatio eiꝰ. Qꝛ si diceꝛ quia ad ipaꝫ ꝑtinet onus ꝛ sollicitudo regēdi illud ꝛ ꝓuidēdi ei alimēta ꝛ alia necessaria hoc dico q ipa oia hec q̄ nūeras corpa sē. ḡre dicē ipam nō solū eē in corpe vno sꝫ etiaꝫ

versari ex necessitate circa corpa alia multa. Q̃ si dixeris quia anima humana nõ ẽ in corpe suo localiter. Sz neqz vnq̃z hoc cogitatũ fuit ab aliquo q vel ad modicuz appẽderit naturã anime hũane quã cõstat esse impartibilẽ partiõe quantitatiua Neqz enim diuisione contumacitatis vel linea superficies aut corpus neqz diuisione disgregationis vt numer⁹ seu multitudo partibus est locus autẽ diuisione p̃dictas magnitudines sequit. Sicut declarauit aristotel. in libro de phisico auditu. Quare manifestum est impossibile esse modis omnibus animaz hũanam esse localiter in loco corpali. Q̃ si dixeris qa sic est in corpore suo. quemadmodũ rex in regno suo qõ totũ administrat et regit potentia z sapientia sua iam aliquatenus ad veritatez approximasti et vsualiter quippe rex esse in regno aliquo dicitur. etiam si localiter et psonaliter extra sit dũmodo illi p̃esit z illu d administret z rega. Uerũ multa differentia est inter duas istas administrationes seu gubernationes. quoniã rex licet longe absens a regno vel etiã localiter in eo p̃sens p ministeriales subditos et obedientiã populi interdũ omnino quiescẽs. z nihil ó hũs q̃ regni sunt penitus agens regnũ administrat et regit. Sepe vo ipse psonaliter multa agit eorum que administrationis sunt. Sicut cum ipemet iudicat hoc est causas examinat et diffinit. Similiter cum de regni negocijs vel apud se vl cum sapientibus tractat atz deliberat. Eodem modo cũ ipe psonaliter circa hostes pugnat et quociens debellorũ dispositionibus de armis atqz minutionibus de stipendijs bellatorũ aut de ipis stipendiandis aut cõgregandis de machinis et ó cpũs in apparatũ belli colligẽdis q̃ imperat aut consiliat anima vo humana nihil opatur in gubernatione corpis nisi p̃senti aliter et ibi solũmodo vbi ipa p̃esens est Q̃ si dixerit qa p spũs etiaz ipa opaf qui mouent neruos cordas etiã alia ligamenta z per hoc mouent membra. Uerũ vtiqz dicis. Sed nec ipm sensum nec vitam nec ipm motũ de quo loqueris opatur nisi p̃sentia sua et viribus z ipa etiã clamat si testimonio ei⁹ credere volueris in oñi parte corpis sui nisi dolor vel lesio fit hic letor hic doleo hic percutio⁹ z ne forte dicas q̃ non patitur ibi ipa anima. sed solũ corp⁹ cui ipa tanq̃z suo cõpatitur attende q̃ nõ clamat hic condoleo sz magis doleo. nec dic hic compatio⁹ sed magis patio⁹. Sciendũ vero quia est quia opinati sunt quidem ex naturalibus phylosophis animã humanam habitare in huiusmodi spiritibus. et eos celestis esse nature posuerunt estimantes nõ esse dignam naturam alicuius ex inferioribus corpibus habitatione anime ipius p̃opter nobilitatem eiusdem scis ergo facile suadeꝛ animas posse habitare in celo qui eam etiam dum ẽ in corpore in corpibus celestibus hoc ẽ in spiritibus autumant habitare. Merito vero ab eis querendũ est qualiter intelligãt deum habitare in templis. Hic est enim sermo quem omnis lex. omnis secta. omnis natio que de deo noticiam vel opinionez habet aliquã recepit. Quia igitur manifestum est omne templum locum esse corpalem et nobilitate vel etiam sanctitate nulla ex parte celo vltimo esse comparabilez non possunt abhorrere deuz habitare in celo. Quare z de dũs quos huiusmõi homines coluerunt et templa eis extraxerũt et eosdem in ipsis adorauerunt consequẽter id ipm sentire habet necesse habent q̃ nec vnq̃z ab hijs inficiatũ est. Templa naq̃ ũocabant domos habitationi deorũ z cultui deputatas quos in templis suis habitare adeo ptinaci credulitate sentiebãt. vt eosdem nusq̃z alibi querendos aut reperendos adorandosue putarẽt. Quia igitur illos nobiliores lõgeqz spirituales q̃s sint anime humane credebãt. necesse habebant recipere in locis posse corpalibus habitare. Quid autẽ sit huius habitatio siue dei altissimi siue deoz suorum cuz vtiq̃ localis esse non possit. Localis dico localitate corpali quoniam ipi nec declarauerunt nec intellexerunt sed vaga et ita dicatur ymaginatione z ad modum obscura receperunt necesse habent intellectũ depurate veritatis recipere et vbi spũale ab vbi corpali scire distinguere z rationibus se diffinitionibus superare. Dico igitur q̃ nisi spirituale. hoc est solum et p̃ope congruens spiritualibus substãcijs distat ab vbi corpali qõ scilicet solum et ꝓprie ꝯgruit corpalibus substancijs differentijs mutatis. quare prima et p̃ncipalis est circunda tio seu continentia qua corpus circundat vel continetur ab intima superficie corpo ris ambientis illud. Secunda est repletio ꝓequitatꝫ hmõi hoc ẽ itime dicte supficiei

Repletionem autem istā intelligo. p quaz nec corp⁹ aliud nec partē corpis alteri⁹ se cum patitur in eadē cōcauitate siue loco. Quartū est adeq̄tio loci et locati nō solū superficiei ipius locati sed ipius vt diximus ꝓcauitatis quā replet corp⁹ locati ac si vacuū aliqd esset cum reuera nihil sit. Sicut declaraui tibi in ꝓcedentib⁹. Quinta vo ē situs siue positio et ordinatio partiū locati p quā est tibi designare sursum et deorsum ante et post. Similiter longū et latum z ꝓfundū ꝓncipiū finem et medium Ecōtrario autē se habet in vbi spirituali. spirituales eiñ substācie magis circūdant id in quo esse dicuntur et ꝓtinent. q̄z circūdentur et cōtineantur ab ipo. quēadmodū ipa essencia creatoris magis circūdat est continet omnia q̄z circūdetur vel contineatur ab ipsis. et magis concludit z omnia continet intra se q̄z sit inclusus in ipis et hoc quidē ex phylosophis ytalicis dixit in libro suo quē scripsit de natura deitatis hūs verbis. Deus omnia ꝓtinet et nutriat in terra se quasi ꝓtes suas hoc est dicere tā q̄z essent ꝓtes sue. Nō ei intellexit deus p tes hre aut ecēllo modoz ꝓpositū cū ipm affirmet nihil omino habere cōcretū in se nihil adunatuz nihil duplex sed esse velut mentem liberam ab omni cōcretiōe mortali. Et eodem modo senserunt de anima būana existente in corpe q de hūs vel ad modicū philosophati sunt videlicet corp⁹ potius ee in anima q̄z ipam ee in corpore Unde et qdem eoruz dixit quia ipa ē corpus circūdando illuminans et illuminando circundans. In quo est ei ad creatorez nonulla licet incompabiliter dissimilis similitudo. Sic eniz creator est in vniuerso q ipm in circūdando illuminat multplici influentia plarge bonitatis sue et illuminando circūdat vel fouens et ꝓtinēs omnipotentissima vrtute sua aliogn in seipo deficiens in nihilū vanesceret et recideret in nonesse. Differt autē quia essencia creatoris nec alligata est nec admixta reb⁹ vllo modoruz sed supeminēs eis stat in vltimitate glorie sue liberrima cū apte reruz ad eam impossibile sit attingere. Anima vo būana multiplicē hz alligationē ad corp⁹ ꝓpt qō z patit passionib⁹ corpis et dolet doloribus ei⁹ z q̄ trahit corp⁹ trahit z ipa. Uez alligatio ista nō ē idissolubil q vl p morte corp⁹ soluit vel ipa mors corpis est solutio ei⁹ vt qbusdā visū ē. Et deceter dif ferēcijs facile ē tibi videre qa ꝓtraria eaz ꝓmutāt vbi spūale. Sciendū aūt ē tibi qz substācie spūales q̄ alligationē hūt cū corporibus vt dixi tibi de anima būana limitatas habēt virtutes et diffinitas quasi limitib⁹ et terminis corporū suoruz vt vltra ea vel extra ea p seipas nihil operent per organa vo membroruz corporū ipoz vl p instrumenta membris eoz applicata multa. manifestum est eas opari. Sicut appareret in edificijs et alijs artificijs z q dico tibi de ista limitatione seu diffinitione itelligе in plurib⁹ et non vniuersaliter. Quia forsitan anima basiliſci et anime quoruz dam aliorum animalium z quedā anime humane multa operantur et mira valde extra corpora sua et illa nominanda sunt et miranda in ea parte naturalis scientie que vocatur magica naturalis.

Que vtilitas ꝓuenit ex inhabitatiōe animarum humanarū z angeloz in celo empireo.

Euertar autem ad id in quo eraz r et dicam quia celum vltimum de quo tociēs audiuisti nobilissimuz est omniū corpoz naturaliuz qō sublimitas eius plane indicat et dico qa pene spirituale ē hoc est vicinissimū in genere corporum naturalium spūalitati siue nature spiritualium substantiarū. z hoc est facile videre ex compatione corpoz naturaliuz ad inuicem et ad id. Quis enim non videt quanto est ipsa aqua q̄z terra nobilior atq; subtilior similiter et aer q̄z aqua. Eodem modo et ignis aere deinde celum tune q̄z ignis. et sic de ceteris donec venias ad celum vltimum et in quanta excellentia nobilitatē ac subtilitatis inuenies ipm ad corpora humana qualiter habitationem humane anime non abhorrent imo diligunt vltra modum. Quantoforti⁹ igitur celi illius nobilissima habitatio grata et iocunda erit animabus humanis z etiam angelis sanctis. Q̄ si dicat quis quia euidens est causa z vtilitas habitationis animarū in corporibus et euidens est qd vtilitatis ꝓueniant corporibus ex inhabitatione animarum in illis. Similiter z vtilitas animarum. Id est que ꝓuenit eis ex huiusmodi inhabitatione. Uerum qui sic querit nō nouit. quia ex gloria animaruz futura splendor mirabilis refulgebat in corpibus earū. hoc aūt fiet p alligationē quā dixi. necesse ei ē ex illa habūdantia

glorie multiplices redūdātias fieri in ipa corpa hūana. Sic ex pſentia beatiſſimoꝝ angeloꝝ ſplendebit celuꝫ empireum. licet ſplendore corpali quēadmodū celū ſtellarū coꝛeis varijs decoꝛatū. Qꝛ ſi dixerit q̄liter ſplēdoꝛ corpalis ex ſpūalibus ſubſtātijs ī celo empireo emicabit. Rñdeo quō ſplendoꝛ in facie ꝛ oculis q vtiq; corpalis ē ex gaudio cordis qō eē ſpūale ñ dubitatur. Lu etiā audiuiſti plurimū q odoꝛ ſuauitatis ex pſentia angeloꝝ ſanctoꝝ flagraſſe comptus ē. Sic et domꝰ et templa eoꝝdē pſentia ſplendoꝛe mirabili illuſtrātur. Qꝛ ſi querat qs qd ꝓdeſt hoc angel̄ ſanct̄. Dico quia p multū ē ad gloriā ipoꝝ vt locus habitatiōis eoꝝ ſic eorundem pſentia illuſtret. Hanc tamē gloriā ſibi pī minime querūt. ſꝫ ei de cuiꝰ munere ꝛ hec oīa alia acceperūt. Erit ergo celū empireum ſicut aula regia regie regū ꝛ dño omniū ſeculoꝝ pꝛeſidente regibus innumerꝫ ꝛ hominibus et angelis aſſumptis honoꝛe et decoꝛe regio fulgentibus adoꝛnata. Si vo querat quantā partē vnuſq; angeloꝝ beatoꝝ occupabit de celo empireo. Hic reſpondendū videt̄ q̄ tetigi tibi in p̄cedentibus videlicꝫ de limitatione et diffinitione virtutū hmōi ſubſtanciarum Ueriſimile eſt ē vt q maioꝛ glorie vl̄ nūc ſunt. vel tūc ſunt in futuro maioꝛes vl̄ ſublimioꝛes vel nobilioꝛes ptes celi illiꝰ obtineant quāq; verū ſit q̄ etiā in ptibꝰ equalibus diſſimilis vel iequalis glorie poſſūt angeli collocari quemadmodum eſt longe ineq̄les anime humane ſapiētia ꝛ vtutibꝰ ꝛ hijs vel naturalibꝰ vel alijs inēdū coꝛpa eq̄lia inhabitant interdū ecōtrario Sic nihil ꝓhibet eē poſſibile in ptibꝰ empirei celi. equalibꝰ inequalis glorie angelos eē aut ecōtrario. Si vo qs querat qd acreſcit glorie beatiſſimoꝝ angeloꝝ ex locis hmōi. Rñdeo in hoc q; etiā ſi eis inde nihil acreſceret ex habitatiōe cū hmōi et pſentia eoꝝ oꝛnatur et decoꝛatur mirabiliter aula illa dei altiſſimi quemadmodū ſi poſueris q̄ magnatibus nihil acreſcit ꝛ in habitatione ſua in aula regia tamē ipi aule regie acreſcit ex inhabitatiōe eoꝝ et pſentia in eadē oꝛnatus pulcerrimꝰ et decoꝛ honoꝛabilis. Quoꝝ vterq; ē ipi regi gloriā magnā ꝛ hāc ſolā beatiſſimi illi angeli q̄rūt nō ꝓpriā. Sic em̄ totū qō habēt beatitudinis ꝛ glorie ab ipo recipiūt. Sic totū in eius gloriā ꝛ honoꝛē laudemq; refundūt. ꝛ quemadmodū nō ē coꝛpus in q̄ anime hūane virtuoſitas ita opari et apparere poſſit vt coꝛpus humanū neq; ita oꝛnabile vtutibus eiuſde; aut receptibile ipārum ita nō ē coꝛpus in natura aco oꝛnabile pſentia ſanctoꝝ angeloꝝ vt celum vltimū nec in quo ita refulgere poſſit gloria ipoꝝ. Jā aūt alibi didiciſti. qa gaudet vnaqueq; natura que gaudere poteſt extenſione et diffuſione virtutū ſuarū et bonitatis quā a creatoꝛe recepit. Sic̄ apperibus luminoſis ꝛ aromatic̄ ꝛ calidis caloꝛe actuali etiaꝫ ſi inanimata ꝛ inſenſibilia q̄ñ̄no ſint. Amp̄. q ponit celū huiuſmōi ſit oꝛnatū ꝛ decoꝛatū vt p̄dixi non eē. Manifeſtū ē tibi quantuꝫ detrahit glorie dei altiſſimi. Maioꝛes em̄ ac p̄cipuā partē indubitāter. Similiter ꝛ quantū detrahit pfectioni vniuerſi quia potiſſimaꝫ maximāq; ac nobiliſſimā partem. Utriq; autē iſtorū ꝛ incōueniēs ꝛ impoſſibile eſt q̄ nec vniuerſo poteſt deeē capitalis iſta ps ac p̄cipua nec dei altiſſimi gloria adeo enoꝛmiter detrūcata ac decapitata. Qui vo ponit vt dixi ponit et dei gloriā in vltimitate ſue perfectionis et vniuerſuꝫ in cō ſummatiōe ſue integritatis. Qꝛ ſi qs dixerit q̄ qui poſuerit aliud celum ſupꝛa empireum pꝛeſtantius et oꝛnatius ipo ponet in maioꝛi pfectione vniuerſum et deo altiſſimo maioꝛē gloriā. Reſpondeo in hoc duobus modis. primuꝫ quia iſta poſitio ducit rem in infinitum ꝛ cogit euꝫ ponere celos ſine numero ꝛ vniuerſum abſq; termino. Scōm dico quia in coꝛpibus naturalibus non poteſt eſſe nobilitate nobilius ipm̄ enim eſt in oꝛdine celoꝝ ꝛ aliorum magnoꝝ mundi coꝛpoꝝ in vltimitate nobilitatis quemadmoduꝫ ignis in oꝛdine elementoꝝ. Nobilitas autēꝫ coꝛpoꝝ animaliū nō videtur eſſe vniuoca nullo modoꝝ. Debes autē ſcire quia fuerūt forſitan loquentes ꝛ adhuc ſunt qui poſuerūt totū qō eſt a luna ſupꝛa vitam eē ſolummodo et ſtellas atq; lumina ſpiritus tm̄ et nihil omnino coꝛpeitatis vel coꝛpulentie ibi eſſe fulgoꝛes vero et illuminoſitates que ibi apparent ꝓcedere ab hmōi ſpiritibus. Illud aūt qō eos in hunc errorem induxit potiſſimū eē videtur lucis nobilitas et oꝛdo. quoniaꝫ inter coꝛporales diſpoſitiones. ymo inter omnia que videtur prima eis viſa eſt ac nobiliſſima ꝛ propter hoc a ſpirituali natura prima ꝓcel-

fisse. Quare nec corpus esse nec spiritum. sed mediū inter ipa. Tu vo iam nō dubitas quia hmōi homines motuz destruūt in celestibus et celis omnibus et nō soluz sensu indigent q: hmōi homines destruunt in celestibus et celis omnibus et non solū sensu indigent qui nec oculis suis credunt sed pena vt ait Aristoteles. Jaz aūt dixi tibi in p̄cedentib? quia stellarū z humanarū certitudo indigent inq̄sitione p̄scrutata et tractatū desiderat singularem q nō ptinet ad ppositum. z multa de hijs imo maio: pars eorum que hic audiisti ē p̄ter intentionē ppositi. Uerum ego digressuz suū ad illa vt patefacerem tibi aliquatenus pfunditatē z veritatē sermonis phil osophici ne vllo mō putares ipm cōtemnandū esse. Sicut moris ē quibusdaz stultis quibus videtur nihil sapienter dictum nisi viderint illud arma tamē pbationibus et retho:icis flo:ibus adornatū et q ē maio:is insanie q̄quid nō intelligūt erroneū opinant. Tibi ergo de rebus tā difficilibus z a cōsuetudine z exercitatiōe tua tamlonge distantib? sufficiant ad p̄sens ea pauca que audisti donec perueniās ad inuestigationē ptis spūalis vniuersi et donec tibi patefiat natura spiritualitatis et nominētur tibi atq; numerent̄ differētie ipius et compationes. Deinde species o:dines grad? z officia substanciarū spiritualiū et quid de hijs cōtineant vl'habeant sermones autentici qui sunt sermones ppheta:um. imo sermones dei altissimi et post hoc opiniones phylosopho:uz necnō et magoz̄. Addam tibi etiā explanationes hmōi sermonū. necnō et declarationes veritatis in hijs et destructiōes erro:is que circa ea sunt vel fuerūt.

§ Equitur autem ea que p̄cesserūt stabilire esse celi qō applanon vocant. hec aūt fiet tibi duab? vijs Dico igitur q̄ cū celū vltimū qō est empireū simplex sit hoc ē vnius nature et immixtū atq; incompositū et iterū quietum ac stabile stabilitate ppetua. qm̄ quies ac stabilitas o:dine nature p̄cedūt motū z ista bilitatē siue inquietudinē osequēs ē eodē o:dine simplex z mobile. Quare inter celū stellarū fixarū qō ē mobile z multiplicireū qō ē quietū z stabile interuenit ex necessitate celū mediū simplex videlicz z mobile. nō em̄ dubitari potest quādo int̄ simplex stabile z compositū mobile medium fit simplex mobile. Amp̄. dubitari nō potest quin ppositum mobile p̄cedat o:dine nature simplex mobile. Que aūt ē p̄cedunt vel p̄o:a sunt o:dine nature si posteriora eis sunt multofo:tius ipa p̄o:ibus em̄ multofo:tius competit esse q̄ posteriō:ibus. Amp̄. Si mediū illud celū deesset non esset cōpletū in parte illa vniuersum co:poreū et remansisset ibi vacuū nature. Quemadmoduz si solis extremis colo:ibus existentib? mediū nō essent in completa esset vniuersitas colo: et reliquisset inter extrema vacuū valde indecens z deforme creatū. Amplius. O:do nature o:do veritatis est neq; em̄ falsa neq; erronea ē natura. Sicut igit̄ ē in o:dine nature sic et veritatis. In veritate igr̄ ē celū qō applanon nominat. Secūda via ē palam patens et aperta fm eos qui octaue spere sine celo stellarū fixarū ponūt motuz fm obliquū vel in ante et retro. Manifestū est em̄ q̄ rectū p̄ius est deflexo siue obliquo. Nō enim est obliquatio vel deflexio nisi a recto quare motus rectus z inde flexus p̄io: ē motu obliquo et indeflexo. et ppter hoc a ppositione mobile rectū et indeflexum motu obliquo atq; deflexo. Applanon vo ē hmōi. Unde et applanō nominatū est quia sine erro:e hoc est sine deflexione z obliquatiōe ppter hoc em̄ z planete sic nominati sunt quasi erroneiv̄ errabundi ppter sc̄z obliquationes et deflexiones motuū que apparent in eis.

Amplius. Unū multo z simplex multiplici et equale inequali ex necessitate p̄us motus autem applani vnus est simplex z semper equalis. Ceteri vero motus hoc ē alio: celo: econtrario se habent. Quare si isti sunt multofo:tius ille z ppt̄ hoc ei? mobile siue subiectū. Celum vo stellaruz fixarū facile stabilit̄ p mot? stellaz ipārū apparēt ei moueri stelle fixe omēs quēadmodū si fixe eēnt in rota vna revoluēte eas motu suo. Cū em̄ ipossibile sit eas moueri motu ppo sic p̄festim declarabo necessario mouēt̄ motū co:pis in q̄ fixe sunt palā ei ē q: neq; aliq̄ ipellēte neq; aliquo attrahēte qm̄ de ill'ead ē eēt q̄stio et ita curreret res in ifinitū aut eēt circul?. Tu aūt dixisti alibi destructionē vtriusq; istoz̄ incōuenientium. Amplius. si aliqua stella fixa moueretur suo motu ppio. et omnes similiter mouerentur p̄o:ijs motibus.

Manifestū enim est quasdā omnino non moueri videlicet polos ambos.

Amp. Luz omnes hmōi stelle eiusdē nature sint q̄ntū ad principium motus et causam alioquin non mouerent vna specie motus videlicet motu circulari ergo q̄ sunt equalis magnitudinis mouerent eq̄liter et que inequalis inequaliter. Raruz quippe et densum ibi locum non habent Stelle igitur que sunt in maiori vsa lucidiores autvia alijs septētrionalibus ymaginibus moueretur velotius stellis omnibus que sunt circa circulū equinoctialem. hoc autem manifeste falsum est cū septentrionales omnes minores circulos describāt q̄z q̄ sunt inter arietem et librā et generaliter quāto ꝓpinquiores sunt alterutrū polorū tanto minores circulos describūt ineq̄li tempore. Quāto vo remotiz ab alterutro polo tanto maiores circulos describūt in tanto tempore Amp. Si stelle fixe mouerentur ꝓprijs motibus mouerent indubitāter in celo z per illud. Quare scinderent illud atq; diuiderent tot scissuris z tantis quot z quātis stelle ipe eēnt que mouerent. Quare fieret diuisio ptū celi et elōgatio earū vnius ab alia z exitz ipius celi fieret a suis terminis et limitib? quemadmodū si magna corpa instar magnorū montiū mouerent p totū mare scissuras et diuisiones in ipo facerent z extrema ipius maris extrema cogerent littora z inundatiōes immensas facere. Qui eri tus et inundationes et si in mari possibiles essent in celo tamen stellarum manifeste impossibiles sunt cum extrema celi illius quo exire possint nō habeant celū vero superius z irrūpere nō possint. Amplius. tu iam nosti opiniōes phylosophorū de celis quia impassibiles sunt a parte ista hoc est insecabiles et indiuisibiles. Et dixit quidā ex eis quia si secabiles aut diuisibiles essent. aut partes eorū diuise redirent ad cōiunctionem post diuisionem huiusmodi aut remanerent in illa diuisione. Qz si redirent quēadmodū fit in aqua diuisa cuz reditus huiusmodi nō possit fieri nisi per motū rectum. esset igit partiz eius motus rectus et ꝓcul dubio naturalis Quare et toti celo esset motus rectus naturaliter. Necesse enim est partium z totius eundem esse motuz naturalem. Quia igitur ꝓut estimauit iste celo nō est motus naturalis rectus in partib? eiz. Quare ꝓsequens est diuisionem hmōi nō esse reparabilem p reditū supradictū. Quare si fieret diuisio huiusmodi necessario remanerent celi scissi et lacerati et ita in diuisionibus illis essz vacuū aut necesse haberet creator continue diuisiones hmōi nouis coporibus resartire cū diuisiones huiusmodi ex necessitate ꝓtinue fierent eo q̄ motus stellarū cōtinuus sit z nō habens interpolationē. Amplius. si stelle in celo suo fixe sunt et ei adherētes. Manifestū est q̄ impossibile est eas moueri nisi motu ipius quēadmodū claui fixi in rota volubili vel alia queq; adherētia eidem nō est possibile vt moueatur manente huiusmōi affixione et adherentia nisi motu rote ipius. Si vero sunt in celo quemadmodum pisces in aqua vel in mari z mouentur in celo quēadmodū pisces in mari accidit q̄ dixi tibi de diuisionib? z scissuris eiusdē celi. Amp. de piscibus manifestuz ē quia si de necessitate sequerētur motū maris q̄ fixi eēnt vnusquisq; eoruz in loco suo. Alioquin vnde esset ista colligatio et societas motuū in piscib?. Si enī vnicuiq; stellaruz est ꝓprius principiū motus. Unó erit iste societas seu vnitas actus vt eouscq; se quātū motū celi sui. Neq; enī in eis que voluntarie mouent hmōi societas inuenitur nisi in paucis z ad modicū Neq; in eis que naturaliter mouētur hoc vnq̄z repitur nisi adinuicē alligata sint vel alterū in altero fixum vel ambo in tercio. z ꝓpter hoc motum tercij ex necessitate sequentur simul. Amplius. Aut ꝓmuniscant stelle et celuz in principio motus q̄ē dicere aut vna et eadem virtus est q̄ mouet celum et stellas aut nō. Qz si cōmuniscant hoc ē si vna z eadem virtus ē mouēs illud et illas. Sicut igit nō habent ꝓprium motorē sic neq; ꝓprium motum z quemadmodū mouēt a motore celi dū mouet celum. Ita et mouentur motu ipius celi nō enim motor celi motū influit in celū z stellas equaliter ordine influentie licet ordine tpis hoc faciat. Quēadmodū motor manus tue nō influit simul ordine influentie motū super manum tuam z sup dolabrā dum aliqd dolas. Simul inq̄z ordine influentie. licet ordine tpis hec simul faciat. Sic motor celi primum super celum motum influit et per hmōi motum super stellas. Si vero nō cōmunicant in principio motus. Unde igitur tanta societas tanta

q̄ vnitas in motu. Diuersitatē enim p̄ncipiorum mediatorꝫ diuersitas sequi cōsueuit effectuū Amp̄. stelle aut partes aut membra aut īstrumēta aut ornatus sunt ipsius celi. Quodcūq; autē istorum sit necesse est vt moueant motu ipsius celi partes enim ⁊ membra ex necessitate mouentur motu totius ⁊ a vtute mouente totū. Similiter instrā ⁊ ornatus motu vtentis siue habentis illas. Amp̄. si stelle fixe essent in celo ⁊ mouent motu ipsius tantū mouerent indubitanter eadem ordine et equalibus p̄ omnia velocitate ⁊ tarditate. Quare mihi accrescit eis q̄ntuꝫ ad motum vel mouendi modū ⁊ ordinem ex eo q̄ eis ponit p̄pus motus. Inutiliter igr̄ atq; superflue eis ponitur. Quare ex necessitate motu corpis in quo sunt mouentur Est igr̄ celum in quo ipse stelle sunt. ⁊ hoc est celum cuius stabilitionē intendebam Scito aūt quia si dixerit quis stellas esse sub celo stellaꝫ. idem sequi necesse est. Cū em̄ sit inter illas vacuū nec adinuicē ipse sint continue vel contigue erit necessario corpus continēs eas omnes. Quare erit circundans oēs celos septem planetaruꝫ ipm igitur erit p̄pa nominatiōe celū stellarum siue stellaꝫ fixarū. Amp̄. si stelle moueret p̄prijs motib⁹ a diuersis motoribus que est causa p̄pter quā ille que p̄pinquiores sunt polis mouerent tardius. Qui vo remotiores ab eis velocius.

Amp̄. quō starent ymagines signorū ⁊ alie ymagines seu choree earū. hec igr̄ sunt duo iudicia certissima quib⁹ iudicatur eas moueri solo motu corporis qō celum stellarū fixarum dicitur videlicet stabilitas ymaginū in figuris suis p̄petua et indissipabilis deinde ordo ipe ⁊ eq̄litas motuū earum atq; p̄formitas ad motū corporis ipi⁹ celi que vtiq; tanta est ac si nō alius esset stellis motus q̄ motus corpis celi. Intantū igitur stabilitū tibi fic celum stellarum fixarū. Stabilitio vo celorū inferiorum vicz septem planetaꝫ est per motum eorum qui bz obliquationē etiaz declinationem ad austrū ⁊ aglonem ⁊ hoc est acceptum a sensu qui ē per oculos. In primis igr̄ scito quia impossibile ē vt vni corpori sint duo motus p̄trarij simul. Declaratio autem hmōi est duplex p̄ma quia duorum motuū contrariorꝫ simul existentium non est vnum p̄ncipiuz immediatū q̄ per se. Quare nec vna vtus simul vtrumq; eorum efficiens. Corpus igr̄ quia talibus motibus mouet mouetur a duab⁹ vtutibus simul. que vel sunt eq̄les vel inequales. Qd si fuerint eq̄les stat igitur ⁊ q escit ex necessitate corpus hmōi. Siue em̄ trahatur siue impellat in ptes contrarias postq̄ attractiones ⁊ impulsiones eq̄les sunt necessario altera alterū non superabit aut vincet. ⁊ eodēmodo se bz ī motu albationis quā si eq̄liter agant ⁊ eq̄les caliditas ⁊ frigiditas in aliq̄d corpus vel remanebit in statu in quo erat vicz tepidum vl̄ calefiet in parte ⁊ in parte frigefiet. Totū autem calefieri vel totum frigefieri in casu ō quo agitur impossibile ē. Sic duab⁹ vtutib⁹ eque fortibus in corpus aliq̄d ad contraria loca trahentibus impossibile ē totum alterutrā earum sequi. Quare vel stabit in loco vno totaliter vel scindet vl̄ dirumpetur in partes. Manifestū igr̄ est q̄ impossibile ē corpus aliq̄d totaliter duob⁹ motib⁹ p̄trarijs moueri. Secūda vero declaratio est p hoc q̄ est manifestū impossibile vicz corp⁹ aliq̄d esse simul in duobus locis si prima sint adinuicē illa loca hoc est cōtigua. hoc em̄ impossibile manifestū euident sequitur ex hac positione qua ponitur corpus aliq̄d moueri sil̄ duob⁹ p̄trarijs vel oppositē motibus oppositos āt mot⁹ vocam⁹ q̄ sunt vel q̄fiūt ad diuersa loca quaꝫ alteri non ē via ad alterū hoc aūt descp̄tione lr̄arū facile tibi patefiet. Esto em̄ q̄d corpus aliq̄d moueatur ad duo loca q̄ exempli gra nominantur d. ⁊ e. ⁊ sit b. mediū ad d. locum c. vo ad e. Manifestū ē igr̄ quod hmōi corpus motu quo mouet ad d. locū p̄us intrat b. locū medium quā p̄ueniat ad e. quia igr̄ simul mouet ad d. ⁊ e. sil̄ intrat b. ⁊ c. Quare simul erit ex necessitate in b. ⁊ c. Eodēmodo in d. ⁊ e. Quia igr̄ hoc est manifestū impossibile. necesse est impossibilem eē positionē ex qua segtur. Et hec ē via per quā destruit opinio eorum q̄ posuerūt planetas septē moueri circa motū octaui celi p̄p̄o motu ⁊ hoc ad orientem. Motu vo ipsius celi rapi eos motu p̄trario scz ad occidentē hoc em̄ impossibile ē indubitanter siue vtutes sic mouētes eos sint eq̄les siue inequales q̄m si equales fiunt necesse habent stare ipi planete ⁊ dissrumpi. Si vo ineq̄les ex necitate sequūt fortiorē. Si autez diligēter intenderis vus istis apparebit tibi via per quā ex necessiꝫ

tate cogentur q sic posuerunt. Solē quādoq; eē simul in oriente ⁊ occidente ⁊ de alijs planetis eadē incōuenientia eosdē sequetur.

Js aūt ita declaratis reuertar ad
b motus planetaꝝ et dicam quia si
præter motū obliquuꝫ ⁊ declinationis quā dixi tibi eēt vnicuiq; eoꝝ motꝰ ꝑpus alius circularē ad similitudinē motu umstellarū fixarum non eēt eis motus obliquus qui in eis appareret ꝓpter oppositionem seu contrarietatē motuū istorum ꝓpter rationes quas audiuisti. Virtus enim mouet quācunq; ex stellis circa centrum circuli sui nō permittit eā ingredi ab ordine suo vt aliqua hora scꝫ sit propinquior alteri poloꝝ aliqua hora remotior. Et hec est ordo motuum qui apparet omni vidēti in stellis fixis. Q̄ si aliqua earuꝫ egrediref ab ordine suo fieret ex necessitate in ea que p̄dixi tibi de appropinquatione ⁊ elongatiōe ad alterutꝝ duorum poloꝝ. Manifestum igr̄ est quia isti duo motus nō compatiūtur se corpore vno Quare cū motus iste fm obliquū appareat in vno quoq; septē planetaꝝ necesse est nullum aliū motum eis esse ⁊ q̄m nullus eoꝝ est q non sit in aliquo corpore ꝓtinente ipsuꝫ cuius motu excitate vel moueē. Unusq;q; vel ꝑ̄ dico q̄m mouentur oēs motu vnius corporis. alioqn mouerentur oēs vno motu eq̄li ⁊ similis ordinatiōis motui stellaꝝ fixarum. Una em̄ reuolutiōe vnius corporis fieret reuolutio omniū planetarū ⁊ tempore vno et eq̄li apparet aūt ex sensu quia reuolutiōes iste que fiunt in planetis fm obliquū non sunt fm vnū motum sed est in istis diuersitas. sicut reuolutio lune ꝑ̄ vnius mēsis est ⁊ reuolutio solis fim̄r vnius anni ⁊ de alijs planetis nota est diuersitas. Sicut reuolutio saturni q̄dragīta annoꝝ vl̄ circa ⁊ reuolutio Jouis duodecim ⁊ aliorum sim̄r diuersitates in hoc note sunt ⁊ descripte in libris astronomoꝝ ⁊ declarate ibidē ⁊ hic est motus quē dicunt eē ad orientem ⁊ quē dicunt planetis esse ꝑ̄pum. Quare manifestū est q̄ non motu vnius corpis mouef motu hmōi. Mouent igr̄ multoꝝ corpoꝝ motib⁹ motu hmōi. Corporaꝝ ꝓtinētia ipos celi eorundē noiantur aqud oēs apparet etiam p aliam viā quia hmōi motus non ē motus eoꝝ nec eis est possibilis et hoc ē quia nullus eoꝝ mouetur circulariter circa centꝝ aliq̄ motu dico diurno ⁊ nocturno cuius mēsura ē vigintiq̄ttuor horę equales. Uerbi gracia vt exēplum habeas in sole. Dico quia sol motu hmōi non reuertitur ad locuꝫ a quo incipit moueri illo motu. Non enim oritur in loco vbi ortus fuerat die p̄cedenti ymo lōge ab illo loco quasi per gradū vnum. donec cōpleatur declinatio motꝰ ipsius a puncto quippe solsticij hyemalis vno quoq; die naturali id est spacio vigintiq̄ttuor horarum equalium incipiēs declinare ad septentriōꝫ nō cessat declinare donec veniat ad circulū septentrionalem qui est terminꝰ ⁊ completio declinatiōis ipsius quasi ad mediū cancri. Ex quo apparet manifeste quia iste motus non est eius ymo nec est alicui corpori possibilis non em̄ est circularis q̄m non est circa aliquod id est non ē ei centrum vel circulus q̄m non est ab eodem ad idē reuertio. Sꝫ neq; rectus est rectitudine opposita curuitati. Quare indubitāter non ē motus potissimū celestē cū figura ipius sit curuitas incōpleta ad modum spere. Amp. gradus quē dixi declinatiōis aut transit a sole ꝓtinue per diē ⁊ noctē. Ita scꝫ vt qualibet hora die vel nocte aliquid de illo trāseat aut fit saltu ⁊ in hora aliqua. Quia igr̄ hoc ē impossibile vt fiat saltu ⁊ in hora ⁊ hoc est p aspectū euidēter deph̄endi pōt in astralabio ⁊ alijs instrumētis quare ꝓtinue ex necessitate mouetur motu declinatiōis ad septētrionem in parte dicta circuli ⁊ cōtinue mouetur motu circulari ab oriente in occidentē ⁊ econuerso. isti aūt motus motus euidēter ꝓtrarij sunt. Quare manifestū est nō moueri solē motu ꝓprio sed potiꝰ motu corpis ꝓtinentis ipm Juxta modū quē declarauit alpetragi in libro suo de hoc. Et declaratiōes eius nō parum adiuuabūt te ad id in quo es hoc est ad stabilitiōꝫ septem celoꝝ septē planetarum quaꝝ declarationū summa hec est. q̄ motus quiuidenf in eis nō est possibile vt sint eis ꝑ̄pum nec ex motib⁹ eorum est iste qui eis imponif transitus circuli zodiaci ⁊ partiū eiꝰ ꝑ̄pe ꝓpter duas causas. Primū quoniaꝫ ꝓprie in eo circulo non sunt ymo sub eo lōge distantia incredibili Scōm quia transitus iste magē est ipius circuli signoꝝ potius em̄ circulus hmōi transit suis revolutiōib⁹ ipos planetas q̄m transeaf ab eis. ⁊ hoc ē q̄m mo-

uentur inequaliter. Completa ẽm vna re uolutione cuiuscunq; ex planetis diurna completur vna reuolutio eiusdẽ circuli et aliquid amplius de secũda ⁊ ideo planetarum vnusquisq; nõ inuenitur neq; apparet esse in fine cõpletionis reuolutione siue diurne sub ea parte circuli signorũ in qua apparebat in p̃ncipio eiusdem reuolutiõe. Verbi gracia. Si fuerit sol sub gradu aliquo circuli illius in p̃ncipio alicuius diei in ortu suo completa illa reuolutiõe sua diei ⁊ noctis illius non inuenietur in ortu suo. hoc ẽ in p̃ncipio secũde diei sub eodem gradu ymo sub alio anteriori quẽadmodum si fuerit in ortu suo in p̃ncipio hmõi diei Sub primo gradu ponat̃ arietis non inuenietur cras eadem hora sub eodẽ gradu ymo sub sequẽti scz secundo. Causa aũt in hoc est velocitas reuolutionis celi stellaꝝ fixarũ q̃ addit singulis diebus naturalibus sup velocitatẽ motus celi deferentis ⁊ reuoluentis solem fere gradum vnũ et hee additiões cum collecte fuerint complebũt reuolutionẽ circuli signorum fere aut ꝓpe. Tempus autem reuolutionis istius annus solaris ꝓpe dicendus est cũ fuerit examinatissima calculatiõe collectũ ⁊ hoc est intentio philosophi p̃nominati alpetrãgi. Apparet etiam tibi ex hijs causa erroris eoꝝ qui putauerũt solẽ ⁊ alios planetas moueri circa motuz celi stellaꝝ fixarum ad orientẽ. non em̃ aduertẽt additionẽ quã dixi tibi que ẽ velocitatis motus celi stellaꝝ fixarũ super velocitatem motus celoꝝ septem planetaꝝ ⁊ ideo attribuerũt trãsitum circuli signorũ planetis quasi trãsiret ab eis vere ac ꝓpe motu ipsorum cũ potius ipe motu suo eos transeat ⁊ sup velocitatẽ eorum velocitas eius addat vt dixi tibi. Et quia saturnus ꝓpinquior est celo stellarũ siue circulo signorum ꝓfundiorẽ in velocitate motus eidẽ celo q̃z oẽs alij ⁊ hic ẽ ordo nature. Quare minus discrepat in hoc ab ipso ⁊ propter hoc minus addit velocitas motus ipius celi sup velocitatẽ motus saturni siue celi ipius. Quanto aũt minores sunt additiones singulorũ dierum tanto necesse ẽ ꝑtes eorũ colligi ad ꝓpletionẽ annue vel anualis reuolutiõe. Quare necesse fuit annũ saturni longe maiorẽ esse anno solari p̃mutata ꝓportiõe additionis ad additiõz Verbi gra. Sicut apparet manifeste de sole q̃ addit velocitas motus celi sup velocitatẽ motus illius singulis diebus gradum vnũ. Sic ⁊ i saturno manifestissimũ est q̃ velocitas celi addit sup velocitatem motus saturni vel celi ipius trice'imũ tm̃ vnius gradus. Qui oẽs additiões cũ collecte fuerint donec impleat integrã reuolutionẽ celi non ꝓplebũt nisi in spacio q̃dragita annoꝝ q̃ est annus saturni Similis est causa de anno Jouis qui ẽ duodecim annorũ solariũ. luna vero qa longissime a celo seu circulo signorũ remota est maxime discrepat in motu ⁊ velocitate illius a motu circuli signorũ quare ex necessitate maiores sunt additiões motus circuli signorũ sup motu illius ⁊ ꝓpter hoc merito pauciorib⁹ hmõi additiõibus cõpletur integritas circuli. Jnuẽtus est em̃ addere circulus signorũ sup motũ lune singulis diebus tredecim gradus ⁊ duas tercias vnius gradus q̃ cũ aggregate simul fuerint cõplebunt circulũ integrum ⁊ tps earũ erit menſis qui ꝓpe annus est lune ⁊ iuxta hanc viã se hz de ceteris planetis fm intentionẽ dicti philosophi. Cui⁹ ingeniositatẽ inde ne sperneris. Aggregabo igr ratiocinatoz ex oĩbus ante dictis ⁊ dicaz q: motus alterius mõi qui ponit̃ in planetis impossibilis est ꝑmuz ꝓpter scissuras antedictas deinde qa nec polos hz nec cẽtrum cui⁹ figura eius nec circularis fit nec circulari sillis imo irregularis ⁊ inaudita vsq; ad tpa hec. Tercio ꝓpter ꝓtrarietates quas audiuisti de ꝓtutib⁹ mouẽtib⁹ Quarto ꝓpter superfluitatem motus huius qa neq; addit ista positio aliqd motui vl̃ in velocitate aut tarditate aut ordine. Eadem enim oĩa accidũt planetis de tarditate ⁊ velocitate de occultatiõe ⁊ apparitione de ꝓiunctiõib⁹ ⁊ oppositiõib⁹ ⁊ alijs oĩbus que astronomi reqrunt ponẽtibus eos moueri motib⁹ celoꝝ suoꝝz que accidũt positis istis q̃ tãtas habẽt difficultates ⁊ ꝓtradictiones quare nõ soluz super uacue ponitur eis hmõi motus se etiam noxie ⁊ pnicioſe. Amp̃. i regione septẽ planetarũ certum est non eẽ vacuuz. Ne cesse igr ẽ vel esse ibi corpus vnũ vel multa. Jn quo vel in qbus ⁊ per quod vel q̃ moueantur hmõi planete ⁊ pene eadem in hoc dices que dixisti in motu celi stellati aut em̃ corpus illud habet motũ ⁊ illo motu reuoluit planetas aut non. Si sic non erit igr diuersitas in motibus eoruz nisi qualis est in motibus stellarũ fixarũ

quare non habebūt declinationes ad austrum vel aquilonem sicut stelle fixe. Sed mouebunt vno ordine ī circulis eque distantibus Contrariū autem apparet euidenter a sensu. quare vel non est vnū corpus ibi continuū vel non est illud reuoluens corpora septem planetarū. Q̄ si dixerit q̄ reuera est ibi vnū corpus continuum. sed non reuoluit corpora septem planetarū tunc necesse est corpa septez planetarum in illo z per illud moueri z tunc occurrit inconueniens de scissuris z diuisionibus corporī illius quēadmodū de scissuris z diuisionib⁹ celi stellati. Q̄ si dixerit quia corpus illud reuoluit corpora septem planetarū. Manifestū est hoc eē impossibile cum corp⁹ illud nō possit habere nisi motum vnū quare non pōt mouere motu illo aliqua q̄ in eo sint nisi motu vno. Apparet aūt multa diuersitas in motib⁹ planetaꝝ. Necesse igr̄ est in regione illa esse corpora multa z ab illis moueri corpora septem planetaꝝ. Non dico in illis z per illa ꝓpter scissuras z diuisiones quas predixi tibi que corpora nisi essent ambientia z cōtinentia totum qō est postea sed essent sicut globi pregrandes maiores longe q̄ sint corpora planetaꝝ tunc eadem eēt questio de motibus illoꝝ z qete que ē de motib⁹ ipoꝝ planetarū. Quare relinquit vt corpora illa sint corpa grādia z sperica ambiētia ea q̄ sub ipsis sunt totaliter z hmōi corpora vocamus celos cū sint mobilia z mouentia motu suo corpora septē planetaꝝ. Quia igr̄ numerus motuū est iuxta numez mobiliū siue mouentiū. Numerus aūt motuū septenari⁹ est sicut euidēter apparet p diuersitates additionū prenominataꝝ. Numer⁹ igr̄ celorum qui sunt inter celū stellatum z q̄t uor elemēta septenari⁹ est cū manifeste apparcat septē eē motus Jam enī claruit tibi ex hijs que precesserūt quia motus septem qui apparēt in planetis non sunt eorum ꝙppe sed sē sicut partiū in totis suis q̄n ipsa tota mouent ꝓpe igitur septē celoꝝ illoꝝ sunt hmōi motus. Jndicat etiam ista diuersitas q̄ motus istorum celorum septem nō sunt circa polos circuli equinoctialis seu circa polos mundi neq; super axes eoꝝ ymo circa polos circuli signorum z sup axem eiusdem. Si enī circa polos mundi esset vel super axem mūdi sequeretur id q̄ apparet de motibus planetarū de necessitate motuū stellarum fixarum z ꝓpter hoc non apparet declinatio in planetis ad austrū vel ad aquilonem z hoc ē qm̄ si ymaginatus fueris duos circulos habentes idē centruz z duas stellas moueri in eisdem circulis circa cō mune centrum earū z super polos eorundem circuloꝝ. Si stella que describit maiorem illorum circuloꝝ non habet declinationē vel exit a circunferētia eiusdē circuli neq; illa que describit minorem circulum habebit declinationē vel exibit a circunferentia circuli sui. hmōi autem declaratio erit hec. Manifestum ꝙppe est q̄ vnusquisq; planetarū habet locum in celo suo sub aliqua stella que est in circulo signorū. Quare si celi septem planetaꝝ sequuntur in motib⁹ suis z ordine motuum ipoꝝ sequuntur z planete omnes motus stellarū in ordinibus suis z in equalitate tempoꝝ reuolutionū iporum. Quare non habebunt declinatiōes. Sicut neq; stelle fixe. Sequit ergo ex hijs ga motus planetarū sunt sicut dixi. hoc est circa polos zodiaci siue circuli signoruz z inde sunt ei declinatiōes iste sequentes declinationes circuli signoꝝ quib⁹ declinat a circulo egnoctiali siue eq̄tione diei. z ego non induxi tibi ista de motibus planetarum ꝓpter ipsos motus eoꝝ. Sed ꝓpter stabiliendū esse ipsorum celo q̄ z numerū eorundem. facilis aūt est tibi declaratio declinationū istarum. Si clare ymaginare potueris motus istos obliq̄s septez celoruz additiōes que fiunt a motu octaue spere ex reuolutiōibus eius q̄tidianis super reuolutiōes ipsorum. Quēadmodū enim rectitudo motus vniuscuiusq; istoꝝ septem celorū ꝓhiberet declinatiōes planetarum z apparitiōes eorum ad austrū z aquilonē. Sic z ɔclinatio z obliquatio motuuz eoꝝ facit diuersitates apparitionum z obliquationū planetarum ad austrum z aquilonē. nec te conturbet q̄ aq; busdā minus intelligētib⁹ dici solet quasi moueatur nauis aliqua motu aque deferētis eam hoc est ea velocitate qua ipsa aqua z aliquis moueatur a puppi eiusdē nauis ad ꝓpam vel econuerso. z hoc motu contrario ipius nauis q̄ mouebit homo ille duobus motib⁹ cōtrarijs videlz motu nauis z hec quidē est motus aque nauem deferentis z insuper motu ꝓprio quo ptransit longitudinē nauis. Jste enī

sermo hominū est ꝑuce cōsiderationis et hoc est qm̄ si pari velocitate nititur cōtra motum nauis quia mouetur ꝛ nauis Dico qm̄ hmōi bō non mouet a loco ſz i loco ꝛ motu isto retinet locuz in quo ē ne transferat eū nauis ad alium. ꝛ hoc manifestū est a sensu quia si vocaueris signum aliqō extra aquā vel etiam in aquā a dextris eius vel a sinistris directe videbit se ꝛ quecunqz enim intuebit in directo eiusdem signi toto tpe motus illius ꝛ si notauerit duo signo p̄dicto modo erit hic manifestus. Qd si maiori velocitate q̄ nauis moueat intitur circa motū illius tunc manifestum erit a sensu p̄dictos modos id ē p signa notata vel affixa qz mouebit a loco ꝑ spacium aliqō. Si vo minori velocitate nitatur circa motū nauis quā nauis ipa moueat tunc necessario seqtur motū nauis sed non tāta velocitate q̄nta nauis ꝛ hoc est eisdē modis similiter manifestū fiet a sensu. Quare manifestuz est hmōi boies errasse qui in p̄dictis exemplis opinati sunt moueri hoiem sic motū ꝓtrarijs motibus. Si quis vo dicat motū rectum opari motum circulare ꝛ iterum motū circularem opari motū alium circularez illi ꝓtrariū. dico quia verum ē hoc ꝛ apparet a sensu. aqua quippe mouēs rotā ligneaz patriam molendinariā mouet motu recto ꝛ mouet rotā illam circulariter ꝛ iterū rota illa mouet circulariter rotā aliam vl coltīnam cui affixa ē mola ꝛ ipam etiam molā per illā motu alio circulari ꝛ ꝓtrario Sed manifestū est q̄ ista oīa per accidēs fiūt ꝛ non per se. Nōdum aūt scitum ē a me nec ad huc peruenit ad me q̄ ab aliq̄ scitū sit. q̄ hmōi machine vel machina inuenta in celis sunt quāz ꝓblome⁹ dicat quia multa corpa sperica sē ibi que vel q̄rum motus nōdum sciunt. Eodēmodo rīdeo tibi in motu bige siue q̄drige q cōpositus ē indubitanter ex multī motibus motus em̄ axis rectus tm̄ est. motus vero rotaz ē motus multi angularis ꝛ hoc est qm̄ singula p̄cta singulor radioz describunt figuras multī angulas ꝛ vident eē hmōi figure difficile ymaginabiles ꝛ re-uera hominib⁹ qui in hmōi pauce exercitatiōis sunt difficilis ē ymaginatio eaz Qd si eas ymaginari tibi placuerit ymaginare ꝓmū in vno puncto ex aliquo radiorum eiusdē bige vel quadrige ascensus quos facit ꝛ de ascensus reuolutione rote sue ꝛ erit tibi facile de omnib⁹ alijs similiter ymaginari. Ordo vo celoz ꝛ declarare posse videtur duab⁹ vijs. Et ꝓmuz ꝑ viā alpetragi de quo tibi feci mentione in ꝑcedentibus. Quoz eiñ motus ꝓformiores sunt motui celi octaui ꝓpinquiores eidem celo vident. Quorum vo motus magis a motu illi⁹ discrepāt remotiores Sicut euidenter ostendi tibi in motu celi lunaris ꝛ hec fuit sīa p̄nominati philosophi. hz aūt causam sue ꝓbabilitatis hanc. q: vicz cōformitas ꝛ similitudo in motu comitatur aut forsitan effectiue sequit cōformitatē ꝛ similitudinē in natura. Cōformitas vo in natura ꝓpinquitatē ꝛ vicinitatē ꝛ interdum vnitatē in loco ꝛ situ siue positione. Econtrario aūt diffōmitas ꝛ dissimilitudo. quare idem erit ordo situū ꝛ siue positionum atqz locorū ipis celis qui est cōformitatis ꝛ diffōmitatis in natura ꝛ motibus eorū. Secūda via euidēs est in parte a sensu. Eclipsis em̄ solis que per interpositionē lune est indicat solē ꝛ celum eius superiores esse luna ꝛ celo ipsius ꝛ lunaz ipam citeriorē ꝛ inferiorē esse aliogn nec ꝓhiberet radios solis a mundo inferiori nec solem ipm videri ab hominibus sua interpositione. Eadē via apparet q: mercurius est marte citerior ꝛ terre vicinior cū martē manifeste inuent⁹ sit eclipsasse q ꝛ in alijs planetis possibile est euenisse. Per instrumenta vo astronomica ꝛ etiā quedam geometrica idē ordo certissime deprehensus est ꝛ deprehendi potest Cū enim inuenta sit distantia centri terre ad vnāquā q: quindecim stellaz fixarū. Similr ꝛ distātia que est ab eodē centro ad stellā saturni inuentū est stellā saturni inferioem eē ꝛ etiam excessus distātie ad distantiā ꝛ p eandem viā inuente sunt distātie omniū planetarū ab eodē centro tre. Quare differentie ꝛ ꝓportiones earum adinuicē ꝛ ꝓpter hoc ex necessitate ordo ipoz planetarum in ꝓfundit ꝛ posteriorit in superiorit ꝛ inferiorit et hoc dēs alibi dixi.

De ꝓfunditatib⁹ ipoz celorum siue de spissitudinibus eorum.

Tandē erigam te ad plenioꝛē considerationē ipsoz celorum que sūt magna mirabilia dei altissimi et vt dem tibi occasionē exercitationis amplioris dicā tibi aliqua de ꝓfunditatibus ipoz celoz hoc ē de spissitudinibus eorum. In ꝓmis igr illud dico qz ꝓportio

nales magnitudinib⁹ ipoꝝ debēt esse ꝓfunditates eoꝝ ⁊ hoc idez manifestū ē in aialib⁹ eiusdem spēi coꝛporibus em̄ eo rum partes coꝛporū ꝓpoꝛtionales sūt ni si erroꝛ siue pctm̄ nature aut alia ꝙ occasio hoc impediuerit. Uerbi gra tibie tibijs ⁊ digiti digitis et ossa similiū membroꝝ ꝓ poꝛtionalia sunt totis suis. Uerbi gracia Si totū corpus vni⁹ duplū est in magni tudine ad totū coꝛpus alterius erit tunc ti bia dupla ad tibiā et ossa in eadē ꝓpoꝛti one se habebūt. Quia igr̄ nec erroꝛ natu re nec alia hmōi occasio locū habet apd celos necesse est ita se habere vt dixi Erro rem aūt nature sane intelligo Non em̄ er rat natura q̄ntuz in ea est in opibus suis aut opationib⁹ ſz̄ꝑ aliqđ ex accidentib⁹ impeditur quemadmodū qđ strumosi vl̄ giboſi nascunt aliqui homines fieri dicit̄ per erroꝛē nature cū fiat ex alia intentiōe quā ex intentione nature. Manifestū igr̄ est eam esse ꝓpoꝛtionē spissitudis seu ꝓfunditatis vniuscuiusq; celoꝝ ad ꝓfun ditatem seu spissitudinē cuiuscunq; alteri us que ē magnitudinis totius ad magni tudinē totam. Quare q̄ntominus est ce lum totū lune toto celo sol⁹ tātominus ꝓ fundum siue minus spissum ē alterum al tero ⁊ ad hunc modū de alijs. Amp̄. si aliter se haberet essz̄ in ipis celis multa indecentia multaq; deformitas ⁊ non eēt ordinatio nature aut rectitudinis int̄ eos nec etiaz̄ inueniret tam hmōi discrepātie Qualiter em̄ vel natura vel deꝰ altissim⁹ ꝓuidisset celis amplitudines ordinatas ⁊ nō spissitudines siue ꝓfunditates iuxta eundē ordinem. Qđ si volueris estimare de q̄ntitate ꝓfunditatū ponā tibi exēplū in sole dico igr̄ qđ sol totalit̄ ē inter duas supficies celi sui hoc est inter intimā q̄ cir cumoluit atz̄ circūdat celū lune ⁊ est ter minus spissitudinis siue ꝓfunditat̄ ipius ⁊ extimā eiusdem supficiem. Si em̄ exiret vel in parte vel in toto ab extima supficie cōexitatis celi sui tunc vel ipe totus vel pars illa essz̄ in celo alio videlicet celo qđ est primū celo solis. Quare sua reuoluti one faceret scissuram in eodē. Utrunq; aūt istoꝝ est inconueniens vicz ⁊ qđ ipe non sit in celo suo totaliter vel q̄ sua reuoluti one scindat celum primū celo suo et hec scissura tam grādi hoc ē ad magnitudinē ipsius solis. Eadem incōuenientia sequū tur si exiuerit ab intima supficie celi sui ex necessitate em̄ tunc erit in celo lune vel to tus vl̄ in ꝑte ex quo sequūtur eadem incō uenientia. Quare relinquit̄ ex necessitate ipm̄ esse totaliter locatum intra spissitudi nem celi sui. Ex necessitate igr̄ ꝓfunditas seu spissitudo celi solaris aut maioꝝ ē aut ad minus equalis dyametro ipsius coꝛ poris solaris. Jam autē declarauit ptho lomeus q; diameter solis q̄ntoplus sesq alter est ad dyametrū terre hec autem est ꝓpoꝛtio viginti duoꝝ ad quattuoꝝ. Cum igr̄ posuerē iuxta positiones philoꝛopho rum geometrarū scilicet ⁊ astronomoꝝ ⁊ ꝓbatiōes eoꝝ pones ex necessitate q̄ quies tantum est decemmilia qđ leucas cum ipsa mediate dyametri terre que est mille leucas totum dyametrū solis vnde cimmilia leucarū. Quia igitur iam decla tum est tibi qđ ꝓfunditas celi solaris siue spissitudo ad minus equalis est longitu dini dyametri solis.

Nota spissitudinem celi solaris ⁊ so lis ⁊ lune.

p Atefactū est tibi consequenter per hoc ꝓfunditatē illam non mino rem esse vndecimmilib⁹ leucarū. Uerisimile autē est ⁊ longe maioꝛē esse. Per eandē viam erit declarare de alioꝝ celoꝝ in quib⁹ planete alij mouentur ꝓfunditatibus vicz quod ad minus ꝓ funditates eoꝝ erunt longitudines dya metroꝝ ipoꝝ planetarū. Que vero declarauit ptholomeus ⁊ alij lōgitudies dyametroꝝ ipsoꝝ planetarū consequ ter declarauit ꝓfūditates ipoꝝ celoꝝ ad minus tātas esse quante sunt lō gitudines dyametroꝝ ipoꝝz planetarū. Uerbi gracia qa declarauit lunā esse oc tauā partē totius terre declarauit dyame tz̄ lune eē mille leucaz̄ ⁊ hoc est qm̄ ꝓpoꝛ tio spere ad sperā est dyametri ꝓpoꝛtio ad dyametrū triplicata ⁊ ad hūc mo dum se bz̄ de alijs ꝓpoꝛtio enim duoꝝz miliū ad mille triplicata est ꝓpoꝛtio octo miliū ad mille ⁊ hec ē octupla hec autem dupla triplicata. Juxta hanc viā negocia beris in alijs et inuenies ita esse si libros eoꝝ cōsulere volueris.

Contra illos qui dicunt planetas esse maliuolos.

q Uoniā autem circa ꝓtutes tā pla netarū q̄z stellarū fixarū errauerūt erroꝛib⁹ i impietatez̄ ꝯgentib⁹ et blasphemauerūt etiā loquētes ꝓtra boni-

tatem dei altissimi dicẽtes quosdã eorũ esse malos ⁊ exẽsse vocãtes eos in fortunia et attribuẽtes eis magnã partem malor id est vicior ⁊ pctor que fiũt in isto mõdo inferiori vicz homicidia furta rixas cedes vulnera hoim ⁊ prelia lites ⁊ iurgia fraudes ⁊ q̃cunq; sunt hmõi pscrutandũ ẽ de hoc hec qppe infamatio planetar duorũ vicz saturni ⁊ martis in plasphemiã direcꝛe infundit creatoris. Si em̃ per se hoc ẽ ex naturali intẽtione ꝓtutum suarũ causse sunt malorũ hmõi necesse est ⁊ ipos naturaliter eẽ malos ⁊ ꝓtutes eor. Cum igr et esse suum ⁊ ꝓtutes oẽs quas habẽt naturaliter a creatore receperit. Seqtur ex necessitate creatorẽ malũ esse q ⁊ malos sciẽter ⁊ volũtarie creauerit ⁊ malas ꝓtutes ⁊ ad malũ eis ꝓtulerit cũ nulli dubiũ esse possit ipm nihil creasse nisi sciẽter et volũtarie et ꝓtutes oẽs dedisse creaturꝛ ad id ⁊ ad qõ p se sunt nõ ad intentionẽ abusiones. Qui igr ita ponunt vt dixi manifestum ẽ ista infamatiõe duorum planetarum eos blasphemare circa bonitatẽ creatoris omnis aũt blasphemia circa creatorem non solũ impietas ẽ ferro ⁊ igne exterminãda Sed etiã error impossibilis. Bonitan em̃ creatoris nihil mutabiliꝛ est possibiliter accidit. Qꝛ si dixerint qꝛ mala hmõi non ꝓueniunt a saturno ⁊ marte p se nec intentiõe naturali nec intentione volũtaria. tunc manifestũ est eos ridiculose hmõi homines et magis inique ⁊ magis erronee planetas istos noiasse infortunos vel infortunia aꝛ malos. Primũ quoque ex accidenti p hũc modũ fiunt non noiant neq; denoiant res neq; auferunt naturales nominatiões et rebus p se debitas. Quare saturnus et mars nominãdi sunt boni et fortune et fausti cũ iste nominationes eisdẽ debeantur naturali bonitate quã nec casꝰ nec accidẽtia hmõi eis auferre vnq; potuerunt. Neq; em̃ lux solaris mala dicẽda ẽ quia ex ea vel contingit interdũ vel contingere potest execatio alicuius stulte ipm solẽ et diuinus intuẽri neq; ignis ꝓpter hoc malus noiandꝰ est qꝛ ex ipo interdũ ꝓtingit exustio vel alicuius ex bonis ⁊ sacris domibꝰ q̃les sunt tẽpla aut eẽ alicuiꝰ viri sancti et optimi. Si mr̃ si lapis cadẽs obuiauerit alicui bono viro et leserit ipm vel etiã occiderit nõ ꝓpr̃ hoc vel malꝰ dicẽdus ẽ vel culpãdꝰ lapis ei intẽdebat solũmõ q̃rere et acgrere sibi locũ ꝓgruũ ⁊ naturaliꝛ debitũ Quare ꝓter intentionẽ eius ymo ꝓtra ⁊ vtilita dicatur eo inuito et nõ sine impedimẽto itineris sui obuiauit ei vir ille bonꝰ Amplius. Fm hoc nihil eẽt noiandũ bonum nihil etiã dicendũ bonitas neq; iusticia. aut alia virtus bona cũ ex vno quoq; bono mala alijs ꝓueniãt. Ex ipa em̃ iusticia cuius bonitas tantis laudibꝰ ab oĩbꝰ extollitur et ꝓdicatur ꝓueniunt carceres et vincula mutilatiões suspendia et alia mortis mala genera aꝛ tormẽta innumera latronibus et alijs maleficis ipsa etiaꝫ dei bonitas ex qua tot mala malis hoĩbꝰ aꝛ demonibꝰ ꝓueniũt fm hoc non esset bonitas. Amꝑ. ex vino ebrietas ex auro et alijs diuicijs cupiditas ex aquis submersiones ⁊ ruine molendinor domorũ et aliorũ bonor vtilium. Nemo tñ aliqd borꝫ malũ dicit aut noiat. Preterea alia deliramẽta sunt hmõi hominũ qm̃ ⁊ horaꝫ solis infaustissimã dicunt. Mercuriũ ꝙ ponunt q̃si fallacẽ et q̃si assentatorẽ et ꝓmiscuũ ipsum dicũt vicz cum bonis bonum et cũ malis malũ cum masculis masculm cũ femininis femininũ ⁊ qꝛ sup hijs alias ꝓme multa tibi dicta sũt abreuiabo sermonẽ et subscindã narratiõz ꝓpendio vt scias in paucis q̃liter et que ponẽda sunt de hijs fm opiniones hmõi hoĩm. Dico igr qꝛ nullomõ infamãdi sũt de malicia vl̃ infortunio planete vel alie stelle. Sz qui ponũt saturno vel vim vel potẽtiaꝫ adiuuandi dirigẽdi vim intellectiuã humanã nullomõ debẽt eis attribuere corꝛuptiones aut puersitates ipius neq; inclinationem siue interstiõz eiusdẽ ad fraudes dolos astucias simulatiões aꝛ mẽdacia Sz hec oĩa fieri invi intellectia p ineptitudiez siue inabilitatẽ susceptibilis et hec ineptitudo est ei a parte materie hoc est corꝑis Cuiꝰ exẽplum ẽ in vicio claudicatiõis. Cũ em̃ natura intẽdit ꝓtutez grossibilẽ debite bonitatis pstare aiali vel adiuuare eã in aiali per instr̃a gradiẽdi inabilitas seu ineptitudo materie que facit vt alterũ crus altero sit breuius in hmõi aiali cogit gressum nõ esse rectũ ⁊ esse claudicatiõz. Sic est videre et in opatione ignis qꝛ q; ẽ calefactio in vno est adustio in altero ⁊ videz difficultatẽ ⁊ tarditatẽ calefactiõis in ferro. facilitatẽ aũt et celeritatẽ ꝓbustiõis in in paleis ⁊ stuppa ⁊ qꝛ lõge citiꝰ q̃si caleferet modicũ ferrũ magna q̃ntitatas stup

pe combureret. Sic est tibi manifestū in
compatione lucis. que quidē visum in q-
busdam adiuuat. In qbusdam autē im-
pedit maxime si vehemens fuit. In qbus
dam etiā penitus tollit quemadmodū in
vespertilionibus et noctuis ⁊ alijs hmōi
animalibus quor visus viget in tenebris
et confortatur etiā ex densitate tenebrarū
Juxta has vias ⁊ ista exēpla ponendum
est3 astronomis si veritas subeēt opiniōi
eor Uerbi gra. Cum saturnus scōm eos
aspiciat in vtutem intellectiuā anime hu
mane a parte corpis qō multum et longe
plusq3 adhuc innotuerit pōt in aiam hu
manam impedire tamen opatio hmōi sa
turni in vtutez intellectuā et impeditur iā
vel inuertitur seu torquet in aliō vel etiā
in contrariū id qō cadit de vtute saturni
super vtutem intellectiuā et hoc ē quia cū
scōm eos saturnus intendat dirigere et il
luminare vtutem intellectiuā humanam
ad ea cognoscēda que recta ⁊ vtilia et in-
terdū vsq3 ad splendorē ppbetie. Impedi
tur hec intentio eius ⁊ opatio a parte cor
poris qō anime illi ꝓiunctū est ⁊ cū ex hu
iusmōi illuminatiōe debet eē studiosus
circa scias sacras ⁊ diuinales efficit curio
sus circa alias. Similr cum deberet per
hoc esse solicitus rerū bonarū ⁊ vtilium ⁊
ad sanctificationē animar pertinentiū p
uidendarū et agendarū efficitur melaco-
lic⁹ et cogitator vanarū et interdū impos
sibiliū rerū vel ex cogitatore rerum noriar
q̄les sunt fraudes ⁊ doli circūuentiones
alior simulationū ⁊ deceptiōes. ⁊ hmōi
exēplaz similr est videre in visu corpali ex
teriori In quo accidit q⁹ cū intorquet vel
premitur aliquomodo pupilla oculi vnī
videtur duo et interdū vnuz videtur mul
ta sicut in hijs que euacuati sunt per vigi
lias ⁊ ieiunia vna fenestra vitrea videtur
eis multa ⁊ vna lucerna multe. Similiter
et quibusdā quotiens litteras aspiciūt vi
detur sibi videre tria puncta vel quattuor
lucidissima vel eē plura. De alijs de lira-
mentis melancolicor scz que tam multa
⁊ tam stupenda sunt vt vix credibilia vi-
deantur innumera suppetunt exēpla que
scribi non optet. sed ad hec ista tibi agre-
gaui ⁊ posui vt ex eis intelligas q⁹ ea que
sunt de erroribus ⁊ puersitatibus atz falla
cijs visus non sunt ex ipa virtute visibili
per se neqz a vtute alcior impendente re-
ctitudinē ⁊ bonitatez ipius. Sed a parte
instrumenti est siue materie. Sicut vides
in obligatione visus qua habet homies
qui vulgo strabones vocant Non enim
hmōi obliquatio ex vtute visibili directe
⁊ pse nec a vtute sublimiori multo fortiꝰ
cum virtutes qnto sublimiores sunt tato
purioris bonitatis ⁊ maiōris rectitudinis
eas eē necesse sit ⁊ hoc ē ꝓpter appꝓpinq̄
tionē eaz maiorē ad potissimū atz rectis-
mum qō est creator bndictus. Juxta hūc
modū eēt eis dicendū fm opinionē suaz
de erroribus ⁊ puersitatibus vtutis intelle
ctiue humane atz de alienatiōibus ⁊ de
liramētis eiusdē et vt curram p singula iu
xta hunc modū esset eis dicendū et de ior
ue quia cū ipse intendat sup animas hu
manas vt ipi ponunt fidē siue fidelitatez
clementiā iusticiam benignitatē modestī
am mansuetudinē a parte materie id est
corpor impeditur hec eius opatio quem
admodū cum quis intendit calefactionē
terre ⁊ remolitionē eius atz aptationē ad
septuras et figilliationes debilitas mate-
rie ipius cere disoluit eam per calorē in li
quefactionē. Sicqz fit vt cū debeat dictaz
remolitionē atqz aptationem recipere re
cipit dissolutionē et liquefactionē. Sic se
cundum eos dici oportet vt cū anima hu
mana debeat recipere a ioue secundū in-
tionē virtutis illius clementiā et benigni-
tatem que sunt sic animi apta molicies ⁊
aplicabilitas ad omne bonū ⁊ iustuz reci
pit ex eadem vtute per occasionē dissolu-
tam remissionē ⁊ flexibilitatē debilissimā.
Sicut potest fieri scōm eandē opinionez
per ꝓtrariā materie dispositionē vt recipꝰ
at anima hūana pro iusticia ⁊ equitate ri
gorem duriciā inclementiā inexecrabilita-
tem seueritatē ptinacissimā imo seuiciā q̄
omnia cū vicia sint pestilentissima iustici
am reputari se faciunt ab imperitis ⁊ pa-
rum videntib⁹. Sicut ⁊ de marte ponere
coguntur exp̄sitionib⁹ suis qō ipe inten
dit vtutem magnificētie prestare anima-
bus humanis Jramq3 ⁊ indignationem
iustissimas ⁊ hoc est dicere in res viles ⁊
ignominosas atz in res odibiles quales
sunt vicia ⁊ peccata per dispositionem ār
materie quā prediti tibi cōtraria recipiūt
anime hamane ex vtute martis. tanqz ex
cessus aut diminutiones quemadmodū
cum debeat aliquod ex corpibus recipe-
re calorem ab igne siue calefactionē recꝰ
pit ex debilitate materie arsionez. Simili

et cum debeat recipere coctionem recipit vstionē. Cuius exemplū euidēs est in carnibus macilentis hoc est pinguedine carentibus que se assari non paciunt quin etiā adurūtur. Sic de venere eas ponere oportuit iuxta opinionē suam quia cū ipa intendat vim generatiuā vel p̄stare vel adiuuare atq; dirigere materie corpalis dispositio eam vi extendit in plus et in excessum intollerabilē extendit quippe eandem in luxuriā interduz in saciabilē et publice p̄stitutam. Sic et de mercurio cū ipe scōm eos intendat adiuuare atz dirigere vtutē interp̄etatiuā in aīa humana et p̄stare eloquētiaz p̄traria dispositio materie corpalis facit nec non eloquētia sed loq̄citas et histrionica garrulitas. Satirica mordacitas alia hmōi que būanam loq̄lam viciat et maculat recipiant. Sic de sole eis existimandū fuit vt cū ipse intendat p̄stare p̄cellentiā et p̄cellētia et vtutem regiā id est alioz regitiuā q̄z maxime decorat et exornat humilitas recipit p̄ inepti tudinē materie corpalis superbia et dominandi libido arrogātia relatio et violēta oppssio alioz. Eodēmō et de luna sencīendum eēt eis iuxta opinionē suaz q; bona tm̄ et bene intendit aīabus humanis et p̄ hanc viā. Sicut ineuidenti ē stat bonitas absq; vlla infamatiōe maticie in septem planetis. Scito aūt q̄ ego nō loquor hic nisi de vtutibus naturalib? aut vicijs que per corruptionē nature vident animab? būmanis innata. q̄lis est irascibilitas in multē leuitas atq; lubricitas et alia hmōi que medici nō culpe sed naturalib? complexionib? attribuere p̄sueuerūt. Debes etiā scire quia pauca valde renumerauī tibi de vtutibus et effectib? quas posuerūt planetis de quib? libri eoz refertissimi st̄ faciam etiaz tibi de hūs rememoratione breuem quidē enim ad similitudinē quorundam partiū humani corpis planetas in mundo posuerūt. Uerbi gratia. lunaz tanq̄z cerebrum. Sole velud cor. Mercurium vero sicut linguā p̄pter virtutem interp̄tatiuā et eloquentie labia eidē deputantes. Uenerem vo tanq̄z membra genitalia p̄pter virtutez generatiōis que ex illa est secundū eos et in illis sedē habere videtur. Martem vovt fel p̄pter excessuz caloris colerici. Jouem vo sicut epar p̄pter temperantiā eiusdem et multiplex adiumentū vite. Saturnū vero vt splen gasplen recepta culū melancolie posuerūt et has naturas ipsis planetis imposuerūt docentes. Saturnū terrenum vtute et efficacia et armoniā eius esse ad melancoliam que terre inter humores maxime p̄cordat cum frigida et sicca sit ad similitudinē terre Jouez vo posuerunt aereū eadem ratiōe et armoniā habere ad sanguinē p̄pter caliditatem et humiditatē in quib? sanguis concordat aeri. Martē vero simili ratiōe colore eruginose deputauerūt p̄pter excessum caloris. Uenerē vero ad fleumam dulcere q̄ habet admixtionem sanguis. Mercuriū vero ad coleram adustū. Solem vero ad colerā rubeam naturalem. Lunam vo ad fleuam naturalē. habent aūt ista omnia q̄stiōes difficiles et vix explicabiles secundū eos. Cum cū saturn? sit omnium planetarū supremus et a terra elongatissim? quare ei naturam terre que omniū infima ac innobilissima ē elementorum attribuūt Eandem questionē habet ordinatio in naturs signorum duodecim scōm ipsos. Cum eī arietem posuerunt igneū. Qua de causa signū thauri q̄ vtiq; terreum existimauerūt statim p? signū arietis et primo ante signuz gemiorum posuerūt hoc enim est. ac si terrā mediam et vtrunq; p̄tingentē inter ignem et aera posuissent. Hic aūt non habent qua fugiant nisi duas vias quaz altera ē. sicut tenebre et hmōi tenebras multi reputāt et fugiuz atz refugiū imperitie sue. Quocics em̄ interrogant causam quā ignorant recurrunt ad occultas vtutes dicentes. causam esse occultā et virtutem absconditaz ex qua res hmōi est. Alia via est vt scias quia cū in corpore animalis sint ossa et humores et ossa quidē terrea fuit hoc est terrestris nature suscipiunt tamē vitam que nobilis valde opatio est omniū animaz Sanguis vero cū sit nature sublimioris et aereus cōplexione hoc est calide et humide nature opatione tamen vite et motus non recepit. Similiter neq; colera cū sit natura ignea et complexionis calide et ficce iuxta modū istum cum cor in animali quocunq; sit natura terrestrissimū est tamen nobilissimaz operationū organum et velut fons atz sedes vite et motus et sensus in eo pficiūt etiā sblimiores opatiōis vicz itellect? et diudicatio et volūtas? opatio q̄ ē velle et hoc qdz q̄ten? in corpe pfici p̄t eis p̄petere p̄p̄t qō et arestotili visū

est cor humanū sedes esse aie hūane cuz platoni visum hoc eēt de capite. Judiciū ut opiniōis sue posuit arestotiles. hoc q cōpressio corde. i. venis que ad me egrediū tur a corde compressis inq̄ circa cor cessat ois motus z sensus in toto corpe hūano quemadmodū accidere nouisti in morbo qui vocat ephialtes. vulgo aūt apenfor dus ꝓpter ponderosam oppssinoē quaz efficit suppine iacētibus z dormiētibꝫ. At testatur autē arestotili in parte ista tā hebreorum q̄ xp̄ianoꝝ opinio et doctrina. Utraq̄ quippe dicit mala viciorꝝ z peccatorum atq̄ bona virtutū de corde ꝓcedere Uides igr q: terreitas aut ꝓplexio terrea non ꝓhibet naturaliter aut impedit receptionem opationuz nobiliū. Dicit autez z aristotilē dixisse oēs ingeniosos melancolicos eē. Ingeniositas autē ē vna ex nobilissimis aie humane ⁊tutibus. Quare terrestr natura vel ꝓplexio nullaten⁹ impedit receptionē opationum nobiliū. Cū igr saturnū non posuerit terreum sua ipa natura z ꝓplexione. sed ⁊tute z efficacia sup terrea seu terrestria addā z ꝓ ipsis exemplū alio Manifestū enim est cōsiderationē in hoc facere volēnb⁹ atq̄ valentib⁹ qa hō terrestriozis ē substātie q̄ pisces aut aues. nec mirū cum ipse ex tra factus sit illa ⁊o ex aquis. Quāto ⁊o nobiliorū ⁊tutū z opationū sit susceptibilis z effectiuus q̄alia aialia nō indiges edoceri eodēmodo est eis rñdendū neq̄ eñ ꝑdēptitas ordinis neq̄ diuesitas neq̄ vicinitas aut ꝓximitas similia officiunt in partib⁹ corpis aialis. Sicut vides in craneo z cerebro humanis q: craneū cum sit terrestrissimū locum tenet in corpe supremum hūano. Cerebrū ⁊o cum plurimū habeat de natura aq̄ locū tenet scōm fel ⁊o z splen eregiōe sibi opposita sunt sub duobus laterib⁹ debent autē esse ꝑm hūc ordinē. qui eis obicit fel supremū in corpore hūano cū habeat naturā primi elementi hoc ē ignis z splen deberet habere locū infimū ꝓpter naturā terre nō autez sic est. Qñ igitur inuente sunt in celo stellarum fixarū varie ⁊tutes z multiplicē nature stellarū nihil ꝓhibet diuersaz ⁊tutes stellas sibinuicē esse ꝓximas. cū tamē illa ꝓximitas que ad sensum videt ꝑgrandis elōgatio sit Scut igr diuersa mēbra z diuersarū ꝓplexionū diuersarumq̄ naturarum atq̄ ⁊tutum cōiunxit creator in corpore hūano congruentia decentissima et ad mirabili iuxta profunditatē sapienne sue z bonitatē Quēadmodū opifex aligs vel opifex volens ornare ac decorare tabulam aliquāvel vas aliud gēmaz z aliorum lapidū pretiosoz varietate. non oēs smaragdos simul ponit et in ordine vno neq̄ oēs saphiros similiter neq̄ carbunculos z ita de alijs. Sed smaragdū iuxta carbunculū deinde saphirū. quarto amatistum vel alio ordine ꝓout ei decentius aut pulchrius eē videbitur ꝓiungens colores valde diuersos. Sic fabricator oim deus stellas multipliciū virtutum. varia rumq̄ pulchritudinū in celis ordinauit ꝑ beneplacitū suo decētia mirabili ac decore Quapropter ꝓiunxit terras igneis z aereas terreis z ad huc modū ō alijs ꝓout vidit cōgruere pulchritudini ipius celi et forsitan naturis iparum stellaz atq̄ colorꝝ Medulla eñ decēter locat masse licet cōtrarie nature sit ipi ossi. Sic z caro decentissime ꝓiungitur neruis z ossibus licꝫ multum diuersarū naturaz sint atq̄ virtutuz Ut aūt consumationē tibi faciā de radicib⁹ iudicioz astronomicoz. dicā breui sermone. quia qō maxime probabile videtur de ⁊tutibus et effectibus stellaz et luminariū habetur ex opationib⁹ ⁊tutū rerum aliaz tam animalium q̄ partiū ipsarū amplius brebaz medicinaz lapidum et iste virtutes sunt sicut aspectus z habitudines iparum ad alias res. Quorum primum exemplū pono tibi. Basilisca serpentis cuius aspect⁹ z habitudo ad naturaz hūanā est. Sicut odium aut ira vehemētissima z ira ē per quā interficit homines cum ipm viderit cōmouet enim aspectus humano in tantam iram et talem impressionem mortis quā facit in hoīe et cū de naturis occultis aliorū aialium similia et forte maiora audiuerī non mirabert hec Sic vides de medicinis reubarbari aspectus est in coleram z est sicut odium natura aspectus huiusmōi. z cōtrarietas quedam imperiosa vt diffuget ipam coleraz et exire compellat a corpore hūano quasi fugientem a facie ipius. Sic mirabolanorum genera in humores suoꝝ colorꝝ vt medici testant. Sic tiriaca in venenū qō est ex ciro habet aspectū siue habitudinē odij imperiosissimi ꝓpter quod fugit a facie ipsius z presentia huiusmōi veneni. ferrū autem ad lapidē magnetē duos hz

aſpectus et terciū q̄ſi mediū et ꝓpoſitū. et ꝑm⁹ aſpect⁹ eius eſt q̄ſi hitudo amāti in amatū ꝓpter qó trahitur ab ipo ⁊ ſequr ipm ſ̄ limitata longitudine q̄cunq; tranſlatus fuerit. Cōtrarius āt aſpectus ⁊ habitudo ē ei ad aliud genus magnetis a q̄ fugit tanq̄ ab hoſte. Tercio aſpectus ē ei ad terciū genus magneti q trahit ipſ̄ alterā ſui parte altera ꝟo diffugiat ⁊ repellit ⁊ iſte aſpectus ē q̄ſi ꝓpoſit⁹ ex duob⁹ ꝑmis. Sic oim lapidū p̄cioſoꝝ ⁊ politoꝝ eſt qdem aſpectus amoris ad paleas modicas atq; leuiſſimas. Sic ꝓſiderāde ſunt tibi ⁊tutes oim lapidū ⁊ gēmaꝝ. quemadmodū ꝟo de ſaphiro qó aſpicit in antracem moꝛbū ⁊ ardoꝛes febꝛiles ⁊ hmōi aſpectus ē ſicut odij ꝓpter qó ⁊ iſtū ſanare et illos refrigerare credit a multi. Mirabiliorāt aſpectus ī egritudines oculoꝝ ē illius ſaphiri q in oculos moꝛbidos ꝑpo motu inſilit ⁊ intrās eos atq; circūdans ſuauiſſima deterſiōe mōificat illos ⁊ humoꝛes noxiū inde ſecū extrahit. Extendert āt iſtos aſpectus lapidū atq; ⁊tutes inopinabili facientes eos ⁊ ponētes ſpūales. Impoſuert qppe ſmaragdo aſpcm̄ ī diuinas aſpectū dico attractū dicētes qó eos attrahat poſſeſſoꝛi ſuo. Sic ⁊ lapidi topazio aſpectū ī ardoꝛes ſpūales ⁊ frigeratiū ipoꝝ. ardoꝛes aūt iſti ſt̄. Lupiditas auaricia. luxuria. ⁊ oēs exceſſus mali amoꝛis. Similē aſpectum poſuert ametiſto circa ebꝛietatē. Omniū autem hmōi aſpectuū mirabiliora ⁊ virtuti incredibilis poſuert lapidi eliotropie eſt autē lapis hmōi viridis. ad modū iaſpidis vel ſaphiri ſtellis rubeis ſtellatus ⁊ ē ꝑmus eius aſpectus ſatis mirabilis in ſolē cuius radios in ſanguinē ꝟuertere ꝺꝛ facit ei eos appere ſanguineos ꝓpter quod ⁊ nomē habet elio tropia ab elios quod ē ſol ⁊ tropos quod ē ꝟuerſio. Scōs aſpectus ē ei oibus mirabiliꝛ ⁊ ē in oc̄los ſeu viſuꝫ hoim. q̄z acīē ita pſtringit vt dicūt vt videri nō ꝑmittat portantē illum. Uerūtamē hoc facere nō videt ſine adiutoꝛio ⁊tutis herbe eiuſdē nois q vocaf eliotropia hoc ē ſolſequm. Luidaꝫ ꝟo lapidi iaſpidis ⁊ inuenifi nidis aqlaꝝ impoſuert aſpectū ad ſerpētes ⁊ ⁊tutem fugādi eos ꝓpter qó ⁊ aqla. tā q̄ ad cuſtodiā ouoꝝ ſuoꝝ ponere illū ꝺꝛ in nido ſuo. Juxta hmōi opationes aſpectus ⁊ bitudies ē inuenire multas alias que poſſunt adiuuare eſtimationē tuam ad opinandū de ſetencijs indit aſtronomicoꝝ. Sicut ē illud de pelle vituli marini que dicit auertere ⁊ repellere fulgur ⁊ tēpeſtatem ⁊ de qbuſdam alijs reb⁹. Eodemmodo ⁊ de aſpectu foꝛnicarū ad coꝛ vppupe a cuius p̄ſentia fugiunt vt dicūt. Similr ⁊ fel coꝛuiū qó deterrere dicitur boies a loco in quo abſconditū fuerit cū quibuſdaꝫ alijs rebus. Sic et apium ramū a quo fugiunt oues ſicut a moꝛtifero ⁊ q̄ videtur mirabilius ſignū hmōi moꝛtis natura pinxit in epatibus ouiū in quibus vt dicunt figura apij rami deſcripta naturalr apparet. Et ſimilis aſpectus videtur ee inter oliuā ⁊ meretricem q̄ſi meretrix plantauerit ꝓpetuo manere in fructuoſam vel areſcere dicūt ꝓpter quod in aliquib⁹ regiōibus ꝓcurant agricole vt a virginib⁹ ⁊ incoꝛrupt mulieribus plātentur oliue. Sunt ⁊ alia particularia ſicut eſt illud qó quidam homies vehemēter hoꝛrent aſpectū catti ita vt illum videre ſine hoꝛꝛoꝛe grauiſſimo nō poſſint. Eodemmodo ſe habent quidē alij ad canes q̄ ſi ꝓſideraueris empinea medicoꝝ inuenies admiꝛāda que opinionez excedāt Aggregata igitur raciocinatiōe tanq̄ per aliquā coniecturā dicere potuiſſent. ſi aduertiſſent qó ſi in coꝛpoꝛib⁹ terreſtribus ſint tot ⁊ tante ⁊tutis occulte licet manifeſtarum operationū non eſt mirū ſi in coꝛporibus celeſtibus vel ipis celis ſint multe ⁊tutes mirabiles ⁊ occulte. Dicam igr̄ qd eſt ⁊ quō eſt ⁊ ſi quid veritati in earū opinionibus eſt. Manifeſtū eſt quia aſpectus lune eſt in frigidū ⁊ humidum ⁊ in ipam frigiditatem ⁊ humiditatē ⁊ ꝓpter hoc virtus eius eſt ſup illa in augmētum et diminutiōz. In intenſionē ⁊ remiſſionem et hoc euidentiſſimū eſt in maximo humido ⁊ frigido qó eſt mare Cuius augmentū ⁊ diminutio ſequīt augmentum et diminutionē aparitione luminis in luna eodemmodo manifeſtū eſt ſe habere in cerebꝛo et medullis animaliuz et hoc nouerūt experientia certiſſima carnifices ⁊ cirurgici. Sic ſe habere ⁊ in medullis aꝛboꝝ hoc eſt in ternis humoꝛibus

Manifeſtū eſt ceſoꝛibus lignoꝝ. Ea vero que accidūt ex augmentis ⁊ ebulitionibus hmōi non pñt p̄dici niſi tanq̄ per coniecturā. Uerbi gra. Deſtructio domoꝝ ⁊ villularum que ſunt ꝓpe mare alliſiones et fractiones nauium. Submer-

stones hoim aut alioꝝ aialium. Multis em̃ modis ꝺclinanꝺ ista ne accidãt ꝓpter inundatione marꝫ qa et ꝓ aggeres et obices resistitur mari et ꝓhibeꝫ inundatio eius. boies et alia aialia interdũ fugiunt et non ꝓhẽdit eos mare. Sic et nauibꝫ multis modis consuliꝫ sic noꝝnt nagri ⁊ ex parti hoies maris Sic non ẽ necesse q̃ in omni penulio etiã in coꝝpibus fleumaticoꝝ fiãt aut distillatiões reumatũ et mũdationes alie aquosoꝝm humoꝝ et hoc est ꝓpter multa particularia ꝙbus hmõi supfluitatibus resistitur. Qualia sunt abstinentia fortis et lõga maxime a potu et exercitatio fortis et multe consumptiõis aut euacuatio ꝓfluxum aliquẽ. talia etiã sunt medicamẽta id est medicinaꝝ remedia que medicinalis scientie periti noꝝnt Juxta hunc modũ sentiendũ est de inundationibus igneis que fiunt a tribus motibus vicz vulchano ethna atq; chimera Quoniã autem hmõi inũdatiões non sunt equales neq; vniꝰ modi. Manifestum est nõ esse illas ex sola ⁊tute lune quemadmodũ q̃n non oẽs estates huiusmõi neq; oẽs hiemes et ita de alijs ⁊ varietatibꝫ temporꝝ manifestũ est eas nõ eẽ ex sola ⁊tute solis. Si em̃ hoc eẽt cum virtus vna solis oĩmodo nõ mutata in oĩi anno simil̃ se hẽat. Simil̃ et motus eius vniformis in oĩbus annis eodẽ essent vicissitudines et per oĩa similes in oĩbꝫ annis. Quare cõsequẽs est ex necessitate vt alij planete vel stelle fixe participẽt cuz sole in opationibꝫ hmõi vicissitudinũ manifestũ est etiaz tibi ex hijs ga que accidũt ex inundatiõibꝫ marinis de ꝓdict̃ aduẽtibus casu fiunt q̃ntũ ad intentionẽ marꝫ et lune. Nec subsunt iudiciõ hũano ac ꝓuidẽtie vtpote casualia et ꝓticularia Quare per lunã nec ꝓ mare. nec ꝓ aliq̃ dispositiõz lune ꝓdici possunt et ꝓiecturari aut ꝓscirι ꝓ scias astronomoꝝ. Spũ ⁊o ꝓphetiꝫ reuelatiõe diuina indubitãter ꝓscribilis sũt. Sic oĩa alia q̃ reuelare voluerit diuine volũtatι dignatio Utrũ aũt dissiles ⁊tutes eis q̃s noiaui tibi sint stellis et luminaribꝫ vel etiã celis. sil̃es inq̃z ⁊tutibꝫ rerum q̃s noiaui tibi et anveꝛsi ꝙ dixit ptholomeus in libro centũ verboꝝ. quia ymagines terrestres obediunt celestibus nec solũ illis sz eẽ eaꝝ ymaginibꝫ q̃si non solũ leones ⁊reni leoni celesti q ẽ vnũ de duodecim signis celestibꝫ. sz eẽ ex ymagini leonis illius. hoc est que fusa vel stulpta vel alias figurata fuerit sub ascẽsione ipius terreni leonis obediãt ꝓo vt magistri hmõi ymaginum tradiderunt ⁊ in libris suis scꝰpserunt questio est. Et ꝓmum quidem id ꝓbabilitatis habere videtur opto hmõi hominum. qõ omniũ philozophoꝝm opiniões in hoc ꝓcoꝝdes fuerũt et etiam ꝙ lõge ꝓestãtioꝝes ⁊tutes sunt stellis et luminaribꝫ atq; esset q̃s sint virtutes que lapidibus ꝓciosis ⁊ rebus alijs imponunꝺ ꝓeserum secũdum illos qui omnẽ virtutem lapidũ ponunt eis esse ꝙ id qõ habetvnusquisq; lapidum in se de quinta essentia. Tu autẽ iam audiuisti a me super hijs multa in alio tractatu et radix quã posui tibi ad destructionẽ opinionum istarũ. Prima fuit hec sz ꝙ nulla ⁊tus dat maiꝰ aut nobilius se ⁊ in hoc etiam oẽs philozophi concoꝝdãt quia oĩe datum ⁊ magz ⁊ maius ẽ apud datoꝝem Usus sum etiã in eodez tractatu hac alia radice vicz qõ ⁊tutes spũales ⁊ dona spiritualia vt sunt artes ⁊ scie et alie ꝓfectiones animarũ humanarũ non sunt a coꝝpoꝝibꝫ per se inq̃ntum coꝝpa sunt. quare si stelle ⁊ luminaria et celi pura coꝝpa sũt id est nõ animata seu nõ viuentia impossibile est ex ipsis esse ⁊tutes ꝓnomiatas quas eis imponũt. Si vero animata sũt et aialia. vt platoni visuz ẽ ⁊ aristotili atq; sequacibꝫ eoꝝũ. nec solum aialia. sed etiam rationalia sed etiã intelligentia sicut idem opinati sunt ⁊ scꝰpserunt tunc necesse est vt ꝓfectiones impressiones spũales sint ab eis per ⁊tutes ⁊ operatiões aiarũ ipsoꝝm et q̃n anime ipsoꝝm nõ possũt esse nisi bone ꝓpter puritatẽ ⁊ nobilitatẽ materiarũ ipsarum cum anime rationales oẽs in se naturaliter bone sint. Celeste autez materia vtpote purissima atq; mũdissima ⁊ immunis ab omni rebellιõe et ꝓtrarietate nihilq; indigentie omnino aferens animabꝰ suis. necesse est vt permaneant cum coꝝpibus hmõi in puritate bonitatis sue naturalis hoc autẽ dico q; coꝝpoꝝa animaliũ terrestrium q̃s hominι q̃s aliozum multas indigentias rebelliões et ꝓtrarietates afferunt animabus illoꝝ. Sicut indigẽtiaz esce seu nutrimẽti indigentiã habitaculi indigentiã etiã societatis in ꝙbusdã et ꝓpter indigẽtiam esce rapacitatem naturalẽ. Non em̃ lupus aut leo intẽdit per se nocere ouibus aut ona-

gris quos deuorant sed potius sibi ꝑdes se. Q̃ si ira mouent leones ⁊ lupi in aĩa lia q̃ rapiunt ira illa non est per se in nocumentũ ipoꝝ. sed in vtilitatẽ leonum atq; lupoꝝ. Intendunt em̃ conseruare vitam suaꝫ per hm̃oi escam. seu nutrimẽtum. ⁊ forte non plus intendit gallina vel gallꝰ nocere cũ deuorat aut diripit buforem aut ranam aliquã. quã cum comedit triticum aut auenam. ipi etiam homines dum ꝯmedunt cibos suos non cibis ipis nocere. sed magis vite sue ꝓsulere de nutrimento aut voluptate intendũt. Rebellionem etiam affert materia coꝝpoꝝ aĩalium animalibus ipis. Unde ⁊ pugnant adinuicem ꝓ esca similiter ꝓ nido vel cauea ⁊ ꝓ vxore siue etiam circa vxoꝝ sicut tempore meo accidit de ciconia que ꝑpter hoc ꝙ alij masculo q̃ ꝓprio comparari se cõmiscuerat deprehensa in hoc a ꝓprio masculo a magna multitudine ciconiarum ꝑpter hoc congregata tanq̃ adulterij rea. et eo coniuncta rostris ⁊ vnguib⁹ discerpta atq; dilaniata ẽ. Similes pungne accidunt in hominibꝰ ꝑpter similes indigentias vel ꝓpter desideria sua mala que impleri cõtendunt litibus ⁊ bellis fraudibus ⁊ dolis. Et hec omnia a parte materie in ebriantis subuertentꝫ atq; coꝝrumpentꝫ animas bũanas sdeniũt eis. Quia igr̃ nihil omino infectiõis aut coꝝruptiõis nihil omnino indigentie ingeritur animabꝰ celestibus a parte celestis materie necesse est eas in sua naturali innocentia bonitate ⁊ sapientia modis omnibus permanere ⁊ nullatenus velle hominibꝰ nocere hoc est nec per se sc̃z directa intentiõe nec per occasionẽ cum ꝓhibita sit tam ab eis ꝑpter puritatem et bonitatẽ celestis materie omnis occasio nolendi nocere. Quare mala que in mũdo inferioꝝ vel sunt vel oriuntur non ꝓueniunt ab eis vel per se vel occasionẽ voluntariaꝫ. Quare nullomodo eis inputãda tanq̃ voluntaria. Si vero ꝓueniunt ab eis sed inuitis multo minꝰ eis imputãda sunt Q̃ si dixerit quia ꝓueniunt ab eis sed eis nescientibꝰ. quemadmodum damnum ꝓuenit ab igne dominio domus quã cõburit sed nesciente igne aut a lupo ei cuius ouem comedit. lupo neq; intendente neq; sciente damnum huiusmodi. Jam incidit in maius inconueniens quia hm̃oi anime vel animalia cum ponãt ea rationalia possunt scire ea que faciunt in rebus mundi inferioꝝ vel nõ possunt. Q̃ si non possunt multo minus igitur ipsi astronomi cum maxime noti sint hm̃oi animalibus motus ꝓprij. Similiter coniũctiones oppositiones aspectibus ⁊ alia per que ipsi se ⁊ scire ⁊ ꝓsci re existimant huiusmoi effectus eoꝝ.

Amplius. quomodo possent ignoꝝare operatiões suas quas tot milibus anno rum operari non cessauerunt. Amp̃. quo iure requiritur ab animabus humanis vel ab hominibus consideratio ⁊ ꝓuisio finiũ operum suoꝝ. Si illa animalia inculpabiliter ignoꝝant fines ⁊ euentꝰ operationũ suaꝝ cum tanto nobiliores tanto q; sapietia sublimiores eas eẽ opoꝝteat q̃ animas humanas tanto remotiores sunt ab impedimẽtis sapientie omni q; infectione peruersitatis ꝑpter puritatem ⁊ nobilitatem materie celestis. Quare consequens est ex necessitate vt intentio vel volũtas nocendi innocentibꝰ nullomodoꝝ cadat in eas. Cum in animas humanas sapiẽtes hm̃oi voluntas vel intẽtio cadere non possit. Nocent ãt stelle et luminaria siue celi etiaꝫ nascentibus in natiuitate sua ⁊ etiam generatiõe siue conceptiõe eoꝝundem cum certuꝫ sit eos nihil tunc mali agere vel antea etiaꝫ egisse. nocent etiam viris in mulieribꝰ secundum eos innocentissimis atq; sanctissimis. ꝓlerunq; enim gladio et igne naufragijs et alijs multis modis peremit huiusmodi homines. quare manifestũ est ꝓeter intentionem ⁊ voluntatũ stellaruꝫ luminarum et celorum talia mortalibus ꝓuenire a casu igitur ꝓueniunt quantũ ad ipsa. Q̃ si dixerit quis q; voluntate ⁊ iussu creatoꝝis talia faciunt cum voluntatem creatoꝝis necesse sit semper esse bonã ymo etiam optimam. Manifestum est stellas ⁊ lumiuaria atq; celos vel ministros vel executoꝝes vel instra esse optime voluntatis creatoꝝis ⁊ bonoꝝum mandatoꝝum vel iussuũ ipsiꝰ. Ministeria igr̃ ⁊ opaiiones ipoꝝum bona esse necesse est Eos igr̃ infaustos ifoꝝtunatos eẽ vel malos non taꝫ falso q̃ etiã male eos eẽ senserunt. Q̃ si dixerit quis. q; licet valũtate creatoꝝis ⁊ mãdato aliqs de pauperturꝰ occidatur cum male accidit ei ⁊ magnuꝫ malum irrogatur ei et magnum infoꝝtunium est de pauperatio ⁊ moꝝs hic iam

incidit in alium errorez. Cum manifestū sit de pauperationez z mortem bona tā-tum esse et etiam magna bona. bene vtē tibus eis et a purissimo fonte bonitatis nihil posse procedere nisi bonum quod qui ignorat pculdubio deum non nouit z puritatē bonitatis ipius nec dum sciuit In tractatu vo sequenti istuz qui erit de cura z administratiōe creatoris qbus gu bernat vniuersum faciam rei scire qō oia hmōi que ipi vocant mala infortunia bo na tantū sunt z declarabo tibi bonitates eoz z vtilitates magnas atz multiplices. Talia em̄ posuerūt erronei qdam qui de um non curare ista inferiora opinati sunt Simlr non alia eē bona vel mala quā p̄ sentia z tpalia somniauerūt ignorātes in dubitāter immortalitatē animaz hūana rum bonaq; vite alterius future scz z glo riam seculi altiorī. Simlr z mala eiusdē que talib⁹ z alijs creatorez nō verentib⁹ z venerātib⁹ iustissime creatoris iudicio redden da tūc sunt. Mirabilis aūt z p̄s intollerabilis erroz ē sentire de lapidib⁹ qui nec seipos iuuare possunt. posse dare taz nobilia dona vt sē municibilitas gra uiositas apud hoīes tpantia siue castitas z alia hmōi que non possunt eē dona vl-lo modoz nisi dei altissimi. Erdestructio hmōi erroris est ex radice quā primā im posui vicz qō nihil p̄t dare maius aut no bilius seipo. Addā autē tibi z aliā decla-rationē erroris istius. Simlr z erroris al terius quo putauerūt ymagines stellarū z luminū. i. factas sub ascensiōibus eoz ū z aspectibus alijs qō qbusdaz qui hmōi hoīes obseruare p̄sueuerī circa stellas q talia z maioza etiā p̄stant. Eodēmodo z specula qdam vel suspēsa vel sepulta. hec em̄ opinio pl⁹ derogat honoris z glorie creatorī q̄z erroz quo attribuīt stellis z lu minarib⁹ ista vtus via vo destructionis istius erroris ē multiplex. p̄ter alias quas alibi p me audiuisti. In p̄mis em̄ ē erroz iste circa dei altissimi prudētiaz z guber nationē. Si ei hic p̄t prestare lapis aligs vt q eum hāret vel deferret vinci nō posset in q̄cunq; certamine posset p̄stare vt quā-tumcunq; hmōi homo iniustuz certamē haberet semp victoriā obtineret. Quare siue circa deum disputaret hec circa vita-tem z gloriam dei siue etiā pugnare circa ip̄m scilicet ppter exterminandā honorifi-centiam cultus eius. semp obtineret victoriam quare vtutem h mōi dedisset in ppriam iniuriā z p̄tumeliam z vellet vin ci iniquissime cultoz z amicos suos ad uersareturq; eis z faueret inimicis suis z hoc circa iusticiā z veritatem. Q̄ si tempe rauerit istaz sententiā dicens quia hmōi inuincibilitas non est generalis neq; ad omne certamen extenditur sed ad tanta tantum dico quia nō est minoz iste erroz prioze necesse em̄ est vt ista virtus vel scias vel graciā iuste iudicandi p̄stat iudicibus sub quibus hmōi homo decertat vel ad-uersarioz virtutem diminuat z certandi periciam vel ipius certantē robur z scias augeat. Cū contingere possit vt multitudo fortium ad bella doctissimoz circa hmōi hominē vel solum vel paucissimos bella toz̄ habentē pugnet z tunc eēt mirabili us lapidem aliquē prestare victoriā pos-sessoz suo q̄z vtutem aut sapiētiam mul-tiplicare i milia vl illā minuere i tantūdē tu aūt vides q̄z intollerabilis sit erroz hu iusmōi. Scōa via est quia iste vtutes es-sent inturbatione iniqssimā rerum huma naz z in subuersionē puerssimā eoz undē

Manifestū em̄ est q̄ dignitates z ho noz̄ z potētie iste seculares aut heredi-tarie ant largitiōe maioruz p̄ueniūt. aut etiā electiōe multitudinis. Q̄ si ymago ali qua vel stulpta vel fusa. vel descpta linea tionib⁹ p̄stare possz dignitatē vel honorē q̄ aliqua p̄dictaz causaz alicui de iure cō petit possz igr aut aufferre hereditariū ho norem suū z ad hunc modū de alijs que qsq; iustissime possidz z pferre seu pficere rebus hūanis negssimos ac puerssimos per hmōi autem homines puerti necesse est ac turbari res hūanas ac subuerti iu-ra omnia z innocētes dari in direptionē et gladiū et consequēter dei iustitiā et pie tatem pariter vel impediri vel auerti a re bus hūanis hoc autem est supra omnem potentiā et virtutem vt em̄ tanta mala su stineat omnipotentissima et in cogitabilis creatoris benignitas sola potest eiusdem iusticia et tunc solū si malorum. hoc est vi ciorum et peccatoz immensitate ad tantā ream eam p̄uecauerit aduersus homies Quare sequetur ex hiis q̄ hmōi ymagi-nes exardere eam p̄t facere in tanta rea Nihil autem insanius dici potest qō hu iusmodi ymagines posse ad irā p̄uocare deū altissimū aut eē posse placare. Am pli⁹. vt aligs non obtineat dignitatē per

electionē aut erit per impedimentū electionis vel nō erit omīno vl' erit diſcors vl' erit de alio vel erit per mortē illi⁹ vel per iniquitatē iudicis vel per aliquē alium defectum aut impedimentū. Qualiter autē hmōi ymagies ꝓcurare poſſunt ⁊ moure corda hominū vel ad ꝓcordiam vel ad diſcordiā vel ꝓcurare mortes hoīm aut efficere vel iudices flectere ad iniqtatem. Scōm eīm hoc nihil eēt in ptāte hominū poſitū vel voluntate. Cū tota ptās hominum oēsq; volūtates a deo ſubdite eēnt huius ymaginib⁹ vt circa eas omīno nihil poſſent. Accidit ⁊ alius error maioris inſanie vt etiā ipa creatoris volūtas eouſq; videat eis ſubdita vt aliud vel nō poſſit vel nō velit facere q̄s quod regrūt ymagines hmōi ſm intētiōz hmōi erroneaz ⁊ ꝙ etiam ꝓſentiat optima creatoris voluntas omnib⁹ iniqtatib⁹ ⁊ iniurijs q̄s ꝑ ymagines hmōi faciēdas eē ⁊ fieri docuerūt. Amp̄. cū ymagines hmōi corpa tantū ſint. q̄liter motus ſpūales aut aliaſ diſpoſitiōes opabimur aīab⁹ humanis maxime cū abſcōdite fuerint ac ſepulte ⁊ oi modo ignorate ⁊ inappbenſe qō dico ꝓpter ymaginē mulier⁊ ſpecioſe. q̄ cū appbenſa fuerit monere vtiq; pōt per appbenſionē appbendentē ad amorē ⁊ cōcupiſciaz mulier⁊ cuius ipa eſt ymago Omnino at latens ⁊ nō appbenſa nō pt hoc. q̄re nec hmōi ymagies abſcōdite ⁊ ſepulte. Amp̄. quō ymago mortua ⁊ omni modo inappbenſa omniq; mō immobilis moueret viuētes aut qualiter pſtat ſcientiā qua nec habuit nec actu nec potētia eā hr̄e certiſſimū eſt Q̄ ſi dixerit q⁹ ymago regū omīno mortua vtpote vel cerea vel plūbea vl' aurea mouet ymagines viuentes ⁊ boies ⁊ inclinat volūtates eoꝝ ad faciendā voluntē regiā ⁊ hoc facit ꝧtute ymaginis viue q̄ rex eſt. Sic ymagines hmōi q⁹ ymagies ſunt ymaginū celeſtiū que vtiq; viue ſunt vt ipſi ponūt ꝧtute illoꝝ ſcz celeſtiū faciunt oia hec. ⁊ hoc ē q̄ dr̄ ptholome⁹ in libro centū verboꝝ. quē vocāt centilogiū q⁹ ymagines ⁊reſtres ſb dite ſunt celeſtib⁹ ꝧginib⁹ ⁊ eis obediūt In quo facillimū eſt rūdere qm̄ ymagies regalium ſigilloꝝ niſi appbenſi ſint neminem mouēt niſi motu appbenſiōis neq; ad voluntatē regiā faciendā niſi ipſa voluntas regia vl' ſcīptura cui appenſa ſit ymago regia vel modo aliquo alio inoteſcat.

Si vero dixerit q⁹ quia ſenſu nature ap⁹hendunt hmōi ymagines quis ſenſ⁹ eſt omni app⁹henſiōe hūana ſublimio⁹ atq; nobilio⁹ ⁊ ꝓphetie viciniſſim⁹ vehementerq; ſimilis quo omnimō ignorāte anima hūana ſentiunt quedam nociua atq; terrifica. Uñ terro⁹ ⁊ horro⁹ inuadit plurimū homines nihil de rebus hmōi ſciētes vel etiā cogitātes ⁊ de hmōi latro latens in domo aliqua qui cū omīno ibi eſſe neſciatur nec etiā cogitetur horro⁹em tñ ⁊ terro⁹ē co⁹diſq; ingetitudinē incutit eiuſdem dom⁹ habitato⁹ib⁹. fortaſſis tñ non omnib⁹ quia iſte ſplēdo⁹ nature rarus eſt in hominib⁹ hoc eſt in paucis. De hmōi eſt ⁊ meretrix que quantumcūq; abſcondita ſit in domo ampliſſima interdū tamen ab aliquo omnino ibi eſſe. alias ignorante. ⁊ nihil alias de ea cogitāte ibi eſſe ſentitur. Sed ⁊ mulier quedam tēpe meo virum quē vehementer adamabat in domo ampliſſima abſcōditum ibi eſſe ſpiritu hmōi ſentiebat ⁊ venientem ad locum in quo ipa cōmorabat longe a duobus miliarijs ꝓſentiebat. Simil⁹ narratur de quodam quē ſeruient⁊ ſui fornicatio latere non poterat. Quicqd enim de eſcis vel menſe inferret vel aliter ꝓtractaret adeo domino ſuo ipo tactu abhominabilē faciebat q̄ nihil inde ſumere poterat. De meretrice vo q⁹ odibil' ⁊ abhominabilis nature ſit ⁊ p̄dicto ſenſu ei⁹ abhominatio ſenſibilis iudiciū magnū ⁊ mirabile eſt q⁹ ſupa dixi tibi q⁹ oliua ab eadem plantata vel infructuoſa ꝑpetuo manet vel omīno areſcat. Simil⁹ ⁊ de latrone q̄ nature humane odibilis ſit ⁊ indicat ſplēdo⁹ mirabilis ſenſus nature q inqb⁹dam canib⁹ reperit. Qui latrones omnino incognitos ⁊ ſibi ⁊ homib⁹ ſenſu huius ſentiunt ⁊ ſua ſagacitate ueſtigāt inueniunt cōp⁹ehendunt ⁊ inuentos faucibus ⁊ dentibus irruentes. Narrantur ⁊ leguntur in libris hiſto⁹iographo⁹ū multa alia huiuſmōi. Uerum nō cogunt oīa hec vt vera eſſe credātur que ſtellis luminaribus et celis magiſtri iudicio⁹ aſtronomie impoſuerūt etiam ſi omnia hec ita ſe habere quis poſuerit neq; enim reputādum eſt. Si latro vel meretrix atrociſſimi inimici nature humane ipſi ꝓpter vehementiam nocinitatis ſue ſenſum ſui ingerant. Cum omnis natura ſolicitudinem mirabilem conſeruādi cuſtodiendi

defendendi se seu ꝑpūm subiectum habeat. Simlr ⁊ si canib⁹ quia vtiq; ad custodiā hominū creati sunt quia hmōi virtus vicꝫ custodie hominū i quibusdā fortior est non est mirū si hmōi virtus ꝑ vehementia sue fortitudinis hꝫ aliqd plus splendoris minoribꝰ ꝟtutibus similitudinem aialium et hoc est ḡntoplus habet hmōi luminis tāto erit hominib⁹ vtilior ꝓpter qó vtriq; canibus datur ⁊ multe silitudines harū rerū ꝑsto sunt ꝓsiderare eas volētibus atꝫ valētib⁹ Quēadmodū em̄ frustra nascerētur aranee. si nere id est filare ⁊ fila in reticula cōnectere nec possent. nec scirent ⁊ periret ois vtilitas pueniens ex ipis puidit eis per naturam creator benedict⁹ atꝫ sublimis devtroq; Sic ⁊ canib⁹ ⁊ de fortitudine ⁊ de hmōi splēdore vt esset ex hoc maioris custodie hominib⁹ vtilitas. Simlr aūt accidit in hominibus q nec dona nature nec alia ęq̄liter habent. alij enim prediti sunt maiori fortitudine corporis alij maiori animi audatia alij maiori splendore sapientie alij maiori pulchritudine ⁊ pfectione ꝟtutuꝫ aliaꝝ ⁊ quo pēminētiores sunt i hijs plures aut maiores vtilitates afferunt hoib⁹ Sic est de canib⁹ alij em̄ sagacitate venatica ꝓsunt hoibus alij diligētia custodie. alij vero fortitudine qua lupis ⁊ interdū ⁊ leonibus resistūt necnō raptoribus ⁊ furibus interdum armati. Isti ꝟo canes q tanto splendore sensus naturalis pollent nobiliori ac mirabiliori custodia q̄ ceteri ꝓsunt hominibus fit aūt plurimū vt officia ⁊ potestates vtiles hominib⁹ adinuenitur reuelatiōibus ⁊ alijs illuminationibus interdū etiam somnijs. Sicut inq; busdam regibus factum fuisse antiqtatū histōie declarāt. Sic agn⁹ sētit inimicicias lupi ꝓtra se. i. noxietatē vñ horret ⁊ fugit ipm naturlr. Quidē tñ attribuūt istud ꝟtuti estimatiue lup⁹ ꝟo sentit vtilitatē nutritiuā suā in agno ⁊ ppt hoc intentio ei⁹ ē ad deuorationē agni ⁊ similiū animaliū Aggregata igr ratiocinatiōe. rñdeo. quia hmōi q̄ sensu naturali sentiunt ipa sunt que sui sensum aut nociuitatē aut vtilitatem suā ingerunt ea sic sentientibus. Uel vt alia sentiāt vel alioꝝ vtilitates aut nocumenta sentiāt sic non efficiūt ymagines ꝟo nec sui sensu nec alic⁹ qó earū sic ingerunt vel hominib⁹ vel animalib⁹. ꝓpter hoc manifestū est dissimilitudinē aptam esse inter ꝑdicta quibus vici volunt ⁊ exēpla que posui tibi. Qd si quis dixerit qó ad ymaginē columne lapideā congregatur columne. Dico q̄ non est hoc ex virtute ymaginis illius quēadmodū ad agitationē vnius plume vel penne congregatur interdum auicule ⁊ ad aues vel domesticatas vel excecatas ab aucupitib⁹ congregant alie aues non aliqua ꝟtute vel occulta vel manifesta ipaꝝ. sed amore quodē quē naturalis silitudo parit. Maioris aūt incredulitatis sunt ea que deligaturis ⁊ alijs ꝑstigijs in libris suis de rebus hmōi scꝑserunt. Ibi em̄ apparet omnimoda subuersio nature exēpli gracia in ligatione ignis vt accēdi non possit in aliq̄ domo vl in alio loco qó em̄ ꝓbustibile vl arsibile appositū igni fortissimo ardere nō possit incredibilis subuersio vtriusq; nature est q̄ absq; flatu ⁊ aqua in aere mundo et puro ⁊ alijs etiam remotis per que ignis extingui consueuit statim extinguatur ⁊ reaccendi non possit. Uerū hic duarū naturaꝝ subuersiōes vicꝫ nature ignis ⁊ nature ipius combustibilis. Quid aūt dicam tibi de ligatiōe latronū vt in aliq̄ regione furari nō possint. ligatio ꝟo molendini vt nullo impetu aque nulla vi vētorum molere possit vel rote eius volui. ligatio fontis ⁊ putei vt inde aqua hauriri nullo modoꝝ possit q̄n vasa aquaria ꝓfringent q̄ntumcūq; fortia sint. ligatio ꝟo mercatoꝝ in aliquo loco qó nec vendere nec emere possint. Similiter ligatio nauiū vt nulla iuuētoꝝ a portu egredi possint. Similiter ligatio fulgurū ⁊ tēpestatum vt in aliqbus locis nocere nō possint Que qdem non essent possibiles fieri vt ipsi scꝑserūt non opa hominū sed dei omnipotentis mirabilia atq; miracula repūtanda eēnt. Omnis em̄ gens tā hebreoꝝ q̄ christianoꝝ q̄ sarracenoꝝ hmōi opera miracula vocant ⁊ soli omnipotēti virtuti creatoris possibilia eē credūt. Ut em̄ aliquid combustibile in medio ignis nō cōburatur vt aqua ꝓcliuū inuenies non fluat facere creatori possibile est cui bene placito natura ꝑuna queq; i vltimitate sūiectionis ⁊ obediētie subdita est. Judiciū autem qó ista omnia erronea sunt manifestum est illud quia cū ista sciētia non veri nominis apud caldeos arabes ⁊ egyptios maxime viguerat absq; vinbus et armis totū mundum subnertisse ⁊ inimis

cos suos exterminasse p huiusmõi ligationes atq; pstigia potuissent. Manifestũ autẽ est eos hoc noluisse cũ igne z gladio omniq; genere bellãdi circa illos pugnasse certissimũ sit. Quare manifestũ est eos nõ potuisse facere p arte hmõi ea q̃ li bri mentiunt. Amp̃. Fm hec oĩa regna terrarũ oĩs dñatio z omnis p̃ncipat⁹ terreni in potestate essent vni⁹ modici hominis videlicet magi seu malefici. cũ p hmõi arte posset hec oĩa auferre et p̃ferre q̃bus licet placeret ei z q̃ est aptioris stulticie z elementis et animabus tam hominuz q̃z alioz animalium dñatione impiissima imperaret atq; dñaretur. Qt eñ nectanebo mago imponit q̃ hostes suos etiã naues ipsoz periclitari faciebat in mari et in alijs aquis manifeste impossibile est. Dicit nanq; de eo q̃ ymagines nauiũ hostium suoz faciebat cereas. z eo mõ et artificio vel cuz ipe ymagines mergebat submergerent z naues hostiũ. Quis aũt credat eam esse habitudinẽ vel ligaturaz inter huiusmodi ymagines et naues vt q̃lia fiebant ymaginib⁹ nauiũ talia necesse esset pati z naues ipas. Palaz q̃ppe ẽ int̃ amicos adeo forte esse ligaturã amoris interdũ. vt q̃ patitur alter eoz pati velit z reliquis. Sicut mater insequit filiũ aqs mersum et p̃doloris magnitudine vel amore vinculo tracta post filiuz q̃ vinculum nec mortis met⁹ disrũpit. Sed vt eoipo q̃ filius mergit mergat z mater. nec illa vnitas amoris q̃ illa z filius vnũ sunt efficere potest. Quãto minus igr̃ in tam diuersis vt sunt ymago hmõi z ymaginatũ nulla ligatura inter ea erit que cogat vt q̃ patit ymago patiat z imaginatũ aut ecõuerso. Ampli⁹. longe conuenientius ẽt vt ymago sequitur ymaginatũ q̃z ecõuerso z vt signũ trahat a re p̃ res a signo, z hoc ipi exp̃sse negat et euidentissime verũ ẽ. qa nõ p̃pter hoc si mergebant naues necesse erat iugi nauiũ ymagines quo igr̃ fiebat ecõuerso

Amp̃. qd fiet si duo hmõi magi circa se inuicẽ operẽt vel vterq; p se. Uerbi gra ymaginẽ p obtinẽdo p̃ncipatu in eadem ciuitate vel regione. Nõ eñ dubiũ est qn possibile sit ambos audire simul vnũ eundẽ p̃ncipatũ. Cũ igit vterq; opetur studiosissime atq; certissime. q̃ ars hmõi p̃cepit q̃ vterq; obtinebit totuz p̃ncipatũ. q̃ nõ nõ est possibile vel neuter aliq̃d de eo. et ita mentiet ars ilta. vel vterq; obtinebit p tem. et iterũ mentietur ars licet nõ in toto Eodẽ mõ se habet et de ymagine quã dicũt p obtinẽda victoria faciẽdã esse. quare p̃us sciendus ẽ hmõi artificib⁹ ne forte aliqs eis cõtra opetur Scito tamen quia hmõi hoies in libris suis dixerũt nõ oẽs artifices. id ẽ artiũ peritos ydoneos eẽ vel ut clarius loquar natos eẽ obtinere fructũ hmõi z hoc putauerũt forsitan innuisse ptholomeũ i pscripto bello vbi dixit scientia stellarũ ex te et ipis. Putãt eñ qa licet aliqs faustus sit vel fortunatus ad obtinendã scientiã aliquã q̃ non p̃pter hoc z ad eius sciẽtie fructũ opinant tamen interdũ faustũ posse eẽ aliquẽ ex pstellatõe sue natiuitatis ad vtrũq;. Merito ergo q̃ rendũ ẽ ab hmõi hoib⁹ qd sentiãt de dei altissimis iudicijs et bonitate in parte ista Puto eñ eos credere q̃ p iram dei interdũ auferũtur regna dñationes et p̃ncipatus et subijciũtur nationes nationib⁹ z reges regib⁹. Similiter z dant oĩa hec p beneplacitũ creatoris. Sil'r z credendus est eos sentire q̃ ira dei vel p̃cibus vel alijs modis placari potest vt z bona iam data hominib⁹ nõ auferat et mala eisdẽ merita nõ inferat et hec quidẽ expientia per hystorias antiqtatis z pphetarũ comniationes z p̃dicationes a sensu accipi potest. Que oĩa si negare voluerit neget necesse ẽ deũ altissimũ res humanas curare. z exposuisse eas magoꝝ et maleficoz bñplacitis et q̃ ẽ intollerabilioris stulticie cõmisisse eas ymaginib⁹ hmõi vel creis vel lapideis que nec sibi p̃sis p̃idere. nec seipas curare possunt. Uerũ de ista cura dei altissimi et p̃uidentia eius atq; administratione q̃ vniuersum totaliter regit et administrat tractatũ habebis in sequentibus singularem in quo declarabitur tibi quia totũ administrat deus altissim⁹ a p̃mo vsq; ad nouissimũ et destrueretur error hmõi destructiõe irrefragabili. ita vt nec vllius dubitationes nec ignoratie circa hoc vllũ ibi vestigiũ relinq̃tur. Manifestum ẽ igr̃ qa cũ circa voluntatem creatoris talia bona nõ p̃ueniãt hoib⁹. aut etiã auferãt nihil aũt possint hmõi ymagines p̃ter voluntatẽ creatoris. Manifestũ inq̃z est q̃ tota p̃speritas hominum. tota felicitas atq; tranquillitas eoꝝ. et omnino omnia bona eorũ omiaq; mala totaliter pendent ex solo beneplacito volũtatẽ dei altissimi vt ymagines iste nihil oĩno pos

ſint in bonis vel malis hominū. Pulchre autem quidē vt ipemet narrauit mihi irri ſit magū quendā. Qui cū ꝓmitteret ei dignitate magnā bonitate illa. Siuel modi cā mozulaz ibi faceret reſpondit eidē. Si deus inquit nō vult ꝙ ego iſtam dignitatem obtineam poteris ne ꝓcurare ꝙ illaz obtineam. Qui rñdit quia nullo mō poſſet hoc ꝓcurare deo illud nolente et ille et ſi deus voluerit me obtinere dignitatem iſtam poteris ne hoc impedire. Nec ego. Reſpondit ille nec ego nec alius Tūc illo mago. igitur totū ē in dei volūtate quare totū dixit ipe cōmitto ei. Ampliꝰ. nulli dubitare permittit quin et ꝑcibꝰ ira dei altiſſimi placare poſſit z gn impetrari poſſit a bonitate eiꝰ liberatio a quocūqz malozum aliogn longe minoꝛ eſſet bonitas quantūcunqz parua bonitate cuiuſcunqz hominis. Si eñ a quocunqz homine impetrari poteſt z vt parcat omni cui iratus eſt z vt benefaciat ei. ſiue liberādo eum a malo aliquo vel aliud beneficiū ꝓſtando z hoc faciente ſcintilla bonitatis. que ī eo eſt quanto fortius a fontali abiſſalizqz bonitate creatoꝛis. z liberatio a malis qbuſlibet et largitio quoꝛūlibet bonoꝛū poterit impetrari. Quare ſolo verbo oꝛationis exſufflabit huiuſmodi ymaginū virtus z inſup omnia nihil potuerūt circa dei altiſſimi veros ac deuotos cultoꝛes niſi vero ad vtilitates eoꝛ multiplices de quibꝰ audies in ꝓnominato tractatu. Cū certuz ſit hmōi homines diuine cuſtodie z prectioni nō ſolū verbis oꝛationū z obſecratiōibus ſed etiam placatiſſimis obſequijs commendatos eſſe eidem. Amꝑ. Celeſtes ymagines ꝓſtant ſic factis ymaginibꝰ ſm hūc erroꝛē ꝓnominatas virtutes. aut hoc eſt quia ymagines earū ſunt. aut quia ſic ſub eis facte ꝙ ē dicere ga imagines ſunt tam virtuoſarū imaginū aut quia ſub potentia et ducatu earū facte ſcilicet ga tam virtuoſarū imaginuz imagines ſunt tunc imago regis alicuius ex neceſſitate poſſz in toto regno ipius quicqd obedit regi z ad hunc modum de vnoquoqz ꝓncipe et duce. circa ꝙ non opoꝛtet aliquem diſputare. Si vo quia ſub huiuſmodi imagine facta aut intelligit ſub veneratiōe aut intelligit ſub exaltatione ſiue ſub foꝛtuna illius hoc eſt cuz bene ſe habet in figura celi videlicet in aſcenſione z aſpectibꝰ et tūc neutra materia effugiet gn deſtrueret erroꝛ iſte per exemplum ꝓmiſſuz. Sub quā tacunqz eñ veneratiōe regis fiat eiꝰ ymago. non ꝓpter hoc obediet ei totuz regnū illius. maxime ſi abſcondita fuerit vel ſepulta. Similiter quātūcūqz bene ꝓſpere z feliciter ſe habente rege facta fuerit imago eius nō ꝓpter hoc aliquid potentie vel virtutis acquiretur imagini illi. Amꝑ ſi homo vera viuaqz ymago creatoꝛis eſt ſm animā. Quomodo non omnia ſaltez minoꝛa homīe que in regno dei altiſſimi ſunt obediunt ei. Tu autem vides qz nec minima animalia obediunt ei. cum enim inuitū multipliciter infeſtent et aduerſus eum totis ſtudijs ac viribꝰ rebellent. Q ſi dixerit quis quia ab initio oñia animalia obediebant homini quaſi naturali inſtinctu veneratia creatoꝛem in imagine ſua que homo eſt hoc autem faciebāt durante huiuſmodi imagine in integritate z pulchꝛitudine ſua atqz veritate ſimilitudinis diuine poſtqz autem quaſi fracta eſt g peccatū inquinata z coꝛrupta et in bꝛutalem ſimilitudinez deforꝛmata ceſſauit obedientia huiuſmodi. quā admoduz et figillo imaginis regie creditur et obeditur qdiu ſeruauerit illeſam ymaginem regiam al's autem non. Jam autem patefeci tibi in alio tractatu homīes naſci beſtiales interius. hoc eſt ſm animam et bꝛutali ſimilitudine deformatos z etiam accepta ſententia iſta ex ſermone ꝓphetico videlicet homo cuz in honoꝛe eſſet nō intellexit cōparatus eſt iumentis inſipientibus z ſimilis factus eſt illis laudanda in dubitanter ē iſta ſententia et ſcio me multociens hoc dixiſſe. Uerum non facit ꝓ erroꝛe quem diſcutio hoc erroꝛe ſcilicet imaginum magicaruz ille enim ſcōm hunc erroꝛem vniuerſe oñino imo abſcōdite z ſepulte operentur mirabilia magica hō vero nō erat timoꝛi vel honoꝛi ceteris animalibus niſi vel viſus vel aliter deꝑhenſus alias autē ipe oꝛdo nature hoc exigebat. vt oīa alia animalia ei ſubiecta eſſent tanqz oño ſuo cū ꝓpter ipm et ei facta eſſent. Unō z ad huc homines alijs animalibꝰ tanqz ſuis vtuntur ꝙ et ariſtoteles dixit omnibꝰ inquit vtimur tanqz noſtris. Addam et aliā deſtructionē erroris iſtius et dicā ga ymagines magice nō operentur per intelligētiam aut volūtatem cum neutrum habeant. Sed neqz per virtutem coꝛpalem ad modū nature operationes enim coꝛpoꝛa

les per modū nature per contractū sunt. aut mediatum aut immediatū ꝙ est dicere. quia corpus virtute sua corporali non agit nisi vel in corpus qđ contingit. vel in aliud cōtingens illud. hmōi autem ymagines nō agunt in terrā qua sepulte sunt que vtiq; eas cōtingit ex omni parte. quare impossibile est ꝙ agant in alia actione naturali ꝙ est dicere que sit ex virtute corporis per corporeitatem sua. Quare operatione huiusmodi ymaginum nec spirituales sunt neq; corpales. Q̄ si dixerint ꝙ per virtutes sunt que descendunt a cōstellationibus super eas in hora sue factiōis Quomō nō potius descendunt super ymagines vuas huiusmōi virtutes. Exempli gratia si super ymaginem scorpionis moriuam vtpote ereaz vel stagneā vel ex alio metallo factam descendit virtus cōgregatiua scorpionum vel diffugatiua eorū cuz merito ppinquioz ordine nature sit scorpioni celesti imo ꝙ plus est media fm ipos quomō non potius huiusmōi virtus descendit super ipsum scorpionem viuum.

Amplius. qualiter et qua ratione adiuuat imagines huiusmōi vel virtutes earū absconsio vel sepultura. Virtutes enim ymaginum celestiū non impediunt apparitione vel manifestatione earū. ymo fm eos augentur. fortissimas enim eas dicūt et fortiarū operationū in apparitionibus suis ꝙ est dicere in ascensionibus et cum fuerint in medio celi. Quia vo interdum accidere videtur ꝙ per huiusmōi ymagines fiant maleficia aliqua qualia dicunt et immultuationes vetularum ꝙ est dicere per vultus aut ymagines facte maleficiationes qualiter hec fiant quoniaz istis experimentis multū innituntur hmōi homines dicāt tibi. Suppositio igitur ꝙ substancie que demones nominantur inimicissimi sint generi humani. Sicut patefaciam in sequentibus inimicissimi etiā dei altissimi cuius iustissimo iudicio et laudabilissima et omnimodo iusticia damnati sunt et eiecti de celo vbi et creati. ab eo fuerant. facile est tibi videre ꝙ omni astucia malignitatis sue hominibus nocere et dimini cultus honorificentiaz minuere ꝛ etiad sementipos trahere intendant. Ex qua radice pessima omnes species et modos idolatrie quos alibi audiuisti suggesserūt hominib⁹ vt ipos deo altissimo offensos et odibiles redderent et sic in potestatem suam redigerent. Q̄ licet ex hystoriis certissimis istud vehementer credibile sit probationibus tamen istud tibi in sequentibus patefiet iustos diuina prouidentia et bonitas ppter multiplices vtilitates ꝛ ppter pulchritudinem iusticie sue omni genere tentationis tentare homines ꝛ multipliciter impugnare permittit. quēadmodum vides ꝙ et malis hominibus p multa huiusmōi circa bonos etiaz facere permittuntur. Ex suggestionibus igit demonū dico hanc opinionem originem habuisse vt homines traherent ad seruitiuz. id est ydolatriam stellarum et auerterētur a cultura et seruitio dei altissimi. Quemadmodū em cū ignis presto sit ad calefaciendū ñ a creatore calefactio petit. sz ad ignē recurritur quia scitur virtutē habere calefaciēdi. Sic qui tot et tantas virtutes stellis esse crediderunt vel adhuc credunt p omnibus bonis temporalibus et multis etiam spiritualibus recurrendum esse putauerunt ad stellas et etiaz in bonis ꝛ malis quarum largicio vel a quib⁹ liberatio soli omnipotenti creatore possibilis ē. Nihil enim ydolatre maius senserunt. nihil adeo magnuz eis attribuunt q̄ vt isti sentiunt de huiusmōi imaginibus sepultis ꝛ absconditis. Quis enim vnq̄ regnuz vel imperium petere vnq̄ cogitauit ab ydolo aliquo Sed nec est ab ipis demonib⁹ impetrari talia posse credendum est eis cum ipi opinentur se posse et ligare et recludere spiritus huiusmōi et in carcere ipm p̄n cipem eorum ꝙ et in libris suis scripserūt. quaq̄ impossibile sit vt alibi dicisti spiritum inuitum corpore detineri. Dico igit quia sicut homines multa ꝓcurant circa obtinendos honores et dignitates principatus similiter et dominatiōes et interdū beneplacitum est dei altissimi vt fiat ꝙ intendunt. Interdum vero iudicio suo vl occulto vel manifesto fieri illud permittit vt delucet vt dominentur et malos subditos premant ad correctiones ipsorum vel etiā bonos vt meliores efficiātur et ppter alias vtilitates quas audies in sequentib⁹. Similiter et demonibus possibile ē ꝛ etiam facilius suggerere multa hominibus et inducere eos vt aliqua velint vel nolint tanq̄ suggestiores. consultores et suasores. Cogere autem eos nunq̄ illis permittitur. Et de quodam creditur ꝙ huiusmōi procurationibus demonuz rome summā

dignitatē obtinuit q̄ vtiq̄ deus altissim⁹ sicut ⁊ alia mala que inde nouit elicere sustinuit. Sic ⁊ de amatorijs carminib⁹ vel alijs opibus que ꝓpter amorē mulieris stulti et decepti facere cōsueuerūt tibi sentiendum est. Si enim possibile est viro vl' mulieri suggestionibus aut suasionibus mulierem aliquam seducere et in consensum turpitudinis inclinare quanto facilius istud est demonibus si fuerit in hoc ꝑmissio creatoris tales et etiā fortiores suggestiones mulieri que cōcupiscitur ingere re et quia spirituales substancie sunt. siue per cogitationem siue p somnum formas virorum eas concupiscentiū et alia amoris huiusmodi intentiua in imaginationibus earum pingere. Quia igitur delectabile ymaginatum monet desiderium. vt ait aristoteles. Manifestū est tibi ex hoc qualiter demones ꝓcurent fieri occultis suggestionibus opera huiusmodi. Suggesserūt tamen eas fieri per imagines magicas vt sic traherent homines ad veneration̄em. et seruicium stellarum cū omnes virtutes ymaginum huiusmodi stellis attribuant. De sermone vero immutilationis qui tam vulgatus est et cuius credulitas apud homines ita firmata. Respondeo tibi. quia reuera nunt interdum hmōi immutilationes et hoc per modū eundē. Non enim dubitandū est quin omnipotens altissimus suo semp laudando iudicio permittat aliquos ex hominib⁹ vexari multis modis a demonibus et quosdā fieri demoniacos quosdam arepticios q̄sdam limaticos. Quid ergo mirū si ea hora qua malus huiusmōi ymaginum operarius pungit ymaginem vel in aquā feruentem mittit demōes similes passiones infligant eis interdū quibus ascripte sunt et contra quos fabricate opinātur autem deceptissimi homines qua talia fiant per virtutes imaginū. De bijs autē que fiunt per magicā naturalē. Dato q̄ nullā habent creatoris offensam vel iniuriam nisi quis ex ea arte vel nimis curiose vel malum operetur. Sicut contingit in arte medicine p quā ꝓtingit operari. interdum in mortē vel in lesionē alicuius hoc autē apparebit tibi ex eiusdē radicib⁹ ⁊ principijs et etiā nō in illis opibus que forte reuelabuntur tibi per me. Qui autē tam frequēter fallunt et frustrantur intentionib⁹ suis operatores ymaginū hmōi ne dubites esse ꝓpter hoc quia non permittit creatoris bonitas nisi raro vt demones operentur p voluntate hominū et hoc ipm ꝓpter multiplices vtilitates ipoꝝ hominū. Quarū ꝑma est declinatio ab errorib⁹ ⁊ seductionibus demonū. Secunda ē declinatio nephariorū operū ad que paratissimi sunt multi si oportunitatē vel facultatē demones eis faciendi talia ꝓcurarēt. Nulla enim mulier specioſa incorrupta remaneret nullus principū null⁹ magnatū incolumis persisteret si demōes malis voluntatibus hominū adesse et satisfacere permitterētur. Tercia causa ē vt honor ꝓprius ⁊ gloria debita creatori bñdicto seruetur que huiusmōi operibus leditur. et minuitur vltra modū dū ea que ipsius solius dona sunt ab eis inimicis capitalibus petuntur. et ab eisdem obtineri queruntur. Sunt et alie cause que ex bijs tibi facile possunt elucere. Et ita adhuc deducti sunt aliqui ex astronomis et stellas et luminaria celosq; non ponāt causas euētuū et aliarum rerū particulariū voluntariarum que fiunt sub spera lune sed signa tm̄ ea esse. iam dicunt concordātes legi breoꝝ in quā dicit sermo ꝓphetic⁹ de stellis sint in signa et tempora. Istud autem habet multas questiones. In ꝑmis scilicet vtrū sint signa per naturam aut per intentionē et voluntatē. Qui si per naturam necesse est vt sit comparatio causalitatis aut effectuitatis inter eas et res huiusmodi aut cōparatio alterius comitātie exempli gratia. Eleuatio manus cuz gladio signum ē imminentis percussionis quoniā et causa eiusdem sit inflamatio oculorum signum est ire quoniam effectus illi⁹. Sic et in alijs rebus sese inuicē cōmitantibus se habet quemadmodū aduentus eorum qui solent regem p̄cedere. signū est imminentis aduentus regis. Similiter cuz aliquis videtur venire sine quo rex non consueuit incedere signū est p̄sentie regie vl' eius aduentus. Qui si dixerit quia comparatio causalitatē ē q̄ inter stellas ⁊ res huiusmōi. Jam dicit contrariū eius q̄ ante dixerat cū dixisset stellas nō ee causas rerū illarū sz signū tm̄. Qui si dixerit q̄ int' eas ē ꝓpatio effectuitatis q̄ ē dicere ga stelle vl' motus eaꝝ sunt effectus rerū sublimariū deuenit in absurditatē quā nemo adhuc cogitauit. Si vo dixerit compationē alia videlicet comitantiū naturalem inter eas

esse. Manifestū est eum nō esse longe a predictis errorib⁹ quoniā comitantia naturalis nō est inter aliqua que nō sint adinuicem in comparatione causalitatis et effectualitatis aut que nō cōunicent in causa que cogit ea simul esse. Sicut q̄ illi qui comittantur in causa q̄ facit inter eos comitantiā. Sicut in subiectione et familiaritate regiā. Sic se habet et in oīi causa et qua naturaliter p̄ouenit multitudo causator⁹um. Sicut vides q̄ grana multa comittantur se in vna spica. quoniā ex vna causa generante ea. omnia simul sūt. Ue rum in rebus huiusmodi non est alterus comitatiuū dignius vt sit signus alterius q̄ econuerso. Quare non potius stelle vl̄ dispositiones earum signa sunt rerū sublimariū q̄ econuerso. non autem est auditū adhuc vt de statu stellarum vl̄ dispositionibus aliis consulte vn̄q̄ fuerunt res sublimares. Ampli⁹. Cum stelle z dispositiones earū oīno necessarie et immutabiles sint. dū positiōes dico. id est motus et ille que per motū sunt videlicet cōiunctiones et oppositiones aspect⁹ et alia que huiusmodi homines obseruare consueuerunt in stellis. Res vo sublimares particulares scilicet z voluntarie p̄tingentes sint z corruptibiles atq; aliter et aliter se habere possibiles. Manifestum est non posse esse naturalem comitantiaz inter has et illas et hoc est quoniā res sublimares antedicte sua corruptione z instabilitate continue defuerunt statum et stabilitatem illarū. Q̄ si dixerit q⁹ per intentionem z voluntatem significant stelle et earum dispositiones res antedictas z dispositiones earum tunc significatio earū ē quedam locutio. huiusmōi autem erroris destructio est p̄ima per hoc quia cum non loquant̄ nisi hominib⁹ et p̄pter homines et oīibus hominibus cōuniter necessaria sit p̄euidētia seu p̄sciētia euētuum suor⁹um tunc necesse est vt oīib⁹ hominibus loquantur stelle p̄ dispositiones suas euentus eor⁹um. Cum igitur locutionem huiusmōi nō audiant vel intelligāt. nisi rarissimi et p̄ paucissimi frustra z vane loquuntur eis talia. hoc enim est ac si surdis loquerentur. Ampli⁹. Cum loquātur sic p̄ intētiones z volūtates necesse est res hmōi p̄stitas esse z certas apud celos z stellas. Qua de causa necesse ē z eas cognitas licet ratio ista possit hr̄e calumniaz li cet em̄ oīa futura p̄stita sint atz certissima apud sapientiā creator⁹is tamē nō ex necessitate futura sūt tamē verissimū ē z demōstratione declarabile q⁹ si apud homines certa essent z scita huiusmōi futura nō esset effugere vllo modo⁹ qn ē̄nt z necessaria. Dē hoc autē satisfiet tibi de cura et gubernatione vniuersi. Amplius. cū iste locutiones celestes seu significationes ex necessitate vere sint z immutabiles hoc ē̄ videlicet duob⁹ modis vt z nō significare nō possint q̄ significant et aliud vel cōtrariū significare non possint q⁹ dico p̄pter sermones p̄pheticos quo⁹ debes hic reminisci vt clare intelligas q̄ hic dico. Quia igitur celuz mentiri impossibile ē̄ necesse ē̄ res euenire p̄ut eas significat et loquit̄ q̄ re aut non significat aut loqtur particularia cōgruentia de futuro vel illa ex necessitate eueniēt. Amplius. Cū celum sciat res hūanas p̄ticulares z volūtarias z etiam naturales. Scit ergo q de hominib⁹ audiāt et intelligāt locutiones z significationes suas. z similiter q nō intelligāt vel nō audiāt notū est eis. Cur igit̄ illis loq̄t̄ Quis em̄ surdo quē nouit esse surdū loq velit. Amp̄. Em opiniones eo⁹ omnia secreta hominū loquit̄ et clamat celū etiā cogitationes hominū de inueniēdis eniz cogitationib⁹ p̄ significationes stellarum ipi libros habēt z multi ex eis scripserunt. Quare nihil est occultū apud homines q⁹ celū nō detegat z reuelet nec thezaurum. nec cogitatio nec⁹ filiū. Nihil ergo p̄mittit quantū in eo ē̄ apud eos esse secretum. Quare quantū in eo ē̄ z p̄fundit homies et turbat ad inuicē eos dum p̄ditiones simultates z occultas inimicicias eo⁹um p̄dit imo palaz et publice clamat. Quare si omnes homines essent periti astronomi. Nihil esset secretū inter illos. Ampli⁹ vel status iste p̄sens stellarū z mūdi sublimaris ē̄ habitur⁹ finē̄ Em huiusmōi erroē aut nō ē̄ habitur⁹. Q̄ si dixerit q⁹ stat⁹ mūdi sublimaris habitur⁹ ē̄ finē̄. Sed status celestis nō tūc ergo mentiet totū celū loquet̄ ei z significabit eas dē̄ dispositiōes rerū hūanarū q̄s z mō p̄ eas dē̄ dispositiones suas hoc ē̄ p̄stellationes cū post finez mūdi sublimaris siles p̄stellationes futu re sint in celo. p̄pter p̄petuitatē̄ z immutabilitatē̄ motuū ipsius. Si vo dixerit quia neuter habitur⁹ ē̄ finē̄ hoc destruet tibi in tractatu de renouatiōe vniuersi et ē̄ erro⁹

iste cõtra oẽm legẽ. Jam igr̃ declaratus ẽ tibi p hec que fuit causa ꝓhibitionis obꝰ uationũ stellarũ in lege hebreoꝝ q̃ indebitãter hmõi obseruatio put eã erroꝛ iste extendit vel in veneratiõẽ et seruitiũ stellarũ vergit vl̃ ab hominibꝰ aufert principalitatẽ opationũ suaꝝ cũ omnia que bominũ sunt etiã cogitatiões q̃ radices sunt operũ in celo et dispositionibꝰ stellarũ et luminariũ vel futuraliter dicta sint vel ꝑdicta seu causaliter oꝛdinata. Nõ igr̃ voluntariorꝝ operũ nostroꝝ nos ipi ꝓncipia essemꝰ sꝫ affoꝛis nobis aduenirẽt videlicꝫ de celis ipe cogitationes et affectiões nre oẽs. Quare nec in potestate nra essent. sic neqꝫ cause earũ nec nobis imputãde. Si eñ causa ꝓiuncta et necessaria q̃ posita ex necessitate seqtur effectus nõ ẽ in potestate nostra videlicet vt eã vel auertere. ne sic possumus vel eaꝫ ipedire ne opetur non ẽ ī potestate nra nec effectꝰ sil̃r. Quare cũ dispositio oꝝ celi et figuratio seoꝛsum est ita a potestate nra ꝛ oꝝ effectus eiꝰ queꝫ in res humanas opatur erit seoꝛsum a potestate nostra. Cum eñ circa causam nihil possumꝰ nihil poterimꝰ circa effectũ. Qꝛ si dixerit quis qa naturalibꝰ similitudinibus significãt figure stellarũ et dispositiones earũ res que sunt ꝛ fiunt sub spera lune vt leo leones ꝛ scoꝛpio scoꝛpiones ꝛ iterũ leo ꝓpter nobilitatẽ ꝛ audaciã reges ꝛ ꝓncipes et insup ꝓpter quasdã alias ꝓꝑetates ꝛ ꝓditiones suas itollerabili abusione logtur hõ hmõi qñ ymago ꝓprie id cuiꝰ ymago ẽ significat nõ ecõuerso. Quare leo terrestris magr̃ leonẽ celestem significat q̃ ecõuerso. Nõ ei calor vapoꝛẽ. sed vapoꝛ caloꝛem significare doꝛ ꝓpe. Quare si ymagines celestes cause sunt ymaginuꝫ terrestriũ vt ipi sentiunt potius dignũ ẽt ipe significẽtur a terrestribꝰ q̃ significent eas. Amꝑ. silitudo p se nõ facit digniꝰ altez similiũ vt significet illõ q̃ ecõuerso.

Uoniã aũt iã alibi ī duobꝰ tractatibus audiuisti plura ꝓtra istũ erroꝛẽ p me ꝛ ꝓter intentionẽ ꝑsentẽ ꝓpositi ẽ ꝑscrutari de huiusmodi faciaꝫ hic tibi finẽ hmõi disputatiõis et dicã qa ꝓcedẽde sunt virtutes celestes sup res q̃ fiunt sub spera lune put iã determinaui tibi in ꝓcedẽtibꝰ ꝛ qñ possũt ī radicales naturas boc ẽ elemẽta et humoꝛes ꝛ in ea q̃ ꝓposita sũt ex hijs ꝛ in aialia put dixi tibi in hijs q̃ ꝓcesserũt in aialia qdẽ bruta vtute foꝛte ꝛ dominante. Causa aũt in hoc est qñ huiusmõi aialia necessitate sequũtur radicales naturas ꝛ obediũt eis ꝛ etiã dispositionibꝰ que ex ipis sequũtur frigꝰ eñ supfluũ necessitate fugiũt nõ libertate sil̃r et pascua sequũtur ea necessitate. Qua ꝓpter cũ fuerit caloꝛ supfluus in aliq̃ regione minuẽt alimẽta animaliũ pascualiũ ꝛ foꝛte erit hoc vsq; ad destructionẽ ꝛ ꝑsumptionẽ eoꝝ ꝓpter supfluitatẽ et diuturnitatẽ caloꝛis. Nõ eñ possunt viuere aialia huiusmodi sine pastu. Sic se bꝫ ꝛ de hoibus q̃ntũ ad aliqd q̃ in hoies possunt. sꝫ nõ nisi q̃ntũ hoies voluerũt ꝛ hoc ẽ quoniã nõ necessitate vel sequũtur vel fugiũt radicales istas naturas imo libera voluntate. Quia vo vulgꝰ et multitudo ex paucitate et alijs malis dispositionibus pene ad modũ bꝛutoꝝ aialiũ nũc seqtur i multa sui pte radicales naturas ꝛ ex maximo sui nolens ꝓfulere piculis coꝛpoꝝ deficiẽtibus alimẽtis et alijs q̃bus coꝛpa humana indigent efferatur in rapinas furta bomicidia et bella quemadmodũ lupi inualescente fame seuiũt in hoies et deuoꝛant eos cũ alijs ꝛpibus ab eis abstineãt Sic ꝛ cũ colera acuatur ꝛpe Junũ feruoꝛis et diuturni efficiũtur hoies facilis ire et vehemẽtioꝛis. Quapꝛopter rixe et ꝓflictatiões et bella. cetereqꝫ huiusmõi turbatiões cõcitanẽ maxime in calidis regionibꝰ ꝛ intẽdũ fiunt iste turbationes pluris descensionis. Interdũ minoꝛis ꝛ augẽtur etiã ex dieta et vsu scilicet immoderato hoim. Sic ex vino et alijs que passiones animaꝝ augent. Prescientes igr̃ has causas ꝑdiscere possunt quia turbationes erunt in huiusmodi regionib ꝛ hoc ꝓ ꝓiecturam et seruamone vniuersali ꝑticulariter autẽ ꝛ singulariter de nullo hoim quicq̃ tale ꝑscire vl̃ ꝑdiscere possunt. Sapiẽtes vo et animis suis dominãtes sciũt nõ eẽ sequendas huiusmõi passiones ꝛ volũtate p virtutes liberas nõ sequũtur eas imo ī seipis eas cõꝑmũt ꝛ extinguũt. Quare manifestũ ẽ q̃ affligi occasionaliter possũt vl̃ nimio estu vel nimio frigoꝛe vel defectu alimentoꝝ ꝛ alioꝝ coꝛpibus suis necessarioꝝ afflictionibꝰ aut ẽ ꝛ passionibꝰ cedere ẽ eis libere et voluntarie. Logi igr̃ p opationes celestes nõ possunt neqꝫ vlla necessitas eis ingeritur licet magne ꝛ admirande virtutis sit afflictionibus a veritate et rectitudine nõ abduci lupinũ eñ est nõ humanũ me

dia tibi et famis rabie in homies faucib⁹ et dentibus ad deuorandū irruere. Qua ꝓpter sapientes ⁊ modesti homines nulla fame vel alia media in furta vel rapinas in bella et homicidia induci possunt. hec igitur que dicūt non ꝓpie signa sunt sed magi cause rerū huiusmōi eo mō quo dixi tibi. Quēadmodū si quis videt ignez in capite alicuius ville que ex lignis edificata sit accensum ventumq; validum ex illa parte ignis venientē intelligere potest ꝙ periculū cōbustionis immineat illi ville. etiaz toti. Uerūtamen quia possunt esse ⁊ aque copiose ⁊ alia adiumenta circa ignē et etiam viri fortes et ingeniosi ad defendendū illam ab imminēti incendio poterit vel defendi tota vel pars aliqua ab eo. Sic ē ꝙ cū talia imminent rebus humanis multis adiumētis defendi possūt ab hmōi periculis. Consumptis em̄ pascuis supfluitate colōris ⁊ longitudine siccitatē. pluuia data est multocies pcib⁹ ꝓphetarū. Similiter ⁊ extincta incendia interuētu sanctorū virorū. Sic pestes et mortalitates ꝓhibite bella sedata hostib⁹ flagellis celestib⁹ interfectis. ḡre non nisi p coniectura et sub ꝺitione pdici possunt talia Nec mirū cum ipo diluuio vniuersali qó ipibus noe factuz ē ⁊ a particulari qó sub deutalione ⁊ a pluuia ignis et sulphuris ⁊ a tempestatibus innumeris cuz omnia ista eēnt diuina flagella pcib⁹ virorū sanctorū liberati multi sunt ipo clemētissimo creatore cōtra iustissimā iram suam fauēte votis et precibus dilectorū et electorum suorum. Uerū ve nominatiōis signa clādium et aliorū magnorū euentuū in mūdo appere consueuerunt in celis ⁊ in aere Sicut stelle que dicūtur comate vel crinite et de hūs fama publica est et vniuersal' credulitas ꝙ ptendāt mortes regū ⁊ mutationes regnorū. Et stella illa q̄ apparuit in inicio regni xp̄ianorū non fuit de huiusmodi nec simillis ei visa ē ꝓpe em̄ terrā ferebatur. Unde et ducatuz habuit gbusdā regib⁹ orientalib⁹ vsq; ad locū ⁊ domū ipius regis et institatoris regni xp̄ianoruz in aere etiā acies ignee seu gladij ferrei visē sunt in regno ytalie imminente clade q̄ gentem Bandalorū facta est. Sic ⁊ dracones ignei p aera discurrisse vise sūt multociens. De eclypsibus ve solis et lune in consuetis ⁊ inuisis adhuc quales futuras eē aliqui ꝓphete pdixerunt vt solem verti in tenebras et lunā in sanguinē. et istas etiaz pcedere diem iudicij futuri. Eclipsis etiaz solis que fere in initio regni xp̄iano rum facta fuit hora vere sexta et luna. xv. cū indubitāt' p interpositionē lune ipi soli ⁊ terre. tūc fieri nō potuerit cū ⁊ plenilunij esset et luna sub terra. Sol vero super terram quasi per ꝺyametrū tunc distantes et a coniunctione sua longissime non ē magnum aliquid portent. Quo miraculo ꝺyonisius phylosoph⁹ permot⁹ relicta ydolatria hūsdem temporibus audita pdicatione xp̄iane religionis ad ipam ꝓuersus est. De huiusmodi apparitionibus que fiunt in sublimi non est dubitandum quin vel pertendant futura nō qualiacunq;. sz euentus magnos atq; terribiles ꝓut diligentissima atq; longissima experientia comptum est ipa etiam gens xp̄ianorum finez mōi et appropinquante die iudicij ex doctrina sua ⁊ fide expectat multa huiusmodi signa scilicz inconsueta ⁊ nec dum visa fiunt autem ex ꝓuidentia et bonitate creatoris vt sint terrori et sint etiam ad pmonitionem mortalibus scilicet vt auferant a seipis ea quib⁹ creator offenditur ⁊ ira scit et immittit in eos pestes et fames clades et bella et alia que eos ꝺeterrere cōsueuerunt ab offensionibus creatoris firmatur etiam ex huiusmodi signis ⁊ terroribus credulitas de ꝓuidentia et cura creatoris circa res humanas que q̄s necessaria sit quāq; salutaris ad corrigēdos mores et componendam vitā hominū dubitare non potest nisi qui ratione vti nō nouit. Hosti enim virtutem et efficaciā timoris ad reprimendas animositates hominum et auertendas ab eis que male cupiunt et ad deserendū ea. que male diligūt Jam igitur declaratum est tibi ex hūs ⁊ p hec quid sentiendum sit de virtutibus celestibus apud ea que fiunt sub spera lune et quantum et circa que extendi oporteat eas circa homines ⁊ cetera animalia ⁊ ꝙ non per modum quo putauerūt astronomi possunt in leges vel sectas nec in artes aut disciplinas aut mores hominum. Similiter nec in honores et dignitates principatus aut dominationes rerum humanarum. Declaratus etiam est tibi error q̄ est de ymaginibus magicis cuz causa que induxit illum. fient autem omnia hec tibi certiora et clariora per ea que patefient tibi de cura et gubernatione dei altissimi cir

ca vniuersum. Cū em̄ innotuerit tibi quā-
ta cura sit sapientia ⁊ bonitati creatoꝛi de
hominib⁹ et reb⁹ humanis eluceſcet tibi
euidenter quia nec ymaginib⁹ nec ſtellis.
nec luminaribus aut etiam celis cōmittit
gubernationē eoꝝ nec eos exponit vllo
modoꝛū voluntatibus magoꝝ aut male-
ficijs. Cum manifeſtū ſit qa a ſeipo et cir-
ca iram iuſtiſſimaꝝ ſuam de immenſitate
pietatis ſue eoſdem tuetur atq; defendit.
Et cum multa de hūs que p̄ceſſerunt p̄ter
intentionem ſint p̄ſentis p̄poſiti. Scias
q; hac de cauſa ea p̄emiſi et ſcripſi. vt eri
gerem intellectum tuū ad conſiderationē
rerū occultarum et numerabiliū ⁊ auerte
rem te a periculoſis erroꝛib⁹ et famarem
credulitatem tuam in ſermonibus p̄phe-
ticis qui reuera ſermones dei altiſſimi ſūt
et eiuſdē venerāda oꝛacula.

Oſt hec autem p̄ſequar iuxta ince
p ptum oꝛdinem inueſtigationē reli
quoꝝ coꝛpoꝝ magnoꝝ mun-
di que ſunt de magnis eiuſdem partibus
⁊ hec ſunt quattuoꝛ elementa q̄ videnſ eē
q̄ttuoꝛ magne partes mundi quoniā con
tinet ſpera lune. Scito igitur qa qdam ex
phyloſophis generationem quattuoꝛ ele
mentoꝝ poſuerunt eſſe ex motu vl'om
niū celoꝝ mobilium ſimul. vel ex motu
ſpere lunaris. Cauſa autē que eos indu
xit in hoc fuit. hoc videntes em̄ qa ex mo
tu caloꝛ p̄uenit. poſuerunt p̄mam partē
materie q̄ttuoꝛ elementoꝝ hoc eſt oꝛbi
lune contiguam calefactam maxime eſſe
atq; deſiccatam ex motu foꝛtiſſimo ac pri
mo eideꝫ oꝛbi lunari circa hoc ip̄am. Sic
q; per vehementiā calefactionis ⁊ deſicca
tionis ignem factam partem v̄o p̄imam
ex qua generatus ē aer p̄pter remotionē
ſui a motu celeſti minus calefactaꝫ. ⁊ licet
ſubtiliatam in nullo tamen deſiccatam ⁊
ſic generatum eſſe coꝛpus ſcōm caliduꝫ et
humiduꝫ et illud eſt aer. Terciam v̄o par
tem p̄pter maioꝛem remotionē remanſiſ-
ſe frigidam et humidam ⁊ ſic factā aquaꝫ
Quartū autē p̄pter maximā a motu cele-
ſti diſtantiā remanſiſſe in vltimitate groſ
ſiciei et hec ē terra. ſer omniū elementoꝝ
vt multi dixerūt. Videntur aūt erraſſe ml'
tis modis. qui ita opinati ſunt. et p̄imum
qdem qa generatio coꝛpis nō eſt poſſibi
lis fieri niſi ex coꝛpe. Neceſſe habent cōfi-
teri materiā quattuoꝛ elementoꝝ ex q̄ ſcz
quattuoꝛ elementa p̄ modum quē poſue-
rūt quāta ſunt coꝛpus fuiſſe. Deinde quo
niā omne coꝛpus aut ſimplex ē aut cōpoſi
tum ſiue mixtū ex multis. Q̄ ſi dixerunt il
lud ſimplex fuiſſe manifeſtū eſt ſcōm eos
ip̄m non fuiſſe nature quinti coꝛpoꝛis qui
quintam eſſenciam et coꝛpus celeſte ipſe
met nominant. cuꝫ coꝛpus celeſte incoꝛru
ptibile ip̄imet ſenciant. Iſtud autē coꝛru
ptibile fuiſſe negare non poſſunt cū ex eo
generata eē q̄attuoꝛ elementa confitean
tur ⁊ generationem omnē ex quo cunq; fi
at p̄ coꝛruptionem eiuſdē fieri neceſſe ſit.
Neceſſe igitur coꝛp⁹ huiuſmōi ſi ſimplex
fuit. fuiſſe velut vnū elementum. et ecce p̄
hoc iam deducti ſunt vt ponant quintum
coꝛpus et q̄ntum elementum q̄d hactenꝰ
apud ip̄os non fuit auditum. Deſtruit au
tem erroꝛ ip̄oꝝ ⁊ ab ariſtotele ⁊ ab eiſdē
in libꝛis metheoꝝ q̄s ip̄imet ſcripſerunt.
Amp̄. ſi vera ⁊ debita ē oꝛdinatio q̄ttuoꝛ
elemētoꝝ ſb̄ coꝛpe celeſti ita vt ignis oꝛdie
nature p̄imo ſeq̄tur ſperam lune ⁊ ignē
aer. et aerē aq̄. aquā v̄o terra. Nō eſt igit̄
naturaliter mediū aut celo vicinius igne
huiumodi autē coꝛpus ſi vel eēt naturali
ter vel fuiſſet eſſet ex neceſſitate igne p̄ius
oꝛdine nature ⁊ celo vt dixi ⁊ lune natura
liter p̄pinqus et locus eius naturalis eēt
medius inter ſperam lune et ſperā ignis.
Quare iſta generatio quā ponūt elemen
toꝝ et eieciſſet coꝛp⁹ illud de loco ſuo na
turali. Amp̄. Coꝛp⁹ illō cū eēt ignep̄us na
turaliter ⁊ oꝛdie ſublimi⁹ ex neceſſitate el
ſet ⁊ nobilius. Quare manifeſtū ē q; iſta
generatio īminuiſſ⁹ ⁊ indeterius poſuiſſ⁹
mōꝫ ſb̄lunarē cū coꝛp⁹ nobili⁹ deſtruiſſ⁹
⁊ coꝛp⁹ p̄ eo min⁹ nobile reſtauriſſet. Q̄
ſi dixerit q; coꝛp⁹ illud fuit p̄poſitū et mi
xtū tanq̄ ex q̄ttuoꝛ elemētis tūc fuit ex ne
ceſſitate oꝛdine nature poſteri⁹ oīe nam
q; p̄poſitū p̄ponēti⁹ ex neceſſitate poſte
ri⁹ ē ⁊ oīe mixtū eis ex q̄bus mixtū ē. quē
admodū ac ſi mel taꝫ melle q̄ aceto oꝛdi
ne nature poſteri⁹ ē. Quare nō fuit oꝛdia
ta oꝛdine naturali ⁊ recto mūdi ſublunā-
ris creatio ſed factio. Cuꝫ p̄mū facta quat
tuoꝛ elemētoꝝ in ea materia hmōi q̄ fm
opinionē iſtā manifeſtū eſt eē poſterioꝛē.

Ampli⁹. merito q̄rendū ē ab hmōi bo
mīb⁹ vtrū vna reuolutiōe coꝛpis celeſtis
vel plurib⁹ facta ſit huiuſmodi generatio
q̄ttuoꝛ elemētoꝝ. Si dixerit qa vna ſtella
⁊ p̄ illā generatus ē tant⁹ ignis ergo mille
reuolutionibus debuit augeri generatio

ignis et ī milleduplū. Manifestū eñ ē qa vbicūq; ex motu calor. p augmēto motus necesse ē augeri ꝛ calorē in materia calefactibili. Cui⁹ exemplū est calefactio corporis tui. Si eñ de ambulatione vni⁹ stadij vel miliarij calefit corpus tuū aliqntulū de ambulatiōe equalis velocitatis duorū stadiorū vel miliariorū duplo. Amp̄ calefiet vel saltem aliquantum amplius. Quare cū oīa elementa alta ab igne calefactibilia sint et cōtinua sit reuolutio corporis celestis circa ea. necesse ē augeri calorez q ex huiusmōi motu ē ꝓtinue donec oīa hec conuertātur in ignē et iam diu etiam ē ꝙ deberēt omia hec ꝓuersa fuisse in ignē. Quemadmodū et p cōtrariū appet tibi qa si cōtinue augeret frigiditas aque et aeris calor nō augeret neq; ignis necesse eēt tandē aera ꝓuerti in aquā et ignem extingui et in aquā similiter transmutari ꝛ ita rediret facies mōi sublunaris. Qualē eā scōa die creatiōis mōi multi dixerūt. Si vo dixerit qa pluriū reuolutiōib⁹ corporis celestis aut finite fuerūt illa aut infinite. Si finite accidit idez ꝙ ꝓus qa in quocūq; nūero ponant in ei⁹ nūero duplicato, necesse ē vt duplicatū vl' maiorē generari calorē. Vbi gra. Si mille fuerī p qs tāt⁹ calor faci⁹ sit vt p ipm generat⁹ sit tantus ignis ꝛ etiā ipe aer in duob⁹ milibus reuolutionū necesse ē vl' duplicari calorē ꝛ ꝓpt̄ hoc ignē vel saltē augeri donec vt pdixi tibi oīa elemēta ꝓuertant ī ignē. Qd si dixerit qz ifinitis reuolutionib⁹ facta ē generatio ignis ꝛ ita ō alijs destruit hoc duab⁹ vijs qa vel ponit q sic dic̄ celū ꝓncipiū habuisse in tpe. ꝓncipiū inq; existētie sue vel ponit cōtrariū. Si ponit sic tpus igitur tm̄ finitū ꝑcessit nō infinitū. ꝑcessit inq; hanc horā ꝑsentē in q̄ hec scribūt. Jā aūt alibi didicisti qa in tpe finito spaciū infinitum transiri nō potest q̄re nō ē impossibile infinicies fuisse transitū ī hoc tpe mūdi sublunaris. Nō ei refert an infinitū vnū pertransiri dicat. an infinitū aliqō infinicies in tpe finito. quēadmodum nō refert. an dicas stadiū vnū infinicies esse p transitū in tpe aliquo finito aut infinitorū spaciuz stadiorū. Quare manifestuz ē qa corpus celeste ſm hoc nōdū ꝓpleuit tales reuolutiones infinitas. Si igit̄ infinite reuoluti ones huiusmōi regrebant ad generatiōnē ignis. Manifestum ē nondū eē cōpletā generationē ipius et multoforti⁹ generationē alioꝝ elemētoruz cū remotiora sint a causa sue generationis videlicz motu corpis celestis. Qd si dixerit qa tempus infinitū ꝑcessit hāc horā et iō ꝓplete sunt reuolutiones ifinite. Quare ꝛ generatio elemētoꝝ ꝓpleta. dico qa hmōi bō errat duob⁹ modis. ꝓmū qa ꝓtrariū ē sibiꝑi. Cū ei ponāt elementa generata eē ponit ea esse postq̄ nō erāt ꝑsertim cū ponat eis materiā q̄ ꝑcessit ea et corrupta ē in generatiōe ipoꝝ. Quare ponit eis ꝓncipiū eēndi in tē pore et ꝓpter hoc finitis ex necessitate revolutōibus corpis celestis ea eē generata ꝓpter causaz ꝑdictā. Econuerso qa infinite reuolutiones ꝑcesserūt cū ſm eos totidez sequūt quoniā ponūt motū celestē perpetuū eē. necesse ē. vt sicut addūt reuolutiones reuolutiōib⁹ ita fient ꝓtinue additiones et sup calorē. Quare necesse est veniri tandē ad id qō dixerā videlicet vt oīa q̄ sunt sub luna ꝙuertant in ignē. Si ei vna reuolutiōe nihil addat sequt̄ ꝙ nec duab⁹ nec mille ꝛ hoc ē manifestū inconueniens cū in ferro leui motu et vno aliqd calōris fiat ꝛ duob⁹ tantis motib⁹ plus ꝛ ita donec veniat ad vltimitatē calōis q̄ ē ardio vl' ignitio. Certū aūt ē qz tot⁹ mūd⁹ sublunaris facile calefactibil' ē qz ꝛ aer ꝛ aq̄ ꝛ terra. Multo aut̄ calefactibilior materia eoꝝ cuz oīs materia lōge passibilior sit q̄z id qō ex ea ē materiatū. Si vo dixerint qz id ex q̄ generata sūt quattuor elemēta nō fuit corp⁹. fuit aūt materia q̄ttuor elemētoꝝ vt ipi ponūt. fuit igr̄ materia corpalis nuda ꝛ ꝓpt̄ hoc yle tm̄ abstracta oī forma ꝙ ipimet ꝓfitent̄ icōueniēs eē ꝛ impossibile

Nota ō materia ex q̄ facta sūt q̄ttuor

Am aūt dixi tibi qz ꝛ lex elemēta.

i hebreoꝝ ꝛ sapientes tā de gēte eoꝝ q̄z ō gēte xpianoꝝ dixerī materiā ex q̄ fctā sūt q̄ttuor elemēta aquā eē. Silr ꝛ materiā oīm celoꝝ ꝑter q̄z ꝓmi qō empireū vocat ꝛ qz ī hoc maiores ꝛ sapiētiores eoꝝ ī hoc ꝓcordauerī ꝙ nō fuerit aq̄ veri nois aq̄ cū vocata ē ꝓpt̄ causas q̄s audiuisti. sic neq; aq̄ marīū vi nois aque sūt ꝙ ꝓbat salsedo eaꝝ q sapor nō pōt eē aque pure ꝛ vere. Quare de admixtiōe alteri⁹ corpis ē eis sapor hmōi. Judiciū autē huiusmōi certissimū ē qa p excollatōez amittūt salsedinē sic cū excolāt p saburrā subtilissimā vl' sabulū vl' ꝙ ē frequēti⁹ qz ivas fictile diligēt obstructū ꝛ vacuū ī mare missū ītrāt aq̄ hmōi ex collatiōe subtilissima

Unde et cuz aliquãto tpe in mari si fuerit vas huiusmõi inuenitur plenũ aqua dulcissima et hoc ẽ quoniã angusta vaporosi tas vasis hmõi non pmittit intrare aquã marinã cuz grossicie sue admixtionis. sed spoliauit eaz grossicie illa simulqz salsedi ne saporis. p hoc igr facta ẽ dulcis et ó vase cereo similiter se habet. Inuenitur etiã p ebulitionẽ z virtutẽ caloris hmõi admixtio. tu em scis qa calor ẽ virtus disgregatiua ethe rogeneoz hoc ẽ res diuersaz naturaz. Hinc ẽ q cum aqua aliquã diu buliuerit in vase eneo postqz semota aliqntulũ requieuerit appebit tibi sedimẽ terre um in fundo vasis quasi ꝟtute caloris ab aqua et pura separatam et hmõi sedimis quantitas erit p quãtitate grossiciei sue admixtionis quã aqua habuerit Quãto em grossioz et maioris admixtionis fuerit tanto sediminis hmõi plus habebit. Hinc est q architectonici ꝑbãt aquas locoz̃ in quibus edificia cõstruenda sunt. Utrũ aque hmõi salubres sint an noxie. et que etiã magis salubres. Q si forte qs direrit qa aque naturaliter salse sint oms per hoc q legit in lege hebreoz̃ dixisse deũ. Congregẽtur aque que sub celo sũt i locũ vnũ. Si ei pure erant aque z dulces tũc non est facta cõgregatio earũ in locuz vnũ. Non em eedem aque eẽ possunt aliquãdo dulces aliquãdo salse. z hoc ẽ qm purũ z mixtũ in omi genere corpoz diuersant specie quẽadmodũ medij calores z extremi. Jn hoc igr dico qa aque ab initio dulces fuerunt et hoc ipe ordo nature requirit. purũ em mixto ordine nature purius ẽ sicut simplex ꝓposito. quare eadez cõparatõe se habẽt adinuicẽ dulcedo aq̃tica et salsedo. vtpote effectus z ꝓsequẽtia illarum. Salsedo igr aduenit aquis sicut odor z sapor sulfuris. qbusdaz ex eis hoc aũt ex multitudine caloz q erumpit i fundo cuiuslibet maris ex terre viscerib̃ vbi nõ dubiũ est plurimũ esse calorẽ qui adurens huiusmõi vapores facit eos amari z acuti saporis, z etiã odoris hinc ẽ q cũ admixti fuerint aqs efficiũt eas salsas z amaras. sicut appet in lixinia q̃ fit ex ꝓmixtione cineris adusti et aqua dulci. Hinc ẽ q lixinia amara ẽ z salsa. cinis em terra adusta vel incensa est q̃propter admixtio eius cũ aqua salsedinẽ z amaritudinẽ ei in lixinia efficit. quemadmodũ manifestũ est in aqua sulphurea et in balneis aquarũ sulphurearũ et odoribus eoz̃.

Propter quid aque que sub celo suisse dicũtur ꝓus create sunt q̃ ignis vel aer

Jquis autem querat de aqs huiusmodi q̃ sub celo fuisse dicũtur ad qd create fuerũt cũ eadem facilitate possibile fuerit creatori creare quatuor elementa vt corpus illud q noie aq̃rũ intelligitur. Nõ em videtur eẽ sapiẽtis artificis cũ per vnũ expediri possit ab opere q intendit multiplicare vias z opationes que nihil adminiculi nihil meliorationis prestant operi ꝑncipali. Cũ em ptem coꝛporis illius oporteret corrumpi in generationẽ ignis et aeris ad qd facta ẽ vel creata pars illius ad qd iste labor nature incorruptionib̃ ipi et generatiõis ignis et aer cũ ea facilitate id est solo verbo suo omnipotenti siue hũs corruptionib̃ z generationibus creare potuit ignem z aera adhuc em creasse videtur partẽ illã coꝛporis antedicti vt solum ea destrueret ꝓpter generationẽ ignis et aeris. Tu ergo scito quia lex hebreoz̃ non loquitur de generatione ignis aut aeris. Sed dicit aquas q̃ sub celo sunt cõgregatas fuisse verbo dei in locũ vnũ aut igitur remansit vacuuz in parte loci aquarũz q nõ est possibile aut pars aquarũ que totũ occupabat vsqz ad speraz lune rarefacta est et reliq̃ insissata seu condensata vt ostendi tibi vel etiã amplius aut pars antedicti loci longe minoz q̃ ante ea illam caperet. Per hanc igr viam videtur esse generat̃ aer. De igne vo nullam mentionem facit ꝓpheta ille sapientissimus hebreoz̃ vel ꝓpter hoc qa nõ ꝓphetari rudi populo curiosa sed magis ꝓphetare et docere ipm salubria intendebat. vel ꝓpter hoc qa ignis hmõi multis sapiẽtib̃ z doctis adhuc abscondit̃ rudi populo ei eẽ icredibile videret. Jncredibilitas eĩ magnũ z valõ noxiũ ẽ doctrine salutaris z peccãt graue nõ credere ꝓphete et legislatori. fortassis aũt z ob hãc causaz q̃ noluit populo ĩ ydolatriã quã plegẽbãt extermiare intẽdebat ruere z incidere patissimo mẽtionẽ facere ó igne z loco ipius. Nec memoriã culture ignis q̃ nõ solũ apũd caldeos celeberrima erat. Sz etiã in terra quã postea popul̃ obtinuit terra scz canaan nõ parũ frequẽs erat facilim̃ esse erat populus ille in reb̃ quoz cult̃ famosissim̃ erat ex ipa sublimitate locoz̃ suoꝝ rũ aliqd diuine virtutis et numinis suscita

ri. Cum em̃ transferri crederent homines in deos homies in q̃s q̃s in altū ferri putabãt post mortẽ corpor quãto fortiꝰ ea q̃ sp in alto sũt deos eẽt z venerãda numina facile poterãt opinari. Generatꝰ igr videtur eẽ ignis ex supioꝛ pte aquarũ. Illã enim magis optuit subtiliari z rarefieri. qz etiaz veriſimile ẽ vt supra dixi tibi aquaz illaz ptes iuxta approꝑinquationẽ suaz ad nobiliſimũ z subtiliſſimũ corpus mũdi q̃ó ẽ celũ empireũ nobiliores fuiſſe atz subtiliores.

Stabilitio eẽ ignis q̃ ẽ elementũ
e Sſe aũt ignis duabꝰ vijs inuenit z ſtabilit et forte pluribꝰ. Primũ qz mũdus ſublimaris incõpletus eſſz z impfectꝰ ſi deeſſet ei q̃rta ps iſta ſue totalitatis et eẽt quodãmõ decapitatus z enormiter detrũcatus. ſi deeſſet ei elemẽtũ hmõi elemẽtoꝛ em̃ q̃ttuoꝛ nobiliſſimũ ignis ẽ. Alia via qz in mõdo ſublimari eẽt vacuũ nature quemadmodũ ſi aliq̃ ſpecies medioꝛ celoꝛ deeſſet eẽt int calores vacuũ nature vt ſupra dixi tibi Amp̃. Incõpleta eẽt vniuerſitas elemẽtoꝛ z impfecta. Incõpletio aũt z impfectio vitã mirifico dei ope tanq̃z nobili nõ poſſunt eẽ niſi aut ꝓ impotentiã aut ignoꝛantiã aut auariciã vt ita dicã artifici q̃ oia in vltimitate elõgatõis ab oñipotẽte ſapiẽtiſſimo optimoq̃z creatoꝛe longe ſunt. Alia via ex radicibus. ſi ei frigiditas bz ſubiectũ ꝓpriũ neceſſe z caloꝛẽ ſeu caliditatẽ bre ſibi ꝓpriuz ſubiectũ. Amp̃. ſi alterũ ꝓtrioꝛ inuenit i natura vniuerſi. inuenit i eodẽ z reliquuz q̃re ſi inuenit i vniuerſo mũdo ſublimaris coꝛpꝰ frigidũ z humidũ naturaliꝛ. neceſſe ẽ i eodẽ inueniri coꝛpꝰ ꝓtrioꝛ diſpoſitionẽ z iurta hãc viã poſtq̃z inuenit i vniuerſo ſublimari coꝛpus frigidum z ſiccum quod ẽ terra deinde frigiduz z humidum quod eſt aqua. tercio calidum et humiduz q̃ó ẽ aer. neceſſario et quarto loco inueniri coꝛpus calidũ z ſiccũ q̃ó ẽ ignis. Amplius. ſi frigiditati aſſociẽtur naturaliter due nature radicales elemẽtales. videlz ſiccitas in terra z hũiditas i aq̃. quõ nõ ſibi z caliditati aſſocia bũt alie due i duobꝰ aliis coꝛporibꝰ videlz hũiditas in vno z hoc ideꝛ manifeſtũ ẽ qa i aere z ſiccitas i alio ꝙ in dubitãter ẽ ignis Indiciũ aũt eẽ ipi ignis z collocatiõis eiꝰ iter ꝓximitatẽ aeris et ſuꝑficiẽ intimã ſpere lunaris ſũt iflamationes q̃ ſũt i ſublimi z videtur eẽ ſtelle cadẽtes. Inflamatiões ei hmõi ex aere eẽ nõ poſſũt cũ aer ibi iflamatꝰ nõ ſit. aliogn nõ ia aer eẽt ſz ignis ꝓ iflamationẽ ei traſtuiſſet i ignẽ ẽ igr ibi ignis a q̃ ſũt hmõi iflamatiões. Et reuera iſte ignis nõ ẽ ſicut flama aliogn de nocte totũ celũ ardere videret. et nulla ex ſtell' appꝛeret. Noſti ei ꝙ viſus ſtat i flama z nõ traſit ea in nullo modoꝛ Noſti etiã ex alijs qa flama nõ ẽ coꝛpus ſimplex imo mixtũ atq̃z cõpoſitũ. Que aũt tẽ ſit natura ignis elemẽti declarare vl' determinare non eſt ꝓſentis ꝓpoſiti.

Que vtilitates mundo proueniant ex igne elemento.

J quis autem querat que vtilitates in mando proueniant ex igne
ſ dico. qa vtilitates vniuerſales ꝓueniunt ipi mõdo ſublimari ex eo videlicet pfectio z decoꝛ. pfectio ſcz ſue totalitatis z decoꝛ qm̃ ꝓ ipm ignẽ ẽ mũdꝰ ipſe ſic decet eũ eẽ. Et etiã ipe aer nõ ſtaret impfectione ſua niſi adiuuaret eũ ignis. Scis enim qm̃ aer ifrigidatur vehemẽter motu ſuo q̃ eſt ei a flatu ventoꝛ z diſcurſu nubiũ. Noſti etiam quia frigiditas aque multo fortioꝛ caliditate aeris et iure nature nõ minus fortis caliditate ignis. Contraria enim veri nominis ac rationis equalia eſſe ſemp neceſſe eſt. non effugeret igitur aer neq̃z reſiſteret tantis frigefactõibus quare totus tandem conuerteretur in aquam. Quante autem vtilitates et hominibus et alijs animalibus ex aere ꝓueniant nullũ rationaliuz latere poteſt. ꝓueniunt igitur vtilitates ab igne hominibꝰ et alijs animalibus ſicut poſſibile eos a taz remota cauſa ꝓuenire et quales etiam poſſibile ẽ eſſe ab huiuſmodi coꝛpoꝛe.

Utrum aliqua animalia gignuntur z mittuntur ab igne.

J quis autẽ querat vtrũ ignis gignat et nutriat aliq̃ animaliaq̃ẽ
ſ admodũ aer aqua z terra faciunt Scito ꝙ quidẽ ſomniauerũt ꝙ ſalamandra ſit de huiuſmõi animalibꝰ q̃ ex igne generantur z nutriunt ab ipo. Tu aũt iaz audiuiſti in hijs q̃ ꝓceſſerũt intentionem meã ſup hec. Et quoniã omne coꝛpꝰ cuiuſcunq̃z animalis ꝓpoſitũ ẽ ex multis ptibꝰ z mẽbris q̃ ſimiliter ꝓpoſite ſũt elementate z mixte cõpoſitũ aũt z mixtũ impoſſibile ẽ generare ex vno ſimplici z etiã nutriri dico qm̃ neq̃z ex igne elemento nec ex aliquoꝛum quocunq̃z ſolo poſſibile ẽ generari animal vel nutriri ab eodem.

Qd augmentū et diminutio marꝭ augmentationē et diminutionē luminis lune ſequatur.

Quis aūt querat q̄liter luna mare augeat vel minuat. Dico quia mare videtur augeri ⁊ minui quādo nō augetur nec minuit ſm veritatem. quemadmodum aqua buliens ex bulitione nō augeſ imo minuit. videtur autē augeri ꝓpter ebulitionē ⁊ exundationē ⁊ vas qō nec plene plenū erat ea videtur ex ea cumulatū et etiā ſupfluēs hoc aūt facit apparere additio vaporū ex aqua ipa reſolutoꝝ p vehementiā caloris q eleuāt eā aſcenſione ſua atq; diſpgunt multitudine ſua. Sic ē et de maribus. Unde feruores maris ⁊ ebulitiones vocāt mundatōes huiuſmōi ⁊ fiūt multiplicatiōe ⁊ aſcenſione vaporꝝ aſcendentiū a fundo marꝭ et a ꝓfunditatib⁹ terrarū q̄ marib⁹ apte ſunt ⁊ ab ipis terre viſceribꝫ plurimū calorem habētib⁹ ⁊ hec ē cauſa ſicut iā audiuiſti p me ꝓpter quā maria minoris latitudinis ⁊ maioris ꝓfunditatꝭ. fortiores ⁊ altiores habēt inundatiōes maria vo q̄ ſūt maioris latitudinis minores habēt ebulitiōes. quemadmodū vaſa ſtricti oꝛificij quoniā patelle ⁊ alia ſimilia vaſa. ⁊ hoc quoniaꝫ liberiorē ⁊ latiorē exalationē habēt vapores huiuſmōi in marib⁹ maioꝛ latitudis q̄ī alijs ⁊ ideo nō cogūt aq̄s marinas eoſ q; leuari vl̄ dilatari. Et qm̄ ſcripſit albumaſar in libro ſuo quē vocat itroductoꝛiū iudicioꝝ aſtronomoꝝ qꝛ mare exiit vel effluit. in illa regione ſemp cui luna aſcendit ſi verū eſt q̄ egō vtiq; nō ꝓbaui nō reputo longe a veritate. Si qs dicat q̄ mare aſſurgit ei tanq; duci ſuo vel alias virtutē ⁊ poteſtatē habēti ſupra ipm vel ex aliquo aſpectu qualēdixim⁹ eē inter ferrū et lapidē magnetē de quo manifeſtū eſt q̄ magneti aſcendenti q̄ſi aſſurgēs cōſcendit. Sicut ecōtrario ſe habet in lapide iaſpide et lapidib⁹ quos vocāt ſardonites ſi ꝛa ſūt que dicūt experimentatoꝛes de eis dicunt em̄ qa fluxū ſanguinis reſtringūt et faciūt ſtare intra receptacula ſua. et iſte aſpect⁹ eſt q̄ſi timoꝛis. ſtat em̄ ſanguis q ꝓus fluebat in ꝓſentia huiuſmōi lapidū q̄ſi formidet ꝓſentiam eoꝝ poſſibile tamen vt per virtutē lune intendaſ frigiditas. Jam autē noſti qꝛ frigiditas coagulat vapoꝛes in guttas pluuiales ex q̄bus fiunt inundationes pluuiarū generationes toꝛrentuꝫ ⁊ augmēta fluuioꝝ ⁊ fluminū q̄ ſi hoc opatur frigiditas in ſublimi quātofoꝛtiꝭ ſimilia ⁊ maioꝛa opabiſ in locis inferioꝛibus vbi ſedes eiꝰ ē ⁊ ꝑncipalitas ꝛtutiſue. Qd aūt augmētationes ⁊ diminutiōes marium ſequi videnſ apparitiones augmētationes et diminutiōes lumis in luna. vel inde ē qꝛ virtus lune impediſ ex ꝓiūctione ſolis cū ꝓhibeat radios ſolis ⁊ ꝓpter hoc virtutē calefactiuā ipiꝰ ſup terras ⁊ maria vel qa ipa virtus lune impediſ ab opatione ſua ſup mare ex ꝓiūctiōe ſolis que cōſtat eē cotrarie operationis ad operationē lune ſupadicte. quapꝛopter ſicut paulatim fit additio ſup elongatiōe eius a ſole ſic fit ꝓfortatio virtutꝭ ipiꝰ donec ꝓplea tur appitio lumis i ea. ⁊ ideo tūc q̄ſi liberata ab ipedimētꝭ ꝓpleſ opatio ꝛtutꝭ eiꝰ ſuper oīe frigidū ⁊ humidū. ꝓpt qō ⁊ mare ⁊ ea q̄ ſupa dixi tibi ē in cōplemēto ſue augmētatiōis ⁊ inde p reuerſionē ad ſolē iuxta apparitionē diminutiōis lumis i ea fit diminutio eoꝝ hoc ē frigidoꝝ ⁊ humidoꝝ tam ī maribꝰ aīalibꝰ ⁊ plantis. Qd ſi dixerit qs qꝛ hoc ē ex ꝛtute ſolari ⁊ opatione lumis ⁊ caloꝝ ipiꝰ cū ei luna fuit ī vicinitate elongatōis ſue ab illo libere opaꝭ ꝛtus ſolarꝭ ⁊ ideo facit vaporū maioꝛes et fortioꝛes reſolutiōes ⁊ inde eſt ebulitio ⁊ augmētatio mariū ꝓfortat etiā ꝛtutes vitales ī aīalibꝰ ⁊ plantis ⁊ ꝛtutes ſiꝛ nutritiuas ⁊ ideo augentur materie nutritiue in hmōi et ex ꝓſequēū multiplicāſ ī cerebris animali ū vapoꝛes ⁊ ī medullis q̄ꝓpter fieret ebulitio cerebꝛi in hoīe vl̄ i alio aīali ſi pateret eidē exitꝰ p fracturam cranei ⁊ forte nō ꝓpter hoc qꝛ cerebꝛū in ſubſtācia ſua ad auctū creuerit ſz ꝓpter vapoꝛes admixtos ⁊ adiūctos cerebꝛo q exalātes aſcēſiōe ſua ptē cerebꝛi ſecū exire cogerēt. hoc aūt magꝭ eē videtur ex multiplicatiōe caloris q̄ꝫ ex intēſiōe frigiditatꝭ frigiditas ei magꝭ ꝓſtringit ⁊ minuit ⁊ reſolutionē p ſe īgerit quēadmodū et coagulationē per ſe efficit q̄ contraria indubitāter ē reſolutiōi et liquefactioni.

Deſtructio erroꝝ aſtronomoꝝ q poſuerunt imaginē fuſam ex ere in oꝛtu ſaturni vt hominem loqui ꝓbant.

Ecretis autē et mirificis virtutibus quas impoſuerunt planetis huiuſmodi homines ne dubites eos erraſſe et deceptos aſtucia malignoꝝ ſpirituū quos greci cacodemones vocant

quorū vnū exemplum est de virtute quā imposuere saturno dicentes q̄ in ortu eius si quis ymaginem ex ere fuderit loqui vt hominem p̄babit cuius erroris destructio erit per vias quas dicam. Aut enim intelligunt imaginem huiusmodi p se ipam loquentem tanq̄ vnificatam et animatam ortu Saturni aut intelligunt spiritum alicuius intrare illam et loqui in illa. Qui si animatā et vnificatam illa intelligunt tu iam nosti quia es. nō est corpus susceptibile vite nec animale vllo modo rum et licet figuratu sit ad modū organici corporis naturalis cum membra eius nulli operatiōi apta sint sicut nec pedes ad ambulandū nec manus ad operandū. nec ligua ad loquendum p̄pter duriciam et inflexibilitatem eris tu enim scis quia opationes animales hoc est que per mēbra animalium fiunt indigent flexibilitate et volubilitate membroꝝ Amplius. anima illa aut creatur tunc hoc est in ingressu ymaginis huiusmodi aut erat ante. Qui si creatur tūc ē igitur multo nobilior animabus būanis que statim intelligit et scit loqui anime autem būane v.r multo tpe et labore nutrite ac diligentia doctoꝝ loqui et intelligere possunt. Qui si ante ea sint. Sequūt hanc responsionem multe questiones videlicet vbi erat. et an felix. an misera. et an haberet sedem et mansionē p̄priam an eēt vagabūda. Qui si beata erat et in sede ac mā sione p̄pria que necessitas compulit eam vt illam intraret ymaginem et sedē ac mā sionem beatitudinis sue relinqueret. Si vero misera erat similiter q̄ necessitas eaꝫ illuc adduxit vt carcerem imaginis illius intraret. Si enim inuita ibi tenetur carcer est ymago illa. Si autem volūtarie intrauit cū misera esset extra sperauit igitur ibi habere aliquaꝫ consolationē miserie sue. Quid autē vanius cogitari potest q̄ animam intelligentē querere p̄solationē vel habere in corpe quo ad nullam operationem vti potest. hunc quidē anime nostre multiplices cōsolationes et delectationes per operationē ad q̄s vtuntur corpib⁹ vel membris eorum. Amplius. Si inuita intrauit quo vel compellente vel cogente sic incarcerata est. Sequit etiam ex hoc vt iniquitas pariter et credulitas sic carcerez fabricare vel edificare anime illi nisi tortorem eius iustum esse q̄ntū ad hoc cōstiterit. Qui si saturn⁹ tortor ē et carcerator animē illius peccauit igitur anima hec vel saturno vl alias. peccatrix vero anima qualia loqui poterit. diuinationes em̄ et reuelationes nō loquetur obtenebrata peccatis. artes autē et scientias vbi didicit p̄ter verba autem artiū et scientiarū nō oportet nos alia querere cum illis habundemus p̄terea q̄liter in ortu Saturni potuꝰ sit ista inclusio vel incarceratio q̄ alia hora vel tempore. Qui si fuerit anima huius vagabunda non habens certam sedem vel mansionem qua de causa spectat ortuꝫ saturni vt intret huiusmodi mansionem an forte qa saturnus solus potest ei p̄stare huiusmōi mansionez an quia in ortu suo ei est cura ō hospitandi huiusmōi animā et alia hora nō. Amp̄. manifestū ē qa nulla anima indiget huiusmōi corpe cuꝫ nec eius p̄fectiōes aut opationes p̄ hmōi corpꝰ adiuuari valeāt vllomō. q̄ntum ad ipam igit̄ supuacuus et p̄sus inutilis est. tam ingressus eius in illud tam habitatio eius in illo. Silr et q̄ntū ad ipam ymaginē Nihil em̄ boni vl melioratiōis aduenire potest ymagini ab anima vel p illā q: nec vita nec sensus nec aliqd aliorū q̄ ab anima debēt puenire corpib⁹. Saturno ꝛo q̄ vtilitas ē ex hoc nisi forte dicat qs q̄ est ei veneratio p̄pter hoc et adoratio. Si ei ea est saturni potestas vel virtus et possit dare animā intelligentē et loquentē qd restat nisi vt adoret et colat tanq̄ deū ver⁹. De hoc aūt an possit cadere in bonā aliquam creaturā intētio ista et volūtas vt velit exhiberi sibi hmōi cultū. mīta tibi scpta sūt p me Jn qb⁹ declaratū ē tibi q: ydolatria iuria ē intollerabilis et ptumelia dei altissimi et offensio eiusdē grauissima. p quam necesse ē eū irasci exercētib⁹ illā. et q: p ei⁹ irā p̄uenīt mala mortalib⁹ q̄ nec ydola auertere possūt vllo modoꝫ ab eis. Amp̄ si creat anima hmōi in hora illa in ortu vel deliciꝫ saturni cū creatio animarū opatio sit p̄pa dei altissimi nisi erit sapiēta illius si creat eā hmōi corpi ereo. vl p̄pter illud cū p̄sus inutilis fit vterq; amborū p̄tractio vbi bonitas ei⁹ q̄ animā illā impfectā creat q̄ntū ad pfectiōes q̄ debēt ei eē er corpe seu p corpꝰ maxime si volūtarie eaꝫ creat. si aūt inuitus nisi eiusdē potentia

Alia destructio eiusdem erroris.

Quod si dixerit quia nō anima est sed sicut spiritus est aut angelus q in ymagine huiusmodi loquitur.

q

Jam ſcrit multas queſtiones a quibus ſe expedire non poterit. Primum quia ſpiritus abſtracti qui anime nō ſunt non indigent huiuſmōi corpibus nec etiā alijs cuz nulla operatio eorum vel in corpe vel per corpus fiat. Qz ſi in arepticijs vel demoniacis huiuſmodi ſpiritus videantur quādoqz loqui illa tamen opera nō ſūt eorū per ſe. imo ipius hominis q loquitur indubitanter nō cogitationes ſuas ppias ſed ſuggeſtiones demoniacas. hoc eſt qs pingit in ymaginatione ipius huiuſmodi ſpiritus et ſunt huiuſmōi locutiones ſimiles mente captorum aut alienatoz ſermonibus interdum. Jnterdum autez ſunt locutiones exprmentes reuelationes ipſorū demonū et inde vocantur diuinātes quocunqz aūt modo fiat ſiue per alienationē ſiue non ſemper ipe homo loquitur q vocatur demoniacus vel areptic⁹ quemadmoduz in pphetis quia ſiue loquātur ex ſeipſis ſiue ex ſpiritu dei ſemp loquūt ipi z tamen dicitur loqui in eis ſpiritus dei. Qz autem quibuſdam vtiuz eſt p diuerſis vocib⁹ loquatur ipe homo demoniacus et demonū in ipo et qa vox vero ipſius hominis clarior mihi etiam quādoqz viſum eſt ex aſſertione aliquoz qui huiuſmōi diuerſitatē vocuz ſe audiuiſſe crebro mihi narrabant z putabam hanc eſſe cauſam in hoc ipam naturalē aptitudinem z ad aptationem membroz vocaliū ad virtutem loquendi que ppa eſt anime et pter hoc expeditius et melius vti ipaz animam mēbris huiuſmodi qz ſpiritū demoniacum cui nec virtus huiuſmodi naturalis ē nec ipa cōiunctio et applicatio inſtrumentorum vocalium naturalis quemadmodū anima humana melius et expeditius vtitur ad gradiendū inſtrumentē naturalib⁹ ſcilicet pedibus qz ligni pedibus vel inſtrumentē alijs in naturalib⁹. Modis igitur omnib⁹ inutilis ē ingreſſus huiuſmōi ſpirit⁹ et habitatio ipſi⁹ in talem ymaginem. Qz ſi dixerit q hominib⁹ vtilis eſt ppter reuelatiōes futuroz z occultorum vt pmuniant de hijs homines vel ſaltem ipe factor ymaginis hmōi. Reſpō deo quia adhuc ſuperuacua ē ymago huiuſmōi cū ad reuelatiōes hmōi et diuinatiōes tales nihil poſſit penit⁹ opari ad loquelā em̄ oīno inutilis eſt z ſcōm ptes z ſcōm totalitatē ſuā Ampli⁹. ſi tanta cura eſt ſaturno vt ſciantur futura z occulta per aliquez ſpiritum cur laborare volunt homines infabricadis ymaginib⁹ cum p ſolum ſpiritū huiuſmōi tales reuelationes et diuinationes fieri poſſint. Ampli⁹. vnde venit huiuſmōi ſpirit⁹ non dubito quin reſpondeat ſi vel modicū de talibus nouit. quoniā de celo ſaturni quem admodū et ariſtoteles credidit ſibi aduenire ſpiritum de celo veneris et habuiſſe cum familiarē familiaritate que ſolet haberi cum ſpiritibus huiuſmōi. Thoz etiā in libello deteſtabili quem ſcribit de ſtationibus ad cultum venerē pmittit culturā illam exercentib⁹ quia Uen⁹ mittet ei ſeptem angelos obedientes vniuerſis bene placitis eorū et iuſſis quare indubitanter ſimiliter ſenſit de ſaturno videlicet q ſpiritum de celo ſuo mitteret in ortu ſuo qui loqueret in ymagine erea tunc fuſa. Mirabile autem videtur nuge credulitas vel opinio huiuſmōi q facta ē hominib⁹ z cū omnia pſcrutatus fueris nō inuenies cauſam aliam que eos adhuc induxit niſi error quo crediderunt ſaturnū eius eſſe virtutis et poteſtatis vt hoc poſſet ſcilicz mittere ſpiritū in ortu ſuo qui in ymagine huiuſmōi crederetur loqui et eſſe tantaz veneration em eiuſdem in ymaginis huiuſmodi fuſione tanqz ei caram et dilectā vt eaz tāta mercede remūeret videlicz vt ſpiritū de celo ſuo mittat ymaginē ei⁹ in ortu ſuo fundēti. quare fuſio huiuſmōi cultus ē indubitāter ſaturni. Jam autē feci te ſcire de cultura ſtellarū qz erronea et qz ipia quāqz noxia ſit exercētib⁹ eam z q vana ſit et inutilis modis omnib⁹ et ppter hoc nō oportet me in hoc ampli⁹ laborare niſi in deſtructione huiuſmōi erroris. quo crediderunt ſpirit⁹ de celis deſcendere ad cultores ſtellarum oīmodo em̄ ignorare ſtatum huiuſmōi ſpirituuz. Subſtācie eniz abſtracte oēs que immunes ſunt a corruptione viciorum et peccatoruz ex neceſſitate in ſtatu ſunt felicitatis et beatitudinis. Cum enim immunes ſint per oēm modum a culpis. Jmmunes ſunt ex neceſſitate et a penis que cauſa culparum irrogantur dei altiſſimi iuſticia et iudicio. Cū autē abſtracte ſint a materijs paſſibilib⁹ videlicet corporibus immunes ſunt ex neceſſitate a penis que comitantur paſſibilitatem corporum vel potius ſequuntur ēre nullo genere penaz affligūt. qa igit nihil eſt q diuidat inter ipas z creatorē nihil ē

ꝙ absconditꝫ faciē eius. q̄ est in vltimitate luminositatꝫ et pulchritudinis ab eis qua propter necesse ē eos videre absq; vllo impedimento luminositatem et pulchritudinem creatoris. Jam autem patefactū est tibi quia hec ē gloria virtutis intellectiue ꝛ hoc est quoniā ipa est plenitudo seu pfectio vltima possibilitatis ipius Juxta hūc modum necesse est eos se habere ꝑm vtutem suam nobilem motiuā que est voluntas vel amor ad bonitatem siue suauitatem creatoris quare quemadmoduꝫ irradiantur ꝛ delectantur luminositate ꝛ pulchritudine creatoris q̄ntum ad vim suam intellectiuam. Sic necesse est vt implean tur et delectentur bonitate ipius delectatione q̄ merito beatitudo dicaꝫ. hec autē est que sola beatitudinis nomine digna ē que in vltimitate elongatiōis longe facit ab omni molestia et implet in vltimitate plenitudinis obtinentem. Ultimitas aūt plenitudinis est que nihil omnino vacuitatis incōtinenter relinquit desideriuꝫ autem ꝛ signū est et effectus vacuitatis spiritualis id ē vacuitatis cordis. quemadmodum ad fames et signum est et effectus vacuitatis stomachi siue ventris. Et generaliter omne desideriū et fames et fitis ē spiritualis. Quare omnes spiritus abstracti quos vel peccatum non obtenebrauit vt malicia nō corrumpit in felicitate sunt vel naturalis cuiusdam beatitudinis que est vltimitas perfectionis in huiusmodi substancijs vel in felicitate glorie que ē incōparabiliter pfectio nobilior et plenitudo desideriorum cumulatione atq; iocūdior Et dicūt sapientes xp̄ianoꝝ ꝙ beatitudinem p̄iorem naturalem habuerunt omnes abstracti spūs anteq̄ malicia peruerterentur et caderent illi qui vocantur maligni spiritus. Secunda vero que ꝓpria nominatione gloria vocatur collata ē in bonitate sua naturali persistentibus que bonitas et beatitudo magna est ꝛ pfectio multe pulchritudinis et desiderabilis suauitatis ꝙ pauca cōsideratione atq; leuissima tibi videre facile est. Tu ergo diligēter attende istas duas perfectiones ꝛ vltimitates ordinū suarum quas nominaui tibi. Similiter ꝛ duas visiones diuine luminositatis et pulchritudiuis. Non enim dubitandum est quin huiusmodi substācijs fuerit naturalis dei cognitio magna ꝛ lucida anteq̄ quidem eorum ꝓpria malicia deprauati caderent et propter hoc huiusmodi cognitionem visionem dixi. Ex hijs igitur manifestum est. nullum huiusmodi spirituū descendere vel ad loca vel ad statuas in quibus missi sint descendere inq̄ sponte vel voluntate sua. Quis autem dubitaꝫ quin exiliū et carcer miseros eos faciat qui inuiti tenentur in illis Nullus etiaꝫ dubitaꝫ quin regio ista terrestris exilium sit ad patrie celestis operationeꝫ. imagines vo spiritibus in eis reclusis vt ipi putant carceres esse certissimum est. si inuiti in eis teneantur. Manifestū igitur est ex hijs quia non propria voluntate descendunt in istos carceres et exiliū. deserta et quasi spreta felicitate in qua sunt. Qd si dixerit quia voluntarij descendunt vt consulant hominibus ꝓpter quid igit expectant ortum Saturni cum nō magis homines indigeant vtilibus et bonis cōsilijs in illo tempore q̄ in alio. Amplius. Ad quid requiruntur huiusmodi imagines nisi quia saturnus magis ꝓpicium se exhibet ꝓpter imagines huiusmodi. ꝙ si est fiunt igitur in venerationem saturni et ita iam deuenisti ad ydolatriam ipius que tam tibi destructa est. ita vt nulla de vanitate et noxietate eiꝰ relicta sit tibi dubitatio. Amplius. si tanta est benignitas ꝛ ꝓpiciatio Saturni in homines cur tam paucos tanq; raros mittit huiusmōi spiritus ad consulendum eis. Amplius quot ymagines fieri possunt in ortu eiꝰ tot spiritꝰ mittat Saturnus poterit igitur fieri per multiplices imaginum huiusmodi vt vel pauci vel nulli spiritus remaneant in celo eiusdem. Amplius. aut suadet spiritibus venire in huiusmōi imagines sic patas aut cogit eos. si suadet. aut scienter igitur acquiescunt ei. aut ignoranter. Si scienter hoc est si sciunt ꝙ suadet eis subire exiliuꝫ et intrare carcerem qualiter igitur acquiescunt ei nisi. quia stultissimi sunt imo dementes. Stulti autem et boni simul esse non possunt et mlto minus beati q̄liter mali simul ꝛ miseri sunt. tales autem spiritus et vulgos vocat dyabolos atq; demonia pessima. et greci cacodemones. De quibus constat ꝙ non ad consulendum hominibus appropinquant ipsis sed vero ignorant q̄ noxia sit eis huiusmodi suasio Saturni. hoc est frigoluꝫ cū tante tenebrositatꝫ ignorātia vix etiam stultissimos homies cadere possit.

Scom hoc et ipse. Saturnus si in eadem ignorantia est stultissimus est. Si vo scit tam notium eē q eis suadet decepto: est eorum et pdito: pessimus Q si dixerit q cogit eas tunc tyrannidem violentiam exercet in eos et cogit ipos vt miseri fiant. q ppter z ipe malignissimus et ideo miserrimus quare de celo cum malignis spiritibus detrudendus. et ab optimo creatore atq; iustissimo in eodem nullatenus sustinendus. Amp. Spiritus huiusmōi ordine et iure naturali longe nobiliores sūt atq; sublimiores omnibus corropeis substancijs quare nullomō subdite eis naturaliter. Nō habet igitur stella saturni potestatem in huiusmōi spiritus. z ideo nec coactionez neq; cohertionem in eos. Q si dixerit qa nō stella Saturni cogit eos. sed spiritus qui preest stelle et toti celo ei? et omnibus spiritibus qui in eodem sunt aut igitur ipi mali sunt qui rebellant prin cipi suo volentes ei obedire spontanei cū adhuc naturali subiectiōe teneantur aut ipe malus qui imperat qō non debet. Si enī imperat qō debet mali sunt qui non nisi inuiti ei obediūt. Si vero imperat qō non debet malus est ipe et abutens pace sua. quare auferenda fuit ei iam dudum potestas illa. Si vero dixerit quia bonus est spiritus ille et boni subditi omnes spiritus z libenter veniunt iussi in istam regionem. et in ymagines sit eis pparatas vt cōsulant hominibus et aliter etiā eis fuiant. Sed quis nō suspicetur eos esse malos et diuini cult? vanissimos ambitores. quando ad pfulendū hominibus nisi p?us sibi fabricatis ymaginibus descendere volunt quis nō videat q huiusmōi ymaginum fabricatio cultura sit manifesta saturni.

Q omnia ista que fiunt p ymagines malignissima fiant demoniorum astucia

Ā huiusmōi igitur nihil aliud ti
i bi opinandū est nisi q ista ē malignissima astucia demoniorū vt suggerant hominib? se in huiusmōi ymagines descendere vt ad earū fabricationē que revera ydolatria est et ad obseruancias cōstellationū sub qbus fabricāde sunt eos inducant. hec autem omnia apte vergunt in seruitiū stellarum z ppter hoc cōsequenter in offensam creatoris z auersionem a cultura ipsius et veneratiōe. Jam igitur multis experimentis cōpertū est q huiusmōi demonia vel resoluebant ymagines suas vel cōfringebant ad pceptum verop veri ac summi dei cultoriz z fugiebant a facie ipop nisi et malicia suam clamore valido publice cōfitebantur ppter qō de toto orbe. exceptis quibusdaz barbaris ptib? fugata sunt et ydolatria exterminata z intelligentes populi seductiōes eop recesserunt ab eis reuersi ad creatorē benedictum suscipientes cultura veneratiōnis ipius. Jn quo et facta sunt illa mirabilia q et demonijs imporabāt z ab hominibus quos vexabāt eosdez ejiciebant hoc igitur exemplū debet tibi sufficere cuius|que audiuisti similibus de illusiōib? demoniorum in huiusmōi et de mirabilibus que malefici z decepti homines facere credebātur p virtutes stellarū z ymagines huiusmodi. Similiter et de figurās q? vocant in libris suis anulos sigilla. characteres et ymagines planetarū que ymagines nō sunt similitudines aliquop animalium. sed sunt quidē characteres. hijs autē quattuor generibus tantas virtutes attribuūt vt ppter eas totā scientiā stellarū credentur eē inuentam. Jam autē expediui me et te in alio tractatu et declaraui quia nulla est virtus verboz aut characterū. p ut ipi opinati sunt z hoc credo sufficere tibi de hijs.

De inferno.

Am igitur puenit adhuc rationa
i tio inuestigatiōis istius q̄ inuestigaui bacten? ptes vniuersi corporei videlicet q? quindecim sunt partes iste siue corpa magna ex qbus cōstitutū videtur vniuersum istud videlicet celop quos nominauisset numeraui tibi elemēta quattuor et corpus qō ppheta vocauit aquas que sup celos sunt qō celū aqueū z aqueam regionē quidē nominant potius quia ex aquis que sup octo mobiles celos erāt factum. q? ex veritate substācie sue liz lex hebreop de eius generatiōe vel factione taceat sicut de generatione aeris et ignis z iam dedi super hoc causam. quoniā nō erat intentio ppbete neq; officiū ppbetari eruditis z sapientibus sed magis simplici ac nuda veritate cōmunitatē populi hebreop instrueret et de hijs que populum illum ad susceptionē legis quā ad eū ferebat et diuini cultus instrueret. Q autem ptholomeus posuit qbusdam stellis finis motū proprijū ad successionē signop duo

decim et sup polos circuli signorū cogit ex necessitate illū ponere vl celū hūc sine orbē reuolutū ē eas vl celos plēs iuxta numez eaz̄ si vez ē necesse est magna mūdi corpora plura esse. Inuestigare autem et de hūs qae dixi tibi et de hoc sermone. Ptolomei vsq; ad verum et certum et ad modum difficile est mihi z longe est ab intentione mea in hoc tractatu sufficiat ergo tibi audiuisse a me de hūs rebus ea que cōuenientiora sunt intentioni pphetice z verisimiliora et forsitan veriora.

Stabilitio loci qui vocatur infernus.

Relinquitur ergo mihi post hoc cōtinuare sermonem et stabilire locum qui vocatur infernus quoniam credulitas ipius vtilis est valde et errores circa ipm noxij et impedietes correctiones hominū a vicus suis z peruersitate morum suorum. quare manifestū est inuestigationem eius atq; stabilitionē esse ipius euidentis esse vtilitatis ad ea que p̄ dixi. Dico igr quia iam claruit tibi ex alijs veritas felicitatis animarum humanarū quare et veritas miserie earundem et propter hoc cum locū habeat certū z proprium vera felicitas earū necesse est verū et proprium locum habere veram miseriam ipsarū. quia igitur locus supremo declarato ē locus esse vere felicitatis iparū pueniens est vt locus infimus sit locus pprius vere miserie earundem. Non enim debet esse minor distantia inter veraz felicitatē illarum. et veram miseriam earundem q̄z inter loca congruentia huiusmodi statibus iparū. Maxima autem distantia nō solū localis ē inter supremū et infimū. sed etiā multiplicium cōtrariarū dispositionū q̄les sunt supmitas z infinitas amplitudo z angustia luminositas et tenebrositas. Stabilitas z inquietudo z mlta alia. Infimū autem vniuersi corporis mediū terre ē qđ etiam cor terre nominat. Amplius. Cū inueniatur in vniuerso vera felicitas animarū humanarum et propius locus eius videlicz supmus quē celū empireum tam frequēter nominari audisti. Similiter inueniatur in eodē vniuerso medius status ve felicitatis et ve miserie et quasi mixtus ex ambobus et hic est status in quo sumus. Similiter et locus eius pprius habitatio scz sup terram in qua moramur. Inuenietur igitur in eodez vniuerso vera miserie animarū humanarū locus eius pprius proportionabiliter put possibile est ab alijs remotus z hee quidem rationes pene naturales esse videntur. Tercia vo ratio similiter naturalis videri potest cum enim vniuersum velut domus quedam sit creatoris qui est dominus omniū seculorum. et rex ac rector vniuersi necesse ē vt domus eius completa sit totalitate partiū suaruz et oportunata sufficientia congruentium officinarū. cum vero nō dubitas q̄z necessarius sit carcer in omni regali palacio atq; habitatione p̄sertim vbi tanta multitudo latronum etiam et aliorum iusticiandorum

Amplius. Nulla est ciuitas ordinata cui bonus rex p̄sideat et bono magistratu regatur que non habeat locum exercē de iusticie. Cum igitur certum sit z omniū phylosophorum consensione firmatum vniuersum seu mundū esse ciuitatez dei altissimi in qua ciues sunt homines et angeli. hic omnis est vniuerse substācie spirituales abstracte exceptis demonibus malis qui scōm statum malicie sue. z etiam locū quem nunc habent et quez habituri sunt iuxta fidem et doctrinam christianam nō ciues sed exules reputandi sunt quare necesse est hanc ciuitatem que deo altissimo rectore z rege regitur z magistratui ab eo instituto locum habere vniuersalē cōmunem et approbatum exercende diuine iusticie. eius inq̄z iusticie que p̄edit ex vniuersali eiusdem iudicio. q; tibi stabilietur in sequentibus videlicet in capitulo de renouatione vniuersi. et hic est locus quem infernum intelligunt tres leges cōmunes

Amplius. Cum locum pprium et determinatum habeant remunerationes eius z premia perennes z perennia necesse est vt locum pprium vindicte eiusdem ppetue quarū ppetuitas tibi in alijs patefacta est etiam stabilita. Amplius. Cum inueniatur pura felicitas animarū humanarum et inueniatur eisdem pura miseria necesse est vt et huiusmōi miserie sit locus pprius Ista autem penitatio in qua sumus non est congruens pūre miserie vllo modorū. cum et lucem habeat et multa alia que inhabitantes delectantur. et licet per modica felicitatis asperſione demulcēt vtcūq; atq; deliniunt. pura aūt miseria nec vera nec pura est nisi sit vniuersalis. quare necesse est locum eius pprium non solū nihil habere q; delectare posset aut aliquatenus delinire seu demulcere inhabitātes

imo quicquid habet locus huiusmõi torqueat illos et aliquid miserie ingerat illis

Amp̃. sicut locus pure ac vere vniuersalis felicitatis nihil habet q̃ nõ addat felicitati aut glorie inhabitantiũ ipum. Sic necesse est vt ꝓprius locus pure ac ṽe vniuersalisq̃ miserie. nihil habeat q̃ nõ addat miserie. et ignominia detentoꝝ i eadẽ

Amp̃. sicut possessores p̃nominate felicitatis nõ solũ longe sunt ab hominib̃ malis. sed etiã cumulati sunt plenitudine bonoꝝ. que desiderari pmittit et de qbus gaudere possessores suos patit huiusmodi felicitas. Sic necesse est p̃fate miserie addictos nõ solũ longe esse ab hoib̃ bonis que miseriam huiusmõi vel temperare vel lenire vel minuere possint. sed etiaꝫ affligi omnibus malis vt nihil in inferno vacet a tormento eoꝝ qui creatori placere et seruire recusauerunt. Cuiusmodi autez corpa habeat infern̄ videlicet cuiusmodi ignem. hoc em̃ manifeste senserunt q cunq̃ de eo recte senserũt et tres leges in hoc manifeste conueniũt. Cuiusmodi vero sit ignis ille. et qualiter cruciaturus animas nõ solũ corpa. et ipa corpa absq̃ ꝓsumptione et an alia corpa sint ibi et q̃ sint illa alteri⁹ ẽ inuestigatõis. Et ꝓpter hoc creator bñdictus dedit exemplũ huiusmõi mirabiliũ. creans hic in arã scilicz habitatione ignẽ. q absq̃ lesione corpoꝝ cruciat intolerabiliter animas appropinquantiũ atz tam gentiũ et dicit ignis ille eẽ in regno sicilie vel ꝓpe illud vt totaliter admiratio z dubietas huiusmodi hoim. q̃ admirãtur et credere nolũt. q̃ ignis q vtiq̃ corpus ẽ agere possit in spirituales substãcias quorũ admiratio nõ tam ridẽda ẽ q̃ insania reputãda et hoc ẽ qm̃ in semetipis et iugit sentiũt z ĩ alijs videt. Sentiũt ei animas suas pati ab igne sz p corpa sua vt dicunt z affligi eas nõ dolore ꝓpassionis sed ipo cruciatu verissime passionis z multum distat alter ab altero nec possũt vllo modo negare qn caro paciat lesi- dẽb igne scilicet vstionẽ aut ꝓsumptionẽ z hoc palam z manifeste confiteturomnis anima videlicet se dolere se affligere. seu cruciari ab igne. nec vllo mõ dicit anima seipaz intelligẽs aut cognoscens se cõsumi ab igne z dissolui essencialiter licet dicat se ardere p ptervehementẽ sensũ caloris. Si ergo per corpus in quo ẽ. ita cruciaf aia bñana ab igne isto q ẽ apud nos quãtofortiꝰ ab illo infernali q incõpabiliter maioꝝ ẽ fortitudinis. Q̃ si dixerit q̃ hoc ẽ p corpꝰ. sz nõ ĩmediate patif ab igne. Rñdeo q̃ hoc nõ ẽ nisi p corpꝰ. iam inflamatũ ab igne vel p spiritus q indubitãter corpa sunt inflamatas ad hoc igr̃ deducit eos ista cõcinatio. vt a suo corpe sed inflamato vel a medijs spiritibus inflamatꝰ paciaf aia existẽs in corpe ẽre ĩmediate patitur ab ipo igne videlicet q in corpe eiꝰ inflamato ẽz in spiritibus. Inter spiritus eĩ illos siue ignẽ q in eis ẽ aut ardorẽ et animã ipam nihil ẽ medium. Nõ mirẽtur igr̃ de cetero neq̃ ambigant anime bñane se posse pati ab igne illo q longe fortioris ẽ vtutꝭ igne qui apud nos ẽ visibiliter z ab isto visibili se taz ure et dire sentiant cruciari. Audies autẽ p me alia sup questione ista si de statu animarũ post corpora z ó statu corpoꝝ renouatoꝝ p rationẽ q̃les in inferno futuri sũt post vniuersale dei iudiciũ tractare z scribere mihi deus donauerit. Recurrãt igit anime bñane sup ista questione veritatẽ ignorãtes ad sensum ꝓprium. Sensu em̃ indigẽt ꝓculdubio q sup hac re dubitant et etiã pena nõ min⁹ indigẽt q̃re sensu simul et pena tollef hmõi dubitatio ab eis.

Stabilitio ameniſſimi loci q vocatur paradysus terrestris.

Ost hec incipiaz loqui de paradyso terrestri quẽ plantasse deuꝰ ab initio vl' ad orientẽ legis hebreoꝝ lator eundẽq̃ ꝓpheta apte dixit. Sũt etiam de eo narrationes hystoriagraphorũ sz z testimonia experimẽtatoꝝ q eũ se vidisse testati sunt et posteris crediderũt. Attestaf aũt z eiꝰ eẽ vel essencia q̃ttuor nolissima flumia. videlz geon. q nũc nylus dicit Scõm physon quẽ nũc garigen homies appellanf. Tigris et eufrates q antiq̃ nomina soli retinuerũt. Attestanf aũt ipi eẽ paradysi p hoc z indicãt ipm esse p hoc q ortus eoꝝ nec ex maribꝰ nec ex fontibꝰ totius nr̃e habitationis inuenitur eẽ. z laboratũ ẽ ab antiqs z regibꝰ egypti z etiã orientalibꝰ inuestigatiõe ortꝰ nili qui nec dũ inuctus ẽ. vel ab eis vel ab alijs sz hoc solũ inuentũ ẽ q̃ ab extremis finibꝰ orientis fluit. ad quos non patet accessus hoibus. q̃re manifestũ ẽ ortũ eoꝝ nõ innotuisse hoibꝰ adhuc nõ nisi p ꝓmos parentes totius bñani generis adam videlicz z euã vxoreꝝ eius. quos ibi fuisse tres leges euidẽter testantur aut p spiritũ ꝓphecie

quo et p quē ꝓphete hebreoꝝ et legislatoꝛi fuisse creditur reuelatū. Si qs autē velit credere hystoꝛiographis et maxime hūs q̄ de mūdi mirabilibus et velut hystoꝛiaꝝ nature scp̄serūt nō mirabitur in extremis ptibus oꝛientis regionē eē tante amenitatis atq; vernātie. vt oꝛtus voluptatis ⁊ paradysus terrestris a tanto ꝓphēta. et legislatoꝛe merito sic vocata cuꝝ regionē sodomoꝝ ante subuersionē illā famosam cui tatum que in ea erat paradysuꝝ vocare ꝓpter amenitatē eiusdē atq; felicitatem nō dubitauerit. Sed ⁊ si quis attendat ea q̄ narrantur ab hystoꝛiographis ⁊ hystoꝛie nature descriptoꝛibus de amenitate et fertilitate quarūdā regionū et locoꝝ que in maioꝛi india sunt nobilitatē etiā arboꝝ et fructuū herbarū etiā ⁊ arbustoꝝ nō reputabit incredibile q̄quid vel a ꝓphēta vel ab alijs sapientibus dictū ē. Si em̄ vt aliq scripserūt tanta temperies tantaq; clemētia aeris ē in ptibus illis in die ⁊ tanta tere vt ita dicam nobilitas quō nō verisīle ē etiā nobiliorē esse regionē. a qua taꝝ nobilia flumina tam salubres aque taꝝ copiose manare noscūtur. Scientie quoq; naturalis astroꝝ ꝓfessoꝛes nō tam ꝓbabile q̄ etiā certū hoc facile affirmarentur cū isti solem dicant patrē esse vegetabiliū illi ꝛo Jouem tēpatissimū partibus illis ꝓficiant. Quoniā aūt huiusmōi questione quēadmodū si quereretur an yndia sit vl egyptus cū paradysum oīs recte intelligens eē nō minoꝛis amplitudinis aut latitudinis q̄ tota maioꝛ india vel egypt⁹ vt pote totius hūani generis habitatoꝛi ꝓmi tus deputata et ꝓmis hominib⁹ ade scꝫ et eue illuc introiuisset ad habitandū et cōmoꝛandū assignatā. quare sicut absq; vl la dubitatiōe creditur maioꝛ yndia vl egyptus eē p assertionē narrantiū q in eis fuerūt vel eas viderūt vel habitatoꝛes earuꝝ vel qui ab hmōi narratoꝛibus audierunt sic et de paradyso credendū est ipum esse.

Amplius. Jsta questio ꝑculdubio et sensu indiget et pena. ad sui determinatiōnem certissimā. Non ei scibile ē facile nisi sensu paradisū eē. pena vero indiget quoniā incredibileꝝ eē sermonib⁹ tanti ꝓphete imo spiritui dei eiusq; oꝛaculis scelꝛma nifestissimū ē et peccatū in creatoꝛē grauissimū. ideoq; oīi pena ignis et gladij plectendū ⁊ exterminādū. Amp. nō ē dubiū q̄n famosū sit paradysū eē famosū in ꝗ famositate q̄ iam ex milibus annoꝝ ⁊ amplius illesa oīno iam duranit. fama autē que vel falsa ē vel aliqd habetur falsitatis ab opinione hominū nō solū oblitione sed etiā ꝓtraria opinione et certitudine cadere consueuit.

Destructio erroꝛis quoꝝundā ponētiū paradysum regionē eē a tota terra distante et vsq; ad lunarē circularem eleuatum

Opiniones vo hominum breuis intellectus et pauce exercitatione in rebus naturalibus et doctrinalibus circa hec erroꝛes multas induxerūt ⁊ questiones plurimas reliquerūt. Quidaꝝ nanq; dixerunt paradysum regionem etiam a tota terra que in medio celi ē. Sicut alibi didicisti longe tractu terre maris aeriscq; distantem et vsq; ad lunarē circuluꝝ eleuatam. Hoc autem nec natura patitur nec ratio. ꝓmū quia tantam molem aer sustinere nō posset. quare ab initio sue creationis tam ingenti ponderositate coꝛruisset. et totam terram ac maria concussisset

Ampliꝰ. Jsta regio eēt in igne elemēto totaliter. Jam enim patefactum est tibi in hūs que ꝓcesserunt quia ignis elementū est inter aera et celum lune. Jmpossibile igitur eēt ibi viuere vegetabilia q̄nnq;

Ampliꝰ. Terra illa ex necessitate induceret eclypsim tam lune q̄ solis alij maxime in partibus oꝛientalibus quemadmodū in extremis finibus armenie maioꝛ ⁊ indie maioꝛis. Nihil autem adhuc auditum est de huiusmodi eclypsibus. Qui si quis dixerit quia terra illa regio paradysi continua nō est terre nostre habitationis sed mare est intermedium vel aer. qualiter ergo illa quattuoꝛ flumina taꝝ magna veniunt ad terram nostre habitationis p mare enim tante latitudinis ⁊ ꝓfunditatis non est possibilis transitus fluminib⁹. Si vo aer tm̄ est intermedi⁹. Necesse igit̄ est terram nostre habitatiōis aut sub ipa regione paradysi positam esse in parte vl in toto aut pene contiguā eidem eē ⁊ tunc de terra nostre habitationis videretur regio illa q̄ nondū est auditum. Si vo solus aer est medius inter paradysum illū ⁊ terraꝝ nostre habitationis nō possunt igitur cadere flumina illa super terrā nostre habitationis nisi valde modicus aer essꝫ medius. medius dico qui faciat distantiā latitudinis non altitudinis. Si vero contigua vel continua est regio paradysi nr̄e

habitationi non erit igitur forma terre cū omnibus partibus suis terrestrib⁹ et matinis spica imo forma eius esset oblonga Jam autem declaratum est tibi alibi q̄ figura terre huiusmōi est et adhuc etiaz apparet tibi per aspectum in omni eclypsi lune. id eñ qđ obscuratur de luna in omni articulari eius eclipsi arcuale est hoc ē arcu terminatum ex quo manifeste apparet vmbram terre piramidem esse rotundam Impossibile autem est corpus non sphericum iacere huiusmōi vmbram. quare manifestū est per hoc paradysum terrestrem partem esse magnā totius corpis terre. et esse in extremis finibus orientis et est verisimile q̄ ipse sit extremitas terre a tpe orientis.

Propter quam causam creatus est paradysus terrestris.

b Habet autez questiones multas ꝓpter quid creatus est. Si enim vt esset habitatio hominum ꝓpter aliud enim creatus esse non videtur cum prescīret creator q̄ homines nō erant ibi moraturi per diem integrum. Non videt igitur creasse illum ꝓpter tam breuē morulā habitatōis cui ergo vsui creauit ipm De alijs quidez animalib⁹ manifestū est quia cum eiciuntur de habitationib⁹ suis siue per venationem siue per aliam viam quia creator substituit alia nec inueniatur locus congruens habitationi animalium. quē ipe non repleat animalibus illi congruentibus nō reliquit igitur paradysum nobilissimam regionem vacuam.

Amplius. post electionem et casum angelorum de celo empireo curauit ꝑm doctrinam xp̄ianam restaurare ruinam illā et replere loca celi empirei q̄ vacua remāserant animabus sanctis quomodo ergo nō similiter fecit in paradyso terrestri quomodo credendum est eū voluisse tam nobilem habitationem tam preclara opera sua lignorum et fructuum otiosa eē z hoc perpetua. Tu ergo debes aduertere quia quēadmodum plato et platonici putauerunt infernum esse regionem istam generationis et corruptiōis et poete in hoc assenserunt ꝓpter causas quas audies in sequentibus Sic elyseos campos et tempe somniauerūt paradysum quemadmodū esse terrestrum. Ego autem dico hic quia locus paradysi non est habitatio congruens hominibus ꝓ statu in quo mō sunt. et hoc est quoniam delicie corporales valde nocte sunt animabus humanis. Inebriant enim illas et alienant a veritate et rectitudine. et inducunt eas in obliuionē creatoris z illaqueant eos atq; captiuant z inducunt eas in seruitutem omnimode corruptionis. Contraria vo deliciarū corporalium purificant atq; clarificant et abstringunt ab eis crassitudinem alz rubiginem viciorū et malarū passionuz quapropter vtilis est multipliciter animabus humanis habitatio respsa miseriis nec oportet vel queratur a me ꝓpter quid ergo creator sapientissimus posuit adam z vxorē eius in paradiso deliciarum si delicie adnocte sunt animabus humanis. Jam eñ innui tibi quia delicie corpales non poterant predicta nocumenta. vel alia inferre mentibus eoruz ꝓpter puritatem et bonitatem atq; fortitudinez nature ipsoz quēadmodū vides quia vinū licet fortissimū quosdam ex hominibus inebriari nō potest ꝓpter bonitatem complexionis ipsoz bonamq; dispositionem capitis eorundē quosdam autem licet debilissimum et ad modicuz sumptum statim inebriat ꝓpter moliciem complexionis ipsorum et debilitatem capitum eorundem. Sic factum est in toto genere hūano postq̄ natura hūana in adam et eius vxore corrupta est z infirmata omnes corpales delicie facte sunt eis in vinum vehementis inebriationis z in augmentū corruptionis et egritudinis in primis parentibus adam scilicet z vxore eius. De hoc vo q̄ dicit quia debuit creator benedict⁹ alios homines in paradyso substituere scilicet incorruptos quibus habitatio illa deliciarum congrueret. Respondeo quia meliores et incorruptiores q̄ adam et vxorem eius naturaliter fieri non poterant quare verisimile est q̄ ides de illis accideret q̄ de adam et ius vxore iam acciderat z per hanc viam iret res in infinitū Si vero dixerit quia posz eos deus custodire bonos et immaculatos. Verum vtiq; dicit sed preelegit diuina sapientia z bonitate. potius ex malis bonum bona elicere q̄ mala illa esse omnino nō finem ex causis quas audies in tractatu singulari de ꝓuidentia et cura ipius q̄ bus, vniuersum admyniſtrat et regit. De hoc autem qđ querit vt quid deus preclaram illam habitationē nobilissima ligna et fructus prestantissimos otiosa esse per

petuo sunt. Jam in parte respondi tibi super hoc quia in hominib⁹ in statu in quo modo sunt et fuerunt a tempore corrupti-onis scilicet p⁹ioꝝ parentum noxia valde ac perniciosa est paradysi habitatio. multi autem sunt vsus et vtilitates regionis illius lignoꝝ quoꝝ et fructuum eiusdem. Et ꝑma et precipua vtilitas illoꝝ est. qua vt possunt potentiam sapientiam et bonitatem creatoris insinuant innuūt ⁊ loquūtur non quidem vocibus audibilibus sed ipa veritate bonitatis pulchritudinis ⁊ mirificentie sue que causa est ⁊ finis communis creationis omniuꝫ. Secunda est complementum atq; perfectio vniuersi corpo-rei tui si deesset multum detractū esset nō solum perfectioni ipius sed etiam decori. Sunt et alie vtilitates sicut eruditio hominum et correctio dum enim audiunt ami fisse se habitationem tam nobilem et hoc irrecuperabiliter et eruditi ex hoc debent et ꝓuocari ad obedientiam creatoris ⁊ deterreri a similibus culpis illi ꝑpter quam patria illa hereditas ablata est et miserie presentis exilium irrogatum. Qꝛ si dixerit quia inutiliter creat ibi creator fructus taꝫ nobiles cum non sit qui comedat de eis. Respondeo ei qa nec de omnibus arboribus que in habitatione nostra sunt fiūt edificia vel vtensilia nec de omnibus lapidibus qui sunt in lapidicinis construūtur parietes aut turres aut ꝑpugnacula. Sꝫ et quanta multitudo est piscium marinorum et fluuialium de quibus nemo vesci-tur quot etiā fere quas nemo venat quot insuper et quante copie auri et argenti aliorumq; metallorum sunt in metallis fodinis que inde non extrabuntur Nec tamē ꝑpter hoc inutiliter omnia hic creauit altissimus bas enim copias et similes creauit iuxta diuicias bonitatis sue et immensitatem largitatis non iuxta mensurā auricie et cupiditatis hominū aut etiam necessitatis. Cuius exemplum vnum est in rege prediuite aut preclaro. qui non largitur munera sua scom merita vel necessitates recipientium sed iuxta munificentiaꝫ principalem tanq; non attendens solum modo quāta et qualia meruerunt vl' quā tū aut qualibus indigeant recipiētes. Sꝫ magis quanta ⁊ qualia deceat largiri magnificentiam ipius. Aliud exemplum est de patrefamilias dapsili hoc autem ē largo in dapibus qui non attendit quāta vl' qualia cōmestituri sint et inuitati sed quāta ⁊ qualia apponere q̄ñ splendida mēsa deceat largitatem ipsius. Tercium exemplum est in fonte copioso et abundanter inundante cui⁹ aque non fluunt iuxta mēsuram sitis et possibilitatem habendi vel hauriendi bibentium inde vel haurientium. Quartū exemplum est in sole qui nō lucet p⁹o capacitate oculoꝝ videntium neq; etiam illis solis qui eum videre vel intueri possunt. sed irradiat super oīe illuminabile p⁹o copiositate luminositatis sue. Quintum exemplum est in igne qui non calefacit prouidentia calefieri volentium. imo iuxta fortitudinem et virtutem calo⁹is sui. ꝑpter qō intendit et ignit etiā calefactibilia q̄bus obuiauerit.

De ligno vite quod est creatum in medio paradysi scilicet p⁹opter quid lignum vite dicatur.

Eligno vero vite questionem habet ꝑpter quid lignum vite dictū sit et dixerunt sapientes hebr⁹eoꝝ atq; xp̄ianoꝝ. quia virtus ligni illi⁹ vitalis erat. hoc est vite conseruatiua vt q̄diu homines illo ligno vescerentur a mor te corporis immunes penitus seruarētur Qꝛ si dixerit quis q⁹ hanc virtutem habēt omnes sani cibi Respondeo quia reuera ita est sed ad modicum et ad tempus breue. non autem imperpetuum lignuꝫ vero vite virtutem habebat huiusmodi vt etiā imperpetuum vitaꝫ conseruaret ex illo vescentium. Si esset diuine voluntatis beneplacitum vt tamdiu essent homines in paradyso terrestri. et ipse exigentibus culpis eoꝝ penam mortis inferre eisdem. vel transferre in paradysum celestem ac spiritualem per mortem corporum non p⁹oui disset quāq; per aliam viam hanc translationem ꝑ beneplacito suo facere possꝫ q⁹ dico propter hoc qa questionē habet an tanta mutatio valet a statu habitationis paradysi terrestris ad gloriam paradisi celestis sine morte corpis fieri potuisset. hoc tamen indubitanter verus est q⁹ si p⁹ mortem translationem huiusmōi creato⁹ omnipotens statuisset mors illa penalis omnino non esset. et hoc est quoniam causa mortis. id est peccatū non precessisset. hoc autem vnum est eoꝝ que perscrutatius inuestigādo reseruo tractatui de renouatione vniuersi. Caue autem tibi fabulis ⁊ deliramentis hebr⁹eoꝝ quibus nec ali-

enationes febricitantium errare et in credulitate comparabiles sunt Una est autē ex deliramētis eorum q̄ arbor siue lignū vite in altitudine habeat iter quingentorum annorum. quapropter grossicies eius. hoc est trunci vel stipitis eius. maior erat grossicie totius terre. Aliud deliramentum est q̄ dicunt arborem vite ambulasse. Sūt et alia multa non minus erronea et increbilia et risu digna vel potius irrisione q̄ ipi tolerabili cecitate non solum opinant esse vera sed etiam paruulis et insipientibus dogmatizant. Si qs autem querat q̄liter lignum vite per fructum suum virtutem habebat conseruandi vitam corporalē in corporibus tunc incorruptis et necessitate moriendi nullatenus abdictis vl'etiam addictis propter peccatum iporum attendat q̄ mirra et aloe et balsamum atq; sal et multa alia etiam corpa hominū corrupta. et q̄ plus est mortua multo tempore seruant a corruptione putrefactionis. multo etiam medicine vitam plungant vl' conseruando naturalem humiditatem et vitalem calorem vel purgando seu reprimendo ea per que corpa humana morti maxime appropinquant. Quidam vero p renouationem quandam sunt em̄ quedam habentia renouatiuam virtutem. sicut carnes serpentum vocantur uri experimento istud cognoscere potes atq; narrationibus multis q̄ inter homines audiuntur et ego de plurimis notissimis et famosis et maxime ꝓpter quia scilicet renouationes istas in seipis habuerāt audiui talia. non est igitur mirabile si arbor vite vel fructus virtutem eius habebat conseruatiuam vite humane.

Stabilitio loci qui purgatorium appellatur in quo anime humane purgationem in vita ista incepti̇ua et non completiuam pficiunt.

Ē loco vero purgationis animarum quem purgatorium vocant an sit propꝰ et deputatus purgationi animarum humanarum seorsum a paradyso terrestri et inferno atq; habitatione nostra questionem habet. Verum quoniam manifestum est in quibusdam animabus multa restare purganda post mortem corporum suorum. anteq̄ purgationē hic ꝓpleuerint q̄ penitētia ē fm doctrinā xp̄iana vel subito et improuisa morte rapiūt siue p gladium. siue per suffocationē siue passionis alicuius vehementia. que citissime interficit necesse est restare vt compleat id quod restat et deest de purgatione sua. q̄re et locus nisi hec fiant necessarius ē et hoc est quem purgatorium dicunt. Ꝟ si qs dixerit quia non restat agendum post hanc vitam de purgatione animarum ꝫ statim vbi a corpib⁹ exeunt vel ad celos euolant si absq; culpa mortali sūt vel si culpa mortali sūt vel si culpa mortali habent ad inferos rapiuntur Dico quia non dubium est intelligentibus peccata quedam leuia esse ꝓ quibus infernalia supplicia non debentur. Cū huiusmodi autem peccatis impossibile est eleuare in celum. quare alicubi necesse est purgationem istam fieri et ita in aliquo loco hic autem est locus quem querimus. Ꝟ si dixerit quia huiusmōi peccata deponūtur cum ipo corpe et sola depositione corporis dimittunt. animam humanam mūdam et liberam merito quare ab eis ꝓpt̄ quid non et maiores culpe mortales exiguntur ipa depositione corporis Amplius. manifestum est quedam vicia inhere tenacius anima bumanis et quasdam passiones difficile mobiles et per cōtrarias cōsuetudines paulatim minuiri vel remitti donec radicitus extirpentur. Sic se habet ex necessitate et ō maculis que ex huiusmōi relinquuntur in animabus de huiusmodi igitur maculis q̄ momentanea et subita depositione corporū abstergi. Amplius. Quedam culpe mortales facilius deferuntur quibusdam leuibus. facilius enim penitet quis ab homicidio. vel latrocinio quam a risu nimio vel delectatione cibi et potus et hoc est quoniam peccata illa grauissima horrore suo deterrent et diffugant a seipis. Illa vero suauitate sua animas nostras alliciunt et detinent. quare si ista leuiora tam facile relinquuntur vt sola morte corporis deleantur. quanto fortius illa que cōstant esse minoris adherentie ac tenacitatis. Amplius Non est dubiū quin peccata omnia que vocant actualia voluntate seu voluntarie contrahantur ēre contraria voluntate necessario deferuntur. In eis autem que dixi videlicet qui subito moriuntur locum nō habet voluntas contraria quia nec etiam cogitatus de correctione vel emendatione Secum igitur deferunt anime hūane huiusmodi peccata cum igitur nec eī eis trā

ferantur ad celum nec p eis detrudantur in infernum necesse est eas expiari anteq̃ in celestem gloriam transferantur. Est igitur loc⁹ vbi purgatio ista siue expiatio fit animarum. Amplius. Luz manifestū sit nō omnia peccata equalia esse nec dubium sit peccata expiari posse vel per penam vel per penitenciam inequaliū autē peccatorum expiationes equales esse nō possunt quēadmodū nec econuerso scz in equalium eq̃les. equales in q̃ vel tempore vel grauitate vl' asperitate. quare si que anime equalia habent peccata ⁊ simul inceperint expiationis peccatorum suorum facere vel impossibile erit alteram p̃us exire de corpore suo q̃ alteram vel alteri⁹ expiatio complebitur post exitum a corpe.

Manifestū autem est quia nō est impossibile alteraz p̃us exire de corpe suo q̃ reliquam. Similiter non est impossibile vtraq̃ exire ante completam expiationem Quod si autem completam expiationem alterutra exuerit. vel vtraq̃ complenda igitur erit expiatio huiusmodi in futuro. et propter hoc in aliquo loco ⁊ hic est locus qui queritur hic. Si vero dixerit qa postq̃ inceperit purgationem necesse est eam morari in corpore suo. donec eam consumauerit ergo medio tempore non posset occidi homo ille vel aliter mori q̃ est manifeste friuolum. Attestatur autez ei q̃ dico latinorum ritus antiquissimus qui expiationes huiusmodi seu purgationes facere consueuerunt anni sui mense secūdo. Unde et nomen illi mensi inde imposuerunt februarij illum vel februarium nominātes. Similiter et si quis sacra plutonis antiqne scrutari voluerit inueniet ibi plurima que adhuc faciunt quā̃q̃ huiusmodi cultus et sacra non solum vanissima sint. sed etiam deo altissimo odibilia et irā er⁹ contra mortales p̃uocantia. sicut per me alibi didicisti. Amplius. Inter culpas grauissimas que mortales vocantur est ex necessitate via et medium p̃pter quas p̃mum felicitatis eterne redditur alioquin esset reuersio siue conuersio ab illis aduirtutes huiusmodi hoc autem est impossibile manifeste videlicet non esse reuersionem a malicijs ad bonitates. ipa em̃ anime humane mutabilitas non patitur aliquem hic immutabiliter esse bonū vl' malū. Similiter neq̃ dei altissimi misericordia aut iusticia. Amplius. Huic errori sensūs ipe et experientia frequētissima cō tradicit cū manifeste quottidie videas et bonos malos fieri ⁊ malos bonos vl' eruditione vel flagellatiōe ⁊ diuini numinis adiutorio. Malos autem non dico fieri quosq̃ nisi p̃pria adinuentione vicia em̃ ⁊ peccata adinuentiōes eorū sunt. in quibus sunt non adite vel indite vel innuisse Si autem medium est ⁊ via atq̃ reuersio a malicijs ad bonitates et a vicijs ad ⁊tutes. Manifestum est quia illud medium ⁊ via non est nisi purgatio et expiatio qua decausa necesse est per expiationem minui vicia atq̃ malicias animarum humanarum minui in q̃ntum ad opera et q̃ntum ad cogitationes et passiones. atq̃ debilitari habitus malos per contrariaz consuetudinem. ita vt iam non ex ipis p̃cedant actus mali siue interioreq̃ siue exteriores donec radicitus exturpentur ⁊ sic facilis ingressus virtutibus in animas humanas quarū aduentu anime ipe confortentur decorentur et velut renouato ex intimis iuuenescant. et hoc idem interdum fit hic possibile tamen est ipi creatori animarum subito animas quas voluerit expurgare. et qualiter hoc fiat iam dixi tibi in tractatu singulari de hoc. qui est de iustificatione malorūz et penitentia. hic autem intentio mea est de expiatiōe animarū. q̃ ēt de diuina iiuria satisfactio ⁊ expiatio hoc ē ⁊ aiaz hūanaz emēdatio ⁊ diuine placatio oia autē ista q̃ueniētissime fiunt per afflictionem que vocatur purgatoria p̃pter hoc. Nemo enim est cui non manifestum sit et terrena et mala desideria extingui per afflictiones. et hoc ipsum attestatur natura que docet non solū homines filios suos et aliter subditos p̃ flagella et afflictiones corrigere ⁊ auertere a vicijs et peccatis. sed etiam multa animalia. Amplius. Si creauit creator altissimus ignem quo purgantur metalla cuz incomparabiliter maior sit ei cura de purgatione animarum humanarum quomodo non creauit et ignem quo anime purgarentur humane. Qd si dixerit qs quia sufficit afflictio plenitudinis et dolor interius spiritualis quem habet vere penitēs p̃ eo q̃ peccauit. Uerum vtiq̃ dicit quia sufficit quandoq̃ et hoc est cū vehemens ⁊ fortis adeo fuerit habensq̃ perfectiōes quas alibi tibi scripsi. Uerum si pauc⁹ fuerit ⁊ pauce afflictionis non sufficiet ad istā

expiationem quare necesse est vt adiuue-
tur hic donec suppleat quicquid deest hu
iusmodi expiationi. q; si hic. id est in vita
ista factū nō fuerit necesse est vt post hāc
vitam apponatur supplementuz. Am
plius. Quoniam iam stabilita est alibi ti
bi penitentia que est indubitanter purga-
tio animarum humanarū et placatio dei
altissimi. Manifestum est tibi per hoc
quia animabus post corpora est expiatio
et purgatio de necessitate cuz possibile sit
et manifeste contingat multas penitenci-
as in vita ista nō compleri quapropter ne
cesse est vt post hanc vitam compleantur
que enim clementissimi creatoris adiuto-
rio purgari ceperunt hic impossibile est re
manere impurgatas autem eniz est in po
testate earum positum postq; corporibus
exute sunt vt compleant purgationez hic
inceptam. aut non est. Si sic ergo cuz tan
to libentius quanto propinquiores se vi-
dent glorificationem sue. hoc merito faci-
ant tantoq; liberius z expeditius quanto
ab ipo corpore et impedimentis que ex p
te corporis. z a vita mundi istius liberate
sunt necesse est eas perficere in vita illa ce
ptam in pīenti expurgationem. quare ne
cesse est esse locum huiusmōi purgationi-
bus deputatum. Si vero non est in pote-
state eorum cum manifestum sit eas pur-
gationem suam desiderare et modis om
nibus velle nihil verisimilius aut credibi
lius est q; clementiam creatoris satisface-
re tam pīs desideriis earū et supplere eis
oīmipotenti virtute sua q; ipe sine eiusdez
adiutorio nec etiam incipere potuerunt.

Qd si dixerit quia culpa earum fuit vt
q; nimis tarde expurgationem huiusmōi
inceperunt. vel q; desidiose nimis z negli
genter in parte ista egerunt. alioquin eaz
potuerūt perfeciss. Dico quia homo iste
omnino ignorat et virtutem vere peniten
tie et ipius penitentie veritatem nō enim
ē vere penitens. nisi qui omnino auersus
est corde et voluntate a malicia sua hoc ē
a vicijs et peccatis et ad deum conuersus
et eidem adherens toto corde talis igitur
iam deseruit maliciam penitus et appre-
hendit bonitatem. factusq; est bonus to-
taliter interi9. quare vel nihil restat in eo
expurgādum interius nisi forte leues ali-
que culpe vel forsitan aliquid eis pacien-
dum restat per quod satisfaciat dei bono
ri atq; iusticie et huiusmodi passiones no
minauit tibi penas purgatorias et penite-
tiales tu etiam nosti consuetudinem que
apud homines est qui volunt sibi satisfie
ri p irrogatis iniurijs per penam aliquaz
vel condignam. vel minorem. et hoc est
cuz clemētes sunt homines z iusti amant
autem penam huiusmodi non liuore vin
dicte. sed amore iusticie quod est cum vi-
derint eam emendatoriam z correctoriaz
pacientiū z multo amplius amarent eas
si viderent animas exinde purgari et de-
corari quia igitur tales intelliguntur pene
purgatorie que ceptam in hac vita purga
tionem penitencialem perficiant z supple
ant. leuesq; ac velut desuper aspersas ma
culas leuium peccatorum abstergēdo ani
mas purificent et decorent necessarie sunt
multis animabus et per eas diuine satis-
fit iusticie pariter et clementie vt supra te-
tigi tibi necesse est animab9 hūanis post
corpora z tempus z locum habere huiusl
modi expurgationis. Qd si dixerit q9
quia clementissimus ac benignissim9 crea
tor non amat vel querit tormenta. et cru-
ciatus animarum cum ipe sit essencialiter
atq; fontaliter misericors iam in alio tra-
ctatu satisfeci tibi super hoc z iterum dico
quia creator sublimis et benedictus sicut
essencialiter ac fontaliter ē misericors sic ē
essencialiter ac fontaliter iustus z propter
hoc sicut non querit penas animaruz aut
cruciatus per se. Sed quia multipliciter
vtiles animabus z salutares. Sic nō que
rit eas quia tormenta sunt animarum hu
manarum hoc enim intentio crudelitatis
est dyabolice. sed potius quia iuste et ho-
nori suo conuenientissime inquantū eniz
iuste z bone sunt. Sicut iusticia inquantū
iusticia bonitas. Sunt etiam decore quo
niam decent et iusticiam eiusdem et meri
ta pacientium vel pacientes ppter merita
mala quanta vero sit pulchritudo iusticie
inde manifestū est tibi quia tam vehemē
ter diligitur ad eam intueri ualent et vi-
dere q; vtilis autem et q; salutaris sit ho-
minibus in parte ista dei iusticia quia me
tu future purgationis etiam alias non de
territi penitencialem purgationem et faci
lius et citius in presenti vita incipiunt aiz
diligentius et strennuius psequuntur ac
satagunt consumare anteq; vita ista de-
fringantur.

Alia stabilitio loci in quo purgantur anime defunctorum que purgabiles sunt

Quod autem fidem indubitatam facit de purgatorio et purgatione huiusmodi visiones sunt et apparitiones animarum seu hominum qui in huiusmodi purgationibus existentes post mortem corporum suorum apparuerunt tam multi et tam sepe et amicis suis vt adiuuarent eas et eis suffragia procurarent. Similiter tremonentes eos vt sibi a futuris supplicijs peca uerent. Apparuerunt similiter et viris sanctis multi petentes ab eis suffragia sua vt vt ab amicis eorum ea ipis fieri procurarēt faciunt et ad hoc testimonia rediuiuorum hoc enim est qui de morte corporis resurrexerunt qui statim animarum et prophetarum et aliorum in predictis purgationibus existentium narrauerunt et testificati sunt put inuenire poteris in gestis scptis tnarrationibus xpianorum de huiusmodi apparitionibus petitionibus et querelis pmunitionibus treuelationibus que non solum auditu iocunde sunt Sed etiā vtiles ad modum q salutares multumq proficientes ad correctiones hominum a suis vicijs et peccatis vehementer puocātes ad amorem sanctitatis et desiderium eterne felicitatis. Amplius. Non ē lex de tribus magnis legibus que in purgationem animarum post mortem corporum non consenciat et etiam gentes que leges non habent. neq creatoris benedicti noticiam vel fidem et semper intenderunt et adhuc intendunt suffragari animabꝰ defunctorum tadiuuare eas vt liberentur t transferantur ad celos vel in deos etiam tanq deificata] gens vero xpianorū tora tionibus et elemosynis et sacrificijs omni q genere porum operum credit adiuuari animas defunctorum vsq ad diem vniuersalis iudicij non quidem omnes vsq ad perfectam liberationem et expurgationem. non enim credit sic esse purgabiles eas que iam in inferno detinentur. Similiter neq animas paruulorum qui preter baptismalem sanctificationem a suis corporibus exiuerunt eas vero solas ad pfectum purgabiles que penitentes vt supra dixi in alterum seculum migrauerunt huiusq solas pdesse posse ad liberationem omnimodam pdicta suffragia ex hac vita in alteram que cum iustificatiōe seu iusticia penitenciali et hoc seculo transiuerunt in alterum. Restat igitur vt qui expurgationes siue expiationes istas negant animarum post corpora vel concedant omnes animas vere hic penitentes solam penitudinem et iustificationez interiorem absq aliis operibus et satisfactione sufficere vl non. Qd si sufficere credunt necesse habēt confiteri superuacua esse opera huiusmodi videlicet que penitentes p peccatis suis in omni lege agere consueuerūt. Silr orationes obsecratōes q tsacrificia facere vbiq noscuntur. Amplius. Manifestum est non omnes penitudines interiores equales esse nec omnia vicia vel peccata. Aut si igitur determinatum est quanta huiusmodi penitudo siue afflictio tdoloꝛ penitudinis sufficiat ad plenam expiationem animarum perfectamq reconciliationem ad creatorem aut non est determinatum. Qd si dixerit determinatuz esse quantitatem necesse habz hoc intelligere altero duorum modorum quoruz pmus est vt intelligat vnam aliquam quantitatem doloris penitencialis que sufficiat p omnibus eque. videlicet p magnis vt p paruis peccatis. ita vt non sit necesse penitentibus aliquid amplius agere pro eo vt reconcilientur creatori. Sequitur ergo vt si forte maioris quātitatis fuerit doloꝛ q̄ sit illa determinata partem habeat superfluam. et etiam q iniustus sit iustificator animarum deus altissimus qui maiorem infert penam doloris penitenti q̄ exigant culpe illius. Qd si dixerit quia additur doloꝛi vltra debitum t exigentiam culparum additur in pfectum virtutis et in medicinam. Uerum vtiq dicit sed de oc. iusticia nō se expedit vl absoluit. Neq enī humana iusticia hoc patitur vt p inequalibus delictis equalis iusticia fiat et q p vno et p multis vel equalibus vel maioribus pena et eadem infligatur quātoma gis ergo iusticia diuina hec non pacietur. Alter vero modus est vt intelligat determinātam esse penā penitencialē in quantitate ita scilicet q vnicuiq peccatorū debeatur ppa nō vna scilicet omnibus. sed maioribus maior et minoribꝰ minor. Intelligo autem hoc ó pena penitudinis interioꝛ. Dico igr si penā hmōi infert deus vindictā t ex iusticia sola possibile eēt forte q dic, sz hmōi penitudo siva ē atz pfecta s

cubitāter pfecte iustificat animā siue hominē z deo recōciliat eundē. vere enīz penitens interi? vere reuertēs ē ad viaz recti tudinis. quare vere est auertens se a malis in quibus est et que fecit p:oposito q; z voluntate in bonitate est et bonis que deseruit. Quanta autem penitudo hec penitentem facere faciat ipsum iustificat deo q; ipsum conciliat et coniungit. Non est autem dubium quin clementissimo creato:i longe plus placeat penitudo interio: q; penitentia exterio:. et hoc est quia longe melio: vtpote vicijs et peccatis essenci aliter contraria ipiq; anime humane vicinio: vt eius mundatio ac decō:atio ipius q; creato:is immediata operatio ipsaruz animarū refo:matio spiritualis possibile autem est eaz tantam esse hoc est tante afflictionis et dolo:is. vt aliam penam ab ipo penitente diuina iusticia nō requirat Plerumq; autem diuine iusticie per huiusmodi penitudinem non satisfit totaliter z ideo necesse est vt suppleatur vel iteratur penitudinibus vel exterio:ibus exercitationibus. Amplius. Qui peccauit et intus et exterius et co:de scilicet et opere nōne dignum et iustum est vt satisfaciat intus et exterius aut saltem eousq; intus sicut tetigi tibi vt sufficiat penitudo interio: vt exterio: satisfactio merito non queraf. Qñ dixerit quia non opo:tet hoc ita esse quoniam exterio: satisfactio posset eē tanta scōm hoc q; interio: non esset necessaria. Respondeo non esse verum. quia exterio: exercitatio nec nomine satisfactōis digna est vt vnq; deo accepta nisi de radice interio:is pcesserit. Modis igit omnibus necesse est locū esse purgationibus futuris deputatū ppter iniurias animaz quarum hic purgatio iuxta qō tibi dictuz est non expletur Qñ si dixerit quia non decet creato:is clementiam ita exactricē esse penarum maxime penitentium animaz. Jam respondi tibi in hoc qualiter decet z qualiter est decō:um et feci rememo:atio nē bonitatis iusticie z pulch:itudinis eiusdem. Et nunc addo tibi quia creato: non intendit aliquid ppter aligd aliud a se iz opaf q; decz ipm q: decet ipm et nihil magdecet ipm q; clementia et iusticia z tam clementie opera q; iusticie etiaz per se debita sunt. p se bona. per se decō:a z ppter hoc ppter semetipum operatur illa creato: optimus licet immire vtilitates et immense p:oueniant ex eis hominibus.

Alia declaratio purgato:ij.

Debes autem scire q; qui negauerunt esse purgato:ium et purgationes istas animarum ignō:auerunt penitenciam et eius esse. est enim penitencia siue penitudo interio: iudicium spirituale in quo iudicio anima peccatrix accusat se. testificatur cōtra se. iudicat cōtra se videlicet se esse dignaz to:mentis atq; supplicijs infernalibus p eis que male gessit postremo exequitur iudicium ppriū contra se videlicet. to:quendo se non soluz spiritualiter modis qui tibi alias declarati sunt per me. sed etiam co:poralib' afflictionibus qualia sunt Jeiunia. labo:es flagella et alia huiusmōi que sacre exercitationes nominant. z cum videt quia omnia ista non sufficiunt ad plene satisfaciendum iustitie creato:is instat o:ationibus et obsecrationibus apud clementissimum creato:em implorās eius miserico:diā vt ignoscat ei merita supplicia. Et iam declarau. quia nulla est afflictio. nullum to:mentū qō hic penitētes infligant. quo non maio:a incomparabiliter debeantur peccatis grauibus quibus anime humane separantur a deo. Sed neq; bono:es quantumcunq; sint equari possunt vel cō parari contumelijs et iniurijs que peccatis huiusmodi deo altissimo irrogant. declaratum enim est tibi peccata huiusmōi omnia et infinita esse. et infinitas p:o eis penas ō rectitudine diuine iusticie irrogari. Sicut igitur seruum fugitiuum non sola reuersio sua ad dominum suum. ymo iustissime exiguntur ab eo opera quibus tempo:e fuge defraudauit dominum suum. Sicut etiaz vir bellato: recedens a rege suo Jmminente eidem prelio non sola reuersione iustificatur apud regem imo et igitur ab eo satisfactio et de fide violata. et de damnis si qua regi p:o eius recessione p:oue nerunt. Sicut z peccato:ib' non sufficit sola reuersio ad regem et dominū omnium seculo:um. Nisi et damna subtracte seruitutis subtractiq; seruicij restituant. contumeliam q; et iniuriam fuge sue et delictionis iuxta legem ipsius emendēt nisi forte tanta sit humilitas et deuotio afflictio q; itero: vt regi et domino hūs placeat esse contentū. Purgatio igit penitēcialis exterio: sequit hmōi iudiciū si datuz

fuerit spacium hanc complendi nisi vt se-
pe dixi interio: sufficiat et pena iudicialis
quam etiam penitencialem vocaui sequi-
tur animas exeuntes a co:po:ibus suis.

Utrum autē locus aliquis per se bijs
purificationibus deputatus sit solus ⁊ p-
p:ius nulla lex vel alia scriptura determi-
nant, appet autem ex visionibus et reuela
tionibus animarum huiusmoi q: in mul
tis locis mundi huius terreni purgatiões
iste et supplementa penitentiarum fiunt.
Apparere etiam potest ex ratione. Cū em̄
purgationes huiusmodi supplemēta sint
penitentialium satisfactionum non opo:
tet vt alius locus sit eius q̄ penitētijs idē
enim locus debetur semp toti et partibus
Ubi enim est locus hominis ibi ⁊ pedum
et manuum, purgationes autem iste par-
tes sunt penitentiarum. Audiuisti ⁊ autem
apud Poetas infernum esse vel scōz par-
tem vel scōm totum deputatum istis pur
gationibus ⁊ platonem deum vocari tar
taro:um et posse supplicijs animarū. qua-
pter statuerunt ei sacra et sacrificia qui-
bus placaretur ad parcendu3 animabus
apud eosdem etiam legisti mundū istum
terrenum infernum esse ex cansis et simili
tudinibus quas potes reminisci in qbus
secuti esse videtur esse platonis metapho
ras qui et ponunt animas violenta mo:-
te de co:pibus exeuntes circa co:pm suo-
rum tumulos cōmo:ari. nec autez inde re
cedere q̄ consumatum esset tempus quo
durature erāt in co:pibus suis nisi eas in-
de mo:s violēta expulisset et ex huiusmo
di cōmo:atione vmbras vocari sicut in p̄
cedente audiuisti.

Stabilitio ignis purgato:ij ⁊ ignis in
fernalis.

b ijs igitur ita dictis scōz quod mihi
fuit possibile transibo ad alia ⁊ in
cipiam loqui de igne quem vocat
gens xp̄iano:um purgato:ium. et de illo
quem vocant infernalem vt remoueam a
te dubitationem et admirationez de bijs
rebus quas impiti posse esse non credunt
sed mo:e suo quecunq; non vident alios
videre non existimant. et etiam quicquid
non cognoscunt cognosci posse desperāt.
et nihil esse penitus opinantur. Dico igit
in p̄mis q: huiusmōi homines nō crede
rent ignem esse ga aquaz combureret. ni
si hoc eos credere vel oculi sui vel fame te
stimonia innumera et irrefragabilia ꝓpu
lissent. Tu autem scis ga ignis iste vocat
ignis grecus et huiusmodi nouez species
dicit Aristoteles ⁊ docet compositiones ⁊
modum confectionis ip̄o:um in tractatu
de eisdem singulari. Similiter ignem esse
qui oleo extinguatur et aqua frigida accē
datur quando crederent huiusmodi ho-
mines vbi errorē co:um conuinceret exp
ientia sensus visus videlicet atq; tact⁹ hic
autem est ignis qui est in calce viua. Quā
do etiam crederent lampadē inextingui-
bilez posse fieri, videlicet q̄ nec vento nec
pluuia posset extingui nisi fuisset famosis
sima illa lampas que in templo veneris
quondam fuit et non est dubium qn fue-
rit lampas illla. id est quod ardebat et lu-
cebat in ea albestus lapis qui semel accē-
sus reuera nunq̄ extinguit vento vel plu
uia et est lapis luuidi ac ferruginei coloris
Est et ignis q vulgo vocatur aqua ardēs.
cuius confectio notissima est. et ignis iste
nihil consumit p:eter seip̄m. est em̄ liquo:
ex quattuo: vl' quinq; rebus confect⁹ quo
cum asperguntur capilli alicuius aut lini-
unt non est alia lucerna necessaria ad mē
sam in qua sedet capilli enim illius ardere
videntur et illuminant ad modum facule
vel straminis ardentis capilli vero illesi p
manēt omnino. Est et ignis de quo supra
feci tibi mentionem vl' in ip̄a terra sicilio
vel prope qui co:po:a non ledit. Sunt et
alijs ignes in lacubus vel poti⁹ ipsi lacus
in quibus et ex quibus intincte facule ac-
cendūtur et ardent. Hec autem omnia p
pter hoc aggregaui tibi de mirabilib⁹ ig-
nium vt tollerem a te admirationem atq;
dubietatem ō igne purgato:io et de igne
Jebennali quāq; ignis purgato:i⁹ a mul
tis intelligatur non ignis p:op:ie co:pus
sed pena siue afflictio qua diuine iusticie
satis fit de defectibus purgationum in vi
ta ista ceptarum ⁊ in eadem non comple
tarum ⁊ huiusmōi penam intelligunt nō
vnam esse vel numero vel specie. imo mꝭ
tas et hoc eis visuz est ex apparitionibus
et reuelationibus antedictis. Multi enim
apparuerunt ex mo:tuis. apparuerunt in
q̄ modis quibus fuit beneplacitum crea
to:is. reuelauerunt penas sue purgatiōis
varias atq; multiplices de quibus fit tibi
sermo in sequentibus perscrutatio: atq;
diffusio:. Debes autē scire quia ignis fm
doctrinaz heb:eo:um tribulatio vel affli-
ctio non nūq̄ intelligitur nec disco:dat in

hoc intellectu ab eis doctrina xpianorum. Quod si quis miretur et querat. qualiter ignis siue afflictio corpalis purgare possit animas humanas. Jam dixi tibi quia et opera viciorum et peccatorum. necnon et delectationes et desideria abradit ab animabus et extinguit in eis afflictio corporalis. et radices etiam huiusmodi passionum et operum adeo debilitat vt ea durante in actus huiusmodi exire non possunt. Alius modus est satisfactio vt dixi tibi diuine iusticie per supplementum purgationis in vita ista cepte. et quia sicut predixi tibi. leues quedam culpe sunt quasi tenuis superfluo animas inquinantes et non profunde atque radicitus inficientes non immerito visum est multis et doctoribus xpianorum. purgationem ceptam et non perfectam in vita ista in futuro compleri.

Esumam autem questionem qua r multi querunt qualiter per corpora torqueri vel affligi possint anime humane que incorpales omnimode sunt Qui proculdubio sicut supra audiuisti. nec ea que iugiter vident et sentiunt cognoscere possunt. dum videt animas humanas et iugiter delectari et molestari a corporibus et per illa. Quis enim non videat quam liter delectabilia corporalia et inflamat desiderijs animas et irreciant atque captiuant voluptatibus. Similiter et quedam tristabilia contristant easdem quot enim molestias desideriorum. quot et quantos dolores et cruciatus turpium amorum species mulieres ingerant animabus stultorum et interdum animabus etiam sapientum qs non videat. Similiter quanta et qualia patiantur anime auarorum a diuicijs et a diuicijs passionibus hoc est corruptionibus et diminutionibus et ab alijs vilitatibus et vilifactionibus corpalibus quis explicare vel enarrare sufficiat. Quamquam videri possint alicui pene contumeliarum et obprobriorum spirituales quod non alia de causa eis videtur fortitan. nisi quia in animabus sunt et propter hanc causam videri deberet eis quod omnes delectationes et tristicie nostre spirituales sunt cum in animabus nostris solummodo sint. possibile tamen est huiusmodi penas aliquas spirituales esse. Non igitur abhorreant aut mirentur. si ignis corporalis aliquis est qui animas huanas et in corporibus et a corporibus separatas torquere valeat cum tanta mirabilia ignium audiant et plura atq; maiora fortitan apud scriptores rerum mirabilium mundi et hystoriographos legere possint. Amplius. Si iuxta legem hebreorum ignis qui pphete ipsorum in rubo apparuit. vel datum vel ablatus est circa naturam suam propriam et ipius rubi vl fortitan nouus ignis talis ab omnipotente creatore creatus est tunc qui materiam combustibilem in qua esset non comburet quomodo non verisimile est vt propter exercendam tantam dei iusticiam talis ignis creatus sit qui torqueri possit animas impiorum et vindicare in eis iniurias deo altissimo irrogatas. Amplius. Si pluuia ignis et sulphuris creata fuit a iustissimo creatore propter vindicandam dei pariter et nature iniuriam et contumelias in gentes sodomorum. Quanto fortius propter omnes iniurias et contumelias dei altissimi fuit creatus ignis qui vniuersaliter omnes vindicet. Nec numero nanque nec magnitudine peccata gentis illius comparabilia sunt peccatis omnium. qui extremo et vniuersali iuditio in infernum detrudendi sunt Amplius. Si creator dedit aquis maris rubri vt contra naturam omnium aquarum et ppam se diuiderent et aperirent viam ficcam prebentes populo hebreorum ab egypto exeuntium. quanto fortius pensato honore et gloria ipius necnon et pulchritudine et bonitate iusticie sue dedit igni contra naturam aliorum ignium et propam virtutem torquendi animas eorum quos inimicos suos reputat.

Amplius. Si p flagellandis egyptijs gere scilicet impia miscuit pluuiam ignis et grandinis et ignem in aqua ardere fecit. quanto fortius pro torquendis vniuersis impijs tale aliquid ac maiora et mirabilia facere decet iusticiam ipius Amplius. si hanc virtutem dedit ventri struthionis vt ferrum frigidum atque durissimum coquat in nutrimentum corporis ipius struthionis quid mirum si dedit igni virtutem animas sic torquendi. Et si econtrario virtutem dedit ventri eiusdem animalis vt a ferro ignito nihil vstionis aut lesionis alterius paciatur quomodo non potius igni vel alij corpori dedit vel dabit virtutem. Maxime cum digni et iusti sit apud ipsum vt corpibus quibus culpabiliter et iniuria atque ptumelia creatori se subiecerut et hoc ad delectationem subiuncunt inuiti ad pena

vt in quibus ⁊ per que regem glorie beni gnissimū delectabiliter offenderūt in bijs et per hoc tristabiliter paciant. Amp. quid iustius qd diuine glorie ꝓgruentius ꝙ vt hij qui neglecto creatore atq; cōtem pto seruire cogantur coꝛporibus ad sup plicium suum et cruciationem qui coꝛpo ribus seruire ꝙ creatoꝛi potius elegerūt.

Amplius manifestū est ex hystoꝛijs ⁊ exemplis multis qꝫ creaturis creatoꝛ ꝓpt seruicij dilectoꝛ ⁊ electoꝛ suoꝛ auget vi res et dat nouas et ipas etiam creaturas multiplicat contra naturam id est cursum nature solitum exempli gratia Si credere vis hystoꝛijs et sterilibus mulieribꝫ fecun ditatem ⁊ sterilibus agris. Similiter oleū multiplicasse ⁊ farinam ⁊ panes ⁊ in mul tis alijs nature vires auxisse creatoꝛem le ges in eis. Quid igitur mirum si in seruici um proprie iusticie aut virtutem adauget ignis. aut nouam ei tribuit. Non enim du bitatur credenti ac credentibus hystoꝛias quin foꝛtitudinem adauxerit bellatoꝛibꝫ suis pluries creatoꝛ optimus. Non est igi tur causa ꝓpter quā admirentur vl' dubi tent ignem talem creasse creatoꝛem q ser uire iusticie eiusdem sic possit in vindicam dis scilicet eiusdez iniurijs et contumelijs

Qualiter coꝛpa damnatoꝛum nō con sumantur aut coꝛrumpātur ab huiusmōi ignibus.

Eo ꝙ scilicet qualiter coꝛpa dā
d natoꝛum non ita ledantur aut cō sumantur ab huiusmōi igne. aut moꝛtem coꝛpalem saltem non inferat suf ficere tibi possunt exempla salamandre q̄ viuit in igne et ignis ꝓnominatus qui coꝛ poꝛa non ledens animas intollerabiliter excruciat. Similiter et vētris struthonis ex emplum qui ferro ignito nō leditur. No sti etiam de lateribus quibusdam. qui in igne quantumlibet existentes ab ipo non ledūtur. Similiter audisti et de bitumine quo linita fuisse dicuntur arma amazonū ꝙ nec ferro nec igne soluit ſz ⁊ simili bitu mine poꝛte caspie linite fuisse dicūt. Nos se etiam potes experientia de pellibus et plumis salamandre que ⁊ si incense vide antur ab igne et etiam ardere atq; lucere nihil tamen lesionis ab ipso paciuntur. Sunt ⁊ alia innumera que ignē nō timēt Que si coꝛpoꝛa huiusmodi hominū igne illo infernali moꝛtificata essent atq; disso lubilia non esset vsq; quaq; ibi pulchritu do diuine iusticie cum non esset perennis pena eoꝛum quaz eē ꝓpetuam necesse ē vt per me in tractatu alio didicisti. Nec esset talis ac tanta qualem et tantam causam esse requirit diuine iusticie pulchritudo et dedi tibi in hoc causas et ꝓbationes que omni intelligenti satisfaciant atq; sufficiāt

Utrum predictus ignis sola ymagina tiōe toꝛquere sufficiat animas humanas exutas a coꝛpibus

Quoniā aliquis ex sapientibus
e xp̄ianoꝛum atq; doctoꝛibus dixit quia ignis huiusmōi sola ymagi natione sui sufficit toꝛquere animas hūa nas. bonum est scire que ratio ad hoc illū induxerit vel inducere potuerit. Non em p̄eter nuda vel negligenda sunt tibi dicta tanti sapientis. Dico igitur in p̄mis qꝫ toꝛ mentū qó anima humana patif ab igne p coꝛpus suum nō ē nisi vel in vi app̄hē siua vel in vi motiua vl' in ambobꝫ. Quo cunq; autem modo se habeat in anima ē huiusmōi toꝛmentum cum omnis passio in paciente fit ex necessitate. Quia igitur ipa anima substancia spiritualis est in ea impossibile est foꝛmam aliquam coꝛpoꝛa lem esse. Quapꝛopter necesse est toꝛmen tum istud siue cruciatum siue doloꝛez seu quocunq; alio nomine illaz nomines for mam spiritualem esse. Sed et in omnibꝫ apprehensionibus coꝛpalium et sensibili um similiter se habere oportet videlicz vt impꝛessiones spirituales sint quare nec ca loꝛ nec ardoꝛ est huiusmodi impssio tamē calere et ardere se dicit anima que sic pati tur. Non enim dubium est tibi quia ani ma humana nec calida nec frigida eē po test quoniam huiusmodi qualitates coꝛ porales sunt et in coꝛporibus solummo do habent esse ardet igitur anima huma na seipa teste cum nihil caloꝛis in se habe at. Uides igitur quia foꝛma spiritualis ei dem per coꝛpus ab igne impꝛessa cuz nec ignis nec caloꝛ sit eandem tamen vult ⁊ ar dere facit. vt ipamet cōfitetur. Quid ergo mirum si sola ymaginatione ignis ardere sibi videatur et ardere se iudicet cum ipsa ymaginatio substancie anime vicinioꝛ sit ꝙ sensus ⁊ solūmodo spirituale sit ꝙ per impressionem sensibilem ad eius substan ciam venit et in eandem intrat. Qꝫ si dixe rit quia reuera anima humana nō vritur nec ardet. Sed hoc ei videtur propter foꝛ tissimam coniunctionē et vnione q̄ corpi

vnita est et inde est q̄ sibi videtur et se iu
dicat pati qō ipm corpus patitur quia nō
solum in corpore est sed corp⁹ vt multi ex
philosophis dixerunt potius in ea ꝛ hec
continentia spirituali non ambitione cor-
porali tūc reuertitur in id qō ante predixi
quia nō ve dolet ipa anima hmōi passio
nib⁹ tanq̄ suis ppr̄ijs sed magis cōdolet
tanq̄ alienis auferent igr veritatem ac p
prietatem doloris ab animab⁹ humanis
Quapropter et gaudiorū atq; delectatio
num contraria autem in eodem naturali
ter habent fieri ex quo consequēs ē vt ve-
ritatem et ppr̄ietatē hmōi ponant in cor-
poribus ita vt expresse et aperte confitean
tur corpa vere ac ppr̄ie delectari atq; trista
ri q̄ vsq; hodie nemo intelligentiuꝫ dixit
Necesse igit habent confiteri animas hu
manas vere gaudere vereq; tristari passi
onibus huius cum in ipis substanc̄ijs ea-
rum nulla sit omnino passio corporalis.
Est quoniam species vel fantasma vel si-
militudo seu quocunq; alio modo nomi-
nes cum fuerit in vi apprehensiua mouet
etiam motiuam. Necesse est vt ipla speci
es in motiua virtute imprimat huiusmo-
di passiones que dolores et gaudia vocā
tur. Sicut ꝛ aristoteles dixit in libro ō ani
ma quia delectabile ymaginatiuū mouet
desiderium. Et si species eque fortis esset
in vi ymaginatiua vt est in vi sensitiua cū
sensibile sentitur minor esset impressio in
vi ymaginatiua q̄ in sensitiua. Et hoc ma
nifestum est in hominib⁹ fortis ymagina
tionis quia non minus delectantur yma-
ginando quedam visu delectabilia q̄ de
lectarentur videndo propter quod et qui
dem notus mihi non curabat videre ha-
stiludia dicens se longe amplius delecta
ri in ymaginando ea q̄ delectaretur vi-
dendo. Ego etiam vidi homines qui solo
aspectu medicine mouebaf quociēs op-
erat motu expurgatiōis. Quid igitur mo
uebat eum sic. q̄ esset apud eum nisi speci
es ipius. id est similitudo impressa in ani-
ma eius. cuꝫ nec substancia medicine nec
sapor aut odor ipius apud ipm esset sꝫ so
la species vt dixi. Certum etiam tibi potest
esse si experimentari volueris quosdā viros
delectari aspectu mulieris vt amplexibus
nisi forte quantū minus ē fortis ē apphen
sio que solo visu fit q̄ que tactu ppter qō
non dubitandū est. quia si remanerent si
militudines in organis visus eque fortes
absente siue remoto visibili eq̄lis fortitu-
dinis passiones delectatiōis et tristicie et
inde pculdubio sequerētur. Videri igr et
hūs merito potuit illi tāto viro q̄ species
fortis hoc est fortē faciēs apphensionē ri-
stabilē aut molestibilez. Silr ꝛ delectabi-
lis p se sufficiat efficere delectationes ꝛ tri
sticias gaudia ꝛ cruciat⁹ in animab⁹ ꝛ ha-
rū passionū quātitates erūt iuxta quātita
tes fortitudinū huiusmodi species et rerū
quarū species sunt. hoc aūt ē dicere q; qn
to fortior erit apprehensio quāto; fortio⁹
ipm apphensum hoc ē magis delectatiuū
vel magis tristatiuū tāto erunt delectatio
nes et tristatiōes maiores ex illis Am
plius. manifestū ē de somniantib⁹ qm̄ in-
terdū somniāt se ardere ꝛ eē in igne et cru
ciātur intollerabiliter tanq̄ in veritate ar
deant quare quoniā veritas ꝛ substancia
ignis apud eos nō ē. sꝫ sola species ignis
vel infantasia vel ymaginatione eorū est.

Manifestum est eos truciatum hmōi
ardoris a sola specie ignis pati. Eodē mo
do se habet et de somniantibus se tenere
et contrectare poma aurea vel argentea ꝛ
et lapides p̄ciosos. Manifestum enim
est quia nihil huiusmodi reruꝫ apud eos
est sed sole species aut fantasmata in ani-
mabus delectantur aut dormientes speci
ebus aut fantasmatibus huiusmodi tanq̄
iparum rerum veritate quare necesse ē vt
ꝛ possibile sit eos contrarijs somnijs con
tristari. Verbi gratia ablatiōe vl alio mo
do hoc est si somniant auferri sibi p̄nomi
natas diuicias vel alias sibi vepire. et for
sitan fiet hoc in eodem somno quo prius
somniabat se possidere eas et tenere ma-
nibus et post modicum sibi auferri. Non
est igitur mirū si vir ille sapientissim⁹ dixit
sola apphēsione ignis alas hūanas solu
tas a corpibus et absq; veritate et substā-
cia ignis posse torqueri Qꝺ si dixerit qs q;
nō posset esse tm̄ tormentum a sola yma-
ginatione ignis preter veritatē ipius atq;
substanciam quantum esset cum veritate
et ssistācia. Ja rndi ei sup hoc q; si pśentia
et veritas ignis nō addūt apphensiōi nō
addēt tormēto hoc ē si nō augēt illa nō au
gebunt illud. Declaratum etiam est tibi q
hoc quia non solum ardoribus huiusmo
di possibile est creatori cruciare animas
quas voluerit per solam imaginationem
vel intellectum. Sed etiam omni genere
tormentorum et hoc est qm̄ possibile est ei

iuxta omnipotentissimam virtutem eius pingere vel describere in vi ymaginatiua horrificas omnes atq; fortissimas species omniū generū tormētoꝝ. Qui si qs inferat ergo supuacue creatus ē ignis huiusmodi ipi? q̄rū vna ē vt et corpaliť z vere torq̄at corpa animaꝝ hmōi z etiā animas ipās.

Amplius. Cum ipe sit deus veritatis et veritas non decet magnificentiā glorie ipius vt vtatur mendacijs somnioꝝ. Ter cio qa motus somniandi tm̄ ardores nō satis deterreret homines a vicijs z pecca tis cum pauciss̄imi intelligere possint animas posse vel somnijs vť supplicioꝝ imaginationibus cruciari. Nec dubites omnipotenti creatori multos eē possibiles modos vindicandi in hostes suos nec oēs vel mihi vel alijs hominibus esse notos.

Si qs autez querat an solus ignis in inferno sit an etiā alia corpora reminiscī debes quia poete posuerunt ibi flumina z paludes vt letheū flumen z cochiton z stigē paludē forsitan autem hoc per metaphoras platonicas dicētes. Lex ?o et doctrina sarracenoꝝ ponit ibi arborē adachū amaritissimi fructꝰ tāq̄ ibi possit arbor aliqua viuere et fructificare disputare autem circa omnes fabulas atq; deliramenta et figmenta insipientiū nō tam laboriosum ē q̄ etiā supuacuum. Doctrina ?o xp̄ianoꝝ cui in parte cōcordat doctrina hebreoꝝ licet fabulis impossibilibꝰ et incredulissimis refertissima habeat q̄ in inferno sunt aque gelidissime Sed neq; aque ille neq; ignis infernalis sunt q̄ omnia earundem manerieꝝ quaꝝ ignes et aque que sunt apud nos. qa nec ignis ille extinguibil' est nec aque ille consumptibiles z forte nec calefactibiles ppt̄ longissimā igr̄ corporum infernalium ad pra ipm̄ infernū dissimilitudinem atq; distantiam ignorātur ex parte magna qualitates eorum habet autē admirationem magnam et questionem dubitabilem an infernꝰ totus modus plenꝰ sit. an sit apō ipm̄ vacuum et de vacuo iam alibi didici sti an possit esse. Similiter et de quātitate ipius. Si enim iam totus plenus ē corporibus suis. qualiter intrabunt in ipum pene innumerabiliuꝝ hominū corpa et fere sola pars totius humani generis modica seorsum saluabitur. Necesse igr̄ ē vt ignis et aqua qui ibi sunt exeant p maiorē suę parte et dent locum perditorum hominū corpibꝰ aut vt rarefiant. inextimabiliter autem vt secum simul capiant corpa pditorū et de hoc quidem et de alijs que circa hoc sunt loquar in sequentibus.

Incipit secunda pars prime partis de vniuerso. De eternitate.

Equit ea que precesserūt inuestigare de ipo vniuerso an nouuz sit an antiquū. q̄ est dicere an tpale an eternale siue eternū. Secūdo de cura z gubernatione qua gubernari dicit a multis et creaturarū ab ipo creatore. licet a multis contradicatur. Tercio an status iste sit ei ppetuus status scz in quo ē. an finē habiturus z etiā quē finē siue immutatōez. vtr in melius an deteri⁹. z de ipa nouitate vl de statu quē habitur⁹ est. an sit ei futura perbēnis. an iterū habitura finez. an hoc debeat ire in infinitū. sicut aliqui opinati sunt. Et de ipo genere būano quē statum habiturum sit tam scōm animas q̄z scōm corpa būana. Et q̄m hec oīa p̄cedit inuestigatio ō ipsa eternitate pscrutabor i p̄mis de ipa. Similiter de seculo et seculis et de seculis seculorum atq̄z de seculo seculorū.

Cito igitur quia opinati sunt quidam eternitatez aliud non esse in essencia q̄z tempus. Unde et diffinierunt tempus esse partem eternitatis et isti fuerūt ytalici. Scōz eos igit nō differt eternitas a tempore nisi fm tempus totū a parte sua. et sicut maior tempus a minori. Scōm eos etiā eternitas non precedit tempus. imo si vere pars est eternitatis tē pus naturaliter p̄cedit eternitatē. oīis ei pars prior suo toto est. quoniā quedā causa ipius. Amp. sicut ante eternitatez nihil fuit vel esse potuerit. sic nec ante totuz tempus. Amplius. Nemo vnq̄z posuit eternitatem nisi infinitaz. quare añ eternitatem nihil fuit. Si em̄ aliq̄d ante eam fuit vel p̄cessit eam alio medio vel nullo. tu em̄ scis. quia diem crastinā p̄cedit dies hodierna. et nox tota que media est inter istos duos dies q̄re si p̄cessit eam alio medio illi medio quasi contigua erat eternitas q̄re finiebatur siue terminabat ad illud. Erit ergo scōm hoc finita eternitas z habens terminū sentēcie scilicz illius medū quemadmodū dies crastina terminū habet inicialem finē noctis imminentis. Si vero p̄cedit eam sine medio. tūc terminatur ex necessitate eternitas ad illō. quēadmodum dies crastina ad noctē p̄cedentem in ipm. quare modis oīnibus sequetur ex huiusmodi positione eternitatē esse finitam. Manifestum aūt est q̄ oēs diffiniūt eternū q̄ nec habet p̄ncipiū neq̄z finem. z intelligit p̄ncipium et finē durationis siue permanentie sue. Similiter z eternū dicunt homines cōmuniter q̄ nec incipit nec desinit eē quare eternitas infinita ē fm p̄munem intelligentiā hominū. Dico insuper q̄ eternitas impartibilis ē prius z posterius cum em̄ eternitatis eē pmanēs sit. imo ipa eternitas pmanētia intermiabilis z ex vtraq̄z parte infinita permanentia aūt et fluxibilitas contraria sunt. ergo nihil fluxus ē in eternitate nihil fluens. q̄re nec p̄us nec posterius est in ea. Amp. Quid est tp̄us nisi fluens esse z nullo modo pmanens id ē sed nihil sui pmanēs i actu vel potentia. Si em̄ aliq̄d temporis pmaneret iam nō eēt illud vel tempus vl pars tempis. cum eē corpis nō sit nisi fluere fm totū fluere irreceptibiliter z inestimabiliter. Quare eē eternitatis pmanere est influxibiliter. Amp. in desinētia cadit in diffinitionē eternitatis. Eternū em̄ est vt prędixi fm intellectū diuiniz nec incipiens nec desinens. Desinentia vo essencialis est tēporis sicut est fluere in tpe non ē nisi cōtinue cadere in nōesse. cadere autem in nō esse nō est nisi desinere. quare desinentia eēncialis est temporis. in desinētia vo eēncialis eternitatis tēpus igr̄ z eternitas eēncialiter ⁊traria sunt. q̄re sicut p̄p̄ū z essencialē est tēpori fluere vel desinere. ita eternitati permanere et stare. Q̄ si dixerit q̄z eternitas fm totū est p̄p̄um stare. sed p̄tibus eēncialē fluere. destruit hoc duobus modis. Primū q̄ eternitas fm ipm totuz ē onomerū sicut et tempus. et p̄pter hoc si fluere vl desinere est essenciale alicui ex p̄tibus erit essenciale et toti. quare nec actu nec ratione separabit fluere vel desinere a tota eternitate sicut nec ab aliqua parti um eius. Quare totā eternitatē necesse est ⁊tinue desinere et cadere in nōesse. Et attende quia ista positio est quēadmodum si quis ponat aliq̄d totū albū et quālibet eius partē nigrā aut ecōuerso. Secūdus mod⁹ destructionis ē ex hac radice. q̄ nihil recipit in se cōtrariū eēncie sue. Est aūt tempus fluxus cōtinuus irretinibilis quoniā eius eē est fluere cōtinuo et irretinibiliter. Eternitas aūt ecōtrario stabilitas cō

tinua et influxibilis quoniā eternū est sta
bile continuū influxibiliter q̄ ē dicere in
definibiliter. essencia igr eternitatis cōtra
ria est fluxibilitati et definentie. Non reci
pit igr illā vel in se vel in partibus suis cū
essencia ipius ab essentia partiū contrari
etate diuersari nō possint. Jam igr declā
ratum est tibi per hoc temp⁹ nō esse eter
nitatem nec partē eternitatis ⁊ in eternita
te non posse esse p⁹us nec posterius scōm
successiones aut fluxum siue definentiam
Quare esse eternitatis totum simul est nō
inq̄ simul comitatia tēpali sed abnegatio
ne p⁹itatis et posteriōritatis. quēadmo
dū si dicerem q̄ in ea nihil ante. nihil p⁹.
Declaratū eīa est tibi ipsam esse infinitaz
et interminabilem ex vtraq; parte hoc est
nec habere p⁹ncipiū. nec habere finē. Sīr
nec hr̄e p⁹mū nec habere vltimū. et ꝓpter
hoc nec habere mediū. Ubi em̄ ē mediuz
in duratione necesse est eē p⁹us et posteri⁹
⁊ successionis ordinē. quare simplicē ⁊ im
partibilē necesse est esse eternitatē hoc aūt
sequūtur multe questiones. Prima est cū
eternitas sit impartibilis. tempus autem
infinitū partibile est igr eternitas ad tem
pus quēadmodum ipm nūc impartibile
ad totū tempus. Quare tempus ē infini
tum maius q̄z eternitas. Nemo autez du
bitauit vsq; hodie. quin eternitas sit ma
ior in infinitum tempore. ⁊ quia temp⁹ in
fra eternitatem est ipm em̄ ⁊ p̄cedit eterni
tas et sequit. Si enim cessaret tps p⁹ ipm
eternitas. hoc est dicere. si desineret esse tē
pus. Similiter si cepit tempus ante ipsuz
fuit eternitas.

a Tende igr. q⁹ ipe creato⁹ benedi
ctus simplex ⁊ impartibilis et tm̄ ē
infinitus et immensus amplitudi
ne sua ⁊ immēsitate omnia inter se ꝓtinēs
et circūdans. Qua autē amplitudine ⁊ cir
cūspectione omnia circūcludit et circūscri
bit intra se. ⁊ claudit omnia atq; continet
Manifestum est qa in co⁹pali. Atten
de et aliud exemplū. quō species que in se
impartibilis ē co⁹paliter id ē fm longuz ⁊
latū et altuz. Sic et linea amplitudine ge
neralitatis que vtiq; spūalis amplitudo ē
Continētia ꝙo co⁹pali nō ꝓtinet nisi ptes
suas. Alio ꝙo mō cōtinet pūcta que in ea
sunt ad quarum nullū habet in quātitate
cōparationē ꝓpo⁹tionalem. et ꝓpter hoc
verissime dicit in infinitū maio⁹ q̄z eoruz.
hoc est sup omnē ꝓpo⁹tionē cū sit advnū
quodq; ip⁹ plusq; dupla plusq; tripla ⁊
ita i infinitū. Uerissime igr dici potest ex eis
que iam dixi tibi q̄ indiuiduū ē in ampli
tudine speciei Sic punct⁹ in linea et hoc
ē quoniā nūerus indiuiduoz infinit⁹ est.
quare amplitudo speciei potēcialiter infi
nita ē q̄ntū ad indiuidua. Nō em̄ cōtinet
amplitudo tm̄ eius ꝓpo⁹tionaliter indi
uidua que sūt in actu. imo quecūq; eē pos
sūt et q̄busc̄ūq; ratio ipius potest cōpete
re. qō ē dicere q̄ nō ē limitata hec species
homo vt continere non possit nisi indiui
dua que sunt vel que fiunt vel que futura
sunt quasi oporteret capacitatē eius et am
plitudinē dilatare si placeret creato⁹i plu
res homies creare q̄z apō se statuerit aut
angustari si pauciores ei creare placuisset
Omni q̄ppe intelligēti manifestū ē in am
plitudine speciei in se vtriusq; immutataz
penitus p̄manere. Et ꝓpter hec exempla
auencebr̄on licet laudada sint ⁊ intellectū
post admirātia nō tamē ita ꝓba sunt ⁊ cō
uenientia materie de qua agitur hic. Dixit
em̄ idem phylosophus q̄ mūdus sensibi
lis siue sensilis ē in ipo eē vniuersali quasi
diceret in altitudine vel amplitudine entē
⁊ accipias ens cōmune ac generale tanq̄z
cōmune omniū. In illa amplitudine cōi
tatis ipius ē mūdus sensibilis tanq̄z naui
cula in medio maris aut tanq̄z auicula in
medio aeris. Non em̄ dubitandū ē quin
⁊ mare finitū sit ⁊ aer ⁊ q̄ finitū nō potest
p̄tinere infinita eiusdē quātitatis hoc ē quā
titatē eiusdē generis cum ipo ⁊ ꝓpter hoc
mare quātūcunq; sit nō potest capere naui
culas infinitas quātūcūq; puas. Similit
neq; aer auiculas. Declaratū em̄ ē tibi ali
as q⁹ nullū finitū aggregatū eē potest ex ī
finitis tantis sui generis qō est dicere. nul
la quantitas ex infinitis cubitis et digitis
Quare manifestū est. quia quecūq; naui
cula quātūcunq; pua in mari existente de
trabitur amplitudini maris capacitate ip̄i
us nauicule quantūcunq; parue. Quare
manifestū ē certū eē numerū ⁊ determina
tū vltra quē nō posset capere etiā vnā naui
culā vel medietatez vnius de nauiculis in
telligo equalis quātitatis. Necesse igitur
essz ipm dilatari ⁊ additionem fieri supra
amplitudinem eius. Si maio⁹ numerus
nauiū in ipm mittendus eēt. De amplitu
dine aūt speciei ⁊ generis declaratum est
tibi alter esse.

b Debes etiam scire q⁹ quātitates nō

sunt ꝓportionaliter compabiles que nō sunt eiusdē generis et qbus non est vnus modus mensurādi et ꝓpter hoc eternitas et tempus nō sunt adinuicez compabiles Quapropt̄ amplitudo coꝛpalis et amplitudo spiritualis nullā habent adinuicem ꝓportionē amplitudinē nanq; coꝛpalem facit multitudo partiū et aggregatio amplitudinē ꝙ spūalez vnitas ⁊ simplicitas et hec ē causa ꝓpter quā creatoꝛ altissimꝰ et benedictꝰ ē in vltimitate amplitudinis sicut ē in vltimitate simplicitatis ⁊ imptibilitatis et quis ē ordo simplicitatis et imptibilitatis. idem ē oꝛdo amplitudinis spiritualis et capacitatis Sicut faciā te scire in tractatu sequēti hūc q erit de substancijs spiritualibus et abstractis. Quia igr̄ amplitudinē seu latitudinem seu longitudinem in eternitate facit stabilitas in tempe ꝙ fluxus seu fluribilitas. Impossibile ē compalia esse ꝓportionaliter eternitatē ⁊ tempus. ꝓ hoc enim q̄ stat inchoabiliter et indesinibiliter. non habet p̄mū neq; vltimū ⁊ ideo nec p̄us nec posterius nec medium. tempus econtrario se habet ꝓ hoc q̄ fluit irretinibilit̄ ⁊ hoc ipm facit in ea simplicitas. Simplicitas em̄ ꝓhibet eam ab aggregatione ptium et oꝛdine iparum. q̄re ꝓhibet eam habere p̄us et posterius ⁊ ꝓsequēter p̄mū et vltimū. Juxta hanc viā sciendū tibi. qa tempus locus et numer̄ imꝛoportionales sunt adinuicē. neq; em̄ vere dicere q̄ aliqs numerus ē maioꝛ aliquo tpe aut ecōuerso. Similiter neq; tempus loco aut locus tempoꝛe. et ridēde sūt huiusmōi locationes sophystarū ⁊ ꝓpationes qbus dicūt horā vel aliam ptem tēporis maioꝛem esse vel minoꝛem vel eq̄lē miliario. Vidi autem tēpe meo doctoꝛes gramaticos q̄ sic loquentes vel grāmatice loqui dicerent. Debes etiā scire qa de verbis q̄ maxime cōgruit eternitati ē verbū essendi standi. Silr ⁊ pmanendi et hoc in ꝑsenti tpe solūmō fuisse em̄ vel foꝛe stetisse vel staturā esse pmānsisse aut pmansuraz eē nō ꝓpe ptinēt ad eā. et causas sup hoc iam p̄dixi. ⁊ in libris ꝓphetarū cū de creatoꝛe loquēt ipi ꝓphete inuenies sepe q̄ est vel es ad ipm vel de ipo dicūt. Raro aūt de eo dicūt alioꝛ tempoꝛ ꝙba quāq; ⁊ irrationabiliter de eo dici possint. Sz cū interꝑtationibꝰ ⁊ expositionibꝰ q̄s alibi dicisti. aristoteles aūt dixit lineā curuā ⁊ lineā rectā incōmensurabiles eē. causam ꝙ ꝓpter quā hec dixit. qa nō ē eis idem modus mēsurādi ⁊ hoc ē q̄m linea recta mensurat̄ fm distantiā extremitatū suarū ab inuicē. Maioꝛ em̄ linea recta oꝛ q̄ alie cuius extremitates magr̄ distāt ab inuicem Nō em̄ idē modus mēsurādi linee curue. Alioquin omnis coꝛda essz equalis arcui suo et econuerso.

Euertar aūt adhuc ad imptibilitatē eternitatis ⁊ dicā qa ꝓpetuitas videt eē medietas eternitatis. habet em̄ medietatē ratiōis ipius. Cum enis eternū sit q̄ nec habuit p̄ncipiū nec habiturū ē finē. Medietas istiꝰ ratiōis ratio ē ꝓpetuitatis. Eodē mō si oixer̄ qa vnūq; q̄ ē inchoabiliter ⁊ idesinibiliter. Indesinibilitas idē ē q̄ ꝓpetuitas q̄re videt eē medietas eternitatī. Amp̄. durationis eterne accipe mediū vel medietatē. ꝓpetuitas ē medietas istiꝰ durationis. Tāta em̄ ē duratio q̄ nō incepit et terminat̄ in hoc nūc p̄senti. quāta ē duratio q̄ icipit ab eodez ⁊ nūq; finiet̄. q̄re p̄sens nūc diuidit totā durationez q̄ nec icepit nec finiēda ē in duas istas ptes equas. Et in vtraq; istarū ē medietas ē totiꝰ. Scitote ergo qa duratio oꝛ duabꝰ intētionibꝰ. Una nāq; intentiōe oꝛ tempoꝛ vite seu pmanētie siue existentie alicuiꝰ rei ⁊ ē mēsura vniuscuiusq; eoꝝ ⁊ nō congruit verbū durationis fm intentionē istā nisi in tpe existētibꝰ hoc ē eis quo ēē. vel actiones fluūt cū tpe. Sic eē motus fluit cū tpe. Silr actiones celestiū coꝛpoꝛ similiter passiones ⁊ opationes naturalius ⁊ vite etiā multoꝝ aīaliū cū tpe fluūt. ⁊ sic se hz de oībꝰ q̄ inceperūt in tpe vel ex tpe. Oīa em̄ hmōi nūerant̄ a tpe vel fm eē vel fm actiones ⁊ passiōes suas. talia igr̄ sūt oīa mobilia ⁊ alr̄ mutabilia ⁊ de pennibꝰ dico td ē quoꝝ eē nō ē desinibile qa ⁊ fm eē sunt mensurāt̄ a tpe cū a tpe p̄ncipij terminet̄ ipe. licet em̄ nō finiat̄ eē eoꝝ in tpe tñ mensurat̄ a tpe. licet a tpe nō finito si tē pus debeat eē ifinitū. De hoc ei questio ē plime difficultatī ⁊ nō ē dubiū. qn q̄dam mēsuratio tpalis sit talis imēsitatī. Quodāmō ei mentiē lineā q dic eā finitā in seꝛ ifinitā ad punctū. et ꝓpter hoc ꝓpetuitas quedā mēsura ē ⁊ si aliq̄ coꝛpa ifinita eēnt vel aliq̄ linea ifinita ex altera tñ pte finita nō incōueniēter diceret̄. Infinitas huius mensura eē linee talis nec videtur eē aliq̄ ratio si finita mensura mensurat̄ finitum quin ⁊ infinitū i finita. Si infinitū ē aliqd

in quocunq; genere quãtitatis. Quemad
modũ si qs diceret q̃ decem puncta numerat numer⁹ i
finitus sc̃z denarius ⁊ mille millenarius ⁊
ita de singulis alijs nũeratis et numerus
Eodẽ mõ puncta infinita et innumerabi
lia numerat infinitus numerus et sermo
autenticus et sanctus habet q̃ numerus
annorũ dei inestimabilis. Uerũ quoniaꝫ
deesse huiusmõi substanciarũ nihil omni
no fuit cum tpe sed totum est integrum et
illesum p omnia in quolibet nunc ipi⁹ tẽ
poris nõ ꝓprie eorum eẽ dicit esse in tem
pore. quẽadmodũ em̃ qõ totuꝫ est in vno
puncto loci non ꝓprie dicit esse in toto lo
co. Similiter neq; q̃ est in parte loci non
ꝓpe dicitur esse in toto loco. sed magis fm
accidens. quẽadmodũ nec locus alicuius
dicit nisi q̃ ipm̃ p̃cise continet. maior ꝟo
locus dicit locus ipius q̃ non ipm̃ totuꝫ
nõ implet. Sic anime hũane nullomodo
nostre dicũtur esse in tpe qõ est minus du
ratione earũ aut maius. et esse earũ in cor
poribus ꝑt dubio esse tpale hoc ẽ a tpe
mensuratũ cum iniciũ habeat et finem in
tempore. Similiter actiones ⁊ passiones
quas agunt in corpibus et p corpa tempe
mensurabiles sunt et mensurant. Deesse
ꝟo eius apud se hoc extra corpus non est
questio. si in eo statu actiones alique sunt
ei vel passiones licet spũales q̃n tempore
et puncto tempis mensurent. Si em̃ subi
to et durationem nullã habẽtes. Ma
nifestũ est quia puncto tpis mensurantur
Si ꝟo pmanent. sed finem habent cũ cer
tum sit eas incipe. manifestũ ẽ eas tempo
re mensurari Q̃ si finem alique earũ nõ
habent erunt infinite scõm durationem ⁊
boc a pte futuri. ex alia enim pte finite sunt
cum incipiãt ⁊ ꝓncipiũ habeant in tempe
Si em̃ tempus infinitũ est cuꝫ temp⁹ essen
cialiter mensura sit erit mensura infinita
rũ taliũ scilicet que in tpe incipiunt et tem
pore finiũtur. Manifestum em̃ ẽ quia
augmentum quantumcunq; sit non mu
tat essenciam eius in quo est aut speciem.
nisi in hijs solis que determinatã habent
essenciam vt numeri quorum vnusquisq;
determinatam habet essenciam. Et ideo
additione et detractione etiam vnius vni
tatis fm speciem diuersantur hoc ꝟo nõ
videtur scõm essenciam qua est temp⁹ al
terius speciei esse q̃s dies. Licet posset dici
fortitan alia species mensure vel quãtita
tis ⁊ ꝓpter hoc determinationem. Sicut
cubitus et duo cubiti diuerse species men
sure sunt. ꝓpter manifestam determinati
onem qua exĩt altera ab altera. esse enim
temporis vt supra dixi tibi totum ẽ fluere
⁊ in hoc non differt dies ab hora vel ecõ
so. Sed reuera determinationibus diffe
runt. et hec est intẽtio mea in hoc et deter
minatio ista essencialis est quantitati per
modũ quo quantitas est. De tempore ve
ro an sit infinitum an sit finem habiturus
apud sapientes questio est Aristotel. nam
q; visum fuit vel habuisse iniciũ neq; ha
biturum finem. ⁊ de hoc erit perscrutatio
tibi sufficiens in sequentibus in quoꝝ via
nunc sum. Q̃ autem querebam in prece
dentibus videlicet an perpetuitas essꝫ di
midiata eternitas. Jam dixi tibi q̃ non ẽ
nullomodo partibilis eternitas sed reue
ra. si tempus esset iuxta opinionẽ Aristot⁹
Sine ꝓncipio sc̃z ⁊ sine fine reuera ꝑpetu
itas eẽt dimidiũ temporis ex vtraq; parte
infiniti hoc autem dici non equinoce po
test eternitas. Jam enim patefeci tibi cõ
trarietatem manifestam inter eternitateꝫ
et tempus ex quo apparere tibi potest. q̃
qui dixit tempus partem eẽ eternitatis vo
cauit totũ tempus scilicet infinitũ eternita
tẽ ꝓpter qõ in ratione seu diffinitiõe sua
non est locutus de illo. sed de ptib⁹ deter
minatis ipius ⁊ ideo cum dixisset. Temp⁹
est pars eternitatis adiunxit cuꝫ anni mẽ
sura diuturniq; circa ꝓmensuratiõeꝫ. Re
uertar autẽ ad ipam eternitatem ⁊ dicam
quia ipsa est contraria tpi sicut ostẽdi tibi
iam ⁊ quia ipa impartibilis ẽ partibilita
te cõmunitatis ⁊ quia ipa circũdans tem
pus et tpe maior absq; comparatione ꝓ
portionali. Deinde dico quia ipsa ꝓpria
creatoris benedicti atq; sublimis. omne em̃
aliud cepit et fuit postq̃ nõ fuit qõ ẽ dice
re quoniã aliud habet eẽ post non esse. et
boc faciam te scire in sequẽtibus post pau
ca. Solum em̃ eẽ creatoris est necesse per
se ex omnibus modis suis. omne autem
aliud est possibile esse ꝑ se ⁊ nõ necesse eẽ
imo est cessans eẽ quantũ in ipo est. et ꝓ
pter hoc recedit et reuertit in nonesse qn
tum in ipo est nisi retineatur p creatorem
qõ est dicere p ipm̃ necesse eẽ per se.

Eterminandum autem est. ac stu
diose perscrutandum de ipa eter
nitate quid sit ei⁹ esse videlicet an
esse ipius creatoris an aliud ab illo an pri

uatio. Q̃ si dixerit quia cum ipm esse creatoris. Qualiter igitur erit ptraria tempori esse quippe creatoris non habet contrarium neq; oppositū neq; non esse. Sicut iam te scire feci in alijs. Si vero dixerit quia esse eternitatis est aliud ab ipo eē creatoris cepit igitur eternitas cum omne aliud ab ipo ceperit. vel quia nondum illud declaratum est dicam. quia eternitas est ad minus possibile esse in seipsa. ꝛ propter hoc definibilis et cessans abesse quātum in ipa est. Jam autem transiuisti hec vbi dictum est quia nihil recipit contrarium suum vel essencie sue. Non eñ est nigredo dealbabilis vllo modorum nec frigiditas calefactibilis nec ipsa indefinibilitas definibilis. Si vero dixerit quia eternitas est cōtinuitas essendi erit eadē questio. Q̃ si quis dixerit quia ipa est priuatio inceptibilitatis et definibilitatis cū cōstet ꝓuationes nihil esse tunc consequens est et concedat eternitatem nihil esse. ꝛ neq; etiam posse esse q̄ multofortiꝰ de tempore verisimile cum totum ꝓteritum tempus iam non sit et totum futurum nec dū sic medium vero nulla particula temporis sit. Q̃ si dixerit quis q̄ eternitas ē status creatoris vel stabilitas qua stat inesse suum in inceptibiliter et indefinibiliter. et per omnem modum influxibiliter non effugiet per viam istam. Eedem enim questiones sunt de statu et stabilitate. Dico igitur quia eternitas non est nisi esse creatoris aut creatoꝛ ipe. sed nō eternitatē pdicit q̄ esse ipius videlicet ꝓuationes incipiendi et definendi. Similiter ꝛ fluxus at q̄ mutationes et hoc tam actu q̄ potēcia q̄ reuera esse creatoris sequūtur multe ꝓuationes huiusmōi quibus vtcunq; insinuat nobis gloria et magnificētia ipiꝰ. Q̃ si dixerit quia indefinibilitas non est pura priuatio sed est fortitudo et firmitas ipius esse creatoris. phibens ab eo definitionem et inceptionem ꝛ actu et potentia non est dicendum. q̄ huiusmōi homo erret sed de fortitudine huiusmōi et firmitate restant eedem questiones que de eternitate precesserunt quare non effugiet qn reuertatur in idipsum q̄ dixi videlicet qa et eternitas et indefinibilitas ꝛ cetera huiusmodi non significant nisi esse creatoꝛ. Sed vt ph horum ab inceptione ꝛ definitione et fluxu et mutatione. Siue autem dicas esse sic phibitum. siue esse cum huiusmodi phibitionibus non refert et eternus et eternitas non differunt. Sicut deus et deitas et non dubitat aliquis intelligens quin deus sit sua deitas et econuerso. Sic eternus deus et eius eternitas res vna sunt. Licet igitur abstractiuum videatur nomen deitatis nō est ita abstractiuū nec aliquid delinquatur de significatione nominis concretiui q̄ est deus. imo totū significat q̄ hoc nomen deus nisi fortitā i alia significatione. Q̃ si abstraheret nomen eternitatis solas ꝓuationes a significato huius nominis eternus tūc ꝑculdubio significaret res que nō essent que ꝓuationes tm̄ ꝛ verum significaret ista oratio eternitas nihil est.

Q̃st hoc autem conueniens est vt
p inquiram de sermonibus cōmunibus quibꝰ dicunt homines omnia et presentia ꝛ futura ꝛ preterita esse in eternitate. Simul presentia ꝛ etiam simul videri ac simul eisdem essent. Et quid sit eē in eternitate necnō et comparationē eternitatis ad tempus vbi ꝛ ponaꝫ ymaginabile comparationis ipsorum adinuicem. Primum igitur inquirā vtrum eternitas ꝓcesserit ꝛ quantum et qualiter. Dico igit aut eternitas ꝓcessit tempus aut non ꝓcessit. Si non precessit eadem ratione nec ꝓsecutus est tempus quare simul incepit cū tempore et simul desinet et erit equalis eidem ꝛ erit finita si tempus finitum est. Si vero infinitum non erit maioꝛ eternitas q̄ tempus cuꝫ nec prius fuerit nec post futura sit Si vero precessit tempus aut precessit eā tempore siue parte temporis aut parte sui autem se tota et tempore quidē non potuit ipsum ꝓcedere cum nullū tempus fuerit ante totuꝫ tempus. precessit igitur tempꝰ eternitas vel se tota vel aliqua parte sui. Manifestuꝫ autem est quia non parte aliqua sui ꝓcessit ipsum cuꝫ partem non habeant quare precessit eam tota se. quemadmoduꝫ dicitur q̄ linea quelibet tota se maioꝛ est quolibet puncto. q̄ si verum est tota igitur eternitas fuit ante tempus ꝛ tota precessit ipsum. quare postea nihil de eternitate vel fuit vel futuruꝫ est. Amplius. Si tota eternitas precessit tempus eadē ratione tota sequet ipm. quare tota futura est post ipsum. nihil igitur de ea vel est modo vel fuit ante.

Amplius. Jpsum esse temporis cepit et habuit ꝑmum sui eius nonesse anteq̄

esset tempus aut erat perpetuum. aut erat eternum. et eternum quidem dici nō potest fuisse cum sit terminatum siue finitum in ipa creatione primi instātis totius temporis. Perpetuū vero dici non potest cuz non inceperit quoniam defierit deest igit hic prima nominatio. Dico igitur quoniam non esse temporis econtrario se habz perpetuitas. perpetuū autē habet inceptionem siue desinitionem. nō esse vero temporis definitionē sine inceptione et ppter hoc nominari potest ppie an ppetuum quoniam econtrario se habet illi. Eternitas vero et se tota precessit tempus z se tota est posterior tempore. Causa autem in hoc est quoniaz tota semper est eternitas nihil de ea succedit nihil eius omnino fuit quare non sequitur. Si tota fuit ante tē pus vel precessit eternitas. quoniam ppter hoc nihil eius futurum sit. quemadmodū si quis dicat quoniaz deus totus est in celo z supra terram ergo nihil eius est in terra vel sub terra. esse enim eius in celo sup terram non phibet esse ipsum in terra et sub terra. quoniam totus vbiq; sit eternitas tota semper et ppter hoc esse ipaz ante tempus non phibet ipam eē post tempus. Apparet etiam tibi ex hoc quia ppetuitas et antippetuitas non completū durationem eternam siue eternitatem durationis et hoc est quoniam potest aliquid medium intercidere. sicut vides q; perpetuitas anime humane que nunc creatur z antiperpetuitas ipius non esse celi nō cōplent vnam durationem eternam. Deest enim ab huiusmodi durationē eterna tota duratio celi a creatione sua vsq; in presens nunc. Caue autem tibi ab huiusmōi comparationibus non enim sicut linea dicitur maior pūcto suo iniciali vel terminali maior se tota. Sic potest dici. q; eternitas maior tempore se tota quēadmodum nec ipse creator potest dici mundo maior se toto. primum. quia magnitudo creatoris et magnitudo mundi non vniuoce dicuntur et ppter hoc non sunt ad inuicem comparabiles sicut alibi didicisti. Deinde cū punctus inicialis vel terminalis alicuius linee sint in eodem situ et punctus in linea et de linea sit tota linea et reuera est post punctum. et detracto puncto de linea nulla particula ppter hoc detrahet. et ideo linea nō fieret minor. Non ita autem se habent eternitas z tempus. nō em eternitas puuctus tempis est nec velut in eodem situ aut eadem serie sunt eternitas z tempus. Similiter nec deus z mundus sic inuicē habent nec anima humana nec corpus ipius. Si vero queritur de eternitate an sit in tempore distinguendum est indubitanter quēadmodum et cum dicit an deus sit in tempore. Non enim est in tempore Sicut sepe dictum est. sed cōmunicabiliter vt ita dicatur est enim duz tempus est et quandocūq; aliquid temporis est. Qd si quis dixerit. quia si sola comitantia huiusmodi facit deum esse in tempore. Juxta modum istum posses dicere q; es in qualibet domo et qualibet ciuitate quoniam es dum quelibet domus aut ciuitas est. Tu scis in hoc quia esse in tempore et esse in loco non dicuntur intentione vna esse enim in loco hoc est circundari et contineri ab ipo loco. motus autem qui est in tempore nec circundatur eo modo a tempore hoc est per omnem diuisionem et partem sed quasi per longum successionis applicatur ei. z propter hoc solū breue et longuz de tempe dicitur in nominibus diuisionum latum enim z strictum altum et pfundum nequaq; de tempe dicuntur. Motus ergo dicitur in tempore ppie q; ipsuz precise comitatur videlicet q; nihil habet ante primum seu principium motus. nihil post vltimum sine sententie ipius et ista comitantia est mensuratio tēporalis quāq; longe sit a creatore qui z tēpus omne eternaliter precessit et eternaliter post ipm futurus est et ipm tempus illum continue deserit dū quotidie et irretinibiliter vt dictum est fluit. Ille stat immobiliter p omnem modū influxibiliter vsq; quaq;. Et igitur huiusmodi comitantia inter creatorem et tempus qualis cogitari potest inter stantem in vltimitate stabilitatis et fugientem in vltimitate fugacitatis.

b Ijs autem ita se habentibus pse quar ō hoc q; omnia dicūtur esse in eternitate a quibusdam z mundi inibi z hoc simul et quid sit ppie ac vere esse in eternitate. Dico igitur quia ppe et vere esse in tempore est esse mensuratū a tempore scōm longum successionis ipsius temporis z ppie et vere esse in eterni-

tate erit esse in statu et vltimitate stabilitatis hoc autem solius est creatoris altissimi et benedicti. Amplius. Si solum vere ac ꝓprie temporale est solus ꝓprie et vere in tempe. Solum ꝑpe ⁊ vere eternus erit solum vere ⁊ ꝑpe in eternitate. Et respondeo in hoc quia ita est videlicet q̄ solꝰ creatoꝛ in eternitate est vere ac ꝓprie. Ratio enim eternitatis vt supꝛa dixi tibi non est duratio non habens ꝓncipium neq; finē imo neq; status qualez descripsi tibi videlicet in quo nec fluxus nec mutatio nec ꝑ⁹ nec posterius q̄ est dicere status ꝑ omnem modū influꝫibilis ininceptibilis indefinibilis impartibilis. Qui autē omnia dicūt esse in eternitate Si recte intelligūt pene eandem habent intentionem in sermone isto quā habent cū dicūt omnia eē in deo hoc enim sermone intelligunt ipm creatoꝛem immensitate sue amplitudinis omnia circundare et ambire. et velut intra claudere ipsi etiam dicunt per moduz istum tempus esse in eternitate et volui et fluere ipsum intra immensitatem eternitatis. quemadmoduz ⁊ totus mundus mobilis voluitur et mouetur intra immensitatem ipsius creatoꝛis cum ipsum totaliter circundet immensitas creatoꝛis est em supꝛa ipsum vt dominatus altissimus ipius et infra ipsum et supportans ipsum et subsstentans ne recedat in non esse ⁊ circa ipsum vt conseruās ipm atq; custodiens.

Bonauentura libꝛo. j. distin. xxvij. q. ij.

Contra omne quod cōnotat temc poꝛale dicit tempaliter ꝫ verbuz non dicit tpaliter in diuinis q; in ꝓncipio erat ꝟbū. ergo verbū nō ꝓnotat tpale. q; oīs creatura vel creatū tpaliter incipit accipiēdo large tēpus. ergo verbum nihil connotat in ꝓpatione ad creaturas. Si tu dicas q̄ ꝓnotat in habitu nō i actu sicut eterna dispositio et predestinatio.

Contra si nūq̄ aliqd fieret vel fiendū eēt adhuc pater seipm diceret. ergo ⁊ ꝟbū mēte concipet. ergo verbū eēt si nūq̄ vlla creatura esset futura vel pꝛesens ergo ⁊c.

Itē dicere verbū est necessariū ⁊ ꝑductio ꝓsone ē necessaria. ꝫ ꝑductio creature ē voluntaria. vnde cū ꝑducit eam posset nō ꝑducere. si ergo simpliciter necessariū nō claudit in se cōtingens verbū non dicit respectum aliquem ad creaturam.

Ad hoc dicendū q̄ nullū eternū cōnotat tpale. dicendū q̄ verū ē in actu. vnde verbū ꝓpe loquēdo nō ꝓnotat effectū sed dicit respectū nō ad creaturam iam existentē. vel etiā futurā tm verū etiā possibilē fieri ⁊ sic patet responsio ad istam instantiaz Ad illud q̄ obijcit q̄ ꝑductio verbi est necessaria et eterna sed creature voluntaria. Dicēdū q̄ q̄uis actualis ꝑductio creature sit voluntaria. tamē potēcia ꝑducendi et scientia ē necessaria. Impossibile em est deum non posse. ⁊ impossibile est deū nescire creaturas ꝑducere.

Eo vero q̄ dicunt omnia pꝛe
sentia esse in eternitate ⁊ simul
d questionē habet qualiter hoc
intelligant. Contraria enim simul in eodez esse non possunt quomodo igitur ē. Socrates in eternitate est ne ibi simul senex et puer. Sanus et eger. et an est ibi sola senectus eius an sola puericia an sola sanitas. an sola egritudo socratis an ambe. an neutra. Q̄ si neutra nō sunt igitur omnia in eternitate. Q̄ si ambe cū in eternitate nō sint ꝓius et posterius neq; ante nec post. Erunt igitur simul in eternitate quare socrates erat puer et senex sanus et eger in eternitate ⁊ ad hunc modū se habet de omnibus alijs contrarijs et quibus inuicem est permutatio. Et generaliter quomodo intelligūt ea esse in eternitate simul que simul esse nūq; potuerūt in tempoꝛe. Amplius. Aut sunt in eternitate que pꝛeterierunt aut que futura sūt scōm veritatem suā. hoc est ꝓout fuerunt et futura sunt aut non. Si sic ergo cum fuerint et de futura sint scōm ꝓius est posterius et in oꝛdine successionis erunt similiter et in eternitate erit igitur in ea ꝓius et posterius et ante et post et successio. Jam autem ꝓhibita sunt nomina huiusmodi ab eternitate. Si vero non fuerint tibi fm suam veritatem quam dixi cum alīū modum essendi non habeant q̄ successiuum et oꝛdinatum vt dixi vel nullomodo igitē erūt tibi. aut figmentaliter et falso erūt tibi. Dico igitur in hoc quia me et te iam expedini super hoc nihil enim temporalium ꝓut iam tibi patefactum est in eternitate vere ac ꝓprie esse potest. Sed sermo huiusmodi hominum habet intentionē huiusmodi quia omnia q̄ habet eternitas sunt apud eaz semper pꝛesentia cū nihil apud eam influat aut pꝛetereat. incipiat aut de-

sinat. Quz ergo generaliter intelligunt de rebus omnibus. hoc est temporalibus et spiritualibus quia omnia hec sunt in eternitate presentia intelligunt indubitanter q̄ creatori eterno qui est lucidissimus aut infallibilis conspector omnium seculorum habet omnia sibi presentia hoc est videt et intuetur. quoniam non magis videt p̄sentia q̄z preterita vel futura vel quolibz modo aliter absentia. Sicut enim nihil addit cognitioni luminosissime ipius rerum presentia vl existentia illa nihil detrahit eidē eorum preteritio vel futuritio Causa autē in hoc est quoniam creator non videt per aliud q̄z per seipum. ipe enim est sibipi lux per quam videt et ipemet est sibipi similitudo vel exemplum vel speculum in quo videt quid videt Se enim ipsum intuens videt omnia de hoc tamen faciam consideratione que tibi sufficere debeat in tractatu qui sequitur istum.

Exemplū vero ymaginabile comparationis eternitatis et temporis qō pmisi tibi est vt ymaginer totam immensam eternitatē et intra eam totam temporis ita q̄ tangat eam in vno puncto tm̄ hoc enim alibi didicisti quia si ue circulus circulum. siue spera sperā contingit. et hoc sit intra siue extra in vno tm̄ puncto cōtingere necesse est. Quia igitur eternitas tota stat vt audisti et tota simul est ymaginare quia quattenꝰ rota temporis rotam eternitatis tangit quattenus et tm̄ est. quare quia punctatim tm̄ tota sua revolutione ipsaz tangit punctū t est ipm tempus et ꝓpter hoc nihil totum de tempore simul est. Simile est si ymagineris totam eternitatem luminosissimam et lumi nositatem eius esse ipm esse ipius vel entitatem et ex ea influere lumen eius super tempus quattenus ipum tempus receptibile est ipius. et quoniam non est receptibile ipius esse scōm totalitatem aliquam hoc est neqz scōm suam totalitatem neqz scōm totalitatem alicuius ex partibus suis nunc fluit lumen essendi ab eternitate super ipm nisi punctatim. quēadmodum neqz tangibilis ē rota huiusmōi nisi punctatim ꝓpter fluxum enim suum irretinibilem nō est illuminabile nisi punctatim. Adiuuaberis etiam in hoc si ymaginatus fueris aquā exeuntem de vase aliquo guttatim vel aliter exire nequeuntē. adeo em̄ est fortis potencialitas adoqz angusta vt de ea exire nisi punctatim tempus nō possit in actum sicut angusta foraminis ex antedicto vase non permittit exire ex eodem aquam nisi guttatim. omniū quippe rerū creatoris debilioris esse ē tempus. hoc autem apparet ex hoc quia actualitas eiꝰ est in vltimitate paruitatis. potencialitas vero econtrario. est enim tempus scōm nimium sui hoc est scōm punctum tm̄ et est nō est scōm plurimū sui. t istud esse intelligo hic vltimū actualitatis illud vero nō esse hoc est q̄ competit tempori. intelligo hic plurimum potencialitatis. Admiratione autem dignū videtur q̄ inter forte eē eternitatis et debilissimū esse temporis medium non est vt videtur. Illud em̄ si eēt medium aut esset fluens totaliter vt tempus aut esset totaliter permanens vt eternitas et vtro istorum modorum esset medium t hoc non esset vnuz. imo esset aggregatio eternitatis et temporis. Si ve permanēs. permanens esset pars eius. et vere fluens esset pars altera. Qd si quis dixerit qz orison eternitatis et temporis quē ponūt phylosophi est medium cōmunicat enim vt videtur vterqz. et iste orizon non est nisi ꝓpetuitas t ꝓpetuitas cōicare videt cuz tempe inceptionē t cū eternitate idefinibilitatē. t ꝓpter ista duo dixit phylosophus ipm eē orizontē eternitatis t tpis t pꝰ eternitatē supra tēpus pꝰ eternitatez inq̄z ꝓpt inceptionē. Supra tēpus vo ꝓpter indefinibilitatē eē t isti videbant sentire tempꝰ eē finitū id ē finibile duratōne q̄ntum ad hoc q̄ dixi supra tēpus orizonta vo noiauit ipam ꝓpetuitatē orizon t circulus ē dinides duo emispia videlz id qō appet de celo sup terrā q̄ ē indubitater medietas ipius t id qō appet q̄ scz tra ꝓhibet videri qō est ex necessitate reliq̄ medietas Un videt itelligi q̄ i ipo inicio ꝓpetuitatis eēt divisio tāq̄ p media ipiꝰ eternitatis sic supra dixi tibi. Sz hmōi eternitas n̄ pt itelligi nisi tps eternū orizon aūt itelligit orianti zona et vulgarit oꝛ hmōi circulꝰ finitor visꝰ nostri. Unde solē et lunā t stellas tunc videre incipimus cum orierint motu suo revolutionis super orizontem nostrū. Tunc vo ea videre definimus cum descendunt subter ipum. Potest autem et merito queri. quid intelligit phylosophus quia oīa esse. aut est ante eternitatem et supra ipaz

aut est in eternitate ⁊ cum ipa aut est post eternitatez ⁊ supa tempus vt anima que est in orizonta eternitatis. Nihil autē potest intelligi ante eternitatez esse aut vltra ipam nisi ipe creator benedict⁹ ⁊ hec anteriozitas vel pozitas nō potest esse nisi causalitatis qua generaliter causa omnis efficiens intelligitur poz esse oīm causato suo Impossibile enim est vt eternitate ⁊ tempoze pcesserit eternitatē tempe quidē ipm preceßisse eternitatem est impossibile qm̄ tunc necesse esset temp⁹ illud pcessisse eternitatem quare eternitas esset finita et terminata ad temp⁹ illud. Similiter impossibile ē q̄ creator eternitate pcesserit eternitatem. tunc enim oporteret q̄ vel eadez eternitate pcesserit eam vel alia Si eadē esset igitur eternitas eadem poz seipa. Si vero alia esset igitur eternitas altera post alteram ⁊ hoc non posset esse nisi vno duozum modozum videlicet vt aut sine medio esset post illam aut non. ⁊ tunc eēt terminata ad illam ⁊ inciperet ab illa quem admodū dies ad suum crepusculū vel noctem precedentem immediate ipsum. Si vero medium esset inter duas eternitates essz posterioz eternitas terminata ad illō ⁊ inciperet ab illo. ⁊ ita esset finita ab illa parte eternitas. Manifestuz igitur est q̄ ante eternitatem nihil est durationē. q̄ nec tempoze nec eternitate vt iam patefeci tibi. Eodem modo se habet a parte altera. Q̄ igitur creator benedictus dicitur esse ante eternitatem ordinis dicitur non per ordinē durationis aut successionis.

f Lito etiaz q̄ eternitas ista non est scōm Aristotelem neq; scōm intētionem cuius physicus est iste sermo nisi tempus eternū hec est duratio ex vtraq; parte infinita. Uerum an huiusmodi duratio possibilis sit in aliquib⁹ rerum creatarum faciam te scire in sequentibus et declarabo. quia nec temp⁹ nec aliud continuum vllo modozū potest esse infinitum. In hac ergo continuitate et cum ea posuit Aristot'. esse intelligentias decē vel plures si plures eēnt q̄z decem. hoc em̄ non determinauit in methaphysica sua. Sed posuit tot esse intelligentias mouentes corpora celestia quot erant motus celestes. sed neq; numerū motuū celestium declarauit tractatu qui adhuc ad me pue nerit. Inductus autez fuit ad exponendū intelligentias in eternitate specialiter credulitas autem qua credebat credidit eas nihil habere in potentia ⁊ propter hoc nihil eis addere posse. nihil nominis posse acquiri ab eis. Sed totū abesse actu quic quid habere naturaliter poterant et propter hoc nihil eorum que habent eis posse fluere nihil eorū q̄ nō habēt ad eas posse influere ⁊ hec est quedā indubitanter ppinquitas et vicinitas ad eternitatē.

m Jrabile autem est ⁊ questionē habens nō leuem q̄ habet sermo propheticus ipius pphete hebreoz̄ ⁊ legislatoris ipoz. Dominus inquit regnabit ineternum ⁊ vltra. Et alius eiusdē gentis pphēta. dominus regnabit ineternum ⁊ in seculum seculi. Aut igitur aliqd est vltra eternitatem ⁊ post ipam aliquid inq̄z q̄ est vel tempus vel eternitas vel perpetuitas aut non. Si sic tu scis q̄ hoc iam pbibitum est per ea que preceßerunt. ex eo enim sequeretur eternitatem esse finiendaz ad illud si immediate esset vltra eternitatem. Si vero medium intercederet inter illud et eternitatem finiretur ex necessitate eternitas in illo medio ⁊ ad illud. Si vero nihil est post eternitatē tale quomodo igit̄ regnabit in eo de⁹ nec in hoc enim videlicet q̄ aliqd sit nec in eternitate nec in perpetuitate. nec in tempoze. nec nunc tēporis. propter hoc visum est aliquibus q̄ hec sit intentio sermonis illius. Dominus regnabit ineternum et vltra. hoc est quantumlibet ⁊ vltra diuisiue scilicet ac si diceretur per mille annos et vltra ⁊ per centū milia annoz. ⁊ vltra ⁊ ita in ifinitū. Sy qualiter exponent illud aliud. Regnabit ineternum ⁊ in seculum seculi. Uidetur ergo seculū seculi intelligere seculum q̄ est futurum post presens seculum. id est post seculuz q̄ modo est ⁊ scōm hoc ineternū esset intentio designans presens seculum tm̄ Uerū posset aliquis intelligere quia seculū seculi expositio eius est q̄ dixerat in eternū. ac si diceret. Dominus regnabit ineternum. hoc est in seculū seculi. Jam enim declaratum est tibi. quia eternitas sicut precedit seculuz pēns ⁊ tempus. Ita et seq̄ illa intra enim ipam sunt sicut in pceden-tibus audiuisti Si quis autē dixerit dictū esse per figurā quā grecivocat ypbolem tu

ne mireris quia in libris prophetarū q̄ indubitanter sunt diuina eloquia ⁊ oracula inuenitur iste modus locutionis si ciuitates dicuntur ibi ad celum vsq; murate per hmōi igit̄ tropus locutiōis q vocat excessiuus noluit designare īfinitatē creatoris. Debes autem reminisci quia alius pphe ta eiusdē gentis dixit de creatore. Qui fecit terram in sempiterno tempore. Qualiter ergo intellexit tempus sempiternū. Similiter ⁊ si in scripturis xp̄ianorum sepissime legit vita eterna et felicitas eterna dāda dei electis et amicis post hanc vitam. Est igitur ibi abusio ppria acceptio nominationis eterne felicitas enim que danda est post hanc vitā necessario incipiet tunc quare non ppter hoc eterna dici potest. Eternam igitur dicunt p perpetua. Sic ⁊ sempiternū vocant tempus ppter multā durationem ipius. Si enim vt quidaz putauerunt tempus totum hoc est in totalitate sua acceptum videlicet q̄ cepit a creatione mundi ⁊ terminabitur die vniuersalis iudicij. Septem miliū annorum est tm̄ multa indubitanter est duratio ipius ⁊ p pter hoc vocauit ipm̄ pphetа sempiternū

b iis autem ita determinatis pseq̄r tibi inrta pmissum quia seculum accipitur scōm duas intentiōes videlicet et p rebus ipis quēadmodū mundus vocatur seculuz. Unde et paradysus celestis vocatur seculum alterius. Seculū etiam p̄sens dicit status ille instabilitatis et mutabilitatis in qua sumus et iste sunt intentiones huiusmodi seculum ⁊ sūt valde vsitate. Tercia vo intentio est eiusdem qua accipitur p tpe vel alia duratiōe siue sit ppetuitas siue eternitas. Quantū autē tempus intelligatur seculum. Alij dixerūt centum annorum tempus seculum esse forsitan autem huiusmōi tempus verius dicit̄ generatio. Sicut ostendā tibi in sequētibus vsitatius autem dicit seculū spaciuz qō est inter quascunq; duas magnas mutationes et hijs mutationibus que sepe fiunt in mūdo isto terreno. Magnas autē mutationes istas intelligo mutationes regnorū mutationes sectarū. mutatiōes legum. renouationes eccl̄ie siue vniuersaliter siue pticulariter fiāt dūmodo sint magne. quemadmodū renouatio magna facta ē generis humani p diluuiuz q̄ sub deucalione dicitur inundasse maxima vero p diluuiū qō sub noe dicitur fuisse. Sed si peste vl̄ fame aut tempestate aut terre motibus fierent magne destructiōes hominū et animaliū. Dico q̄ essent vl̄ inicia vl̄ termini seculorum et dicūtur hmōi tpa secula ⁊ ipm̄ tempus. Seculū assequēdo hoc ē succedendo ppter fluxuz successionis p̄nue vt q̄busdam visum est. Magis tamen videri potest q̄ dicatur seculū a sectando p pter sectiones eius continuas ⁊ diuisiōes infinitas quibus nō solūmodo diuiditur sed etiam sectatur et abrumpitur ab ipso esse preteritione continua et huic intentioni attestatur scriptura nominis illius. Si enim ab eo q̄ est sequor sequer̄ nomina tum esset. Scribendum videretur per litteram q. Scribitur autem per litteram c. Debes etiaz scire quia secula alij minora alij maiora posuere. alij enim centum annorum spaciuz vt prediri tibi. Alij vo mille annorum spacium. ⁊ isti sunt qui diuise runt totum tempus durationis mūdi inferioris in septem ciliadas hoc ē millenarios. Unde ⁊ scripserunt magnas quasdā mutationes que facte sunt et etiaz que future sunt vt dicunt. Fuerunt ⁊ alij qui cōsiderantes totum tempus ab inicio mundi inuenerūt mutationes magnas factas in eam a sexcentis in sexcentos annos fere ⁊ intelligo mutationes magnas exortr regnorum magnorum ⁊ destructione ipo rum aut in toto. aut in magna parte. Similiter et legum magnarum atq; sectarū constitutiones et destructiones sicut manifestum est tibi de regno hebreorum ⁊ lege. quando exterminata sunt et principe. ⁊ exercitu romanorum. Deinde sexcentesimo fere anno exorta est lex machometi et regnum eius et destructa lex xp̄ianorū et regnum in arabia. perside indya. silia e thiopia et egypto et hyspaniarum q̄ sunt vltra mare parte maxima. Similiter agtania et galliarum parte. Postmoduz autem inualescente regno francie destructū est regnum sarracenorum et secta eorū exterminata vsq; ad fines yspalis que vulgo cibilia vocatur. et percussum grauiter ē regnum illud et secta etiam in capite suo scilicet in vrbe maroquensi ⁊ finibus eius p idem vero tempus quo secta sarracenorum orta est. Imperium romanū pene destructum est partim pergētes secte sarracenorum partim per barbaras nationes multas Simul mutatio facta est in regno seu impio grecorz qō pstātinopolitanū vocat

Et iste omnes mutationes vltimo sexcentenario in cui⁹ fine sumus facte sunt. In p̄cedenti vo cū in cui⁹ fine sum⁹ sexcentenario ꝛ fere q̄draginta annis añ exorta ē lex xp̄ianoꝝ ꝛ regnū ip̄oꝝ. Utrū autē ita se habeat vitas p oēs sexcētenarios annorū q̄ fluxerī ab initio mūdi scire poterī cronicī. Quid aūt futuꝝ sit p⁹ hoc de mutationibus magnis astronomi p̄diuinare conantur ex p̄iūctione planetaꝝ que futura ē in libra. Causa autem in hoc est. qa omnes huiusmodi mutationes attribuūt cōiunctionibus istis et motib⁹ stellarū fixarū. Manifestum etiā est tibi ex hūs q̄ p̄cesserunt quia q dixerunt coꝝū p trianꝝ nouem secula viuere intellexerunt secula centenarios annoꝝ qa p trescentenarios annos vel nouē opinati sūt viuere coꝝū. Generatio autē nō immerito credi potest spaciū centū annoꝝ ꝛ tunc intelligēda est dici a genere ꝛ reuera tamdiu se eē de eodem genere homines dicunt q̄diu patrē generis agnoscunt et tamdiu etiaꝫ grad⁹ parētele et cognationū pputāt ꝛ hoc ē spacium vite hominis nisi ipum aut malicia cōplexiōis. aut alia incōmoditas abreuiet. extenditur aūt plurimū in plures q̄ centum annos sepius nec cōtrahitur in paucos. Sciendū etiā est tibi. quia generatio dicitur interdū totū tempus quo generāt homines quēadmodum ꝛ generatio dicitur tempus renouationis ip̄oꝝ hoc est resurrectionis et iste intentiones inueniunt in lege xp̄ianoꝝ que grece euangelium vocatur. Nec dubitandū est tibi quin generatio etiam vnū genus aut vna pgenies nominet. pgenies aūt generatio ē ex vno p̄mo ac p̄ncipali capite famoso. scilicet ac nominato plebe. ibi gppe homines et ignoti non dant nomen generibus. nec eis ascribuntur genera vel generationes. Sed illis qui patres simul ac p̄ncipes gerū suoꝝ habētur. Etas autē pp̄e et p̄ma sui cognitione dicitur tempus vite vnius cuiusq̄ animalis. Dicitur etiā ꝛ status vni cuiusq̄ ptis scōm quā est mutatio in ipso animali. Sicut in homine nominant etates sex. Infancia puericia adolescētia. Iuuentus. Senectus et seniū et figurate trāslata sunt ista vocabula ad status populorū. Sicut ꝛ qdam ex hystoriographis infantiā populi romani etiā etates assignauit ꝛ adaptauit eidē trāsfertur etiā ꝛ ad totus hui⁹ mundi terreni stat⁹ boc ē totius hūani generis. Uñ ꝛ crebro dicūt homines mundū senuisse alii eundē senescere. Cuī vero idem est scōm quendā. Unde ꝛ apō hystoriographos iuenies isti homines nō fuerunt eui nr̄i hoc est tp̄is nostri. Dicunt autem quidam ytalicoꝝ euum interdum eternitatem accipit ꝛ ab eo. id ēab eternitate tempus fluere.

Lito post hec quia in sermonibus
ſ autenticis inuenit scriptum dies
antiquos ꝛ annos eternos. Et numerus annoꝝ creatoris inestimabilis et anni eius non deficientes. Quib⁹ omnibus sermonibus nihil aliud cōuenienter intelligi potest q̄ ip̄ius eternitas nomina omnium dierū et annoꝝ fluentis et omino instabilis durationis nomina sunt. p⁹pria intentione sua. necesse igitur ē vt huiusmodi nominibus nō aliud intelligat q̄ eternitatem creatoris qualem eam esse ia perius audiuisti. Juxta has intentiones intelligenda sunt tibi secula seculoꝝ infinita immortalia. Unū enim seculuꝫ vt fuit p⁹pria dixi tibi eternitas ē que nec recipit diuisionem in se neq̄ aggregationē alterius et ideo non pp̄e significatur per secula. qz in ea non est seculū et seculū. Sed nec ipa ppetuitas que inciperet a die iudicii recipit aggregationem nisi quis dicat quia ppetuitas glorie que p̄mittitur electis atq̄ dilectis dei et ppetuitas miserie atq̄ supplicioꝝ quibus affligendi sunt mali et iuditio creatoris damnandi due perpetuitates sunt. hoc autem non videtur cōuenienter dictum. Sicut enim rn vno et eodē tēpore quibusdam hominū bene est et quibusdam male. Sic et in eadem perpetuitate bene enim glorificatis et male damnatis et ppetuitas scōm quosdaꝫ non est nisi tempus interminatū a pte finis hoc ē non habens finem. Utrū autē veri nominis tempus vel alia magnitudo continua possit esse infinita declarabit tibi in sequētib⁹. Qd ergo habet sermo sanctus ō dei dilectis et electis quibusdam q̄ fulgebūt tanq̄ stelle imppetuas eternitates. Manifestū est tibi quia improprie dicitur hoc neq; enim eternitas ppetua neq; perpetuitas eterna vere dici potest rationes enim eoꝝ sunt sicut apparet tibi ex hūs que p̄cesserunt. Sed neq; eternitas recipit vt dixi aggregationē siue pluralitatē.

ſ Liendum etiam ē tibi circa hec ea
sermo sanct⁹ h⁹ cuiusdā ex ppheī

hebreoꝝ quia tempus inimicoꝝ dei erit in secula. Erit igitur vt videtur ineternum et sine fine. Verum quoniam nuda ꝓmissio siue ꝑdictio nec comminatio ē a malis suis. nec ꝓmissio est boni quo deberant illi ꝓuocari ad ea que recta sunt. ad huiusmodi sermonibus nō videtur vllo modoꝝ qō tempus accipiat ibi. Scōm intēcionē qua tempus dicit mensura motus. Quapropter visum est quibusdā q tps ibi accipiatur temporalitas. id est instabilitas qualem passuri sunt irreuocabiles a malis suis homines. In inferno quippe si erit ibi vicissitudo tormentoꝝ vt vnum post alterū infligatur erit et ibidē veri nominis tempus. Si em̄ non fuerit ibi vicissitudo hmōi sed omnia tormenta sil̄ cruciabunt illos et hoc absq; fluxu vllo ⁊ transitu iporū. Forte multis non videri possit esse apud iferū veri nominis temp⁹. Si em̄ totū qō meruerunt tormentoꝝ simul habebūt nihil i posteꝝ vl̄ vltra timētes vl̄ expectātes ſ totū ꝑsencialit̄ paciētes statꝰ iste indubitanter non est status temporalitatis quinpotius multum similis statui eternitat̄. Sicut ⁊ felicitas sanctoꝝ ⁊ hoc est omnibus opinionibus magis ꝓgruēs doctrine xp̄ianoꝝ. sicut em̄ felicitas q electis dei ꝓmittitur nō ꝑ partes eis reddenda est neq; pars post partem. Sed tota simul alioquin nunq; eēt completa illa felicitas neq; integra et ꝓp̄t hoc neq; eēt veri nominis felicitas neq; integra. ſ necesse est et in cōtraria miseria se habere et tota simul miseria malos obtineat. Signanter ergo dictū videtur erit tempꝰ eorum in secula ac ſi dictum esset quia tempus huiusmodi. id est status eis competens erit in secula. hoc est ineternuꝫ ꝑ modum et similitudinem quo exposui videlicet in quo simul totum maluꝫ sit qō passuri sunt ꝓculatim siue ꝑ partes.

b diar ꝓmissam inuestigationem ⁊ declarationem de nouitate et antiquitate vniuersi vniuersaliter et de temporalitate. atq; eternitate ipius. Et ē intentio mea in sermonibus istis an sit ipm vniuersum nouum. an antiquū qō est dicere an temporale. vel eternum. an cepit esse ⁊ an desituruꝫ sit. Uniuersaliter autem dixi ꝑ eo. quia nō est intentio mea inuestigare de partibus singulis vniuersi hoc ē vniuersitatis creaturaꝝ. Non enim intendo de singulis creaturis perscrutari videlicet de socrate. de platone an eē ceperint quoniam huiusmodi nullam habent dubitationem vel questionem. Sed de partibꝰ magnis eiusdem de speciebus atq; generibus rerum creatarū.

Onam igitur in primis opinionē
p Aristotelis et rationes que ipsum in opinionem suam de hoc induxerunt. et alias etiam contra eundem ad hoc ipm mouere potuerunt Quicqd igit dicatur et quicunq; conuenitur excusare Aristotel̄. hec indubitanter fuit eius sentēcia. q mundus est eternus ⁊ q non cepit esse et de motu similiter sensit et Auicēna post eum et adduxerunt rationes et ꝓbationes ad hoc. Similiter et alij expositores eiusdem Aristotel̄. ad ipum senserunt atq; fecerunt. Prima igitur ratio eoꝝ est hec quia creator vel ꝑcessit mundū vl̄ nō precessit. Si non ꝑcessit. Nō fuit ergo creator quin et mundus esset. mūdus igitur non incepit esse et hoc est q intendunt vl̄ creator non fuit ante inceptionem mundi et ꝓpter hoc tunc ꝑmū fuit quando mundus incepit esse. Incepit igitur eē cū mundo. hoc autem impossibile manifestū est q nec ipi huiusmōi sentencie professores recipiunt. Si vero precessit mundum creator ⁊ non ꝑcessit ipm. vt ait Auicenna tempore non ꝑcessit igitur ipum nisi quedam causa precedit effectum. Jam autem audisti. quia est etiam alius modus precessionis et dixi tibi in precedētibus quia eternitas precedit tempus et hoc in infinitum cum infinita sit. quare cum creator eternꝰ sit et in tota vt ita dicatur eternitate semp fuerit in infinituꝫ creator precessit mūdū ⁊ vt dictum est tibi tota eternitate creator ꝑcessit mundum. Adiuuandus igitur est in hac ratiocinatione Auicenna. Ita eniꝫ ꝓcedit ac ſi non esset alius processionis modus q̄ duo illi quos nominauit potuisset igitur dixisse ꝓ sententia sua. Si creator ꝑcessit mundum fuit igitur creator vl̄ quādo nec dum mundus erat vel fuit creator sine mundo. ymaginare igitur q aliqua creatuta esset in eternitate cum creatore et cogitaret apud se de mundo an esset futurꝰ aut non. vel ſi potuit dici in eternitate mūdus est futurus quia reuera nō poterat dici in eternitate mundꝰ ē. alioqn

mundus esset in eternitate et eet eternus. alterū igr isto⁹ poterat ve dici mūd⁹ erit. mūdus nō erit. Nō poterat q⁹ ve dici mūdus non erit vel non ē futurus. futur⁹ em̄ ab eterno poterat ve dici mūdus erit. vel mundus ē futur⁹ igr vel nullo intermedio erat futurus mundus vel aliquo intermedio. Si nullo intermedio erat igr futurus subito post quare iam erat instās incepti onis ipius z ppter hoc cū ipo creatore extitit. Simul ei sunt inter quo⁹ exīstentia⁹ nihil ē mediū. Q̄ si dixerit qs quia tota eternitate p̄cessit creato⁹ mōm ergo i finito vl' in infinito p̄cessit mundū post huius modi igr dictū in infinitū subsecutū ē esse mundi. non ei ve diceret in infinitū post hāc dictione⁹ erit mundus in infinitū longe ab ista dictione mea eet creatio mūdi. quare nunq̄ p̄ueniret ad eā. Infinitū ei intransibile est vt alibi didicisti p Aristotelem. Q̄ si dixerit ita ac si loqueret creato⁹ in semetipo in eternitate sua et ante tp̄us et loqueret de creatione mundi z diceret creo mundum aut creaui aut creabo. Si diceret creo mundū vel creaui cum ipossibile sit manifeste ip̄m dicere vel dixisse falsum ante tempus igr fuisset verū ip̄m crere vel creasse mundū quare ante tempus fuisset mundus fm hoc z ideo etern⁹ Q̄ si diceret creato⁹ ante tempus creabo mūdum aliquātu⁹ igr post dictionē hmōi creaturus erat mūdus quantu⁹ igr ē q̄m necesse ē vt sit vl' tota eternitas vel ps eternitatis aut tempus. Si tota eternitas cum impossibile sit eā finiri impossibile erit venire ad creationē mundi vt dixi cum ipossibile sit illā finiri. Si vo ps eternitatis est id hoc iam phibui in p̄cedentib⁹ videlicz eternitatē habere ptem. Q̄ si etiā cōceda tur hoc scilicet ptem hr̄e eternitatē z pars illa p̄cessit creationē mundi z intercessit inter p̄dictam dictionē creatoris duob⁹ modis destruit hoc. p̄mū q⁹ nihil dixit apud se creato⁹ q⁹ non dixit ab eterno quare impossibile est ptem eternitatis solam interdictam dictionē et creationē mundi interuenisse. Secūdo mō q⁹ illa ps eternitatis ex necessitate tota transiuerat quādo mūdus creatus ē aut nō tota. aut nihil de ea Si tota erat igit finita z insup finiens ad modū tpis nec inuenies differētia int illā z tempus. Non habebit igr fm hoc tem necessariū z hoc ē q⁹ ipi intēdūt. Si vo nō tota trāsiuerat neq⁹ aliqd de ea q̄n mūd⁹ creatus est duo incōuenientia sequuntur Primum quia fm hoc creatio mundi fuit in ea. z cum ea quare creatus fuit mūdus in pte eternitatis et ppter hoc in eternitate scōm hoc etiā ps illa nō erat media inter mundi creationē et creatoris dictionē. Quia igr ista incōuenientia sunt z ipossibilia necesse est id ex quo sequit incōuenies eē et impossibile. Illud autē ē ex quo sequunt oīa hec incepto mundi et nouitas creationis ipsius. quare impossibile ē vtrūq⁹ istorum.

Secunda ratio auicenne sup hoc ē

§ Intellect⁹ ingt purus et verus te statur quia si fuerit eēncia vna ex omnib⁹ modis. sicut fuit p̄mus quando ex ea non erat aliqd hoc est quando non opabatur vel efficiebat aliqd z inde opabatur vel efficit aliquid. tunc ex necessitate operabat et efficiebat illud p̄us alioquin inquit quomodo operaretur nūc potius q̄ p̄us quare si p̄us nō operabatur neq⁹ modo et vt adiuuem ip̄m sicut audiui prius. Dico quia dicere potuisset ex eodez ero⁹e quo dixit hoc. quia hoc generale est et in causis naturalibus. et in causis voluntarijs siue operationibus et ponam exempla de ambab⁹. Si em̄ ignis calefaciat aliquid modo q⁹ p̄us nō calefaciebat. necesse est ex aliquo modo⁹ suo⁹ non se habeat sicut p̄us. q̄ est dicere. q⁹ necesse est in ipso igne factam esse mutationē aliquam aut in dispositionib⁹ seu pparationibus Uerbi gr̄a in ipo igne nō erat tante quantitatis prius vt posset calefacere illud. postea nec creuit eousq⁹ vt posset calefacere ip̄m. In dispositionibus vo et comparationibus si forte p̄us erat interpositū prohibens calefactionē vel minus longe erat ab ipo calefactibili. aut ip̄m calefactibile habebat in se aliqd q̄ phiberet vl' impediret calefactionem vel congelatā duriciā vel ferrū vel aspersionē aque super ip̄m vel si nimis cito sublatū ē calefactibile anteqū compleri posset compatio ignis i ipo Sunt forsitan et alia impedimēta alie cōparationes et dispositiones. In būs oīnibus apparet. q⁹ cū ignis opatur operationē suā aut in se passus ē mutationē aliquā ex dispositionibus et compationib⁹ suis ad calefactibile ē fm eē z nō esse. Colligit igr Auicēne q⁹ ignis non opabitur opationem suā modo si p̄us eam nō operabatur nisi ex aliquo suo⁹ modo⁹ aliter se ha

berēt mō q̄ p̄us. Eodē mō se hꝫ videt et volūtarijs tam opatorib⁹ q̄ opationib⁹ Si em̄ artifex q edificat domū ex oīnibus modis suis ē sicut erat p̄us quā nō edificabat. Si p̄us nō edificabat neq; mō aut si mō ꝛ p̄us necesse ei ē vt vel in seipam nouā dispositionē receperit q̄lis est potestas operādi vl̄ edificādi volūtas sciētia et ars aut q̄ exterius ex aliquo modoꝝ se habeat aliter q̄ p̄us. q̄ ē dicere q; noui sumpt⁹ accreuerit ei q̄s nō habebat p̄us. aut opera rū. aut materia siue q̄ edificari nō potest dom⁹. aut q̄ impedimentū aliud sublatū est. aut nouū adiutoriū ablatū. ꝛ hoc manifestū ē in oīni artifice ꝛ operāte volūtarie. Si ei nec potestate. nec sciētia. necvolūtate se hꝫ aliter q̄ p̄us vllo modoꝝ. Si militer et adiumēta ac impedimēta edificatiōis ex oībus modis sunt ei vt p̄us. Si opaꝝ mō necesse ē vt et oparet p̄us aut si nō p̄us opabaꝝ. Que enīz inq̄t ratio esse potest vel causa vt poti⁹ mō opet q̄ p̄us Quia igr̄ creator bñdictus ex oīb⁹ mōis suis erat ante q̄ crearet mōm vel mūdus eēt ab eo. quemadmodū et in ipo puncto tpis quo creauit ipsum cū p̄us illū nō creasset nec tūc creauit ipm et p̄us ex necessitate. Q̄ aūt ex oībus modis suis ab eterno fuerit creator sicut ꝛ cū creauit mundū

Manifestū ē cū ipe sit in vltimitate īmutabilitatis p oīa ꝛ exteri⁹ nec adiumētū nec ipedimentū habuit vllo modoꝝ cū nihil eēt ante vniuersi creationē q̄ ipsuꝫ vel adiuuare vel ipedire posset et generaliter cū nihil oīno eēt p̄ter ipm. ipm enīz vniuersuꝫ siue mūdus ipossibile ē vt intelligaꝝ vl̄ adiuuās vel impediēs creationē p̄am. q̄re necesse est creator ē q̄ cito fuit q̄ ē dicere ab eterno munduꝫ ipm creasse cū nihil nouū emerserit in ipsa creatione mūdi q̄ ipam creationē adiuuerit. nihil defuerit tūc q̄ ei⁹ creationē añ vl̄ phibuisset vel impediuisset. ꝛ vt clarior atq; validior sic ista rationatio addo q; nulla oīno nouitas facta ē in posse vel scire vel velle creatoris nec circa ea vl̄ aliq̄ illoꝝ. nec circa aliqd aliud ipa creatio ó q̄ nemo intendit q̄ ei⁹ nouitas vel eius entitētia fecerū debere creari mundū potius tūc quando creatus ē q̄ nō vel q̄ adhuc adiuuerit vt mūdus eēt tūc ei ex necessitate causa eēt suip̄ius. Oīe ei q̄ facit rem debere eē vl̄ q̄ adiuuat eā a deē causa ē eē ipius ꝛ causa eā creationis vel factiōis ipsius. nihil autē aliud ē inceptio q̄ nouitas. et sil⁹ nihil aliq̄ ē creatio a pte creati q̄ nouitas essendi ipius vel noua existentia eiusdem.

Amp̄. vt causa et effectus p̄iūcta sūt in separabiliter ita vt posita ea necesse sit poni et effectū nō facit nisi sufficiētia cause q̄ sufficiēs ē p se solam vllo modoꝝ scilicet aliū de causare vel efficere eē suū. Manifestū em̄ ē huiusmodi causam eē creatorem ad vniuersum. nullo ei modoꝝ aliūde adiutus p semetip̄m solū creauit vniuersum Intellige aūt generaliter adiutū. ita vt adiumentū intelligas inductionē ꝛ suasionē ꝛ p̄siliū de q̄bus oīb⁹ palā ē nihil aliud de habuisse neq; em̄ alieno p̄silio aut inductione aut suasione mūdū creauit seu causauit. Manifestum igr̄ ē q; oīmoda sufficiētia causalitatis creator ē p semetip̄z solū causa sufficiētissima vniuersi. q̄are ꝛ p̄iūctissima cū ipso quare ex necessitate et posito ponit vniuersum huiusmodi aūtē p̄iūctio p̄hibet separationē inter causam et causatū. Nō fuit igr̄ creator nec in eternitate nec in tpe separatus ab vniuerso q̄ ē dicere siue vniuerso.

Onam tibi ꝛ terciā rationē Auicē
p ne qua dicit sic. Quoniā creator añ
munduꝫ aut potuit creare corpus aliq̄ó q̄ó haberet motū durantez vsq; ad creationē mūdi vel nō potuit. friuolū autē est vt dicit apud creatorē dicere creatorē nō potuisse creare huiusmodi corpus. Si vo potuit creare huiusmōi corpus cuz ex possibili nō sit possibile vt accidat impossibile. posito igr̄ ip̄m huiusmōi corpus creasse nō accidet impossibile. Esto igr̄ q̄ creauit huiusmōi corpus qm̄ motus illi⁹ duraturus ē vsq; ad creationē mūdi. Oīmus aūt motus in tpe ex necessitate ē cum ipso erit igr̄ tempus mēsura motus illi⁹ durās vsq; ad mūdi creationē. Mūdi igr̄ creatio nō fuit ī inicio tpis cum eā p̄cesserit temp⁹ illud. Eodē mō ē p̄cedere si possibile fuit multa tpa motuū inequaliuz creasse creatorem ante creationez mūdi tunc enim ex necessitate sequet motū tunc fuisse aeq; p̄us ꝛ posterius ppter inequalitatē motuū que em̄ inequaliter mouent necesse est vt alterū eorum maius sp̄acitū inequali tempore ptranseat q̄z alterū ꝛ q̄ minus spatium citius ptranseat q̄z alterū. Et generaliter in quacunq; quantitate vel cuiuscūq; quantitatis spacio q̄ó ab ambobus trāsiundū ē p̄us necesse ē vt trāseat illó id q̄ó ē

velotioris motus q̄ id quod est tardioris Sequtur igr̄ vt sit in huiusmodi motibus p̄us z posterius fm tempus. quapropter z tempus z ppter hoc possibile fuit fuisse tempus ante creationē mundi. Nō ē igr̄ necesse tempus incepisse a creatiōe mūdi vel mundum incepisse in inicio temporis

a Espondebo igit in p̄mis hijs rationibus z pbationib⁹ Auicenne z dicā. qa sup eo q̄ dic̄ de p̄cessione creatoris iam responsum ē in eo q̄ dixi tibi. q̄ creator p̄cessit mundū eternitate sua qualē etiā descripsi tibi. z fuit ante mundū anteriozitate nō tpis. id ē nō p̄teriti vl fluente. Sed anteriozitate eternitatis stante semp in p̄sencialitate sua. Et debes hic scire qa ante tpis z ante eternitatis nō dicūtur vniuoce neq; vna intentiōe. Sicut ne q; duratio tpis et duratio eternitatis z ppter hoc compationes fm p̄us z posteri⁹ non hūt locū inter eternitatē et temp⁹ nec inter veri nois eternū z tpale. Uniuocum ei est omne cōpabile sic ait Aristotel. quē admodum igr̄ nō est recipiēda compatio inter tempus z numerū vel locū. vt dicatur qa tēpus ē maius loco z nūero. aut econuerso. Sic nec inter eternitatē z temp⁹ vel inter creatorē z mundū aut aliud tempale Attēde etiā quia ante et post. Similiter p̄us z posterius fuit z erit intentiones sunt temporis z ppter hoc fluxus atq; successiones z p̄teritiones. Et scito qa similes locutiones sunt cū dicit aliqd fuit ante mundū et cū dicit aliqd esse extra mundū vel vltra mundū. quēadmodum enim mundus nec habet extra. nec habet vltra cū sit omnia continēs et ambiens. Sic tempus qō cepit a creatione mūdi non habz ante vel p̄us cum sit omnia tpa cōtinens intra se tanq̄ ptes suas. Scito etiā qa grāmatice doctores nugatoriā z non satis grāmaticā dixissent locutiones istas. Si qs enim quereret. si esset i summo celoz ab aliquo posses ne extendere manū tuaz vltra plane. Responderet ei qa non loqueretur. z qa vox eius essz sine intellectu. Sicut si interrogaret. vidisti ne hominē qui ē asinus quēadmodum enim hic implicat impossibile videlicet hominē esse asinū. Sic z ille implicat locuz esse qui non sit mundus aut intra mundū. Iste autē locutiones q̄ aliqd fuit ante mundū aut nihil in intentione quā dixi nō contradicūt sibinuicem quemadmodū nec iste aut vidisti hominē q est asinus aut non vidisti z q̄ plus ē nō dicūt aliqd nō solū non sibinuicem cōtradicunt. qui enim querit vtrū ante inicium temporis fuisset aliqd cum ante sit intēcio tpis. secundū est ac si quereret. vtrū in tpe quod p̄cessit inicii temporis fuerit aliqd. Similiter z q querit vtrū extra mundum sit aliquid vel vltra idem est. ac si quereret Utrum aliqd sit in loco qui est extra mūdum. Nemo autē intelligēs iudicat istas locutiōes veras locutiones esse aut responsione dignas.

b Dalia vero rationem cui ipe valde innitit z quā dicit esse veri ac puri intellectus testimonii plane. Respondendū est qa non est verū huiusmodi testimoniū z ppter hoc non est veri ac puri intellect⁹ assertio. Declaratio autē hmōi ē qm̄ aut possibile ē creatori creare substanciā aliquā cui⁹ creatio nō indigeat adiuuari aliquo eoz q̄ sūt aut nō ē possibile hoc aūt nō ē possibile creatori inconueniens est etiā apud ipm auicenna. quare necesse habet hoc confiteri. Nihilominus tamen declarabo hoc esse verū et dicā. qa potentia creatoris nō est sup quoddam possibile tm̄ sed est sup possibile absolute. z ppter hoc sup omne possibile vl creabile in se. Causa autē in hoc est quoniam potentia creatoris non esset in vltimitate amplitudinis cū esset restricta ad quedā possibilia. longe em̄ amplius ē possibile in se simpliciter q̄ quoddam possibile.

Amplius. Influtū et receptibile relatiue adinuicem dicuntur. quare non est alterū altero amplius. Sicut igitur receptibile in vltimitate amplitudinis est ad omnes influentias. qō ē dicere qa non est aliud sup quod cadere possit aliqua influentia. Sicut influxiuū p̄mū z maximū in vltimitate amplitudinis est ad influentias. vt nec actu nec potentia nec etiā intelligēcia sit influentia que non sit ab eo vel que esse non possit ab eo. Neq; enim amplior debet esse alueus receptibilitatē ad recipiendum q̄ fons relatiue dictus ad ipm q̄ntum ad influendū. Amplius. Ponam ipi auicenne exemplū in p̄pa intelligētia quā dicit esse nobilissimū omniū creator et nec esse in corpe nec pēdere ex corpe nec etiā ex aliquo eorum que sunt nisi ex solo creatore. Constat autem qa impossibile ē intellectui nostro ymaginari aliam similē intelligentiam et considerationem facere

de eis put se habent in seipis. quēadmodum de duob⁹ indiuiduis speciei humane vt de Aristotele et Platone ō quibus nemo intelligens dubitat quin cum in se ipis considerati fuerint eque generabiles sint et fuerint anteq̄ generarētur. Sic dico et de sole quoniam aliū possibile est tibi cum ipo ymaginari. qui non quos duz in seipis consideraueris inuenies eos indubitanter eque possibiles esse et eque generabiles atq̄ creabiles quantū in ipis ē Sic dico de intelligentia prima et de alia intelligentia ei simili que tamen est. Cum enim in seipis considerate fuerint abstracte scilicet ab ipo esse z spoliatas ab eodē inuenies eas eque ppinquas adesse. quare eque possibiles esse z propter hoc eque creabiles quantū in ipis est. Nihil autem creabile est nisi a creatore benedicto quare inuenies creatorem eque potentem creare alterum vel alteram. Amp. potētia creatoris non magis aspicit in alteraz vel eius possibilitatem q̄ in reliquam vel eiusdem possibilitatez nec causa est apud alteram earum quare potentia creatoris magis aspiciat in eam q̄ in alteram quātum in ipa est hoc autem est. quoniam in ista consideratione videlicet quia considerantur in ista abstractione et spoliatione nec maior nec melior vllo modorū nec ipi esse ppinquior est altera q̄ altera. quare manifestū est quia non magis est creatori alteram creare q̄ reliquam. Esto igitur q̄ creauit reliquā quā posito possibilū impossibile ē accidere impossibile ex ista positione non accidet impossibile. Dico igit quia creator qui modo creat intelligentiam ipam ex omib⁹ modis suis. Sic erat prius quando non creabat eam. Ita erat sicut est modo cum creat illaz apud se em immutabilis est in vltimitate immutabilitatis. Nulle autem dispositiones vel cōparationes sunt que adiuuent creatorem vt creat eā vel ipam vt creetur nunc. Jam em posui tibi ipam nullomō pēdere ex aliquo eorū que sunt quare nullo eorū q̄ sūt adiuta est vt creetur preterq̄z solo creatore q̄ etiam apparere tibi potest ex creatione alterius intelligentie que adducta ē ad esse a solo creatore et per ipsum solum.

Manifestū igitur est tibi ex hoc exemplo sicut creat hanc intelligentiam ex omnibus suis modis est sicut erat prius quādo non creabat eam quare contrariū buius est falsum et ppter hoc non est veri ac puri intellectus testimonium et hec est radix ex qua intendebat elicere pbationem validissimam super eternitatem vel antiquitatem mundi.

d Estruam autem tibi z aliter hanc radicem cui ita innititur Auicēna et dicam quia aut aliquid ē nouū aut non. aut omnia sunt eterna. Nouum sicut predixi tibi intelligo q̄ cepit quare si nihil est nouum eorum que sunt erūt omnia eterna hoc est sine inicio existendi hoc autem adeo manifestū est incōueniens z impossibile vt circa illud non ratione disceptandum sit. Sed magis igne z gladio persequendum. et cum hijs qui hoc dicerent exterminandum. Restat igitur vt cōfiteatur. quia reuera aliquid cepit. Causa ergo clarioris intelligētie innuētur a. Causa igitur operata est a. anteq̄ operaretur illud aut erat ex omnibus modis suis anteq̄z operaretur illud aut non. Si sic. Jaz igitur venit contra illud quod dicebat veri et puri intellectus testimonij. Si vo nō erat causa a. ex omnibus modis suis anteq̄z operaretur a. sicut postea cum operata est a. immutata igitur est ex aliquo modorum suorum z q̄ nouum factū in ea vt circa eam illud nouum nominetur b. quoniam certum est b. causam habere eadez questio restat de causa ipius b. aut em anteq̄z operaretur ipm b. causa eius erat ex omnibus modis suis. Sicut postea cum operata est b. aut non. Si sic iam dicūt cōtra illud irrefragabile testimoniū. Si vero dixerit q̄ non erit. igitur aliquid nouū factum circa causam ipius b illud nouum vocetur iterū c. quoniam igitur c. causam habet eadez restat questio. aut ibit igitur res in infinitum aut occurret causa econtrario se habens illi veri z puri intellectus testimonij Si dixerit quia res currit ita in infinitum. Jmpossibile igitur erit aliquid fieri nisi infinita fiant cum eo. Jam autez declarauit Aristoteles in libro suo quem vocauit auditum hoc eē impossibile et facilis etiam est tibi alia declaratio impossibilitatis ipius quoniam infinita non possunt fieri simul ab vno et eodem agente. Sed neq̄ infinitos possibile est esse simul et ppter hoc nec infinita corpora nec infinita corpora alia agentia possibile esse simul quare nec infinita pacientia. Similiter nec

vnum patiens est simul recipere infinitas passiones. Qui si dixerit quia cum nouum aliquid fit non est necesse infinita simul fieri. Sed necesse est quedā fieri que adiuuent ipm nouum adesse. quedaz vo destrui que impediebāt illum. Recidit in idem infinitatis inconueniens et hoc est. qm̄ nō ē minus incōueniens infinita destrui vl' ifinitas destructiōes fieri qm̄ ifinita fieri vl' infinitas generatiōes esse et seq̄tur ex hoc q̄ impossibile sit aliquid fieri. quoniā in cuiuslibet noui factione necesse erit infinita destrui. Sicut autem impossibile est infinita simul fieri. Sic et impossibile est infinita simul destrui. Ex hijs etiā accidit ipsi Auicenne in omni cuiuscunq̄ noui factione vel creatione infinitas innouationes fieri. Et potes ratiocinari si vis super hoc iuxta eandem breuius et lucidius vt videtur scōum hunc modum vt dicas noui causam nouam esse vel scōm se vel scōm aliquid q̄ apud eā est vel fm aliquam ex dispositionibus aut comparationibus que circa eam sunt ⁊ hee sunt quibus vel adiuuatur vel impeditur et hec ē intentio mea noui ⁊ nouitatis in hoc.

Manifestū est igitur omnis noui causam noui esse scōm hunc modum. Quia igitur causa noua est nouum et p moduz istum necesse est et ipam causam nouā habere p modum eundez. et ita ibit res in infinituz vel erit circulus in causis. Jam autem declaratuz est tibi impossibile esse earum ascensionem infinitam. Similiter et circulum.

a

Deam vero pbationem quaz adieci ibi. et dicebam quia sufficientia cause causa est que efficit ꝓiunctionem inseparabilem inter causam ⁊ effectum q̄ quidem pbabile est et eius probabilitas multos decipit. Respondeo ga causarum alie sunt opationes p necessitatem et hee sunt cause naturales. ⁊ non est eis potestas sup operari neq̄ libertas aut electio ad vtrūlibet ꝑpter quod dixit aristoteles. quia natura operatur p modum seruiētis. Exemplū aūt hmōi ē ignis de q̄ scis. quia non est ei potestas supercalefacere et nō calefacere neq̄ libertas eligēdi vtrūlibet. imo necesse habz calefacere obuiantem sibi materiam receptibilem actionis sue. Alie vero cause sunt operantes per voluntatez et electionem et inter has sunt que operantur per voluntatem inuitabilem aliud contrariū videlicet voluntatem. Similiter ⁊ renouabilem vel cōsiliatem nouo vel suasione noua vel aliqua ex passionibus quales sunt amor ⁊ odiū dolor et gaudium. spes et timor. ira et pax. huiusmodi enim vel mutatur voluntas ad contrarium vel noua generatur in voluntate et indubitanter in hmōi verum est quia cum nouum aliquid operātur quod ꝑus non operabantur necesse est vt innouatio aliqua fiat vel in ipis agentibus vel in aliqua ex dispositiōibus et cōparationib⁹ sepe dictis. Debes tamen scire. q̄ nō est necesse vt omne destruitur aut pereat vt destruatur nouo aliquo agente in ipsum. quedaz eī sūt adeo debilis esse adeoq̄ infirmi vt ꝑsemetipa deficiant et hoc manifeste vides in tempore et motu. temp⁹ enim nullo impellente fluit in non esse Creator enim operatur per liberrimaz ac dominantissimam atq̄ per omnē immutabilē voluntatem et ꝑpter hoc ꝓiunguntur et causata sua cum vult et separantur ab eo cuz vult. Jn causis igitur naturalib⁹ que per necessitatem vt predixi tibi operantur sufficientia hmōi sufficit ad p̄dictam cōiunctionem. Similiter et in operantibus voluntarie apud nos et hoc est quia non est in potestate eorum post q̄z posse scire vel nolle cetereq̄ dispositiones concurrerint vt nō incipiant operari. Jn creatore vero ꝑpter liberrimam ac dominantissimam eiusdem voluntatem atq̄ immutabilitatem non est necesse vt operetur vel incipiat operari nisi cum vult. Et attende quia possibile est vt creator velit modo aliquid poterit tamē nō velle illud absq̄ vlla mutatione voluntatis sue. Jn nobis autem ecōuerso se habet ex necessitate ⁊ hoc alibi didicisti et ꝑpter hoc errauit Auicenna in hoc. Similiter et Aristoteles qui viderunt q̄ creator posset velle aliquid. ⁊ posset nō velle illud absq̄ vlla voluntatis sue mutatione. quemadmoduz et de scientia se habz. quia scit creator aliquid futurum esse. quod tamen possibile est nō fore. Si accideret ipsum non fore tūc creator in veritate modo non sciret ipsum fore. Quare scit aliquid creator q̄ impossibile est ipm non scire modo. et hoc absq̄ vlla mutatione q̄ in ipso fiat. vel scientia ipius ⁊ hoc est q̄ ipsi non attenderunt in creatore benedicto.

Post hec autem addam et alia anteqū veniam ad rationes Aristotelis et dicaz. quia homines errauerunt circa nouitatem mundi ꝓpter breuitatem intellectus sui et difficultatem ymaginationis sue. Difficilimum enim est eis ymaginari omnem locuz aut mundū esse aut vltra mundum ⁊ non possent explicare sepe euoluere ab intentionibus istarū dictionum extra vel vltra. Similiter neqū ab intentione eius q̄ est ante et post. De bijs autē iam expediui me et te. Et ex hoc errore et hac difficultate querit quidā philosophus et ytalicis inquiens. vt quid innumera secula dormierunt. an dormierat creator per secula innumera et postmodū quasi expergefactus creauit mundum huiusmōi em̄ hō de bijs fuit. qui non potuerunt ymaginari tempus finitum cōtinens omnia tempora cuz dicat innumera secula dormisse ac si tempꝰ innumera tempora precessissent. De bijs autem iam expeditus es et expedieris melius in capitulo primo contra errorē Aristotelis. De hac scilicet questione. Utrum ab eterno creauit deus munduz. Cum enim nihil aliud ipm ad creandū induxerit q̄ bonitas sua purissima et largissima et hec nō imminuta neqū adaucta. neqū aliter per aliquem modorum immutata ⁊ ipe similiter p omnem modum immutatus nec de nouo vidꝰ erat nec maiores eas viderit in ipa creatione mundi q̄z in sua eternitate nec sibi facliorem creationez eius tunc q̄z in eternitate. Ut quid igitur creauit eum tūc potius q̄z in eternitate. In quo respondeo. quia ipa ista disputatione. Solutio ē que stionis apparet enim ex ipa disputatione non stetisse hoc vel impedimentum fuisse ergo magis crearet. ab eterno vel ineternitate mundus perfectum et impedimentum qui essz a parte creatoris. Quare manifestuz est. q̄ a parte mundi fuit istud impedimentū cuius natura non fuit ab eterno creabilis nec susceptibilis eternitatis ⁊ hoc declarabitur tibi in prenominato capitulo non solum de mundo sed de omni possibili. quia ipa sua natura que est possibilitas ꝓhibitū ē ab eternitate.

Et eandem viam et modum eundem respondebis ad omnes similes questiones videlicet cum queritur quid intendebat creator in creatiōe mundi. aut intendebat gloriam suam in creatione mundi. aut vtilitatem mundi et rerum mundaluz. aut vtrunq̄. Quodcunq̄ autem istorum dicatur. Manifestū est quia causata esset de creatione mundi si ab eterno fuisset creatus creatoris gloria quanto ipi mundo ⁊ rebus mundalibus maior vtilitas quanto eternitas tempore maior est. ab eterno igitur debuisset eum creasse. Et si dixerit. quia nihil horum intendebat creator sed ꝓpter semetipsum tm̄ vel gratis ipm̄ creauit tanto magis debuit eum creasse ab eterno. Scito tamen quia vbi dicit gratis dicit intentionē alicuius vtilitatis. De hoc vero q̄ creator dicit aliquid facere in laudem et gloriam suaz. Scito quia laus et gloria creatoris cū intimius cogitata fuerit est tota et sola vtilitas aliena. Ex hoc enim non solum maxime. sed etiam singulariter et solummodo q̄ alijs bene est ab ipso et quicquid boni habent. habent ab eodez. de hoc vero q̄ dicit quia et gloria in infinitum maior eet ei et ipi mundo et rebus mundalibus vtilitas. Similiter in infinitū maior Uerum est hoc. Sed nō sequitur q̄ ꝓpter hoc debuisset creasse mundum ab eterno quoniam impossibile est vt dixi tibi mundū creatum fuisse ab eterno. ⁊ non est huiusmodi sermo quemadmodum si quis diceret. Si deus creasset te impassibilem ⁊ maior gloria esset deo de creatione tua et maior tibi vtilitas debuit ergo te creare impassibilem. Dico q̄ non quoniam non debuit aliquid facere deus q̄ fieri non poterat quecunq̄z vtilitas ab ipso sequeretur. tu em̄ non poteras fieri impassibilis naturaliter et ideo non debuit te creator talem facere

Post hoc autem conueniens est vt ponā hic rationes Aristotelis quibus ipe inducꝰ fuit ad credendū eternitatem mundi vbi oportet te reminisci eorum que precesserunt hic per que responsum est sufficienter eis per que astrue conantur motum eternuz esse in libro quem vocauit auditum et ꝓpter hoc non repetam tibi rationes illas neqū responsiones predictas. Dicit igitur aristoteles in libro suo celi et mundi quia natura determinauit quibus semper nō esse vt impossibilibus que scilicet naturali et ꝓpria possibilitate ꝓhibita sunt esse. Sicut quedaz

monstra que contrarietas naturarum esse non patitur qualem fingunt chymeram & multa alia. Quibusdam determinauit natura quandoq; esse et quandoq; non esse Sicut vides in animalibus et hominib⁹ et multis alijs. quare necesse est & quedam animalia esse qbus natura determinauerit semper esse quare nō solus creator semper est vel eternus. imo multa alia cuius eo et adiuuatur ista ratio per hoc quod dicit Auicenna. quia si inuenitur alterum contrariorum in vniuerso nature atq; mediū inter illa necesse est vt inueniat et reliquū et ponit exemplum de aceto et oximelle & melle. quia cum inueniatur acetum in vniuerso nature et inueniatur oximel quod est mediū inter acetum et mel necesse est vt inueniatur in vniuerso nature et mel quoniam acetum est alterum duorum contrariorum. Mel vero reliquum scōm ipsum.

Amplius. Adiuuatur ista ratio p hoc q; si aliter esset duo inconuenientia videntur sequi. Primum quia incompleta esset contrarietas huiusmōi cum deesset ei partium suarum principaliū altera & hoc nec decet creatorem nec decet naturam videlicet incompletum aliquid facere naturaliter. Maxime si illud susceptibile fuerit cōplementi Aliud inconueniens est quia in vniuerso esset vacuū nature. quemadmodum si in vniuerso colorum deesset alterū extremorum aut aliqua species mediorū hec autem natura non patitur. sicut enim vacuum loci. Similiter vides q; in genere animaliū non est vacuitas nature que indubitanter est defectus alicuius ex speciebus. Ex hijs igitur omnibus videt necesse esse vt in vniuerso inueniāt iste tres manenies videlicet semp existentia & quādoq; existentia. Semper autem existentia hec sunt eterna. Sicut sempiternitas ē eternitas scōm vnam intentionez. Si autem inuenitur multitudo semper entiū vl existentium inuenitur multitudo eternorum et mundus siue vniuersitas eorū eternus. Iuxta hunc modum est ratiocinari de bijs tribus videlicet necesse impossibile possibile. Et dicit Aristoteles quia necesse habet virtutē vt semper sit et vt nūq̄ non sit. Impossibile vero habet virtutez vt nūq̄ sit et exemplificat de dyametro & latere. quia dyametro est virtus vt nunq̄ equalis lateri sit. et ista virtus non potest intelligi nisi phibitio ab ipo esse et elongatio immobilis atq; inappropriabilis. Et quia prolixus est sermo Aristotelis circa hoc dico. quia esse de creatione et rebus non dicitur scōm vnam intentionem neq; vniuoce sicut album de colore et de superficie equiuoce dicitur. Color enim dicitur albus essentialiter et non scōm participationem. Non enim dicitur albus in habendo seu participando albedinez sed in essendo ipa albedo. Superficies vero alba vel paries albus econtrario. Sic creator non dicitur ens in habendo ipsum esse. Sed in essendo ipsum suum esse vt q; omnia idem intelligatur in eo quod est & quo est. In nullo autez aliorum. sic est in omni nanq; alio aliud ē q; ē et aliud quo est et scōm participationem generaliter omne aliud a creatore dicitur ens quare quemadmodum si quis dicat alba non comprehendit simul vna intentione colores et colorata. Sic qui dicit entes & entia non comprehendit simul creatorem & creata quoniam vna positione vnius nominationis non potest equoce vti. Per hāc igitur interemptionem non pcedit ratio illa Aristotelis Q̄ autem dicit quia natura determinauit quibusdam rebus vt semper non sit quamq̄ multam habeat caliginiam sermo iste et ppter sermonem nature et ppter verbum determinandi quorū neutrius intentionem suam vel intellectū determinauit. neq; enim quid naturam ibi vocet explicat neq; quid intelligat ipm determiare manifestat. Respōdeo tamē quia nulla natura aliquid determinauit creatori. licet verum sit q; natura sua nobilissima semper sit et nulla sit ei penitus ad non esse appropinquāda possibilitas In rebus autem creatis impossibile est q; hunc modum se habere. et hoc faciam te scire in sequentibus neq; conueniens est neq; vlla necessitas hoc exigit vt si multitudo est semper non entium vel existentium. Sicut nō est necesse. si est multitudo virium quod sit ppter hoc precioſior neq; si est multitudo effectuum q; sit ibi et causarum. Eodem modo se habet de riuulis et fontibus de ramis et radicibus licet contrarietas nonnulla sit inter eos non enim multitudinem riuulorum sequitur ex ne-

cessitate multitudo fontiuz vel multitudinem ramorum multitudo radicum. Tu autem iam non dubitas quoniaz creator omnium aliorum entium et quin ipa sint effectus eiusdem et quin se habeat de ipa et modo aliquo per moduz fontis ad ipa et ipa per modnm riuulorum ad ipm. Similiter et per modum radicis a ipa. z econuerso ipa per modum ramorum ad ipm. licet non ꝓprie et multum dissimili vt ita dicatur similitudine. Inter res igitur creatas et vniuersum creatum locum hūc huiusmodi comparationes et similitudines quibus vtitur Aristoteles non connumerato aliquatenus creatore cū ipis et si forte apud creaturas teneant non est necesse vt ad creatoris esse per similitudinē se extendunt cum creator ab ipsis ei distantiaz immēsurabili dissimilitudine incogitabili eisdem supereminet et super sit et licet dicat aristoteles ꝙ quibusdam est virtus vt sp sint quibusdā vero vt semp non sint. Debes scire quia sermo eius non ē verus in hoc. Illud eniz videlicet semper esse singulariter est ꝓprium et nulli ex rebus creatis inest virtus vt semper sit etiam si vel esset ꝙ quedam ex eis semper esset nulla enim sua virtute est vt subsistat. Jam eniz declaratum est tibi alias quia esse accidit vnicuiqz preterqz soli creatori cui soli essenciale est ipe igitur est sua virtute z semper est fortitudine stabilitatis sue. Unūquod ꝙ autem aliorum eius virtute z dono est sicut est et qz diu est et quantū in se est recideret in non esse nisi virtus et bonitas creatoris ipsum retineret z stabiliret in esse. Mirabilius autez est ꝙ dixit quia quibusdam inest virtus vt semper non sint sue ad semper nō esse tanqz non esse sit finis alicuius virtutis et natura et dederit principium ad hoc videlicet ad non esse. Cum manifestum sit quia non esse nihil ē neqz a natura vnqz desideratum aut quesitum. Et si enim negatio sequatur ex affirmatione non tamen affirmatio est ad hoc vel ꝓpter hoc ex esse enim album sequitur non esse nigruz. albedo tamen nō est ad hoc scilicet ꝓpter non esse nigruz Sic et in exemplo qō ipe ponit ō dyametro et latere siue costa quia nec dyameter nec magnitudo eius et ꝓpter hoc vt non sit equalis lateri et idem est de latere. Sequitur tamen ex necessitate de quibuscunqz duabus lineis. ꝙ si fuerint in eodem q̄drato sic se habentes vt altera sit illi⁹ quadrati dyametri altera vero costa ipas nō esse equales quēadmoduz sequit de quibuscunqz duobus corporibus quia si fuerint in eodem toto sic se habentia vt alterum sit eius medietas alterum quarta illa non esse equalia cum tamen nec ꝓpter hoc ibi sint nec ꝓpter hoc sint simpliciter. Nec minor error is sermo quo dixit quia virtus ineſt quibusdam vt quandoqz nō sint. sed vt quandnqz corrumpantur et vt quandoqz desinat esse cum hoc ex virtute esse non possit videlicet desinere esse. Nulli enim dubium est quin hoc fit ex debilitate ipsius esse et quin defectibilitatem ꝓprie sequantur defectus et desitio abesse. Sed ipsemet et expositores atz sequaces opinionis ipius. Dicunt quia ex potentialitate est ipsum non esse. Nemo autem dicit defectibilitatem aut desinibilitatem virtutem esse ymo contrariam nominationem ei attribuūt videlicet impotentiam debilitatem eas vocantes.

Ost hec autem conueniens est vt adducam rationes et probationes ad stabiliendam nouitatem mūdi et destruendam eternitatem eius. Non enim satis est respondere rationibus econtrario sencientium et dissoluere questiones eorum et contradicere opinionibus ipsorum ad completam certitudinem. nisi et probationibus irrefragabilib⁹ astruatur veritas z declaretur. Ex hijs ergo duobus completur vere rectez phyloſophantis intentio. Incipiam igitur ab ipsis mundi testimonijs z dicam quia stant apud omnes nationes amabiles hystorice z cronice narrationes in quibus narrantur conditiones siue edificationes atqz fundationes ciuitatuz magnarum nominatarum. Similiter et inicia regnorum omnium ex quibus manifestum est et ipsuz mundum habuisse inicium in tempore. Cum igitur omnia hec que dixi inicia certa habuerint. Si mundus ante ea in infinitum duraſſet fuisz in infinito tempore absqz ciuitatibus et regnis et ita ociosus et vacu⁹ in maiori parte vtilitatum suarum. Sed de istis inicijs

esset eadem questio q̄z r ipe Aristoteles r sequaces eius de inicio mundi referunt. Contradicere autem tot et tantis testimoniis non stulticie tm̄ sed intollerabilis est dementie. Restant et hystorie hebreorū r xpianorum adam primum hominem fuisse testantes. sed et ipe pphēta hebreorū hoc ipsum testificatur in pncipio legis hebreorum cui tam magnificis signis mādatis et pdigiis ipe creator testimoniuz perhibuit cum eidem prophete nisi per signa gens hebreorum credere voluisset. Cōtradicere autem testimonio tanti pphete cui et ipe creator testimoniū perhibuit tantorum signorum contradicere est ipi creatori et mendacem facere illum.

Procedam autem vlterius r dicaz quia ipse totus mundus cōfitetur se habuisse inicium. ex tempe autem hoc potes audire ab eo et intelligere valentibus. Confitetur eniz potētialitatē suam et se esse possibile esse p se quare cōfitetur potentialitatem seu possibilitatem essendi esse sibi naturalē et a seipo. Actualitatem autem siue actum essendi recepisse aliunde siue ab alio r hoc est quoniam possibile siue potentiale inquantuz q̄ huiusmodi siue per hoc q̄ huiusmōi nō euenit in actuz essendi siue adesse. Sed neq̄z per aliud simile inquantū simile hoc ē inquantū potentiale siue possibile sed remanet in sua potētialitate et possibilitate q̄ntum in eo est. quare r in non esse fm actū siue in non esse actualiter Quia igitur potentialitas est ei naturalis. erit et non esse eidem naturale. quare erit prius ex necessitate q̄z ipsum esse. Naturalia autem poza sunt vnicuiq̄z rei ex necessitate q̄z aduenticia. Similiter et q̄ per se est vnicuiq̄z prius est ei q̄z q̄ aliunde vel ab alio. Quare mundus hūs omnibus consideratis cōfitetur se accepisse esse post nō esse. Amplius. Cum manifestum sit mundū factuz vel creatum esse. Album vero non fiat nisi ex nigro. et calidum ex nō calido. ergo ens mundus non est factus nisi ex nō ente. In omni autem factione pus est ex necessitate id quo fit aliquid quoniam ipsuz factum. quare prius nō ens fuit mundus q̄z factus fuit ens. fuit aliquādo igitur nō ens r ppter hoc nō semp fuit ens. Amplius. Cum esse accepit mundus a creatione quoniam ab illo et est et habet eē. aut accepit illud cum iam esset. et hoc ē impossibile quoniam cum erat habebat eē. non est autem possibile ipm accipere qđ habebat. Q̄ si dixerit. quia accepit illud quando habebat quoniaz subito accepit illud et non partes tunc igit accepit illud quando ipsum primo habuit. quare aliquando primo illud habuit quando primo habuit esse tunc indubitanter incepit eē. aliquin igitur incepit esse. Q̄ si dixerit qz incepit esse non quādo habebat illud aliquando igitur nō habuit illud quare aliquando nō fuit mundus quare incepit esse omne enim qđ aliquando nō fuit r aliquando fuit incepit esse. Amplius. de naturali potētialitate sua educr ē mūd in actū eēndi. ergo nihil subito vl p ptes fiue continue. Q̄ si subito ergo in instanti siue in nunc temporis. quare in illo nunc primo fuit in actu essendi siue in esse. In illo ergo incepit esse et hoc est q̄ quereba Si vero per partes siue cōtinue exiuit de potentia in actum huiusmōi exitus indubitanter generatio fuit. generatio autez finiti in tempore finito est r ex vtraq̄z terminato. Generatum autem de toto tempore sue generationis nōdum est sed fit r in termino generationis primum est et incipit esse quare mūdus incepit esse in termino sue generationis cum antea non fuerit. Sicut neq̄z alia generata. Nullū eniz generatum potest esse aut potuit vnq̄z ante complementum sue generationis.

Amplius. Potentialitas r actualitas sunt contraria. Similiter potentia et act et non sunt simul in eodem. nec se compaciuntur aut igitur potentialitas essendi pcessit actum in mundo. aut non precessit. Si dixerit quia precessit. fuit igitur huiusmodi potētialitas sine actu quare fuit mūdus aliquando in potentia essendi et nōdum in actu. fuit igitur ens in actu aliquando mundus quare non semper. Q̄ si potentialitas nunq̄z precessit actum in mundo cum manifestū sit quia naturaliter prior est ipo actu. Nō igitur ordo nature seruatus est in creatione mūdi. Contra ordinem igitur nature est q̄ mundus semper est in actu. Amplio. Qualiter creatus est mundus a creatore. aut est generatus ex corruptōe scz alteri. siue p corruptionē illi. aut fact ex aliq̄ pter corruptionē illi vt dom ex lignis r lapidib ñ vnq̄z fit aut

creatus ex nihilo factus aut aliter ab eo de creatus. Siue autez sit generatus siue sit factus vt dixi post non esse accepit esse. Si vero creatus hoc est de nihilo factus. aut subito creatus fuit. aut continue z per partes. Si subito ergo in aliquo nūc temporis quare tunc cepit. Si vero pars post partem et continue in termino creationis sue videlicz in quo creatio eius completa fuit incepit esse quoniam tunc p̄mum fuit Eadem via p̄cedendum est quocūq; modo aliter causatum a creatore dicat illum quoniam necesse est vt causationem eius dicat esse subitam siue subito factam. aut partem post partem dicat esse causatam.

Amplius. Quid dicet de genere humano aut dicet ipm similiter eternum et nullum esse primū hominem aut non. Si dixerit eternum esse et nullum ex hominib⁹ fuisse p̄mum. Cum pater ex necessitate sit causa filij. et auus causa patris et ita in infinitum necesse habet cōfiteri causas ascendere in infinitum causas scilicet efficientes Pater enim est causa efficiens filij q̄ntum ad generationem corporis siue ambo parentes hoc est pater et mater. Jam autez declaratus est et stabilitus status causaz cum omni genere cause. Et patefactuz est impossibile essevt ascendant in infinitum et hoc p ipm Aristotelem et sequaces ipsius atq; expositores librorū ipius.

Procedam et alia via et dicam ga p necesse esse p se z possibile esse per se cōtraria sunt. Eodem modo et necessitas per se et possibilitas p se. Similiter antiquitas z nouitas. Sicut quia necessitas p se causa est eternitatis siue antiquitatis erit ex necessitate vt possibilitas p se causa est eternitatis siue antiqtatis erit ex necessitate vt possibilitas p se sit causa nouitatis siue tempalitatis quare sicut necessitas p se non inuenitur nisi in vno solo q̄ est creator benedictus. ita z eternitas siue antiqtas non inuenitur nisi in eodem

Amplius. Sicut necessitas p se nō sustinet nouitatem cum eo in quo ē siue temporalitatem. ita et necesse ē vt possibilitas p se non paciatur secū in eodem subiecto eternitatem. Quare impossibile est vt aliqua rerum creaturarū eternitatem esse et in alijs dispositionibus similiter se habet Necessitas enim p se neq; creationem neq; corruptionem neq; generationem temporalem secum p̄mittit. neq; illius modo rū inceptionem. Quare necesse est vt possibilitas p se econtrario se habeat. z ista p batio fundata est sup hanc radicem videlicet cōtraria cōtrariorum causas esse p se et sup hanc aliam radicem que est ꝓportionalium alterū est et alterū et sup terciā radicem. ga que sunt ꝓportionalia ex necessitate sunt et p̄mutatim ꝓportionalia. Quapropter cum quemadmodū se habz necessitas p se ad eternitatem et antiqtatem. Sic possibilitas p se ad nouitatē seu tempalitatem quare si necessitas p se causa est eternitatis seu antiquitatis erit possibilitas p se causa tempalitatis et nouitatis. z si eternitas vel antiqtas consequēs est vel comitans inseparabile necessitatis per se. Erit similiter ex necessitate tempalitas et nouitas consequens vel comitans inseparabile possibilitatis p se.

Quoniaz rationes que hucusq; e posite sunt partim ethice sunt siue morales. vt illevidelicz que sunt a testimonijs. partim vero naturales z methaphysice p̄sequar rationes methaphysicas circa hanc opinionez. Aristotel'. z dicam in p̄mis quoniā accidit Aristotel'. nō p̄us fluxisse horam de toto tempore p̄terito q̄z diem vel mensem vel annū nec etiam anteq̄z mille milia annorū. Huiusmodi autem p̄batio est quia si dixerit aliquā horam fluxisse vel anteq̄z mille milia annorum fluxissent. aut illam horam p̄cessit tempus infinitum aut non p̄cessit Si p̄cessit eam tempus infinitum. Certum autem est. quia mille milia annorū pars fuerunt temporis infiniti illius. quare in toto illo suo p̄cesserūt horā p̄dictā. Nō igit hora illa p̄us fluxit q̄z mille milia annorū nec solū mille milia annoz p̄cesserūt horā illā. Sed etiā infinita milia cū tempus infinitum ex necessitate cōtineat infinita milia. Qd si horam illaz non p̄cessit tempus infinitum aut p̄cessit eam tempus finituz. aut nihil temporis. Si tempus finitū Jnicium igitur illius fuit inicium temporis totius. Quare tempus infinitū inicium. Si autem nihil temporis p̄cessit horam illā

Manifestum est. quia inicium illi⁹ hore fuit inicium totius temporis. Quare manifestum est. quia scōm opinionem Aristotelis nō fluxit hora de toto tempore q̄z mille milia annoz. z quia nō est designare q̄z nō p̄cesserit infinita milia annoz.

Amplius. Luz infinitū vt ipemet dicat

alibi intransibile sit ⁊ maxime motu finito. tempus aũt totũ qõ ꝓterijt infinitũ ẽt ipe dicit aut finitũ Q̃ si finitũ hz igr̃ initiũ Quapropter et motus et hoc est ei contrariũ. Si autem infinitum qualiter ergo totum iam transijt fluxus enim ipius non ẽ infinite velocitatis nec maioris est velocitatis q̃z motus celestis. Ponam antez ad hoc exemplum de aqua et dicam. quia si ymaginatus fueris aquaz infinitam ⁊ ponas fluxum eius finitũ hoc est vt per fistulam finitam vel causale finitũ et finita velocitate effluat nõ erit nũq̃z possibile ipaz totam effluxisse. Amplius. Totũ ipm futurũ ꝑm Aristotelẽ infinitũ est nec finietur nunq̃z. Non igitur minus ꝙ futurũ ẽ de tempore toto q̃z quod ꝓterijt de eodez equales sunt velocitates quibus totũ preteritum fluxum siue ꝓterijt et totuz futurum ꝓtereundum est neutrũ autem est ad finem preteritionis eius ꝙ de tempe iam ꝓterijt tanta velocitate fluxus nõ obstãte infinitate ipsius. Uenietur igitur et ad finez preteritionis totius temporis quod futurum est cum equali velocitate preter mundũ sic qua illud ꝓterijt non obstante infinitate eiusdez. Quare necesse ẽ ipm finiri. Amplius. In toto preterito tempore celũ compleuit reuolutiones finitas aut infinitas. Si finitas necesse est ꝙ in tẽpore finito quoniam tot partibus temporis equalibus quot ipe fuerũt cũ paris velocitatis sint omẽs reuolutiones celi. Erit igitur totuz tempus quod ꝓterijt vsq̃z in presens nunc finitum. Si vero dixerit. ga infinitas reuolutiones compleuit celum toto tempore preterito ymaginabor quia ista ymaginatio possibilis ẽ intellectui ꝙ duplo minori velocitate motum fuerit toto tempore preterito. Quia igitur ẽ ppoꝛtio motus ad motum eadem est pertransiti ad pertransituz in eodem tempore vl̃ equali et necessitate necesse est vt eodez tẽpore non nisi medietatem reuolutionum tam completoꝛum compleuerit. Reuolutiones igitur quas compleuit toto tempore preterito celum habent medietatem et per eandem viam habebũt quartã ⁊ octauam et ita in infinitum. Manifestum autem est quia infinitũ medietatem non habet. Amplius. Cum ymaginaꝛ ecõuerso videlicet ꝙ duplo velocioꝛ motꝰ totius celi in toto tempore quod ꝓterijt ergo ꝙ eandem rationẽ duplo plures erunt reuolutiones complete in eodem tempore. Non autem erat completurum celum plures reuolutiones eis que preceserint et eis que future sunt. Simul acceptis tot autem compleuisset duplo maioꝛi velocitate reuolutum quare finiuisset motũ suũ

Amplius. Non est dubiũ quin duplo plures reuolutiões compleuisset duplicata velocitate motus et in eodem tempore quare numerus reuolutionũ iaz completarum habet duplũ et est medietas alicuius numeri. Nõ est igitur infinitus huiusmodi numerus cum et medietatem habeat vt dictum est et etiam duplum. Amplius. manifestum est quia celum solis vt sol ipe perficit vnam reuolutionũ suarum in anno vno scõm motũ suum mediumꝫ equalem ymaginaboꝛ igit exempli gratia annuz huius reuolutionis trecentoꝝ. lx. dierum equalium ita vt vnicuiq̃ diei gradus vnus solaris circuli deputetur. Erit igitur per ea que audisti ppoꝛtio motꝰ ipius celi ad motuz solis ppoꝛtio que est trecentaꝝ ho. ad vnam. Quare et reuolutionũ celi et reuolutiones solis erit eadez ppoꝛtio. Erunt igitur reuolutiones solis et anni reuolutionum eius ad reuolutionum celi et annos reuolutionum eiusdez In ppoꝛtione vnius ad trecentos lx. Nec te conturbet ꝙ dixi annos ⁊ annos quia idem est ac si dicerem q̃ntũ ad celuz dies. Eodem modo est considerare de reuolutionibus Saturni que sunt ad reuolutiones solis in ppoꝛtione vnius ad triginta Similiter ⁊ de reuolutionibꝰ Jouis quoniam similiter sunt scõm eundem motum medium ad reuolutiones solis in ppoꝛtione vnius ad duodecim. et per eandez viam considera de reuolutionibus martis. Ueneris Mercurij et Lune. Jnuenies eꝛ ppoꝛtiones eoꝝ a reuolutione celi certissimas. et hoc est quoniam ppoꝛtiones extremoꝝ ageregantur ex proꝑtionibus ipoꝝ ad media et mediozz ad inuicem. Jnuenies igitur quia reuolutiones vniuscuiusq̃ planetarum scõm computationem astronomicaz erit pars certissima hoc est certissime proꝑtionis ad vniuersas celi reuolutiones simul acceptas que complete sunt toto tempore qõ terminatur in presens nunc. Jmpossibile autẽ est infinitum esse cuius partes certe comparationis et proꝑtionis ad ipsuz inuenire

Q autem manifesti. suntur ꝛc.

ora et certiora sint hec declarabo. quia nō
potest esse continuum aliquod infinitum
Et primum declarabo hoc in linea et faci-
ciā sciri qa nō potest esse aliq̄ linea ifinita
ex altera pte tm̄ ptrahat eī linea a.b. ifini
ta ex pte b. z supponat ei z sit i terra a. z b
cubitꝰ. Deinde applicet ei alia infinita q̄
vocet c.d. infinita scz ex pte d. applicet aūt
ei sit vel supponatur vt sit c. punctus indi-
rectū b. vel sup ipm̄ b. Dico igr qa a b. ma
ior est c.d. cubito vno q̄ est inter a z b. Il-
lo em̄ cubito excedit eam ex altera vero p
te non excessus alterius in alterā hoc est a
pte infinitatis. Si em̄ excessus esset videli
cet ita vt altera ex pte illa extenderetur iu
xta alteram inciperet excessus in aliquo pū-
cto siue esset excessus finitus siue infinitus
quare ille punctus essz tercius linee mino
ris essz igr terminata ex vtraq̄ pte nō eēt
igr infinita. posita autē erat ifinita vtraq̄
Restat igr vt ex illa pte a pte scilicet infini
tatis non est excessus alterius ad alteraz.
z ideo ex necessitate a parte illa equales p
diffinitionem equaliū ē igitur excessus al
terius ad alterā Sicut dixi intellige igitur
q̄ linea c.d. trahatur. super lineam ad b.
donec punctus c. sit sup punctum a. z pun
ctus d. sup punctū c. aut ergo est excessus
minoris alterius ad alterā ex pte ifinitatis. Jā
dictuz ē tibi q̄ nō ē infinita vterq̄ hoc au
tem erat positū ab altera vero pte non est
iam excessus cū iniciales termini earuz vi
delicet c. et a. simul sint. quare ex necessita
te modo sunt equales p diffinitionē equa
liū que est. Equalia sunt quoz altero alte
ri supposito neutrū alterū excedit pus aūt
erāt inequales. quare cum neutra creuerit
aut decreuerit adhuc sunt inequales. qua
re sūt simul equales z inequales. et hoc ē
impossibile ergo et illud ex quo sequtur est
impossibile hoc non ē nisi lineam illam in
finitā esse ex altera parte. Erit autez decla
ratio hec compendiosioz atq̄ lucidioz Si
intellexeris a puncto b. ptractam aliam li
neam infinitaz cuius p̄ncipiū sit pūctus c.
et suppositam parti poris linee q̄ pars in
cipit a b. Dico igitur. qa linea illa equalis
est illi parti a.b. linee cui supposita ē qua
re est minor ex necessitate q̄z tota a.b. In
tellige igitur q̄ trahatur linea illa ad par
tem a. donec p̄ncipiuz eius boc est primꝰ
punctus eius sit sup a. punctum. Quia igi
tur supposita a.b. linee non excedit eaz vl'
exceditur ab ea quoniā non excedit eam a
parte infinitatis vt p̄monstratum est tibi.
Sed neq̄ a parte a. cum p̄mus eius punc-
tus sit super a. Erit igr equalis a.b. linee
pus autem erat equalis parti eiusdem vi-
delicet ei parti q̄ incipit ab ipo b. et pcedit
in infinitum. Amp̄. Per eandē viam
demonstrabitur tibi q̄ infinitum ē maior
a.b. ēt hoc est quoniam si extraxeris eā ad
huc per cubitum citra a. Dico quoniam il
lo toto cubito excedit a.b. Residuū em̄ ab
illo cubito ē equale linee a.b. z hoc est qa
sicut dixi a parte infinitatis non excedit a.
b. illud residuum non exceditur ab eo est
igitur illud residuuz a p̄nominato cubito
equale linee toti a.b. quare manifestum ē
q̄ illo cubito excedit lineam a.b. et eadez
est via ad demonstrandū q̄ excedit eā duo
bus cubitis videlicet si extraxeris eam p̄
dicto modo p duos. Similit̄ et mille mil
libus cubitoꝝ inuenientur excedere eā
si intellexeris eam tractam ad eandez par
tem per mille milia cubitoꝝ z ita in in-
finituz. Quia igitur posita linea ex altera
parte tantūmodo infinita. Sequitur ista
inconuenientia et impossibilia manifesta
videlicet partem esse equalem toti z eaz
maiorem et hoc in infinitum scilicet maio
rem partem toto suo in infinituz. Ma
nifestum est esse impossibile id ex quo om
nia ista impossibilia sequūtur hoc autem
est lineam aliquam esse infinitam ex alte
ra parte tantū tractus enim linee quātus
est vel applicatio linee ad lineam nihil ad
dit vel detrahit magnitudini eius que tra
hitur. Similiter neq̄ applicatio linee ad
lineam addit vel detrahit alterutrius ma
gnitudini.

a Ddam et aliam manifestationez
ad hoc. Dico igitur quia si linea
moueat vel trahatur scōm rectū
sue longitudinis mouebitur equaliter cui
libet ex punctis suis. Uerbi gratia. Si mo
ueatur vel trahatur per cubitum quibusli
bet eius punctus mouebitur tantūdem z
transibit cubituz. Si ergo terminus linee
ex altera parte infinite a. et tota linea illa
infinita vocetur a b. z sit c. punctus distās
a.b. a. p cubitū. Dico igitur quia si linea a
b. moueatur a loco in quo est vsq̄ adhuc
q̄ est dicere per cubitum. dico q̄ a. transi-
bit cubitum illum et perueniet ad c. et sili
ter quilibet ex alijs punctꝰ tantūdē trāsibit
quare punctus in linea a.b. p cubitū erit i
fine bi motus in pūcto i quo erat a. et idē

est manifestū de ꝗlibet ex aliꝭs quare manifestū est ꝙ hoc mō mouet eqliter linea omnis siue finita siue infinita sit cuilibet ex punctis suis. Eo dē mō ē ascendere ⁊ de qualibet ex ptibus suis. Tota igr linea a. b. mota ē p cubitū. Omne autē qđ mouetur tm̄ relinqt vl' exit đ loco quē exigit qm̄ cum acqrit vel intrat de loco in quem mouetur ⁊ itez oīe quod mouet ab aliq̄ loco in aliū siue moueatur fm ptem siue fm totum. hoc ē siue exeat illum fm partem ⁊ intret alium fm partez siue exeat illū fm totum ⁊ intrent aliū scđm totū. totum est ex necessitate inter duo illa loca siue inter partes illoꝝ locoꝝ. Quare ex necessitate

Amplius. Omne quod mouet a loco in tantū locū relinqt post se de loco i quo erat ꝑus quantū acqrit ante se de loco nouo ⁊ oīe quod hz post se ⁊ ante se finituz est. Sil'r ostēdi potest. qa omne quod potest moueri finitū est cum motus nō possit addere vel detrabere quātitati Quare si finitum ē ex necessitate omne quod mouet finitum ē ex necessitate oīe quod potest moueri Qđ si dixerit. quia infinitū nō potest moueri qn trāseat in ifinitū spaciū. Respōdeo qa sermo iste impossibilis ē ⁊ error intollerabilis. ⁊ dico. qa si aliqd mouet et trāsit in finitū trāsit quālibet partem ipius tam finitā q̄z infinitam. Quare transit finitū de illo spacio ꝑus q̄z trāseat totū illud finitū. Amp̄. Si in spacio illo finito nō trāsit ad infinitū. qcquid autē nō trāsit de illo remanet intransitū ab eodē. quare remanet quodlibet stadiū de illo spacio intransitū est. ergo ⁊ mille milia stadioꝝ vbicunq̄ signētur in illo spacio ī ueniētur intrāsita. Qualiter igr tota illud spacium infinitum per transitum.

Am igr declaratū est tibi ꝙ hoc qđ nō est possibile lineā aliquā infinitam eē ex altera pte tm̄ ⁊ p eandez viam facile ē tibi ostēdere et de supficie et de corpe. Ex hoc aūt euidēter sequit. qđ si nō ē possibile lineam infinitā eē ex altera pte tm̄ multo fortius ipossibile erit ex vtraq̄ pte illam infinitā eē. Si ei impossibile ē duorum alterum eē multo fortius ambo.

Amplius. Si a. b. linea infinita ex vtraq̄ parte. Dico quoniā quodlibet punctuz signatum in linea a. b. est terminus duarū linearum infinitarum ex altera parte tm̄ a quolibet ei hmōi puncto ꝓgredit linea finita et infinita tm̄ ex altera parte cū insit nuatur ex necessitate in puncto a quo progredit. Qđ si dixerit qđ ab aliquo puncto linea a. b. nō ꝓgredit vlla linea ifinita tm̄ hoc erit in parte altera Esto igr in pte a. p. a. igr nō erit nisi linea illa de tota linea a. b. quare post a. nō erit nisi finitū de tota linea a. b. quare erit a. b. finita ex pte a. posita autē erat linea a. b. ex vtraq̄ parte infinita. Amplius. Mediū est in linea et in omni cōtinuo ē post qđ nō est an pus q̄z ante illud aut ecōuerso. Et itez medium linea ē a quo deducti ꝑpēdiculari ⁊ circa ipm reuolutis eo ꝙ est ante illud et eo ꝙ est post reuolutis inq̄z ad ꝑpendicularem donec alterū supiaceat alteri inuenitur excessus. Iterū mediū linee cuiuscūq̄ est certa quod reuoluta pte q̄ post ipm ē donec subiaceat pti que ante ipsum ē cū alterius in altera nō inueniat excessus. Quia igr posita linea ex vtraq̄ pte infinita hoc accidit in omni puncto illō necesse ē ex p̄dictis diffinitiōibus eē punctuz cuiuscūq̄ linee infinite mediū eē inter illa

Amplius. Omne punctū est medium in quacunq̄ linea cum in eo facta sectiōe ipa diuidit in duo equalia. Quia igr hmōi necesse ē accidere in omni ptcto cuiuscunq̄ linee ex vtraq̄ parte infinite necesse est omne punctū hmōi linee mediū eē in eadem. Ex hoc autē accidit partē esse equalē toti. Preterea. ratio quaz posui de medio nō potest cōuenire duob⁹. Esto ei ꝙ cōueniat a ⁊ b. punctus in aliq̄ linea sit infinita cū a. sit mediū in ea qđ erit pz id quod ē de ipa linea ante a. q̄z ꝙ ē ipm Sil'r cum b sit mediū in eodē similiē se habere dicit quare id de tota linea ꝙ ē inter a. ⁊ b. cū eo ꝙ est post b. Simul acceptuz nō erit plusq̄z id qđ ē post b. p se sumptuz et ita nō erit plus totū q̄z pars illud enim qđ est post a. ē totū ad id qđ ē post b. quod nia cōtinet illud et insup id quod ē inter b et a. accidit insup ex hmōi positione q̄ si licet ponit linea infinita ex altera parte et pars sit in infinitū maior toto. Si enim d. linea infinita ꝑdicto mō subiacere intelexeris a b. linee infinite. ita vt punctus d. supiaceat puncto b. Nō ē dubiū qn linea c. d. sit equalis parti linee a. b. parti i qua que incipit a b. puncto ⁊ ꝓcedit in infinitū ⁊ equalitas ista manifesta ē per diffinitionē equaliū et si traxeris eam ad partē a. c. tra a quantūcunq̄ volueris ⁊ p mille milia stadioꝝ remanebit equalis ꝙ linee a

b. ex parte infinitat̃ amb⁹ sicut iam te-
ci te scire quare toti residuo quo tracta est
citra a. excedit illã sp̃ erit igit̃ maior ea mil
lie milibꝰ stadiorum ⁊ iterum milies mi
lie milibꝰ. Si tñ eã tractã in ptem p̃dictã
intellexeris. Prius autẽ demonstratũ ẽ ti
bi eam eẽ equalẽ parti linea a. b. ei videlz
parti q̃ incipit a. b. et ꝓgredit in infinituz
q̃re ps illa linee a. b. maior erit ipa linea a
b. in infinitum id ẽ absq̃ mensura aliqua
determinata.

Am igr̃ declaratũ ẽ tibi nec lineaz
i nec supficiẽ corpus infinitũ eẽ pos
se ex altera pte tñ ⁊ multo fortiꝰ ex
vtraq̃ vel ex omni nõ erit impossibilis ali
cui istorꝰ triũ infinitas. Quia vo similes
sunt ꝓportiones mensurarũ huiusmõi et
tpis necesse ẽ ⁊ in tpe sic̃r se habere et hoc
tam declarauit Aristoteles in libro suo ó
auditu. Qr̃ si voluerꝫ calũniari q̃ nõ pos
sumus tractus p̃dictos ⁊ applicationes fa
cere ad tempus nõ effugies ꝓ hoc dico ei
q̃ tempus simul fluit cũ motu ⁊ motꝰ cuz
tpe et a corpib⁹ motis trãseunt spacia lo
calia vel situalia ꝓportionaliter fluxui tẽ
poris ⁊ motus. Quẽadmodum igr̃ feci te
scire quia si a quocũq̃ motu trãseat spaci
um infinitũ. necesse ẽ vt ab eodẽ trãseatur
ꝑus pars illius spacij q̃ totũ ⁊ pars ó illo
finita q̃ infinita. Sic necesse ẽ vt a. cunq̃ si
transeat idẽ spaciũ infinicies trãseatur pri
us millesies q̃ millesies et prius semel q̃
millesies ⁊ infinicies q̃re celũ ꝑus fec̃ vna
revolutionẽ q̃ infinitas ⁊ ꝑus partẽ revo
lutionis q̃ totã cõpleuerit. Jam autez de
structũ ẽ in p̃cedentibus. Amplius. In
telligibile ẽ tẽpus velocius posse fluere ali
quantulũ q̃ fluat vel trãseat. Similiter ⁊
tardius. Esto igr̃ q̃ fluat vel trãseat velo
cius ita vt fluxus eius sit velocioꝛ quãtita
te vnꝰ horę. Dico igr̃ qa totũ tempus ef
fluet alias effluxerũt vna hora ꝑus q̃ eẽt
alias effluxerũt q̃re a pte finis relinquunt
post se vnius horę spaciũ. quẽadmodum
si aliqd intelligatur moueri velociꝰ q̃ mo
ueretur ante ita vt trãseat maius spaciũ p
cubitũ q̃ alias trãsiret. Sicut occupat an
te se vnũ cubitum supra id quod alias oc
cuparet ita post se reliquit plus vnum cu
bitum supra id quod alias reliquisset qua
re et tpi detrahit̃ p istam adiectionem ve
locitatis a pte finis vna hora quare finie
tur ex necessitate in puncto vno q̃ eẽt inici
um horę illius ſi hora illa futura eẽt. Lau
la aut in hoc eẽt quoniã q̃ occupat p̃teri
tio siue antecessio. hoc amittit futuritio.
Exemplũ aũt huiusmodi ẽ in aqua q̃ tota
effluit si intelligat̃ fluxus eiꝰ augeri quan
tulũcunq̃ videlz in tñ q̃ntũ ẽ fluxus mille
modiorũ ex necessitate accelerabit̃ eiꝰ ef
fluxio tãto tpe q̃ntũ req̃rit fluxꝰ mille mo
diorũ. Quare detrahet̃ toti tpi in tanto ⁊
nõ detrahet̃ ei a pte p̃ncipij detrahet̃ igr̃
ei a pte finis ⁊ ita finiet̃ ex pte illa et nõ ef
fugit Aristotel. qn si intelligibile ẽ vt auge
atur in duplũ velocitatis cursus tpis aut
si minuat̃ in duplũ quãdo habebat medi
etatẽ et quãdo habeat duplũ. Silr̃ nõ ef
fugit illud impossibile videlz. q̃ omne nũc
in tpe infinito ex vtraq̃ parte sit mediũ in
toto tpe illo cũ nõ habeat plus de tpe an
te se q̃ post se vel ecõuerso. Amplius.
Addã ⁊ istã vltimã manifestationẽ ad hoc
⁊ dicã. qꝛ creatoꝛ benedictꝰ aut potuit dif
ferre creationẽ mũdi p horã aut nõ potu
it. Si nõ potuit cuiusmõi illũ arctabit ne
cessitas ad creãdũ. Preterea hoc reputãt
ipi icõuenies videlicet q̃ deꝰ nõ potuerit
aliqd qđ in se ẽ possibile nulli em̃ dubiũ ẽ
qn mũdus in seipo sic possibile eẽ q̃re q̃n
tũ in ipo ẽ creabile ẽ eius eẽ in ifinitũ nul
la aũt necessitas arctabat creatorẽ ad acce
lerandũ eouslq̃ creationẽ ipius q̃re possi
bile fuit differri saltẽ p horã creationez eiꝰ
posito aũt possibili non accidit impossibi
le. ponat̃ igr̃ istud qđ p horã dilata sit cre
atio mũdi. Dico ergo qa i fine horę illius
creatus fuit mũdus quare tpus a creatõe
eius vsq̃ nũc finitũ cũ sit ex vtraq̃ pte ter
minatũ. Jam aũt didicisti alibi qa ſi fini
tum remanet nec detracto finito ꝑus erat
finitũ ⁊ ſi finitũ addit̃ finito totũ erit fini
tũ qa igr̃ finitũ remanet cũ tpe toto qđ est
a creatiõe mũdi vsq̃ nũc. Solo finito de
tracto scilicet hora dilationis p̃dicte ergo
cũ illo detracto erit ex necessitate finitum
quare nõ ẽ possibile vt sit ifinitũ cũ nõ sit
possibile. vt detracta illa hora. Solũmo
do de eo remaneat infinitum.

Ost hec igr̃ respondendũ ẽ questi
p onibꝰ que sequũtur declaratiões
has. Hanc aũt ꝑma hec ẽ. Cũ tem
pus finiendũ sit qđ erit post ipm. Deinde
an erit motus vel mutatio. Et ía dixi tibi i
p̃cedẽtibꝰ qa nulla erit mutatio glorifica
tis hoibus vel animabus eoꝝ nulla spes
erit eis vltra aliqd acqrendi nullus timoꝛ
aliqd amittẽdi de obtẽta tũc felicitate ipa

ve felicitas tota simul erit nihil habēs oi no de malo seu defectu potēcialitatē et si cut alibi te feci scire vtutes animarū bīa narū erūt imꝑfectiōibus suis oēs ⁊ figule nec erūt tunc habitus dormiētes.imo erit vnaqueq; earū in actu suo ꝑfectissimo et vltimo ⁊ actus earū delicie ⁊ gaudia. Si cut patefeci tibi ex diffinitionibus delicie ⁊ gaudiū. Similit erūt ipi actus ꝑmia do ctoꝝ ⁊ gloꝛie animarū nr̄arum q; si non essent simul oēs nō eēnt integra vel cōple ta felicitas animarum nr̄arum ⁊ si cessare possibile eēt aliquā ex virtutib⁹ hmōi ab actu suo vel imminui ibi ab actu suo pos sibile eēt imminui felicitatē hmōi imo ⁊ ꝙ plus ē locum haberet ibi dolo: et miseria Impossibile ei ē tm̄ gaudiū amitti vel mi nui sine dolore et miseria ꝓpter hoc ergo dixit Aristoteles. Si tm̄ veritatē felicitatis illius intellexit.q: felicitas ē actus intrans mutabilis. Satus igr̄ hmōi status ē intē poꝛalis ⁊ vllomō obnoxius fluxus ⁊ ī sta bilitate tpis ⁊ quoniā habiturus ē iniciuꝫ licet nō tpis oꝛison verisimile dicendus ē eternitatis. Et dixi tibi q: similiter se habe bit et status inferni oēs ei dolores. omēs cruciatus ifernales simul pacientur ibi dā nati. Sicut iam ꝑdictū ē tibi. Unde nec q es siue cessatio alicui⁹ eoꝝ vel immunito locū habebit hic quare nec mutatio et ꝓ pter hoc neq; tempus. Jnuenit autē in li bris quos merito vocāt homines sanctos sermones tropici de toꝛmētis malꝛū ho minū quib⁹ ergo cōtradicere vnq; volo. Et hīs sermonib⁹ iuxta tropos intelligūt quidā vicissitudines toꝛmentoꝝ in iferno vt nunc sint in ardore et incendio in exco gitabili.nūc in frigoꝛe nō minori ꝙ si de ita eis futurū eē reuelauit ita et fit. Nō ei vas quēquaꝫ sermonib⁹ autētici vel san ctis ꝓtradicere. Uerū nihil piculi ē in reb⁹ hmōi fmones tropicos in ea q; rōnis sūt iusticieq; diuine ⁊ meritī damnatoꝝ con gruū interꝑtari pīertim cum ratiōib⁹ ⁊ ꝓ bationib⁹ ⁊ nō testimonijs ꝓtra errores i pios disputet. Et de hmōi autenticoꝝ vi roꝝ satis euidētia ⁊ exꝑssa testimonia nō negāt ⁊ ī ꝓtrariū habeant. Doctrina q dē xp̄ianoꝝ hꝫ i libꝛo quē sapiētie librum nominār q: flumina ꝓcurrēt durit ⁊ intel ligitur flumina tribulationū et doloꝝ q; ꝑpter hoc ꝓcurrere i malos dicuntur qua q; nō pnices ⁊ vnū alīō nō expetit. Si qs autē querat de glorificādis hoibus an in eo statu fixi mānsuri sint in loc ⁊ sedib⁹ si is.an deambulaturi vel alit mouēdi sunt ⁊ ex hoc arguere q: mot⁹ erit et ꝑpter hoc tempus. Reſero que stiōis hui⁹ solutionē in sequentibus nisi spero me declaraturū q: motus hmōi nō erit ibi necessari⁹. nec aliquid addēs felicitati glorificādoꝝ ho minū nec eius cessatio aliquid detrahens eidē quinpotius forsitā illa felicitas motū hmōi nullatenus patit. Hꝫ ⁊ gēs xp̄iano rum ꝓphetā introducentē angelum iurā tē p viuentē ineternuꝫ. q: tpus nō erit am plius q; ꝓphetiā nō induco tanq; ꝓbati onē. Sꝫ potius vt scias q: sermones autē tici ea ꝓtinēt que audis hic. Eadē questio ē de mc tibus celoꝝ an cessaturi sint an ꝙ mānsuri.qm̄ si pmansuri.erit igit ⁊ tempus cum motus sine tpe eē nō possit. Si is cel satur⁹ē motus celoꝝ quid facīt illi moto res celoꝝ duplices.sicut posuert Aristotel ⁊ sequaces eius ponētes intelligētias mo uere celos q; si motores extrinsecos.quem admoduꝫ amata mouēt amātes.animas vo posuert eisdē q; si motores intrinsecos querētes ipis celis pfectiōes hmōi videl vt habeāt in actu situs quos habēt in po tēcia quasi situū renouatio tam frequens imo magī et ꝓtinua sit. Aliquid tsta ingsti tione dignū.imo q; si sit pfectio beatissima Similiter ⁊ ipa que non debet eē nisi via et inquisitio alterius pfectionis queratur p se tanq; pfectio ⁊ finis ⁊ tāq; ipe sit via ad semetipm ⁊ inquisitio suipis. Ubi non videtur posse effugere circulū earū quo di cit q: ita ē ⁊ ita ē ⁊ celi mouētur vt monea tur ⁊ incedūt vt reuertātur quibus anima bus si ita ē mille miseriores sunt que nihil aliud querūt nisi motū coꝛpib⁹ suis ⁊ exa gitationē infinitam ꝓpter hoc hꝫ doctrina xp̄ianoꝝ cessaturū eē motuꝫ illum penit⁹ et alia circa hec de statu futuri seculi q; au dies in sequētibus.

Ostq; autē stabilita ē mūdi nouī
p tas stabilitione vniuersali. Cōue
niēs ē vt inquiratur de quibusdaꝫ ptibus ipius quib⁹ nōnulli philosopho rū posuert antiquitatē quēadmoduꝫ pla to qui hmōi antiquitatē eis posuit. Posu it ei eas creatas fim̄ extra coꝛpa sua ⁊ po sitas in coꝛpibus stellis ab inicio postmo dū desiderio icoꝛpandi ⁊ illectas ⁊ abstra ctas defecēdisse ad coꝛpa Doctrina autem quoꝝundā hꝫ creari eas in coꝛpibus suis. in alia coꝛpa trāsire ⁊ nō solū in humana

Sz etiaz in bmtalia coꝛpa donec explerẽt
tpa explatiõis cuiusdã añ̃z licebat eis re-
dire ad compares stellas et hoc idẽ plato
posuit qꝛ nũeri certi tempoꝛ pscẽpti erant
animabꝰ q̃s explere necesse habebãt i coꝛ
pibus vel circa coꝛpa vt ait plato. Jnuesti
gandũ etiã restãt de renouatiõe vniuersi.
vtrũ renouandũ sit fm totũ aut fm partẽ.
z vtrũ coꝛpa hominũ renouanda sint p re
surrectionẽ et vtrũ sola an et alia coꝛpa q̃
sint illa z de vniuerso coꝛpoꝛeo quẽ statuz
habiturũ sit pꝰ renouationẽ resurrectiõis

Accipiã igr auxiliãte deo z dicã qꝛ
i sermo platonis erroneus ẽ z patẽ
facia hoc multis vñs. Dico igr q̃a
lã declaratũ ẽ ab Aristotel. qꝛ impossibile
ẽ imptibile moueri motu ꝓtinuo. q̃re nõ ẽ
possibile animas bũanas sic ascẽdere vel
descendere vt ipe posuit ipe em̃ posuit eis
nõ solũ ascẽsiones z descẽsiones. sz z ptes
p quas ascenderẽt z descẽderẽt ac si fubstã
cie spirituales ptis z aptionibꝰ indigerent
et possent retineri coꝛpoꝛeis obstaculis q̃
minus trãsirẽt. Scõ q̃re ab eodez plato
ne cũ penal' sit habitatio coꝛpm suoꝝ aia
bus bũanis vtrũ hmõi habitationẽ spon
te appetuerint atz susceperint an iuite. Qꝛ
si sponte. hoc nõ nisi de intollerabili stulti
cia ꝓcessit in eis. Sponte ei appetere taz
horrendũ tantarũq̃ afflictionũ carcerem
nõ nisi demẽtis ẽ z mente capti. Amplꝰ
Desideriũ illud quo desiderauerũt inba-
bitatões coꝛpoꝝ aut fuit eis naturale aut
aduenticiũ. Si naturale z nõ ẽ dubiũ qn
desideriũ illõ stultũ fuerit et ex insania so
la ꝓcẽs naturalis igr fuit insania hec et
ꝓpter hoc naturaliter insipientes z male
sunt anime bũane. Amplius. quoniã
naturalia nõ deponũtur nec recedunt ab
bijs q̃bus naturalia sunt ergo post exple
tos nũeros in coꝛpibus z reuersionẽ suaz
ad cõpares stellas naturali iteruz deside
rio appetẽt inbabitationẽ coꝛpoꝝ quare i
corpabunt iterũ z ita ibit res in infinitum
Qꝛ si dixerit. qꝛ desideriũ hmõi ẽ eius ad
uenticiũ. Jn ipis igr cõmorantes decepte
fuerũt vel ꝓpa stulticia vel suggestiõe alie-
na z vtrũq̃ istoꝝ friuolũ ẽ. quoniã z vt ta
les create sint videlz deficiẽtes nõ patitur
bonitas creatoꝛis. Suggestoꝛ vo bꝰ stulti
cie seu deceptoꝛ earũ qs erit. Si vo infini
te de stellis deiecte sũt. z in coꝛpibꝰ detru-
se hoc idubitãter fieri nõ potuit nisi a crea
toꝛe. Quare necesse ẽ vt hãc penalẽ incar-
ceratiõnẽ aliqua culpa meruerit alias em̃
iuriosus eisdẽ extitisset creatoꝛ in hoc que
aũt culpa in eis cogitari ꝓt nisi desideriuz
huiꝰ Amp̃. aut ꝓscierũt penalitatẽ carce
ris hmõi aut latuit eas. Si ꝓscierũt q̃lit' igr
eam appetiuerint. Si vo latuit eas z hoc
qualiter possibile nisi lateret eas statꝰ ge-
neris hũani totus Oẽs ei homines in affli
ctiõe z miseria eẽ nulli intelligenti ignotũ
eẽ ꝓt. qꝛ ipi q voluptates maxime sequũ
tur easdẽ z minime assequẽtur z doloribꝰ
atz tormẽtis innũeris easdẽ mercãt. Qꝛ si
latebat eas status hmõi terreni et homi-
nũ quõ z ille q̃ reuertebãtur a coꝛpibꝰ ad
stellas suas alias sup hoc nõ instruebant
atz docebãt. Amp̃. si latebat eas statꝰ
hmõi mundi quõ appetebãt in ipm̃ veni
re nisi pueriliter atz stultissime. Amplꝰ
us. aut create fuerũt sapiẽtes in stellis suis
anime humane aut nõ. Si sit ergo ꝓmo
desiderio atq̃z stulto create fuerũt. hmõi
ergo desideriũ vicz intundi coꝛpa in qbꝰ
z sapientiã obliuiscitur erãt. sicut ipemet
plato dixit z ꝓtutes oẽs immergende ve-
lut in lintheo flumine atz sepeliẽdo erant
Si vo absq̃z sapiẽtia create sũt z omnino
nihil sciẽtes appeti aũt vl' desiderari inco
gnita nõ possunt. Quõ ergo desideraue-
rũt inhabitationẽ coꝛpoꝝ que de coꝛpibꝰ
oñino nihil sciebãt. Qꝛ si dixerit quia sci-
ebãt aliqd de eis. Uerũtamẽ nõ p sapien
tiã sz p scientiã z obstante non penalitate
quẽadmodum accidit z in hominibus q̃
voluptates coꝛpales cõcupiscũt z sequũt
licet sciãt eas sibi eẽ pernicioſas. Qm̃ igr
manifestũ ẽ q̃ ista ꝓcupiscẽtia z inoꝛdina
ta ẽ z culpabilis. Si in ista cõcupiscentia
create sũt anime bũane. Manifestũ ẽ eas
malas creatas fuisse a creatoꝛe bono hoc
aũt impossibile ẽ manifeste. Amp̃. Jn q̃
statu putauit eas fuisse plato cum erãt in
cõparibus stell'an i statu felicitatꝭ ansi sta
tu miserie. Si i statu felicitatis certũ est qꝛ
status ille nec ignoꝛãtiã patit̃ neq̃z culpa-
bilẽ ꝓcupiscentiã q̃re nullo mõ erat eis de
sideriũ ihabitãdi coꝛpa cũ habitatio adeo
pniciosa eẽt eis vt ipemet plato ꝓfitebat.
Amp̃. qm̃ felicitatis plenitudo ẽ z sacietas
oim̃ desiderabiliũ. Manifestũ ẽ qꝛ nullũ
desideriũ sustinet felicitas. Sicut nullã sa
mẽ sacietas desideriũ ei fames spũalis ẽ z
sitis z generalr desideriũ nõ ẽ nisi vbi est
carẽcia z defectus. nec est vnq̃z siue mole
stia q̃re impossibile ẽ vt sit cũ felicitate cuz

molestia ois pars sit miserie et vera miseria. Si aūt in miseria erant anime bñane cū erāt in stellis suis cū fuert in ea miseria create vel postmodū aduenit eis. Si create fuerunt in illa cū añ creationē suā nihil meruerint ergo absq; meritis suis iflicta ē eis miseria ⁊ ita iniuste egit cū eis creator Si vo postmodū aduenit eis ⁊ sine culpa sua iniurioſe eis irrogata ē. Si aūt cū culpa sua vel ob culpā suā peccauerūt. igr añ q̄z intrarēt corpa ⁊ hoc etiā nonnulli erronei adhuc dicūt ⁊ ꝓpter peccata illa expianda in corpibus velut in carceribꝰ itra se sunt Jste aūt error destruet multis mōis Primū qa pena q̄ ab inicio vl̄ nesciēte sustinet nō ē ei ad expiationē vel purgationē aliquā. Secūdo qr corpa magl̄ bñana ingnāt aias ⁊ polluūt q̄z purificēt ⁊ ad cōcupiscētias illicitas inūeras ipas animas trabūt. Tercio qa in corpibus anime ipse peccāt ⁊ pluribꝰ peccatis et grauioribꝰ q̄z illa fuerūt que in stellis cōmiserunt ⁊ pauciſſime sunt atq; rariſſime q̄ in corpibꝰ pene ⁊ absq; nūero nō peccent. Quarto qa creator hec oīa vidēs quō nō eis dat corpora ad expiationē ꝓrū peccatorꝝ cū potius sint eis ad maiorem cōtaminationē et ingnationē. Añp. qs dubitat gn oēs anime sancte ⁊ virtuose cōquerūt de corporibus suis ꝓ eo q̄ eas ad peccandū stimulāt ⁊ multipliciter alliciūt et abstrahūt ⁊ ꝓpter hoc bello implacabili cōtra ea incessanter decertāt. Quō igr possunt eis eē corpa ad expiationem Añp. q̄ anime possunt melius nosse an corpa sint eis ad expiationē q̄z anime sancte ⁊ iuste. Manifestum aute est qa ipe de corpibꝰ suis incessanter ꝓquerūt ꝓ ingnamētis q̄ paciūtur ab illis ⁊ ꝓtinue ꝓtra eā pliāt ac se defendāt ab ingnamentis eoꝝ ⁊ ꝓpter hoc etiā morte corpoꝝ suorū desiderare nō cessant vt liberēt a pollutionibus q̄s a suis corpibus paciūt. anime vo vicijs dedite abeūt post corpa sua sequētes ꝓcupiscētias ⁊ ꝓpter hoc amplius ⁊ amplioꝰ ingnāt ꝓ corpa sua. Quare manifestū ē qr nec bonis animabus nec malis sunt ad expiationē vel expurgationē corpa sua per modū istū quē erronei intelligūt. Alias aute certū ē quoniā afflictiones corpales et dolores sunt ad expiationē eoꝝ q̄ per eas emēdāt ⁊ ꝓpt hoc multi ex bonis virl̄ eas sibi met inferūt vt ardores ꝓcupiscentiarū carnaliū ꝓ eas vel reꝑmāt vel extinguāt. Jn sup etiā cū eis irrogātur gratāter eas recipiunt et eis se gloriatur multipliciter adiuuari babētes eas velut quedā medicamēta vicioꝝ Añp. Anime bñane penitentes ignorāt hoc q̄ in stellis quōdā posite peccauerūt ⁊ ꝓpter hoc ꝓ hmōi peccatis nec adeo veniaz ꝑcātur nec alias ipm placare curāt nec deū vllo mō peccata illa curare arbitrātur. Qualit igr vel expiationē habēt vel paciūtur p illis p q̄bus nec penas nec penitenciā agūt ⁊ ꝺ q̄bus vllo mō curāt. Qd si dixerit qa penalitas et afflictiones q̄s paciuntur in corpibus sufficiūt ad placandū creatorē ꝓ illis ⁊ q̄ pena illa cōtētus est. Dico qm̄ errat multipliciter. Primū qr pena huiꝰ pena tm̄ ē pacientiū aliarū ⁊ nihil oīno operās ad correctionē vel emendationē earū. Scōo qa hmōi penalitas culpabilis ē cum ab inuitis sustineatur. ipa ei voluntas sustinēdi expiationez quā creatorꝰ ꝓstituit aiabus peccatū ē quē admodum et ipa redditio debiti p violentiā extorta culpabilis ē inuito ⁊ repugnanti que eēt voleti atz spontaneo opus iusticie. Tercio qr hmōi penalitas nō sufficit expiādis peccatis q̄ in ipis corpibus ab aliis bus eisdē ꝓpetrātur. Quare necesse ē nec alia illis expiatio statuat ⁊ ꝓpter hoc fm ipm in alijs corpibus retrudēt. Añp. Scōm istuz errorē platonis nō sunt noui homines q̄ nascunt nec reuera homines nascunt cum id qō ē potissimū seu ꝓpuum in vnoquoq; eoꝝ nō sit nouū ⁊ hoc ē anima vniuscuiusq;. Añp. nō est dubium qn certus sit ī se ⁊ determinatus numerus animaruz sic creatarum qm̄ fuit iuxta numez stellarum fm ipm. Si igr post mortē corpm expletis numerī vt ipe ait reuertuntur ad ꝓprias stellas aie humane. Jā diu ē ita q̄ reuerse debuissent et oēs ad stellas suas in tot milibꝰ corpm expiate q̄ lōge plura miliū corpm iā mortua sē Un lōge plura milie q̄z sint stellarū. Añp fm hoc nō plura corpa boim fuert q̄s ab inicio fuissent create anime. cuz nō ꝓpter aliud hmōi corpa generātur nisi ꝓpt hoc vt ī eis oīno aie expiētur. Añp. manifestum ē q̄ totū corpus humanū natū ē ad pfectiones q̄sdā vt oculꝰ ad visum auris ad auditum. pedes ad gressuz. manus ad opatiōes multiplices. ⁊ ita de alijs. Sicut aūt singla mēbra ad suas ꝓprietates ⁊ opationes. Sic totū corpus ī totalitate sua ad aiam totaliter. Quare totū vnūquodq;

corp̃ hūanū natū ẽ pfici ab aīa vna. pficere aūt ⁊ perfici opposita sūt ⁊ ꝓportionali ter se habẽtia ad aīam et corpus. Quare si naturale ẽ corpi pfici ab aīa erit naturale ⁊ ipi aie pficere corp̃. Carcer aūt ⁊ icaceratū sic se hñt imo carcer oīs inaturalis ẽ icarcerato autẽ penalis. Clarius aūt erit hoc. si ꝓsideres qz ꝓpa pfectio nō ẽ in suo pfectibili. sz pfecte. sicut icarceratū carcere eluceſceret autẽ ampli⁹ iste error fit pticula tim fiat ꝓsideratio ō hūs. Quis ei dicat q̄ visus ẽ i oculo sic i carcere suo ⁊ auditus i aure. ⁊ ita de alijs vel ad expiationẽ qs dicat visū eẽ i oculo et auditū in aure. ita de alijs. Quare nec anima ẽ naturaliter esse in corpe ad expiationẽ. sz ad pfectionẽ ipius anim̃ habẽt sicvisus i oculo pfectio ẽ ipius oculi ⁊ tāqz eius aia. Amp̄. qs audiat dicere visū creatū eẽ extra oculū p se naturaliẽ ⁊ tādẽ causa expiatiōis missuz est i oculo. Et hūc modū de alijs viribus ⁊ pfectionibus organoz aliorum. Quare nec ō tota aīa ita sciendum fuit vt extra corp⁹ crearetur. cuz ipa aīa fm q̄ aīa ẽ hoc est animatiua corpis vel animās corpus. Sic se hz ad totum corpus vt singule vires ipius ad organa seu mẽbra q̄ aie hūane in more corpm sepantur ab ipis ⁊ nō afferuntur eis p mortẽ vires naturales sue. Sicut est ⁊tus visibilis ⁊ ⁊tus audibil' neqz aliqua ex alijs Dico qa verus ẽ fmo iste. ⁊ addo qa sepatio aiaz nraruz a corpalibus per mortẽ ipoz violẽta ẽ ex pte virtū ipoz quorū opationes nō sūt nisi in corpe ⁊ per corpus ⁊ qa moꝛs inaturalis ẽ valde ⁊ plaga magna in genere hūano ⁊ de hoc dedi tibi pbationes ⁊ ratiões alibi ⁊ nō ẽ plaga tm̃ corpm moꝛs ipoꝝ imo et aiarū nraruz qntū ad vitā qua hñt in se ⁊ apō se. et hac plaga mortẽ operatiões virtū pdictarum. Un̄ ⁊ inducti fuert nōnulli ex phylosophis vt dicerẽt visū moꝛi. ⁊ alias vires humanas ꝓpter mortẽ corporis ⁊ etiã visū eruitione oculoz. Qui fmo ⁊ si forte fm intẽtiones eoꝝ intellectū aliquẽ vitat' hñe posſit aliquo mō nō est tñ recipiẽdus qm̃ sonat aliquatenꝰ in mortẽ animarū humanarum quas iã nō dubitas eẽ imortales cuz oīm hūs viribus snis ⁊ potentijs naturalibus Neqz em̃ dico artẽ citarizandi vel musicã moꝛi in citharedo seu citharista destructione citharę ipius. Licet actus citharisãdi moꝛiat' ⁊ pereat in eo gnpotius ipaz artẽ permanere vllomō illesã apō animã ipiꝰ citharedi. Sic ⁊ vires ipius anime hūane destructi organis illese permanẽt apō animã humanaz. Eodẽ mō ⁊ ipa aīa hūana apō se ⁊ in suo eẽ oīno viuẽs ⁊ illesa pmanet destructo corpe toto in quo erat ⁊ erat ei vniuersale organū qntū ad vires predi

Ebes aūt scire qa plato nō ↄctas. ꝺ satis attẽdit naturã humanarum animarū cū posuit eas creatas extra corpa sua. nō em̃ attẽdit vires eas habere q̄ nō nisi ꝓ violentiã posſẽt eẽ sine corporibus quales sūt ille quas nominaui tibi. vt ⁊tus vi dẽdi ⁊ ⁊tus audiendi ⁊ silꝛes hūs. Quarū opatiões nō possūt eẽ nisi p corpa ⁊ in corpibus ⁊ hoc ẽ qm̃ nō sponte neqz sine dolore sustinẽt naturaliṫ anime nr̃e ꝓhibitiones ⁊ impedimẽta operationū suarū. Sicut vides in cecis ⁊ claudis ⁊ alijs occasionat' qō molestissime sustinẽt istas occasiones ⁊ impedimẽta operationū suarū. Adieci aūt naturaliter in hoc ꝓpter animas q̄ iã felicitate eterna fruũtur. Illa nãqz felicitas nec molestias eas hr̃e patiṫ nec dolorꝰ sz quãtū ẽ in natura earū nō leuis molestia ꝓ impedimẽt' hmōi eẽt eis sz supinundãs cor diuine volũtatis ac spũalis eas eousqz iocundat vt nullus apō eas sit locus molestie vel doloꝛ. Uiō ergo qō dixi qm̃ hoc plato posuit eis bas vires eẽ naturaliter ō ꝗbus loquor adueneꝛt eis cũ corpib⁹ Si posuit illas animabus nr̃is naturaliter eẽ aut posuit eis felicitatẽ qualẽ dixi aut ñ si posuit vtrũqz posuit eas eẽ in defectu ⁊ carẽtia. Sz reuera sine molestia nulla ꝓpter icogitabile gaudiũ felicitatis ipius. Quero igr̃ qd mouit eas vl' induxit vt desideraꝛẽt habitare corpoꝛ ubi nihil verisimile rñderi pōt nisi q̄ desideriũ pfectiōis verisimiliū añdictarū ad hoc eas induxit quare ab inicio sue creatiōis eadẽ fuit causa intrãdi corpa apud illas ⁊ per morã in scelus nihil creauit eis qntũ ad hoc ab inicio igitur sue creatiōis quãtũ in se fuit intrauert corpa. Apud creatoꝛẽ q̄ potuit eẽ causa detinẽdi eas in imperfectiõe hmōi nisi forte qs dicat qa creatoꝛ noluit eas ⁊ ꝓgustare ⁊ ꝓbare felicitatẽ illã vt postmodũ ad eã reuerti cõpletis nũeris festinarẽt. Sz hec causa esse nō potuit cũ creatoꝛ pſciret illꝰ felicitatẽ nullã postmodũ eas hitaturas memoriã. sic ⁊ ipemet plato testat' Nullã igr̃ vidit causã plato quare anime nr̃e vel ad modicũ detinerẽt in scelus aie hūane. Si ꝺo nō po

fuit eis plato vires hmõi ergo nõ posuit eas eẽ veras animas hũanas cũ fm ꝟitatẽ aie hũane vires hmõi habeant ⁊ quasi nihil eisdẽ creuerit inter angelicas substãcias spirituales ⁊ aias nras in pfectiõe scientiarũ ⁊ ꝟtutũ creatas nõ soluz pfectibiles. Quare fm ipm nulla ẽ differẽtia scõz speciẽ inter aias nras ⁊ subas angelicas ⁊ spũales. Et iste error ẽ apud quosdã erroneos vsqz adhuc q dicũt aias nras nõ eẽ nisi angelos q de celo fere ab inicio mũdi cecidisse creduntur. Manifestũ autẽ ẽ tibi ex alijs qa ꝟtus intellectiua p se ⁊ in eo q talis nec ẽ in corpe nec opaf p corp⁹ Qua ꝓpter vllo modo ẽ p se corpi vnibilis q igr anima hũana vnibilis est corpi ex pte aliarũ viriũ ẽ. Quare si anime nre naturaliter nõ sũt vires hmõi ñ sũt vnibiles corporibus naturaliter si ẽ neqz angelice substãcie spirituales. Quare positio ei⁹ ex necessitate impossibilis ẽ. Sic ei vires hmõi naturaliter vnibiles faciunt animas nras corpib⁹. Sic ꝑuatio naturalis hmõi viriũ naturaliter inunibiles faciũt angelicas sbstancias spũales ⁊ vnibiles hũanis corpibus. Et ista ratõ fundata ẽ sup duas radices q̃ sũt causalitas ⁊ ꝓportionalitas. De hoc autẽ alias audies cũ faciã psideratõez et inqsitionẽ de eo q dicũf hmõi substãcie hoc ẽ angelice ⁊ spũales assũere corpa ⁊ appare in illis videlz an ipossibile sit an nõ. Manifestũ igr tibi dz eẽ ex hijs q sermo platonis nõ ẽ fmo naturalis de hũanis aiab⁹ videlz sermo q̃ posuit eas creatas eẽ seorsũ a corpibus. imo valde ẽ circa naturã animaz iparũ. ⁊ ipe etiã ordo nature ꝓtradicit eidẽ. Ordo ei nature causal' nõ ẽ cũ sit vniuersalis atz ꝓpetuus. Quia igr iste vires animarũ nraz ꝓus efficiũtur in nobis vniuersaliter atqz ꝓpetuo q̃z vires aiarũ nrarũ sublimes ⁊ nobiles. Jdẽ autẽ ordo ẽ pfectibiliũ qui est ⁊ perfectoꝝ. Manifestũ ẽ igif qa nõ ꝓus sũt vires nobiles aiarũ nostrarũ q̃z vires earũ inferiores q̃ in corpibus ⁊ p corpa operãf. Quare nõ ꝓus sũt aie nre ī perfectionib⁹ viriũ illarũ q̃z istarũ nec ꝓus in viribꝰ istis siue cũ eis q̃z in istis ⁊ cũ istis qn potuus si locũ haberẽt hic ꝓus et posterius ꝓus essent in istis inferioribꝰ ⁊ cũ illis q̃z cũ istis ⁊ ī istis Amplí⁹. dubitari nõ ꝑt qn oculus in quãtũ oculus sit natus ⁊ fabricat⁹ ad videndã ⁊ nõ expiandã vel purgandã ꝟtutẽ visibilẽ ⁊ ita ẽ de toto corpe. Quare ipa natura mẽbꝝ singulorũ hoc testificaf q̃re et natura totius corpis atz figura. hoc ipm testificatur de se q⁹ inadmixtũ ẽ tanq̃z organũ eius ꝓuenientissimũ toti aie hũane ⁊ hoc per naturã. Uñ igr ista falsitas vanissima q⁹ in carcerẽ ⁊ penalẽ vel expiatoꝝ sit corpus humanũ anime sue totaliter. Amplius. certũ ẽ generationẽ in hoibus et aliis animalib⁹ generationẽ eẽ vniuersaleꝫ gaoẽs et singuli generãtur atz perpetuo hoc ẽ vsqz in finẽ cursu vno nõ mutato currente. Descẽsus igif animaruz aut ẽ per hunc modũ videlz vt sit ordinatus ⁊ currẽs per successiones generationũ corpm humanarũ aut nõ. Si sic nõ ẽ igr casus aut ꝓcipitatio earũ siue deiectio ex alto stellarũ. Qui⁹ em̃ in culpã nihil habz ordinis nisi dimine iusticie ⁊ hũc habet ad penã ꝓcedit em̃ penã per diuinã iusticiã vel q⁹ ẽ veri⁹ ac magis ꝓueniẽs eã segtur pena ex ordie diuine iusticie quẽadmodũ effectus causam suã.

Amplí⁹. Cuiusmõi culpa animarũ est hec q̃ expiãda ẽ ī corporibus ⁊ vtrũ equal' in oibus an ineq̃lis. Desideriũ ei in corpo rãdi nõ ẽ culpa aliqua. cũ sit naturale maxime q̃ntũ ad iferioꝛes vires. Si ei vꝰ visibilis desiderat oculum vt in eo ⁊ ipm p ficiaf q̃ntũ ad opera tiões visibiles vel vt etiã ipa perficiat oculũ cui⁹ nata ẽ eẽ perfectio ⁊ a qua natus ẽ oculus perfici ⁊ nihil hz inordinatũ aut culpabile hmõi desideriũ quare nec anime ꝓpt hmõi desideria culpabiles in aliquo sũt ⁊ ꝓpter hoc necẽ digẽtes erũt expiatiõe aliqua. Si vo dixerit q⁹ corpales delicias ꝓcupiuerũt cũ eẽ in stellis sic et hmõi ꝓcupiscẽtia. fuit ī eis inordinata atz culpabiles Quis dubitat gn ꝓueniẽti⁹ expiarẽ ī loco ī qb⁹ phibite ẽnt ab eis ⁊ oi mõ eis inaccessibiles q̃ ī corpibus in qb⁹ eas quodãmõ necesse habet. nõ solũ ꝓcupiscere. Sz etiã plurimũ segr ex grere. Amp̃. Jn corpib⁹ incessanter eas ꝓcupiscunt ⁊ hoc est eis a pte corpoꝝ nec possũt a se ꝓcupiscere hmõi ꝓcupiscentiã dũ in eis sũt ex hoc igr oriũtur ⁊ sequũtur incõueniẽtia multa. Primũ q: si hmõi cõcupiscere culpabile et expiabile iudicabit creator quãto fortius iudicare debuit ipm ex grere delicias hmõi ⁊ eis immergi. Nõ debuit igr animas hũanas in corpoꝛib⁹ ĩcludere in quib⁹ nõ solũ a ꝓcupiscendo nõ desisterent. Sz etiã poti⁹ voluptates anime hũane ꝓcipites abirẽt. Secundo quõ culpã cõcupiscẽdi expiare per

corpa intendebat creator cuz ignorare nō
posset per ea ꝓcupiscētias augeri. Terciū
quia nulla est expiatio peccati vel culpe a
quo nō receditur nec ab eo purificat ani
ma q̄ ipm oīno nō dereliquit Quia igr
hmōi ꝓcupiscere nec in corporib⁹ nec per
corpa relinquit aie nostre imo magr ecō
trario, Manifestum ē nullā eē hmōi ex
piationē animaz quā plato posuit. Qr si
dixerit quia anime virorū sanctoz bñ pu
rificantur z sanctificant in corpibus suis.
Uerū indubitāter dicit sz hoc vtute et do
no creatoris quo vel reꝑmunt ꝓcupiscen
tie et alie passiones hmōi vel extinguunt
et castigatione magna corpm qua in fui
tute animarū redigūtur. Nullaten⁹ autē
ē vtute corpm cū ea magis necesse sit de
bilitari sanctā exercitationib⁹ z etiā afflicti
onib⁹ ne animas humanas ꝓcupiscēcijs
et alijs passionibus polluāt et corrumpāt
Amp̄. Anime humane cum reuertūt
ad stellas suas ꝛm ipm aut recordātur mi
seriarū et ingnamentoz que passe sunt in
corpibus aut nō recordātur. Si recordan
tur fideliter igit agunt erga alias si nō eis
hoc annuncīāt z descendere in corpa non
eisdē dissuadent quare quacūq; de mōo
isto illuc reuersa auertātur alie admoniti
onib⁹ ipius a veluntate descendendi huc
z ita cessabit hominū creatio et iste desce
sus platonicus animarū. Si vo nō recor
dant eoz que in hoc mūdo passe sūt duo
inconuenientia sequent. Primuz q̄ tanta
amissio memorie erit lesio grauissima pe
rtum cū expediat eis recordari expiatio
nū suarū z alioz beneficioz creatoris que
hic receperunt ne incidāt inexecrabile no
mē magnitudinis z ꝓpter hoc indigebūt
expiatione alia p quā ab illo purificentur
quare reuertētur iterū ad corpa vt ab illo
in eis expiant aut erit in celo eis ali⁹ mo
dus expiationis ꝓstitutus q̄ si ē quomo
do z nō p alijs minoribus viciozingna
mētis ē eis in eodē celo ō expiatione pui
sum. Secundū inconueniēs ē q̄ nō auertē
tur a desiderio reuertendi ad corpa cū nō
recordent malozque in eis passe fuerunt
cum sint tanq̄ in corpibus nō fuissent. Ui
des quia iste error platonis nō mediocri
ter vertit in opinionem erroneoruz quos
xpiani vocāt manicheos de quo supra mē
tionem tibi feci.

p Intagore vo accidunt inconueniē
tia multa z inopinabilia. Primū
est quia omnibus aialibus brutis erūt ra
tio z intellectus z ꝓpt̄ hoc omnia anima
lia erūt rationalia. Homo em̄ nec ē nec di
citur animal rationale nisi ꝓpter animaz
rationalē z nullomō ꝓpter corp⁹. Cū igr
anime rationales hoc ē anime hūane sint
in corpibus brutorū eadem de causa erūt
bruta animalia rationabilia. Qr si dixe
rit quia hominibus liberū est vti ratione
non solū habent rationalitatē imo z vsū
ipius. Respondeo q̄ multi nō habēt vsū
nec facultatē vti ratione quēadmoduz illi
qui vocantur morones. Similiter et furi
osi omnes tempore furoris sui. Nouim⁹
tamen z homines z animalia rationalia
et sunt et dicuntur. Si vero dixerit qa nō
per naturā ligata est ratio in huiusmodi
hominibus sed a casu per malam dispo
sitionem corpis hoc ipsum necesse habet
dicere z in huiusmodi brutis. Sola enim
dispositio brutalium corporum quia non
congruit animabus humanis impedit in
eis vsum rationis aliam enim causaz fin
gere nō possunt quare necesse habent cō
cedere bruta huiusmodi animalia esse.

Amplius. Aut creauit deus corpa bru
torū aliqua in que non sunt translate ali
que anime humane aut non creauit. Si
creauit aliqua que habent animas bruta
les ex illis cum animabus suis brutalib⁹
sunt vere animalia et ex necessitate alteri
us speciei q̄z illa bruta que habēt animas
humanas quare nescient homines q ha
bent animalia bruta. an habeant veros
equos. veros asinos. veros boues. an fal
sos. aut si magis homines reputāda sint
q̄z bruta animalia. et ita nephariū erit
vnicuiq; hominum vti seruitute brutoruz
animarum et affligere illa ne forte stimu
lando boues aut equos vrgendo calcarī
bus aut affligendo alijs varijs laboribus
ne forte grassetur in animas parētum su
orum aut fratrum aut cognatoruz. Si ve
ro nulla creauit corpora animalium bru
torum deus in quibus non incluserit vel
inclusurus sit animas humanas. tūc ma
nifestum est nullūvere brutū animal crea
tū eē a deo z nullū animal de eē irratiōale

Amplius. Uirtus itellectiua nō opat
in corpore nec p corpus opatur in qō suaz
nobilē opationē q̄ sunt intelligere z ratio
cinari z de substancijs sublimibus spūalī
bus abstractis q̄re nō phibebunt a parte
corpm bruta animalia phylosophari ō ta

libus ⁊ ꝓtẽplari in eis ad phyloſophãdũ autẽ de coꝛpoꝛalibus ⁊ materialibus adiuuãtur a ſenſibus ⁊ multo nobilius atq; ſublimius adiuuãtur qbuſdã ſenſib⁹ que daz q̃z boies. Uñ ⁊ tẽpeſtates p̃ſagũ multa ex eis nõ niſi p̃ ea noſcũt ſz ⁊ canes ⁊ latrones inueſtigãt ⁊ depẽdũt ſplendoꝛẽ ꝓpheticũ euidẽter mutari videnẽ. Manifeſtũ igr̃ ẽ ꝓſequẽs eẽ animalia bruta et phyloſophari ⁊ ꝓphetari poſt ſe. Amp̃. Aut animabus hũanis eſt oꝛdo ⁊ aptitudo ĩ humana coꝛpa potius q̃z in brutalia ſiue nõ magr̃ curãt illa naturaliter q̃z brutalia. Qd ſi dixerit qa ẽ illis oꝛdo et concupiſcẽtia naturalis ad hũana coꝛpa cũ hutuſmõi ꝓcupiſcẽtia nõ poſſit eẽ ꝓpter icarcerationẽ naturale deſideriũ earũ ad illa alia igr̃ intẽtione ẽ eis naturale deſideriũ ad ipa. naturale ꝥo deſideriũ ab ipõ actore ⁊ creatoꝛe naturaliṫ eis inditũ ẽ. Nihil autẽ ẽ fruſtra inditũ a creatoꝛe q̃re neceſſe ẽ in plurali naturaliter huiuſmodi deſideriũ. Impletio igitur deſiderij naturalis ẽ. Quia igr̃ ipletio hec nõ ẽ niſi ĩcoꝛparatio ipa cũ impletio deſiderij ñ ſit niſi adeptio deſiderati. Incoꝛpatio igr̃ animarũ hũanaz naturalis ẽ. q̃re nec intarceratio ẽ ad penã earũ nec ad expiationẽ. Amp̃. ſi motus ĩ aliqũ finẽ ẽ naturalis ergo et ꝓuentio in illũ q: igr̃ motus ꝓcupiſcentie ſiue deſiderij in coꝛpa hũana naturalis eſt animabus humanis ergo ⁊ puẽtio in illa hoc aũt nõ ẽ niſi increatiõ ſcilicet in illa ſiue incoꝛpatio. Ampliuz. qm̃ cuius ẽ potẽtia eiuſdẽ ẽ ⁊ actus potẽtie illius q̃ idez ẽ ſp ex neceſſitate potẽs et agẽs p illã potẽtiã q̃ ẽ agẽs Quia ergo naturales ẽ animabus potẽtia incoꝛpandi alioqn fruſtra inditũ eẽt incoꝛpandi deſideriuz ſi natura ñ dediſſet ei ⁊ potentiã ad hoc quare actus incoꝛpandi naturalis ẽ animabus humanis. Incoꝛpari igr̃ ẽ eis naturale nõ carcerariũ aut piaculare. Amp̃. ſi motus ĩ aliqd ẽ alicui naturalis ⁊ qes in eodẽ erit eidẽ naturalis q̃re ſi motus quẽ dixi deſiderij vel ꝓcupiſcẽtie in coꝛpa hũana vel alia ẽ aiabus nr̃is naturalis quare eẽ in coꝛpibus ẽ animabus nr̃is naturale. Amp̃ ſi exitus ab aliquo vel motus ab illo ẽ alicui nõ volũtarius ſz violẽtus naturaliter quies in illo erit eidẽ naturalis q: igr̃ exitus a coꝛpib⁹ violenti ſunt animab⁹ nr̃is naturaliter iuite exeunt ab illis erit quies in illis naturalis eiſdẽ. Amp̃. ecõtrario ⁊ indirecte. Si eẽ in coꝛpibus ẽ violentuz ⁊ circa naturã aiabus nr̃is exire ab illis erit eis volũtariũ. Manifeſtũ aũt ẽ q: iuite ſp exeũt naturaliter q̃ dico ꝓpter aias q̃ ſpe felicitatis eterne plurimũ ita letificatur vt deſiderabile ſit eiſdẽ dũ ſunt in coꝛpe diſſolui ab eodẽ ⁊ exire de illo. Amp̃. ſi duoꝛũ aliquoꝛ ſepatio violẽta ẽ naturaliter ꝓiũctio erit naturalis. Sz ſepatio animarũ hũanaz a coꝛporib⁹ violẽta ẽ et mortẽ hominũ notat. ⁊ fugit eam cõmunitatem hoim naturaliter q̃ ei vniuerſale ẽ alz ꝓpetuũ. nõ ẽ cauſale ſz naturale ⁊ alias ſic̃ dixi tibi luget ab eo ⁊ dolet natura hũana teſte tota vniuerſitate idiuiduoꝛ ſuoꝛ. q̃re mãifeſtũ ẽ eã eẽ plagã duriſſimã nature hũane. Manifeſtũ igr̃ ẽ ꝓ hoc q: cõiũcto animarũ humanarũ ad coꝛpoꝛa ſua eſt ⁊ diuiſio circa naturã ⁊ ꝓpter hoc earundẽ aiaz ꝓiũctio ad alia coꝛpa ꝓtariarũ figurarũ ⁊ diſpoſitionũ circa naturã ẽ. Si ꝥo dixerit qa nõ ẽ aiab⁹ humanis oꝛdo nec̃ reſpectus ad hũana coꝛpa poti⁹ q̃z ad brutalia ergo nõ eſt eis cauſa a pte ſua ꝓpter quã potius intrẽt humana coꝛpa q̃z bruta lua q̃re vel intrãtvtraq; vel neutra q̃nuz ĩ eis ẽ. ẽ ergo iudiciũ creatoꝛ vt intrẽt poti⁹ hec q̃z illa aut ecõuerſo. Amp̃. Nemo adhuc auſus ẽ dicere peccẽt de hominib⁹ autẽ manifeſtũ ẽ qm̃ abſq; mẽſura ⁊ nũero peccant q̃re aptioꝛa expiationi ⁊ ſanctificationi aiarũ hũanarũ coꝛpora bꝛutoꝛũ q̃z coꝛpa hũana. imo q̃ plus ẽ coꝛpa hũana omino inepta ſũt iſtis purificatiõibus animaz nr̃arũ cũ in eis tã multiplr̃ ingnãtur ſz renitẽtes ⁊ inuite Jn alijs aũt ingnari nullaten⁹ poſſũt. Amp̃. q̃liṫ poſſibile ẽ vt aõo irreco:dabiliter obliuiſcaẽ ipo ingreſſu coꝛpm ſtatus ſui in q̃ erãt cũ eẽnt in ſtellis. Si eẽ ĩ cauſa hmõi obliuiõis eſt ipa ꝓiũctio coꝛpm dũ igr̃ ſũt ĩ coꝛpib⁹ ſtellarez potuerẽt remiſci cũ cauſa obliuiõis eadẽ remaneret. Si eẽ leuia ⁊ mima obliuioni tradũṫ nõ ẽ hoc mirabile qm̃ nõ curãt nec etiã ſi magna ad modicũ obliuiſcunṫ Sz q̃ ⁊ ſemetipas ⁊ ſtatũ illũ tã nobilẽ tã q̃z magnificũ obliuioni tradiderẽt ⁊ hoc ꝓpetuo hoc ẽ q̃zdiu ĩ coꝛpib⁹ ſunt. Qd ſi dixerit quia hec ẽ ebꝛietas qua iebꝛiãṫ a pte coꝛpis velut imerſe ĩ ipz quõ igr̃ recoꝛdabũṫ aliarũ leuioꝛuz ſcilicet ⁊ mimoꝛũ. Si dixerit q: ebꝛietas paulatim minuitur dũ ſũt ĩ coꝛpib⁹. Deberẽt igr̃ reuerti ad cogniti⁹ ꝑſtinã qua habuerẽt aq̃z ingrederẽt coꝛpa

Quia igr nunq̃ reuertimur ad hoc nec re
miniscũtur dũ sunt in corpore manifestuz
ẽ naturalem eẽ ignorantiã hanc tum sit p
petua z vniuersalis nõ em̃ est obliuio vel
ex obliuione Qd si dixerit.quia alique ali
quãdo reminiscũtur se fuisse in alijs corpi
bus qa z talia narrant a poetis. Respon
deo qa nec illis creditur a sapientib⁹ nec
illi pbant hoc pser̃tim cum ex narrationi
bus eorũ nec psumptio appareat eos vl' ĩ
scelus fuisse vel in alijs corpibus. Sz quẽ
admodũ mente alienati interdũ videt q
fuerint reges vel etiã aues vt apparet ma
nifeste de sipiẽtia eoz. Sic dico et de hoĩ
bus hmõi. Amplius.qd maius pt ac
cidere circa animam humanam q̃s mors
corpis sui de ipa aũt morte corpis certuz ẽ
q nõ abolet neq; abradit quodcũq; sciũt
vel dũ eẽnt in corpe. Descensus igr huma
narũ animaz in corpa vel trãslatio etiã ea
rũ a corpibus in alia corpa nõ delenit ob
liuiõe vniuersali atz ppetua scientias oẽs
z memorias q̃s habuerũt vl' in stellis fm
platonẽ vel in corpibus alijs fm pittago
rã. Attestant aũt nobis oẽs homines se
nihil penitus scire de huiuscemodi rebus
vel q in stellis suis fuerint anime eorum
et hocetiã testificant anime eoz qa nihil
sciuerũt anteq̃ eẽnt in corpibus z fecerint
Sed oĩa que sciunt se in suis corpibus di
dicisse nulla em̃ dicit alicuius se reminisci
taliũ naturale aũt est in omnibus anima
bus humanis vt quociens vel saltẽ ĩ plu
ribus vel multis aliq̃ rediscũt eoz que p
us sciuerũt statim auertunt z reminiscunt
se illud alius sciuisse. Jn mille milib⁹ aũt
studentiũ z discentiũ vel etiã phylosophã
tiũ nõ est inuenire animã vnã que remini
scat aliq̃ eoz q̃ dicat se sciuisse in celo vel
apud stellã suam. Ampli⁹.si ipse plato
posuit phylosophãdo deregũtur opte vel
sepulte naturaliter nobis vnitevel innate
scictie cũ tã multa tam pfunda inuẽta sint
a phis quõ ab Aristotel'. et seq̃cib⁹ei⁹ q̃s
cõstat in phylosophyas z pminatiões fu
isse ac pscrutationis inuestigatiõis nõ est
hoc vnũ inuentũ atz detectũ in animab⁹
nris videlz aias eoz ĩ celo fuisse z in corpi
bus stellis habitasse. Ampli⁹.ista trãs
latio quã pittagoras posuit aiarũ quouſ
q̃ ertẽdet an ertẽdent in oĩa corpa aialiũ
an stabit in aiab⁹ aliqbus qõ ẽ dicere añ
sintin oib⁹ corpibus aialiũ anime hũane
fm itentionẽ platonis an pittagore an in
corpib⁹ hominũ tm̃ an in corpibus etiaz
quorũdã an imaliũ aliorũ z de trãslatiõe
eadẽ ẽ questio videlz an trãsferant a corpi
bus hũanis in alia corpa humana tm̃ an
etiã in corpa aliorũ animaliũ. Qd si dixe
rit q in corpib⁹ oĩm animaliũ ergo in cor
poribus pulicũ z musculaz q̃re quottidie ex
ibũt a corpib⁹ hmõi inũerabilia milia aia
rũ hũanarũ p solũ venatũ yrundinũ. oñi
ei die vnaqueq; yrũdo venat pluſq̃ duo
milia mustularũ. Cottidie igr reuertũtur ĩ
nũerabilia milia aiarũ hũanarũ ad com
parabiles stellas de solis corpib⁹ muscu
larũ. Ampli⁹.manifestuz ẽ nõ esse tot
stellas in celo quot sunt pulices z muscu
le. Cũ em̃ nota sit magnitudo celi z decla
ratũ sit vnãquãq; stellarũ fixarũ visibiliũ
z notabiliũ maioẽ eẽ tota terra. Mani
festũ ẽ muſculas z pulices numero excede
re stellas oẽs q̃re z oẽs animas hũanas.
Plato autez posuit aĩas hũanas creatas
eẽ ad numerũ stellarũ. Si dixerit q ĩ ali
qbus animab⁹ stat opinio platonis et pit
tagore vel in boĩbus solis. Jlla igitur so
la erunt vera aialia vtpote habẽtia aias
naturali aptitudine cõgruẽtes corpib⁹ su
is. ex anima em̃ humana et corpe brutali
nõ potest eẽ verus asinus aut verus leo z
ita de alijs. Erũt igr quedã animalia bru
talia vera z quedã falsa qõ ẽ dicere. Equi
veri equi z quidã nõ veri z de leonib⁹ sil'r

Manifestũ autẽ ẽ q trãslatio aiaz hu
manarũ ĩ corpora brutoz nihil omino hz
vtilitatẽ plurimã vo hz noxietatis. Si em̃
curreres p oẽs vias vtilitatẽ q̃ntũ ad ipas
aias nullã pb⁹ iuenies q nec sibi sapiẽtio
res aut meliores effici possũt q̃ eẽ i corpo
rib⁹ hũanis. imo p̃sus desipiunt ibi z in
docibiles sapiẽtie z honestatẽ oĩno effici
untur. Ad expiationẽ vo vel correctionẽ si
ue emẽdationẽ penit⁹ iutilis ẽ hmõi trãs
latio. Jmpossibile eĩ ẽ eas corrigi vel emẽ
dari in brutalibus corpibus. Qd si dixerit
q ex ordine diuine iusticie videlz ad penã
ꝓpter delicta sua trãsferũtur a nobilibus
corporibus hũanis z ignobiliora z vilio
ra et hoc ipm vanũ ẽ tã q penã hmõi nõ
sentiãt ipe vel alie q̃s met⁹ hmõi pene de
terrere potuit z arcere a sil'ib⁹ delictẽ. Jnu
tilis aũt ẽ mãifeste pena oĩs q̃ nec paciẽti
nec alijs pdesse pt talis ẽ autẽ oĩs pena in
cognoscibilis. Hec autem adeo icognosci
bilis est vt nec prophetis reuelata sit nec a
tantis prophetis potuerit inueniri. Qd si

dixerit qa a pittagore inuenta est Respō deo quia non est inuentum nisi vel sensu vel ratione irrefragabili vez eē declaratū ē nisi forte creatoꝛ reuelatōe fuerit oñsuꝫ Jn huiusmōi ei rebus opiniōes hominū nec mētiones ſꝫ ſomnia reputāda ſūt i certis ꝓbationib⁹ aut saltē verisimilibus finaliter approbate. Si vo dixerit qꝫ manichei inuenerūt hāc trāslationē reminisci debes i becilitatis z erroneitatis i pōꝛū z qualiter radicitus destructa ē p me in ꝑma ꝑte tractatus istius secta eoꝝ in quo apparet tibi euidēter qa positiones eoꝝ nō solū ipossibiles sunt. sed deliramēta sūt mente alienatoꝝ et fabule aniles q̄ꝓpꝛ nec dignū eas sigillatim et oēs destruere. Magis ei risu z derisione digne sunt q̄ꝫ disputatiōe Si vo dixerit qꝫ stat in solis coꝛpibus humanis huiusmodi trāslatio animarū humanarū vt manifestum ē qꝫ oīa animalia bꝛuta et ve animalia z ve bꝛuta sūt. Soli aūt homines nec veri sūt boies. nec vera animalia. imo equoce aialia dicūf et aīa hūana equoce dicef aīa ad aīas bꝛutoꝝ cū a ia bꝛutalis oīs ps sit ipi⁹ aialis bꝛuti. vt forma ipius atq; pfectio coꝛpis eiusdez et vt ita dixerim naturalis habitatrix coꝛporis eiusdē z coꝛpus bꝛutale habitaculū ipius aīa vo hūana ecōuerso. Uñ naturaliter hoc ē ex ipa creatiōe sua habeat eē extra iuxta positionē platonis z pittagoꝛi et sic in coꝛpe hūano tāq; hospes et aduena limitate hospitatiōis Amplius. Scóm hoc nobilissima species omnium animalium deesset vniuersitati animalium z qó est in ea velut caput. videlicet homo hoc aūt nō decuit creatoꝛē videlicet vt vniuersitatē animaliū relinqueret impfectā et tā enoꝛmiter detruncatā. imo decapitataꝫ vt aptius loquar. Si in oīa coꝛpa animaliū ē ista translatio animarū humanarū cur non z in coꝛpa planetarū. et deinde qualiter stabit ibi vt nō extendaf ista translatio in lapides aut metalla. Amplius. Cū coꝛpus humanū nō minus oꝛganicū sit naturaliter nec minoꝛ aptitudinis naturalis imo euidenter incompabiliter maioꝛis q̄ꝫ coꝛpis bꝛutoꝝ ad opationes multiplices q̄ manifeste apparet in sculpturis figurī et innumerabilib⁹ fabꝛicationibus z artificijs quō creatoꝛ non ꝓuidit hmōi coꝛpibus naturalē perfectionē eis congruentem z debitā vt est perfectio naturalis. Quia igr perfectio naturalis ꝑ̄ non habet esse naturaliter nisi in eo et cum eo cui⁹ ē naturalis pfectio aīas aūt hūanas vocam⁹ in hmōi perfectiones. q̄re anime hūane ꝑ modu⁊ quo anime hūane sunt nō habent esse naturaliter extra coꝛpoꝛa. Si igr extra coꝛpoꝛa create sūt per violentiaꝫ tm̄ sunt vel fuerunt in locis sue creationis q̄re z iniuste egit creatoꝛ cū eis cū fine culpa hmōi violentiā eis intulit. nullā ei culpam in ipa creatione sua vel ante suā creatioē cōtraxerūt z ipe desiderio incoꝛporādi nullomodo peccauerūt cum incoꝛporari eis naturali iure competeret z ipsum desideriū eiusdē naturale eisdē eēt et nullū naturale possit eē illicitū vel peccatum. Que igitur causa potuit esse creatoꝛis vt istos carceres coꝛpoꝛ tāte tenebꝛositatis at q̄ penalitatis cū ꝓtra iusticiā eiusdē manifestū sit hoc esse z in tantā ipārū animarū pniciē pittagoꝛe vo maioꝛ euidēter eē apparet ysania in translatiōe animaꝝ hūarū a coꝛpibus in coꝛpa. Jmpossibile em̄ ē vt hic naturali earū desiderio fiat vel etiam aliorū ipārū desiderio cum neutro modo rum hoc anime humane desideret et hoc apparet attestantibus eis q̄ desideria sua purissime cognoscunt quare necesse est vt fiat hoc per violentiam huius autem violentie nulla pꝛoꝛsus inueniri potest vtilitas. Sed z quomodo recoꝛdarentur tantarum mutationū et violentiaruꝫ circa le factarum.

Uoniam igitur ex hijs que pꝛeceſ-
q ferunt manifestū est tibi platonez et pittagoꝛem destruxisse in parte ista naturam animarū humanaruꝫ z si diligenter intēderis in hoc inuenies eos destruxisse omnes animas humanas et posuisse substantias angelicas spūales scōꝫ veritatez positionis sue creatas fuisse ante fabꝛicatio nem coꝛpoꝛum humanoꝛum non autem veras animas humanas q̄ꝫ hoc non patitur natura eoꝝ et inuenit erroꝛ eius in opinionem eoꝝ cacodemones quos vulgo dyabolos vocant de celo deiectos et ꝓpter delicta sua in coꝛpoꝛa humana velut in quosdaꝫ carceres detrusos sentiunt quare non effugerint platto atz pittagoꝛas. Sicut nec hū quos vltimo nominaui destructionem totius hūane speciei. Ueritas enim hnmane speciei est ex vera anima et ex vero coꝛpore exangelica quippe spirituali substācia in coꝛpe humano ipossibile ē esse verum hominē.

De hoc aũt qđ ꝺr a gbusdã substãcias hu iusmodi corpa bũana assumere vt homines appareat questionẽ hz nõ facile dissolubilẽ an assumãt hmõi corpa an nõ assumar et vtrũ assumptio ista sit talis ꝓiũctio q debeat dici vnio vl vniõ p quã vnũ fit illud vnũ an sit homo an alterius speciei ⁊ iterũ scõm errorẽ platonis quõ nõ obliuiscũtur angeli sancti ꝙ cognouerũt assumptionẽ corpoꝝ hmõi an ga min⁹ immergũtur corpibus q̃z anime nre ⁊ nec etiam vniũtur eis an etiã ob aliã causam pscrutabor in sequẽtibus in tractatu videlicz ꝺ huiusmodi substanciis.

Post hoc consequẽs erit de vniuer
p so inuestigare an habeat renouationẽ ⁊ vtrũ vnam vel multas. Et vtrũ fm partẽ vel fm totũ. Ubi etiã pscrutandũ erit de statu illo scz generationis et corruptiõis atz de morte ⁊ vita vtrũ pennes sint ⁊ nunq̃z habiture finem ⁊ de vita ipa vtrũ ꝑpetuo fluxura sit in morte an ꝑpetua fluxione stabilienda q̃q̃z ⁊ implẽda tñc quedã ꝓphecia xpianoꝝ q̃ ꝺr quia mors nõ erit amplius ꝙ ⁊ ipa lex sarracenoꝝ exꝑsse hz. Primũ igit ponã tibi opiniones antiquoꝝ horũ ẽ opinio astronomoꝝ ⁊ quorundã poetarũ ꝙ anno quez vocãt animũ virtutem fiat renouatio vniuersi et erunt oĩa sicut fuerũt in ipo ꝓncipio creationis vniuersi ⁊ currẽt oĩa secula eodẽ scõo anno q̃ recurrãt ꝓma ⁊ reuertẽtur res eedẽ ad secula sua q̃ fuerũt i aliꝭ seculis. Uerbi grã. Jdẽ plato. idẽ aristoteles. Jdẽ oẽs aliꝭ boies ita ꝙ reuertãt singuli ⁊ renascãtur i ordine suo eadẽ agẽtes eadẽ pacientes ꝓlus que vel egerũt vl passi sunt in tpibus suis ⁊ generaliter euentoẽs in oĩi pte mũdi idẽ erunt q ⁊ ꝑcesserũt ⁊ ista renouatio nõ est nisi reuersio omnium rerũ nõ solum ad statũ suuz ꝓstinum sed etiã ad oẽs cursus suos actiones scientiã et passiones ⁊ alios euẽtus. Annꝰ aũt iste vt eis vt visum est ꝓtinet. xxxvj. milia annorũ ⁊ hoc ẽ quoniã scõm ꝓbationem ptolomei vnaq̃z stellarũ fixaruz mouet singulis centum annis vno gradu quare quoniã circulus celi nõ cõtinet nisi trecentos ⁊ sexaginta gradus. Unaquez stella id ẽ descriptionẽ totius circuli celi in tot cẽtenarijs annoz quot gradꝰ ꝓtinet celi circulus quare in trecentis sexaginta cẽtenarijs annorũ. Trecenti vo sexaginta centenarij annorum. xxxvj. milia annorũ sunt. Annus igr magnus stellarũ fixarum. ⁊ xxxvj. milia continet annorũ. De planetis vo septẽ id ipm sentiunt qz eodem nũero annorum ad statum suũ ꝓmitiuum absq; vlla diuersitate reuertẽtur. Predictũ igr spacium annorum annus ẽ renouationis totius celi ⁊ reuersionis oĩm motuum suoꝝ ꝓncipium. Mundus vo nature id est generationis ⁊ corruptionis q ꝓtinetur infra circulum linee ꝓpter quod et mũdus sublimaris ꝺicitur quoniã fm opinionẽ eorũ mundum supiorem ac celestẽ tanq̃z ducez suum ⁊ causam motuum et mutationum suarum munduz supiorẽ siue celestẽ sequitur necessario reuertetur fm se totuz et sua oĩa ad suum ꝓmitiuum statum. et hoc est idẽ ꝺicere ꝙ omnes idem ꝓlus homines ⁊ ad minicula oĩa et cetera cuncta q̃ mundus iste sublimaris ꝓtinet regnabunt seu reparabuntur eadez ⁊ sequuntur postmodum per similes celi renouationes eedem et corruptiones habende generationesq; alij euentus oĩes donec cõpleatur iteruz mundus et ꝑfcm̃tus annorum. xxxvj. miliũm post illius autem completionẽ fiet iteratio similis et ita in infinitum. Et quoniã de huiusmõi hominibus alij posuerũt mũdum eternum. alij vo creatuz tpe et necessitate coacti sunt quidã eorum ponere infinitas iam renouationes huiusmodi ꝑcessisse et infinitas subfuturas esse. alij vero infinitas quidem futuras esse nõ autez ꝑteriisse hoc eñ ꝓhibet mundi nouitas ⁊ inceptio. Debes autez scire qz sunt q ꝺicunt annum istum magnuz q ⁊ mundanus ꝺicitur. xl. milium annoꝝ spacium ꝓtinere ⁊ credo qz hoc ẽ forsitan ꝓpter diuersitatem reuersionis. vij. planetarũ. Quid autẽ veritas de hijs habeat facile ẽ tibi videre cũ noti sint motus planetarũ ⁊ facile inuenibiles ad oẽz tpis quãtitatẽ. Nõ refert aũt q̃ntũ ad intentionẽ ꝑsentis tractatus.

Tqm̃ magni reputati sunt q hoc
e ꝺixerũt. Cõueniẽs ẽ vt acgratur tibi veritas ⁊ certitudo sup hijs neleui rõcinatiõe ⁊ debili ꝓtradictiõe ꝺissentire videar ab opiniõe tãtorũ. Primũ igr decet vt audias causas q̃ eos i hãc sentẽciã vel iduxerũt vel iducere potuerũt ⁊ iaz tetigi tibi vnã ex hijs videlz celestẽ ducatũ siue mõi supioꝝ ꝓncipatũ ⁊ trãslatitatẽ quã posuerũt ei sup istũ iferioꝝ scz sublimarẽ.

Ex quo visum ē eis q̄ inceptio rerū generaliū ⁊ corruptibiliū sit ex inceptione motus celestis et pgressus ex pgressione q̄re reuersio ex reuersione. iteratio ex iteratione. ⁊ ppter hoc iterari continget motū celestem totiēs ⁊ res inferiores generabiles et corruptibiles et hoc legisti apud libros iudicū astronomicoꝝ hac decausa posuerunt mutationes magnas in mūdo inferiori iuxta dispositiones stellarū ⁊ luminariū ⁊ iam noiaui tibi mutatiōes magnas qualis fuit corruptio generis hūani vere vniuersalis p diluuiū vniuersale ⁊ reparatio eiusdē p paucos qui ab eodez diluuio euaserūt. Similiter magnas mutationes intelligo mutationes legū ⁊ sectarū atq̄ magnoꝝ regnoꝝ. Secūda causa que eos ad hoc inducere potuit ipa circulatio que oñi anno pfingit oñi ei anno reuertūtur quattuor vicissitudines tempoꝝ iuxta quadrātes circuli solaris hoc ē circuli signorū Ea aūt vicissitudine sunt ver estas autumnus et yems. Sic̄ attenderūt circulatiōes in rebus q̄ fiūt in sublimi quales sunt pluuie grandines niues roꝛes ⁊ cetere huiusmōi quoꝝ omniū ga videbant circulares renouationes estimanerunt ga vniuerso sublimari esset ⁊ renouatio vniuersalis et annꝰ ei appꝛopatus in cuiꝰ cōpletione totaliter reuerterēt ad suū iniciū. Si em̄ ptibus pticulares renouatiōes sint ⁊ anni suarū renouationū p pgruētia naturaꝝ suarum conueniens est et vt sit vniuerso vniuersalis renouatio ⁊ annus renouatiōis congruēs vniuersitati sue. Tercia ratio videt illa fuisse. Certū ei ē multa genera animaliū vtutē inseipis renouatiuaꝝ. Sicut manifestū est de serpente q̄ vocat tyrus q̄ semetipz renouat ⁊ a senectute sua reiuuenescit. sicut alibi didicisti. Similit aquile ancipitres ⁊ de ceruis idē dicit ⁊ vegetabilia q̄ singulis annis veteresc̄t singulis annis renouāt ⁊ reiuuenesc̄t. De aue aūt fenice fortassis hz questionē. Uextū q̄ntū mō mihi occurrit vtilimiliꝰ videt q̄ auis hec magt intēdat renouationē suā q̄z mortē totū em̄ q̄ facit pburēdo seipaz natura moūcte facit natura aūt nō mouet subiectū pprīū in destructionē suipi quare magis videt renouatio fenicis p huiusmōi cōbustionem fieri q̄z generatio noui fenicis Inuenitūtur ei mlta alia vim renouatiuā et reuersiuā in semetipis habētia. Quāto fortius igr̄ vniuersū vel vtute sua renouabile vel aliena dico q̄ ppter tyrū cuiꝰ vtus nō ē renouatiua solūmō ipius. imo etiaꝫ alioꝝ q̄ nobiles mulieres doctibus medias se nosse multocies ostenderūt. Quarta ratio ē cui oēs pfenciūt sicut dic̄ Aristoteles ga vtus itellectiua in animalibus ⁊ plantis restaurat q̄ deperit ō indiuiduo vtus vo generatiua q̄ depit de specie. et adiecit ga vtus nutritiua cōseruatiua est indiuiduoꝝ generatiua vo speciez facit igr̄ vis generatiua qō potest videlz qō nō potest renouare indiuidua in seipis renouat ea in alijs. Quia igr̄ nulla vtilitas ē in generatione nouoꝝ indiuiduoꝝ cū eque bona sint q̄ corrūpunt̄ et simplr̄ mala sit corruptio boni. Manifestū videt supua cuā esse generationē indiuiduoꝝ in semet ipis. post q̄z vis generatiua aliud nō intendit q̄z pseruationē specierū multo melius esset nature vtus renouatiua q̄z generatiua q̄m p eā et malū corruptiōis tolleretur ab indiuiduis ⁊ bonū pseruatiōis pueniret eisdē ⁊ pseruationis specierū nihil pernitus deperiret. ipi aūt testant q̄m natura intēdit nō solū in bonū sz etiā in optimuz q̄ ē ei possibile. Quare natura vniuersal intēdit ad renouationē vniuersi quantuz ei possibile ē q̄m nō est stabile vniuersum cuiꝰ ptes generabiles et corruptibiles sūt intēdit renouationē eius p successiones et reductiones ad statū p̄mittiū ⁊ q̄m in eo stare nō potest ppter causam p̄dictā necesse ē ipm corrūpi in ptibus suis corpalibus q̄re vel nō stabit oīno scilicet residens in nō eē vl renouabitur status eius ⁊ q̄ nullus eius status stabilis nec possibile ē q̄n oñino recedat in nō eē necesse ē vt sint ei renouationes absq̄ nūero et fine. Quinta ratio. Amplius. In vegetabilibꝰ que singulis annis renascuntur ⁊ postmodū corrūpuntur verisile ē illa corrūpi in ea ex q̄bus cōposita fuerūt. Si em̄ ꝓpositū resolui tur in ea ex q̄bus ꝓpositū nō erat vtius in illa q̄z in alia. et q̄re potius in quodā in q̄bus nō ē ꝓpositū q̄z i quis alia buiusmōi. Amplius. quō resoluetur compositū in ptes ex q̄bus nō ē cōpositum vt homo in animam ⁊ corpus ex q̄bus non ē aggregatus q̄re triticuz qō hoc anno comeditur resoluetur in ea ex q̄bus ꝓpositū est et ppter hoc si fiat generatio ex eisdez generabitur idē triticū ex eisdē em̄ nō dz esse nisi idē quare idem triticū erit pfectū et

quenti anno ⁊ eodem modo se hz de fructibus. quare ꝓsequenter et de aialibus quo generanť ⁊ corrũpuntur suo tpe eadem re generanť. Jam autem declaratũ est in disciplinalibus sanctis et ꝓpositis quodcũq; numeris possibile ẽ inuenire taz minimũ q̃z maximũ numerantẽ illos quare possibile erit inuenire spaciuz tpis quo fiat omniũ hmõi regenerabilium re generatio. Hec aũt dico q: quedam vna ⁊ eadem die generanť ⁊ corrũpuntur que dam vno mense quedã pluribus ⁊ quedã pluribus cẽtenarijs annoz seculis. Sicut coꝛuus ⁊ coꝛnix ꝓut supra audiuisti ⁊ multe alie diuersitates iueniunť in hmõi ꝗre notis omnibus hmõi temporibz ⁊ tempoꝛuz numerus facile ẽ inuenire qõ dixi exercitať in talibus vicz tpus in quo fiat omniũ hmõi regeneratio qõ tempꝰ siue sit vt predictũ est. siue maius siue minus non refert quantũ ad opinionẽ istaz. Necesse ẽ vt generatio siue coꝛruptio extendanť in infinitũ aut vt stent aut vt reuertanť et quasi reincipiãt cursũ suum. Qđ autẽ extendanť in infinitũ impossibile videtur eẽ cum iam stabilitus sit status causaz quare quẽadmodum non ꝓlingit causas efficiẽtes ascẽdere infinitũ Sic neq; descendere qꝫ est dicere vt a. generet b. et b. generet c. et hoc finẽ non habeat. Qđ aũt non stet generatio in aliquibus indiuiduis inde manifestũ videtur. Illa eñ in quibus staret eẽnt in infinituz stabiltoꝛa atz foꝛtioꝛa eis a quibus generata eẽnt q̃re effectus eẽt foꝛtioꝛ causa sua atz stabilioꝛ hoc autẽ non est possibile cũ effectus permodũ quo est effectꝰ totũ qõ habet a causa sua recipiat. Recipere aũt ipm maius a causa sua quã ipa causa habeat impossibile ẽ. quare non ẽ possibile vt stent generatio et coꝛruptio in aligbus indiuiduis nec possibile ẽ eos currere ī infinitum. Recurrẽt igr ⁊ reincipiẽt cursum suum vel resoluẽtur omnia coꝛruptibilia in nihilũ. Qđ si dixerit qꝫ non ẽ necesse qꝫ generata sunt fiat ista resolutio tũc nõ effugit quin reincipiat generatio si generatio scõm naturam ẽ. Causa eñ generationis efficiens eadẽ est que ⁊ a ꝓncipio siue causa ista intelligať motus celoz siue natura aut virtus alia siue crearoꝛ ipse sublimis et celestis. Potuit et eos mouere ad hunc erroꝛem fictio vel narratio poetarum in quoz liberis inueniunť aliqua huiusmodi.

Est hec igitur per oꝛdinem rñde
p bo rõnibus istis ⁊ dicam qꝛ iaz fe
ci te scire quia motus celestis intẽ
tio non extendit neq; in ꝑticularia qꝛ neq; ipe pater. Socrates intendebat generare socratẽ cum daret operã generationi Quanto foꝛtius igr celum vel virtus celestis non intendit in ꝑticularia vel indiuidua singulariter ⁊ si concessum fuerit eis qꝫ virtus celestis causa sit efficiẽs omniũ generationũ et coꝛruptionũ que fiant in mundo sublimari quam q̃z de hoc multa in ꝓcedentibus audierť. Quare nõ est intentio motus celestis vt generenť neq; possibile est hoc vllo modoꝛ vtuti celesti cuz animaz humanaz creatio et coꝛpoꝛũ humanoz fabricatio ipoꝛũq; ad inuicẽ coniunctaz opatiões sint. Soli omnipotẽti creatoꝛi possibiles q̃re per interẽptionem positiõis illi⁹ astronomice dissoluit ratio illa ꝓma eoꝛũ. In sequẽtibus aũt destruã radicitus ⁊ positiõz eoz ⁊ ratiõz istam et ostendã multis vijs reuersionẽ istoꝛ et renouationẽ nullo modoꝛ eẽ possibilẽ De nouitate ẏo huius mũdi superioris ꝛmo ⁊ totius vniuersi iã satisfactũ ẽ tibi ⁊ acqsita certitudo postq̃z nõ est vlla relicta tibi dubitatio. Scõe ẏo rationi cuius radix ẽ circulatio que videť esse in rebus q̃ secũtur motũ solis. Rñdeo qa errant de ipsa circulatõe non eñ est circulatõ nisi ab eo dẽ numero in idipm. Non aũt ita ẽ in rebus de qbus exẽmpla ponũt. Non eñ ẽ ab eadẽ hyeme ad eãdez reuersio nec ab eodem vere ad idipm nec ab eadem pluuia ad pluuiã et sic de alijs. Que igiť iste mutationes sunt ex quibusdã in alio numero et ex illis iterũ in alia. Dico hoc esse extensionẽ ꝛm rectuz cũ in eis sit inuenire ꝓncipium ⁊ finẽ diuersa numero penitus ecõtrario aũt se habet in circulatiõe. Tercie vero rationi quã de virtute renouatiua quoꝛundã animalium inducunt ⁊ per hoc qõ est in aliquib⁹ ptibus vniuersi generabilis et coꝛruptibilis nituntur eam extendere in vniuersum illud. Rñdeo qa virtus hmõi in pauciſſimis est partibus. vniuersi. Et quia multũ distat inter renouationem hmõi et regenerationẽ ipsi vero non ponunť renouatiões vniuersi renouationes inq̃z que sunt a vetustate sed regeneratiões que sunt a coꝛruptione et

resurrectiões que sunt a morte ꝺ qb⁹ manifestū ē ꝙ nec vniuerso generabili ⁊ corruptibili possibile est nec aliter parti ipius Nulla em̄ ē oino creatura q̄ possit generare se vel regenerare post corruptionē suā vel resuscitare se a morte sua. Ad hoc aūt ꝙ dicūt quia melior ēt in indiuiduis generabilibus ⁊tus renouatiua quā generatiua. Rñdeo quia necesse ē corrumpi et mori multa ex generabilibus ꝓpter conseruationē aliorū. sicut de frugibus et fructibus manifestū est et de animalib⁹ omnibus quibus alia nutriunt in qbus omnibus non hz locū renouatio sed magis regeneratio ⁊ resuscitatio. Cōmestiõe em̄ hmōi animalia corrumpuntur et morit̄ur. Similiter ⁊ plante multis modis pereunt ꝓpter cōseruationē hominū ⁊ quorundaz alioꝝ animaliū combustione sc̄z et dissecatiõe multiplici. Quare vis renouatiua hmōi vel non habet locū q̄ntum ad vtilitatem vniuersi vel in perniciē cederet vniuersi. si eius ēēt fortitudinis ⁊ esum ⁊ alios vsus necessitat̄ ab animalib⁹ prohiberet. De eo vero ꝙ dicunt quia vtilior vis hmōi renouatiua qua ⁊ cōseruarent̄ species simul et indiuidua Jam respōsuz est per hoc eadem cū ex eis manifestū sit conseruationē multoꝝ indiuiduorum destructionē esse ⁊ multoꝝ alioꝝ indiuiduorum melioꝝ atz nobilioꝝ et etiā humane speciei per quā alie species generabiliū ⁊ corruptibiliū create ēē videntur. Scito aūt quia bonitas creatoris non intendit in conseruationē speciei humane q̄ntum ad vitam p̄sentem tm̄. quēadmodū hoim hmōi vanitas sōniauit. ymo intendit eā transferre in vitam alterā que futura ē p⁹ istam que est vita beata ⁊ vita glorie vita q̄z eterna rectissime noīatur. Nec data est ab eodem vis generatiua hmōi speciei indiuiduis ꝓpter conseruationē eius hmōi ymo ꝓpter ipsa indiuidua generata ⁊ sic qbus creator optimus ꝑ nominatā gloriam intēdit singillatim ⁊ singulariter q̄ntum ē de largitate ineffabili beneficentie sue quāq̄z propter causas multas ⁊ impedimēta multiplicia m̄lta eoꝝ eā mīme assequuntur. Sicut doceberis in sequētib⁹ Et attende quia in ista respōsione etiam quarta ratio dissoluta est. Quinte ꝟo rationi qua nituntur astruere eadem oīa regenerari et singulis annis fruges ⁊ fructus p̄rimo precedentis anni eosdem numero reminiscere ac reuerti. Respondeo quia intollerabiliter erant ⁊ q̄z falluz impossibile supponunt dicentes. Unumqꝺq̄z resolubiliū in ea ex quibus est solumodo posse resolui. licet verum sit vnumqꝺq̄z compositum in ea ex quibus est immediate compositum p̄ma sui resolutione resolui tamen possibile est secunda ⁊ tercia et q̄libet alia resolutione in alia ipsum resolui Uerbi gratia Corpus humanum in mēbra ex quibus est necesse est p̄ma resolutione resolui siue diuidi et omne aliō totum integrale. Ueruntamē nullatenus necesse est corpus humanū in semina maris et femine resolui p̄ma resolutiõe sua neq̄z forsitan vlla et hoc est quoniā virtus resoluens vel dat materie resolubili formam sibi similem vel p̄parat ipsam ad huiusmodi formā propter hoc in res non solum alterius spēi. Sed etiam alterius speciei generis seu diuersoꝝ generum resoluuntur plerumq̄z composita. Cū enim ignis ligna resoluit in alia resoluunt̄ q̄z si illa aqua resolueret. quēadmodum sit ⁊ econtrario virtute ignis alia generantur ex eis q̄z si virtute aque resoluerentur. Simil⁹ et cum materialis siccitas fortis ea resoluit generat̄ ex eis putredo puluerulēta. cum vero innaturalis humiditas ea resoluit generant̄ ex eis vermes ⁊ quidam chorēdones vocantur. Manifestum est quia neq̄z ex huiusmodi puluerib⁹ neq̄z ex huiusmodi vermibus ligna composita sunt. Sūma aūt huiusmodi ratiocinationis hec est quia resoluens nō semper intendit resoluere in ea ex quibus facta ē compositio ymo sepissime noua generare et insuper p̄ter intētionē resolutis generantur noua sicut vides in proposito exemplo. Non enim innaturalis humiditas generationē vermium. Sed alia virtus se ingerit que p̄paratam ad hoc materiā inuenies ꝟmes ex ea gignit Sexte ꝟo rationi rñdeo quia generatiõz habēt vltimā indiuidua humane speciei in vltima generatiõe sua quā generatiõz et resurrectionē lex christianoꝝ nominat stabilentur fixione perpetua ita ꝙ mors non erit amplius apud ea neq̄z etiam alibi. De indiuiduis vero aliarum speciērū animaliuz nec doctrina eorum nec phia determinat quicq̄z. Uerum mihi simile ē vt ea que ꝓpter esum vel propter alium vsum hominū et creantur et sunt cessare

debeant cessante causa iporum. Uita em illa hominū impossibile ē vt indigeat huiusmodi adiutorijs tunc cessabit etiaz cursus generationis z ipa vis generatiua cessabit in hominibus. Non em erit necessarium vt per eā conseruetur humana spes cum immortalitate firmissima ex tunc cōseruanda indiuidua quorum conseruationē manifestum ē speciē confuari. Quapropter dico limitatā esse vim generatiuā rum et ppter hoc determinatum esse numerum indiuiduoz humane specici eoqz completo consumandā esse et finiendaz generationem hominū ita vt nullus vlterius generetur. Debes autē reminisci gaiuita postqz futura est eorum que dixi in destructiōe erroris qui continetur in lege sarracenorum. Ibi enim patefeci tibi pbationib⁹ certissimis cessare omino ex necessitate in alterius vite felicitate vim generatiuam z quantum ad fructum prolis et quantū ad voluptatem et quia felicitas illa delicias escarum z pati potest q̄ re nec extendetur in infinitum generatio nec ad suum recurret initiū vt nascantur z regenerant iterum p̄mi homines.

Nota totuz copulū contra ponentes magnum annum

Ostēsis autem responsum ē rationibus erroneoz hmōi conueniēs p est vt adducam tibi pbationes pqs acquirat tibi certitudo veritatis in rebus tam longe vt videtur a cōsuetudine hominū et inuentu causa difficilibus raz necessarijs vere ac nobilis philozophie p scrutationē intendentibus et hoc faciam si deus voluerit. Dico igitur in p̄mis qa ista iteratio siue circulatio quam ponunt in primis superuacua omnino ē et inutil'. Si enim non fluit in finem aliquē qui sit post eum. hoc est in statum nobiliorē. sed fluit solummodo nec iteruz fluat fluit ex necessitate sine causa cum ipsa sibi eē causa non possit. Quapropter inutiliter z superuacue Auplius. si idem per omnia est cursus eius qui est et recursus quem z ipsi ponūt et nullum meliorem recursus eiusdem q̄ cursus et omino nihil addēs vel ipsi ee vel bonitati eiusdem. Inutilis igr est omni modo repetitio ipius quem admodum vides de oronibus repetitis et nugatorijs. Uñ et nugationem z incōueniens etiam ipi sophiste reputant.

Amp̄. fm eos creator est sicut stultissim⁹ edificator qui totū qđ edificauit dstruit z postmodum reedificauit idipm et hoc infinicies et nec melius z nec pulchrius nec stabilius et omnino nihil addēs vel opatione vel modo. quis enim non reputaret hmōi edificatorem stultissimū. sic autem est fm eos et de creatore sapientissimo et optimo q̄ quicqd edificat per generatiōz in rebus hmōi destruit per corruptionez et postmodū reedificat per generationez per omnem modum rediens in idipm. q̄ igitur hmōi stultitia nec in operatorib⁹ hominibus inueniri potest quanto fortiꝰ creator sapientissimus incōparabiliter lōgius erit ab ea. Pone igr q̄ ipe scīm vnū p̄enoiati temporis edificet absqz vlla additione vt dixi. Indubitāter est ponere illum stultissimū edificatorem z insanissimum operatorem. Amp̄. fm hunc modum vltime generatiōis homines vel generabunt vel non generabunt. Si nō generabunt stabit igitur in illis cursus generationis absqz extensiōe et recuruatiōe. Jā autē posuerūt ptrariū. Si āt generabunt aut igr generabūt prio p̄cedētes se hoc ē patres suos et matres et illos vel viuos vel mortuos quoz vtrunqz impossibile. Uiuos em generari impossibile manifestum est cū iam generati sint z in hoc permaneant. Mortuos autē regenerare vel resuscitare opus nature non pōt esse.

Amp̄. si generent parētes suos. hoc est patres et matres erit igr vnusquisqz eorum pater aut mater alicui⁹ ex parentib⁹ suis quare erit vnusquisqz auus suiipius. Maius autē inconueniens ē si generent antiquiores se q̄ sint ipi parentes eorum z propter hoc longe maius inconueniēs est si auuos et iterum pauos et ita donec veniatur ad p̄mitiuos. Maximū autem inconueniēs est in hijs dicere q̄ generēt p genitores suos p̄cedentes eos multis mitibus generationū z tanto maius inconueniens q̄nto plnribus. Amp̄. isti erronei non effugiunt circulū causarum in eodē genere causaz. Pater em est causa filij efficiens z auus causa patris similiter efficiens et generaliter generās generati q̄re si circulentur generatiōes z circulabūtur z cause. Jam aūt destructa est p me in p̄mo tractatu totius p̄mi sapialis ac diuinalis magisterij. q est de p̄mo principio circulatio ista causaz z infinitas. Amp̄.

ſi ꝓpter hoc recipiant iſte generationes ⁊ corruptiones quia recipiet motus celeſtis anno hmõi completo ⁊ reuertent̃ eedem. Reuertent̃ igr diuerſe numero q̃ motus diuerſus numero. Jdẽptitas vo ſm ſpeciez nõ eſt cauſa ydẽptitatis ſm numerum aliogn omnia que ſpẽ eadẽ ſunt erunt ⁊ numero eadẽ. Qd ſi dixerit motꝰ non eẽ diuerſos numero qm̃ ab eiſdẽ ſcz inicijs et per eadẽ eoſdem ſcz circulos et ad finem ſcz eundẽ ſegtur ex neceſſitate vt celi ſtellativl' ſupioꝝ nõ ſit infinita reuolutio numero ⁊ ꝙ eiꝰ hodierna reſolutio ſit eadẽ que craſtina ⁊ ſic de alijs Similr ſe habet de reuolutiõe ſolis ⁊ lune ⁊ eodẽmodo de anno qm̃ non erit niſi vnus annꝰ ſz repetitus. Quapropter ſequetur ⁊ de die ꝙ non ſit niſi vnus ipi autẽ iam poſuerũt triginta ſex milia annoꝝ vel amplius ꝓtineri in anno mundano ſeu vtente. Ex hijs autẽ ſequitur eandez diem eſſe nubiloſaz et ſerenã ⁊ alia innumerabilia hmõi ⁊ annũ non habere partes niſi horas cũ annus non cõtineat niſi diẽ vnum Sequit̃ur ex hoc reſurrectio dierũ poſtq̃ ꝓterierũt et horarum. Simil'r et motuum horum autẽ omniũ facilis eſt deſtructio. Ut em̃ redeat tempꝰ idẽ numero qõ ãbũt non eſt ponere in die qn neceſſe ſit ponere i hora vnaq̃q̃. Si em̃ dies reuertitur tota et vnaquaq̃ illius hora quare qm̃ iſta reuerſio circularis per naturam ẽ in motu ⁊ in tpe cum eiuſdem ꝓpius nature ſit tempus cũ vnaquaq̃ partiũ ſuaꝝ erit ſimil' reuerſio nõ in vnaquaq̃ horaꝝ ſz eẽ in vnaq̃q̃ partiũ cuiuſcunq̃ illaꝝ q̃ re nec illam horã continget ꝓterire nec partem ipius aliquã. Si em̃ ꝓteriret ps aliqua medietas eius vel reuerteret poſt ꝓteritionem ſuã vel non reuerteret. Si reuerteret g̃ nõ eẽt alia medietas illiꝰ. ſed eadẽ repetita et eodẽmodo ſe hr̃et de medietate ipius repetite ⁊ ita i infinitũ. Quare impoſſibile eẽt aliqd de tpe ꝓterire impoſſibile eẽt ptẽ aliquã tps hr̃e. Jſta igit opinio deſtruit tpus. Quapropter ⁊ motũ. Amp̃. ſi melioꝝ eẽt generatio anni ſeqntis mundani q̃ ꝓcedentis. Uerifimile eſt vt ⁊ tercij anni q̃ ſecundi q̃re finem haberẽt iſte generatioes. cũ ex nulla creatura diſtet i infinitũ ab optimo ſtatu ſuo

Manifeſtũ eſt quia ꝑ meliorationes finitas pueniet ad illud hoc autẽ eſt finis vnuſcuiuſq̃ nature vicz vt ſit optimo ſtatu ſuo quare ſi ſecula illuc peruẽtura ſint quieſcent ibidẽ naturaliter Completa em̃ intentione nature ⁊ acquiſitio fine quẽ tendit impoſſibile ẽ quin moueret vlterꝰ Si em̃ moueret vlterius moueret duobꝰ motibus contrarijs vicz ad finẽ ⁊ a fine qꝰ eſt dicere ad optimũ ſui ſtatum ⁊ perfectionem ⁊ ab ipſo. Qd ſi dixerit quia ꝓpter inſtabilitatẽ ſuam id eſt defectibilitatẽ ſuam ſecula non poſſunt ſtare in aliquo ſtatu aut intelligit qꝰ defectibilitas moueat ipa aut intelligit qꝰ aliud. Dico igr qõ ſermo iſte defectibilitatẽ erroneus ẽ. Si em̃ defectibilitas moueret ea nõ moueret eã niſi ad non eẽ non eſſe autem nõ eſt finis quẽ aliqua natura intendat vel querat qꝰ nec aliquid eſt ipz non eſſe. Preterea nulla natura intendit in deſtructionẽ ꝓpria ſubiecti. Si vero intellexit qa ꝓpter defectibilitatẽ ſuam paciunt violentiã alicuius vel agentiũ aliquoꝝ que vel deſtruit illa vel tranſmutat in alia ſecula erũt igitr ꝓtraria illis cum nõ agant niſi contraria inuicem ⁊ hz iſte ſermo inuolutiões multas et dubietates et ꝓſecutio eius ꝓpter tatẽ vicz an ipſa ſecula ſe deſtruũt an vnũ aliud ſicut manifeſtũ eſt generatiões florum in vegetabilibꝰ ⁊ cadere eos per ſucceſſiones fructuũ fructus vero deſtrui eius hominũ vel alioꝝ animaliũ. Sili'r et alia multa pereũt mutua inuicẽ deuoratione. Amp̃. in numera pereũt peſte fame clade boues vero morbis gladijs ⁊ alijs modis pene in numer̃. Depluuijs vero niuibus grandinibꝰ ⁊ alijs generalibus et corruptibilibus. Manifeſtũ eſt qui bus mõis et qualiter deſtruant et qualiter generent̃. Manifeſtũ eſt igr qꝰ ſm opinionẽ iſtoꝝ oĩa reſurgũt vicz ⁊ nues et pluuie et cetera oĩa que ꝓnoiata ſunt ⁊ qõ ſeculũ vnumqõq̃ in generabilibꝰ et corruptibilibus ſuis deſtruit ſe qꝫ queda partes ad inuicẽ ſe deſtruunt ⁊ verum eſt. Jtem qõ quedam ſe inuicẽ generent ſicut animalia ex ſe inuicem generant Quare manifeſtum ẽ qꝰ ſecula rerũ generabiliuꝫ ſe inuicem deſtruũt ⁊ ſe inuicem cõſeruent predictis mõis. Uerum nõ eſt in natura vel virtute alicuius eoꝝ vt ſemetipm reducat ad ſtatum ſuũ primitiuũ. Jam autẽ patefactum eſt tibi quia nec hoc habet motus celeſtis quoniam non intẽdit in particularia determinate ⁊ ꝑticulariter. Nec etiam aliquis operatur hoc modo intẽ-

dit preter solum creatorem benedictum q̄ videt vnumq̄q; particulariū futurorum quēadmodum vnumquodq; presentiuz sicut alibi didicisti. Alij autez operatiōes exceptis substantijs abstractis nihil vidēt de particularibus futuris que operaturi sunt sicut manifestū est tibi. q̄ pater socratez sin gulariter et determinate. Similr nec edifi cator non intendit istam domū edificare nec soluz intendit generationē huius nu mero floris aut hmōi pomi z adhūc mo dum se habet de alijs operatorib⁹ Quare manifestum ē q̄ virtus celestis non est determinate intendēs in generationē ho minum vel quorūcunq; animaliū et p pter hoc nec in generationē hanc vel secū li hmōi. Amp. virtus que intendit ge nerationes seculoz z efficit eas aut inten dit esse particulariū generatoz ppter esse eorum aut intendit illud ppter conserua tionem seculoz. Q̄ si intēdit esse particu lariū ppter hoc vt ipsa sint. Non inten dit igitur destructionē illorum. quare de structio eorum ē a casu quantū ad inten tionem ipsius cum sit p̄ter illum z insuper cū intendit eē eorum ex necessitate quan tum in ipo est vt phibens non eē eorum qua propter et destructionē. Q̄ si dixerit q̄ reuera intendit eē eoz. s. put conuenit et patitur natura eoz natura vero eorum id est naturalis infirmitas non patitur ea eē nisi ad modicum sicut dicit Aristoteles q̄ singularia minume esse poterāt ppt̄ lō ge a p̄ncipio distare Intentio igr̄ isti⁹ ho minis est q̄ intendit esse hmōi particula rium ad breue z modicū quia vero non ē minus malum non eē q̄ sit bonum esse quia non minus nocet q̄ illud p̄sit z in super ipsum non esse maius est cum in tendatur in trigintasex milia annorum ipm vero esse ad plus in paucos annos quō operatur tam modicū bonum z nō phibet tanto maius malum Ampli⁹ vel erit resurrectio mortuoz hominū vni uersalis vel non erit. Si erit Impossibile autem est vt corpora hominū sint nume ro infinita sicut alibi didicisti. Non erunt autem plures anime q̄z corpora aut ecō uerso. Erunt anime finite numero. Com pleto igitur illo numero stabit creatio ea rum z ppter hoc generatio hominū. Si vero non erit resurrectio hominū et gene ratio humanoz corporū erunt igitur aiē ociose ppetuo fm vires suas per q̄s ope rantur in corpe z ita pene superuacue et p̄sus inutiles erunt vires ille cū non sint vtiles nisi ad valde modicū vicz ad breue illō tpis q̄ anime sunt in corpib⁹ q̄ est q̄ si nihil ad compationē perpetue ociositā tis in qua erunt cū anime solute erunt a corporibus suis q̄re modis omnib⁹ neces se est stare creationē animaz z generatio nem hominū z ppter hoc omnē genera tionez que ē ppter illam nisi forsitan alia appeteret vtilitas aliaz generationū.

Amp. si circulus eēt in generatiōib⁹ z seculis ita vt eadē omnia reuerterent eā dem in q̄z numero fieret ex necessitate re surrectio z generatio omniū non solū ge nerabiliū substantiarū z corruptibiliū sz omniū accidentiū ipoz hoc est oim q̄ntī tatum z qualitatū hoc autem ē inconue niens q̄ nemo adhuc dicere ausus est vicz vt eedem oēs substantie eadēq; oīa accidentia numero reuertant. Tūc enim z ipa eadem moz resurgeret z eedē cor ruptiōes generent hoc aūt fieri non pos set pervim generatiuā quā diximus cu m manifestū sit rerū innumerabiles omino non habere illā. Per hanc etiaz viam ne cesse habēt cōfiteri easdē aquas numero singulis annis reuerti per alueos fluuio rum q̄re nec stillam vnā aquarum posse vllo mō vel retineri vel alit impediri q̄n regenerent et reuertant in anno seq̄nti. Ne mo āt dubitari potest q̄n per multos an nos aliq̄d aque saluari posset in vase vi treo vel alterusmōi. Quare impossibile ē fieri renouatiōes omniū aquarum sin gulis annis. Amp. fm hoc eosdez pa nes comederem⁹ easdē aquas biberem⁹ eadem vina biberem⁹ singulis annis Et de alijs quibus ad esum vtimur simil̄r se hre oporteret hijdē etiam capilli renascerē tur in nobis. Que oīa etiaz manifestū est eē impossibilia. Cū manifestū sit capillos ó tātos fuari posse donec in eadē magni tudine sint alij generati Q̄ si dixerit quia non de pnbus capilloz sed de totalitate intelligendū est totū vicz quia cuz capilli vel pili ad eaz magnitudinē puenerint vt vltra in eo cuius sunt partes crescere non debeāt tunc regenerabūt z non añ. Et eo dēmodo se hz de pilis lana cornib⁹ et de alijs supfluitatib⁹ animaliū. Sermo iste multis modis apparet eē erroneus. Pri-

mum ga vel erit finis vniuersalis omniū hmōi quēadmodū ipi ponūt reiceptiōz vniuersalē aut deducēt paulatim vnūqō qz ad finē suum. Qℓ si fuerit finis vniuersalis oim ꝛ postmodū statim reinceptio necesse ē vt fiat hoc altero duoz modoz viczvt subito vel per successiōes sicut facte fuerunt ipe regenerationes. Qℓ si subito habebunt igit ꝛ ancipitres ꝛ agle ꝛ alie aues que renouāt plumas suas tot paria plumaz simul quot mutationes habuert ipaz. Simlr ꝛ cerui tot paria cozniū quot mutatiōes ipsoz fecerūt. Simlr ꝛ equi habebunt vngulas cū omnibꝰ detruncationibꝰ que eis facte sunt tāta multitudine ꝛ freqntia ferrationuz. Simlr ꝛ oues cū omnibus velleribus que tot tonsiōibꝰ ammiserūt reparabunt. Et oēs tyri cum omnibus pellibus qs tot renouatiōibus deposuerūt ipi vo boes cū duobus paribus dentiū ꝛ cum ridiculosa ac deformissima immensitatē vnguinū quare manifestū est impossibile eē vt ammisse superfluitates sic viczsuccessiue ꝛ p partes psumpte siue corupte simul restituāt eis quoz fuerūt. Manifestū autē est hoc in folijs floribus ꝛ fructibꝰ arboz. sic ꝛ in frōdibꝰ arboz. Quare frōdes sepe rescindūtur qles sunt salices ꝛ vites ꝛ silue cedriue. Jn bus aūt manifestū est oēs pnoiatas superfluitates simul eē non eē possibile Qℓ si dixerit qz non simul fiet ista renouatio sed successiuez p partes ꝛ eodē ordine quo fluxerūt p corruptiōz generabilia reuertent vt iterū fluāt. tūc reddit raciocinatio in idipm qd pus viczvt q modo nepotes sunt in cētesima vel amplioz nūeri generationē nepotes in quā pgenitoz suorum fient viceuersa ipi pgenitores illoz in non minoris numeri generatiōes Accidit etiā aliō impossibile fm hoc. qz vel in ista regeneratioe erunt oēs boes infantuli. Simlr ꝛ oēs mulieres vel erit sicut modo ē. Si oēs infantuli ergo sine patribus ꝛ matribꝰ ex qbus ergo nati sunt et a quibus geniti, hec igr via manifeste impossibilis ē nec esset renouatio ista. sz potius quantū ad hoēs vniuersalis corruptio atqz mortificatio. puuli em statim qz nati ꝛ geniti nec p diem viuere possent sine matribus vel nutricibus. Si vero tūc erūt illis patres ꝛ matres ꝛ nutrices sicut ꝛ modo. Manifestū igitur ē non esse generationē vniuersi generabilis atz corruptibilis aut forsitā diurare velut q iste status qui modo ē. eius est. status quem somniāt generationis. Amp. Accidit in pluribus generabiliū ꝛ corruptibilium q pticulatim ꝛ nō in vno loco corrumpi tur. Qualiter igr intelligunt regenerationem huius fieri ꝛ conuenire materijs de tam diuersis ꝛ tam remotis locis vt vnaz virtutē agentem eē que agat simul in totalitatem materie disperse sic ab vno em agente necesse ēvnumqd qz generabilium generari. Qℓ si dixerint qa creatoris quā constat esse potētissimā fiat renouatio ista et non virtute nature neqz virtute alicuius agentis per naturā. Jn hoc iam declinat ab erroze isto ꝛ incipiunt appropinquare veritati. Uerum cōtrarij sunt sibiipis cū pauloante adiecisset quia circulatio mūdi superioris causa ē circulatiōis mundi inferioris de qua agitur. Amp. accidit eis. Annū istum hoc est reuersiōis ꝛ reparationis quā ponūt nō potius incepisse ab inicijs motum stellarū ꝛ illuminarium et ipsius spere stellarū fixarum qs ab alijs q buscunqz punctis vel terminis motuū eorundem ab isto em nunc incipit status quidam rerum generabiliū ꝛ corruptibiliū qui terminabitur in vltimo nunc trigintasextamiliū annoz qui ab isto nūc incipiunt. Et ad hunc modū est videre de quolibet nūc si quia ab ipo incipit tpus trigintasexta milium annoz. Quare similr est status siue seculum generationū et corruptionum ꝛ aliarū mutationū que future sunt in totalitate tpis illius ꝛ similiter renouatio futura in vltimo temporis illius Jn quolibet igitur nunc incipit annus vtens qui est annus fluxus generabilium ꝛ corruptibiliū et renouationis atz reuertionis ipsarum. De hoc autē qd nonnullos mouisse videri potest exphiloz ophis ꝛ adhuc mouere videtur multos et vulgaribus hominibus ꝛ alijs animalibus virtutē generatiuā pmanere ꝛ operari generationem donec appropinquet finis vite eoz eandem pseuerantiā virtutis generatiuez generationis vident in terris ꝛ aquis nec apparet vllus defectus vel debilitatio vel hinc vel inde. Quia igit vis generatiua et operatio eius causa ē continuitatis ꝛ perseuerantie rerum generabilium ꝛ corruptibiliū necesse est perseuera

rez per hennē esse generationē z corruptionem in illis. Quare statum generatōis est nec vnq̄ habiturum eē finem Jn rebz enim pseuerantibz in eē necesse est defectuz z defectibilitatē apparere z etiā in causis earum. Nos autē ayunt videmus cōcupiscentias virōz etiam mulieres z econuerso non minores eē infilijs z filiabus quā in parentibus fuerint solicitudines generandi et nutriendi nubendi z nuptui tradendi. Eodēmodo se habet de agricolationibus z vegetatiōibus et nauigationibus et alijs hmōi vite accionibz. quare inqūt sic ē modo z ita sp erit pq̄ enim ne q̄ apō causas neq; apuō defectus inuenit defcūs neq; debilitas neq; lassitudo nec ēseuerare z exeq pseuerare inq̄ pseuerā tia buiz hoc ē vniuersalitatē et successiōis hec autē raciocinatio debilis est et est sermo iste hominū qui naturam solam posuisse videntur et gubernationē dei altissimi cui totaliter seruit natura penit igno rasse. Sicut em equus validissimus quādiu ei vires suppetūt sessorem ptat motu vno et equali. Ueruntamē in voluntate sessoris est motū eius vel omnino sistere vel accelerare vel aliter moderari sz apō equz nec lassitudo nec debilitas aliqua sit nec noua virz ei accrescit. Sed creatoris virtus dominantissima cursus hmōi naturaliter sit sistere oūno cū noluerit et accelerare z retardare absq; lassitudine z debilitate earū potest p beneplacito suo lassatis etiā et ex debilitatis naturis vires et nouas dare et veteres cōfortare z sicut molendinarius fluxuz aque vel sistit vel auertit vel liberū dimittit put vult. Silr sistit eundē et retinet etiam ipm cum vult facit inundare copiosius. Non est igr in potestate nature vt fluat vel vt magis vel minus fluat vel etiam vt stet fluxus eius sed in sola potestate creatoris regentis em sapientia sua cuius non ē enarratio et potentia sua imperiosissima moderantis eā z scripserunt pphete illuminati splendore qui vocatur pphetia. Hanc etiam cognouerunt et scripserunt sapientes christianorum eiusq; crudelitatem gentis sue cōtra doctrinis suis et exhortationibus nō tanq̄ veram tantuz sed tanq̄ salutarem et creatori placitam firmare solicite studuerunt. Attribuunt ergo philosophis causis uaturalibus in aliquib vltra quā omnis conpeteret. Sicut per me alibi didicisti. Fortassis autem aliquid veritatis subest sermoni auicenne licet habeat contradictionem multā et fortem. Sermo autez ipsius est quem dixit de duabus naturis videlicet vniuersali et particulari. Jntelligo inquit per naturam particularē virtutem propriaz regiminis vnius indiuidui videlicet regitiuam vnius indiuidui et intelligo per naturam vniuersalez virtutem infusam in substantias celorū quasi vnā rem et gubernantē vniuersitatem generationuz et adiecit quia motus qui intendit in infinitū est vnus per continuatio nē et intellexit per infinitū durabilitatem in terminatam ipsius motus celestis quā generationum immundo sublimari et in hoc errauit. quia siverum ē quod intellexit de natura vniuersali ex necessitate esset intentio ipsius hoc est nature vniuersalis contra ordinem et beneplacitū creatoris quē dico posuisse terminū generationuz sicut scies in sequentibus. Manifestū etiam est tibi quonā intentio nature vniuersalis q̄ ponit in infinitū durabilitatis taz motus celestis quā generationū non potest esse nisi altero duoz modorum hoc ē vel particularis vel vniuersalis et intelligo intentionem particularē in infinite durabilitatis vnius indiuidui et vnius motus vel vnius generationis. Hec autē intentio non solum frustra est sed etiam impossibilis cū impossibile sit ad huiusmodi indiuiduoz fm intentionē ipsius durare in infinitū Non em de celestib indiuiduis sed de solis sublimaribus loquit. Si vero vniuersalis est ista intentio non solum impossibilis videtur sed etiam ridiculosa z hoc ē qm̄ non intendit generatiōis durabilitatē infinitā. Uirtus illa quā ot naturam vniuersalē. necesse est vt intēdat simul durabilitatē corruptionis infinitā. Quapropter erit intentio hec non solū vt generentur indiuidua infinita sublimaria et infinitū sed etiam vt corrumpantur Similiter quare erit intentio hec naturalis ad cōtraria et intendet hec natura nō solū generare sz etiā corrumpe et destruere q̄ generauit. Hoc aūt non videt eē possibile vt natura vna et eadē ptraria intendat. Ridiculosa etiā est qm̄ intentio edifi-

candi ⁊ destruēdi vnam ⁊ eādē domū in edificatore ridiculosa ē. Et q edificat domū vnam ⁊ edificādo destruit. p̄ inde est. ac si eam nō edificaret. Q̄ si dixerit q̄ durant per partem aliquā tp̄is indiuidua generabilia et corruptibilia vicz tēpore vite ea que viuunt ⁊ sic vnumq̄q; aliorum.

Manifestū est tibi quia vita ipa non durat nec p̄manet. Quare recipiēdo vitā ammittunt eā ⁊ p̄sequēter viuēdo morīūtur ⁊ moriendo viuūt. De hoc etiā q̄ dixi quia virtus hmōi intendit in infinitū videtur q̄ eomodo posset dixisse qō similiter intendit in nihilū quōniam quēadmodum intendit in eē per generationē continuam. Sic intēdit in non eē per corruptionem continuā. quap̄ropter in nihilum. De eo vero q̄ dixit virtutem hmōi infusam in substantias celorū. Scitō q̄ habz dubietatem ⁊ inuolutionē multam. Primum de hoc q̄ dixit virtutē ac si intelligeret vnam v̄tutem eē in substantijs omnium celor̄. Tu autē scis quia nec vna q̄litas nec anima vna infusa pōt eē in substantijs omniū celorum. Etiā fm sententiam ipius cū ipsemet posuerit ⁊ se declarasse crediderit in libro suo quē scp̄sit de aia q̄ vnicuiq; corpori aiato est aia p̄pa ⁊ nulla eadē multī ⁊ de q̄litatib⁹ atz alijs accidētibus nec tibi nec alij dabiū qn ap p̄opāte sint figillatim suis subiect̄. Substantiā vero separatā non intellexit v̄tutē infusam in substātias celor̄. Cū infusio et separatio p̄traria sint. Si v̄o intellexit v̄tutem istā ipsam eētiā creatoris ⁊ intellexit eā infusam in substantijs celor̄ qm̄ in illis ē vt in vnaq̄q; eaz non quēadmodū sensit abubacer sarracen⁹ q̄ dixit in expositione auditus Ar̄. q̄ deus erat sp̄us celi appropinq̄uit vt cūq; ad veritatē ⁊ hoc didicisti in p̄mo tractatu magisterij huiꝰ vbi te feci scire q̄ creator bñdictus ⁊ sublimis in vnaq̄q; substātiaz ē ⁊ ex ipa p̄sentia ē vnicuiq; eaz quicqd boni hz Omne em̄ bonuz ois v̄tus ois pulchritudo velō quedā redūdātia ē p̄mi ⁊ vniuersalis fontis. Q̄ si de hac v̄tute intellexit auicenne p̄monē p̄dictū p̄pter qd dixit eā infusaz eē in substātijs celor̄ cū in alijs substātijs sit eē infusa ñ dubitet Nō minorē quoq; dubietatē aut inuolutionē hz q̄ subiūxit in sermone suo vicz tanq̄z vnā rem. Utrū enim intellexerit virtutē illam infusam eē tanq̄z vnam rem an ipas substātias celorum esse tanq̄z vnaz rem. Reuertit eadē q̄stio que p̄ius videlicet cuiusmōi vnam rem intellexerit an vnam animā an vnaz qualitatem an vnam substantiā separatā sicut p̄dixi tibi ⁊ vnū quodq; istoz impossibile est sicut iā audiuisti. Si v̄o ipas substātias celor̄ noluit intelligere tanq̄z vnā rem. Hec intentio indubitater ē magis erronea Quis em̄ dicat substātias celorum esse vnā rem tanq̄z vnam rem. Nec minꝰ erroneū videt q̄ dixit v̄tutē illā gubernatē gubernationū. Cū generationes in multis generibus animaliū ⁊ vegetabiliū tot ea sibus ⁊ pestibus expōsite sint ⁊ multī modis corruptionib⁹. quaz pars magna de celis venire videtur. Qualiter igr̄ gubernans est generationē virtus illa quā tam multipliciter destruit. Frigus em̄ superfluum ⁊ calor immoderāt⁹. Similr siccitas ⁊ hūiditas destruūt multas er generationibus. Harū autem q̄litatū elementarū supfluitates ⁊ diminutiones ab hmōi virtute esse ipsemet posuit In generationib⁹ vero hominū eadem accidūt. Q̄ igitur intellexit generationē philosophus iste. Gubernatio nanq̄z ⁊ nauē ōfendit a piculis ⁊ naui puidet p̄tra ea. Nec gubernās aut gubernator nauis ōr̄ q ea scienter mittit siue immittit in picula vel naufragioz vel alia. Si vero v̄tus illa non inducit pericula gubernationū que p̄dicta sūt p̄mo p̄ter intentionē eius ⁊ cōtra voluntatē eueniunt gubernabilibus nō potest dici gubernans eaz simpliciter. Cū pericula generationū nec minora nec pauciora sint q̄z p̄fectus ipārum. Quap̄ropter ⁊ in puide cōmissa est hmōi gubernatio generationū vtpote ignare tot ⁊ tantoz̄ periculoz̄um vel infirme dū ea auertere ⁊ eisdem occurrere non potest. Ipa etiam virtus hmōi gubernationē istā suscepit quā supra p̄udentiā suam ⁊ vires eē ignorare non potuit nisi et ipa fecerit intollerabilē ignorantia obcecata

Contra origenē ō corp̄m anibilatiōe

Ostq̄z autem iam patefactus est tibi error iste quō posuerit quidā circularē renouationem generabilium ⁊ corruptibiliū ⁊ reuersiones mūdi sublimiaz iuxta reuersiones celorū stellaz ⁊ luminariū ad inicia motuū suoz ⁊ declarate sunt tibi absurditates ⁊ impossibilia que ex hmōi errore p̄ueniunt. Con-

sequens est vt alium errorē qui pene similis est huic incipiā tibi destruere et hic est error qui impositus fuit a quibusdaz vni ex precipuis doctoribus xpianorum z iste fuit ex sapientibus theologijs grecorum z vocatus fuit origenes. Apparebit autē tibijpsum nullatenus istud hoc sentētia z assertione dixisse non solum ex ꝟbis eiꝰ sed etiā ex incredulitate z impossibilitate erroris quo quattuor tāte sapientie z ditiones inuolui pertinaciter finaliterqz non potuit. Errorautem hic est videlicet q tota humana natura resoluetur in nihilum quantum ad corpora qm glorificatis animabus vsus copoz non erit necessarius et cum fm hunc errorem qn potius onerosus et cum fm opinionē omniū retro philosophātium corpora non sint animabꝰ būanis data nisi vt sanctificentur et proficiantur in eis perfectionibus qbus preparentur ad felicitatez eternam digne fiant eadem ad quā z propter quā solam creāte sūt. quare expleto isto myniſterio z obtenta ista vtilitate per ipsa cessabit. et esse earum tanqz viterius inutile et supuacuum sed et obtenta felicitate et gloria animaz qz remanebit in aiabꝰ nris naturalis mutabilitas sepabilitas a gloria huiusmodi tanqz eis aduenticia et accidente fiet immutatio in aiabus nec peccabūt desiderantes incorpo. ari propter cuiusmodi peccatū expiandum et sanctificationem animaz perficiendā erit vsus corporum necessarius quapropter fiet regeneratio corpoꝝ humanorū donec iterū preparatez sanctificate anime nostre obtinant denuo felicitatē predictaz a qua itez cadentibꝰ restituanf iterum corpa z hoc non habeat ineternū. Impossibilitas igr istiꝰ erroris primū apparet ex eo q in eo dicitur quia vsus corporū non erit necessarius glorificatis animabꝰ. hoc em manifestū est esse falsum. In pmis qm nec p fectam possibile est esse gloriam animaz seorsum a corporibus quoniā vires quarum operationes sunt p corpus remanēt quasi extincte naturalis aūt molestia animarum nostrarū quā paciuntur ab impedimentis huiusmodi viriū certissimū iudicium est partem pfectionis z felicitatis earū esse perfectionē virium huiusmodi

Amp. quid est aliud dicere animā beatam vel glorificatā esse amisso vsu sensuum z aligrum viriū quibus operatur per corpus qz hominē plene beatum gloriosum eē cecum surdum et mutū aliisqz huiusmodi operationibus corpalibus omnino ineptum. Ne attendas autem mendacijs et deliramentis quorundā qui negant animas humanas videre audire et ceteras operationes que per corpus sunt exercere. sed hominē iuxta verbuz Aristotelis dicunt huiusmodi operatiōes exercere in anima. Cum manifestū sit operationes que per instrā fuerit sibi proprie ab ipso qui vtitur instrumentis et ipsum propre operationes huiusmodi operari. Cū igitur et corpus ipsum humanū totaliter instrumentū sit anime humane et membra singula similiter necesse est ipsaz operari operationes que per ea fiunt et eiusdem esse proprias pprieqz de eadem dici Videre igitur z audire ppie operatiōes sunt animarum cuius autē actus eiusdez z potētia quare visus z auditus z cetera hmōi que vires sunt potentie animarum humanarū. Quapropter z opposita earum videlicet cecitas et surditas et cetere ꝑuationes huiusmodi opposita em̄ semper et maxime ꝑuatio z habitus et circa idem naturaliter. Manifestū autem ē hoc in ꝑuatione z habitu. De hocvero q dixisse dicit quia corpora humana non sunt necessaria glorificatis aiabus et propter hoc cessabit eoz eē oino. Manifestum est q non sunt necessaria ad eē earum et adiuuātia sunt z impedietia multum ad pplementū bene eē eaz est enim non nulla pars bene eē earum gloria virium p̄dictarū qm̄ scire te faciam in seqntibus. Amp. si delectationes corpales extinguit in animabꝰ humanis omne desiderium delectationū spiritualium quātofortius delectationes felicitatis eterne que incomparabiliter maiores sunt extinguent in animabus nostris omne desiderium delectationū corporalium. Quare et desiderium in corporandi cū huiusmodi desiderium non sit nisi propter delectationes corporales. Nihil enim habet desierabile anime humane pro statu presentis vite nisi delectationes huiusmodi. Cetera enim quecunqz corpora sunt in ista miseria molesta et onerosa sunt animabus. Amplius. Amor eternorum ac celestium gaudiorū animas humanas fascidiare facit et debilitationes corporales et quod plus est pugnare contra eas

et earū desideria et insuper esse in hmōi corporib⁹ atq; desiderare dissolutionē ab ipsis ꝓpter innumerabiles molestias et impedimenta que ꝓstant eisdem. Quanto fortius igr̄ incogitabilis suauitatis illa felicitas non solūmodo extinguet in animabus nostris desideriū tam moleste tā q; onerose habitatiōis| qualis ē ꝓ statu miserie istius habitatio ea⁹ in corporib⁹ nostris. Amp̄. Manifestū est q; desiderium felicitatis illius facit odire aīas sctās habitationē corporum nostroꝝ. licz permodicū fit z iurta tepidum. Quanto forti⁹ igitur amor habitatiōis z glie celestis quo supra omnē cogitatum ardebūt cum eam continebūt non pacietur hmōi terrene habitatiōis desideriuz aduenire glorificatis animab⁹. Amp̄. amore illo in suo ardore permanēte impossibile ē amorem contrariū seu contrariuz desiderium aduenire vel esse in animabus beatis. Si igitur aduenit necesse est amorem illum vel tepescere vel frigere. Quare necesse est vt hoc fiat vno trium modorum. vicz in sacietate vl̄ fastidio vel corruptiōe puersitatis que fiat in animabus ipis. Jā aūt patefactuz ē tibi alibi q; z si sacietas z plenitudo ōsideriorꝝ cum lantissima apō felicitatē illam sic non tamē per eam minuif aut tepescit amor. Quēadmodū cōtingit in corpalibus delicijs que ardenti amore z desiderio nō habite diliguntur z appetuntur. Sua vo sacietate amorem sui minuunt et extinguunt. Jbi autem impossibile est sic se habere multis de causis Primū quia suauitas pme bonitatis nō eēt prima aut perfecta ex omnibus mōis suis si hoc mō sacia tiua eēt vicz vt amorē sui vel desideriū sui fruitione vel obtentu minueret. Amp̄. hoc ipm videmus in multis bonitatib⁹ que obtētu suo amorem sui augent donec plene ac pfecte obtineātur. Quādiu vero augent in subiectis suis augetur amor et desideriū earuz in eisdem subiectis. Cū autē in sua plenitudine et perfectiōe obtente fuerint z hoc certū fuerit obtinentibus quiescit quidez desideriuz qō est motus spūalis in ipsas amor autem earū permanet in sua plenitudine et perfectione. Quare impossibile ē vel amorē pme bonitatis vel gaudium qō ex ea est in gloria ibidem extingui| vel etiam tepescere Quare impossibile est cōtrarium alterutrius eorum illuc vllo modoꝝ attingere Contraria eiī impossibile est generaliter in eodem fm idem ee. Sz neq; pugnā contrariorū neq; rebellionē vllo modoꝝ patitur status ille. Amp̄. sicut ignis corpalis materiam calefactibilem in situ suo debito et coniunctiōe seu oppositione sibi conuenienter obuiantē frigere non patitur. Sic et in igne spūali se habere manifestū est z quēadmodum quanto ignis corpalis fortior atq; plenarior tanto oprrationē eius fortiorem atq; perseuerantiorē eē necesse est. Quia igr̄ pma ac purissima bonitas ignis spūalis ē cuius calor est amor in ipam ncie ē z substantias angelicas factas et animas beatas ꝓ magnitudine ignis istius atq; perseuerātia ab eo calefieri z ardere. Durante igitur coniunctiōe illa conuenientissima qua tante fornaci sic conīcte sunt impossibile ē eas vel tepescere vel frigere. quare impossibile ē eis contrarium ignez vel ardorem ad illas attingere Amp̄. quoniam amor vinculū est z quanto maior et fortior quāto maius z fortius vinculum tanto aruptura et dissolutiōe longi⁹ Quia igitur amor quo huiusmodi substātie pme ac pure bonitati alligate sunt et astricte i vltimitate magnitudinis erit ex necessitate in vltimitate elongatiōis aruptura et dissolutione. Erit igitur omnino irrūpibilis et dissolubilis z ꝓpter hoc impaciens cōtrarij amoris et desiderius Q; si dixerit q; desideriū eēndi in corpe siue in corpandi vel corpalis in habitationis non est ꝓtrariū amori celesti illius z gloriose habitatiōis. Dico q; fmo eius erroneus ē in hoc qm̄ desideriū istud ex necessitate aut ē desideriū vnde hmōi habitationis z ēlis sez ē in statu miserie plenius et tunc desiderat statū illum erumpnosū ꝓpter ipaz| eius miseriā q; est impossibile aut ē ꝓpter corpales delicias. z tic manifeste ꝓtrariū est amori delicioꝝ gloie sic iam alibi scire te feci vicz in capitulo destructionis padysi carnalis quē gens sarracenoꝝ post hāc vitā expectat aut ē ꝓpfectionē virium qbus operant p corpa sua et hoc ē indubitāter naturale desiderium et hr̄et molestias diuissimas z afflictionē grauissimā nisi vel spes resurrectionis corpm in qua hmōi pfectionē obtēture sunt eas ꝓsolaret vel ipa in q̄ sunt felicitatꝫ suauitas omnē hmōi dolorē ꝓpelleret vel potius absorberet quāq; et tam-

ta fit eis voluntatis rectitudo vt nihil eas velle vel desiderare patiatur nisi q̄ fuerit diuine beneplacitum voluntatis nec desinunt etiaz ille due virtutes que pacientia et longanimitas vocantur quarū altera videlicet pacientia molestiarū amaritudines dulcorat altera videlicet longanimitas dilationis z longe expectationis tedium cōsolatur. Ubi vero tanto spei gaudio tantaq̄ obtinenda certitudine tantū p̄stat consolatiōis solacium vt tedium huiusmodi penitus pellat. Propter igr̄ istas causas manifestum est vllam ex carentia corporum molestiam nullū ex dilatione vel longa expectatione tedium apud illā felicitatem penitus posse esse. Manifestum est tibi etiam ex hoc q̄ audiuisti hic et ex alijs desiderium incorporandi fi naturale est hoc est ꝓpter perfectiones virium quib⁹ anime nostre operant in corpore et per corpus non esse peccatum nec culpabile vllomodo possibile. Quare ꝓpter expiandum illud non est necessarius vsus corporeus hoc est corpoz humanorum vel aliorum sed que ꝓpter vtilitates hominū creata sunt. Sed reuera ꝓpter perfectiones virium animaz nostrarum que per corpora operant vsus corporee nature necessarius est et erit semp z hoc nulla dubitat anima nisi que se z naturā suam ignorat. Reminiscere etiā hic quia a ꝑma z pura bonitate post q̄z hmōi glorificata iunctione cōiuncte et fuerint anime nostre nec violentia nec voluntate ꝓpria ab eadem sepabiles sunt. Causa aūt in hoc est quia violētia sublime felicitatis illius nullo modoz attingit sed neq̄z volūtate ꝓprie eas auerti ab eadē possibile est qm̄ omne q̄ ab alio voluntate ꝓpria separatur non separatur ab eo nisi altero duorum modoz siue alterutra duarū causaz vicz aut ꝓpter hoc qm̄ aliquid sibi molestum in eo sentit q̄ impossibile ē eē in ꝑma ac purissima bonitate aut ꝓpter hoc quoniā aliud suo placore seu sua suauitate illud attrahit et propter hoc necesse est ipsum esse maius cum placore et suauitate q̄z illō q̄ pro eo dimittit q̄ verum impossibile est esse apud fontalem bonitatem. Vides quia quēadmodum ꝑdixi tibi qa termo huiusmodi non est hominis q vel naturam animarū humanaruz et diuine bonitatis suauitatem et ad modicum cognouerit adeo eñ rapit in se diuina bonitas z pulchritudo animas quibus se intuendam ac sentiendā exhibet z apponit vt aliud eis cogitare vel non liceat vel nō Et si enim aliud vel alia videant qui eum in tanto humane que illuminatiōe intellectus intuentur in ipso et per ipm et ꝓpter ipsum hoc faciunt. Quapropter nō tanq̄z sperant et seorsum aspectuq̄z declinato ab incogitabili pulchritudine creatoris illud intuentur in ipso intuitu pulchritudinis ipius qnantoq̄z iam clarius tantoq̄z certius vnūquodq̄z aliorum cognoscunt et vident quanto in luce ac pulchritudine creatoris magis est defixus et a declinatione elongatioz eorum intuitus Faciam autem te scire in sequentibus quia quicquid cognoscunt vel angeli sanct vel intelligentie si tamen sunt q̄ dico quia eorum esse nondum stabilitum est apud me. z iam super hec aliq̄n in precedentibus audiuisti. Dico igr̄ quia quicquid cognoscunt magis cognoscunt illud in creatore id est intuendo creatorez ipsum q̄z aciem intellectus dirigentes in illud et idem dico de animab⁹ que secundū doctrinam christianoz et gloria angelorum iam beate sunt et de omnibus alijs glorificādis sicut scies in sequentibus.

Unc autē reuertar ad alias partes promisse diuisionis et dicam quia in fascidibilitas ē de ꝓprijs perfectionibus diuine bonitatis atq̄z suauitatis. Alioquin nec prima nec pura esset neq̄z ex modis suis omnibus perfecta neq̄z enim mediocris perfectio est in bonitatibus ac suauitatibus in fastidibilitas. Auplius. si fastidibilis esset. esset necessario z molesta atq̄z contristans possessores suos fastidium enim longum ex necessitate sequitur contristatio. Quare non esset delectans nisi ꝓpter sui desiderium vel famem hoc autē modo et cineres et carbones et lutum sordidissimū delectabilia sunt quibusdam egrotantibus Similiter quibusdam mulierib⁹ pugnātibus et quibusdam parvulis. Manifestum igitur est tibi q̄z longe a veritate senserit de diuina bonitate si qs nunq̄z i isto errore errauit. De tcio ꝙo mēbro diuisionis vicz de corruptione q̄ statum illius felicitatis vllomodorum attingat adeo palam. Si quis inde dubitat non rationibus aut ꝓbationibus tradendus

in hoc sit sed magis supplicijs cohercēd?
Amp. si appropinqtio ad creatorē elōgatio est ab omni corruptione et cōtagio
Manifestū igr est qr quecūqz sunt in vltimitate appropinqtatī ad ipm st in vltimitate elongatois a corruptione pdicte aūt substātie in vltimitate sunt appropinqtatis ad ipm cum sint pximissime. Quare necesse est eas eē in vltimitate elōgatio nis a corruptiōe. Nulla igr est appropinquatio corruptioni ad ipas. Amp. est appropinqtio ad creatorē. s. assimlatio sanctitatis et bonitatī que igr substantie st in vltimitate ppinquitatis ad ipm sunt in vltimitate assimlatiōis ad ipz. Quare im possibile est ad ipas pingere corruptiōz aut contagiū peccati. Amp. si virtus r scientie sancte defendūt animas in statu miserie istius ab ingnamētis r cōtagijs viciorum et peccatoz vbi totr tam fortes insultus sunt r pene contio et tam longe repellunt ea ab ipis. Quanto fortius virtutes glorie que incōpabiliter maiores r fortiores sunt vtutibus hmōi vite phibe bunt accessum ingnamentī hmōi ad substātias que in ea sunt presertim cū nullus insultz nulla pugna oīno sit ibi circa vtutes aut possessores eorū solius creatoris.

Quare manifestum est omnes angelos simul creatos fuisse non igitur incessanter r continue creantur Ad id vero qd dicit de largitate creatoris. Rñdeo quia si continua ē generatio r corruptio et ipi ponut nulla videt largitas creatoris. Cū em omne qd dat per generationē auferat per corruptionē pene idem est ac si nō daret. Et insuper si resurrectio mortuorū nō est futura. maior est ablatio ipsius incomparabiliter quā donatio ipius cum donatio sit ad modicū tēporis. Ablatio vo ad perpetuū per generātionē enim obtinēt ea que generant vt sint ad modicū r breue temporis p corruptionē vera amittunt esse perpetuo. Quia igr eorum esse tēpore breui finitur ipm vero non esse eorum infinitū est cum nō sit ipōrum resurrectio futura verū et necessitate qd dixi. Amp. Cum sicut indigent esse generabilia ita indigeāt r ptinuatione et ppetuatiōe ipsius eē et hoc possit eisdem dare largissimz creator absqz vllo detrimēto seu diminutiōe diuicias suaz aliquid igr in datū relinqtur apud ipm qd sine detrimēto r diminutione rerū suaz dare posset quo et oēs homines indigere. Manifestū est igitur et oīa alia que generant r corrūpuntur.

Manifestū est igr pncipiuz rationis hmōi erronei eē falsum. Qi si oīe rit quia non ē pueniens creatori dare immortalitatē seu perpetuitatē eēndi hominib? aut aialibus alijs aut etiā vegetabilibus. Uerū vtiqz dicit sed causam penit? ignorauit. Si em dixerit hoc qd hoies non sunt receptibiles immortalitatī qntum ē de statu qui nunc appet in natura hūana Uerum vtiqz dicit non tñ sic effugit. Qm manifestū est possibile esse creatori statū nature hūane mutare in melius et firmare vitam in hoibus atz plongare qntum voluerit cū multī medicinis ad hmōi virtutis dederit hoc ē virtutē renouādi r cōfortandi naturā humanā et progandi eandem virā. Renouādi autem vtutem innelige qlis apparet in thyro serpente r alijs rapacibus multis. Latet etiā et latuit hmōi iusmōi erroneos vtilitas mortī in hoīb? precipua nanqz et finalis vtilitas existentie animaz hūanaz in corpibus suis hec est sanctificatio r purificatio eaz a passionib? que illas a nobilitate sua degenerare faciunt atz deūciunt et in brutalē ignobilitatē ealdē trāsuertunt sic dixit sermo phicus quia homo cōparatus est iumentis insipictib? r filis factus ē illis. Similit ōterso r elimatio ab immūdicijs viciorqbus vel obtenebrant vt multa sibi salutaria oīno non videant vel incrassantur vt eaſminus videant atqz difficile cognoscant. Cū hijs aūt est exornatio ac decoratio virtutū ac scientiarū quibus adeo accepte placitoqz creatori efficiuntur vt eas dignas reputet felicitate et gloria eterna ad hoc autē tua mors corporū non mediocriter vtilis ē que a delicijs corporalib? et diuicijs bonorib? potētijs r vanis laudibus qbus anime hūane obtenebrant inebriant horribiliterqz deturpant atqz ipī creatori odibiles efficiunt ipsa sui meditatione et timore homines abrumpit r separat r amorem rerum hmōi velut pestiferum mortiferumqz incendium extinguit in ipsis. Si enim per mortē tam cito auferenda pnomiata hoies tam furioso amore diligūt vt eis tā mirabiliter captiuentur iebriēt desipe brutalit? ppellāt qd eēt si ppetuo eis habēda pcederēt a creatore Deniqz ipe amor vite psentis non solū cathena ē que alligatas animas hūanas in

corpibus tenet sed etiã ipam future vite felicitatẽ vir cogitare vir sperare ⁊ diligere virq; ingrere patitur ⁊ hoc in paucissimis qui ad hoc diuine pietatis adiutorio q; grãa vocatur cõuniter adiuuantur. Qt si dixerit qs tãdiu igr detineri debent a creatore anime humane in corpibus donec p ficiantur in eis ista tria videlicet sanctificatio purificatio et exornatio virtutum. Respondi tibi in hoc iam in alijs tractatibus et hic dico tibi quia multi culpa sua hoc ẽ negligẽtia et desidia nõ adiuuantur adiutorio antedicto. Multi auertunt se ab huiusmodi adiutorio multi phibent illud a se ab inmanitate et multitudine offensionũ creatoris multi inditio ipius nobis occulto ⁊ de hijs in tractatu ó cura ⁊ puidẽtia ipius audies vnde tibi merito satisfiat Interim igr attẽde vtilitatẽ mortis in hominib; quã audisti. Cũ qua ⁊ multe alie sunt suo loco tibi nominãde ⁊ forsitan numerande. Reminiscere autẽ eorũ que audisti in alijs tractatibus p me qualiter ⁊ q̃ de causa nascũtur homines in multa corruptione et puersitate nature sue. Et hanc corruptionẽ doctrina xpianor ⁊ fides originale peccatum nominat circa q; speciali ter datũ sibi remediũ ponũt. Sacramẽtũ regenerationis ⁊ renouationis quoniam et ipam hmõi corruptionẽ veritatem recti ssime vocant ⁊ de hoc in alijs sufficienter edoctus es. Nec sola vtilitas mortis vel sole vtilitates eiusdẽ que reuera magne et multe sunt phibet vite pennitatem ab hominibus hic. Sed ⁊ ipa nature illius ifirmitas aũ debilitas. Tercia ꝛo causa mortis est in hominib; translatio in alterã vitã que nisi p mortẽ fieri non potest. Quartã vero causam assignat nõ imerito sancti et sapientes ipm creatoris iudiciũ. sicut quida ex eis dixit hoc iudicium a domino oĩ carni et quoniã quidẽ responsũ est hmõi ratiocinationi q; optuit. Reuertar ad id in quo eram videlicet ad stabilienda resurrectionẽ hominũ vniuersaliter Dico igitur quia bonitatis et sapiẽtie creatoris ẽ non solũ bona ⁊ benefacere sz etiam optima et optime prout vniuscuiusq; natura receptibilis seu capax est. Dico etiam quia vita imortalis vnius hominis liet miseria melior ẽ innũerabilib; ⁊ infinitis vitis hominũ miseris equalis miserie Quarũ vna quecq; sit centũ annor. In vita nãq; penni seu immortali ipsius ẽ inuenire nõ solum vnã vitam centũ annorum sed etiã infinitas. Cum igr hmõi hõ vixerit centũ annis in tanta miseria et ali; totidem inequali miseria erũt ex necessitate equales illi duo q̃ntũ ad vitã. Dico et miseriam de bonitate vel sanctitate nihil loquor hic. Eodẽ mõ si succedat illi mortuo alius equalis vite et miserie inuenietur ⁊ iste immortalis equalis illi toto centenario annorũ. equalis inq; quantũ ad vitã et miserã ipi; vite. ⁊ ita si infiniti succedũt quor vnusquisq; sic centũ annor erit iste imortalis equalis omnibus Quia igitur neq; maiores neq; meliores sunt singillatim vni succedentes q; si simul sint omes vel p milia aut centena milia alij alijs succedant. Manifestũ est vnũ hominem immortalẽ infinitis mortalibus eiusdẽ valoris in ista miseria equalem esse et nullo mõ minorem. Quare manifestũ est addita ei gloria felicitatis eterne. de qua dubium ee non potest intelligẽtibus qn euz in ifinitũ efficiat meliorẽ vtpote bonitas cui nulla psentis vite bonitas comparabilis est. Manifestũ inq; ẽ vnius soli; hominis glorificationẽ in infinitũ meliorẽ esse atq; prestatiorẽ omnium mortalũ generationibus ⁊ etiã durationib;. Multo fortius igr multitudo glorificationũ oĩbus generationibus hominũ incompabiliter melior. et multitudo glorificandoruz hominũ omnibus alijs hominũ multitudinibus sup oẽm cogitatũ et compationẽ pcellentiori futura ẽ. Quare si tante generationes hominum facte sunt ⁊ tante vite tpa data sunt illis ppter bonitatẽ psentis et mortalis vite atq; bonitatẽ hominum. quã hic obtinẽt bonitatẽ dico que est pter gratiã et gloriã. Quãto fortius multitudo hominũ aliqua glorificanda ẽ ppter infinitũ ⁊ incompabiliter maiores bonitates glorificatoz ⁊ glorificationũ. Idẽ est et si equalitas in sanctitate ponatur in eis Qt si dixerit qs qa si magnitudine bonitatis vite gloriose ⁊ glorificandoz hoim attendens creator sapiẽtissim; ⁊ optim; noluit eam ẽe tpe suo et glorificare tũc quosdam ex hominibus cũ maior bonitas in mlto esse glorificatiõis omniũ hominũ q; pauoz. Debuit igr velle glorificationẽ omnium hominuz ⁊ ordinare vt esset. Respondeo in hoc quia si assoris ⁊ a reb; tm̃ sua, sus vel inductus creator oparetur p̃decret ratiocinatio hec aliquatenꝰ. Uerũ nõ

sic est. imo sola liberrima electione sapiē-
tie sue et mero bñplacito optime volūta-
tis sue. cui⁹ impossibile ē causā aliquā vllo
modo⁹ esse. Cum ipa sit vt ait plato cau-
sa omniū que sūt. Quapropter nō ē phy-
losophantiū intentio vel officiū circa diui
nā voluntatē ingrere ꝓpter quid. Et ego
hic hoc solum intendo declarare qa crea-
to⁹ operatur quicquid opatur ex pura bo
nitate sua. ⁊ quāuis supabūdantia sint be
neficia sua seu dona siue iniuria hic nō ac
cipientiū et plurimū absq; vllo merito ac-
cipientiū opera autē omnia ipius sic sunt
vt decet ea esse ⁊ vt pulch⁹ est ea esse. Sci
to autē q; in quibusdā opibus eius euidē
tio⁹ est pulchritudo iusticie in alijs pulch⁹
ritudo miserico⁹die ipius. Jn vtrisq; aūt
cum adinuicē considerata ⁊ compata fue
rint et maio⁹ ⁊ magis eluceſcit vtraq; pul
chritudo. nec nō et vtilitas q̄ min⁹ bona
maio⁹ib⁹ q̄ sunt. et ipa que mala reputāt
homines vt pauptas ⁊ mo⁹s et cetera hu
iusmodi adiumēta innumera ⁊ vtilitates
incogitabiles ꝓestāt bonis ⁊ hoc circa vi
cia et passiones pestiferas animarum hu
manarū. Qualiter etiam ⁊ quantū etiam
boni homines p malos licet ꝓsequētes et
impugnantes et oñimodo eis aduersan
tes ꝓficiant iam multa tibi dicta sunt per
me. Jpa etiam pauptas pauperū non so-
lum ad ea que nature sunt aʒ fortune. ſʒ
etiam ad ea que sunt honestatis atq; vtu
tis pauperes em̄ qui taʒ multipliciter ope
ribus suis et operibus necessarū et vtiles
sunt diuitibus eisdē nisi pauptas compel
leret non seruirent. Ad ea vo que hone-
statis et sanctitatē sunt quis dubitat quin
paupertate ꝓuocentur diuites ad miserā-
dum ad subueniendū ⁊ largiendū paupe
ribus. Hec autē virtutes scilicet pietas et
largitas quē locū obtineant in bonis mo
ribus quis ignorat. Sic se habet ⁊ in affli
ctionibus omnibus. Qſ si cōsideratiōez
feceris de pauptate spūali que est defect⁹
sapientie et virtutū et de afflictionib⁹ spū
alibus quas mali atq; puersi homines p
tim sensibiliter et partim insensibiliter pa
cietur videbis compabiles ac ꝓportiona
les vtilitates eas occasiōaliter auferre bo
nis hoibus ⁊ ipam malicia malo⁹ homi-
nū si phas ē dicere multipliciter bonā hoc
ē vtilē bonis ⁊ ꝓsiderata vniuersitate cre-
aturarū videbis admirandā pulchritudi
nē in vniuerso ⁊ laudabilis sapientiam ⁊
bonitatē creato⁹is q̄ ex pus malis immē
sa bona ⁊ ex pauc⁹ malis innūerabilia bo
na elicit pua dixi mala ꝓpatione bono⁹u
Jā ei alias dixisti bonitatē incompabili
ter ee maiorē malicia pauca dixi mala cō
patione multitudinis bono⁹ q̄ ex illis p
ueniūt occasionaliter ⁊ vt videas. Hoc cui
dētius attēdere ex vnius bois vnica pau-
ptate quot miserationes siue ꝓpassiones
quot elemosyne ꝓueniant quot vtilitates
alie seruitiorū erga diuites. Deinde quot
ipi pauꝑi ex ea vtilitates ꝓueniunt videli
puritas siue mūdicie aliorumq; alibi tibi
noiator⁹ ⁊ nūeratо⁹ ꝓuenit etiā eidē pie-
tas in alios q; paupes nisi vltra modu⁹ re
probus sit. Jurta doctrinā vo ipienor ex
vnius tyranni seuicia quot et quāta bona
ꝓueniūt pacientib⁹ et ex vnius bois pdi
tione salus innūerabiliū ꝓuenit. Hec oia
induxi vt indubitāter agnoscas qa oia q
in vniuerso sūt decēter collocata ⁊ vtiliter
ordinata a creatore sūt. Sustinet igr bon
tas creatoris ⁊ ꝑmittit mala ee et fieri nō
tam vtiliter q̄ etiā decēter ⁊ pulchre ⁊ hoc
in tractatu de cura eisdē circa vniuersum.
Ubi etiā appebit tibi qd vtilitatis et etiaʒ
pulchritudinis infern⁹ habeat totaq; dā-
natio et supplicia reproborū. Jnterim au
tē certū tene paucor⁹ hominū sanctificati-
onē atʒ glorificationē ex diuine bonitatis
et gratie electione ee. Damnationē aūt ex
diuine iusticie iudicio. Questio vo quam
ꝓponit ad pēns sic soluetur. Quare ing
nō oēs sanctificat atʒ glorificat. Respon-
deo q; hoc nō faciēdo nulli coz iniuriam
facit. Utitur em̄ libertate sua quā q; verū
sit quia et malis meritis suis multi deme
rent ⁊ sanctificationē ⁊ glorificationē et
mereant etiā eternā dānationē. Jpis etiā
q damnādi sūt multa et magna bona lar
gitur et multis modis deseruiunt vtilitati
bus hoim ⁊ gloie dei siē doceberi i sequē
tib⁹. Attēde vo q; cū explicuerī istā questi
onē q̄re potius quosdā de hoib⁹ eligit ad
gratia suā et gloriā q̄ alios nihil inuenies
aliud ꝑ eā queri nisi hoc. Quare eligit q̄s-
dā ⁊ nō alios nec aliud. Respondedū est
nisi q; voluntate sua optima vtrūq; facit
et voluntate sua eligit istos et voluntate
sua non eligit illos. id ē eligere postponi.
Queri autem non potest nisi desipientissi
me quare vult eligere istos et non vult eli
gere illos et hoc est ꝓpter causam quam
diximus.

Tquoniã gloꝛificatio animarum humanaꝝ hũs qui noꝛũt immoꝛtalitatẽ earũ dubitationẽ non habet quin ſaltẽ ꝛ ſi nõ oẽs aliq̃ tamẽ earũ gloꝛificãde ſint neceſſe habẽt iſti ponere reſurrectionẽ coꝛpoꝛũ earũ necnõ ꝛ gloꝛificationem coꝛpm ſuoꝝ Si ei oĩno nõ redderent eis coꝛpa ſua nõ gloꝛificarent aĩe ipe ſed eẽnt vt ꝓdixi tibi damnate et q̃ ſi mutilate q̃ntũ ad vires quarũ opatões exercẽtur p coꝛpa ꝛ vt rememoꝛationẽ eiꝰ tibi facia eſſent ſicut homines ſurdi.muti. paralitici.omnibuſq̃ ſenſibus damnati. Quia igit nec damnatio nec dãnationis pars locũ habet apud gloꝛiã illã. Mã. Aut meritis reddit huiuſmodi gloꝛia aut dat ex ſola diuine gr̃e largitate aut in gbuſdã fit ꝛ ꝛ in alijs ſic. Nõ ſi meritũ reddit tanq̃ ex diuina iuſtica. Cũ igr̃ vires exterioꝛes nõ minus vt ita dicã pugnauerũt ꝓtra paſſiones delectationũ ſenſibiliũ et moleſtias illis cõtrarias q̃ vires interioꝛes ꝓtra ſuas nec minꝰ vicerint q̃ ille nõ minus coꝛpoꝛe ſunãde ſunt. Qt ſi dixerit ga hoc fuit impio ꝛ auxilio virũ interioꝝ atq; ſublimioꝛũ. Dico q̃ hõ hmõi p ſermonẽ iſtum remouet etiã meritũ a viribus interioꝛibꝰ ꝛ hoc ẽ quoniã ipe ꝛ auxilio gratie longe maioꝛi ꝛ impio creatoꝛis omnia facit et fecerũt.

Mã. Tu ſcis quia ſermo hmõi quo vires mereri dicũtur tropicus ẽ ꝛ nõ ꝓpꝛie vel anima hũana. Quare ſicut totus hoc eſt tam interius q̃ exteriꝰ videlicet taꝝ ſm vires interioꝛes q̃ exterioꝛes placitis creatoꝛis obſequijs ei ſeruit totus a deo hoc ẽ ſm vtraſq̃ vires remunerãdꝰ ẽ. Quare totꝰ ab eodẽ gl̃ificãdus. Si gloꝛificatio remũeratio ꝛ merces hmõi obſequoꝝ. Neq; ei ꝓgruit diuie bonitati aut iuſticie aliq̃ ex meritũ ſibi obſequijs ſibi placitis qd ir remuneratũ relinquere aut hic minꝰ q̃ ſe extẽdant merita mercedẽ ꝓtrabere. Quia igr̃ in totũ hominẽ tã interius q̃ exterius ſe extendũt merita id ẽ grata creatoꝛi obſequia neceſſe ẽ vt ꝛ in toto ſe gloꝛia remũerationis extẽdat. Qt ſi dixerit ga ſolis viribꝰ donisq̃ creatoꝛis q̃ apud xp̃ianos gratie creberrime nominãt debet iſta gloꝛificatio de q̃ agit cũ ipi nõ ſunt niſi ĩ animabus hũanis oĩno nihil habẽtes in coꝛporibꝰ. Rñdeo duobꝰ modis. Primũ qꝛ iſte ſermo cogit eũ ꝓfiteri q̃ etiaꝝ placitis creatoꝛi obſequijs nihil remunerationis penitus debeatur. Cũ lõge remotioꝛa ſint huiuſmodi obſequia a virtutibus et gratijs antedictis. Secũdo dico ga ex eis redundat in vires exterioꝛes ꝛ mẽbra ꝛ in totaꝝ vitã exterioꝛẽ decoꝛ multiplex cõpoſitioq; ꝛ oꝛnatus que eſſe deo grata nemo intelligens ignoꝛat. Quarũ ſi decoꝛ interioꝛ animarũ humanarũ q̃ vtiq; virtutũ eſt ꝛ gratiarũ ꝓgruentẽ ſibi hꝫ remunerationẽ ꝓ eo vtiq; quia creatoꝛi grata ſeu placita cur nõ ꝛ exterioꝛ ex eadẽ cauſa et hoc ẽ q̃ aliquis ex ſapiẽtibus xp̃ianoꝝ dixit videlicet quia ex interna gloꝛia animarũ hũanarũ redundabit in ipa coꝛpa earuꝫ ſanitas incoꝛruptionis q̃ vtiq; nõ mediocriter ꝓgruit diuine iuſticie et equitati videlicet vt ꝓpoꝛtionaliter ſint merita gratiaruꝫ et p̃mia gloꝛiarũ. Quapꝛopter quemadmodũ ex abũdãtia gr̃arũ redũdat in totũ coꝛpoꝛ totãq; vitã hũanã exterioꝛẽ decoꝛ creatoꝛi acceptꝰ ꝛ ꝓpoſitio eidẽ placita ſic ex ſuperabundãtia gloꝛiarũ nõ minꝰ redũdare neceſſe ẽ mercedẽ congruentẽ ĩ coꝛpoꝛ totãq; vitã exterioꝛẽ. Qt ſi forſitan obijciat de paruulis in gbus locũ nõ hꝫ vite decoꝛ exterioꝛ. ꝛ ꝓpter hoc nõ ẽ neceſſe coꝛpa eoꝝ gl̃ificari. Rñdendũ ẽ ei quia largitas creatoꝛis nõ ĩtẽdit ad calculos meritoꝛũ hũanoꝝ. imo largitur dona ſua iuxta magnificentiã gl̃ie ſue. ꝛ quemadmodum alibi didiciſti ga totos licet ignoꝛates et aĩa et coꝛpe puulos ſacrat atq; ſanctificat ſic ꝛ integre tpe ſuo gloꝛificabit eos. Reuertar aũt vt reſpõdeã ei de rõcinatiõe vbi iam in pte reſpõdi ꝛ dicã ga nõ oĩa que poſſibilia ſunt eẽ indigẽt ipo eẽ ea ſcz indigẽtia ꝓpter quã ꝓueniat largitati creatoris dare eis illud. Jaꝫ eñ patefactũ ẽ tibi ga nõ minus bonũ ẽ vita pennis vniꝰ hominis in aliq̃ quãtitate bonitatis naturalis ſiue etiã gr̃e generationibus infinitoꝝ quoꝝuꝫ vniuſcuiuſq; vita ineq̃li quãtitate bonitatis ſic centũ annoꝝ. Quare neceſſe ẽ vt vita vnius gloꝛioſa tãto maius bonũ ſit infinitis vitis centenarijs q̃nto vita gloꝛioſa vita quacũq; ꝑſenti hoc ẽ ſiue nature ſiue gratie ꝑſtantioꝛ. Et vnꝰ hõ gloꝛioſus ſiue gloꝛificatꝰ infinitis hmõi hominibꝰ incõparabiliter etiã in infinitũ maiꝰ bonuꝫ Quare potius eligẽdus fuit creatoꝛi et faciendũ q̃ extendenda generatio hominũ

in infinitū ⁊ vita eoꝝ p successiones imperpetuū ppagande. Magis igit̄ ꝓueniens fuit largitati creatoris hoc bonū facere in infinitū maius q̄ illud in infinitū minus Dico insup conueniēs esse sapiētie ⁊ bonitati creatoris illud min⁹ dimittere ꝓpter hoc si isti p̄staret impedimentū. Quia igr̄ nec infiniti glorificari possunt homies nec eē simul multos tamē glorificari necesse è. vt q̄ prohibet infinitas ⁊ q̄ mala merita alioꝝ alieq̄ cause quas audies in sequentibus bonū glorificationis cuius tota mꝫ titudo hominū non est receptibilis de diuina largitate in pte saltē aliqua supplea-tur. Q̄ si interrogauerit aliquis cū omni potentie creatoris possibile sit omnes glorificari qd arctat vel angustat magnificentiā largitatis ipius iaz tibi multocies multis modis respōsū è sup hoc. Reminisce re igr̄ quia naturalis coꝛruptio et acqsita per vicia ⁊ peccata licet in nullo obsistere possint diuine potentie faciūt tamen vt diuina iusticia partim hoc phibeat fieri partim autē diuina volūtas è vt hoc nō fiat. Cuius sicut nulla causa ē nec in ea aut circa eam ꝓpter qd inquirendū. Alias etiā responsiones sup hoc audiuisti in capitulo de ꝓpetuitate supplicoꝝ infernalium vbi etiaz audiuisti quia questio hmōi est q̄ē admoduz illa qua querit̄ ꝓpter quid luna nō habet splendoꝛē equalē splendoꝛi solis et quare nō oēs stelle eiusdē claritatis. Similiter et ei qua querit̄ ꝓpter qd nō oīs homines sunt reges aut p̄ncipes terreni talis ēt illa qua querit̄ quare non oēs lapides p̄cioſi similes sunt et ille questiones quibus querit̄. Cur non oēs lapides carbunculi sunt vel smaragdi. Scito aūt quia vulgaribus hominib⁹ atq̄ simplicib⁹ nō leuia argumēta sunt scr̄ptura resurrectionis coꝛpm q̄ sumūtur ex compationib⁹ ipoꝝ coꝛpm vel ad homines vl̄ ad animalia aliq̄. Si eī coꝛpa ptes hominuz sunt. Si sole anime glorificabūt dimidij homines remunerabūt. Tu vo vides q̄ ridiculosum sic seruū vel seruitoꝛē remūerare dimidiū. Si vo dom⁹ animarū sunt ipa coꝛpa. Domus in q̄ naturales earum sunt. Conueniēs ē bonitati largitatiq̄ creatoꝛis vt dū extra ipa sunt suo tpe reficiāt eis atq̄ reparent imo p̄parent eis decoꝛē tur ⁊ ornēt ꝓ congruētia glorie illi⁹ quā ade ptare sūt. Eodē mō si vestes animaꝝ sunt vestes in q̄ naturales denudatio earuz in dubitāter ps miserie ē ꝓpter qd̄ necesse ē vt reddātur eis vestes hmōi non in veritate ⁊ scissuris vilitateq̄ faccina in quib⁹ mō sunt hoc ē in q̄ in vita ista habuerunt sed in gloria ⁊ decoꝛe q̄ felicitati future deseruiat ⁊ ꝓcoꝛdet. Silr ⁊ ex cōpationibus regni illius et glorie ad ipos hoies vel animas ipoꝝ ꝓueniētia vulgarib⁹ hoib⁹ aliq̄ simplicibus sumūt̄ argumēta. Indecens em̄ ⁊ illiberale modis oibus ē ⁊ inaudite bacten⁹ ruscidi tatis vt aliq̄s diues in hospicio suo siue in domuz sua nolit recipere hospitē quē diligit nisi dimidium aut nisi nudum. Est em̄ gloria illa celestis domus gloriose habitationis beatificandoꝝ hominū ⁊ animarū. ⁊ sic palaciū regis regaz in qua domo habitat ⁊ manet creatoꝛ bñ dictus tan q̄ pfamilias eiusq̄ cū eo p̄clara familia. Milia scilicet miliū sanctoꝝ angeloꝝ ⁊ beatarū animarū q̄ iaz ibi pietatis sue dignatiōe ⁊ recepte sunt iuxta fidē ⁊ doctrinaz xp̄ianoꝝ. Ibi sedet velut in palacio ⁊ solio glorie sue velut rex vniuersalis dñationis cuius magnificentiaz nec attingit estimatio neq̄ cogitatus. An ait et alie substātie ibi sint q̄s arabes et greci phylosophi intelligētias vocāt audies loco suo. Ex compationib⁹ igr̄ q̄ sunt dom⁹ ad hospitē siue palaciū ad eundē ⁊ ex liberalitate atz largitate creatoris quas necesse ē i vltimitate pfectiōis. Impossibile ē vt coꝛpa hoīm si ptes hoīm sunt excludat oēs no a domo sua vel hospicio siue palatio. Similiter si vestes animarū sunt. Eodē mō si coꝛpa hūana velut equi animarum sunt nō pacief ea excludi a domo sua vel palacio. Magnificētia largitatis creatoꝛ sublimis. hoc ei neq̄ apud nos neq̄ apō liberales hospites ꝓmittit fieri id modicū qō apud eos est liberalitatis ⁊ largitatis. Quātofortius igr̄ nō pacietur istam illiberalitatē fons ille abyssalis ac redundātissime largitatis. Habet autem et gens xp̄iana noꝝ argumentum non solū fortissimum ad astruendā resurrectionē bonoꝝ sed etiam auditu iocundissimū ex resurrectione filij dei quē credunt ineffabili largitate pietatis et gratie sue p salute hominū facta hominē ⁊ etiā morte suscepti coꝛpis mortum hmōi em̄ gloriosa resurrectio ꝓ testes et multociens apud eos claruit ita q̄ etiā a quingentis simul testibus visus est vna hora post mortē suam. Quia igr̄ apō eundem ⁊ iustissimū iudicem equalitū meritō

rū equa sint p̄mia et similiū similia omnium aūt verorū ⁊ bonor xp̄ianorū merita similia sunt meritis illius scōm qō homo fuit. Omnes em̄ veri et boni xp̄iani in eo qr tales sunt imitatores illius sunt. Quastissimū iudicē meritor ⁊ datorem largissimū p̄miorū simile p̄mium nō dico equale obtinebūt. Similitudo em̄ ē in merit xp̄i ⁊ suorū nullatenus aūt equalitas. Similē igr̄ gloriosam resurrectionē ei qua xp̄us obtinuit necesse est omnes obtinere ⁊ omnes suos et ei similiter eē glorificādos nō dico equalē vel equaliter ꝓpter p̄dictam causaz. Qt si dixerit quis qa ratiocinatio ista nō ꝓbat nisi resurrectionē bonorū et veror xp̄ianor ⁊ quia vniuersalē resurrectionem nō ꝓbat hoc ē vniuersorū verus indubitanter dicit. De paruulis vero sanctificatis ⁊ in huiusmōi sanctitate decedē tibus nō est dubiū quin similes sint xp̄o i gratia. ⁊ ꝓpter hoc ex necessitate similes ei futuri sunt in gloria. De meritis aūtē nihil ptinet ad eos in etate illa. Merita aūt intelligo hic obsequia operū creatoris placita ad que manifestū ē paruulos in eta te nulla impotentes esse. De malis vero ⁊ querēs hominibus atq; mādatis creatoris rebellibus. Ex p̄cedentibus appere tibi potest quia necesse ē eos resurrecturos esse in corpibus vt satisfiat diuine iusticie hoc ē vt quēadmodū male et culpabiliter se habuerūt in vita ista tam interius q̄z exterius. Sic ⁊ vtrūq; ꝓ iusticiā creatoris retribuatur eis dē retributione in q̄z peccatis et viciis ꝯgruente. Hec aūt retributio ē pena tam spiritualis q̄z corpalis. Qualit aute corpa eorū ⁊ ignē eternū ⁊ alia tormēta corpalia que eos expectāt sustineāt dicet i sequētib⁹ cum gloria corpm humanor ti bi fuerit declarata videlicet stabilita in eē suc ⁊ in qualitatibus suis. Debes autem scire quia causam efficientē ⁊ radicē p se resurrectionis corpm nostror in natura nostra siue de natura ⁊ etiā naturam nostrā esse impossibile est. Et hoc breui et leui cōsideratione tibi patefiet. Ne q̄z em̄ anime humane possibile ē reformare corpus suū aut repare cum p mortē dissolutū aut putrefactū seu in puluerem redactum fuerit. Corpi vō sic se habēti multo minus cum tunc nō sit. Ambobus aute simul cū alterū nō est certū ē nihil esse possibile nihil autē amplius ē in natura hūana. Quare omino naturē hūane impossibile ē ꝓ modum factionis resuscitatio corpor nostror.

Amp̄. Manifestū ē tibi q̄ anima humana nec retinere se potest nec etiā remanere in corpe suo circa morbuz vel egritudinez mortalē nec defendere ipm a morte vel vulneribus aut egritudinibus vl̄ aliis causis mortis vniuersaliter. Multo igitur fortius nec potest cripe de morte cum iaz mortuuz fuerit similit nec reintegrare nec reformare. Si vo dixerit quis q̄ in natura seu virtute celorū est potētia ista resuscitandi ⁊ repandi corpa nra post mortē ipor rū. Manifestum ē hoc multipliciter esse falsum quia nec virtus ea generandi in eis est imo in parentib⁹. Preterea Null⁹ hmōi effect⁹ adhuc ex celis vel stellis apparuit neq; em̄ adhuc auditū ē ab illis vel vnū hominē generatū aut a morbis suscitatum. Dico igr̄ quia resurrectio corpm at q; reformatio siue reparatio eorum operatio est solius sublimis ⁊ bñdicti creatoris. Neq; em̄ dicere possunt qō generatō seu formatio p̄mi hominis ex celis vel stellis fuerit. Quo em̄ si in eis esset virtus hmōi opationū vel vnū solū vel taz paucos genuissent. Quō etiā tamdiu postmodum a taz nobili ope destitissent. Manifestū igr̄ ē ex oīb⁹ hūs quia oīpotēti bonitati creatoris solius ē virtus vel potentia resurtectionis seu regenerationis corporuz humanor ⁊ ꝓpter hoc apud ipam querēda ē causa ⁊ ꝓbatio seu declaratio ipsius. Dico igit quia sicut sepe audiuisti per me quia bonitas et virtus creatoris nō opat p modū nature q̄ modus ē seruientis atq; seruilis. sed eius opatio ē p electionē liberrimā ⁊ beneplacitū volūtatis quā vl̄ cogi vel impediri impossibile ē que nec suadetur nec inducit a foris. Cōsilio igr̄ sapiētie sue ad qō ipossibile ē vel ignorātiā vel errorez attingere de purissima bonitate sua facere q̄ facit ⁊ qñ ⁊ quō facit. Silr̄ et nō facere q̄ nō facit. Necesse igr̄ ē ipam eligere ea facere q̄ melio ē facere q̄z non facere. Similiter ⁊ de tpibus ⁊ modis se habet. Quare necesse ē ipum ⁊ optima ⁊ optime facere iuxta qō decet ipum ⁊ scōm qō res ipe receptibiles sunt ⁊ eis ipis expedit seu vtile ē neq; etiā sapiētis hois ⁊ boni est vl̄ minus bona vel min⁹ bñfacere cum optima ⁊ optime facere equali facilitate possibile sit. Quia igr̄ i toto genere hūano optimū ē glorificatio de q̄ nō dubitat gn crea

toꝛi bonitatē deceat ⁊ quin homines illi
us d ē glorificationes receptibiles sint ne
cesse est bonitatē creatoꝛis in genere bũa
no tempe suo optimũ istuꝫ efficere vel ꝑm
partē vel sc̃ōm totũ. Et quoniã sc̃ōm totũ
non est possibile iustitia creatoꝛis partim
ꝓpter mala merita hoim obsistente ptim
mereo ⁊ beneplacito suo et iudicio nobis
occulto necesse est vt in ꝑte tm̃ generis hu
mani bonũ istud p̃stantissimũ operetur
Q̃ si qs dixerit homies nec sc̃ōm vniuer
sum suũ esse receptibiles hm̃oi gloꝛie nec
sc̃ōm animas scilicꝫ nec sc̃ōm coꝛpa vl̃ sal
tem nõ sc̃ōm opera. Dico quia hm̃oi ser
mo erroneus ē ⁊ impossibilis et hominis
ignoꝛantis nobilitatem nature humane.
Dico igitur quia anima humana susceptı
bilis est omniũ scientiarũ phylosophicaꝝ
naturaliter. Si enim alique anime impe
dite sunt passionibus coꝛpoꝝ suoꝛũ vt mo
riones vel defectu sensuũ vt qui ceci et sur
di nascuntur vel alias occasionatu hoc ex
accidenti est ⁊ aduẽticiũ ⁊ innaturale ani
mabus. De alijs vero animabus quibus
p̃ssiones huiusm̃oi siue occasiones im
pedimenta doctrine et discipline non p̃
stant non est dubiũ quin capaces seu rece
ptibiles sint omniũ phylosophicarũ scien
tiarũ. Receptibiles etiam sunt quedam p
phetici splendoꝛis ⁊ ꝓpter hoc necesse est
etiã q̃ omnes. Luꝫ receptibilitas natura
lis in omnibus animabus humanis quẽ
admoduꝫ ⁊ generaliter omnia naturalia
vnius indiuiduoꝝ cuiuscunq; speciei ex
necessitate naturaliter inueniant in vnoq̃
q̃ aliorũ indiuiduoꝝ eiusdem. Ampli
us. In ꝓphetico huiusm̃oi splendoꝛe nõ
stant naturali furione ⁊ phibitione qua p
hibeantur a sublimioꝛi ⁊ nobilioꝛi claꝛita
te. Amp̃. Appet ex magꝭis opib⁹ ma
xime que sunt diminutionum q̃ maioꝛis
aut nobilioꝛis claritatis susceptibiles sũt
q̃ sit cognitio naturalis. Claritas em̃ illa
qua diuinãt p̃terita vel futura ⁊ etiam vi
dent p̃sentia abscondita maioꝛ est om̃i co
gnitione naturali q̃ habeant vel hr̃e pos
sint anime nostre in coꝛpib⁹. Naturaliter
em̃ alia videre nõ possũt anime humane
Si igr̃ hm̃oi claritas ⁊ illuminatio est eis
ex p̃coniunctione demonũ. tanq̃ ex appli
catione luminis quia reuera ⁊ ipi lumina
quedã sunt ex maioꝛis luminis maioꝛi ap
plicatione magis eas illuminari necesse ē
Cũ maioꝛis luminis intellectũ nõ obtene
bꝛet vel obscuret imo ꝓfoꝛtet magis ⁊ illu
minet. Licet aliter in sensib⁹ se habeat qõ
et dixit Aristotel. ꝓpter qõ dixit qa extre
ma coꝛrũpũt sensum sicut vehemetia sola
ris luminis vl̃ obfuscat vel obtenebꝛat vi
sum nostrũ. Quia igitur cõiungibilis est
anima hũana luci p̃me ac puriss̃ime q̃ est
creatoꝛ benedictus. necesse est vt ex ei⁹ cõ
iunctione vl̃ applicatione tanto amplius
tantoq; sublimius illumineꝭ anima hũa
na quanto ipsa lux p̃ma alũs luminibus
hoc est sanctis angelis atq; demonib⁹ est
clarioꝛ seu luminosioꝛ. Necesse est etiã ea
confoꝛtari sc̃ōm vim intellectiuã ⁊ delecta
ri in ea delectatiõe que merito beatitudo
nominet. Q̃ si dixerit qs quia anima hu
mana non est sic cõiungibilis destrues er
roꝛem istũ multipliciter. Primũ quia non
est dubitatum apud intelligẽtes virtutem
intellectiuam creatam esse ad intellectum
seu visionem spiritualem p̃me lucis et nõ
ad quemcunq; intellectũ vel visionẽ ipi⁹
sed ad nobilissimã atq; pfectissimam hec
autem ē cõiunctio ad ipsam et applicatio
sine medio. frustra igitur creata esset si ista
perfectio nõ esset ei possibilis. Amplı
us. Nõ est cõiungibilis ad alia nisi ꝓpter
illam ergo magis illi. Amp̃. Unaquæq;
virtus et vnaqueq; potentia p̃opter opti
mũ suum actũ nobilissimãq; perfectionẽ;
suam creata est. Alie em̃ perfectiones pro
pter optimam ac nobilissimã pfectionem
sunt. Quia igit̃ optimi cognoscibilis opti
ma cognitio ⁊ nobilissimi nobilissima op
tima ac nobilissima perfectio est virtus
intellectiue est talis cognitio creatoꝛis opti
ma autem cognitio datoꝛis est illa quam
predixi. Amp̃. manifestũ est quia loca
lis distantia nec est nec esse potest inꝛ cre
atoꝛem et animã humanam distantia igi
tur spiritualem solam inter eos ee̊ possibi
le est. Hec autem nõ potest intelligi nisi al
tero duoꝝ modoꝝ vel trium. Primũ dis
similitudine et hec est malicie que dissimi
lat animas nostras a creatoꝛe qui bonus
est in vltimitate bonitatis et hec est quę p
se et directe phibet sentiri suauitatem ipi⁹
us. Quemadmodũ cõtraria dispositio in
palato coꝛpis sentiri phibet dulcedinem
vel aliã suauitatẽ tibi. Secũdo vo tanq̃
distantiã spũalez facit aliud apphensum
cum via nõ fuerit ad apphendendũ creа
toꝛẽ. Hoc autẽ ē cũ fuerit apphensũ vt res
Reminisci nanq; debes sermonis quę di

rit Aristoteles quia ymago leonis apprehenditur q̄nq; vt res ⁊ quādoq; vt signū ⁊ cū apphendit vt res stat in ea et figit apphensio ⁊ nō puenit ad leonē. Cū apphē dit vt signū nō stat in ea apphēsio ꝺ; transit ad leonē ⁊ apphēditur p ipam leo. Videns igī quia vnomō ymago leonis est interpositū inter apphendēte ⁊ leonē ⁊ tāq; ober vigens in seipo apphensionē et phibens eam trāsire ad leonē. Alio ⁊o modo velut via nō solūmō transitū phibens apphensioni leonis sed etiā trāsferēs siue trāsiebens apphensionē in leonem. Et iuxta istos duos modos currit res in oīb; creatur ⁊ creatore qm̄ quelibet creatura ⁊ res ē in se ⁊ via ad apphensionē creatoris ⁊ signū ē ipsius intelligētib;. Tercio imersio et incrassatio quedā animarū distātia ē p bibens puentionē luminis ⁊ irradiatiōis ab ipo supillas nec mirū cū illuminatōez intellect; q ꝺ; esse p sensus a pte corpis etiam phibeat ⁊ incrassatio ista ⁊ immersio facit homines moriones ⁊ pene brutales Cū igit ista tria sublata fuerint ab animabus nr̄is tunc erit possibile descendere su per eas irradiationes q̄ sunt a lumine pri mo ⁊ etiā a pte sensibilū vt p̄dixi. Quia igit quedā irradiationes huiusmōi naturaliter descendūt sup quasdā substancias videlicet sup angelicas. Unde ⁊ in quadā pfectione sapiētie naturalis creatas illas ē manifestū ē. Quidā ⁊o cadūt iuxta beneplacitū creatoris etiā post illuminatio nē hmōi naturalē ⁊ istis nō ē mensura ni si bñplacitū creatoris q̄ fluit ꝺ lumie suo quantū vult ⁊ quō vult. Opinati aūt sūt qdaz q̄ splēdor ꝓbeticus ē fm receptibilitate nature boc ē fm dispositionez animarū sup q̄s descēdit et ꝓpter hoc pauce sunt anime humane sup q̄s descēdit. et in sup non equaliter neq; vnomō sup ipas. Uerū ista nō sūt indicia certitudinis qm̄ similis diuersitas inuenit in fluētijs illūi nationū q̄ gr̄e tm̄ sūt ⁊ nihil habētes oīmno a pte nature q; vel eas augeat vel minuat siue erpediat aut impediat. Jam igitur manifestuz est tibi per boc quia gloria intellectus anime humane est longe sublimior q̄z gratia ꝓphetie et q̄z etiam illuminatio naturalis intellect; angelici. quē admodum et beneplacitum creatoris est incomparabiliter super omnem receptibilitatem nature et super omnem limitationem ipius et iam scis quia beneplacitum eius non habet limitationē aliunde sed a seipso. Et limitatio ista est in ipso scōm se cum ⁊ potentia ipi; ⁊ diuicie in vltimitate sint amplitudinis et copiositatis. Sed limitatio est in munerib; eius siue sint nature dona siue gratie ⁊ etiam in penis malorum siue supplicijs que semper minora sunt q̄z merita eorum requirant. Ea enim ē superabūdantia et diuicie miscōie suevt mali nunq̄z ab ipo totū qꝺ merent recipiant. Aggregata igit ratiocinatione. Dico q; decet creatoz bonitatē adducere naturā humanā ad optimū vbi ⁊nō obsistit e; iusticia ⁊ ꝓcurrit receptibilitas eiusdē et p̄ sertim vbi merita ꝓgruūt vel etiā boc requrūt boc aūt in oībus electis quos hic p̄illustrat donis gr̄az suarū atq; virtutū qb; et dat vt hic fm bñplacituz suum viuant.

Amp̄. sicut nata ē vis intellectiua cognoscere creatorē ⁊ videre veritatē seu claritatem ipius. Sic nata ē vis affectiua seu desideratiua superioz et nobilis sentire bonitatem ipius. Quare vtraq; vel ducēda est ad hunc suum finem nobilē iuxta modum quem p̄edixi tibi. Amplius. Sicut illa nata est illuminari seu perfici luminosissima veritate creatoris. sic ista iocundari seu beatificari suauitate bonitatis ipius. ⁊ nemo intelligens ignorat quin intellectus p̄incipaliter atq; finaliter ad lumē p̄me veritatis intuendum creatus sit et quin ipa lumen eius sit ⁊ suum proprium et p̄incipale visibile ipsius. Sic et p̄ma bonitas suum desiderabile et vt ita dicatur suum sensibile virtutis nostre affectiue nobilis. Huiusmodi autem indicium certissimum est q; neutra vel impletur vel perficitur vel etiam quiescit citra ipm. Si enim creatori placeret omnia alia clarissime ostendere virtuti nostre intellectiue seipo aut eidem absconditō nemo dubitare potest quin adhuc et vacua et imperfecta remaneret nec reputaret se quicq̄z cognoscere vel videre ignorato vl̄ non viso creatore sic se habet ⁊ de ⁊tute nostra desideratiua quam dixi quia si possibile esset ei haurire omnes suauitates que preter illam sunt adhuc se vacuam sentiret et p̄me bonitatis suauitatem exuriret atq; sitiret. Corporales quidem delicias fastidiret boc enim est earum proprium et naturale vt ipa sua habūdantia fastidiū sui generent. Spirituales vero famē sui siue sitim sua ipa habūdantia vehemētiorem

puocant ⁊ inflamant ⁊ ꝓpter hoc impossibile est eis aliquē saciari citra fontē ipm earū q est indubitāter bonitas creatoris ⁊ inde ꝓmittitur eis sacietas ꝑ ꝓphetas hebreoꝝ quoꝝ vnus dixit ad ipm creatorez loquēs. Saciabor cum apparuerit gloria tua. Et alibi. Torrentē voluptatis tue potabis eos ⁊ inebriabūtur ab vbertate domus tue. ⁊ phia vo ꝓphete xpianoꝝ dicit qa deducet eos ad vite fontes aquarum.

Manifestuz igr ē ꝑ hoc q; piūctio hec siue approximatio ad creatorem felicitas est et gloria. ⁊ iterū plenitudo atz sacietas ⁊ pfectio earū Amp. si citra fisterent vt nō ex ipo fonte luminis hoc ē ex ipa ꝑma ac luminosissima vitate haurirēt et ore vt ita dicaf pleno biberēt cognitionē siue scientiā ad quā nate vel create sūt anime humane nō solū imperfecte ſz misere remanerent. cruciatuq; vehemēti famis ⁊ sitī spū alis torquerētur. Hoc aūt appet euidēter in viris sanctissimis de quib⁹ apud te nō est dubitatio quin plus descendat super animas eoꝝ ⁊ de lumine ꝑme veritatis et de suauitate prime bonitatis q̄z sup alios quoscunq;. Certū etiā est tibi quia quāto sanctiores sunt tāto magis esuriūt ⁊ sitiūt ꝓdicta duo bona videlicet lumē ꝑme veritatis ⁊ suauitatē ꝑme bonitatis. et ꝓpter hoc magis affligūtur fame et siti huiusmodi et hoc sentiebat idem ꝓpheta hebreoꝝ q dicebat. Quemadmoduz desiderat ceruus ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te deus. Et iterū. Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū. ⁊ alibi Anima mea sicut terra sine aqua tibi. In ipo igr creatore ⁊ ex ipo immediate ē quies oim desideriorꝝ et plenitudo. Amp Cū hanc virtutē ⁊ largitatē dedit de⁹ substāciis multis naturalibus vt applicatio e sua seu cōtactu assimilent sibi receptibilia virtutū suarū ⁊ actionū ꝑ modū receptibilitatis earū sicut appet in igne q ferruz eo usq; sibi assimilat vt nō solū ignitū ſz ignis etiā nominef sicut ⁊ ois facies speculi qō ei obiectū fuerit si mundū tersumq; fuerit ipm sibi exꝑssissime assimilat similitudinē suā exꝑssissima eidem imprimens. Sic in odoribus ⁊ in saporibus et alijs innumerabilibus se habet. Quāto fortius igr largitas et virtus creatoris quas manifestuz est esse in vltimitate copiositatis ac redundantie eouscq; assimilabit sibi animas humanas vltimata illa approximatione sibi ꝓiunctissima vt non solū deificate sint. sed etiā dee ⁊ dij et sint ⁊ veraciter nominent et hoc indubitāter aliquo mō somniauit antiqtas. sicut appet ex phylosophoꝝ antiquoꝝ sermonibus et etiā poetarum. Et deos generaliter nominabant viros magnificos ⁊ strennuos vt herculem omnes q; illos qui scōm opinionem suā laudabiliter et strennue in hac vita se habuerant transflatos vel transferendos opinabant. et deos eos fieri seu deificari credebant. Q; exemplū apparet quia et saturnū ⁊ iouem ⁊ mercuriū ⁊ appollinē ⁊ multos alios quos deos putabāt ⁊ vt deos colebāt homines aut mulieres fuisse ex hystoriis narrationibus certū est. Unus etiam exꝑphetū hebreoꝝ ex ꝑsona creatoris deos vocat aliquos de gente illa. Ego inquit dixi dij estis. Et iterū ex ꝑsona sua. De⁹ stetit i synagoga deoꝝ in medio autem deos dijudicat. Q; si ex taz modica approximatione ad creatorem quanta videlicet erat hominibus illis in vita ista quāto fortius ex illa futura que incompabiliter maior erit dij congruentius potuerunt nominari.

Amp. Cum incompabiliter maior sit influentia ex largitate ⁊ gratia creatoris q̄ est post influentiam et largitionē donoꝝ naturaliuz hic in hominib⁹ seu in animabus humanis. Multofortiꝝ igitur maior erit influētia futura omni influentia naturale q̄ et ipa nomina ostendūt. Presens et influentia huiusmodi gratia nominatur. Futura vero que deo dilectis animabus ꝓmittitur vocatur gloria cōmuniter zvsu cōmunissimo. Nemo autē intelligens dixit ad hoc compabilem esse gratiam gloria. hoc autem inde manifestum est quoniam nec stillam glorie sustinere potest vite ꝑsentis infirmitas. Sustinet autez gratia ꝓphetie que maxima inter gratias ecclie videtur de hoc autē melius doceberis in sequentibus vbi de ipa essencia in veritate glorie inquiram inquisitione perfecta si deus voluerit. Amplius. Si tante sunt influentie donoꝝ et gratiarum creatoris in eos quoꝝ nulla sunt ad hoc merita nulla precesserūt ei obsequia quāte erunt in eos in quib⁹ inuenientur et dona merita et placita creatori ꝑcessisse sercia ꝑsertim cum non ipse nitendat ad calcios meritoꝝ. ſz magī attēdat qd deceat magnificētiā largitatī sue q̄z qd debeat meritis seruientiū suoꝝ. ⁊ ꝓpt hoc nō ve-

detur finitum id qó addit supra cõdigna ꝑmia meritorũ tunc enim vacare videret ad calculos si finitum esset vel compabile et ꝙ reddit ex iusticia id qó superaddit ex sue superabundantia largitatis. Amplius si inimicos etiã qui quantũ in eis ẽ ma lis meritis suis nõ solũ restringũt. sed etiã penitus repellunt diuitias largitatis ipi⁹ quante erũt influentie bonitatis ⁊ munificentie ipius in amicos et seruitores suos.

Amp̃. Si pulchritudines bonitates atq; suauitates sensibiliũ ita rapiunt in se animas humanas nec solũ rapiũt sed etiam vniũt tanta vnione amoris quanta apparet in passionibus ⁊ cõpassionib⁹. passionibus inq; dictoꝝ sensibiliũ ⁊ cõpassioni bus animarũ humanarũ ad illa. quid fatura ẽ pulchritudo creatoris ⁊ bonitas atq; suauitas quas nec attingit admiratio nec estimatio nec etiã cogitatus. sicut igit amoris istoꝝ ad amorẽ qui tũc erit creatoris nulla est comparatio. sic neq; vnionis ꝓdicte ad vnionẽ erit beatarũ animaꝝ ad creatorẽ. Differt aũt quoniã amor hmõi ⁊ vnio animarũ nostrarũ ad sensibilia ebrietas est imo insani a captiuitas insuper et obcecatio earũ. Illa vero illuminatio est animarũ nostrarũ ⁊ sapiẽtia pfectiõis vltime libertas simul atq; felicitas in vltimi tate elongationis a miseria et sanitas ad quã nec lesio nec aliqd attingit contrario rũ vllo modorũ Amplius. Cũ adamas ferruin attrahat tantaq; velocitate rapiat illud ad se et ꝓiungat sibi a ꝓmo ꝙ nõ est nisi quodam occulto amore naturali quid facient pulchritudo et bonitas creatoris cũ innotuerint animab⁹ nr̃is et hoc abstq; velamine et interposito. Amp̃. ex ꝓportione. Luꝝ pulchritudo ⁊ bonitas creatoris sup oẽm mẽsurã ⁊ compationeꝫ maiores sint pulchritudie ⁊ bonitate quorũcũq; aliorũ siue sint sensibilia siue insensibilia anime ꝟo nr̃e cũ eq̃liter vtraq; eis innotuerint ⁊ libere atq; mũde fuerint a pversitate corruptionis ó q̃ sepe audisti necessario trabũt ab eis ꝓportionaliter cauſis hoc ẽ fm ꝓportionẽ quã habẽt inuicez ꝓdicta trahẽna. Quia igr̃ trabẽtiũ ad trahentia nulla ẽ cõparatio hoc ẽ pulchritudinis ⁊ bonitatis creatoris ad alias quascũq; nõ erit compatio amoris ⁊ attractionis pulchritudinis et bonitatis creatoris ad amorẽ ⁊ attractũ aliarũ. Quare super menſurã et compaꝛationeꝫ erit amor pulchritudinis et bonitatis creatoris ad amores ⁊ attractus aliorum et ꝓpter hoc nullus erit tũc talis amor aut attractus q̃ntũ ad alias pulchritudines ⁊ bonitates. Ex quo manifestũ ẽ paradysum carnalem in altera vita impossibile esse. Sic eñ quoniam ad modicum valde trahuntur anime nostre a pulchritudine et bonitate creatoris et hoc est quoniã ad modicũ eis innotescunt. trahuntur etiaꝫ ab alijs pulchritudinibus et bonitatib⁹. Qua de causa impugna magna sunt hic anime multe. Luꝝ autem inualescit etiam hoc in hac vita noticia pulchritudinis ⁊ bonitatis creatoris extinguitur amor aliarũ amor inq; qualẽ dixi. Quanto fortius igit cum plene innotuerint hoc autem est quemadmodum si ymaginauer̃ mobile aliquod quo trahatur duabus virtutibus in partes cõtrarias exempli gratia nomine nobile huiusmõi c. et virtus mouens ipm in sursuꝫ nominetur a. virtus vero trahens illud in deorsum nominetur b. Manifestũ est tibi quia si a. fortitudine ꝑualuerit b. trahet in partem suã boc est in sursum ipsum b. Quare si in infinitum ꝑualuerit totaliter trahet ipm in partem suam boc est in sursum. Quia vero impossibile est aliqd moueri simul cõtrarijs motibus et boc totaliter. Manifestum est nullũ esse motũ ipsius c. tunc ad partem b. Et quoniã motus animaruꝫ nostrarum desideria sunt. Amor vero virtus est et radix huiusmõi motuũ spiritualiũ. Manifestũ ẽ in altera animab⁹ sic raptis ⁊ attractis amore pulchritudinis et bonitate creatoris nullũ eẽ motum contrarium boc est desideriũ vel etiam amorem ad sensibiles pulchritudines ⁊ bonitates et quoniam in nõ amatis et non desideratis impossibile est delectationem esse in sensibilibus pulchritudinibus ⁊ bonitatibus delectationem in quã qualem ibi somniat et delirat vulgus sarracenoꝝ. Non enim verisimile ẽ philosophos gentis illius in pte ista tam erronee sentire. Delectationẽ multiplicẽ eẽ futuraꝫ animab⁹ seu hominibus glorificatis ex creatur̃ q̃ tũc erũt ⁊ etiã ex hijs q̃cũq; eẽ desierit manifestũ tibi fiet i sequẽtib⁹ bonitatẽ Uerũ hmõi delectatio erit ex amore ꝑme pulchritudis atq; bonitatis et ꝓpter hoc nullomõ ei ꝓtraria vel repugnãs neq; impediens vllo modoruꝫ eam delectationẽ que erit in pulchritudine ⁊ bonitate creatoris

Amplius, ymaginare mundū diuinū seu seculū altius qō et patriā et ciuitatem deo dilectoꝝ ꝛ ab eo electoꝝ hominibus theologi xp̄ianoꝝ vocant ꝛ ymaginare in ea duos populos alterū sanctoꝝ angelorū. alterū sc̄toꝝ ꝛ glorificatorū hominum ymaginare etiā infernū velut carcerem et locū tormentorū vbi in malos et creatorē volūtati rebelles vindicant p̄ iusticiā creatoris iniurie et cōtumelie quas et creatori ꝛ hominibus dum in hac vita viuerent irrogarunt. ymaginare etiā locum aliū nihil habentē hmōi tormentoꝝ ꝛ ibi positos paruulos qui nature corruptione originali peccatū aliqō addiderūt nec cōtra eam mūdationis remediū p̄ceperunt. Dico igr̄ quia omnis generis homines sunt sic in statu cōuenientissimo eis ac decētissimo. Decet em̄ modis oīmibus creatoris famulos ac mynistros esse cum eo ꝛ iuxta eum quatinus hoc phas ꝛ possibile ē. Nihil em̄ indecētius regi inclito atq; magnifico q̄z solitudo ꝛ paucitas milicie atq; familie. Nihil decentius glorie ip̄ius q̄z multitudo milicie dico indute ꝛ ornate atq; decorate put decet regalem magnificentiam. Quia igit̄ iste status sic se habet et hmōi est tam in hominibus q̄z in alijs substantijs nobilibꝰ q et creatoris milicia et eiusdez familia digni vocari sunt vel erūt. Dico quia iste status cōgruentissimꝰ ē glorie creatoris. Decorū aūt est qō decet ꝛ p̄pter hoc maxime decorū quod maxime decet Nihil autem magis decet creatorē q̄z q̄ maxime decorū est maxime iusta eū atq; in domo siue in aula siue in palacio suo. Quare sic se habere magnificentissimam domū ip̄ius ꝛ p̄clarissima aulam nobilissimāq; miliciaz eiusdem tp̄e suo necesse est Q̄ si dixerit quis quia nō est cōueniens vt homines simul ꝛ substantie spūales in vna sc̄z domo vel palacio habitent cū hominis corpori ille vero in corpore et incorpales sint. Respondendū est ei q̄ multo amplius incōueniens videri debet eidem q̄ anime humane cum corp̄ibus habitent cum inter ip̄as ꝛ corpa sua lōge sit maior differentia naturarū. homines em̄ et si corpei sint sc̄m partem est hoc partē dico inferiorem ꝛ igno bilioremz. In corpei aūt fm partē p̄cipuam p̄dictisq; substantus in statu illo illo glorie similimam. Cōuenientius autē est vt corpa hūana sequātur animas suas et trahant ab eis in sublime seculi altioris q̄z ūt ip̄e trahantur ab eis in locum inferiorem et habitationi earum minime cōgruentem. Dico etiam quia sermo iste hominis est ignorantis gloriā corporū glorificatoꝝ. Si enim sciuisset q̄ valde similis est nature spirituali sicut nibi patefiet in sequentibus nullaten⁹ hoc dixisset. Dico etiam quia sermo p̄phetcus quo creator dictus ē rex glorie non habet dubitationem sue veritatis apud intelligentes. Non potest autem intelligi rectus rex glorie q̄z vno istorum modorum videlicet vel vt intelligatur regnum ei⁹ gloria et quia p̄cipua pars regni ciuitas est in qua se des est ꝛ solum ip̄ius quare illa tota gloria est et omnes inhabitantes in ea gloriosi seu gl̄ificati. Et ciuitas illa merito ciuitas glorie habenda est ꝛ dicenda et quoniā gloria perfectio est sicut alibi dicisti impossibile est in ciuitate illa glorie aliquid esse imperfectiōis. Alio modo intelligitur rex glorie quomō dicitur ꝛ rex iusticie quasi iustissimus quemadmodū dicitur vas pulchritudinis vas pulcerrimi. ꝛ qō nibil habet indecentie vl deformitatis. Sic rex glorie rex gloriosissimus quasi cuius regnum est in vltimitate glorie et et nibil habens glorie repugnans seu contrarium. Necesse igitur est regnuz eius totum q̄ est vniuersitas hoc est vniuersa series seculoꝝ sic se habere videlicet vt sit in vltimitate pulchritudinis scōm omnes p̄tes suas. et hoc put cōgruit et expedit vnicuiq; earū tempore suo. Et p̄pter hoc necesse ē vt et vniuersitas angelica ꝛ vniuersitas hoīm sic vnoq̄z tp̄e put decet eā ē ꝛ put decoꝝ est eaz esse in tp̄e vnoquoq; et quia decoꝝ ac decentissimū est vt p̄ma ac supma habitatio habitatoribus seu ciuibus nobilitate eiusdem congruentibꝰ impleatur. q̄ impossibile ē fieri nisi ex angelis et hominibus vtrisq; glorificatis. Nec enim phas est neq; cōueniens aliquez eē vestitum nisi gloria. omne enim aliud vestimentuz vel operimentum indecens est et regi glorie et regno glorie. Imperfectuz autem vestimentum et imperfectus ornatus in hominibus est gloria animarū necesse igitur est glorificandarum animarū corpora gloria cōmuni congruente suo tē pore vestiri. Tercio modo intelligitur rex glorie p̄ approbationē videlz cui⁹ soli⁹ est ꝛ cui tota debet glia. Quare necesse ē oia suo tp̄e ꝙuerti i gloriā ip̄i⁹. nō solū igr̄ glie

humane quatinus eis cōgruit p glorifica tionē suā cōuertende sunt in gloriā ipius. Sed etiā cora earū. Quēadmodū igitur anime totū glorie victure sūt p gloriā quā aceptare sunt ab eo. Sic et cora totalit pore suo ꝛ ppt̄ hoc adeptura gloriā q̄ illi stim et officio ꝓgruat. Ampli⁹. sicut alibi dicisti. Mors plaga ē nō solum in naturalis nature būane sed etiaꝫ eouscꝫ cōtraria vt eam etiam destruat. hmōi au retur ꝛ fugitur ab hominibus. Nihil aūt naturale naturaliter horretur ꝛ fugit. Na tura igr̄ būana naturaliter nec ad mortez tendit nec ad illā ducit homines naturali ter. Quare manifestū ē plagam hmōi sa nandā esse tpe suo. si em̄ i pecude sua siue in grege vel armento nemo sustineret pla gā mortis siue etiā mortalitatis si eā auer tere posset. Quato fortius creator in gene re humano q̄ velut grex eius est. imo no bilissima amabilissimaq̄ possessio ei⁹ nō sustinebit plagam mortis quin eam curet tpe suo. Ampli⁹. Quis paterfamilias pestem seu pestilentiā a pecudibus suis si possibile ei fuerit nō depellat. Quis deni q̄ rex in regno suo que totū illud vastent si hoc posset facere nō auertat. Et qa ma nifestū ē q̄ gen⁹ humanū pars precipua ac nobilissima est post substācias abstra ctas et nobiles regni creatoꝛ. Necesse igi tur ē bonitatē creatoris pestem istā ꝛ vasti tatē abigere a regno suo. Mors igr̄ ꝛ cor ruptio finē habebunt in genere humano Eodē mō ē argumētari ꝛ de ruina dom⁹ ēsi em̄ domus creatoris ē vniuersitas ho minū et aliarū substāciarū nobiliū ꝛ ex il lis velut duob⁹ pietib⁹ edificata seu ꝓstru cta ruit aūt alter paries totaliter p mortez Qualiter igr̄ istā ruinā in domo sua ppe tuo sustinebit cū eā reedificare possit atq̄ statuere stabilitate ppetua qs pr̄familias ruinā hmōi repare negligeret ꝛ domū su am stabilē facere si posset. Qd si dixerit qs qr ruinā q̄ p mortē fit vel corruptionem re parat creator q̄tidie p nouoꝝ hoim crea tionē. Debes reminisci eius q̄ audisti i p̄ cedentib⁹ ꝛ in hoc eodē capitulo qa reedi ficatio hmōi ꝓtinuo destruēda cōtinuecꝫ rueus nō reedificatio ē m̄ ei destruere q̄n tū reedificaꝫ ex altera pte. perinde est ac si nihil reedificaret. ad alterā ꝙ pte questi onis nō respondet videlicꝫ qualiter susti net bonitas creatoris sāctā ruinositatem tantāq̄ instabilitatē tā preclari edificij sui Quis em̄ paterfamilias ruinam ꝓtinuaꝫ in sua domo vel edificio sustineret maxie cum eam aduertere prevaleret.

Euertar autē et dicaꝫ quia creato r ris aula siue palaciū cum repletū fuerit substācijs spiritualib⁹ et ho minibus glorificatis erit fm magnificen tiam regni ꝛ glorie creatoris erit ꝛ fm vlti mū decentie et decoris ppij. Quare ꝛ ex parte creatoris ꝛ ex parte sua erit fm opti mū vltra q̄ nec melius nec decenti⁹ possi bile est esse. Sic dico ꝛ de inferno quia ni hil magis decet carcerē et locum tormēto rum q̄s malefici et iustissimi cruciatus eoꝝ Quare scōm ymaginationem positā erit infernus scōm vltimum decentie et deco ris et hoc ex pulchritudine iusticie creato ris que ibi ꝛ p magnitudine sua ꝛ p̄o re ctitudine lucidissime apparebit hoc est p ut possibile erit glorificatis oculis tam spi ritualibus q̄s corporalibus magnitudinē rectitudinem et pulchritudinem illius cō spicere et videre. Quia vero paruuli q̄ ni hil culpe addiderunt originali corruptio ni nihil pene actual' ō iusticia diuina pas suri sunt et hoc est quoniaꝫ pena actualis non debetur nisi culpe actuali. Mani festū est eis non deberi nec decere eos lo cum alicuius pene actualis. Et quoniam digni gloria non sunt vtpote qui circa ori ginalem culpam remedium q̄ō est gratia sanctificationis non receperūt. locus glo rie eos omnino non decet. Decētissime igi tur collocati sunt scōm positam ymagina tionē in loco qui nec sit pene actualis nec glorie. Qd si dixerit quis quia impossibile est huiusmōi homies fore sine pena actu ali in quocunq̄ loco sint cum cognoscant se fuisse creatos ad felicitatem et gloriam ꝛ non adeptos illaꝫ. Dico quia sermo hu iusmodi non est verus. Non enim creati fuerunt ad illam nisi qui electi fuerūt crea toris predestinatione ad ipam. Cum igi tur videant se non esse electos ad illam vi dent se nihil iuris habere in illa et sibi nō deberi illam. Quemadmodum igitur vi des in multis hominibus q̄ absq̄ mole stia ꝛ dolore sustinent se non esse reges p hoc scꝫ qr sciūt sine iniuria sua ꝛ cōtumelia hoc eē. sic ꝛ isti absq̄ vlla pena ꝛ cruciatu sustinebūt se nō obtinere felicitatē ꝛ gliaꝫ regni illi⁹ sōlimis aꝫ p̄clari. Si ꝙ dixerit

quia videbūt se potuisse obtinere illam ⁊ ꝓpter hoc dolebunt quia nō obtinuerūt ⁊ hoc ipm dissolues p ꝓdictum exemplū. Nō em ē bō qui naturali possibilitate ꝓhibitus vnq̄ fuerit a regno. sunt tamē innumerabiles q omino nō dolent p eo q̄ reges facti nō sunt. Nō est igit ꝓsequens vt si aliquis bonū aliq̄ obtinere naturaliter possibilis sit q̄ ꝓpter hoc doleat q̄ illud nō assequtur. Jam igr manifestū ē tibi q̄ fm posita ymaginationē status vniuersitatis hominū ē fm optimū suū ⁊ in vltimitate decentie et decoris nec nō ⁊ in vltimitate sue pulchritudinis ⁊ qa p ipam satis fit simul miscōie creatoris ⁊ iusticie ipius atq̄ nature humane et meritis hominū. Nature quidē humane qa redditur ei sua pfectio naturalis q̄ntū ad vires naturales exteriores q̄s exercet p corpus. Redditur etiā ei corpus fm hoc. Reddit inq̄ quale congruit ipi naturaliter qō ē dicere immortale sicut alibi didicisti. Nec soluz quale congruit ei naturaliter sed etiam q̄ le congruit meritis ipius ⁊ statui. Statui quidem glorie cōgruit corpus gliosum cuius gloriam in sequētibus audies Statui vo eterne miserie cōgruit corpus qō eam ꝓpetuo sustinere possit et tale redditur nature būane in vita futura scōz posita ymaginationē. Satis fit etiā fm hoc statui puuloz qui cōtra corruptionē seu maculaz originalē satisfactionis remediū nō acceperunt. Hic igr ē status p omnia decētissimus et q̄ntū ad gloriā creatoris tam ex pte miscōie ipius q̄ ex parte iusticie. Similiter et q̄ntū ad salubritatē ⁊ vtilitatez nature humane nec nō et vltimā eiusdē pfectionē quantū humane nature possibile ē cum eqtate et iusticia creatoris. Hunc igr statum eliget. imo elegit eternaliter apud seipam sapiētia et bonitas creatoris. Quare manifestuz ē in eo statuendū eē finaliter naturam humanā. Amp. quia nullus motor nature frustra ē naturaliter neq̄ naturali ipossibilitate ꝓhibitor ab eo siue inq̄z est. Quia igr appetitus immortalitatis naturalis est. id ē naturaliter inditus hominibus quemadmodum fuga mortis hoc est timor et horror illius. Manifestū ē immortalitatē que est finis huius appetitus et euasionē ab ipa morte nō eē naturaliter impossibiles homib⁹ nec aliud intendo in sermone isto nisi q̄ naturaliter possibiles sunt isti duo fines hominib⁹ possibiles quidē p modū receptionis ⁊ insup a natura intenti siue intentati. Non em ficte intelligo possibilitatē istā quēadmodum dicit possibilitas vnicuiq̄ hominū esse, di vel fiendi reges. Regalitas quippe nō intendit a natura humana neq̄ directio humane nature aduenit sed magis ab accidente ⁊ indirecte sicut et causa eius que ē voluntas siue electio hominū ad quos pertinet reges eligere vel ꝓstituere. Insup per tota intentio nature pficitur et impletur absq̄ hoc qō adueniat ei regalitas seu regia dignitas. Non autem sic se habet immortalitas ad naturā humanā quoniam sine adeptione immortalitatis non pficitur natura neq̄ intētio eius nec puenit natura ad finē in quē tendit p duos ꝓmina tos suos motus videz appetitū immortalitatis et fugā mortis Amp. Ullus motus naturalis est hominibus in regiaz dignitatē vel potestatē. sed magis ex cupiditate ⁊ ambitione ē desideriū hui⁹ potestatis hominibus autē q̄ rarissimū ē ex creatoris dilectione vel hominū ipoz et hoc q̄ cū credit ab hijs qui potestatē hmōi fuscipiūt vel deo placere vel hominibus expedire vt ipi regnēt credūt ⁊ ꝓpter hāc solaz causam regnare se sustinent. Manifestum igr quia hmōi possibilitas nō ē possibilitas p se ⁊ ordinata ad hmōi finem. Quare ꝓsequēs ē q̄ possibilis ē būana natura recipe immortalitatē possibilitate pfecta ordiata ad illā ⁊ q̄ñ tēdit ad ill ā naturali b⁹ motibus pluribus suis q̄re necesse ē vt ad illā pueniat vl totaliter vel in parte q̄ si cōcesserit quia in parte pueniet ad illam Jam audisti sup hoc alias ratiōes ꝓpter quas impossibile est q̄ in pte etiā nō ptē niat. Amp. Jam alibi audiuisti qa ꝓtingat speciē aliquā in aliqua pte individuoz suoz pfectiōe sua vel pfectionibus ꝓuatā eē impossibile tamē ē vt vniuersaliter ꝓuetur illa vel illis. Similiter impossibile ē vniuersaliter et ꝓpetuo aliquā speciem remanere vniuersaliter ⁊ ꝓpetuo in puatione seu potētialitate sue pfectois. Alioqn frustra et vane creata eēt a creatore. Hmōi aūt exemplū ē in mineris metallorū ⁊ gemmarū alioruq̄ lapidū nobilium. Materia ei oīs que p se materia ē nō creatur vt sit materia tm̄ sed creat ꝓpter pfectionē. creatur inq̄z in materialitate sua vt in ea pmaneat. Cui⁹ expositio ē vt intelligas quia minera auri nō est minera vtili

minera tñ neq; vt remaneat in hac mate
rialitate q̃ ē mineralitas ſ; ꝓpter aurū vt
aurū ſcilicz ex ea fiat. Quia igr̃ materia vt
materia nō ē vtilis niſi ꝓpter id qđ ex ea
exiturū ē. Manifeſtum eſt q; nō crea
tur vel eſt vt ſit vel remaneat materia tñ.
qm̃ eius eē ſic inutile ēet. Sapiētia autez
bonitas creatoris nō ꝑmittūt hoc vt cree
tur vel ſit inutiliter ſpecies aliq̃ totalit hoc
ē ſm̃ oñe individuū ſuū. Quare impoſſi
bile ē ſpeciez aliquā remanere totaliter in
ſua materialitate vel potētialitate. Neceſ
ſe igr̃ ē vnāquāq; ſpeciez vel in totalitate
ſua vel in ꝑte individui duoꝝ ſuoꝝ ad id pue
nire qđ ſupra dixi ſupra ꝑfectionē vl actū.
Quia igit̃ ſpecies būana in hac poſibili
tate ſeu potētialitate creatur vt ex ea poſ
ſint fieri imortales hoies. Quare neceſſe
ē ſaltē aliquos fieri imortales. Hāc igitur
mortē q̃ nūc ē hoim. Sequetur ex neceſſi
tate imortalitas. Hec aūt ē vita imortalis.

Amꝑ. nihil magis erigit hoies ad eie
ctione vicioꝝ z paſſionū inordinataruz q̃
ſpes future imortalitatis z retributionis.
nihil magis eos animat atz ꝑfortat ad ac
quiſitionē virtutū atz cuſtodiā z ad cōpo
ſitionē mortis ſuoꝝ totāq; vite ſue decorati
onē q̃ ſpes future imortalitatis. z hoc ap
paret in hijs q̃ nihil boni ſperāt in vita fu
tura q̃ oia credūt cuz ipa lucē vite p̃ſentis
relinquere. hijs ei null ē amor ⁊ virtutū nul
la cura ꝓponēde vite ſue. ſed totos ſe tra
dūt et exponūt inſtar iumētoꝝ voluptati
bus corꝑalibus. Quare q̃ ſpem iſtā tollūt
de medio negantes eā virtutes etiā de cor
dib⁹ būanis extirpāt totūq; vite humane
decus atz decorē in brutales delicias atq;
turpitudines tranſferūt z deformāt. Ma
nifeſtū igr̃ ē hāc opinionē radicē eē pnici
oſiſſimā atq; peſtiferā būane vite et inſup
ꝑ creatori ꝓtumelioſiſſimā q̃ z amorē vir
tutū ſalubriū extinguit in hoibus et crea
toris cultū z honorificentiā extirpat radi
citus z laudē creatoris aufert ex ore hoim
Vita nāq; inmētina ebrietaſq; et inſania
deliciarū carnaliū etiaz ab anima huma
na cogitatū abradit z abolet creatoris fer
ro igr̃ et igne ꝑſligāda ē z fundit⁹ extermi
nāda huiuſmodi opinio. Hō tā igr̃ ꝑba
tionib⁹ cōtra eam pugnandū ē q̃ tormen
tis. Qui ſi dixerit quis quia ꝓpter diuitias
ꝑſentes et corꝑales delicias ꝓponēda ē et
ornāda virtutibus z moribꝰ vita ꝑſens tu
ipe vides quia iſta ſūt q̃ totā turbāt z con
fundūt vitā ꝑſentē hominū z ipos etiā ho
mines vſq; in infamiā ſubuertūt. et hec eſt
vna ex cauſis ꝓpter q̃s ſapientes ipas fu
giūt tāq; peſtes. Vides etiā quia hec ſunt
que homies auertūt maxime a creatore z
ab omni cultu et honorificētia ipius. Hō
inducāt igr̃ hoīes ad honorificandū et co
lendū creatorē gn potius obdurant. Iſta
etiā ſunt ex q̃bus ſunt lites et iurgia. ſedi
tiones z bella ebrietates et furores hoim
inuicē. Qualiter igr̃ ꝓpter iſta que cultuz
et honorificentiā creatoris aꝺo impediūt
q̃s maxime cultores creatoris maxime fu
giūt et ꝓtemnūt ex quib⁹ mala q̃ ꝑdixi om
nino ſūt colēdus vel honorandus erit crea
tor. Amꝑ. ſi ꝓpter hec ſola honoran
dus vel colēdus ēēt creator q; vtiq; eſſet ſi
alia vl melioza ab eo nō ſperarent vel q;
recti⁹ ē gratis cū colēdus ēēt q̃ igr̃ eas nō
habēt abſoluti ēēnt oīno a debito cultus
z honorificētie creatoris cū apud eos cau
ſa huiuſmōi debiti nō ēēt. Qui ſi dixerit qa
ipa vita ꝑſens bonū magnū z ipa anima
bonū maximū. Similiter z corꝑus totuz
z mēbra ſingula bona et magna ſunt. Ue
rū vtiq; dicit et reuera largitiōe tantoꝝ
bonoꝝ obnexios ſibi nos fecit bonitas
creatoris z debitores obſequioꝝ q̃ ex hijs
eidē impēdere poſſum⁹. Uerū adeo leſa
ſunt oia hec z corꝛupta i nobis z originā
li corꝛuptiōe de qua tot z tanta tam audi
uiſti z alijs cauſis q̃ de induſtria ꝓtereo
vt ex eis neq; decēter neq; acceptabilit̃ cre
atori ſeruire poſſimus z ꝓpter hoc neceſ
ſariū ē nobis vt mūdemur ab hmōi z no
uis adiutorijs a creatore adiuuemur Hec
aūt adiutoria ſunt q̃ virtutes z gratias et
dona doctrina xp̃iano⁹ creberrime nomi
nat. Scito aūt q; nō ē hec intentio creato
ris vt ꝓpter obſequia nra ꝑdicta nob mu
nera largiat Hō em̃ indiget hijs ſed nos
eis indigemus vt ꝑ hec creatori nos acce
ptos et placitos exhibeam⁹. z ꝑ eadē ab
eodē incopabiliter meliora atz ſublimio
ra obtineam⁹. Hec igr̃ ē intētio ipius ad
iuuare nos hic hmōi adiutorijs vt nō ſo
lū munificēna ei⁹ z miſcōia ydoneos nos
faciāt maiora ac p̃cellentiora accipe. ſ; eti
am eiuſdē iuſticia nos dignos iueniat vt
talia nobis ex meritis debeāt. Quapro
pter manifeſtum ē q; fuit bonitas nature
ex diſpoſitionib⁹ bonis naturalibus ꝑpa
rat et ydoneā facit naturā humanā ſic ipa
adiutoria eandē ꝑparāt nō ſolum vt ydo

nea sit ad ea q̄ sunt eterne felicitatis ⁊ glorie. sed etiā vt et digna ex eisdē adiutorijs de hijs aūt licet multa p̄phetas hebreorū et dicta et scripta sint genti illi. doctrina tamē xp̄ianorū de hmōi adiutorijs dignitatibus retributionibusq; creatoris referentissima ē ⁊ gratiā adoptionis hereditatēq; regni celestis studiosissime attollit et p̄dicat ex q̄ manifeste sequit resurrectio mortuorū ⁊ glorificatio eorū saltez in p̄te. Stabilit aūt gra ista exemplo vno p bonitatē et largitatē creatoris. Dico igit ga si rex aliqs in hoibus haberet regnū ditissimū ac p̄clarū nec esset ei nisi vnicus filius. Regnū aūt eiusmōi vel maneret eē vt p multitudinē heredū nulli minueret ⁊ ipi vnigenito regis gloria multa atz p̄claritas p multitudinē coheredū atq; p̄sortiū accresceret bonitas ⁊ largitas ipsius regis multos filio suo p̄sortes aduocaret. ⁊ multos filios sibi gr̄a adoptaret. Licet autē apud nos in hominibus multotiēs factū est qui cū filios p̄pos nō habebāt extraneos adoptabāt. nec dubiū ē apud intelligētes qn etiā si multos haberēt filios postēq̄ p quātamcūq; gratiā adoptionis ac p quātācūq; multitudinez adoptiuorū nihil deperit vnigenito creatoris de diuitijs aut gloria regni sui. quinpotius augeret ei gloria exterior vltra omnē admirationē. Si ex multitudine militiarū ex multitudine ⁊ magnificētia p̄cipū augeret gloria regis vniuscuiusq;. quāto fortius innūerabilis multitudo regū celestiū erit ad decorē ⁊ gloriā regi regū oīm. Si eīm decē regib⁹ impare tāta gloria ē imperātis regib⁹ in q̄ terrenis ⁊ oībus terrenis regib⁹ impare tāto maior gloria terreni imperatoris q̄nto maior ē numerus atz potētia regū terrenoꝝ q̄z decez. Quātomagis oīm regū celestiū obediētia ⁊ subiectio erit ad gloriā regis omniuz seculoꝝ. Manifestū igr̄ ē quia dominantissimus ille imperator quē dei filiū dixi siue intēdat ad gloriā suā siue inutilitatē hominū. put decet diuitias bonitatis eius atq; iusticiaz ex necessitate aduocat ⁊ adoptat sibi cōsortes atz coheredes regni et glorie sue innumerabiles quos secū glorificaturus ⁊ coronaturus ē in nouissimo et assimilaturus sibi assimilatiōe que deceat magnificentiā largitatis ipius ⁊ cōgruat meritis ipoꝝ. Dico etiaz si posset eos equales sibi facere in gloria. hoc ē si ipi receptibiles essent vllo modoꝝ eosdē sibi in gloria adeq; ret. Nō oportet aūt doceri quia natura possibilis p semetipam vllo modoꝝ receptibilis ē equalitatis ad euz q ē necesse esse p se et oībus modis suis quāq̄ receptibilis sit similitudinis. Licet a supeminētia ipi⁹ incogitabiliter lōge distans. Hec aliter sentiendū ē de largitate ⁊ magnificētia bonitatis ipius creatoris. Qui eīm has diuitias hāc pfusionez munificētia creatoris quā dixi negāt vel ignorāt p̄sequēter ⁊ dignitatē ipius negāt ⁊ minimū sue largitati ei dē relinquūt. Quicqd eīm largit bonitas creatoris modicū valde ē ad nobilitatē et gloriā regni celoꝝ et glorificationē atq; coronationē regū innūerabiliū. Qui igitur eam negāt maximū sui q̄ntuz ad munera largitatis auferunt creatoris ⁊ p̄pter hoc male de bonitate ipi⁹ sentiūt. imo nō largitatē de ea sed auariciā potius restrictissimā de eadē somniāt et delirāt. Amp. qs ex terrenis magnatibus siue p̄ncipib⁹ militē q equū suū in bello eiusdē amiserit illi nō restituat siue reddat. Silr ⁊ alia dāna quecūq; in seruicio eius incurrerit eidē nō refartiat aut refundat. Quia igr electi creatoris atz dilecti in seruicio ipius corpa sua p eoꝝ mortē amittūt necesse habz creator et bonitate sua ⁊ iusticia restituere tēpore suo. Q̄ si dixerit qs quia corpa illa ex dono receperūt creatoris ⁊ sic eadē eis donauit q eadem sibi retinuit nō a se ab alienauit quare que creatoris erāt amiserūt nō que sua tiñ. Et p̄pter hanc causā nō tenetur creator huiusmōi eis facere restitutionez. Attende igitur quia sermo iste hominis est erronei ⁊ hoc declarabit tibi duobus modis. Primū quia fm hoc lub lata est spes mercedis ⁊ retributionis sublata inq̄z dei seruitoribus vt nulla sit apō creatorem omnia nanq; bona siue sint virtutes et gratie siue grata creatori obsequia dona sunt creatoris. Si igitur p̄pter hoc quia corpa nostra dona sunt ipius nō est debitor retributionis ipoꝝ corpm multo fortius neq; gratoꝝ sibi quorūcunq; obsequiorū cum omniū obsequiorū que in vita ista p̄stari possunt eidē mors corpm sit quādo p̄pter eū suscepta fuerit. Alio modo destruitur deliramentū istud quia et si humana corpa dona creatoris sunt nostra tamen aliquo mō sunt ⁊ tantomagis nr̄a quāto illa in obsequijs creatoris occupauerimus. Et iam alibi didicisti p me quia obsequia que ex amore solo gratuito in-

tendimur dona sunt apud eū cui impēdū
tur z ꝓpter hoc obligāt ipm ad redonati-
onē seu remūerationē siue retributionem
Donant igit adeo dilecti z deū diligētes
hoies creatori corpa sua cū eramore solo
hmōi illa morti ꝓ eo exponūt faciūt igit
ipm ꝓuenientis retributionis sibi debitorē
Hec aūt ē ꝓmuni oim hoīm opinione cō
uenies retributio vt in ꝑmis restituat dā-
nū corpis p mortē amissi z de diuine boni
tatis largitate q̄ vt tam dixi tibi nō vacat
calculis meritoꝝ sed magis attendit quid
magnificētiā z gloriā eius deceat erga ser
uitores suos z vt supra addatur gloria cor
pori qualē audies in sequētib⁹. Q̄ si for-
te dixerit quia ibi ꝓuenientissimū ē magni
ficētie creatoris illis corpa restituere q ꝓ-
eodē ea morti exposuert. Jn alīs vo q ea
ꝓpter mortē naturalē nō illi tam illa licet
in suo seruicio amiserūt nec dignū nec iu-
stū ēvt eis restitutio fic amissoꝝ corpm fiat
Dico igr quia hō iste dei liberalitatē z lar
gitatē ꝓtrahit etiā infra notissimā atq; cer
tissimā hoīm bonitatē. Nullus ei ē homi
nū qui damna seruoꝝ suoꝝ que in seruicio
suo incurrūt eis nō resarciat z qui nō tur
pe sibi et erubescendū reputet hmōi dam
na nō refundetur eisdem. Que igr erit li-
beralitas atq; largitas creatoris si ꝙ aua
ricia hoīm vel vir vel vllomō sustinet ipa
seruitores suos sibi gratissimos ac deuo
tissimos opetur.

Alia habebūt corpa sancti post resur-
rectionem.

Uoniā igr ex eis q̄ ꝑcesserūt euidēt
q elucrit et claruit tibi animab⁹ suis
reddēda ee corpa sua invita q̄ erit
post hāc z hec redditio resurrectio est mor
tuoꝝ q̄ ꝑmū ab ipo creatore ꝓphetē reue-
lata ē deinde rōnib⁹ z ꝓbatiōib⁹ q̄s audi
tib⁹ approbata relinq̄t pscrutādū de dis-
positiōib⁹ corpm hūanoꝝ q̄ salz aut q̄les
ficāde sint qa illis ex necessitate reddenda
sūt corpa nō solū imortalia sz etiā ipassibi
lia z nutrimēto nō indigētia. Erūt etiā eis
alie mirabiles dispositiones ꝓpter q̄s ipla
corpa merito glificata noiabūt. Si ei pas
sibilia eēnt a lesiōib⁹ z alijs passiōib⁹ sen
sibilib⁹ essent aie ille glificate obnoxie do
loribus sensibilibus cū necesse sit patientib⁹
corpib⁹ alias eoꝝ compari nō eet igr vera
sicut nec pura illa futura felicitas in tanto
rū doloꝝ miseria vel admixta eet vel ad-
misceri posz. Uera em̄ z pura felicitas nō
tam actu q̄z etiā potētia lōge ē in vltimita
te elōgatiōis ab admixtione miserie alio
quin nō eet ipsa felicitas in vltimitate sue
pfectionis nec eet etiā gloria noianda aut
status hmōi glorioſus q cōtrarie miserie
susceptibilis eet. imo ꝙ verius ꝓ ꝓtrariaz
miseriā destructibilis. Nihil ei eorū q̄ sūt
glorie destructibile ē. Per eandē viā clare
re tibi pt qa nec mortalia erūt corpa aiaꝝ
glificatarū eet ei ꝙ mortē eoꝝ aiarū gloria
destructibilis z etiā doloribus mortis ob
noxia. Amp̄. scōm hoc nō differt vita
illa a ꝑsenti nisi fm magis z minus hoc ē
nō eet alterius z admirade supeminētissi-
meq; felicitatis sz esz finalis felicitatis vt
hec licet maioris quemadmodū accidit il
lis qui paradisuz deliciarū carnalīū posti
erūt. Q̄ si forte dixerit qa nulla felicitas ē
eius vtutis aut potētie in rebus creatis q̄
phibeat ab eis naturalē passibilitatē seu
defectibilitatē. Dico quia hō iste dicit ser-
monē in ptinentē ad id de quo agit. Nō
ei hoc intēdit hic vt oīno p gloriā futuram
destruatur defectibilitas naturalis vel in
animabus hūanis vel in corpibus. sed di
co qa phibetur ab actu suo phibitiōe im
possibilitatis ꝓpetue. Cuius rei exemplz
vnū licet longe distātis dissimilitudinis ē
aqua in vase solidissimo et oīno ipetra
bili circūclusa. Uides igr ibi fluiditatē ip̄i
us aque naturalē in nullo penitus iminu
tā z modis oīb⁹ pmanētē illesaz. Substā
tiāq; ip̄ius in nullo p̄sus mutatā a fluxu
suo phibitā sz hoc idē exteri⁹ ē ei et i hoc
ē dissimilitudo exempli huiusmōi ad glo-
riā felicitatis de q̄ agit. Cōueniētius autē
exemplū ē in cristallo. Si posueris aquaz
vehemētia ꝓgelationis in cristallinā duri
ciē solidatā z hoc ē qm̄ fm hāc positionez
ipa cristalli suba mutata ē a fluiditate sua
et ꝓphetica a fluxu ꝓut possibile ē cristal-
line soliditati. Euidētius aūt exēplū est de
re ista i lapide q̄ ⁊ dyamas. Silr z in co
qui adamas noiatur. Tāto aūt cōuētiora
sūt exēpla ista p̄senti negocio quāto sube
hmōi videlicet que ꝓ ꝓgelationē idurate
sūt solidiores fuerint z a resolutiōe remo-
tiores. Quapropter i celestibus corpibus
ꝓueniētiora sūt exēpla que tāta soliditate
stabilita sūt atq; firmata vt nec corruptioni
nec lesioni alicui obnoxia sint. lz naturali

potētialitate seu possibilitate defectibilia sint in se ꝑut visū ē Aristoteli ⁊ seqcib⁹ ipi us silr ⁊ platoni. Nō sūt igr ꝓtraria neqz adinuicē eousqz sibi repugnantia vt se in vno eodēqz subiecto nō copatiant. Sic⁊ ecōtrario naturalis visibilitas seu videdi potētia ⁊ ꝑpetuitas cecitatis id est a subiecto isto in vita ista isepabilitas. Qt autez nec alimēto indigeāt i statu felicitatis illi⁹ corpa glorificata inde manifestum ē quia oīe nutrimētū sicut alibi didicisti restauratio ē eius q̄ fluit de corpe nutribili per motū et ꝓsumptionem caloris naturalis. Quia igr hmōi dissolutio vel cōsumptio locū nō hz in hmōi corpibus. Manifestū est qm̄ neqz nutrimentū. Amp̄. fames et sitī miserie magne sūt qm̄ simul sūt pauptas ⁊ afflictio ḡre nullus ē locus illis vbi vera ē ac plena felicitas. Si aūt apud corpora illa eēt dissolutio seu ꝓsumptio locū haberēt ibi fames ⁊ sitis. Amp̄. etiā haberet locū ibi mors. Cū ei ꝓtinua esset ibi deperditio seu ꝓsumptio quā p̄dixi videlicet q̄ p nutrimentū restaurari hz necesse p eā tandē venire corpa ad defectū q̄ mortē iduceret. Quia igr extrema miseria est hec hoc ē in vita ista mors corpm. Manifestū ē vitā illā futurā glorificato⁹ hoim a morte eē ꝓrsus liberā ⁊ immunē. Qt si dixerit qs quia sufficere dz ⁊ satis erit glorificatis hoibus vt nūqz moriāt ⁊ quia nō ē eis necessaria hmōi ipassibilitas. Dico i hoc qa iam declaratū ē tibi quia sine ipassibilitate corpm nō ē possibile eē illā gloriā aiarū qm̄ quacūqz passiōe corpm hoc ē sine lesione ⁊ dolore sensibili euacuarēt tota atz destrueret. Sz neqz etiā veri nois glia eēt si ad eaz vllo modo⁹ eēt accessus miserie. Uñ ei de ꝓsequētib⁹ ē hmōi gloria vltimitatis elōgationis a miseria. Amp̄. dico quia hmōi corpibus glorificatis cedēt absqz vlla resistētia ⁊ difficultate qualibet corpa alia alioqn passibilia eēnt ab ipis. Causa autē in hoc ē. qa oē corpus resistēs alij erit necessario agēs i illud vel retardās aut ipediēs motū illi⁹ ⁊ si fuerit alter⁹ altero subtilioris sube ītrabit alterū i alter⁹ faciēs in eo sectionē seu diuisionē. Si aūt secrabilia aut diuisibilia essent hmōi corpa eēnt necessario hoies glorificati mortales dissecatio ⁊ diuisio corpm hūanoz mortē iducit homi corpalē. Amp̄. oīe impedimētū ⁊ retardatio mot⁹ volūtarij. oīsqz difficultas miseria ē nihil autē miserie habitura ē illa felicitas. Motus igr voluntarius in hoibus nec resistentia nec retardatione nec difficultatis gcūqz habebit p quecūqz igr corpa erit eis trāsitus ab oīni resistētia et difficultate liberrim⁹ et imunis p quecūqz inq̄ corpa alia videlicet que non sint glorificata. Si qs aūt q̄rat an ipi homines glorificati si moueri in celo vel p celū malu̇erint possint moueri. Dico qa iaz rñderūt sapiētes xp̄ianoz in hoc qa corpa glorificata poterūt eē in eisdē locis cū aliis corpibus lz hec nulla pbatiōe declarauerint Declaratio aūt eius est hec. qm̄ si alia corpa i suis locis secū nō possent pati corpora glorificata. necesse eēt vt glorificatis ingrediētib⁹ loca illa eūcerēt alia de locis illis in qbus antea gesebāt. Quare p violentia eēt exitus illoz a locis illis et necessitate igr retardarēt ingressū illoz in loca illa ⁊ difficultatē ingererēt motui glorificatoz. Jā aūt phibitū ē hoc a motu eoz. Qt si qs dicat qa glorificatis corpibus cedūt alia sponte loca sua ⁊ hoc ptinet ad gloriam eoz vt tanq̄ honorabilioribus atz nobilioribus cedāt eis alia. Uerū aristol. ⁊ sequaces ei⁹ estimauerunt se phibuisse hoc dicētes diuisiones sectiones non esse possibiles apud corpus celi vel etiā apud quodcunqz ex alijs corpibus celestibus et causas estimationis sue iā alibi andiuisti p me hoc ē igr verisimili⁹ qō supradu̇ nec hz ꝓtradictionē aristol. vel alicui⁹ ex seqcibus eius videlz q̄ corpus nō glorificatū secū in eodē loco paciat glorificatū absqz vlla sui diuisione vel sectione. ⁊ hec ē vna ex causis ꝓpter q̄s lex ⁊ doctrina xp̄iana corpus glorificatū vocat spūale. videlicet qm̄ quēadmodū spiritus totū corp⁹ qō minuat atz viuificat absqz diuisione sectione absqz vlla etiā lesione intrat. Sic corpora glorificata intrabūt alia ⁊ etiā intrabūtur ab eis. Qs multi crediderūt ō ferro ignito ⁊ carbone ardēte opinātes q̄ ignis totaliter intret ferrū ignitū ⁊ totaliter ītret tur ab eo. Similiter crediderunt de ligno ignito q̄ carbonē ītret. Et hoc ipm opinati sunt de vipa hoc est ō vinato siue vino madefacto totaliter pane ⁊ de oibus similibus. Causa vo secūda ꝓpter quā spiritualia dicrēt futura corpa glorificata est qm̄ nō erūt idigētia nutrimēto. Tu vo iaz didicisti quia nutrimentū restauratio ē deperditionis et ꝓsumptiōis que fit in vita ista in corpibus aīaliū mūdi hui⁹ videlicz

sublimaris. Quia igr apud corpa illa glorificata nulla oino erit i substācijs eoz deperditio vel ꝓsumptio. nulla erit apud ea hmōi restauratio quare nec nutrimentū. Debes autē hic remiſci eoz q̄ alibi dicisti de nutrimēto animaliū videlz qz nutrimentū hmōi nō fit nisi p multas digestiones ac depuratiōes ex qbus sūt generati ones multipliciū supfluitatū. Ex hijs aūt sequit incōueniēcia q̄ audiuisti in capitulo de destructiōe padysi deliciarū carnalis. quātecūq; ei amplitudinis et capacitatis sit regio illa padysi nō essz possibile vt sufficeret impetuū etiaz solis supfluitatibus corpm hūanoz. Manifestū igr ē tibi p illa z hec q̄ hic audis nō eē possibile corpora glorificatoz hoim nutrimētis vl'epulis indigere. Utrū aūt sit eis futura mobilitas illa seu agilitas quā eis ponit doctrina xpianoz facile est declarare z hoc multis vijs. Et ꝓma quidē via ad hoc ē id qđ audiuisti in ꝓcedētibus de subtilitate seu spiritualitate ipoz p quā absq; vlla resistē tia z difficultate q̄libet seu retardatiōe est eis liber transitus p oia alia corpa Quare quēadmodū si motus esset possibilis fieri ꝓmane fic visū ē aristoteli eēt mot⁹ absq; mora z mēsura in tpe z hoc est dicere subitus. Totū enī qđ mot⁹ regreret esset apud mobile. potētia aūt ois q̄ totū hz apud se qđ regrit ei⁹ actus nō dz hre mora in exitu ad suū actū z ē intētio mea in hoc ꝓmo actū ipsius quare subitus ē eius exitus in suū actū vbi vo resistētia ē circa ipaz potētiā ibi nō ē mirū si mora z retardatio locū habēt. Exemplū aūt hmōi ē q; motus hui⁹modi nō ē nisi p violentiā z victoriā motētis sup id p qđ ē motus scindētis ipm et facientis sibi viā p illud Quia igr grossiora corpa maioris resistētie sūt z difficilioris diuisionis q̄; subtilia ideo ex necessitate vnius z eiusdē corpis motus ē tardior p grossa corpa q̄; p subtilia. Cui⁹ exemplū ē qa tardior ē motus corpis cuiuscūq; qđ p terrā moueri pōt q̄; p aquā. Silr z p aquam tardior q̄; p aera quare iuxta positionem aristotelis motus ꝓmane sicut oino essz si ne resistētia sic eēt oīno sine tarditate et mora. esset igr in nō tpe z subit⁹ z hoc erat incōueniēs tpibus aristotelis qñ nihil ad huc anditū erat vel etiā cogitatū apud eū z sequaces ei⁹ de motu corpm glorificatorū. Ipe etiā aristoteles ó motuū naturaliū corpm naturalibus agit et tractat in libris illis. Q̄ si qs dicere voluerit qa nec celū nec aliqđ corpm celestiū patit resistētiā aut difficultatē in motu suo z ꝓpē hoc q̄libet celestis mot⁹ deberet esse in nō tpe z subitus. z ꝓpter hoc etiā equales omes motus z reuolutiones eoz et tūc nec esset dies neq; nox neq; mēsis aut annus neq; vllū tps cū ois motus subitus eēt et i vno solo nūc cōpleretur. Dico quia sermo iste nō ē declaratus z adhuc neq; per se manifestus videlicz q̄ vtutes mouētes celos habēt impedimentū vl'resistentiā motuū suoz fortassis ei virtus que mouet celū lune nō posset reuoluere eadē velocitate celū solis vel forte nec mouere ipm vllo modorū. z multo minus celū stellarū fixaruz quēadmodū aīa que mouet corpus musce vel pulicis nō posset mouere corp⁹ yrūdinis aut equi z que posset mouere corp⁹ yrūdinis aut equi non posset mouere corpus aquile vl'corpus elephātis. forsitā igit ꝓportionate sunt vtutes mouētes celos magnitudinib⁹ ipoz ita vt in maiora corpora motus tāte felicitatis nō possunt Si quis vo dicat quia eadē aīa mouet corp⁹ pueri in ifantia sua cū valde modicū est z mouebit ipm in iuuētute etiā si gigātee stature et magnitudinis fuerit. Dico qa creuerūt ei adiutoria mlta cū cremēto corpis ipius videlicet neruoz spūum ossiū corda rū et ligamētoz et inde ē q̄ ꝓpter paucitatē ipoz hoc ē adiumētoz hmōi nō potest mouere corpus paruuli. vel ad saltationē vel ad cursū apud celos autez nihil hmōi est.

De eodem.

Euertar aūt ad id in quo eram et dicā quia naturalis motus naturaliū corpm sequit naturā ipsorū corpm que ē ꝓtinuitas et diuisibilitas in infinitū z ꝓpter hoc ꝓtinuus ē ois mot⁹ naturalis naturaliū corpm z in infinitū partibilis iuxta sermonē aristotelis quo dixit in quolibet moueri eē infinita mota et in q̄libet fieri infinita facta z declarauit hoc in libro suo quē vocauit anditū et post eū multi alij etiā tpe meo. Quoniā aūt virtutes glorie vtutib⁹ nature incōpabilit nobiliores z fortiores sūt necesse ē vt in opationib⁹ suis z modis opationū ꝓcellāt eis dē sup oēm ꝓparationē z mensurā. Quare necesse est vt motus ad motus similiter se habeāt cū ꝓportiōales sint vtutes vtreq; z motus earū. Quia igr nullus motus

cōtinuus ad aliū ꝓtinuū ē incōparabilis in velocitate necesse ē alterū istorū duorum motuū nō eē ꝓtinuū Quare necesse ē ipm eē in nō tpe siue subitū. Necesse ei ē omes duos motus inequales quozuterqz est in tpe ꝓpabiles eē z si fuerint in tpib⁹ equalibus erit ꝓportio spaciorū ptrāsitorū quez velocitatū motuū. Qm igr nō dz eē cōparatio motus ad motū nisi nō ē vtutis mouētis ad virtutē mouentē nō erit ꝓparatio motuū nature ad motus glorie in velocitate. Erūt igr motus glorie ifiniti in velocitate ad motus nature cū virtutes glorie mouebūt ꝑ magnitudinis z vehementie sue immēsitate. Nō ei negandū ē qui z ꝑ voluntate ac bñplacito suo glorificati homines moueri possint in statu illo. Si vl decuerit vel optuerit z stat⁹ ille hoc ꝓmisserit moueri inq̄ motu ꝓtinuo et nō subito dz ei nō leue neqz facile determiabilē questionē hoc sicut patefiet tibi in sequētibus

Amp̄. impatiuū z mīstratiuū correlatiua sunt. Similit imperiū z mīstratio siue obediētia q̄re necesse ē eē ipa eq̄lia omia ei correlatiua eq̄lia sūt z oīs relatō sue correlatiōi eq̄lis z econuerso. Nec obstat ꝙ apud mathematicas positiōes q̄s vocat suppositiōes minores suis suppositiōib⁹ dicunt z hoc tpe meo declaratū fuit ꝑ me Declaratio aūt hec ē qz quātū a. ē maiz b. tāto b. tm̄ b. min⁹ a. q̄re maioritas a. ad b tāta ē quāta maioritas b. ad a. Eq̄les igit sūt oēs maioritates suis minoritatibus et ecōuerso. Qm igr dupla ꝓportio maior dz apud eos q̄ sub dupla ad denoīationem refert z ita se hz in oībus alijs duplicitas enim a binario denoīata est z sub duplicitas ab vnitate.

Item de eodem.

Euertar igr ad id in quo eraz z dicaz quia imperiū et obediētia eq̄lia erant z impatiuū et myniſtratiuū in suis cōparationibus quare q̄ imperatiua erit anima bñana siue q̄ potēs imperare corpi suo in statu illo glorie. taz ministratiuū erit corpus z tam potēs mīstrare eisdē. Quantū motū igit et quā velocē potēs erit impare aia humana corpi suo tūc tm̄ z tam velocē erit tūc potens exequi corpus ipius. Quare motū nō in tēpe sed subitū poterit imperare corpi suo tunc z illū exequi corpus. Amp̄. quātumcunqz velocē motuz imperaret anime i statu illo corpibus suis et quātūcunqz velocimotu mouerent ea dummō motus illi essent in tempe non essent illi motus glorie cum vl equales vel saltē cōparabiles inueniātur motus naturales vl ad minus q nō sunt glorie qualis ē motus ꝓmi celi. cuius tranſitꝰ ē in ictu oculi pl⁹ q̄ mille millia millioꝝ q apparet ex ipsa magnitudine celi illius. Motus em̄ ipius ē in spacio, viginti quattuor horarū equaliū ē iter sexaginta millū annoz fere. Ita vt annus sit trecentorū sexaginta dierū. Iter vero diei quadraginta milliaria. Ita in q̄ ē iuxta ꝓbationes z declaratiōes quas scripsit quidaz in libro suo de ꝓfunditatibus celoz. Om̄ autē admirationi ē insipiētib⁹ ꝓpter ignorationē glorie istius qualiter tanta stabilitate solidandą sint corpa glorificatoz hominū qualiter tanta sanitate incorrupti nis firmāda. Respondebo in ꝓmis admirationi eorū z dicam quia sup ista questio, ne satisfecissent eis scripture rerū gestarū et hystorie si eas vel videre vel audire curasset. Notissima quippe est hystoria multerū que amazones nominātur quarū arma limita dicunt fuisse bitumine q̄ nec ferro nec igne soluitur. Quali etiā bitumine portas caspias exere fusas liniuisse regez allexādrū narrat hystoria gestoruz ciusdē. Simile bitumen apparet in archa noe q̄ stat adhuc sup montes armenie a tot millibus annoz durante adhuc limitura z ligatura illius bituminis. Si igr natura illius bituminis in tanta solidatione potuit vel ꝓprij subiecti vel eorū quibus applicata ē vt nec ferro nec igne soluat quid ex istimandū est posse gloriaz circa corruptionem z passibilitatem subiectorū suoruz.

Amp̄. Si creator dedit nature que ad tam modicam est gloriam tantā virtutem soliditatis atz fortitudinis quid putandū est creatorē esse daturus corpibus glorificatorum hominū. quoꝝ perpetuitas z incorruptibilitas erit ei ad incōparabiliter maiorē ac nobiliorem gloriam. Qz si forte dixerit hystoriagraphis atq; poetis nō esse credendū in omnibus fatilfaciam eis per sensū oculoꝝ suoꝝ in parte ista. Videant igitur oculis suis z diligenter intueant duriciem lapidis adamantis z soliditatez lapidis dyamantis cui etiaz ferri duricia cedere dicitur. Attendant etiam ad quantā soliditatem extenerrima aque fluiditatez cristallus operante natura ꝓueniat z considerent quia nō ē limitatū creatorū solaꝝ

naturales fortitudines quib⁹ voluerit largiri. imo etiaꝫ multo nobiliores atq; sublimiores tribuere in solo dignatiōis eius beneplacito est cui voluerit. Amplius Si regem terreno⁹ ea est potentia et magnificentia vt plebeios imo natos seruos homines supra naturales cōditiones eorum eleuent et exaltent dantes eis dignitates et potentias. qualiter abnegabit regi omnium cōditori ⁊ dominantissimo seculoruꝫ omniū imperatori naturas vltra q̄ naturaliter sint posse extollere. ⁊ de electis atq; dilectis suis reges in regno glorie sue facere q̄ nulla numerositate cōsortium minui possibile est vel vllo etiaꝫ modo lædi quēadmodum supra dixi qn potius augeri vnicuiq; cōsortiuꝫ et ipi creatori necesse esse est ex hoc gloriaꝫ amplioꝛ tem.

Item de eodem.

Quod autē merito queri potest de q huiusmōi corpibus scilicet glorificatis. vtrum luminosa et colorata futura sint et de coloribus eorū atq; luminositate an sint notorum apud nos scilicꝫ in hoc mundo gemini pscrutandū est inquisitione qui mihi possibilis est. Et quoniam huiusmōi luminositates atq; colores qui habentur apud nos visibiles sunt et visibilia faciunt corpa quorum sunt etiam oculis ⁊ visibus quales in vita ista habentur visibilia essent nobis corpa glorificata videantur forsitan alicui quēadmodum et corpa mundi huius que videnꝫ a nobis. Color enim scōm rationem suam hic suum est sensibile visus et lux similiter vel forte ꝑius et magis ꝓprie magisq; per humanis oculis quales sunt i vita ista in splendorib⁹ et pulchritudinib⁹ suis. Q⁹ si dixerit quis quia ꝓpter hoc solū nō sunt visibilia ꝓpter vehementiam scilicet imo supereminētia splendoris atq; coloris q̄s infirmitas vel armonia scōm aristotelem visuum nostroꝝ non patitur quemadmodū se habet in sole. tunc necesse est ea esse quantuꝫ in ipis est tanto magis visibilia Sol enim quantū in se ē inter omnia quoꝝ luminositas nobis nota ē maxime visibilis est. Utrum autem colores medū tantā luminositatis seu splendoris vehementiā paciantur secum in eisdem subiectis merito dubitabit quis. nō enim visa est apud nos adhuc nigredo vel nitor vel aliquis aliorū mediorū colorū qui nostri visus armoniaꝫ vel infirmitatē vel corrumpat vel ledat. Amplius. In valde subtilibus corporibus color locum non habet. Sicut apparet de aere et etiam de aqua. Si igitur tanta erit subtilitas corporum glorificatorum vt omnia eis alia corpora pervia sint quomodo colores in eis locuꝫ habebunt. colores inq̄ꝫ qui apud nos sunt. Scito igitur in hoc quia in rebus taꝫ sublimibus tanq; longe a ꝓsuetudine nostra et etiam ab aliorum corporum natura distantibus nō est via declarationis nec esse debet per vias rerum naturaliuꝫ apud quos consuetarum hoc autē est ꝓpter lōgissimam ab eis distantiam et vix nobis cogitabilem dissimilitudinem. ꝓpter hoc igitur necesse est te recurrere ad ꝓphetaꝝ oracula et ad dei reuelationes atq; eoruꝫ qui ex mortuis resurrexerunt testimonia Unus quippe eorum dixit se in seculo illo nihil vidisse q̄ simile esset alicui ex rebus mundi istius preter lucem et illam longe nostre luci dissimilem. Quare lux et color apud vitam alteram ⁊ apud hanc in qua sumus equiuoce ex necessitate dici videntur et q̄ habent ꝓphetaruꝫ sermones videlicet q̄ iusti fulgebunt sicut sol docti vero sicut firmamentum ⁊ quidam sicut stelle intelligendum est de splendore congruenti glorie vite illi⁹ vel quia vulgares homines sublimiores ac nobiliores splēdores intelligere et capere non valebant dictum est sermonibus huiusmōi quid eos vtcunq; erigeret ad cogitandam sublimitatem glorie. quemadmodum sapientes xp̄ianorum scripserunt promissionem de terra lacte et melle manante factaꝫ hebreis ꝓpter opulentias atq; delicias spirituales que ab alijs sermonibus in rudi et pene puerili adhuc in rebus diuinalib⁹ populo insynuari nō potuerunt.

Si quis autem iuxta planum litf tere ponere noluerit corpa glorificatorum hominum claritatem solis habitura vel maioreꝫ incidet in questiones difficile explicabiles videlꝫ de mēbris ipsorum corporum videlicet an futura sint eiusdem claritatis an diuersarum. Non enim videntur oculi ⁊ nasus eiusdē claritatis futuri cuꝫ magis congruat oculis claritas q̄ naso. Similiter et de intestinis similis questio erit si habitura sint claritatem huiusmōi tanq; velut cristallina futura sint corpa eorū sꝫ incōpabiliter ma

ioris claritatis q̄z cristallus. Quia igr̄ i hūj
z similib⁹ nō ē certū z determinatū positū
fundamentū qđ vel declarare vel defēde-
re parat⁹ eēm ſm possibilitatē paruitatis
mee nolo ō ingenio meo nouū aliqd po-
nere i talib⁹. Lu aūt generaliť i būsī qui
bus nec fundamētū reuelatuz p pphetas
vel alias a creatore z nisi deficit būane in
genio sitatis iuestigatio noli p̄cipitare opi
nionē tuā sine iudiciū. Sz idubitāter certū
tene q: corpa glorificator hoim i tāta glo-
ria futura sūt in tātaq̄ pulchritudine z de
core quantā regret gloria eorū q nō soluz
amici electi z dilecti dei. sz etiā filij eiusdez
adoptiui filijq̄z eiusdē p gr̄az ipi⁹ dicēdi sť
nō ei itētiōis ē mee i tractatu isto nouā fi-
dē astruere sz veterē atz p̄munēvitatē. hoc
ē cōiter ab oībus credēdaz atz tenēdam z
qm̄ nō ē dubitādū pphetas z oēs sapien
tes q pfundauerūt se i rebus diuinalib⁹
tenuisse et tanq̄z p̄ncipiū ac fundamētum
ve religiōis seruasse et defendisse.

Contra errorē de resurrectiōe corpm.

Aſipientibus aūt nō solū admira
i tioni ē sz etiā īcredibile videtur q
de puluere seu cinere in quā reſo-
luta fuerit būana corpa reformenť in rege
neratiōe seu resurrectione vniuersali hoc
aūt ē eis ex ignorātia q̄ ignorāt oīpotentiā
creatoris z mirabilia atz admirationē ex-
cedētia opa ei⁹. Latet eī eos indubitāter
q̄ celos creauerit ō nihilo oīpotēti verbo
suo. Sic̄ declaratū ē tibi in pte pma tracta
tus isti⁹. qm̄ ipe dixit z facta sūt mādauit z
creata sūt. latet etiā eos illa incogitabilis
impietas vbi sui q̄ vocat ea q̄ nō sūt tā-
q̄z ea que sūt. z qa ei obediūt ea q̄ nō sūt
vt ea q̄ sūt. z pter hoc cū mādat vel iubz
ea eē statim sūt. Quātofort⁹ igr̄ obediūt
ei mortua corpa vt viuēta. Quapropter
eo vocāte adesse necesse est ea venire ad il
lud z eo mādante seu iubēte vt resurgant
necesse habēt resurgere. Audiūt ei mortui
vocē filij dei q̄ vocat eos ad vitā vel iubz
eos viuere z pter hoc viuūt ex necessita-
te. Neq̄z ei ferramētis aut dolabris aut se
curib⁹ aut maleis seu gbuslibz alijs istru-
mētis aut quocūq̄z humano artificio refa
bricāda sūt corpa. Sz oīpotēti impiosissi
moq̄z vbo creatoris iussa resurgere reinte
grata z reformata resurgerēt hoc ei mō et
celū fabricauit z terrā Mirabile vo est de
admiratione hmōi hoim q ligna aridissi
ma et quottidie salices reuiuiscere refron-
descere reflorescere z refructiferare vidēt z
hoc de semetipis desperāt vel etiā credere
p̄tradicūt. Lū tāto maiorē curā necesse sit
eē curatori oim z singulor̄ creatori ō refor
matiōe ac renouatiōe mortuor̄ hoim q̄
mortuarū herbarū arbustor̄ aut arbor̄.
quāto nobilior ē būana natura naturis il
lor̄ quāto q̄z in maiorē gloriā creatori est
renouatio ac reformatio hoim q̄z renova
tio aut reformatio huiusmōi vegetabiliū.

Amp̄. cū videāt tam multor̄ generum
aīalia z de puluere z de putredine genera
ri que generatio nō fit nisi oīpotēti vir-
te sapientiaq̄z et bonitate creatoris. Qua
stulticia igr̄ desperāt posse fieri vel eā fieri
rā generationem humanor̄ corpm ex pul
ueribus in quos resoluta fuerint. p̄sertim
cū tam modica apparet hmōi generatio-
nis aīaliū vtilitas tam modica ex eis glo-
ria creatoris ppatiōe vtilitatis hominū z
gloriе creatoris que ex hominū generatio
ne p̄uenture sunt. Amplius. cū virute
nature videāt ex vilissimo cinere generari
vitrū mundissimū ac nitidissimū. Simili-
ter et gēmas choruscantissimas atz verni
tissimas q̄liter desperāt ex cineribus corpm
būanor̄ reformari posse seu regenerari vel
etiā regenerāda eē corpa humana. p̄sertim
cum hoc requirāt nō solū bonitas et largi
tas creatoris sz et iustia et gloria ipsi⁹. Ut
autē omnes gemme nō solū ex cineribus
vehementia caloris resolutis. sz etiā cinis
sint iam in p̄cedentibus declaratuz est
tibi nec ponitur alia causa dissolutōis eo
rū cum eis quas audiuisti nisi vt reformē
tur in melius quia etiā corpa damnatorū
immortalia reformabūtur sicut audies in
sequentibus.

Vtollerabilis aūt error ē q̄ hmōi
i boies p̄suetudinib⁹ oculorum in
orū aḋo ptinaciť innitūť vt nihil
posse facere creatorē credāt nisi oculis suis
videre p̄sueuerť tāq̄z alligata sit oīpotens
vtus creatoris reb⁹ q̄s vel nouerť vl nosse
se credunt z tāq̄z angustata et limitata sit
bōitas z largitas ip̄i⁹ auaricie velut gbus
dā repagul' vt vl' nō velit vel nō possit no
ua z eis icoguita dona dare q̄cūq̄z quāta
cūq̄z z q̄tcūq̄z decuerit magnificentiā glie
sue. Mirabile aūt ē valde si credāt hmōi
boies p̄tētā eē potētiā bonitatē z sapiētiaz
creatoris ista alternatiōe mortis et vite i ho
mibus atz generatiōis et corruptiōis. Lū
longe melior vtilior̄q̄z sit hominibus im-

mortalitas etiã in vno quemadmodũ i pcedẽtibus audiuisti q̃ huiusmõi alternatio in innũerabilib⁹ eorũ ꝛ nemo potẽs ꝛ diues domos ruinosas iaz iamq̃ casuras edificaret si eas stabiles non quãq̃ ruituas eadẽ felicitate edificare posset nisi domos illas vellet eẽ ad tps tm̃ quemadmodũ tẽtoria seu tabernacula quedaz ad modicũ tm̃ tpis edificãtur vel nisi aliq̃ ex causis phiberet quarũ nulla apud creatorẽz inueniri potest. Ecclesia est sponsa xpi

I q̃s etiã sermonib⁹ autẽticis ꝛ sanctis qui sũt sermones votorum pphetarũ attẽdere voluerit euidenter ꝛ exp̃sse videbit in eis q̃ totã ꝓgregationẽ electorũ ꝛ dilectorũ suorũ creator sub limis ꝛ bñdictus vocat ciuitatẽ suã domũ templũ sponsam equũ ꝛ vestimentũ suũ. Ex quarũ nominationũ vnaquaq̃ sequitur renouatio ꝛ reparatio gloriosa eiusdẽ ciuitatis siue domus. Nemo quippe vult hr̃e sponsam nisi speciosam et que nunq̃ veterescat ꝛ ornatã ac decoratã ornamentis similiter que nõ veterescãt oñiq̃ apparatu spectabilẽ ꝛ qui cõgruat gloꝛie mariti. Quis aũt nõ videat q̃ imortalẽ sponsũ nõ decet nisi sponsa imortalis ꝛ sponsum gloꝛie nõ nisi sponsa gloriosa et eiꝰ speciositatis que quantũ possibile est ꝓueniat ꝛ decoꝛdet pulchritudini sponsi que oẽm admirationẽ oñẽq̃ cogitatũ exupat. Sic et de domo ꝛ de equo et de alijs que p̃noia tibi negociandũz est. Qꝛ si dixerit quis q̃m̃ ista ratiocinatio deducit reꝛ ad hoc q̃ creator altissimꝰ ab inicio debuit creare sponsã istã in gloꝛia imortalitatẽ ꝛ speciosã tãt̃ hmõi. ꝛ nõ sustinere ruinas istas mortis et aliarũ miseriarũ. R̃ndeo qa creauit eã q̃lis decuit vt crearet̃ ꝛ qualẽ eã decuit eẽ in ipo inicio exist̃tie sue ꝛ in q̃daz gloꝛia cuiusdã imortalitatis ꝛ ĩ multo decoꝛe ac speciositate scientiarũ ꝛ virtutũ natura liũ. ꝛ hic erat oꝛdo decentissimꝰ vt pfectio naturalis tãq̃ fundamẽtũ p̃cederet perfectionẽ gr̃e ꝛ gloꝛie naturalia em̃ nr̃a ꝓpria nobis q̃ aduẽticia ꝛ hoc ẽ quoniã inata nobis. dona ꝓ q̃ sũt gr̃e vel gloꝛie supaddũt̃ nobis diuĩe bonitat̃ largitate Si ꝓ q̃rit Cur ergo postea creator mortis alijs miseꝛus ꝛ nõ ad p̃noiatã gloriã illã pduxerit ꝛ vt qd tot milib⁹ annorũ ĩ morte tãtisq̃ miserijs eã detinuerit. ꝛ quid expectat bonitas creatoꝛis ꝛ ppt̃ qd differt gloriã sponse sue. R̃ndeo qa iusticia creatoꝛis hoc exposcit ppt̃ peccatũ p̃morũ hoĩm q̃ tibi alibi iã declaraui. Dico etiã sic ĩ p̃cedẽtib⁹ dixi q̃ innũerabiles vtilitates ꝛ bona iestimabilia fac̃ bonitas creatoꝛis ex morte ꝛ alijs miserijs ꝓuenire hoĩb⁹ et hec oia pateñt tibi ĩ tractatu q sequet̃ hũc absq̃ medio scz de cura creatoꝛis. Manifestuz ꝓ tibi ẽ q: quottidie reuertũt̃ boies a malicijs suis ꝛ efficiũt̃ boni multi. multi ꝓ ex bonis efficiũt̃ meliores. hec igr̃ dz eẽ merito vna causa duratiõis status istꝰ generatio ei ꝛ vita quã nõ bonitas ꝛ decoꝛ ꝓtutũ illustraret ipis quoq̃ eẽt noxia esset licz alijs forsitan ꝓdesse posset ꝛ iã dixi tibi q vita malorũ ac puerloꝝ hoĩm multiplicit̃ vtilis ẽ bonis et ꝓtuosis. Nosse autez debes quia vnaquaq̃ species creata ẽ ꝓpter optimũ sui sic̃ totũ qõ i hoie ẽ ꝛ totꝰ hõ ꝓpter optimũ sui ꝛ ꝓpter pfectionẽ ei⁹ q̃ ẽ in eo optimũ hoc autẽ nõ ẽ nisi illud qõ ꝓcellit brutis aĩalib⁹ ꝛ pfectio illi⁹ vltima futura gloria ẽ aĩarũ. Sic tota species scilicz hũana q̃ ẽ dicere totũ genus hũanũ creatũ est ꝓpter optimũ sui ac nobilissimũ ꝛ hoc indubitãter ẽ cetus electorũ atq̃ glorificãdorũ hoĩm. q̃re ꝓpter gloriã futurã in hoĩbus tota species hũana creata ẽ pars quidẽ vt eã obtineat. Pars ꝓ vt adiuuet obtenturã. Mali quippe ac pueri hoies bonos adiuuãt et ad bonitatẽ quã habẽt ꝛ ad gloriã quã habituri sũt lz hoc ipi mali ignorẽt. Qꝛ si quis quesierit q̃ aliq̃ multitudo hoĩm ẽ vel aliq̃s populus ĩ q̃ null⁹ ẽ nisi puersus. nec inde aliquis assumẽdꝰ ẽ ad gloriã futurã. ꝛ ꝓpter hoc tota ẽ inutilis vel forsitã noxia vita illoꝝ. dũ sibi nec alijs pfũt. q̃ntũ ad hoc hoc ẽ q̃ntũ ad pfectionẽ ꝓtutũ et sciẽtiarũ vel q̃ntuz ad pfectionem future gloꝛie. nõ videnẽ igr̃ creati hmõi homines vel ad hoc vt ipi futurã gloriã obtineant. vel ad hoc vt adiuuent obtenturos. Respondeo quia sermo iste nõ est de sermonibus autenticis nec ó sermonibus p se manifestis. nec de sermonibus demõstratiuis ꝓbationibus declaratis vel etiã declarabilibus. nec ẽ de sermonibus legis alicuius ꝓpter qõ nõ cogeris sermonem huiusmõi cõcedere vel recipe qui etiã si verus eẽt nõ ꝓpter hoc inutiles eẽnt aut inutiliter creati huiusmõi homines. Quẽadmoduz em̃ luminositas solis ꝛ si multis nõ ꝓfũt nõ tamẽ in ꝓte inutilis est aut inutiliter creata. Sicut et multi fructus sũt q̃bus nec homies nec alia aĩalia

vescūt cū tñ comestibiles sint qa et si actu vtiles non sint potētia tñ sūt. largitas aut bonitas creatoris nō ē tñ erga hoies ad necessitates eoꝝ. sꝫ ē ꝓfusa vlteriꝰ ꝑut decet magnificētia ipiꝰ. Cuiꝰ exemplū posui tibi ī ꝑcedētibus in viro diuite ⁊ dapsili q nec ꝑparat nec apponit cibos cōiuijs suis ꝑut regrit indigētia vel fames eorū solūmō. imo ꝑut decꝫ largitatē ipiꝰ. Et vult etiā largitas et magnas eē reliqas mense sue ne iꝓperet ei a creatore q̄ dixit sctūs ⁊ sapiēs. Nihil inqt remānsit de cibo eius

r Eminiscī etiā debes eoꝝ hic q̄ dixi tibi ⁊ in ꝑcedētibꝰ in hoc tractatu et etiā alibi qa vniuersitas hominū velut materia ē et silua et velut auri fodina siue minera alteriusmōi ó q̄ ꝓmltas excoctiōes ⁊ depuratiōes tāq̄ auruꝫ pulcerrimū ac ꝓbatissimū extrabitur cetꝰ sapiētū atq̄ bonoꝝ ⁊ ī futuro glorificādoꝝ Tu aūt vides qm̄ nō oīa ligna siluaruꝫ q̄ apta sūt edificijs expēdūtur ī illis nec oēs minere ꝓsummūtur ī extractiōe metalloꝝ Qui igr̄ miratur diuinā largitatē maioreꝫ ee circa nos q̄ꝫ sint necessitates nre vel expenso nescit cogitare deūvt deū neq̄ diuitias bonitatis eiusdē ad hoc vel saltez ad modicū apphendit. Hoies igr̄ licet mali ⁊ puersi ⁊ inutiles etiā alijs q̄ntū ad debita adiutoria in multā gloriā sūt creatori q circa mala eorū merita nō obstāte etiā ī gratitudine iꝓꝝ innūerabilia ⁊ iestimabilia eis bñficia largitur creādo sꝫ ꝓseruādo et ꝑ creaturas eos multipliciter erudiēdo si aduertere vellēt. Electis aūt atq̄ dilectꝭ dei multā deuotionē et gr̄arūactiones in creatorē ꝓuocāt cū eos vel vidēt vel audiunt ī suis ꝓuersitatibꝰ sustineri ⁊ expectari diutiꝰ a creatore ⁊ a donis ⁊ muneribꝰ gr̄arū et virtutū q̄bus obtinetur eterna felicitas defraudari. Se aūt ad futurā gloriaꝫ tanq̄ꝫ ꝑ arrā quandā ꝑdictorū donoꝝ electos quēadmoduꝫ eis possibile ē cognoscūt. Quāq̄ꝫ aūt de speciositate multa ꝑticularia supra nos sint eousq̄ vt ad ea phīca iuestigatio nō attingat ⁊ honorāda potius silētio videātur q̄ꝫ phīca ꝑscrutatiōe indagāda. tñ ī hoc ⁊ mihi ⁊ tibi euitendū ē vt errorꝫ ⁊ incredulitas rerū hmōi tollat de medio qm̄ ꝓtumeliosissimꝰ est creatori Debitus aūt honorꝫ ⁊ gloria creatori fuetur ꝑ fidē verissimā atq̄ rectissimā q̄ credi tur innūera nūerabilia ⁊ fecisse et facere ⁊ facturus ee incessanter q̄ nō sufficimus ad certū et liquidū inuenire erroneū ei intolerabiliter ē limitibus nre ꝓsuetudinis circūscribere atq̄ restringere creatoꝛē ⁊ tanq̄ metiri eū nrī intellectus angustijs. et eius immēsitatē nra icludere puitate q̄ nec faciat nec facere possit nisi vel q̄ vel qualia videre ꝓsueuimus aut ꝓphendere ꝑualemus ⁊ hanc stulticiam non ignoras esse fuisse in quibusdam hominibus.

J qs aūt querat ꝓpter quā causā differatur resurrectio mortuorū q iam decesserī ⁊ vt qd impfectio exteriorū viriū q̄bus sꝫ anime hūane operantur ꝑ corpa tanto tpe sustinetur. et maxime animarū que purgatiōe alterius vite nō indigēt q̄ꝫ sicut totū humanū genꝰ ꝑticulariter moritur. sic ⁊ ꝑticulariter resuscitaretur. ⁊ vniuersalis resurrectio non expectaretur. Rñdeo ī hoc quia hō qui sicq̄ rit ignorat pulchritudinē ordinis ⁊ ordinē pulchritudinis in resurrectione mortuorū ignorat etiā vnitatē atq̄ societatē electorū atq̄ dilectorū creatoris qui cetū eorū vocat ⁊ sponsam suam habet. Qui igr̄ pulchrius est vt tota simul reformetur decoretur ⁊ exornetur glorificetur ⁊ recipiat pulchritudinē que ꝓgruat gloie tanti ꝑsonī et vt tota simul introducatur in thalamū eiusdem et in solium gloie sue quam frustratim atq̄ per partes ita ⁊ futuruꝫ ē per electionē ⁊ bonitatē creatoris et ē admiratio ⁊ questio huiusmodi ac ñ q̄reret de so cūs amore fortissimo et ingenti. ꝓpter qd alter alterū expectat nolens ingredi ꝓpriam ciuitatē solus vel etiam intrare patriā absq̄ tota societate quāq̄ verū sit qa anime a bonū labe vicioꝝ ⁊ peccatorum purgatissime atq̄ donis virtutū et gratiarum decorate cū sanctis et beatis angelis iam sunt et in gloria simili gloie illoꝝ quantū possibile ē siue corpibus et expectant gloriam virium suarū exteriorum gloriamq̄ corporum suorum vt fiat totius sancte ac dilecte deo societatis gloriosa regeneratō ex q̄ sicut alibi didicisti ꝓpter ineffabilē ecogitabilis dilectiōis vnionē. erūt cuiꝰ tot gaudia q̄t erūt fil' resurgētes in gloriā quā tā quāta erit charitas mutua in oēs alios ⁊ in singulos eorū ita vt nullꝰ amor seculi istiꝰ ꝓpabilis illi sit ⁊ ꝓpter hoc oēs amores vite istiꝰ si in vnū amorē ꝓgesti vel ꝓiuncti essent. nō essꝫ ille vnus minimo amori vite illius cōparabilis quia igr̄ amores p sentis vite licet taꝫ parui tanq̄ debiles ilia

deuincũt ⁊ ꝓnectũt ſeſeq; amãtes hicvt ſe
parationẽ abinuicẽ vel vix vel nulla ten⁹
admittãt qd facere eſtimãdus ẽ amo⁹ ille
beatarũ animarũ quẽ habent in creato⁹e
et in animas iam ſibi ſociatas in gloria il
la nec nõ ⁊ in conſociandas in poſterum
Quid mirũ igit ſi ſimul cũ eis recipiendã
expectãt gloriã maxime tamẽ tot et tanta
gaudia ſint eis exvniuerſali reſurrectione
⁊ glorificatione totius illi⁹ electe ſocietat
ꝓuentura cũ etiã nõ ignorent hoc eſſe bñ
placitũ creatoris vt tota illã ſponſam dile
ctiſſimam ſibi ſublimet ſolio regni qõ ei ꝑ
parauit. ⁊ introducat in thalamũ abſcõdi
te ⁊ incogitabilis nobis pulch⁹itudinis ⁊
gloꝛie. Certiſſimũ etiã ẽ eiſdẽ quãta ſit pul
ch⁹itudo diuine iuſticie quãtaq; ſit gloria
creato⁹i vt innoteſcat publice que maxime
clara ⁊ euidẽs fiet ꝑ iudiciũ vniuerſale ne
q; alia via ẽ adeo cõuenies manifeſtatiõi
ac declaratiõi ipius q; iudiciũ Cũ iudiciũ
veriſſima ac rectiſſima diffinitiõe ac ratio
ne declaratio ſit iuſticie. Maio⁹ aũt ẽ pul
ch⁹itudo ſp in toto in totalitate ſua cõſti
tuto q; ſit in ꝓtib⁹ impcialite ſua ꝓſtenti
bus. Aggregãda ẽ igr exvniuerſis ꝓtibus
ſuis iuſticia dei fo⁹inſeca et oĩbus retribu
tionib⁹ ⁊ vltiõib⁹ aggregãda inq; in vno
iudicio faciẽdis vt tãto magnificẽtius ſplẽ
deat ad gloriaz creato⁹is in totalitate ſue
pulch⁹itudinis quanto maior eſt vniuerſi
tas oĩm retributionũ et vltionũ vnaquo⁹
q; iparũ. Eſt aũt nõnulla ſimilitudo iudi
cij huiuſmodi ad iudicia regũ terreno⁹uz
q magnificẽtius putant magnã multitudi
nẽ malefico⁹ ſimꝫ punire q; ſingulari b⁹
iudicijs ſingulas ⁊ ꝓpter hoc interduz re
ſeruent donec aggregef ex eis multitudo
magna vt ex iuſticiatiõe tante multitudis
⁊ magis et maio⁹ appareat iuſticia regiz
hmõi tãq; ex aggregatis puis lumib⁹ ful
gur maio⁹ ſplẽdeat ⁊ bonitas ipius ꝓnci
pis tãto fulgo⁹e maiori laudi ⁊ gloꝛie pa
teat. Nota ſolutionem queſtionis.

Ĩ qs aũt querat q̃lit̃ ſine dolore
caretia co⁹pm ſuo⁹ ſuſtineant aie
beate q cũ dolo⁹e magno amiſert
Similit̃ et de ſocietate ꝑdicta q̃liter feſti
net ſibi differri vel gaudiũ qõ ex hmõi aſ
ſociatione ſperãt vel etiã tm̃ bonũ ſocieta
tis illi⁹ quã ſup⁹a cogitatũ ipm diligũt aut
ei deſiderãt gloriã co⁹pm ſuo⁹ũ ⁊ viriũ ſu
arũ gb⁹ ꝑ co⁹pa opant aut nõ deſiderãt.
Qui ſi deſiderat ſine dolo⁹e igit nõ differẽ

eis. Si vo nõ deſiderãt hoc videt mirabi
lius q; tm̃ bonũ ſuũ et ſibi etiã debitũ nõ
deſiderãt. Rñdeo ĩ hoc ⁊ ſimilib⁹ genera
liter q; a6o ẽ eis recta volũtas vt ĩ nullo diſ
cordet a rectitudie volũtatis ipius creato
ris. ⁊ hec ẽ ps potiſſima gloꝛie iparũ. Licz
igr deſideret ꝓnoiatã gloriã nõ tm̃ deſide
rãt eaz hre niſi qñ eã dare vel reddere bñ
placitũ fuerit creato⁹i. Nõ ignoras autez
qa q deſiderat ĩ tps nõ affligit deſiderio
illo añ tps illud ĩ q̃ hre vult qõ deſiderat.
⁊ q totaliter vult ipleri bñplacitũ creatoris
neq; ꝓtrariũ vult aut deſiderat vllo mõ⁹
vllo deſiderio affligit cũ ſp ipleat deſide
riũ ipi⁹ ſp ei ĩ omib⁹ et p oĩa fit bñplacitũ
creato⁹i ⁊ hoc beate aie nõ ignorãt. Quã
tũ em̃ ad hoc notũ ẽ eis totaliter bñplacitũ
creato⁹i. Eodẽmõ rñdendũ ẽ tibi ꝺ illo de
ſiderabili ꝓ⁹tio aiarũ q aſſumẽde ſunt ⁊
nõdũ aſſũpte ad gloriam in qua iſte ſunt
de quibus agitur.

a Ddã aũt adhuc tibi duas manife
ſtatiões gb⁹ euidẽter patefiet tibi
imo⁹talitas co⁹pm bũano⁹ q red
dẽt aiab⁹ glorificãdis. Dico igr ga etiã na
turaliter ꝑ magnitudie ac fo⁹titudie ⁊tu
tis ẽ magnitudo ⁊ fo⁹titudo opatiõis ⁊ ꝑ
copioſitate fontꝭ ẽ magnitudo et vehemẽ
tia iundatiõis. Quare cũ aie bũane oĩis
⁊tus incõpabiliter maio⁹ ⁊ fo⁹tio⁹ futura
ſit ĩ gloria de q̃ agit q; in iſta vita vbi to⁹
miſerij s affligit ꝓmiꝭ debilitaꝭ. neceſſe ẽ
vt eius oĩs opatio ĩ co⁹p⁹ ſuũ lõge maio⁹
⁊ fo⁹tio⁹ ſit. imo icõpabiliter q; ſit hic boc
ẽ ĩ ſtatu miſerie iſti⁹ vita ⁊o co⁹pis ſui vna
ſit ex opatiõib⁹ ipi⁹ erit maio⁹ ⁊ fo⁹tio⁹ in
cõpabiliter q; mõ ſit. Nullo igr modo⁹ũ
erit mo⁹ti obnoxia. ſi ei mo⁹tal eẽt quẽad
modũ hic nõ eẽt poſſibile vt icõpabiliter
fo⁹tio⁹ futura ſit ibi q; ſit hic. Iunta hunc
modũ dico qa vita co⁹pis bũani ad ipſaz
aiaz bũanã ẽ vt iundatio ad fontẽ ſuum.
Quia igr aia bũana in ſtatu illo erit vita
copioſio⁹ erit ex neceſſitate inundatio ſeu
redũdãtia ei⁹ etiã co⁹p⁹ tanto copioſio⁹ ac
vehemẽtio⁹ quanto ipa tũc erit vita pleni
o⁹ ſeu copioſio⁹. Quare ſic ipa aia bũana
erit tũc ex vltimitate ꝓpinqtat imo ꝓiũcti
onis ad ꝑmitiũ fontẽ vite q ẽ creato⁹ bñ
dict⁹ ĩ vltimitate plenitudis ac copioſitatis
vite ſibi ꝓgruẽtis erit ex neceſſitate vita re
dũdãs ab ipa in co⁹p⁹ſcz vita co⁹pis ĩ vlti
mitate ſue vehemẽtie ac fo⁹titudis ⁊ ꝓpt
boꝭ ĩ vltimitate elõgatiõis a mo⁹te ꝓria.

Amp̃. Manifestum ẽ tibi quia ipe spirituales passiones siue affectiones cuz vehemẽtes fuerint mortẽ corpis inducunt. sicut sunt amor z odiũ. ira. tristicia. dolor z gaudiũ z cetere hmõi. Cũ igr incõpabiliter vehemẽtiores atq; fortiores sint amor et gaudiuz in statu illo glorie q̃z possint eẽ hic vehemẽtia aũt z fortitudine sua extinguũt vitã corpis qualis ẽ hec. Impossibile igr ẽ vt eas passiones sustineat vita futura corpis humani in statu illo glorie nisi fuerit incomparabiliter fortior q̃z sit hic. Nõ erit igit mortе vincibilis aut supabilis. Necesse em̃ ẽ oẽs duas vitas corpales morti corpali obnoxias siue ea vincibiles compabiles adinuicẽ esse fortitudine. Declaratio aũt hmõi ẽ hec quoniã necesse est eas eẽ aut equales fortitudine. z tunc manifeste compabiles aut alterã alterã excedere. Qt si alteraz altera excedit aut finite eam excedet. et tũc necesse est pportionalẽ compationẽ inter eos esse aut infinito z tunc erit infinite fortitudinis cũ eius fortitudo cõtineat infinicies fortitudinẽ alterius. Jam em̃ alibi didicisti omne aggregatũ ex infinitꝫ tanti sui generꝫ quacũq; quãtitate demõstrata infinitũ eẽ dubitari no nõ potest ab aliquo intelligẽte vitã infinite fortitudinis morte posse nulla tenus superari.

De glorificatione corpoz.

Ddam tibi et aliã manifestationẽ
a pulchritudinis simꝫ et agilitatꝫ hominũ glorificatoz q̃ntũ ad corpa z dicã quia indubitatũ ẽ amorẽ eousq; cõfortare animas bũanas in hoc statu i corpibus suis vt ipa corpa eis longe leuiora ppter hoc videãtur z multo leuius ea moueãt quãq; et in alijs passionib̃ ista etiaz manifesta sint vt i freneti et mania hijs ei duab̃ passionib̃ laborãtes quãto fortiꝰ quãtoq; leuius corpa sua moueant q̃z alij hoes licet sani ac robustissimi sensu fortitan edoctus es alioqn sup hoc sensu poteris edoceri. Neq; em̃ ipemet qñ sani facti sunt ab huiusmõi passionib̃ vel vincula irrũpe vel hoes fortissimos lacerare possent aut ligãtibus se resistere q̃ eos i ipsis infirmitatib̃ positos posse videm̃. A me etiam alibi audiuisti qa vires corpales in animabus plurimũ sue pfortationis z fortitudinis hũc a naturis z passionib̃ aiarũ. Quia igr mille passiones amoꝛ z gaudij q̃ invita ista habeãt compabiles sunt ad amores et gaudia future glorie animarũ bũanaz z hominũ necesse ẽ vires motiuas humanoz corpm infinite siue icõparabiles fortitudinis eẽ futuras ad vires motiuas put se habẽt in statu vite pseñt. agilitas igr corpm glificatorũ siue mobilitas sup oẽm ppoꝛtionẽ excedit agilitatem corpoz humanoꝛum q̃z bñt hic. Qt si diuersa tanta vehementiã motiua tantãq; exagitationẽ sustinere nõ possent corpa bũana. Dico quia sermo iste ẽ hois etiã corpaliter nõ videntis. Si em̃ vere videns esset videret vtiq; in infirmis corpibus pdictis passionib̃ laborantiũ quãtos mortaliũq; exagitationes sustineãt q̃s nec sana sustinere valerent. Nõ attẽdit z forte appẽhendere nõ pualet velocitatẽ motuũ celestiũ q̃ vir in nostrã ymaginationẽ cadit propter sui magnitudinẽ. Qt si tm̃ robur corpibus licet egrotãtibus pstant passiones hmõi que infirmitates tm̃ sunt z nõ vires ac virtutes qd estimãde sũt facture amor glorie illius et gaudiũ q nõ solũ virtutes erũt imo vtutes pfectissime in vltimitate pfectionũ suarũ et in actibus suis vltimis intrãsmutabiliter stabilite.

Epulchritudine vo ipoz hominũ
d glificatorũ q̃ vltra estimationem nostrã erit ipa interna animarũ bumanarũ felicitate augẽda sicut dictum est id q̃ appet in hoibus in vita ista in vultib̃ eoz etiã ex modico gaudio cũ fuerit z amiabilibus eoz. Vides em̃ q̃ inde splendescunt oculi eorũ et tota facies gratiori colore suffundit dilatat etiã inde tanq; nouo decoꝛe atz pulchritudine venustat. Quia igr pportionales sunt sp cause similes suis effectibus erit ex necessitate p immensitate futuri gaudij splendoz z venustas in facie vniuscuiusq; hominiz glorificatoz.

Amplius. si er sola bona dispositiõe inq; fine statu naturali tanta redũdat in corpus bona dispositio sanitatis z roboris atz mobilitatis siue agilitatis. quãto fortiꝰ ex illo statu glie incõpabiliter modis oib̃ meliori. hoc ẽ fortiori copiosiori redundantiore redundabit incõpabiliter maior sanitas et agilitas expeditioq; oñimoda in corpus humanũ. et hoc quidẽ habet ipsa doctrina xpianoz hoc quippe dixit vnus ex sapientib̃ z doctoribus eoz sc̃s qm̃ ex beatitudine anime bũane redũdabit in corpus humanũ sanitas icorruptiõis. Quia

ño in parte vel non vident vel videre no-
lunt aut ꝙ verius ẽ videre nesciũt ea que
in ꝓfectu oculoꝝ habẽt hmõi homines
ac ꝓpãti in coꝛpoꝛibus celestibꝰ que ipi
posuerunt animata eẽ ⁊ etiã incoꝛruptibi
lia et estimauerũt se ꝓbationes adduxis-
se ad hec. Ex quo sequit eos vt vel ponãt
animas hmõi coꝛpoꝛum aut nobiliores
animabus coꝛpoꝝ humanoꝝ aut eque
nobiles aut minus nobiles. Qꝛ si minus
nobiles consequẽs igitur est vt si ex illis ẽ
coꝛpoꝛibus celestibus vita ꝓpetua natura
liter ꝙ ex animabus humanis sit natura
liter vita perpetua coꝛpoꝛibus nostris ẽ eñ
de nobiliꝛibꝰ redundãtijs animaꝝ vita
nobilis. hoc aũt non est nisi immoꝛtalita
te ſtabilitate hoc est immunitate a moꝛte
Qꝛ si dixerit quia hmõi vita ſcz immoꝛta
lis vtiꝫ redũdaret ex animabus hũanis
in coꝛpoꝛa hũana naturaliter si vite talis
ẽnt naturaliter ſuſceptibilia. Rñdeo in
hoc ⁊ dico quia errat intollerabiliter si ei
coꝛpus humanũ est naturale vas fontis
hmõi emanatiõnis ⁊ ꝓpter emanationẽ
ſuſcipiendã fonti naturaliter applicitũ er
rant igitur natura vas emanatiõis in ſu
ſceptibile fonti hmõi applicando Natu-
ra autẽ in hijs que naturaliter facit mani
feſtũ impoſſibile ẽ. Quare naturaliter cõ
gruit ex neceſſitate vas humani coꝛpoꝛis
per receptibilitatẽ fonti huiuſmõi emana
tionis hec aũt emanatio est vita ꝓpetua
vt ipe ponit. Naturaliter igr ex animabꝰ
humanis redundat vita ꝓpetua in coꝛpa
humana ⁊ ipa naturaliter receptibilia ſẽ
ipſius alioquin inepta valde eſſet ⁊ natu
re prudentia minime dẽcẽs hmõi vaſoꝝ
ad hmõi fontes applicatio ſiue ꝓiunctio
Si vo fuerint nobilitatẽ equales anime
celeſtes et anime humane manifeſtũ est
ex equalitate cauſarũ ſequi debere natu
raliter equalitatẽ effectuuꝫ. Erit igr redun
dantia vite coꝛpoꝛalis in coꝛpoꝛaibus hu
manis immoꝛtalitate id ẽ immunitate a
moꝛte firmata naturaliter. Jam aũt audi
uiſti alibi ꝓbationes ⁊ declaratiões alias
ad hec. Qꝛ si dixerit quia nobiliores ſunt
anime ille celeſtes animabus hũanis et
hmõi iudiciũ est ipſa nobilitas coꝛpoꝛuꝫ
hoc eñ iam multũ dixerũt. Dico qꝛ longe
maioꝛ appet nobilitas in hũanis coꝛpoꝛi
bus in qbus apparẽt tot oꝛgana ⁊ tã mul
tipliciũ operationũ. Jn illis qppe coꝛpoꝛi
bus nec vnũ apparet oꝛganũ vniꝰ ope-
rationis aut vtutis. Nobilitas autẽ aiaꝝ
⁊ omnium vtutũ etiam apparet ex multi
tudine ⁊ nobilitate operationũ ꝓpterea
arẽ. ⁊ ſequaces eiꝰ poſuerũt celũ ſtellarũ
fixarũ ceteris celis nobilius ⁊ ſoluꝫ ſtella
rum plurimaũ multitudine inſignitũ. tan
qꝫ ipe ſtelle oꝛgana quedã sint ⁊ ſigna vꝰ
tutum multipliciũ quibus creatoꝛ celum
illud pre alijs illuſtrauit. ⁊ in hoc aſtrono
mi conſentũt illi. Uerũ arẽ. manifeſte ót
oꝛgana motus non eẽ data ſtellis vtpote
qui eas poſuit nõ moueri per ſe ſed in ce-
lis ſuis. Quia igr tanta multiplicitas vꝰ
tutum apparet in aiabꝰ hũanis tanta qꝫ re
dundantia ſiue emanatio opationũ. Jn
illis vo non apparet niſi motus et virtus
motiua de qua nõ leuis deceptatio ẽ apó
phõs. Manifeſtũ est aias humanas
nobiliores eẽ illis quas ponũt copibꝰ ce-
leſtibus. Si vo dixerit quia alias habẽt
multiplices vtutes nobiliſſimas que note
ſunt apud aſtronomos ⁊ ſcpte ſnnt in li-
bris eoꝝ Tu iam audiuiſti intentionẽ me
am ſuper hoc ⁊ declaratiões qbus decla
ratum ẽ per tibi p me quia nõ est poſſibi-
le vtutes tam nobiles atꝫ ſublimes eẽ ce-
lis ⁊ ſtellis ⁊ multi ex aſtronomis poſue-
runt nec amplius eis relictũ est a me de vꝰ
tutibus ⁊ influentijs qꝫ eis poſuerũt niſi
ſuper qttuoꝝ elementa et in ea qne ex ele
mentis sunt ⁊ hoc qtenus alligata sũt eis
⁊ de rebus volũtarijs apud hoies qd ꝓ-
sint ⁊ non poſſint qualiter ⁊ qtenus pate
factum ẽ tibi ꝓbatiõnibus ⁊ rationibus
ad hoc igr tã deuenit iſta raciocinatio qꝛ
maioꝛ nobilitas appet aiaꝝ hũanaꝝ na-
turaliter qꝫ illaꝝ aiaꝝ quas ponũt celeſti
um. Qꝛ si dixerit eas intelligẽtes eẽ longe
nobiliꝰ atꝫ ſublimiꝰ naturaliter quã poſ-
ſibile ſit aiabus nrĩs quãqꝫ ipſi nec ꝓbẽt
nec declarẽt hoc. Dico qꝛ de itellectiua p
ſe nõ fluit vita apud coꝛpus. Cũ ipa p ſe
nõ ſit coꝛpoꝛi ꝓiugibilis aut applicabilis
Quare eẽt etiã iſta nobilitas atꝫ ſublimi-
tas vtutis intellectiue apud aias illas nõ
eẽt influẽtia vite coꝛpalis ex illa p ſe. Qua
re imptinenter illã ponunt qntum ad in-
flueutiã vite immoꝛtalis. Mõis igr om-
nibus neceſſe est vitã coꝛpoꝛ humanoꝝ
tanqꝫ naturalem redundãtiõ naturaliter
Rñdeo naturali fonti ſuo naturalis aũt
fons vite coꝛpalis humane aia humana
est abſqꝫ vlla dubitatiõe Quare natura-

liter sicut ipsa aia ppetue copiositatē ē ac redundātie. Sic ip̄m corpus humanū naturaliter perpetue receptiōis est hmōi redundantie. Naturaliter igr̄ vita humani corpis ppetua est et de hoc iaz alibi alias pbationes audiuisti.

Capitulū de corpibus damnatorum.

Ost hec aūt reuertar ad corpa dā
p natoz de quoz resurrectiōe seu regeneratione nō dz eē apud te dubitatio cū plures ex hijs rōnibus z pbationib⁹ q̄s audiuisti sup resurrectiōe seu regeneratiōe glorificādoz hominū sufficiant tibi certitudinē facere de illa. Maxie autem pbationes que sunt a p te iusticie creatoris hoc em̄ requirit iusticia ipius vt effectus causis suis. R̄ndeant z pene malis meritis. Quapropter sicut duo p̄cesserunt in malis genera meritoz maloz vicz z corpalia et spūalia ita reddant eis duo genera penarum vicz spūales z corpales hoc aūt fieri non pōt nisi malis z puersis aīabus corpa sua reddātur que redditio non ē nisi resurrectio seu resuscitatio ipoz Habet igr̄ merito q̄stionē difficilez p scrutabilē cuz corpa illa dānandoz necesse sit immortalia eē z passibilia sicut pauc̄ declarabo tibi q̄liter iste due dispositiones vicz immortalitas z passibilitas se cōpaciantur in eis. Dico igr̄ quia iā alibi declarata est tibi p vias multas ppetuitas penarum z qm̄ aliter non eēt satisfactū iusticie creatoris nisi mali z incorrigibiles hic ppetuo torquerent in vita futura ppetuitas autē penaz non potest eē in subiecto mortali. p̄sertim in ea magnitudine et vehementia q̄ future sunt in qbus eas sustinere non possent vllo modoz corpa que non eēt immortalitate firmata. Si vero passibilia non eēnt nulle eēnt pene corpales. nl'i dolores vt videt. Q̄ si dixerit q⁹ quia dolor ē solutio ptinui siue ptinuitatis sicut posuerūt aliq ex philozophis et p̄sertim medici. Dico quia iam rūsum est ad hoc p me in hoc eodē tractatu vbi dixi quia est spēs ignis qui nec dissoluit corpus nec ledit vllatenus. torq̄t autē intolerabiliter aīmā in corpore illo existētem. Si em̄ pene ille corpales eterne qm̄ deficientibus per mortē corpoz̄ suoz̄ subiectis pene corpales deficerent et ita non essent ppetue. Restat igr̄ hmōi corpa in secabilia eē z incōbustibilia. Uerū questionem habet vtrū ex ppria dispositiōe hoc habeant an ex ptectiōe diuine iusticie sic̄ habent se in p̄moz hominū corporibus que non ppria impassibilitate a sectionib⁹ z diuisionib⁹ īmunia erāt z libera ante q̄ peccassent illi p̄mi hoies. Similr̄ ab omni dolore et pena hoc aūt erat per ordinem diuine iusticie quo phibebaf̄ pena culpam p̄cedere. Sicut et ordo nature non patitur vt effectus causam suam p̄cedat. Sic z ptegente diuina iusticia a lesionibus dissolutionū atz diuisionū in ipis ignib⁹ futuroz tormētoz̄ liba z īmunia p̄sistēt corpa dānādoz Jā aūt multis exp̄rimētis didicisti ex narratiōib⁹ aut̄ic̄ de quaz veritate nephas ē dubitare multos in medio ignīū homines p bonitatē creatoris illesos fuisse seruatos et tā a lesione corpoz̄ suoz̄ q̄ ab omni dolore tam corpali q̄ spirituali liberatos. Quia igr̄ non est mai⁹ creatori ab altero duoz saluare vel liberare q̄ ab ambob⁹ simul q̄ est admiratio aut incredulitas stultoz de hoc q⁹ saluatis corpib⁹ in medio futurorum ignīū z illesis per oīa in ipsis p ignez hmōi anime sint torquēde. Facilius em̄ in se est non dico q̄ntū ad impotentiā creatoris sola corpa sit seruare q̄ animas et corpa simł. Q̄ si dixerit q⁹ ignes illi infernales imcōparabiliter fortiores sunt ignibus seculi istius. Uerū vtiq; dicit. Si ipa corpora damnandoz erunt incōparabiliter fortiora ad sustinendū ignes hmōi q̄ nostra sint hic ad sustinendū ignem seculi p sentī quā q̄ omnipotētie creatoris nō sit vllo modoz̄ difficile p̄sentis fragilitatis z infirmitatis corpa ignibus supple illis futuris seruare illesa. Amp̄. iam dixi tibi in p̄cedentibus z pellē animalis q⁹ dicitur salamādra z plumas q̄rundam aut um in igne fortissimo apud nos fuari illesas z dicitur etiā q⁹ ibidem purgantur z meliorantur. Aurū etiam in fornace non tam seruatur q̄ etiam purgaf̄ et meliorat tur. Si igr̄ ista mirabilia sint in naturis z virtutibus earū quomodo nō magī creatori possibile est z etiam placitū p̄pter adimpletionē iusticie sue seruare corpa perpetuo in medio ignīū infernaliuz a dissolutione combustione at. q̄ cōsumptione z si talis ignis qui corpora nō ledat z animas torqueat inuenīt in naturis et factu ris creatoris in mūdo isto quomodo non multofortiō in altero seculo q̄ totum re fertissimū est numerabilibus creatoris et

ybi tam necessarius est ꝓpter executiõez iusticie sue non inueniet. Amꝑ. cui ex regibus magnis ꝛ inclitis defuerunt vni ꝗ instrumẽta penalia ad executionem iustaruꝫ vindictaꝫ in maleficos. Quãtofoꝛ tius igitur non deerũt regi regum omnium. Quia igit talis ignis necessarius est ad executiõꝫ iusticie creatoris in puersos ꝛ incoꝛrigibiles qui sicut alibi didicisti pena ꝑpetua est necesse ẽ non solum ignem hmõi futurum esse sed etiam ab eo tempoꝛe factum eẽ quo ipsum regsinuit dei iusticia ꝓpter vsum istũ. Quare ab eo tempoꝛe quo ceperũt eẽ qui igne hmõi digni essent. Dico etiã quia si factus ab eo tempoꝛe non fuisset. faciẽdus tamen esset creatoꝛi in iudicio futuro alioqn iusticia ipius deesset vel executio vel executiõis celeritas. Turpe nanqꝫ eẽt non mediocriter creatoꝛi ꝛ omnino nõ decens gloriã ipsi vt vt defectũ instrumentoꝛ hmõi vl retardationem executiõis sue eiusdem iusticia paciat. Nec dubiuꝫ ẽ tibi iam et aliis qñ pena hmõi hominũ perpetua sit. Quapꝛopter necesse ẽ ignem hmõi et parcere eis a consumptiõe coꝛpoꝛum suoꝛ et non parcere a tormento pꝑtim cũ ad hoc tantum creat⁹ sit nec est multũ mirabile hoc cum etiã ignis qui apud nos ẽ impurgatione metalloꝛ et non parcat ad mixtẽ eoꝝ rum soꝛdib⁹ parcat autẽ puris substantijs ipsoꝝ. De hmõi etiam igne iam dixi tibi quia sepe ꝛ coꝛpibus ꝛ animab⁹ per ꝧtutem creatoris pepcit vt nec tormentũ ai intulerit. Alias etiã didicisti vicꝫ in tracta tu ꝑmo sapiẽtialis diuinalisqꝫ magisterij ꝧtutes oẽs naturales sic teneri beneplacito creatoris vt non influãt operationes suas nisi cũ creatoꝛ voluerit et ꝙtenus et quo voluerit. ꝛ audiuisti eum tenuisse ꝛ aquam et ignẽ ita vt non influerẽt operationes suas que sunt cõbustiões ꝛ influxiones et immersiões et hoc legis in ꝑmonibus autẽticis ꝓphetaꝝ hebꝛeoꝝ. Multo autem plura et maioꝛa in lege ꝛ doctrina xpianoꝝ et ꝑcipue in narratiõibus miraculoꝝ suoꝛum ꝙs sepe consului tibi inspicere qñ multipliciter adiuuãt philozophi am nobilem ꝛ sublimẽ. Sens autem sanctoꝛ ipso legis latoꝛe eoꝝ testante nõ habꝫ nec habuit miracula ꝛ causa tibi nota est ex alijs que de lege gentis illius per me didicisti.

ys igr̃ ita se habẽtibus cõueniẽs
b est post hoc declarare tibi gloriaꝫ coꝛpoꝛũ glorificandoꝛũ et hoc faciam ex ratione et ꝓtibus suis. Dico igit quia gloria ꝑm intentionẽ ꝛ doctrinã xꝑi anoꝝ apõ quos solos de ea ꝑmo est alijs em̃ gentibus nullaten⁹ innotuisse videt ẽ inꝙ gloria stat⁹ seu dispositio omniũ status nature in creatoris lõge super eminẽs ꝛ totus mirabilis In coꝛpibus autẽ spũalitati similitudine multa ꝓximus sicut audiuisti in ꝑcedẽtib⁹ ꝙ ꝓpter hanc causaꝫ in lege ꝛ doctrina xꝑianoꝝ spũalia dicta sunt coꝛpa huiusmõi ꝓximum qdem ꝓpt subtilitatem substãtie ipoꝝ deinde ꝓpter velocitatẽ siue agilitatem qua pari facilitate se transferunt habentes eas sivoluerint qꝫ spũales substãtie a cogitatu i cogitatum. De hoc tamẽ aliquid audies in sequentibus. Tercio ꝓpter incõsumptibili tatem atꝫ stabilitatẽ substãtie sue per quã ꝓhibentur indigere uutrimẽto. Quarto qñ in palpabilia ꝛ inuisibilia sunt et in sensibilia omino sensibus nostris ꝓut sẽ in statu miserie istius nisi seipsi glorificati homines mõ quem ipsi noscũt vel cognituri sunt se ad hoc accomodauerint ꝛ ad aptauerint hoc em̃ gbusdã dei electis atꝫ dilectis etiã in ista miseria diuino munere ꝓcessum est vicꝫ vt nec viderent nec sentirentur. nisi cũvellẽt. Sicut legitur in narrationib⁹ miraculoꝝ gentis xꝑianoꝝ ꝛ in operibus magoꝝ tam naturalium ꝙꝫ maleficoꝝ de rebus hmõi multa inueniũtur Tu etiã vides in sole ꝙ visui nostro ꝑ nubem interpositã coaptatur ita vt meli⁹ iudicent homies se videre illum ꝙꝫ de tecto ad nudum fulgoꝛe suo. Uerum si glorificati boies apõ nos vident aut aliter sentirentur merito dubitari posset an ipi fulgoꝛem suũ visib⁹ nostris tẽperarent vt hoc soltũ sui fulgoris in oculos nostros influerẽt ꝙ ipi oculi pati possent. An noua virtute ad hoc nostri visus ꝛ oculi iuuarẽtur et foꝛtitã ita ẽ in spũalibus visionibus que sunt ꝓphice reuelatiões ꝛ apparitiones ꝙ nostri visus interioꝛes id est nostre ꝧtutes itellectiue nouo adiutoꝛio eleuãt ꝑfoꝛtãt vt talia valeãt iterueniri. Interdũ ãt velaminib⁹ signoꝝ ꝛ figuraꝝ rerũ visarum fulgur eis ꝛ claritas tẽperat. De hoc autem pscrutatius ingram in sequentib⁹ si deꝰ voluerit. Interdũ autem veꝛisimile valde est homines glorificatos siue glori

ficandis eoꝝ habere corpa sua in pace vt & qualitates & quãtitates suas ꝓ bene placito suo habeant ostendere & exhibere quibus voluerint & quo voluerint et quãdo et hmõi rei exempla multa inuenies in ꝓnominatis libris de miraculis xp̃ianorum. Quarta vero causa ꝓpter quam spiritualia dicuntur est ista potestas atq; libertas apparitionis qua apparent quãdo volunt et quibus volunt et quomodo volunt quẽadmodũ spirituales substantie de qbus multa leguñ tam in lege hebreorum q̃ in lege xp̃ianorũ. Vides igit̃ qa ista q̃ttuor longe valde sunt̃a quantũlibet sublima nobilitate nature. Sic se hꝫ de immortalitate atq; impassibilitate corporum hmõi videlicet ꝙ longe ꝑstantiores dispositiões sunt atq; sublimiores dispositiones aliorũ corporum animatorũ tam mundi huiusmõi sublimaris q̃ etiã superioris mundi corporei qm̃ si ponant̃ celi & stelle animalia quẽadmodũ visum est platoni et aristoteli atq; sequacib⁹ eorũm nec immortalitas nec impassibilitas similis est illis. Et de impassibilitate quidem manifestũ est. Dicit em̃ fortitan passibilia non sint a contrarijs quia contraria non habent vt hmõi phylozophi posuerũt tamẽ ꝙ indiuisibilia & insecabilia atq; impenetrabilia sint non ẽ verisimile. Scito autẽ ꝙ omnes res create seu facte naturaliter receptibiles sunt melioris status atq; nobilioris et ꝑfectionis excellentioris q̃ naturaliter habeãt Creator vero solus additionẽ non recipit et hoc est qm̃ nobilitas & ꝑfectio ipsius in vltimitate supereminentie et altitudinis ẽ per omnem modum. Q̃ si dixerit quia stelle celi & luminaria non recipiunt additionem neq; melioratiõnẽ. Verum vtiq; dicit si intelligat a natura vel naturaliter. Natura em̃ non potest addere aliquid naturalib⁹ ꝑfectionibus ipoꝝ. Scire tamẽ debes ꝙ sapientes doctorũ xp̃ianorum docuerunt & scripserunt in tractatibus suis & ꝓphete eis attestari videntur exp̃sse quia melioratione recipient & nobilem valde renouatiõnẽ in renouatiõe seu regeneratione hominũ et causam hmõi audies ꝑ me in sequentibus quẽadmodũ igitur vides in hijs partibus glorie corporũ ꝙ longe ꝓcellunt naturalibus ꝑfectionibus ipoꝝ Sic ymaginari et scire te oportet de gloria animarũ humanarũ.

Erito ꝙo inuestigandũ est de ipis m sensib⁹ humanis in quo statu q̃ busue dispositionibus futuri sint glorificatis animab⁹ humanis atq; corporibus Dico igr̃ quia glorificandi homines totaliter glorificabunt̃. Si em̃ oculi non glorificarent̃ ſ; remanerẽt in ista miseria et passibilitate possent cecutire vel penitꝰ excecari. Sic & possent surdescere hoies glorificati. Similr & sensum tactus cõmgere posset obstupescere vel extinguit̃ ita non esset vera ac pura illa felicitas que tã tãbaberet partem miserie. Amp̃. non se viderent inuicẽ glorificati hoies ꝓhibẽte hoc subtilitate corpm ipsoꝝ quoniã gate nec aer nec ignis elementũ visibilis est hic oculis humanis, ꝓpter subtiliratem substãtie vtriusq;. quãto fortius igr̃ illa corpa glorificata non eẽnt ibi visibilia oculis humanis in ista impfectione ꝑmanentibus

Amp̃. si electi dei atq; dilecti tunc fulgebũt sicut sol iuxta ꝓmissiõnẽ ꝓphetarũ & vtriusq; dictaꝝ legũ. ſ. hebreoꝝ & xp̃ianoꝝ non potuerũt homines glorificati scinut cem intueri absq; lesione visuũ suoꝝ. Sicut neq; modo solẽ. Amp̃. manifestũ est tibi quia sola vigilia dehãt visus humanus aut igr̃ erit somnus id ẽ dormitio ac cõtinuitate vigiliaꝝ necesse erit caligare oculos hominũ glorificatoꝝ & tandem obtenebrari oĩno. Q̃ si fuerit ibi dormitio erit ibi lassitudo & fatigatio nõ erit igr̃ vã felicitas. Necesse igr̃ ẽ oculos hominũ glorificatoꝝ glorificatos eẽ virtus vero visibilis ꝑfectio ẽ oculoꝝ. Quare necce ẽ virtutem visibilẽ in omnib⁹ glorificãdis hominibus glorificandã esse que igr̃ erit gloria illius si ꝑ eam non vident hoies tunc equelonge vt ꝑpe & equaliter remota vt ꝑpinqua. Amplius. si nõ omnia corpora eẽnt visui glorificato ꝓua possibã bere impedimentũ vtus visibilis in operationibus suis retardatiões multas atq; difficultates. Quare non eẽt elongata in vltimitate elongationis a miseria quã hꝫ hic. Non eẽt igr̃ dispositio eius aut status aut dispositio glorie. Q̃ si dixerit quia retardationes hmõi & impedimenta minꝰ facilitate declinabit hoc est longe maioꝝ q̃ posset hic declinare. Dico in hoc quia qui sic dicit glorie virtutis visibilis contra. dicit et remouet ab ea gloriam futuram. Sꝫ reuera potuit ei lõge minorẽ miseriã quã sic eã in qua nunc est hic. Q̃ si igitur

declaratū est tibi per hoc ꝛ alia que p̄cessērūt homines glorificādos totaliter glorificandos esse hoc que ita glorificandos vt nulla eoꝝ pars remaneat in miseria.

Amp̄. qm̄ ipse anime humane q̄ glorificāde sunt totaliter glorificāde sunt hoc est fm̄ omnes vires suas necessarie glorificandi sunt oculi hominū ꝛ aures et virtutes animarū sc̄z visibilis audibilis ꝛ cētere exteriores non solū interiores ꝛ iam audiuisti causam in hoc. Apparet igit̄ ex hijs quāto p̄stantioratz sublimioꝝ ēvisus gloificaꝝ vilu adhuc existente in ista miseria et obnoxio tot ꝛ tantis passionibus ac lesionibus.

Uestionē autem habere videtur q difficile explicabilez quis modus vel videndi vel audiēdi vel aliter sentiendi erit tunc hominib⁹ glorificatis. Si enim p passiones ꝛ immutatiōes organoꝝ sensibilium. In huiusmōi autem actionibus ꝛ passionib⁹ ppinquitas ꝛ remotio sensibilium euidens p̄stant impedimentū vel adiuuant sensibilia em̄ que ppinquiora sunt organis sensuū fortiores immutatiōes operātur in eis ꝛ vehementiores impressiones influunt ꝛ huic q̄ magis sentiri se faciunt remotiora vo econtrario se habent. Q⁹ si dixerit quis qa organa sensuum adeo erunt purgata tunc a deoq; facile immutabilia vt in quantacunq; remotione a suis sensibilib⁹ immutetur necesse habet dicere vt ex appropinquatione sensibilium augeant immutationes huiusmōi ꝛ ppter hoc tandem in hebetescant in lesionem ipoꝝ sensuum ꝛ hec sunt in conuenientia que remoui tibi in precedentibus a sensibus glorificatis. Dico igr̄ quia facile est creatori apō quez nullomodoꝝ ē difficultas. Sic moderari et mensurare immutationes istas vt nec appropinquatiōe crescant nec remotione sensibilium minuant. Sicut em̄ multociens tenuit virtutem ignis vt omnino nō combureret nec aliquatenus ledaret combustibile in quo erat. Si cut modo vides sepissime laxatum ardoꝝ ignis vt influat combustionē sup ligna arida. Sic in beneplacito ipsius omni modo positum est vt laxet virtutes sensibiliū et resurgat mē sura qua voluerit ad faciendas immutationes in organis sensuum elongatione ꝛ appropinquatiōe eoꝝ nec addente aliquid nec minuente. Hoc autem dico si beneplacitum eius est vt iste sit modus sentiendi. Si cui autē videatur quia mensura huiusmōi erit in diminutiōe sensuum quantum ad operatiōes ipsoꝝ ppter hoc quoniaz maiores immutatiōes hoc est excedentes mensurā huiusmodi errat indubitanter nec attendit etiā ea que manifeste accidunt hic in naturis. Quidam em̄ homines non videt subtilia nisi multa appropinquatiōe eoꝝ ad oculos suos ꝛ quibusdam necessaria est elongatio eaꝝ ab oculis suis et adiuuat visus eorum per illam. In lapidebo qui dyamas dicitur quantūcunq; puus sit distincte tamen videnf ibi forme multe fil̄. Q⁹ ergo mirum si modica immutatiōe etiam clarissime ac distinctissime videbuntur visibilia in futura felicitate.

J quis aūt dixerit quia sicut tota s potencialitas virium animarum humanarū exibit ꝛ perpetuō manebit in futura gloria in vltimitate sue p̄fectionis et actualitatis. Sic et vires exteriores quib⁹ opantur anime humane p corpora liberabūtur tunc a malo potencialitatis et erunt in vltimitate p̄fectionū suarum et in vltimitate actualitatū suaꝝ hoc aūt est dicere quia vis intellectiua in statu glorie future erit speculum in effectu omniū intelligibilium et erit speculū intelligibile hoc est exemplū in effectu vniuersitatī intelligibilis. Sic vnaqueq; vis sensibilis erit speculum in effectu omniū suoꝝ sensibilium. et ppter hoc non indigebūt organa sensuū vel vires sensibiles immutatiōibus nouis quēadmodu; nec vis intellectiua tunc quia dico qa sermo iste non est improbabilis gloriam futuram intelligentibus. Causa aūt in hoc est quoniam omnis imperfectio reuera ꝛ omnis obnoxietas ad miseriam tollēda est per gloriam futurā. Q⁹ si passionibus istis et immutatiōibus obnoxie essent vires predicte multe impfectiones remanerent apud eas ex quibus vna est quia nō omnia visibilia viderent glorificati homines simul et non videret ea que essent p⁹ eos. sed tantum ea que essent ante. quare viderent particulatim vnu; post aliud sicut ꝛ modo. Amplius. iocunditas seu delectatio que tūc erit ex visu esset frustratim atq; particulatim et non esset tota simul. Amplius. deperiret pticulatim sicut ꝛ generaret quonia cum desinerent vi

deri quedam visibilia perret delectatio que foret ex visione eorum. Non cōgruit autē gaudijs nullomodo q alia eorum pereat vel aliquid ex aliquo eorum. Congruit igr iste sermo vt dixi glorie atq; perfectioni virtū predictaruz. Querat autem fortassis aliquis de virtute gustabili t virtute tangibili et etiam odorabili. Si qua erit earū operatio vel vsus in futura gloria et reuera non est tibi dubitandū quia vires ille non recedent ab animab⁹ būanis. Sed operatio virtus gustabilis que gustatio siue comestio est cum non sit necessaria nisi ꝓpter nutrimentū et restaurationē corpis non erit ibi necessaria. Sicut neq; operatio virtutis generatiue que generatio est. liberabuntur aūt iste vires a miserijs in quib⁹ modo sunt. Tu enim vides qualiter hic affligitur virtus gustabilis fame t siti malisq; saporibus. De vi etiam generatiua notū est tibi que tormēta patiatur hic ab ardoribus cōcupiscentiarum et libidinibus ab hijs igitur erit libera tunc et imunis et erit decor eius et gloria castitas inuiolabilis. Sic non est tibi dubitandum quin ornetur tunc t glorificetur virtus gustabilis sobrietate t abstinentie que illi glorie ꝓgruat si phas est eas sic nominari. Non em̄ sobrietas aut abstinentia aut min⁹ vtutes sunt aut minus arma animaz humanarū in pace spirituali q̄z in bello t hoc est qm̄ non solum arma sunt sed etiam ornamēta t pulchritudines animaz mirabiles ac desiderabiles. In eo igr q virtutes q ornamēta q pulchritudines animaz vsus earum manifesti sunt in statu beatitudinis illius animas em̄ fortificant vt virtutes ornant eas t decorant vt ornamēta et pulchritudines. Verum qm̄ pax illa bella non habet nec ad illam attingere bella possibile est vllo modo in eo q arma nullus est vsus earum hoc est dicere nullus est vsus ꝓtectionis earū nullus vsus impugnationis hij enim sunt duo vsus armorum in eo q arma sunt.

Euertar aūt paululum ad ea que
r precesserunt et dicam quia reuera res felicitatis illius t glorie ꝓpter elongationē suam a consuetudine nostra et a rebus seculi istius non est facile vt inueniantur per vias ꝓbationis ad certum et liquidum per singula. Sed indubitanter verum est q felicitas illa nullam secū pacietur miseriam in glorificatī nulla imperfectionē que dedeceat aut non deceat homines glorie illius. Utrum autē vires sensibiles sic perficiende sint quemadmodum audiuisti an aliomodo creatori et q bus reuelare noluit noto nobis autē adhuc innoto cū ex sermonibus ꝓphetarū vel alijs sermonibus autenticis ꝓpicuus non sit non facile affirmandū est Si quis autem dixerit quia sicut nihil corruptibile habet vita illa glorie ita nihil habet etiā corrumpens vel corruptiuū verisimile ꝓculdubio dicit. Scio em̄ multas t maxie in rebus diuinalibus ad modicū exercitatos non facile posse videre q omnia visibilia simul videantur in effectu visione lucida et distincta Similiter t q omnes armonie omnesq; concent⁹ delectabiles actualiter simul audiant t sub distinctione clarissima non minus eis incredibile videretur. Tu vo audiuisti quid rationis habeat. Ineternū igitur causa exercitationis ista teneas donec per me vel per aliuz acquiratur tibi certitudo rerum huiusmodi Non em̄ parum habet admirationis aut questionis an armonias habeat t concētus delectabiles vita glorie illius t tu scis quid senserit Aristoteles de sonis t generatione ipsorum quā q̄z autez plato posuerit armonias in celis mobilibus. Incelo tamen immobili ponende non sunt et fm ipsum ꝓpter motum enim ipsoz posuit in celis armonia. Tu autē iam audis sermones hominū de cantibus angelorz Audis etiam sermones ꝓphetarū et maxime ꝓphetias christianorū de hijs t reuelationes que apud eos sunt de quibus iam sepe dictuz est tibi per me quia valde vtile ē videre eas et sepe inspicere, hz etiā q̄stionē q future sint ibi armonie t voces hoim vtz vniuocevocibus q̄s hēmus hic et vtz ꝓueniat eis ratio quā posuit Aril. vocis q est dicere an sint vniuoce voces ille vocibus nostris. Generaliter ergo scito quia delectationes sensibiles hoc est ꝓ sensus quecunq; erunt ibi non erunt sensibiles per modum quo hic q est dicere quoniaz non stabunt anime nostre in rebus sensibilibus neq; herebunt eis q delectationes istas Sed magis erunt ei vie ad bonitatem pulchritudinē atq; suauitatem creatorī omnes bonitates pulchritudines atq; suauitates creaturaruz. Tunc

enim iuxta sermones sapientium ⁊ sanctorum creatore omnes glorificatis hominibus intuentibus et sentientib⁹ eas manifeste apparebunt vestigia vie intus et signa creatoris ducentes ad ipm et ostendentes ipm ⁊ hic est error quo gens sarracenorum inuoluta est miserabiliter et seducta quoniam sic se credunt esse delectãdos in rebus sensibilibus et per sensũ delectabilibus sicut delectari se sentiunt hic Cum indubitãter res sensibiles ⁊ per sensum delectabiles non detineant tunc animas glorificatas hominũ quin pot⁹ ducant eas ⁊ transferant in creatorem et ꝓpter hoc ꝙ maxime delectabit homines glorificatos in creatoris erit ipse creator ⁊ forsitan ꝙ ꝓprie ac per se quemadmodũ inuestigius et alijs signis cum sint delectabilia per ea solummodo quorũ vestigia vel signa sunt illa ꝓprie ⁊ per se delectãt quorum signa vel vestigia sunt ⁊ forsitan non est delectatio veri nominis aut vere rationis quã gens sarracenorũ somniat aut ꝙ inebriant ⁊ captiuantur anime stulto rum hoc autem erit tibi manifestũ cum rationes seu diffinitiones delectationis considerauer⁹. Delectatio em̃ ẽ apprehensio vt ait quidam ex philozophis virtuti apprehendenti Rectius autem diffinitur delectatio coniunctio conueniens ꝓuenientis cum cõueniente. Jam autẽ alibi dicisti per me quia coniunctiones animarum nostrarum cũ sensibilibus delectabilibus in ista miseria neq; naturales sunt neq; conuenientes cũ sint abusiue ⁊ adulteriue hoc autẽ est quoniam sicut amor ꝓpter se ab animab⁹ nostris non debetur nisi creatori. Sic delectatio debet esse eisdem per se aut ꝓpter se nisi in illo aut per illum. Et cum ymaginatus fueris animaz ex omnibus modis suis bene dispositam atq; perfectam inuenies hoc euidenter ꝙ omnia delectabilia vite sunt ei ad creatorem et nullius finis et ꝓpter hoc in nullo eorum stat hoc em̃ reputat abusionẽ finẽ habere viam vel viam habere finẽ. Similiter et adultrinum cum amorem suum et amplexus suos spirituales per se atq; finaliter sciat se non debere nisi creatori queq; etiaz omnis anima erudita non dubitat esse sponsuz suum ꝼm id totum qõ est in ea est nobile atq; sublime Hoc autem est totum qõ ꝓcellit brutalibus animabus ⁊ hoc est tres vires superiores nobiles ipi⁹ anime rationalis ⁊ de hoc plura per me in alijs tractatibus didicisti ⁊ quia philosophi multi in hoc leuiter errauerunt ponentes naturales et veras esse delectationes istas abusiones ⁊ adulteria.

Unc autẽ reuertar ad id a quo tã longe disgressus sum ⁊ dicam gaudia animarũ humanarũ quãtum ad exteriores siue inferiores simulvires suas siue sit per modum illum ꝓfectionis quo omnia visibilia delectabiliter videant per modũ quo dixi videlicet vt vestigia creatoris vt vias ad ipm vt signa et nutus ipsius et vt refulgentiã quandã bonitatis pulchritudinis ⁊ suauitatis ipsius siue sit per modum alium cõgruentem beatitudini illi future qui nec impedimentũ habeat nec retardationẽ nec difficultatez vllam nec ꝑiculum a lesionibus virtũ illarum aut organorum suorũ hoc enim congruit felicitati illi videlicet vt ad ipam nõ attingat lesio vel corruptio vllo modorũ non video errorem vtrũlibet dicatur nec adhuc manifesta ẽ certitudo ĩ altero istorum vel sermonibus autentic⁹ vt ꝓdixi nec ꝓbatiõibus. Ueruntamẽ pmũ istorum duorum magis philozophicũ est et magis congruẽs ꝓfectioni illi future. Secundum autẽ minus eruditis credibilius sed vtrum duorũ verum sit ꝓpter nouitatem diffinire supersedeo Tu igitur ex hijs que audiuisti ymaginare et ꝓsiderare veritatem future glorie tam in corporib⁹ q̃z in animabus ⁊ reminiscere quia q̃ttuor tibi posita sunt in ꝑcedentib⁹ velut partes q̃ttuor glorie future corporum. Expeditio scz siue agilitas impassibilitas subtilitas cui non obsistit soliditas aut duricia corporum aliorũ deinde claritas que vtrum sit vniuoca claritatibus mundi istius magis est disputabile q̃z perspicuum. Non est autem ꝓpositũ meuz hic stabilire que expresse non continentur in sermonibus autentic⁹ aut que expresse in eis declarari euidenter nõ possint Expposite etiã sunt tibi q̃ttuor cause ꝓpter quas spiritualia dicũtur corpora glorificata et hoc est qm̃ per illas multa similitudine spirituali nature approximãt. Expposui etiam tibi ꝓut mihi possibile fuit q̃liter ⁊ quibus oculis visibilia futura sint ex quo apparere tibi debet qualiter etiã tangibilia seu palpabilia ⁊ quibus seu qualibus tactibus. De

modulationibus autez ⁊ armonijs ꝯles ibi future sint. Manifestū est indubitanter quia spūales ibi erunt quales autē ipse sint ⁊ quales future reseruo tractatui de substātijs spūalibus qui sequetur istū De corpalibus autem modulationib⁹ ⁊ gesticulatiōibus ⁊ de choris siue choreis quas ibi futuras multi credūt determinādum est ex alijs et per alia quoniā ꝓcul dubio ante ea perscrutandū est an possibile sit ibi forte motum corpalem. Si em̄ non est possibile ibi esse motū impossibile est ibi esse cautiōes aut gesticulatiōes. Cum gestulatiōes euidenter motus sint modulatiōes autem corpales non videantur nisi per motum posse fieri vllo modorum. Hanc igr̄ questionez videlicet an motum possibile sit ibi esse ꝓsequar in sequentibus primū aliquibus dictis de natura seu dispositione corpoz eorum q̄ damnandi sunt et de corpozib⁹ paruulorum qui absq; remedio originalis corruptionis et immūdicie decesserūt. Dico igit̄ qa corpora damnatoz immortalia erunt vt iam audiuisti alioquin non ecēt susceptibilia cruciatus perpetim. Amp̄. nutrimento non indigebūt cum in consumptibilia futura sint Si em̄ locum haberet apud ea consumptio nutrimento restaurabilis essent necessario mortalia ⁊ hoc ē quoniam cōtinuo defectu seu consumptione tandem necessario morerent. Q̄ si dixerit quis quia ista duo sunt partes corpozum glorificatoz. tu vides ex hijs que dicta sunt. quoniā ista consumptibilitas non excludit miseriā. ymo est in extrema miseria et verisimile est etiā quod non excludat miseriaz fame ⁊ sitis q̄m iustissimū est vt quemadmodū peccauerūt virtute gustabili per eandē ⁊ torqueant et quemadmodū peccauerūt in gluuie ciborū ⁊ in gurgitatione potuū fame ⁊ siti contrarijs crucientur. Uerūtamen possibile est omnipotenti creatoꝛ igne illo de quo supra mentionem feci tibi eos in faucibus et liguis sufficienter punire De agilitate vero vel mobilitate huiusmōi corpoꝛū non aliud apparet ad ꝓsens nisi q̄ non est ibi necessaria q̄ntum ad diuinam iusticiā quoniam magr̄ decet corpora hmōi hominū detineri grauata ⁊ illigata supplicijs q̄z illa agilitate q̄z audiuisti superius ad loca varia euagari p̄sertim cū de carcere infernali eis exire nec liceat neq; etiam conueniat. De coloribus vo eorum verisimile est vt tales q congruāt deformicatu animarum eoꝛ videlicet thetri ⁊ aspectu horribiles vt quemadmodū imitati sunt peruersitate malignos spiritus et horribiles Sic et eos penali deformicate et aspectu horrifico imitentur.

E corpoꝛibus vo paruuloꝛ quos
o prenominaui tibi multas hz̄ questiones quas nusq; credo determinatas vel etiaz ꝓpositas. Et p̄ma est vtr̄ in eis dispositionib⁹ resurrectura sint in quib⁹ ex hac vita decesserūt. Uidelicet in la infirmitate seu debilitate in qua erant quando decesserūt ⁊ in illa desipiēna qua nec loqui poterant nec intelligere quicq̄ aut si forte corpora eoꝛ cum sint immortalia futura erūt ⁊ impassibilia ⁊ hoc idem debet esse tibi clarum ex hijs que p̄cesserunt quia nulla pena actuali punibilia erūt sicut nulla culpa actuali tenebantur dum hic viuerēt hoc autem ita eē cogitur ritas iusticie creatoris que non ꝑmittit aliquem actualiter puniri q̄ actualiter non peccauit. Si em̄ in desipientia ⁊ puritate in qua erant incunabulis vbi ⁊ decesserunt ꝑmanerent multa incōuenientia sequenter. Primū quidem quoniā vita eorum ociosa videt et omnino inutilis. deinde nisi immortalitate firmet vllomodo durabilis Tercio vtus tam spiritualis q̄ corpalis esset omni pfectione naturali ꝑfuata in eis ꝓpter hoc ⁊ alia verisimilius est in ea pfectione naturali ꝑm cursū miserie istius ⁊ in virili etate hoc est impfectione virilis etatis q̄z adepturi erant si tādiu viuerent et hoc eis p̄stabitur diuine largitatis beneficentia vt sic impleat deco: ⁊ pfectio humani generis q̄nus diuina iusticia patitur. Nec est mirabile si pfectiōs quā largitur erat eis creatoꝛ p̄ successus etatum et tempoꝛ si eousq; viuerent ipso resurrectionis momēto eisdem largiat et ita requirit ipa miseria paruuloꝛ vt defectus adiumentoꝛ nature diuina bonitas suppleat ⁊ q̄ naturalib⁹ nutrimēti ⁊ adiumentī acceptura erat natura hoc vtus creatoris illis deficiētib⁹ largiat. Similr ⁊ de pfectibus atz pfectionibus animarum vt eis in resurrectiōe tribuant quas si vsq; ad virilem etatē viuerent obtineret Uerbi gratia naturalē prudentiā et similes pfectiones quas virilis etas habere naturaliter consueuit. Si quis autē quē

rat de artificijs z magisterijs dignitatib⁹ et potestatibus que omnia forsitan obtinuissent in vita ista si in ea tanto tpe permansissent. Rñdeo duobus modis. Primum quia non est certū quia aliquis eaz magisterijs aut dignitatib⁹ obtineret etiā si tamdiu in vita ista pmansisset z hoc vtiq; tunc certum erit quoniā manifestū erit tunc diuinam ꝓuidentiā aliter de hmōi muneribꝫ ordinasse. Secūdo respondeo quia magisteria et dignitates et artificia distribuit bonitas creatoris ad ꝓmunes vtilitates hominū q ex inde apparet ga homines se inuicē indigent ꝓpter huiusmodi artificia ei officia. Quis eñ est qui textore z artificio texture nō indigeat. Si militer fabro et arte et fabricandi. Magistratibus autē potestatibus iudicibus ad hoc atis et bellatoribus q̄ntum res humane indigeant quis nō videat. Per hos ei iusticia et pax et fit z seruatur inter homines per quas potissimū benc est homini bus bene inq̄ fm naturā Sicut z cōtraria videlicet bella lites z iniusticia res humanas ꝓturbant atq; cōfundunt ipamq; vitam humanā destruunt ꝓpagationem etiā et educationē generis humani multipliciter impediunt sicuti nosti.

Quoniā aūt multa in hoc capitulo aggregata sunt tibi quedam de beneficientia largitatis creatoris q̄dam de rectitudine iusticie ipius Quedā vero de perfectione et decore status vniuersalis generis humani videlicet ga vltimitas pulchritudinis ipius ē in qua eui denter apparet beneficiētia largitatꝭ creatoris et rectitudo iusticie ipius et perfectiones nature humane ꝓut conueniēs est bonitati et iusticie creatoris. et dictum eti am est tibi q̄ genus humanū est in istis dispositionibus ꝓut decet magnificentiā et gloriam creatoris z hic ē status eiꝰ optimus atq; pulcherrimꝰ vtpote sapientie z bonitati eius conuenientissimꝰ et per hoc clarnit tibi resurrectio mortuoꝝ tam malorum q̄ bonoꝝ tam paruulorꝝ q̄ magnorum. Tuū erit de cetero ex hijs studio le ac diligēter considerare an per hec omnia sufficienter declarata sit tibi renouatio vniuersi corporei futura i ea parte sua que genus humanū vocatur siue vniuersitas hominū et siquidem acquisita ē tibi certitudo huiusmōi renouationis per hoc et destructi errores contrarij gratie tibi et mibi agende sunt bonoꝝ omnium largitori. Alioquin saltem vie tibi multe a pte sunt et inicia tradita per me quibus z ꝑ scrutatius inuestigare et facilius inuenire super rebus a cōsuetudine nostra tam lōge distantibus poteris veritatē. Ego vero ꝓut distractiones occupationū permiserunt fm possibilitatem meā ōsiderio tuo curaui satis facere in hac parte et certum est mihi quia exercitatis in rebus diuinalibus atq; philosophicis z veritatꝭ salutiferis amatoribus sufficiūt que audisti. Consequenter igitur ꝓsequar alias que restāt de questionibus que circa hec sunt. Quarum ꝑma est de reliq̄ parte vniuersi corporei an z ipsa renouationē vel melioratione receptura sit. Scito igr quia sermones ꝓphetarum hebreoꝝ hoc videnf innuere ꝓphetie vero xp̄ianoꝝ exp̄esse hoc testantur. Uidi inquit vnus ex ꝓphetis eorum celum nouū et terrā nouā Primū eñ celū et terra abiit. In ipa lege ꝺo z doctrina xp̄ianoꝝ multa ō hoc z clara testionia de ista renouatiōe poterūt inuenire. Qd si quis dicat ga celū z terra incorruptibilia sunt et immutabilia. Respondendum ē ei ga nihil habēt omnia hec nisi q̄ acceperunt ex solo beneplacito creatoris nec stant nec ꝑmanent nisi eo conseruante et retinente. quēadmodū ipse etiaꝫ plato testatus ē dicens ex persona creatoris loquētis ad eos et dicentis natura quidem nos dissolubiles me aūt sic nolente indissolubiles. Nulla igr necessitate nec ꝓphetica est omnipotens volūtas creatoris a renouatione et melioratione celorum et celestium corporū. Jam autem testificati sunt ꝓphete quia et terris z flumīnibus et vegetabilibus atq; animalibꝰ z melius et deterius fuit ꝓpter homines. Certum etiam factum est hoc experiētia multiplici quia et celi non dabant pluuiā neq; rorem aliquando ꝓpter maliciā hominum z sicut dixit ꝓpheta hebreoꝝ terram fructiferā dedit in salsuginem a malicia inhabitantiū in ea. Audiuisti etiam famosissimas subuersiones ciuitatum gnq; et totius regionis illius exterminium et qualiter cum esset ante sicut paradisus dei facta est postmodum vastitas horribilis. Note et sunt tibi plage egyptī antique quibus percussa est a creatore et in fluminibus conuersione Et sanc

guinem et in terra vastatione locustaruꝫ ꝛ in aere tenebris palpabilibꝰ. Sic ꝛ ecō trario iuxta testimonia ꝓphetaꝝ terram siue aquā credit creatoꝛ in exitus aquarū et fertilitatē terris ꝛ vegetabilibus dedit multotiens ꝛ reddidit. Si igr̄ ꝓpter paucos electos ꝛ dilectos suos et breuē habitationem eoꝝ super terrā beneplacitū fuit bonitati creatoris sic meliorare et ornare terrā ꝛ congrua sibi venustate vestire ꝓpter modicū ꝛ pauci tpis seruicium quantofortius ꝓpter incōparabiliter plures electos suos ꝛ dilectos et incōparabiliter meliores q̄ esse possent hic erit beneplacitum eiusdē decorare celos ꝛ stellas ꝛ luminaria que ab inicio mūdi seruierūt eis ꝛ taꝫ multiplicibꝰ seruicijs Amp̄. si beneplacitum fuit creatoris declarare habitationem electorū suoruꝫ tā breuem tanq̄ modici temporis in terra quātofortius decorabitur celum ꝓpter inhabitationē eorū perbennē Amp̄. si verum est iuxta testimonia ꝓphetarū q̄ cetum electorū habeat creatoꝛ tanq̄ sponsam suā spiritualem Nemo aūt regum vel etiā inferiorum hominū est qui domum suā non p̄paret ꝛ exornet qūo creatoꝛ sponsam hmōi in effabiliter ampliꝰ sibi dilectā introducturus in palaciū illud p̄clarum atꝫ magnificū et intbalamū illud secretissimū incogitabilis felicitatis introducturus non p̄decorabit et p̄eornabit p̄eter solitū decorem.

Amp̄. quis regū i coronatiōe vnius filij sui non p̄paret et ornet atꝫ decoret palacium suū nouo decoreꝛ ornatu. Quantofortius igr̄ creatoꝛ inumerabiles filios adoptiōis ꝛ gratie sue coronaturos palacium illud nobilissimū ac p̄clarum in q̄ cū eo regnaturi sunt et sessuri in gloria futura nouo ꝺcoreꝛ ornatu faciet solito speciosissimus ꝓpter honorē et gloriam ipoꝝ et suā. Q̄ si dixerit qa longe secus ē in natura q̄ in gratia qa incompabiliter plus diligitur filiꝰ nature q̄ filius gratie Ueruꝫ indubitāter dicit qa indubitanter super oēm compationem et etiā cogitatū maioris gloriē ē et habeē apud patrem filius nature q̄ filius gratie. Ueruntamen non est secus in hoc qn et coronatiōis nature ꝛ coronatiōis gratie debituꝫ et seq̄la sit decoratio hmōi et ornatus pallacij Si vero dixerit quia tāta est speciositas atꝫ p̄claritas celestis illiꝰ palacij vt coronatio regum huiusmōi maioꝛem merito nō requirat. Dico quia maioꝛē requirit quantacunq̄ illa sit et hoc̄ ex congruentia honoris et glorie coronantis. Decet em̄ regē et dominū seculoꝝ ita facere vt dixi et iudicium huiusmōi est naturale exemplū q̄ posui tibi de regibus et inferioribꝰ omnibus. Non em̄ ociose aut frustra pingit exempla natura exempla huiusmodi in manifesto Sed obediētia causam quā dixit auencebꝛon. Scito ingens ga manifestū est iudicium occulti. Amplius. si ꝓpter hospites ꝛ aduenas fit apparatus huiusmodi domoꝝ vt honorifice ac festiue recipiantur ꝛ hoc ab hominibꝰ ex modica virtute hospitalitatis quid ab illo patrefamilias creatoꝛe videlicet cuius largitas ac liberalitas ē in vltimitate perfectionis et hoc ꝓ electis atq̄ dilectis.

Amplius. cuꝫ eos gratia adoptionis honoꝛauit quo honoꝛe in creaturē maioꝛ cogitari non potest quo modo honores minoꝛes ꝛ compatione istius nullus nō eis impendet. Uides igr̄ quoniā recte senserint et docuerint sapientes xp̄ianoꝝ qui celos ꝛ stellas atq̄ luminaria remunerādos esse dixerūt ꝓ seruicio q̄ electis impenderūt tam illuminādo q̄ temperando ꝛ aptādo habitationē eoꝝ terrenam remunerādos inq̄ ob gratiam id est ob amoꝛē et honoꝛem ipoꝝ. Q̄ si dixerit quis qa nobiliores sunt celi stelle et luminaria q̄ hoīes et ꝓpter hoc indignum est vt eis fuerint ꝛ vt motus eoꝝ ꝛ alie opationes ꝓpter homines fuerint quēadmodū dixit auicēna quia res ignobiles seu minus nobiles non debent esse cause rerum nobiliorū. Dico igitur quia manifestus est erroꝛ eoꝝ in hoc. Uidemus em̄ euidenter quia homines seruiūt ceteris animalibus vt pastoꝛes ouiū ouibus et pastoꝛes equoꝝ equis et ita de alijs ꝛ q̄ magis est artifices omniū artificiorum artificijs non soluꝫ in fabricando sed etiam decoꝛando et exoꝛnando sed etiam in conseruādo et custodiendo illa ipi ēt reges et p̄ncipes ceteriq̄ rectoꝛes at q̄ doctoꝛes qui videnf dominari subditis suis serui eoꝝ sunt seruientes eis in officijs a quibus huiusmodi denominationes habent et ista nomina que audisti et cetera omnia huiusmodi nomina sunt officioꝝ atq̄ seruitutum. Uerum enim nihil aliud est quam seruus iusticie ꝛ ꝓpugnatiōis ꝓ subditis ꝛ ꝓpt̄ hoc ex

igitur ab eo iusticia quẽ admodũ a seruo debita opa. Uñ ꝛ vsualiter dicũt reddere iusticiam siue iura quẽ admodũ serui debitas opationes, apparet ecĩ dubitãter tibi per hmõi exempla ꝛ similia quia nõ est in nobilibus. Ex quo manifestũ est tibi quia verus ẽ ꝑmo q̃ quicũq; voluerit maior in ter hoies fieri necesse hz eẽ omniũ seruus

De mundo sublimari.

Equitur aũt post hoc vt ꝓsequar tibi de mõdo sublimari quẽ statuz habitur⁹ ẽ tũc. Dico igr in ꝑmis quia necesse est ea elemẽta pacem habere inter se et vt non sit amplius pugna et conflictus inter ea. Causa autẽ in hoc est qm̃ pgna hmõi ꝛ conflictus non ẽ apud elementa nisi ꝓpter generationẽ generabilium et corruptibiliũ que sunt sub speria lune. Quia igr cessabit generatio cessabit etiã ꝛ corruptio vt iam patefactũ est tibi ꝛ patefiet tibi per remcoratiõz aliq̃ꝝ que ꝓcesserũt. Cum em̃ animalia ꝛ vegetabilia. Siꝫr metalla et alia quib⁹ vtũtur homines in habitatiõe ista non sint necessaria nisi ꝓpter ipsos translatis autẽ hominib⁹ in loca ꝑhenniũ habitationũ suarum cessent vtilitates reruz huiusmõi necesse ẽ cessaturam tunc generationẽ et corruptionẽ ipsarum. Qꝛ si dixerit quia ignis non potest manere ignis ꝛ nõ pugnare cũ aqua quãꝫ hoc sup satisfactũ tibi debeat esse ex ꝓcedentibus. Reminisci tamẽ debes qualr olym in egypto ignis in aqua magis ardebat q̃ extra aquam Reminisci etiã debes eius q̃ audiuisti pturis causalitatis atz influentie q̃ veritas me quia philozophi plus attribuerũt na habeat. Non em̃ naturas sic dimisit sibi ipis creator benedictus vt earũ virtutes ꝛ influẽtias nõ omnino ī beneplacito suo retinuerit atq; posuerit et hoc manifestũ est ex miraculis hebreorũ antiquis que iam diu est penitus cessauerũt apud eos ꝓpter infidelitatẽ et maliciam eorũ. Siꝫr et ex miraculis xpianorũ que a tempe inceptę legis et religionis eoz inceperunt ꝛ adhuc nõ cessant tibi poterit elucere. Nec attendas sermonib⁹ philozophoz in ptem̃ista nec etiã in alijs si vis eruditus esse et absq; errore in rebus diuinalibus nisi q̃ tenus eos cõcordare inuenerẽ ꝛ monib⁹ ꝓphetaꝝ ꝛ alijs sermonibus autenticis Mirabilia em̃ creatoris que miracla nominãtur aut oĩno non credidisse et hec ẽ causa ꝓpter quã errauerunt in naturis ꝛ earum ꝛtutibus errore quẽ dixi tibi. Ex q̃ etiam in alios errores plurimos incidũt.

Ꝑtereas aũt quia qui ponũt generationẽ elementoꝝ q̃ttuor factã per motũ celorum cõseruariq; ea ꝓ motum eundẽ videantur cogi concedere q̃ cessãte motu celoꝝ cesset ex necessitate esse q̃ttuor elemẽtoꝝ. Causa em̃ conseruatiua cessãte cessare necesse ẽ esse qõ per eam ꝓseruabatur. Amp̃. si q̃ttuor elementa nõ erant nisi ꝓpter generabilia q̃ generabant ex bijs cessante igr generatione videnr et ipsa cessatura. Amp̃. qs vsus vel vtilitas virtutũ elementariuz in statu futuro q̃ ẽ dicere quis vsus caloris aut frigiditatẽ in statu illo. Amp̃. si terra renouãda est ꝛ acceptura decorẽ ꝛ ornatum perpetuũ quid fiet de alijs elemẽtis.

Amplius. q̃ttuor elementa que sunt partes domus creatoris que totus mundus est. Si domus hec renouãda decorãda et ornãda, est qũo in vetustate sua ps ista remanebit. Et de terra quidez aliqui ex sapientib⁹ christianoꝝ dixerunt q̃ graminibus semp virentib⁹ ꝛ floribus in marcessibilibus perpetuaq; vernãtia ꝛ amenitate instar paradysi terrestris decorãda est ꝛ ornanda. Nec habet dubitationem apud intelligẽtes quin ornatus hmõi et perpetua cõseruatio ipsius possibilis sit creatori. De alijs aũt elementis nec perspicuũ est ex sermonib⁹ autenticis nec meũ est nouũ aliquid hic ponere sed veterem veritatẽ quam creator ꝓphetis ꝛ ꝓphetarum sequacib⁹ innotuit q̃ntum mihi possibile ẽ astruere. Uerisimile aũt est nubes et nebula pluuias niues ꝛ grandines fulgura ꝛ tempestates ceteraq; hmõi impressiones quibus aer deformari videt cessaturas esse et ipm̃ aera decorandũ esse puritate. De aqs vo nec lex nec doctrina alicuius legis quẽ statuz habiture fuit aliqd statuit cui⁹ declarationẽ me intendere opteat. Qꝛ si quis ornatũ aquarum dicat pisces ꝛ alia animalia que generanr in aqs ꝛ viuunt in eis. Dico qa similiter idem ꝑt dicere q̃ ornatus terre ẽ animalia terrestria et vterq; ornatus reuera pulcherrimas atq; nobilissim⁹ et nec terra nec aq̃ potest habere ꝑstantiorẽ. Quia igr non põt hoc esse nisi alterutro duoꝝ modorũ videlicz vt immortalia sint vtraq; qualia

terrestria scz aquatica aut vt cõtinuet imppetuum generatio z corruptio. Nulla autẽ apparet vtilitas immortalis vite animaliũ ea eẽ que ad esum z victum hominũ tantũ vtilia sunt p mortez vtriqz vsui deseruiũt ad euectiões vo z medicinas nulla erit vtilitas eoz cum glorificandorum hominũ corpora nulli onerivel tedio sint eis futura cũ laborez z lassitudinẽ apõ eos felicitas illa pcul ab eis in accessibiliter faciat. Medicine vo nullus locꝰ ibi ibi eẽ poterit vbi nec morbi nec vulnera vbi tanta felicitas firmitas vt confortationẽ vel meliorationẽ non recipiat. Corpora quoqz dãnatorum miseria omnino immedicabili z irremediabili teneantur. De corporibus vo paruuloz qui actualiter non peccauerũt dum hic viuerent qm̃ immortalite stabilienda sunt z diuine protectionis impassibilitate numienda. Sic dixi z quali dixi. Manifestũ est qꝫ nullus vsus animaliũ apud ea locum habebit. Quapropter cõsequens ẽ qa si ppter vsus z vtilitates hominuz solummodo vel creata vel creanda eẽnt hmõi animalia. Consequẽs ẽ ea nec debere nec posse esse cuz vsus isti z vtilitates cessauerint qꝫ vero ppter vsus z vtilitates hominũ creata sunt ipsa natura testificaꝫ que homines omnibus vti docet z fuggerit.

J vo dixerit quis generationẽ et corruptionẽ animaliũ cõtinuendam esse imppetuũ ne habitationes iste terrarũ scz z aquarum z aeris vacue sint z ppetua ociositate inutiles. Reminisci debes eoz que preceserũt in isto tractatu quoz vnum ẽ quia necesse est finiri generationẽ et corruptionem aliasqz mutatiões omnes z motus qui in tpe habent fieri finiri z cessare cum tpe z diffinitione tpis non est tibi relicta dubitatio. Aliud vero est quia generatio animaliũ cessatura est ex necessitate cũ eius omnis vsus z vtilitas cessabit. Qꝫ si quis dixerit qa depurabiꝫ aqua. quẽadmodũ et aer depurabiꝫ inqꝫ ab immũdicijs suis que sunt aliene cõmixtiões nõ im pbabiliter dic neqz incredibile est eã esse largitatem z magnificentiã creatoris vt electos suos atz dilectos non solũ in seipis sed etiam in oĩbus suis hoc ẽ quibus in obsequiuz creatoris benevsi sunt honorificet atz remuneret quẽadmodũ supra dixi de ipsis corpibus a corpalibꝰ virtutibus animaz hoc est quibus opantur per corpora ppẽ hocigr̃ non immerito sentiunt doctores xpianoz extendendã esse mercedẽ siue remunerationẽ largitatis creatoris non solum in seruitores ipius. Sed in ea etiam qbus bene vtendo eidẽ laudabiliter seruierunt z ppter hoc in terras z aquas et aera quasi non frustra neqz inuanũ tot z tãta cõmoda siue seruicia electis z dilectꝰ dei aer aque et terre impẽderint qm̃ put decet largitiõz creatorꝭ magnificã inde remunerabunt. Si vo dixerit quis qa fm hanc rationẽ z causam extendenda est remuneratio siue merces in alia animalia z etiã in vegetabilia Rñdeo qa non sunt receptibilia remuneratiõis cum irresurgibiliter mortua sint z irrepabiliꝫ corrupta Si vo dixerit quia resuscitari debent vt sibi congruentẽ remunerationẽ recipiant Dico qa nec hoc possibile ẽ quia nec aq nec terre ea capere possent. Et iam alias patefactũ est tibi nec possunt nec eẽ debẽt per bennes z multe vie ad declarationem hmõi ostense sunt tibi. Attẽde autem qa quẽadmodũ nõ eẽt nobis inuegetabilis status vniuersi corpei nec etiã status generabilium z corruptibiliũ antegꝫ eẽt. Sic multo minus in vestigabilis ẽ nobis status eiusdẽ futurus post cursum expleti psentẽ z hoc est qꝫ incorpabiliter admirabilio: ẽ. Inuestigabilẽ vero intelligo ad certum et liquidũ. Maxime cum de ingenio suo in talibus nemo aliqs nisi temere affirmare possit nisi ea q̃ sermonibus auten ticis expressa sunt aut ex hijs euidẽter sequunt aut faltẽ non ptradicũt et in assertionibus etiã taliũ nisi vel necessarijs vel multũ verisimilibꝰ pbationibus non est aliquid affirmandũ

Ost hec ãt reuertar adinuestigandum de motu vtrũ futurus sit in statu illo futuro. Dicam igr̃ in promis quia si motus ẽ ibi futurus necesse ẽ ibi futurũ eẽ tpus. Tu aũt iam audiuisti remotionẽ tpis in pcedenibꝰ qꝫ et necessitate sequit remotio motus z omniũ mutationũ que non habent fieri nisi in tpe.

Amp. si non pt ibi eẽ motus erũt igit̃ hoies glorificati mobiles z hoc videt esse nõ leuis miseria. Amp. sanũ corpꝰ sana mebra z incompabiliter fortiora magz qꝫ expedita q̃ possint eẽ hic quis phibebit moueri. In hoc ergo rñdendũ videt. Si qs dicere voluerit qꝫ morꝰ nõ erit ibi

qz motū nō ꝓhibet infirmitas aut debili
tas coꝛꝛum. Sꝫ ipa diſpoſitio ſtatus il
lius qui erit eternitati ſimilim⁹ que non
ꝓmittit ibi eē ꝓius ⁊ poſterius nec ꝓtinui
tatem ſucceſſiuā vllo modoꝛ. Sicut in ꝓ
cedentibus didiciſti. Adiuuat aūt reſpō
ſionem iſtā perfectio ſtatus illius ꝑ quaꝫ
ꝓhibita eſt omnis indigētia ab illo. Et
iam patefactum eſt tibi in naturalibus q⁹
motus elemētoꝛ et omniū animaliū alio
rumq; elemētatoꝛ ex indigentia ē ſeu ca
rentia. Indigentiā autem ⁊ carentiā per
fectio ſtatus illi⁹ omni modo remouit ab
illo Qᵗ ſi dixerit quis quia hoc non bꝫ lo
cum immotibus celoꝛ ⁊ celeſtiū coꝛꝛoꝛū
qñ per illos non intendūt celi vel celeſtia
coꝛpa ꝓfulere aliqb⁹ indigētijs ſuis vel ca
rentijs. Sꝫ ipi motus ꝓfectiōes ſūt q̄s itē
dūt nō effugit qn ⁊ ipi motus hmōi ex ca
rētia vel indigētia ſint cū ipos intēdāt vt ꝓ
fectiōes ⁊ ipis ꝓficī querāt. ꝓfectio em̄ oīs
ex indigētia ⁊ impfectiōe queritᵏ. Si vero
dixerit quia quidā motus ſūt velut iocun
de deambulationes q interdū fiūt nō ex
indigētia aliq̄ vel ex neceſſitate quē admo
dum venatoꝛie exercitationes nō ex indi
gētia tibi fiūt a potētib⁹ ⁊ magnatib⁹ ſed
cauſa iocūdatis tm̄ ⁊ ſic ſe bꝫ in oībus lu
dis ⁊ imodulationib⁹ q̄ cauſa delectatio
nis queritᵏ ⁊ fiūt. Dico in hoc q⁹ fmo iſte
ē ſermo hois nō exercitati i reb⁹ naturali
bus ⁊ eā nō intelligētis ſeip̄m. Indigen
tia ei ⁊ carētia voluptatis idigētia ⁊ caren
tia ſūt veri hois ⁊ vere rōnis nec querunᵗ
niſi ab indigētib⁹ illis ⁊ carētib⁹ eis ⁊ hoc
ex indigētia ⁊ carētia obtēte ei nō queritᵏ
ſꝫ tantūmō dū nō habēᵗ. Quia igr̄ ceſſan
tib⁹ indigētia ⁊ carētia earū voluptatuꝫ q̄
ꝑ hec acgriᵗ ceſſant hec ⁊ durantib⁹ indi
gētia ⁊ carētia earū durāt hmōi vel mot⁹
vel actiones. Manifeſtum ē indigētiā
⁊ carentiā hmōi voluptatū cauſā eē natu
ralē hmōi motuū ⁊ actionū cauſā inq̄ eo
mō quo carentiā vel ꝑuationē ꝓncipium
vnū naturaliū mobiliū ponit ariſtoteles
in libꝛo phyſicoꝛ. Quia igiᵗ vt ꝓdictū ē ti
bi ꝓuenientiſſimū ē illi ſtatui hr̄e ſimˡ oīa
delectabilia ſeu deſiderabilia q̄ congruūt
nobilitati et ꝓfectiōi felicitatis illi⁹ aliogn
aꝛ fruſtratim eēt. nō ei vere felix aut bea
tus ē cui aliq̄ ps v̄e felicitatis aut beatitu
dinis deeſt. Amp̄. Felicitas ammiſſibiˡ
ſiue ꝑ totū ſiue ꝑ ꝑtes, imo q v̄e amittere
tur q̄liter felicitas dici poſſet ⁊ de hoc iam
multa audiuiſti i capitulo de eternitate in
tpe. Nec dubiū ē alicui itelligēti ammiſſi
onē etiā ptˡ felicitatˡ ptē eē miſerie magne
q ē amiſſio totius felicitatis. Amp̄. Si
deambulatio locū hr̄et ibi nō eēt niſi ꝓpᵗ
obtinēda loca alia ab hijs in qbus ꝑmuꝫ
locati eēnt hoies aut ꝓpter videndos ami
cos ſeu aliq̄ delectabilia loca v̄o alia ſi q̄
reretur defereretur ꝓza. ⁊ tūc neceſſe eſſꝫ
vt vel eēnt equalia nobilitate ⁊ iocūdita
te vtraq; aut ineq̄lia. Qᵗ ſi eq̄lia fruſtra igr̄
eēt motus ab hijs in illa cū nulla meliora
tio nulla fieret additio felicitatis q̄ obtine
baᵗ i ꝓxib⁹ locis niſi forte qs dicat q⁹ de
ambulatio hmōi fieret ꝓpter tollendum
faſtidiū more longioꝛis in eodē loco. Hic
aūt ſermo valde erroneus ē cum nulli du
biū eē poſſit felicitatē illā nec faſtidiū hr̄e
poſſe nec tediū. Si v̄o dixerit loca ꝓxa i
equalia eē in iocūditate ⁊ nobilitate ꝓxi
bus. Manifeſtū ē q⁹ acgſitiōe poſteri
oꝛū aut augebiᵗ aut minueᵗ felicitas illa.
Utrūlibet aūt fiat nec erit vera nec ꝓfecta
felicitas illa vera quidē nō erit q̄ mutatio
nes augmēti ⁊ diminutiōes ⁊ etiā ammiſ
ſionis ſaltē in ꝑte patiᵗ ꝓfecta nō erit que
augeri poteſt. imo augeᵗ fm hoc. Qᵗ ſi di
xerit quia deambulatiōes erūt ibi ꝓpᵗ vi
dēdos amicos aut aliq̄ delectabilia q̄ ꝓ
us nō videbanᵗ ea igiᵗ videre ꝓhibebat
vel remotio vel interpoſitio aliqua quare
remotio ibi et interpoſitio ꝓhibēt vel ipe
diūt delectationes que ſunt ex huiuſmōi
viſitationibus omnes aūt delectatiōes q̄
ibi ſunt ꝑtes ſunt felicitatis illius. Sꝫ iam
dictum ē tibi qa non eſt vera aut ꝓfecta fe
licitas que vˡminui pōt vel impediri ſiue
in toto vel in ꝑtibus et non ē perfecta que
tota ſimul non ē. hic ergo ſermo eſt ſtatui
eternitatis et ſtatui eternitati ſiˡ modo cō
gruentioꝛ ⁊ tā ſublimia cogitare valētib⁹
v̄riſſimilioꝛ. Sibi aūt ſoli ⁊ eis qbus reue
lare dignaᵗ fuerit refuſuit aꝛ retinuit cre
atoꝛ ſublim⁹ ac bñdict⁹ ſtatᵗ illius claram
ac liquidam certitudinem ⁊ hoc inſinua
uit vnus ex nobiliſſimis ꝓphetaꝛ hebre
oꝛum hijs v̄bis. Oculus non vidit deus
abſq; te que ꝓparaſti diligētibus te. Et in
lege ⁊ doctrina xp̄ianoꝛ inueniᵗ fmo ſilis

Ebes aūt ſcire qa ſermo deambu
o latiōis iocunde ⁊ viſionib⁹ ami
coꝛum alioꝛūq; delectabiliū fmo
eſt hominū breuis intellectus ⁊ pauce ex

ercitatiõis in reb⁹ diuinalibus ⁊ marie in rebus mirabilibus q̃ sunt seculi altioris et habitatiõi gloriose nisi ciuitas illa id ẽ cetus glorificador⁹ hominũ collocãda est ⁊ mãsura perpetuo. Lũq; ꝓsideraueris error⁹ hebr⁹eor⁹ atq; sarracenor⁹ qbus sperant paradysum delicias ⁊ sensibiliũ inuenies sermonẽ istum multũ appropinq̃ntẽ errori eorũ. hoc aũt est qm̃ delectatio de ambulatiõis et visionis delectabiliũ sensibilium ꝓput isti sentiũt ad carnalẽ ⁊ sensibilem ptinet paradysum. Silr ⁊ sermo ꝺ miseria qua somniãt eidẽ errori primus ẽ. Si em̃ impossibilitas mouẽdi siue motus vel miseria eẽt vel pars miserie eẽt creator⁹ i parte ista miserrim⁹ hoc aũt est qm̃ tam longe ẽ creator⁹ a possibilitate hmõi q̃ longe ẽ ab omni indigẽtia et carentia. Quare manifestus est motũ ⁊ mouendi possibilitatẽ in vltimitate elõgatiõis ⁊ impossibilitatẽ ꝓpheticã esse a creatore quẽ admodũ omnem carẽtiam ⁊ indigẽtiam Qd si dixerit q⁹ in hominib⁹ q sunt naturaliter volũtarie mobiles miseria ẽ mouẽdi impossibilitas nõ effugiet qn cogat cõcedere q⁹ copiositas ⁊ plenitudo omniũ desiderabiliũ immunitasq; omniũ tristabiliũq; sedibiliũ fascidibiliũ que sunt due partes totaliter ꝓstituẽtes veraz ac plenã felicitatẽ miseria sit aut miserie pars Qua propter ipa felicitas erit miseria vel miserie pars. Uera eĩ ac plena felicitas motũ pati non videt in statu suo vllo modor⁹ũ sicut neq; carẽtiam aut indigentiã. Si qs autẽ dicat q⁹ sancti ssimi ac beatissimi angeli visi sunt venisse ad homies ⁊ ambulassecũ hominibus ⁊ ducatũ eis ꝓbuisse quãdoq;. Sicut euidẽter legere potes in eor⁹ legib⁹ et doctrinis nõ ammisso neq; imminuto statu felicitatis sue. Attẽde qa ad modicũ edocti in talib⁹ hoies qm̃ nõ ẽ molestũ angelis sanctis neq; tediosum vllo modor⁹ũ ꝓ beneplacito creatoris secedere ab habitatiõe gloriе sue ⁊ descẽdere ad homines vt eis ꝓsulãt vt instruãt. ꝑmuniãt interdum aũt ⁊ defendãt a malis angelis quos dyabolos vocãt vel etiã ab hoibus malis. Interdũ etiã ad malos vt eor⁹ ciuitates subuertãt ⁊ eos etiaz perdãt ⁊ de hoc ꝓdicte leges ⁊ doctrine multa cõtinent testimonia. Doctor⁹es aũt et eruditor⁹es in talib⁹ gentis xp̃ianor⁹ soli sensisse vidẽtur angelos sanctos atq; beatos cuz ad hec officia vel misteria descendũt hos ẽ descẽdere vel videt vel dicũtur in autẽticis ⁊ sanctis sermonibus beatitudinis ⁊ glorie sue nullũ pati penitus detrimentuz nec a visione pulchritudinis creator⁹ aut a fruitione suauitatis illius nullaten⁹ elõgari cũ quocũq; vadãt quocũq; mittãtur ꝑsentissimuz inueniãt vel potius habeant creatorẽ. Ego vo dico tibi in hoc ga fmones isti ex actissima ac diligẽtissima ꝑcutatione determinãdi sũt. Similis questio eẽ videt ⁊ de glorificatis hoib⁹ quor⁹ aduentus et apparitiones crebri habent in gente xp̃ianor⁹ ⁊ iam de hoc in ꝓcedẽtib⁹ aliq̃ audiuisti et alibi plura q̃ deberet sufficere tibi. De angelis vo sanctis atq; malis an possibilis ⁊ an ꝓueniẽs sit eis mor⁹ ⁊ quis intellectus esse debeat in sermonibus autẽtic ⁊ sanctis cũ dicũt ibi vel moueri vel deambulare vl volare tentabo ti bi satisfacere in tractatu singulari ꝺ eis q sequet istũ si deus voluerit. De eodez

Vterim aũt scito quia nõ ẽ ipossibile vllo modor⁹ũ omipotẽtie creatoris neq; incõgruũ felicitati ⁊ gloriе future vt felicitas illa oẽs ptes suas sit habeat et vt viso glorificato quẽadmodũ dixi supra oĩa visibilia videãtur a glorificatis hoibus si hoc ad illã felicitatẽ ptineat videat icq; ñ obstãte vl puitate vl magnitudine nõ ꝓhibẽtib⁹ vl ipediẽtib⁹ hoc distãcijs aut interpositiõib⁹. Si qs vo diterit qa delectatio quãtacũq; possit eẽ tũc p sensus quasi in vltimitate puitatis erit ad delectationẽ q̃ erit ex aspectu ⁊ visione creatoris ⁊ ꝓpter hoc si detrahat oĩno vel q̃cũq; pars eius per inde est ac si nihil et detraheretur quẽadmodũ si punct⁹ linee vl corpi detrahat. Et istud exemplũ adiuuat sermonẽ ꝓmũ de descensu sanctor⁹ ac beatissimor⁹ angelor⁹ ad hoies. Interpolatio ei breuis felicitatis illi⁹ ad totã quasi punctus ẽ. Alius aũt sermo sicut sepe dixi tibi quo dicit status felicitatis illius eternitati sublimius ⁊ felicitas illa ꝓpter hoc oẽs ptes suas hr̃e simul sapiẽtie ꝓuentior⁹ et statui illi cõgruentior⁹. Ratio autẽ ad hoc validior⁹ e qa si qs ita posuerit necesse habet ponere ꝓus ⁊ posterius i statu illo ⁊ ꝓpter hoc tps qõ ia videt ex ꝓcedẽtibus demõstratiua dr̃structiõe remotũ. Sctũd⁹ vo sermo quo ponũt angeli sancti atq; beati ꝓpter misteria ⁊ vtilitates hoim descẽdere ad hoies ⁊ interpolare ad modicti beatitudinẽ illã videri ꝑt fmo ipossibilis. Tẽ

pus em̄ hm̄oi interpolatiōis erit tanḡ di
uino beatitudinis diuidēs beatitudinem
ipam in duas ptes q̄rū altera terminatur
inicio tpis altera vo fine eiusdē nec videt
dubiū ee posse apud aliquē intelligētium
omnē interpolationē diuisionē ee duoꝝ
quoꝝ alterū alteri absq; medio iungeret
nisi interpolatio interueniens ꝓhiberet
Erit igr diuisibilis in ptes ꝛ fm ꝑus et po
sterius illa felicitas nec solū in ptes duas.
ḡ etiā infinitas. Cū possibile sit qualibꝫ p-
te tpis descēdere ꝛ mittī angelos sanctos
multos ad homines ꝓpter multa ꝛ varia
mynisteria in multis ꝛ diuersis tpis parti
bus exequūtur ꝛ adimplēt erūt ex necessi
tate tot interpollatiōes ꝛ tante quot ꝛ q̄n
te tpis ptes hm̄oi. Sequit etiā ex hoc non
solū diuisibilē ee felicitatē hm̄oi ſ ꝫ etiaꝫ in
numerabiliter ee diuisam. Cum ab inicio
creationis generis hūani angeloꝝ miste-
ria innūera ꝛ innūerabilibꝫ vicibꝫ fuerint
ꝛ adhuc sint et singuloꝝ mynisterioꝝ ex-
pletiones singulas interpolationes atꝫ di
uisiones in illa felicitate fecerint. Erit igit
mirabiliter quasi dilacerata ꝛ in innume-
rabiles dirupta q̄ntuꝫ ad angelos hm̄oi
felicitas illa ꝛ scm̄ doctrinā xp̄ianoꝝ eti
am q̄tū ad om̄es sanctos angelos et bea
tos cū fm illā oēs sint admynistratoꝝ spi
ritus missi in mynisteriū ꝓpter dei electos
homies ꝛ dilectos hoc igr causa exercita-
tionis hoc posui in sequēti tractatu studi-
osius pscrutādū. Et qm̄ q̄si ꝓtraria sūt feli-
citas illa et infernalis miseria nō īmerito
neq; improbabiliter in multis silr se habe
re ꝛ in multis ab inuicē discrepare dicūtur
Si ei illa ē vera ꝛ extrema miseria oēs ei-
ptes simul ee videtur. Sicut audiuisti ó p-
tib⁹ felicitatis oppositē alioqn nō eet in fi
ne siue vltimitate sue vt ita dicatur pfecti-
onis ꝛ eadē īcōueniētia videtur sequi q̄ su
pra audiuisti de diuisiōe ꝛ laceratiōe feli-
citatis ꝛ de cōtinuatiōe tēpis hoc ē de du
ratiōe eiꝰ ippetuū. Amp̄. nō eet leue reme
eaꝫ ꝛ multoplus cessatio tormētoꝝ q̄ꝫ mi
tigatio eoꝝ. Quēadmodū igr in illa felici
tate nulla ē remissio vel diminutio gaudi
oꝝ. Sic et in inferno nulla ē mitigatio vl̄
alleuiatio tormētoꝝ. Qī si dixerit qs qꝛ lō
ge supabūdātioꝝ ē misericōia creatoris in p-
mijs ꝛ retributiōibꝫ q̄ꝫ sit iustitia eiꝰ i sup
plicijs ꝛ tormētis. Uer idubitāter dic ppe
tuitas aūt ꝛ integritas ꝓmunes ee vident
ex necessitate extreme illi felicitati ꝛ extre-
me miserie ꝛ hoc ē ꝓpter statū illū futurū
quē quātū videre datur hic eternitati op-

Jqs vo querat ſtet esse similimū
ſ q̄liter aīe būanevel homines tan
tis ꝛ tot gaudijs siml gaudere pos
sint vl̄ tot ꝛ tāta tormēta simul sentire. De
bes reminisci eoꝝ q̄ alibi de hoc p me au-
diuisti. Ubi oñdi tibi multis exemplis q̄
etiā in ista miseria ꝛ angustia p̄sentis vite
multe anime multis simul apphēsionibꝰ
vacāt ꝛ intēdūt ꝛ passiones simul multipli
ces patiūtur. Quid igr de eis in illa felici
tate sentiēdū ꝛ nisi instar substantiarū an
gelicarū sublimiū dilatāde roboꝛāde atꝫ
libertate et expeditiōe vix vob cogitabili
donāde sūt. Addo etiam tibi magnitudo
gaudioꝝ ꝛ claritas apphēsionū ꝛ cogniti
onū cogit ꝛ ea simul sentiri ꝛ illas simul ee
Juxta modū istū vīsile ē se hre ó doloꝛibꝰ
ꝛ supplicijs infernalibus ꝛ videtur sermō
nes facti et autētica hoc innuere. Dicitur ei
in quodā ex sanctis ꝛ autētitis libris q̄ flu
mina tūc ꝓcarrēt duriter et intelligitur eui
dēter hoc ó fluminibus tribulationū illa-
rū ac si diceretur q̄ simil nō p ptes neq; p
successiones torquebūt dānatos. Jn alio
vo libro ex eisdē ó donec deus pluat bel
lū suū sup eū. Jnsinuans q̄ quēadmodū
stille pluuie innūerabiles simul cadūt su-
per aliquē. Sic ꝛ dolores illi innūerabiles
simul affligēt dānatos. Scio tñ ꝙ aliqui
aliter ꝛ incōtrariū fmones istos interpta
būtur intoꝛquētes eos ꝛ trahētes ad intel
lectū suū iuxta ꝓsuetudinē suā. Attendere
etiā debes ꝓpter qd dixerim qa felicitas
hec ꝛ infernalis miseria q̄si ꝓtraria sunt ꝛ
nō dixi ꝙ eēnt ve ꝓtarie q̄ reuera felici-
tas illa impossibile ē vt habeat ꝓtrarium
quēadmodū impossibile ē vt causā eiꝰ effi
ciēs ꝛ immediata impossibile est vt sit ali
cui ꝓtraria vel aliqd ei ꝓtrariū. Neq; em̄
pulchritudo. neq; claritas. neq; bonitas
creatoris ꝓtrariū vllo mōꝛ hre p̄t ex hoc
declaratū ē tibi sufficiēter i ꝑma pte tracta
tus istiꝰ Si remisceret aūt eius qō dixit ari
sto. i li. topicoꝝ qꝛ sciētia est eo ꝙ ē ꝓsidera
re q̄m̄ dyamet ē costeasimet non bꝫ ꝓtra-
riū a diuuabit te ad hoc cognoscēdū ꝓpt
hoc em̄ sciētia demōstratiua quecūq; sit ꝛ
vbicūq; ipa sit ñ bꝫ ꝓtrariū q̄m̄ res demō
strabiles nō bñt ꝓtraria ꝓpter necessitatē
sui ee ꝓtraria inq; que sint a nō entibꝰ au
tē sciētia neq; aliud ee potest. Alibi insup

audiuisti q̄ oīa veri noīs ⁊ rationis ptraria sunt sibinuicē e regione alterū cōtra alterū in eodē gradu altitudinis ⁊ dignitat̄ naturalit̄. Tu aūt ñ es oblit⁹ vias qb⁹ declaratū ē tibi creator nihil posse eē e regione iuxta p̄dictū modū. imo vniuersitas sb̄ est ei absolute ipe ỽo supē ei ī vltitate sup eminētie ⁊ altitudinis ⁊ ꝓpter hoc in ꝑmonib⁹ autēticis rectissime noīat̄ altissimus

r Euertar aūt vt audias id qō multis faceret admiratiōnē grandē si qs eēt q hoc asserer⁊. Si eīvt forsitan alicui videri possit nihil potētialitat̄ hoc ē carētie indigētie īpfectiōis in viribus animarū būanarū relinqt pfectio future felicitatis tūc vis vocalis ex q̄ sunt modulationes emittet simul oēs voces atq; sonos quos naturaliter emittere p̄t ⁊ etiam quascūq; pfectio glorie illi⁹ supaddiderit Erit igr̄ os vniuscuiusq; hoīs glorificati sicut cythara cordarū innūerabiliū et sicut organū innūerabiliū fistularū ⁊ erit sonoritas ex ore vniuscuiusq; glorificati hominis cōcentus vocū siue sonorū innūerabiliū mira ⁊ incogitabili nobis hic suauitate sibinuicē ꝓsonātiū ⁊ aurib⁹ pfectiōis illius simul audibiliū. Ratio ỽo q̄ aliquem fortassis adhuc moueat ē glorificatio de q̄ audiuisti animarū nr̄arū quā necesse ē fore vt videat ꝑm oēs vires earū. Quia igit̄ virtus vocalis vna illarū ē q̄ alia existimari p̄t ei⁹ glorificatio q̄s hec vic⁊ vt ei⁹ possibilitas sic impleat̄ ⁊ eius potētialitas sic p ficiat̄ oēs igr̄ ptes siue pfectiōis ex necessitate simul erūt hee aūt nō sunt nisi voces siue soni vocales aut inusitati aut articulati ⁊ intelligibiles. Amp̄. nisi simul eēnt oēs ille pfectiōes ptes sic pticulatim ⁊ truncatim ibi succederent̄ ex necessitate eēt ibi dē ⁊ tp̄us vt audiuisti. Qt si qs dixerit de ỽtute interpretatiua q̄ ē virtus loquendi simile dz hr̄e pfectionē hoc aūt est vt vnusq; sq; hoīm beatorū oīa simul loquat̄ sup q̄ erit possibilitas ỽtut̄ ei⁹ iterp̄tatiue nō videret̄ mirabile hoc si locutiones vel sermones locū haberēt ibi. Multis aūt ex sapiētib⁹ de gēte xp̄ianor videt̄ nō fore ibi necessario ꝑmones ⁊ hoc ē ꝓpter claritatē stat⁹ illius vt nihil aliquē glorificator hominū ibi lateat q̄ videre vel scire ip̄m deceat ⁊ q̄ nosse ad gloriā illā ptineat. Supuacuū igr̄ eēt ibi interp̄tari alterū alteri cōceptos suos seu cogitatiōes suas cū ibi neminē lateāt ⁊ a nemine abscōdite sint cui expediat illas nosse ⁊ manifestū sit qa intelligere vel interp̄tari q̄ nosse non expedit nō solū ociosum sed etiam stultum est.

f Jqs ỽo quesierit q̄lit̄ vna fistula siue arteria tāte multitudinis vocū tāq; varijs modulatiōib⁹ de ꝑmure possit ꝓculdubio q sic ponit necesse hab⁊ hoc attribuere gloriе illi vltra ei⁹ omnē admiratiōnē nr̄am et cogitatū erūt virtutes ⁊ potētie glorificator corpm sup id qō sit hic. Sic dico ⁊ de ꝓtib⁹ ⁊ organis quorū vsus erit ibi ⁊ nō ē mirabile si status ille q totus ē mirabilis ⁊ miraculosus tot⁹ plurima hz vel etiā oīa q̄ etiā ỽtute fidei sola ⁊ ad modicū quo quō capiāt̄. Sicut igit̄ hic fac̄ vnus hō i statu scz miserie istius in eis q̄ sūt roboris ⁊ ỽtutis ⁊ agilitat̄ id qō ⁊. vel. xx. alij facere nō ꝓualēt. Sic nō ē ꝓbabile vel icredibile vnā fistulā vt arteriā in gloria pfectōis illius multa posse facere que multa milia fistularū vel arteriarū facere nō possent. Remisci etiā debes questionis in p̄cedētib⁹ ꝓpositе que ē de differētia vocū būanarū hic ⁊ ibi scilicz an sint vniuoce id ē eiusdē noīs ⁊ ranōis. Si igr̄ ita se hz veritas in hoc satisfactū sit desiderio tuo ⁊ ꝓposito meo q̄ nō inermem neq; indefensam cōtradictiones veritatis eā inueniāt de cetero. Si ỽo aliter se hz revelabit hoc creator bn̄dictus si voluerit et declarabit eam per quem voluerit.

Abz aūt questionē de choreis siue

b choreis ⁊ gestilatiōib⁹ an in statu illo glorie futuri sint ⁊ hāc questionē ꝑ ꝓte aggrauāt ⁊ difficiliorē faciūt ꝑmones sapientū q̄ p̄cesserūt i gēte xp̄ianor q̄ hoc euidēter sc̄pisse inuenit̄ ipa q̄s natura ⁊ naturaliū experiētia hec insinuare imo aūt testari videt̄. Jn hoc ei statu ista modica gaudia q̄ i eo sūt hoīes nō sustinent absq; motu corpm suor ⁊ pene singulorū mēbror. Manifestū ei ē tibi q̄liter ex gaudijs q̄ in aīa tua ē mouet̄ os tuū motu g risus vocat⁹ ē ⁊ tota etiā tua facies immutatur. Uides insup viros ⁊ mulieres ꝓgaudijs hmōi dissiliētes trepētes saltātes ⁊ locanis cātilenarū aut musicorū istrumētor q̄ possūt effigiatiōe motuū p̄cordare conantes. Multos q̄s vidisti ex vir̄ ⁊ mulieribus q vel cātātes vel cātus audiētes ab hmōi effigiatiōe gestilatiōis corpa sua nequeūt ptinere. Quia igr̄ gestilatiōes iste exuberātie sūt siue redūdāte p̄sentiū gaudiorū q̄ tā modica sūt. imo nulla cōparatiōe gau-

alioꝝ felicitatis future ꝯliter possibile est i
cõpabiliter maiores exuberãtias seu redũ
dãtias ꝓuenientiũ saltationũ seu exaltati
onũ ꝓuenientissimeq; respondentiũ nõ eẽ
ex illis. Rsidẽdũ igr videt hic vera ac spũ
alia gaudia nõ iundarei corpa hũana ge
sticulatiões aut effigiatões hmõi ꝛ hoc ẽ
qm̃ vt aut qdã ex sapiẽtib⁹. Uerũ gaudiũ
res seuera ẽ hoc ẽ nõ frangẽs nõ emoliẽs.
nõ dissoluẽs gaudentẽ qn poti⁹ ꝓfortans
ꝛ erigẽs ipm. Corpalia vo ꝛ nõ vera gau
dia merito hmõi exuberãtias influunt in
corpa sic gaudentiũ. Et manifestũ ẽ vnicui
q; intelligẽti qa magi videt hmõi gesticu
latiões atq; saltatiões exagitatiões ysanie
q; veroꝝ gaudiorũ exuberãtie. Jã aũt de
claratũ ẽ tibi ꝑ me qa hmõi gaudia falsa
sunt ꝛ gesticulatiões q̃ ex illis foris perstre
punt velut motus petulẽtie sũt ꝛ ipetꝰ atq;
ꝓcipitationes iumẽtoꝝ ꝛ alioꝝ hmõi aia
liũ. nõ leuiter aũt moueri ꝑt aligs. Si qs
dixerit ꝙ ibi tacebũt oꝛe laudes creatoꝛis
cũ decentissimũ ac debitũ modis oñib⁹ ꝑ
se videatur ꝛ corde ꝛ oꝛe ibi potissimũ lau
dari creatoꝛẽ ab bijs in quos incogitabili
ter ꝓfusa erit beneficẽtia largitatis ipius.
Amꝑ. ipa virtus gratitudinis nec ꝓple
ta foꝛe in oꝑationib⁹ suis videri ꝑt si non
erũpti voces collaudationũ bñdictionũ
ꝛ glorificationũ creatoꝛis. Dicet aũt fortas
sis aligs qa vocalis illa collaudatio sup
uacua eẽt ibi ꝓpter id qõ i ꝓcedẽtib⁹ audi
nisti videlicꝫ qm̃ virtus vocalis interꝑtiua
ad alterũ tm̃ sunt ꝛ oꝑatiões eiꝰ ꝓpter in
digentiã ꝛ impfectionẽ alienã. Hec aũt est
mutua ignoratia siue in alterutrũ apõ ho
mines cogitationũ seu passionũ suarum.
Cessatura aũt ẽ ibi causa hmõi q̃re cessatu
rus videri ꝑt ꝛ effectus. Qꝛ si dixerit qs qꝛ
nõ parua neq; ꝓtenenda ps felicitatis dee
rit illi statui futuro. Si delectatio armoni
arũ maxime bñ mozate musice iuxta ꝼmo
nẽ platonis ꝛ suauitatis ꝓtentuũ armoni
ci generis cãtilene ibi defuerit. Tu iã instru
ctus es et ꝓcedẽtib⁹ q; ꝼmo hmõi manife
ste vergit atq; declinat ꝼm intẽtionẽ loquẽ
tis ipm in paradysũ sensibiliũ voluptatũ
iuxta erroꝛẽ gẽtis sarracenoꝝ. Jã aũt ꝑhi
bitus ẽ a te erroꝛ hmõi ꝑ me destructioni
bus demonstratiuis.

On immerito vo pscrutandũ est
n qd sit ꝙ delectet aias nras in vo
cib⁹ musicatis seu melicatis ꝛ forsi
tan videatur alicui nõ irrationabiliter ꝙ
nõ voces ipe delectẽt eas sz magis mũeri
ꝛ ꝓpositiones musice q; nullaten⁹ audit ẽ
sz iterius solũmõ cogitãtur. Judiciũ autẽ
hmõi nõ leue ẽ qm̃videm⁹ aliquos absur
dissime canẽtes ꝛ in iocũ da ꝓcussione au
res audientiũ offendẽtes suis cantib⁹ nõ
mediocriter delectari Intus igr apõ aias
eoꝝ ẽ cũ tam insuauiter tanq; moleste fo
ris sonẽt cãtus eoꝝ ꝙ si ita ẽ videlicet vt ea
q̃ intus sũt apud aias delectatiõi ingerãt
musicalẽ nõ videtur necesse eẽ vt ꝓpter il
la sonẽt foꝛinsece voces. Recte aũt vtenti
b⁹ vel barmonijs vel alijs sensibilib⁹ ꝛ po
tissimũ in illo statu taꝫ felicis pfectiõis im
possibile ẽ futurũ eẽ modũ istũ delectatio
nis sensibilis vel verius iumẽtiue. Nec ꝛ
bi dubitandũ qn oĩs pulchꝛitudo. omnis
apta ꝛiunctio oĩs ꝓueniẽs applicatio tũc
futura resonet i eo statu spũaliter pulchꝛi
tudinẽ bonitatẽ et sapientiam creatoꝛis et
ipur niuersum vniuersaliꝫ hoc ẽ in oib⁹
ptib⁹ ꝫ suis spũalib⁹ ꝛ coꝛpalib⁹ erit q̃daꝫ
resonãtia creatoꝛis ꝛ velut carmẽ pulcher
rimũ arte creatoꝛis ꝛ sapiẽtia ineffabili ar
tificio modulatũ. Spũaliter vt dixi glori
ficatis hominib⁹ auditu iocũdissimũ non
foꝛinseco strepitu vllo modoꝝ tumultuo
sum. Sciendũ vo ẽ tibi qa sermo quẽ au
diisti ó hoc ꝙ status future glorie hoĩm
ꝛ animarũ statui eternitatꝫ erit simillimus
questiões diuinaliꝫ phylosophãtib⁹ ꝑles
ac difficillimas generat ꝛ silẽcio foꝛsitã po
tius honoꝛandas q̃ꝫ pscrutatione attentan
das. Harũ ꝓma ẽ hec qa fides veritatꝫ siẽ
ẽ apud gẽtẽ xp̃ianoꝝ notissimũ euidenꝫ
asserit quottidie aliq̃s assumi in gloriã il
lã quẽadmodũ ꝛ gẽtes antique reges su
os in deos trãsuehi siue trãsferri opinabã
tur et abeũtes se vidisse iactabãt. si credit
hystoꝛijs earũ. Esto igr exẽpli gr̃a aliquaꝫ
er hmõi heri fuisse trasslatã in gloriã illã et
ꝛ aliã hodie sil'r trãsferendã. Quia igr spa
cio vni⁹ diei distãt trãslationes seu assum
ptiones hmõi necessariũ videtur alterum
duoꝝ vicꝫ vt tm̃ distẽt i statu illo glorie aut
vt simil'fiãt. Sil'aũtẽ eas fieri ipossibile vi
detur eẽ scõm positionẽ istam. cum altera
alteram spacio vni⁹ diei ꝓcedere et etiam
subseq positusꝫ sit. Si vo distãt igressu al
teriusi illũ statũ ab igressu alteri⁹i eundẽ
spatio vnius diei necesse ẽ ibi eẽ tps ꝛ pus
ꝛ posterius ꝛ añ et post vbi ergo sil'itudo
ipius ad eternitatẽ. Similez q̃stionẽ gene
rat descensus aiarũ ad iudiciũ ꝛ ad coꝛpa

sua resumēda. Judiciū ei nō videt subito facturū pfertim cū credat habēda ibi disceptatio de meritis bonorū atq malorū et rapiēdi vtriq boni scilicz in sublime beatitudinis sibi ꝓmisse z ꝓparate mali vo i ꝓfundū infernale. Illo igr interuallo iudicij hoc ē pte tpis qua totū cōplebit iudicium cū disceptatiōib⁹ et sententijs suis et sententiarū iparū executionib⁹ videt ab esse a loco illo sublimi a quo descenderūt cū ipo iudicē viuorū z mortuorum. Inter descensum aūt istū z ascensus earū gn tēpus vnū fuerit siue faturū sit aut plures tēporis ptes q dico ꝓpter hoc qm̄ nō simt ascenderūt oēs q inde tunc descēderūt dubiū nō est. Habitatio igr earū ab ascensu seu ascensibus hmōi tpe vel tpibus termināta ē. Necessario autē habitatio illa aut tota ē habitatio eor in sublimi illo felicitatis aut pars. Si tota erit igr finita z mēsurata certo tēpe habitatio illa glorie non erit igr ꝓpetua. Si vero pars ē igr partibilis scōm tps nō erit igr tota simul. Qualiter igr erit eternitati similis. Si noluerī circa hoc appropinquor negociari poterī incipe sic. Quoniā aūt aliqd de illo statu transit transitu vni⁹ diei aut nihil. Si dixerit qm̄ aliqd est igr status ille status nō pmanens ad modū tpis siue mot⁹. imo fluens atq dilabens quēadmoduz alteruter ipor. Si vero nihil ꝑterit de illo statu spacio vnius diei cōsequēs ē sicut alibi didicisti q nec aliqd inde ꝑtereat spacio vni⁹ anni et sil̄r mille annorū. Quacūq hora igr id ē quacūq tarda qs ingrediatur statuz illū nihil minus obtinet illo qui mille annis ante eum ingressus ē z inibi morat ꝑ nihilo igr habendū ē ibi ihabitasse ꝑ mille annos z sil̄r ꝑ mille millia annorū. Exēplū aūt declarans obiectionē istā ē in tpe vnius diei vel quolibet alio determinato Si em̄ nihil flueret de die nihil minus haberet de die qui hora meridiana nascerētur q̄ qui summo diluculo z hoc ē qm̄ totū diem simul inueniret. Eodē mō z etiaz manifestius se habet in aqua fluente z in aqua stante. Si eniz flueret ab inicio diei aqua de clepsedra z hoc ꝑ totā diem plus ex necessitate hret de illa q ab inicio diei illam excipe inciperet fluentem z exceptionē hmōi ꝑ totam diem cōtinuaret q̄ qui hora qualibet alia eiusdē diei hoc faceret Si vero nihil de aqua flueret nihil hmōi diuersitas alteruter vel afferret vl auferret Cū ea esset aque hmōi conditio vt eā ꝑteret q totaliter haberet. Vides igitur quia nihil desipientib⁹ dici posse videtur q̄ hoc videlicet nihil esse hoc est nec ꝓdesse nec valere quicq̄ per mille milia annorum. fuisse in statu felicitatis illius Istas igitur questiones ꝓposui tibi hic causa exercitationis. Non eum facile ē determinare ea in capitulo isto z hoc est ꝓpter difficultatē ymaginādi et declarandi statuz huiusmodi cuius declaratio singularē tractatū desiderat diffusum ac pscrutatū. Interim autem tibi sufficiat quia sermones quib⁹ vtimur hic z intellectus seu passiones que sunt apud animas nostras in vita ista ꝓsenti multū longe sunt multum q̄ differentes et forte non equiuocantur ad illos vel illas qui vel q̄ sunt vel future sūt apud statum illū felicitatis et maxime sermones tēporis z motus z questio est non facile certificabilis an sermones temporis siue intētiones eorū hoc est ꝑteriti ꝓsentis z futuri locum habeant apud felicitatem istaz vel apud eternitatem. Maxime cum manifestū sit in eternitate nihil fluere nihil ē ante et post. De hijs igitur que futura sūt in tempore vel ꝑterierunt in illo an possit vel dici vel excogitari in eternitate qm̄ erūt vel fuerunt merito dubitabit quis. Si em̄ de vnoquoq ꝑteritorum verum est quod fuit et de vnoquoq futurorū verū ē quoniā erit quō ista vera non sunt ibi dicibilia vl cogitabilia. Ampli⁹. Scōm hoc nihil scitur ibi de veris huiusmōi quoniā omnis scientia que ibi est ē scientia in effectu z nō tanq̄ habitus dormiens. Scientia autez in effectu non ē nisi cogitatio siue visio spiritualis. Consequēs igr erit ex hoc vi negq creator ipe bñdictus aliqd sciat de hmōi. Scito igr qm̄ ista tpalia q̄ dixi cognoscūt ibi z cogitanē intempaliter quēadmodū vides in temetipo q quietus z immot⁹ videsin temetipo q̄ mouētur z cogitas motū eorū z transitū aliquoz trāseuntiū ante te cuz tu nō transeas. imo stes fixus in loco tuo. Sic i immobilitate eternitatis existēs creator in vltimitate stabilitatis fuisti videt fluxus mot⁹ successus z mutatiōes tpaliū z nō tangit eū vel ista tū ei⁹ aliqd fluxuū aut successionū hmōi quēadmodū z nihil ptinet ad te trāsir⁹ corū q̄ vides trāsire cora te vt ꝓ hoc opteat te moueri trāsitu simili nisi hoc solum reuera tangit te q motū nō vides in istanti. imo

neceſſe ē vt videas ipm in tpe. Sz apō intellectū exemplū ē de hoc cōueniēcius qm motū q reuera nō ē niſi ī tpe appbēdit eū cū cogitat ſubito ⁊ in ſtati. Sīr ⁊ tpus Jurta hmōi exempla opteat te conari ad ymaginādū q̄liter tpalia ⁊ in eternitatē et inſtati ei ſil̄i mō cognoſcant ⁊ itelligibilit videāt ⁊ tñ ſeoꝛſū a tpe hoc ē intpaliter Et quēadmodū de localib⁹ ſeu locabilib⁹ loquūt hoies extra loca in q̄bus illa ſūt exē plī gra hoies q ſunt in alapia loquūt de reb⁹ q̄ ſūt in yndia vl̄ ethyopia ⁊ hoies q ſunt ī terra loquūt de ſtellis ⁊ alijs coꝛporib⁹ q̄ ſūt in celo ⁊ cogitāt de eis ⁊ appbē dūt eas cū tam longe ſint ab eis. Similit ⁊ hoies q ſūt in ſtatu aliquo cogitāt ō hominibus q ſūt ī ſtatu lōge alio ⁊ alteriuſmōi. ipe ⁊ anime nr̄e dū hic ſūt cogitāt de ſanctis ⁊ beatis angelis ⁊ de ſtatu ac felicitate ipoꝛ fm poſſibilitatē ſuā. ⁊ homies cū tpales ſint ⁊ in tpe de ipa eternitate cogitāt ⁊ de creatoꝛe q ſolus in ea ē licz p difficilimū ſit eis clare ymaginari ⁊ ad liqdū cōphēdere ea. Manifeſtū igit ē qm̄ et de eternitate ē tps ⁊ tpalia cōſpicere et de ipo tpe eternitatē. Sz verū ē qꝛ de eternitate tā q̄ in lumine et ex lumine vltra qō nō ē lumē de tpe ꝺo tā q̄ de tenebꝛis et ill̄ ad modū denſus. Uer⁹ ei ē ſermo ſancti ⁊ ſapictis duo dixit. Nos q̄ppe ſuoluimur tenebꝛis. Jaz etiā audiuiſti alibi qm̄ ſenſibilia ſūt nobis hic tenebꝛe magne ⁊ hoc ē ꝓpter coꝛruptiōes ⁊ icraſſatiōes q̄ ſūt aīa bus nr̄is a pte coꝛpm et augētur euidēter tenebꝛe iſte apte quoꝛūdā coꝛpaliū. Sicut vides a pte nutrimētoꝛ quoꝛdā coꝛpaliū vt apꝑet manifeſte in cibis ⁊ potibus quī b⁹ inebꝛiant vſq; idiſipiētiam aīe noſtre.

Tendēdum etiā ē tibi hic qꝛ felicitas illa tanta hz claritatē cognitionis vt nō magꝛ videāt illic q̄ ꝑſenti aliter ſūt q̄z q̄ ꝑterierūt ī tpe vel futura ſt̄. Uñ fm̄o cōis vicz ſapiētū ita eē ibi que adhuc ī tpe futura ſunt ⁊ pñta ibi eē que ita ī tpe ꝑterierūt. Ex illo igīr luīe videāt futura ī tpe q̄ ex illo luīe neq; per ꝑteritionē exeūt neq; p aduentū ſuū ī tpe ſuo nouiter illucelcūt. Hec ē cauſa ꝓpter quā dixerūt aliq antiquoꝛ qm̄ i eternitate ē ⁊ intra ipaz q̄ nōdū ē in tpe qm̄ ſic audiuiſti in p̄cedentibus infinitas eternitatis circundat ⁊ cōtinet anguſtiſſimā tpis bonitatē quēadmodū ſi diceret qꝛ q̄cq̄d ē in terra ē et in celo. qm̄ circūdat ⁊ ꝓtinet celo. Uñ ⁊ poſuerūt hoc ⁹bū ē equinocū ⁊ diuiſerūt ſignificationi ei⁹ ponētes alterā eternalē alterā tēporalē et dixerūt qꝛ fm intentionē eternalē nō declinatur in fuit vel erit ⁊ hec ē intētio fm quā de ſolo dicit creatoꝛe iuxta fidē et doctrinā x̄pianoꝛū. Similit ⁊ hebꝛeoꝛū quoꝝ vtriq; nihil eternū ponunt ꝓpter ipm ⁊ poſitio iſta eſt tibi verificata in p̄cedētibus. Atteſtant aūt iſti diſtinctiōi ſācti ſermones et autētici q⁹ manifeſtū eſt in libꝛis ꝓphetarū et alioꝛū q̄ ꝓphetas ſecutī ſunt. Secunda ꝺo intētione ſua nō ꝓgruit niſi tempoꝛalib⁹ ⁊ tpi ſic neq; inflexiōes ipius. Uere tñ fm ꝓmunē vſum loquēdi ō hijs dicit que tota ſimul ſunt hoc ē quoꝝ nē eē nō fluere ſiue ſint ſimplicia ſiue compoſita. in hoc ei nō vicinant nō nulla fmilitudine eternitati ꝓpter quā ſcōm intētio nē eternalē quā dixi ⁊ etiā habeat tps veriſſime dicit nō ens ⁊ nō eē ſed magis fluens ⁊ fluere oīm eñ que eē dicunt quolibet mō ab eternitate remotiſſimū ē tēpus ⁊ hoc ē qm̄ eternitatē minimo ſui tāgit tantūmō hoc aūt ē ipm nūc ſeu pūct⁹ ei⁹ ⁊ de hoc aliq̄ audiuiſti ī ꝓma pte tractat⁹ iſti⁹.

Quod autē ſtatū felicitatis future ſi
q militū eternitati ſepe dixi neceſſe ē
vt ita intelligas nō q⁹ ⁊ iniciū et partes habeat felicitas eñ ſctoꝝ angeloꝝ cui⁹ ſimilitudo ⁊ eq̄litas ꝓmiſſa ē electi et dilecti dei ab ipo ⁊ p ipm idubitāter cepit ⁊ iuxta doctrinā x̄pianoꝝ q̄ ſoli ō ea ꝓbati ſūt paulo p⁹ creationē ipoꝝ habuerī qdā añ hāc alia felicitatē qñq; q̄ merito naturalis ō⁹ qm̄ ipa fuit opulētia bonoꝝ naturaliū hoc ē ſciaꝝ naturaliū ⁊ vtutū habēs ex neceſſitate multā iocūditatē cum tam longe eſſet a moleſtūs ⁊ miſerijs ⁊ quoniam nō erat ſine cognitiōe magna et luminoſa creatoꝛis habebat illa felicitas ex neceſſitate gaudiū ex cognitione ipius licet incōparabiliter minuſq; habeat illa q̄ poſt modū data ē eis felicitatis. Dico igīr quia hec felicitas ī hijs que narrabo ē eternitati ſil̄ima hoꝝ ꝓmū ē q⁹ oīa bōa gaudioꝝ ⁊ gloꝛiaꝝ ſil̄ hz nec pit aut fluit q̄cq; eoꝝ q̄ꝝ ꝓmanētia ipa reqrit et q̄ decet apud eam ꝓmanere. Secudū ē par placidiſſima ab oī tumultu motionū coꝛpaliū atq; ꝓflictuū lōge īmunis ⁊ libera. Tercīū ē ſtabilitas atq; impmutabilitas in ꝛrium vel in min⁹ vel in deteri⁹. Mēſurari aūt eā nihil ꝓhibet ſz hoc idem eſt alieno tpe nō ſuo quēadmodū ⁊ mot⁹ ſublimares tpe q̄ ō ē mē-

sura proba motus celestis mensurantur. Et tu vides etiã q; magnitudines que note sunt p alias notas mensurant Sic longitudo panni p vlnã z altitudo visa p vmbrã suã meridianã. Sic z p astralabiũ z tabulas eius ac circulos aliasq; descriptiones q̃ in eo sunt mensurãtur. Attẽde etiã quia sunt quedã de q̃bus feci tibi in precedẽtibus mentionẽ videlicet quoz eẽ totuz ẽ simul in oĩbus z cũ omnibus ptib⁹ suis sicut vnaqueq; scientiarũ atz virtutũ se hz z mora seu mansio earũ in ꝓprijs substãcijs. Nõ ei incõueniẽs ẽ vllo modoz dicere q; aligs p duos annos fuit iustus vel p plures z in fine secũdi anni cecidit a iustícia z pseuerãtia eius vel mora in ipa. iustícia mensurat tpe qõ fuit inter iustificationẽ eius z casum eiusdẽ a iusticia. Jam igr determinatũ ẽ tibi p hec exempla qa mora siue mansio in felicitate angelica mẽsuratur tpe. tpe vtiq; nõ suo z manifestũ est tibi quẽ ẽ fuisse in illa p mille annos. Utrũ aũt recipiat diuisionẽ vel interruptionẽ p descensum futurũ animarũ que ibi tũc inueniẽtur ad iudiciũ z etiã angeloz q descẽsuri sunt cũ ipo cõditoze z rege suo z quid ipe descensus sit reseruandũ ẽ ex necessitate tractatui sequẽti sicut p̃dixi tibi.

Nota p sermone de omnib⁹ sanctis.

Habet aũt questionẽ vtrũ illa felicitas mutationẽ saltẽ recipiat in maius qõ ẽ dicere vtrũ augeri possit. Videt ei nõ parũ augẽda tribus de causis Primũ ẽ si tantus ẽ futurus glorificatiz hominibus amoz diuine iusticie z exterminationis oĩs iniqtatis z iniusticie oĩsq; miserie a sanctis et electis hoibus seu aiab⁹ q̃liter possibile ẽ eos ista videre fieri z nouũ eis gaudiũ nõ accrescere. oĩe em̃ amatuz obtentu suo siue adoptiõe aut nouũ ingerit gaudiũ aut ꝑstinũ adauget. Secundo ex receptiõe glificatoz corpm. Si ei tãtus amoz ẽ corpm suoz animab⁹ bũanis etiã i ista miseria z deformitate positorũ. quõ nõ incõpabiliter maioz amoz ẽ eis corpm suorũ cũ ea viderint glorificata p magnitudine aũt amoris in amatũ ẽ magnitudo gaudij ex adeptiõe amati. Manifestũ igr ẽ ex receptione corpm glorificatorũ accrescere eis gaudiũ iestimabile. Jn ipa ei glorificatiõe hmõi pficiẽt z ipse sm vires suas exteriores sicut i p̃cedẽtibus audiuisti. Tercio cũ tãtus amoz sit z angelis sanctis in aias sanctas z aiab⁹ sanctis q̃ ia i illa felicitate sũt in aias glorificãdas hoc ẽ q̃ ad illã felicitatẽ adhuc assumẽde sunt. Quõ nõ ex aduẽtu z ꝓfectio earũ augebit gaudiũ vtroz̃q; p magnitudine amoris ei eas Debes etiã reminisci eorũ q̃ sup hoc alibi audiuisti z demõstratiue declaratois quã sup hoc feci tibi. videlz de hoc q; gaudius vniuscuiusq; beatorũ angelorũ de gloria vniuscuiusq; beãm glorificatoz seu aiarũ vniuscuiusq; beãm glorificatoz seu aiarũ maius erit oĩbus gaudijs q̃ i hoc mundo vel vita sũt etiã si aggregarẽtur in vnum. Quia igr nõ vnũ tm sz innũerabilia milia hmõi gaudioz vnicuiq; tã beatorũ angeloz q̃ aiarũ q̃ tã ꝓfectes sũt felicitati ipoz adueniẽt seu accrescẽt ex oib⁹ hijs q de iudicio assumẽt ad vtroz̃q; ꝓfectũ quõ nõ augebit et tot tãtoz gaudiorũ milib⁹ felicitas vtrorũq; ꝑus glorificatorũ. Qui finitẽdere qs noluerit i ipam gloriã z honorẽ q̃ tũc multiplr nõ solũ innotescet sz etiã ꝑstet et hoc itelligo de gloria fozinseca que erit appitio clara magnificẽtie sue z omnipotẽtie iusticieq; eiusdẽ. Jnsup extermiatiõis iniurie z ꝓtumelie ipi⁹ z inimicas vindicta iustissima atz impiissima videbis euidẽter etiã p magnitudine eoz̃dẽ i creatoze gaudiũ accrescere eisdẽ ex oib⁹ hijs ꝑsertim cũ amoz oĩs statꝰ illius sit ipfectionis amoz statꝰ illi⁹ eq̃lis ẽ gaudio q; ꝑmoz ꝑncipaliter ẽ ex illa z ꝓpter hoc amoris creatoze eq̃lis ẽ gaudio qõ p se z ꝑncipaliter ẽ amãti ex illo. Secũdaria vo gaudia q̃ ex alijs sunt licet ꝓpter ipm creatorẽ z ad ipz possibile est esse minoza fozsitan. Dico igr in hijs verisimile esse augendam esse felicitatem ipam p̃dictis cautis z modis precitatis tm cũ in impfectione sit et multa ei desse videantur ad pfectionẽ suã quẽadmodũ audiuisti in p̃cedentibus qa pars glorie hominũ est gloria corpm suorũ z pars glorie animarũ etiam gloria est virtũ illarũ quibus operant per corpa et in corporibus. Scis etiam quia nemo amicus ꝑfecta felicitate cõtentus est nec beatum se reputat cũ in miseria videt amicos suos esse et semper sibi ad beatitudinẽ deesse reputat beatitudinem eorũ quos amat. Quia igitur angeli sancti ac beatissimi tãto amplius tanto rectioz sincerius q; diligũt amicos suos q̃ boni homies diligere possint in vita ista amicos suos necesse est tanto magis impleri ac perfici felicitatem eoz̃ consortio z cõmunione amicorum quãto

felicitatis illius amicicia ē amicicia vite p̄-
sentis sublimioꝛ atq; p̄stantioꝛ. Nec dubitā
dū tibi ē angelos illos amicos esse homi
nū amicoꝝ dei altissimi cū ꝛ videāt illos
ab eo dilectos ꝛ etiam semetip̄os ab illis
Q̄ si q̄s dixerit q̄ gaudia felicitatis illi⁹ ex
app̄hēsione sūt sine cognitione cognitioꝝ vo
felicitatis illi⁹ ñ videt aliqd addēdū cū tāta
claritas sit statꝰ illi⁹ vt ipa futura sē ibi tāq̄
p̄sentia videāt et p̄pter hoc gaudijs illis
nihil ex futura glorificatione hoim vl'aiaꝝ
augeat gaudijs felicitatis illi⁹. Dico in hoc
q̄ nō ē istud ad certū ꝛ liqdū declaratum
adhuc et etiā si ēet verū multū distat inter
app̄hēsionē q̄ app̄hēdit res eē futura ꝛ eā
q̄ app̄hēdit eē p̄sens. Silr ꝛ inter cogniti
onē q̄ aliq̄s cognoscit se aliq̄ bonū habi
turum ꝛ eā q̄ cognoscit ꝛ sentit se iam hre
illud. Et dixerūt aliq̄ q̄ multū distat inter
gaudiū rei iā habite vel obtēte. Et si igitur
p̄uoscat a sanctis ac beatis angelis certitu
dine indubitata societas eoꝝ vel hominū
seq; vel animaꝝ q̄ ad eoꝝ cōsortiū assumē-
di sūt nōdū tñ habeat nisi in spe ꝛ vt veri⁹
dicat tñ sperat habēda nōdū aūt habeat
Q̄ si q̄s dixerit qa nō ē futura eis maior
aut certioꝛ cognitio q̄ iam habeat ab eis
de gloria associandoꝝ sibi. Dico quoniaꝫ
nec verū ē. quia cū fixū erit oīnoq; immu-
tabile q̄ creatoꝛ statuit de glorificatione fu
turaꝝ hoim vel animaꝝ erit certioꝛ ac firmi
oꝛ cognitio sanctoꝝ angeloꝝ ꝺ illa. Quia
vo de multis pendet adhuc qm̄ multi qui
iusti sunt ꝛ sancti possunt ꝛ mali fieri ꝛ ma
li decedere ex hac vita ꝛ multi p̄parati sūt
ꝛ p̄electi ad gloriā illā q̄ possunt et nō esse
electi ꝛ nūq̄ fuisse electi ad illum ꝛ hoc do
ceber' in sequētibus. Manifestuꝫ ē in
sup qm̄ sic aliud ē futuritio rei alicui⁹ aliꝺ
p̄sentia seu p̄sentialitas eiusdē. Sic alia ē
cognitio de ipsa futuritione rei alicui⁹ alia
de p̄sentia seu de p̄sentialitate ipsi⁹ apud
creatoꝛē aūt nō sic ē cui ꝛ apud quē de bijs
q̄ sua sunt nihil deperit aut p̄terit. Uerum
apud beatos angelos et animas sanctas
q̄ i cōsortiū eorū iā assumpto sūt perit et p̄
terit spes quoꝛundā bonoꝝ futuroꝝ. Si-
militer ꝛ gaudiū de spe ip̄oꝛuꝫ q̄q cito ipa
adueniūt ꝛ ab eis p̄sentialiter obtinētur.

De gaudio future beatitudinis an secū
m ꝓpaciat opationē aliquā coꝛpalē.

Trahitur aūt quis nō imerito de
ipo gaudio future beatitudis spū
al'quo fruiture sunt aie ex aspectu pulchri
tudinis creatoꝛ etiā sensu bonitatis ac su
auitatis eiusdē an secuꝫ paciat opationē
aliquā coꝛpalem siue sensibilem in homi-
nibus glorificatis. Cū em̄ degustatio tam
modica que nōnulli sanctoꝝ viroꝝ hic ꝛ
terduꝫ concedit ita rapiat in se et occupet
coꝛda coꝝ vt aliud illa hoꝛa vl'agere vel
cogitare nō liceat ꝛ ita etiā vel vere moꝛ-
tui sint vel moꝛtui videātur sensib⁹ et viri
bus coꝛpis penitus destituti. Quid abys-
salis illa suauitas ꝛ gaudioꝝ illoꝝ immē
sitas factura ē in hoibus tunc glorificatis
Deficiet igr̄ vt videt ex necessitate vita coꝛ
poꝛalis ꝛ vsus oñino coꝛpm hūanoꝝum.
Dico igr̄ in hoc q̄ sicut p̄dixi de plenitudi
ne illa ꝛ immēsitate erit redūdantia cōue
niens in ipa coꝛpa hūana et erit ipa expe-
diens ꝛ cōfoꝛtas vltra admiratione nraꝫ
vite aūt nre coꝛpalis miseria ꝛ infirmitas
nec p̄sentē gratiā aut virtutum opationes
absq; molestia et debilitate sua sustinet.
hoc aūt ē nō solū ꝓpter infirmitatē ac de-
bilitatē suā sed ꝓpt quādā quodāmodo
cōtrarietatem quā hꝫ ad bona spiritualia
hec aūt est innata coꝛruptio q̄ eis aduersa
tur ꝛ hinc ē q̄ cōualescentib⁹ ꝛ p̄ficienti-
bus bonis spūalibus hoc ē grāruꝫ donis
et virtutū ipa infirmatur et deficit. In sua
vo puritate ꝛ in sue incoꝛruptionis firmi-
tate confoꝛtabitur vt p̄dixi ex bonis spūa
lib⁹ future felicitatis vtpote in nullo discre
pans ab ipo spū in nullo tunc aduersans
eidē et hoc dignū et iustum est vt cessante
coꝛruptione innata que causa cōtrarieta-
tis atq; rebellionis istius sola est sit pax in
ter carnē depuratam ꝛ spiritū illa felicita-
tis gloria sublimatum.

De loco iudicij.

Qst hec autē tentabo de ipo loco
p iudicij vniuersalis futuri q̄s futu-
rus est. In quo reminisci debes ser
monuꝫ ꝓphetarū q̄ de hoc aliquid locuti
sunt et expressit aliq̄s q̄ in valle iosaphat
que est non longe a hierusalem ciuitate fa
mosissima. Uerum hoc per methaphoraꝫ
moꝛe ꝓphetico dictū esse forsitan q̄s opi-
netur quoniam vallis illa posse capere nul
latenus videtur innumerabilem illā mul
titudinē omniū gentiū de quib⁹ nō ē dua
bitū q̄n in illo iudicio iudicande sint ꝛ nūe
rabile etiā ē si medietas toti⁹ terre eas ca-
pere sufficiet. Sapientes vero et docto-
res gentis xp̄ianoꝝuꝫ dicunt regem glorie
iudicemq; omnium descensurū in aerem

istum inferiorem et ibi disceptaturum cuz bonis et malis et laturū sententias duas saluationis z electorū z dānatiōis aliorū Sūt aūt hic q̄stiōes mlte z p̄ma tñ credak apiturus oibus iudicādis et manifestū sit multitudinē illā longe plus q̄z centum milia p circuitū eē occupaturā qualiter a taz longe distātibus videri poterit et p̄sertim in forma hūana in q̄ creditur iudicaturus Secūda ē cū disceptaturus sit cū iudicandis sicut exp̄sse ptinet sermo pphet̄icus z lex xp̄ianoz hoc euidēter ptineat disceptatio aūt nulla sit nisi disceptās audiak. Similiter z nisi sentētie audiant ab hijs cōtra quos vel p qbus ferēde sūt inuanum et insipiētissime p̄ferētur. Dico igr qa nō p metaphoram imo iuxta planū lr̄e discep tatio iudicātis z sentētiatio p̄ueniēter intelligūt in terra ei fieri ōz qō fit sup terraz et nō longe a terra. Saluū igr ē planū lr̄e p hāc expositionē lz i aere inferiori super vallē iosaphat z nō lōge a terra factur⁹ ē ea q̄ dixi etiā si nō tota mlt̄itudo hoīm in valle illa futura sit. Jbi ei disceptatur⁹ est z iudicaturus iustus ille iudex vbi et futurus ē tūc. Qualiter aut vel videndus est a tam lōge distātibus hoc z oīpotētissime virtuti eius ad tribuendū ē z gloriē tamvisus q̄z auditus electoz z de hoc multa audiuisti in p̄cedētib⁹. Et q credit ip̄m dedisse visum oīmibus videntibus z etiaz multociens cecj nō potes dubitare qn facillimū sit ei eousq; clariorē z ampliorē dare quatinus hoc regrit iusticia z iudiciū hoc aūt ita dixi licet manifestū sit oīi intelligenti nullū eē locū difficultati apō ip̄m. ō dānatis autē nō ē dubitandū quin z visibilem z audibilem eis se tunc exhibeat hec eniz pars nō modica futura est videlicet aspectus tremendi iudicis quo tanto tremore cōtremiscent tanta erubescentia cōfundētur vt requiret tunc z magnitudo sceleruz z feditas viciorū z maiestas terrifica iudicantis. Manifestū igitur est tibi p hoc quia hoc requirit illud iudiciū vt iudex vl' sua virtute se malis atz damnandis exhiberet visibilem et audibilē velut hoc operetur in visu et auditu eoruz. Unde ipsum tunc et videre valeant et audire.

ijs autē peractis disceptatiōe scili
b cet z sentētiarū p̄latiōe nulla mora futura est et executioni nec aliud restat nisi vt iudex in celeste palaciū se recipiat z electā illā z p̄claram familiā suā in ip̄m introducat ibidez cū eo ꝑpetuo regnaturā z gaudijs illis incogitabilib⁹ fruiturā. Si quis autē querat vtrū totū celū lū vltimum qō sepe dixi tibi esse habitationem esse glorificandorū hominū z beatorū angelorū totū repleturū an in aliqua eiusdē parte mansuri z pars illa que sit an orientalis an occidētalis. an australis. an meridienalis difficile inueniet conuenientē ac certā responsionē. Si em totū celū illud qō magnitudie sua excedit celū stellarū fixarū repleturi sūt glorificādi boies q liter capiet infernus oēs dānatos. Jaz ei alibi didicisti totā terrā in vltimitate paruitatis eē p̄patiōe magnitudinis celi stellarū fixarum. Infernū autē multo minorē eē terra tota dubitari nō potest. Cū manifestuz sit ex p̄cedētibus ip̄m eē in medio terre z ꝑpter hoc partē ipius terre nō magnā hoc ē neq; medietatem neq; quartaz De similitudine vo damnandorū omnis lex determinatū habet se q; multo maior futura sit multitudine glorificandorū. Nō videtur ergo possibile vt totum celuz multitudo glorificandorū excessura sit misi forte quis dicat eo tropo replendum esse celum hominibus huiusmōi quēadmoduz diceretur terra repleta hominibus aut pecudibus aut ip̄m celum stellatū stellis huiusmōi em sermones inueniunt in libris autenticis videlicet p̄phetarum. Cum autem incimius ac perscrutatius considerauer is sermonem huiusmōi videbitur tibi occurrere intollerabilis absurditas z hoc est ꝑpter distantiam stellarum abinuicez que em sibinuicē p̄pinquores videntur distant p multa miliaria. z hoc apparere potest facile per omnia instrumenta q̄ibus inuenitur distantia stellarum ab inuicem Si igitur tantis in tristicijs distantes in illo celo collocandi sunt magis disperse apparebunt q̄z congregati vel etiam associati. Sed nec facile corda hominū hoc recipiant. Jnter homines tāta sibinuicē amicicia cōiunctos tantas dispersionis distātias esse nō penales. Cum de hoc semper sit apud amicos dolor querulus q; ab inuicem sunt elongati. Si vero in parte celi collocandi sunt homines non est dubiuz si p̄rimi inuicem futuri sunt. quia magis apparebit celuz vacuū q̄z huiusmodi hominibus plenū et hoc etiam apud homines turpe ac ignominosum reputatur. vt per ampla ac p magnifica palacia i parte

lui maxima vacua sp eēt. Quātofortiꝰigr̄ in illo ꝑclaro nobilissimoqꝫ palacio regis regū hoc indecens ⁊ turpe estimandū est.

Amplius.regalibꝰ mensis atqꝫ palaciis qs dubitat ignominiosissimā esse paucitatē cōuiuarū que aūt ē paucitas vt maiorꝫ aut ignominiosiorꝫ illa q̄ nec palacij nec mense partē centesimā occupare sufficit aut implere. Amp̄.iam alibi didici atqꝫ opulentissimū cōuiuiū spūalium epulārū.Sicut exꝑ esse legere potes ī lege xp̄i anorū ⁊ī libris ꝓphetarū hebreorꝫ licz nō adeo euidēter.Qualiter igit̄ ꝑ honore et gloria hoc ē ꝑt decet honorē ⁊ gloriā tāti regi nō erit ibi multitudo ꝙuiuaꝝ. Que aūt multitudo deceri potest magnificētiā ⁊ gloriā ipius nisi que totū eius palacium implere sufficit ⁊ mensam eiusdē totaliter occupare.Et apud hoīes quidē quanta sit indecentia quātaqꝫ deformitas mense etiā in pte vacuitas manifestū ē pfertim cuꝫ ciborū tata sit habūdantia tantaqꝫ ferculorū varietas vt oīm multitudini nō solum sufficiāt. Sꝫ etiā ineffabiliter supabūdent Ju hoc igr̄ nō aliud video respondendū nisi quia decētia ⁊ decor maxime hic ꝓsidēdus ē ⁊ plenitudinis intētio sp reſpōdet ei cuiꝰ ē,aliter ei ꝺr̄ domus plena cōuiuātibus aliter hoībus. Nō em̄ sic implet cōuiuātibꝰ vt pincerne ⁊ dapiferi aliiqꝫ epularū mīstri inter ꝙuiuātes ad mensarū mīsteria itercurrere nō possint plenitudo igr̄ ꝙuiuantiū mīstros epularū non excludit Similiter cū dicis plenā domuꝫ hominibus nō intelligis plenā assummo vsqꝫ deorsuꝫ neqꝫ ei ad hoc domus facta est vt sic repleat hoībus vasa ꝺo aliquoꝝ ea intētione plena ditet videlz cū assummovsqꝫ deorsū nihil vacuū habuerint ⁊ si forte liquores aliqua cuentaciōe idiguerint qm̄ interdū liquoribus noxia ē nimia plenitudo'nihilominus vasa plena dicūt vsuali ter.licet aliqua pticula eorū vacua sit cuꝫ plena fuerit iuxta ꝙgruentiā hmōi q̄ꝫ ꝑsertio reꝝ collocatiōibus quedā ei reqrūt ꝓpingtatē summā ⁊ hoc ē cōtiguitas.Si cut dētes in multis aialiū quedā ꝺo distā tiā adinuicez vt manus vel pedes ⁊ ale et hoc ē qm̄ ipa ꝓpingtas ⁊ deformis esset ⁊ mēbroꝝ hmōi officia ipediret. In structuris etiā ⁊ edificiis hoc idē vides q: colūne recta regrūt distātiā abinuicē lapides ꝺo in muris ⁊ parietibus ꝑ ꝓtiguitatē ordinātur ⁊ ibi etiā multe fūt iterpolatiōes maxime si lapidibus varijs aut pcciosis fuerit edificiū decorandū. Nō ei oēs lapides marmorei eiusdē coloris simul in eadē serie ordināt. Sꝫ iterpositi alioꝝ colorū lapidibus alternatim hmōi ei varietas ⁊ alternitas nō parū pulchritudis addit edificio. Jste igr̄ due cause vicz necessitas siue vtilitas ⁊ pulchritudo ita opant̄ in rerum collocatiōibus ⁊ ordinib⁹ ⁊ neutra appet nobis ꝑ aspectū in celo stellato. Qua de cēter ei ⁊ quāte pulchritudis ordine sic locate sint stelle ī illo nō alia via ꝓbare possum⁹ q̄ꝫ ꝑ sapientiā ⁊ bonitatē creatoꝝ cui placuit celū illō indubitāter ordinare ⁊ decorare stellis.Utrum aūt hmōi ordinatio stellarum necessaria ē vel vtilis sit ipi celo nō ē nobis ꝑspicuū de necessitate aūt ⁊ vtilitate earū apud res sublimares multa ⁊ ē multis capitulis iā audisti ꝑ me.Nullatenus aūt dubites q: si daret nob celū istud evicino ꝙspicere appareret nob euidenter pulchritudo ordinis ipaꝝ stellarū. Jn collatiōibus ꝺo hoīm vides differētias multas vicz ī ordine ꝑm añ et post ꝑm superi⁹ ⁊ inferius. Uides ⁊ aliā differentiā ꝑm lōge ⁊ ꝓpe.Magnates ei spaciosius sedere solēt ⁊ abinuicē distātius q̄ꝫ plebes. Vulgus aūt etiā apud nos eē ꝙsueuit in angustia ⁊ pssura. Et iterū vnusqsqꝫ magnatū cū comitatu suo collocari ꝙsueuit ī maiorū palacijs. Reges etiā q suberāt impero babilonioꝝ ī babilone habebāt habitationes suas ⁊ ꝑa palacia abinuicē ꝙgrua remotiōe distātia. Et forsitā apud vrbē romā similit̄ se habuit res et verisimile ē ad hoc specialiter edificatū fuisse palaciū magnificū vt reges impio romano subditi in eo cū ipo impatore ꝙueniēter et honorifice recipi possent. Quāq̄ aūt ꝓncipatus et potētatus hmōiqꝫ officia hoīm similiter ⁊ sanctoꝝ angeloꝝ vtpote ibi nullo modoꝝ necessaria cū ibi nec doctrina nec eruditione nec disciplina neqꝫ correctione siue cohertiōe opus sit tāta claritate sapiētie illuminatis hoībus tāta ꝙpositiōe imo pfectione morū ⁊ virtutū vt illā decet gloriā decorat̄ erūt tū ibi grad⁹ varij meritorū atꝫ ꝑmioꝝ spōsaqꝫ varietas tā ī sanct̄ ⁊ beatis angelis q̄ꝫ ī glorificat̄ hoībus ⁊ sic hic appet ī gēte xp̄ianoꝝ ī q̄ diligēt̄ ꝙsiderāt̄ b⁹ ⁊ talia itelligere valēt̄ib⁹ ꝑut possibile ē ī vita ista mīta resultat similitudo ciuitat̄ illi⁹.

nobilissime ac ꝑclare cuius edificiū ex p̄dictis angelis et hominibus tūc eritī ſua pulchritudine atq; ꝓfectiõe ꝓſumatū Sic erit ad decorē ciuitatis eiusdē varietas p̄miorū et gloriarū. Sicut mō ē varietas ordinū ꝛ ꝓfessionū ad decorez ip̄ius gentis xp̄ianoꝝ. Neq; diuersitas ꝓfessionū contrarietatem hz repugnantiaq; decorē i toto ſuo vel deturpet vel minuat aut aliqꝑnus ip̄ediat. imo auget ꝛ qõ mnius est ex ista varietate ꝛ in ista cõſiſtit pulchritudo totius. Sicut neq; varietas mẽbrorū aut officiorū ip̄oꝝ ledit vllo modorū pulchritudinẽ totius corpis humani. Similiꝛ neq; varietas virtutū aut opationū pulchritudinẽ animarū humanarū quin potiꝰ illaz exornat ꝓficit ꝛ ꝓponit. Sic ſe habitura ē in totalitate ciuitatis illiꝰ ſpecioſa illa gloriarū varietas. Quẽadmodū etiam celestes ymagines ex qbꝰ duodecim ſigna nominãtur ip̄m celū ſtellatū tanq; multe ex illis abinuicẽ multū diſtent diſtinguūt atq; decorãt. Sic illi ſupcelestes ordines celū illud vltimū in quo collocãdi ſūt icogitabili pulchritudine decorabūt Nec dubitandū ē tibi q; in celo ſaturni nō indecenter collocata ē ſtella vnica ꝛ i ſequẽtibꝰ celis ſimiliter. nec vllo mō arbitranduz tibi q; tãta vacuitas a ſtellis deturpet aut deformet vllo modorū aliqó ex celis huiuſmodi quẽadmodū neq; paucitas oculoꝝ corpa hominū aut aliorū animaliū q; ſola frons in hominibus oculis ornata ē totū vo reſiduū corpm humanorū vacuum ē ab oculis nō deformitas ē eorū. imo decor atq; decentia. Sic ꝛ q; in fronte draconis ſola carbũculū gignit natura. totū vo reſiduū corpis eius vacuū relingꝛ a gemma huiuſmōi ꝛ ab alijs. Nemo aũt ē qui hoc imputare poſſit ad deformitatẽ. Sic ꝛ de celo vltimo ac nobilissimo quis exiſtimare ꝓhibeat vt parte eius modica ꝓparatione totius repleta ſanctiſſimis ac beatiſſimis ciuibus illis maiꝰ eius ps vacua ab eis absq; vlla indecẽtia ac deformitate remaneat quãq; ignotū nobis adhuc ſit an ps eiꝰ aliq; aptiꝰ ſit imo ſpecialiter aptata habitatōi hmōi q; alia. in eodẽ eī regali palatio manſiones multas ꝛ officinas eſſe. Quãto fortius in illo tam magnifici regis palatio multas mãſiones ee multãq; amplitudinẽ nec multoꝝ tanq; variorū meritoꝝ ciues collocãdi ſūt. Si qs aũt dicat quia celū illud ſimplex ē ꝛ vnius nature ꝓ totū ꝛ ideo nō habẽs diuerſitatẽ mãſionū attẽdat hō hmōi q; in aere et in aq̃ inuenit diuerſitas ſm rarū ꝛ denſū ſubtile ꝛ groſſum licet ſint corpa ſimplicia ꝛ nisi etiã nō apparent vtilitates aut neceſſitates ſimiles eis quas requirit tãta varietas tantaq; multitudo inibi collocãdorū. Nec ſi dixerit quis ga nihil ad gloriã ſanctorū angelorū attendat hmōi hō q; multū ꝓficeat ad animarū gloriã nobilitas et totalitas gloria corpm ſuorū que ꝛ ſi in multis operationibus multis virtutibꝰ deſeruiẽt aiarū habitacula tamẽ earū ſiue receptacula ee nō dubitãtur. Attẽdat etiã regū antiquoꝝ gloriã nō modicã reputatã thronos aureos lectos eburneos palacia deaurata mitaq; varietate p̄cioſorū lapiduz decorata omnẽq; ambitionẽ veſtiũ cortinarū velorū quoꝝ nec vel corpa cupiũt vt ꝑ ſe corpi bus cupiũtur. Quinpotius anime ſunt q̃ iſta deſiderant ꝛ delicias in hijs gloriãq; ſuã ſentiũt vel ſomniãt potius vt ſepe audiſti. Si vo dixerit quoniã animabꝰ hũanis dũ in corpibus ſũt talia virtũq; ꝓgrunis dũ in corpibus ſũt talia virtũq; ꝓgrunt hoc ẽ corpales vel delicie vel glorie et cetera que noiaui ad angelos vo ſanctos incorpales ꝛ abſtractos nihil ptinet ô huiuſmõi corpalibus. Dico tibi q; rel̃ponſũ ẽ in p̃cedẽtibus de hoc. Addã aũt hic aliq̃ Dico igr̃ q; ꝓmo iſte adhuc deducit iſtum erroneũ vt dicat ad creatorẽ bñdictum nihil ptinere de celo vel de tota mũdi corpohei multitudine de q̃ nō ē dubiũ quin eaz̃ inhabitet ꝛ repleat ꝓut decet hmōi habitatio magnificentiã gloriẽ ſue ꝛ iſti ſũt ſermones autẽtici ꝓphetarũq; creatorẽ bñdictus in celo ē ꝛ habitat ꝛ celũ et terrã ipse implet. Sermões etiã antiquoꝝ ꝓphetarũ ſunt mũdũ corporeuz ee habitatorẽ deorũ ꝛ hominũ. Miror aũt ſi homo hmōi audiuit ſermones vulgatiſſimos q̃ dicit deũ habitare in hoibus ꝛ etiaz̃ in templis ꝛ de hoc aliqd audiuiſti in precedẽtibus. Scito igr̃ qa habitationes cõter fiũt tribus de cauſis in rebus corporalibus vel in locis. Primũ ꝓpt indigentiã inhabitantiũ q̃z ob cauſam habitãt in domib̃ ꝛ volucres in nidis et ferarũ multa genera in ſpelunc vt ꝑ hec ꝓtegãt ab incomodis frigoris ymbriũ ꝛ ventoꝝ. habitãt etiã aues i aere ꝛ piſces in aqs ꝓpt ꝑ digẽtiã vite ſiue neceſſitatẽ ſic ſcis In turri bꝰ vo et aliis monitiõibꝰ habitãt ob aliã neceſſitatẽ ſcz ꝓpt rapinaz̃ atq; bellorū ꝓ-

tula. Secūda vo causa ē indigētia locoꝝ ⁊ rerū que inhabitantur et hoc mō habitat deus in hoibus nō ꝓpter indigentiā suaꝫ cuius plenitudine ⁊ diuitijs oīa indigent ipe vero nullo oīno. Indigent qppe homines tali et tanto inhabitatore cū ex eius plentia ⁊ inhabitatione influat in eos qcqd boni habēt siue illud sit nature siue gre siue glorie siue etiā tpale aut corporale bonū. In templis vo qñ templa ꝓpter dei bonorē ⁊ gloriā sunt ⁊ ꝓpt sanctificationes aliasq; spirituales vtilitates hoīm ibi habitat deus ꝓpter vtilitates hoīm similiter. Qñ eñ ibi honorat ⁊ glorificatur non sua vtilitas est sed hominū. Sicut q̄ sol videtur nō vtilitas ipius est sed videntiū. Sic et dei glorificatio seu honoratio tota perfectio animaꝝ nostrarū ē ⁊ hominū ꝑfertim cum fuerit in vltimitate sue cōpletionis q̄ est felicitas futura. Tercia vo causa ex duabus istis ꝓposita est ⁊ hec est causa habitationis animarū nostrarū in corpibus nostris ⁊ anime enim corpibus indigent ꝓpter multas opationes atq; pfectiones ⁊ corpa animabus ꝓpter vtilitates multiplices que notissime sunt ⁊ quas nec nominare opus est nec nūerare. Et si igitur creator benedictus nec celo nec hominib⁹ nec templis indigeat nec aliquid ei ex habitatiōe hmōi rerū accrescat celo tamen ⁊ hominib⁹ ⁊ templis multa ⁊ magna ex inhabitatiōe creatoris aduenīunt que alibi didicisti ⁊ hec ē causa inhabitationis eius in hūs. Sic ⁊ sanctis angelis ⁊ si nihil eis ex habitaculis suis vel receptaculis que habent in celo empireo accresceret vl aduenīret ꝓpter vtilitatē aliquā ipōrū receptaculorū inhabitare inibi possent tantus quippe ornatus tanq; creatori honorificus tanq; associatē sibi hominibus iocundus vel vtilis posset esse ex ꝓsentia et inhabitatione sanctorum angelorum. vt merito ipa ꝓpter hec inhabitare deberet quēadmodū narrat lex hebreoꝝ q̄ angelus p̄cedebat exercitū eorū in columna nubis quā et ꝑsentia sua illustrabat a pte ipōꝝ a pte vo egyptiorū obtenebrabat vt hebrei i lumine egyptij vo in tenebris amb̄ularent. Sunt alij ornatus q̄ luminis ⁊ de hoc feci ubi ꝑcedētib⁹ aliquā mētionē

q Ulia vero terra deteriorata est et maledictiōe quadā a creatore dā nata ꝓpter peccata ꝓmorū hoīm sicut narrat liber ꝓmus legis hebreorū nō leue neq; inualidū argumentū ē credentibus legis illius latoris terrā liberandam a maledictōe hmōi cū causa hmōi maledictionis oīno cessauerit hoc aūt ē dicere vt spinas vl tribulos amplio⁹ nō generēt Si milit ⁊ in melioꝝ ipaꝫ reformādaꝫ q̄ ab inicio ꝓstituta fuerit ꝓpt causaꝫ ꝓtrariā fortiorem. Si enim apud creatoris iusticiā peccatū illud hoc potuit vt terra maledictionem istam incurreret vt spinas ⁊ tribulos in penam hominibus generaret panē vo non sine labore ⁊ dolore multiplici tanto fortius apud bonitatē ipius atq; miscōiaꝫ. virtus et gratia hominuꝫ ne dicam gloria hec poterit non solū vt restituat ad statuꝫ pristinū sed etiā vt in meliorē ac nobiliorē reformetur quicūq; ille sit ꝓpter hoc ꝓpetua vernātia ⁊ amenitate venustandā esse terrā creditur a gēte xp̄iano⁹. Uñ et floribꝰ immarcessibilibꝰ ꝓpetuiq; viroꝝ graminibus a multis creditur exornāda. De lignis aūt aut arboribus nihil exp̄sserunt q̄ ad nos puenerit sermones autentici.

Uoniā autē ista credulitas firma

q ta ē in gente xp̄iano⁹ p sapientes eorū quos theologos vocāt videlicet q̄ si p̄mi homines nō peccassent i paradyso terrestri tota posteriorꝰitas eorū remansisset ibidē pmansuraq; ad p̄finitū tempus a creatore quo trāsferenda erat in paradysum ⁊ cōsortiū bonorū angelorumꝫ consequēter creditur habitationē istā nō patriā naturalē esse hominū Sꝫ magl ex iliū ⁊ ob hanc causaꝫ tot ⁊ tantis miseriis ⁊ erumnis obnoxiā ⁊ aspersam. Quia igitur p̄mis nō peccantibus cessasset origina lis corruptio que causa radicalis ē vicioꝝ cōsequentū ⁊ peccatorumꝫ nullus nasceret vel postmodū efficeretur peccatorū. Quare habitatio ista nec deseruiret hominibus vt patria cū in ea null⁹ nasceretur nec deseruiret vt exiliū cū i ea nullus exulare mereretur. Animalia vero ⁊ alia vegetabilia que in vsus solos ⁊ vtilitates hoīm creantur. Similit metalla lapides ⁊ gēme nulli vsui vel vtilitati hominum in ea deuenirent sed nec alibi de seruitura ēent quoniā nec in paradyso terrestri cū ibi nulla esset penalitas nulla indigentia tibi p ea occurreretur. Quis igr esset vsus qs status istius habitationis si p̄mi homines non peccassent. Sequitur igitur ex hūs non mole ste ferendū eē phylosophātibus. Si ignorant statū habitationis istius q indubitā

ter erit naturali nobilior et ꝓpter hoc esse debet occultior qñ ipe stat⁹ natural⁹ q̄ phy losophicis ē inuestigatiōib⁹ vicinior non ꝑt eē ꝑ phām vsq; quaq; pspicuus. Sz illō indubitāter tenēdū ē q̄ hmōi status talis erit vt z gloriā creatoris deceat z future p fectiōi vniuersi corpori cōgruat.

I quē aūt forsitan moueat vis ge
s neratiua terrarū et aquarū q̄ ppe tuo ociose eē videbūt z idō inuti les. Rñdeo in hoc duob⁹ modis. Primū quia vsus vt iā ꝓdixi tibi virtutis genera tiue nō erit vlterius necessari⁹ vsus dico ꝓsuetus nec in hoibus nec ī alijs z causas ī hoc iam audiuisti in ꝑcedētibus. Secū do q̄ nouissima generatio ī vegetabilib⁹ z vnica futura sit nobilitate sua ac ppetui tate nō solū cōpensabit imo etiā supabit ī compabiliter. Cōtra somnia vo stultoruz atz deceptoꝝ q̄ inueniūt in gente sarrace noꝝ q̄ vsuz z vtilitatē vtutis nre generati ue futurā in sola voluptate carnali consti tuūt ī alio tractatu audiuisti p q̄ sufficien ter z euidēter destructa sūt et hoc ē qñ vo luptas hmōi paradysū spūalē nullo mōꝝ sustinere ꝑt ibi etiaz declaraui tibi q̄ neqz regio corpalis etiā sola s spurcicias egesti onū aliarūq; imūdiciarū q̄ hmōi erro ez sequēt capere nullaten⁹ sufficerēt etiā si esset celo vltimo centies milies maior.

Euertar igr ad id in quo eraz z di
r cam qa stat⁹ mūdi inferioꝝ terre ni futurus post famosū illud vni uersale dei iudiciū nōdū ē inuentus p me vel p aliū cuius inuentio ad me puenerit certitudine determiata. In vniuersali vo put tradit⁹ ē genti xp̄ianoꝝ a p̄rib⁹ inue niri ꝑt p vias q̄s ī ꝑcedēt⁹ audiuisti q̄ erit idubitāter speciosior atqz p̄stantior q̄z mō sit z erit laborib⁹ hūanis z agrico lationib⁹ oīno nō indigēs z oīe gen⁹ ho minū cessabit ab hmōi laboꝝib⁹ deinceps hoc ē ab expleto ꝑdicto iudicio z ꝑcordat in hoc lex hebreoꝝ z credulitas sapientuz q̄ manifeste intelligūt ab ipo legis p̄ncipio hoc p̄mo hoi iflictū fuisse laborē agricola tionis q̄ dictū ē ei ab ipo creatore. In su dore vultus tui pasceris pane tuo. Intelli gūt etiā euidēter ex eo dē legis capitulo ter ram ab hmōi maledictiōe damnatā q̄ in digeret laboꝝe agricolationis.

I qs aūt querat cuiusmōi vsui vt
s vtilitati deseruitura ē status illius ꝑdositas atz ꝑstantia fm opinio nē phylosophoꝝ. facilis ē respons⁹ vide licet quia ꝑfectiōi deseruiēt vniuersi spūa liē aūt ꝑfectōi vniuersi corpori quā nullo modoꝝ decet negligere creatore aliās au tē vtilitates audiuisti ī ꝑcedētib⁹. Sz z de hoc vicz de ipa pte terre tota q̄ extra para dysū terrestrē eē dinoscūt hos vsus vt vti litates habitura erat si ꝑmi hoies nō pec cassent z cui⁹ etiā statū cū statū ꝑsentē sta tū maledictiōis z nō statū sue ꝑme cōsti tutionis seu ꝓditiōis eē appeat ex lege be breoꝝ. Rñdeo ī hoc q̄ reuera lōge nobili oꝝ q̄z iste sit atz ꝑfectior. de vsib⁹ vo z vti tatibus ipius planū ē iuxta opinionē phy losophoꝝ vt dixi planū etiā ē iuxta cōmu nē fidē ac veritatez qa stat⁹ ille deseruiret gloie creatoris z appet in eo iuxta possibi litatē suaz largitas ac redūdātia bñficēte creatoris. Jā etiā dixi tibi ī ꝑcedētib⁹ de venis auri z argēti z venis oīm metallorū z de lignis seu arboꝝib⁹ z fructib⁹ earū qui bus oīmibus nemo vtiē q̄liter seruiūt glo rie creatoris z de omnibus alijs huiusmo di.

De statu sanctoꝝum.

E statu vo future gloie sanctoruz
o angeloꝝ et sctōꝝ hoim. quanꝰ et q̄liter similis futur⁹ ē eternitati di xi tibi qó potui. Ubi posui tibi multa ca sa erercitatiōis z vt appareret tibi insipiē tia eoꝝ q̄ spem gloie illius i dei electis et dilect⁹ hoibus velut inanē irridendā z va cuaz z vt etiā cognosceres q̄ et suasiones habes p̄ista z defensiones q̄les possibile ē in reb⁹ tā arduis z a nra cōsuetudine tāz remotis tanqz distātibus inueniri. In om nib⁹ aūt sermonibus meis de reb⁹ hmōi z de alijs rebus diuinalib⁹ ac intentiōe z moderatiōe loquoꝝ vt in nulla opinione vel ineſſe fixus et imobilis nisi q̄tinus dei auctoritas z patꝝ doctrina atz testimonia me astringūt. Si igr vel ꝑpa iuestigatioe vel cuiuscūq; alteri⁹ declaratiōe aliꝰ se ha bere veritatē inuenero me aliter sentisse do lebo z veritati sp adherere studebo hoc ei ver⁹ ac recte philosophātis ē ficticiorē a de ꝑhēsa falsitate statū recedat z erraſſe se vo leat atz inuentā veritatē cū gaudio ample ctaſ z hoc maxime ī rebus ad veritatē re ligiōis ptinētibus. Diligēter igr ac pserua te itēde ī hijs q̄ ī ꝑcedētib⁹ sunt dispūtata ꝓtra errorē aristotel⁹ ó eternitate mūdi co fidera etiā studiosi⁹ de fine sine affinitione tpis si forte aliter se haberet veritas iueni ri possit. Silr z de ꝑfectiōib⁹ futuris virtū

erteriozᵖ animarū nr̄arū futurᷣ i statu glo
rie illiᵒ vbi videt magᷣ abscōdita veritas
quā vtinā tibi reuelet deᵒ ⁊ mihi pte oīno
ei periculosū ē i rebᵒ inuētis tā difficilibus
⁊ de ḡbus nihil habemᵒ traditum a patri
bus aliquid temere affirmare.

Estatu vo mūdi suplunaris cōti
d nētis celos mobiles nouē q reue
ra meliozād sit ⁊ q eis nouus de
coꝛ addēdus sit splendoꝛq; luminarū ad
augēdus ⁊ ꝓphete hebꝛeoꝛ insinuare vi
dēt ⁊ doctrina xp̄ianoꝛ doctoꝛū affirmat
⁊ causas in hoc audiuisti et rōes q̄s mihi
fuit possibile iuenire sz ⁊ de tpe postq̄ ces
sauerūt moᵒ celoꝛ stellarūq; ⁊ luminarū
iuxta doctrinā xp̄ianoꝛ cū i celis tps tunc
locū nō habeat nec ē i terris aut aquis cū
nulla i eis mutatio remaneat. Sz de iser
no ꝓpter varietatē ⁊ multitudinē toꝛmen
toꝛ multus visū ē tēpus ibi futurū eē. Lau
sa aūt hmōi opinionis apud eos ē credu
litas q̄ credūt nec oīa simul eē vel aliquid
eoꝛ totū. Uerū si qs dixerit ea simul futu
ra ⁊ somnia ⁊ vnūquodq; totū simul futu
rū i oībᵒ eis q̄ post iudiciū ibi futuri sunt.
quēadmodū ptes future felicitatᷣ ⁊ oīes
⁊ tāta simul eē i gloꝛificādis nō videbit er
rare multiq; piculose neq; iꝓbabiliter
dicere hec aūt qm̄ ꝓpleta videt futura esse
infernalis illa damnationis miseria quēad
modū ⁊ ꝓpleta futura eē videt ꝓmissa sā
ctis felicitas neutra aūt earū cōpleta foꝛe
videt si nō oīs ptes suas simul habuerit
⁊ de hoc nullā aggrediaris ꝓtentionē qm̄
nullū ē piculū in hoc nisi fmo aliqs autē
ticus ecotrario habuerit cū nullaten ᵒ con
tradicēdū ē tibi. Tūc ei vere ac recte ꝓphe
tas reuelatā vel ꝑ eos aliter declaratā vel
defendimᵒ vel astruimᵒ vel cū ipam non
declaratā alias ꝓut nobis possibile est de
claramus et intelligibilem facimus.

Tractatus de ꝓuidentia.

Ost hec aūt aggrediar loq̄ de gu
p bernatiōe vniuersi coꝛpei ⁊ maxi
me ḡntū ad res būanas et ipsos
boīes et hoc ē qm̄ circa boīes ipsos et res
būanas magᷣ errāt ⁊ piculosius ⁊ erratur
adhuc a multis ipi etiā phi hebꝛeoꝛ partū
itelligētiᵒ dubitasse videri possūt de cura
⁊ ꝓuidētia creatoꝛᷣ ⁊ hoc legere potes i li
bris hebꝛeoꝛ. Nōnulli etiā ex nobiliozibᵒ
poetarū interdū dubitasse se scpserūt in li
bris suis poeticis ꝓponā igr̄ in ꝓmis tibi
questiones q̄ sūt circa hec ⁊ tentabo deter
minare illas qm̄ ex sciētia sz sapiētiali sci
tia ē gubernatiōis dei altissimi sicut audi
uisti ex fmonibᵒ Auicēne. Hay igr̄ questi
onū ꝓma ē an curet creatoꝛ bñdictᵒ ⁊ sub
limis vniuersa ⁊ singula ⁊ de vniuersis et
singulis. Scōa quālit curet ō malis que
iustis ⁊ sctis hominibᵒ accidūt in hac vita
⁊ de alijs q̄ circa hanc questionē sunt vicz
qualiter et q̄ vtilitate vel vsu sustineat hic
florere malos florere inq̄z potentijs diui
tijs delicijs. Silr q̄ vtilitate vel fructu su
stineat bonos affligi hic ⁊ etiam oppīi a
malis et ipos malos dñari malis ⁊ multi
plici tyrānide atz violentia grassari in eos
post hec de ipo malo an ꝑ ꝓuidentiā crea
toꝛᷣ ipiᵒ eueniat loq̄r etiā hic de fato ⁊ fa
tᷣ a qbᵒ dicūt fatari boīes vl eē fatatos ⁊
hic fmo valō vulgarᷣ ē. ⁊ valde anilis. lo
quar etiā de hijs q̄ vocātur apud poetas
ptes ⁊ noīantᷣ ab eis clochos lathesis otro
phos et faciā te scire de ꝑsciētia ⁊ ꝓuiden
tia creatoꝛis q̄liter ex eis nō sit rebᵒ cōtin
gētibᵒ necessitas nec ꝑ eas vllo modoꝛū i
pedit vel ꝓhibeᵗ nr̄a libera volūtas neq;
arctaᵗ vel restringit nr̄a libertas q̄stuz ad
velle ⁊ nō velle facere ⁊ nō facere nisi q̄li
nus ⁊ quibᵒ modis ostendam tibi.

Cito igit in ꝓmis q ꝓ differt intētio
f ꝑsciētie ab intētione ꝓuidētie qm̄
intētio ꝑsciētie amplioꝛ ē ⁊ extensa
tā sup bona q̄z sup mala futura eque ei ꝑ
stit creatoꝛ bñdictᵒ mala ⁊ bona ⁊ ecōuer
so. Intētio vo ꝓuidētie restrictioꝛ ē et nō
cadit nisi sup bona futura. Cōmuniter em̄
sola bona ꝓuideri dicūt. Nemo ei dic ꝓ
uidere malū vl sibi vel alii, ꝓuidet ei q cō
sulte intēdit aliqd facere vel vt aliqd fiat.
Mala vo nō intendūtur ꝓsulte siue circū
specte imo ꝑ errozem. Amp̄. q ꝓuidet
aliqd ꝓcurat aliquo mō ex intētione vtil
lud fiat vel eueniat. Nō aūt ē bonitatᷣ di
uine intētio vt mala eueniāt vel fiāt mala
dico culpabilia. Sz neq; eiusdē bonitatᷣ
ē ꝓcurare vt mala hmōi fiant vel eueniāt.
Quare manifestū ē mala nō esse ꝓuisa a
creatoꝛe. Sicut neq; ꝓsulte ꝓcurata quāq̄z
dubitare nō debeas oīa ⁊ bona ⁊ mala ꝑ
scita eē ab eodē ⁊ ꝓcognita ac ꝓuisa ⁊ ē in
tētio mea hic de malis culpabilibᵒ. Ꝓꝛo
seq̄r igr̄ ꝓmā questionē. Dico igr̄ qm̄ vni
uersa et singula curat creatoꝛ. et vniuersa
⁊ singula bona nec nō ⁊ mala quoꝛū duo
sunt genera culpabilia scz atz penalia licz

mō diuerso hoc aūt ē videre p ptes eadē-
q; q̄ sūt ab ipo p creationē dubitari nō pt
qn curet. Cu eis sciēter z eē tribuat z pser-
uet nō ei modica ē ista curatio. Q̄ si dixe
rit quis qa postq̄; dederit eis esse dimittit
ea sibimet nō ea de cetero gubernās vl' cu
rās vlterius. attende errorē istū quo multi
se inuoluerūt aut necator rebus hmōi de
dit vires siue vtutes qb; seipas regere seu
gubernare sufficerēt absq; amplioi cura
creatoris aut nō. Si sic z hoc fec vtiq; scie
ter z pinde p puidentiā igr eiusdē regunt
cū p curā seu puidentiā eius factū sit apō
eas vñ se regerēt hoc eñ habēt ex cura z p
uidētia ipius vt seipa regāt atq; gubernēt
Exemplū aūt hmōi rei euidentissimū ē in
illo q volēs regere p se filiū suū elegit ei et
dedit rectorē instruēs ipm q̄liter filiū rege
ret z limitās ei certis mādatis et regulis fi
lij gubernationē. In hoc igr exēplo mani
festū ē q; pr nō dimisit filiū sibipi imo po
tius regēdū pmisit rectori istructo ab ipo.
Nec dubitare pt quisquā qn pr curet filiū
nec qs audebit dicere qō negligat ipm vl'
neglexerit. Illa qppe nō curari dicūtur q̄
negligūtur. Amp. vires hmōi seu vtu
tes q̄si gubernacula sunt gbus res ipe re-
gūt se fm hoc. Nullus aūt ex gubernato
ribus nauiū negatur gubernare nauē cu-
ius tenet gubernaculū sz or eā gubernare
p gubernaculuz. Si igr hmōi vires tenet
creator q̄ gubernacula sūt rerū hmōi q̄liē
negabitur res hmōi gubernare. Amp
q regit rectorē aut gubernat gubernatorē
in eo q̄ rector aut gubernator ē indubitā-
ter regit et gubernat id qō regitur aut gu-
bernatur ab ipo. Gubernacula eñ nauiū
regūtur et gubernātur a rectoribus ipa z
hoc p manus eoz tāq; p quedā guberna-
cula sz z manus ipe p musculos cordas et
ligamenta. z hec iterū p vires motiuas et
ita donec veniatur ad sapientiā gubernā-
tis q est gubernatiuū p se et gubernatore
alio nō indigēs si vera z pfecta ē. Et iuxta
hūc modū se hr necesse ē in sapiētia crea
toas que ē gubernās z dirigēs p se ea q̄ i-
mediata sūt apud ipam et p illa imediate
psequētia z ita donec veniatur ad vltima
gubernata a creatore. Si qs ergo dicere
voluerit q; nō oīa creata regūtur a creato
re imediate hoc ē p se solū nō contradico
cū innūerabilia regat p rectores tam spūa
les q̄; corpales. Multi ei ex hoibus recto
res sūt alioz z mlti ex angelis pesūt alijs
z etiā hominibus et in animalib; etiaz in
uenitur in multis generibus q; parēres re
gūt filios et eruditunt. Sicut aquile eruci
unt filios suos ad volandū z accipitres si
militer. In volatu etiā multe aues ducez
sibi pficiūt vt grues. Amp. hmōi vires
aut egent naturaliter rectore aut guberna
tore aut nō. Si egent aut puidit eis crea-
tor aut non puidit. Si nō puidit cū egē
rent relingt igr eas casui et temeritati eas
igr piclitari scīter voluit q̄re ad casum si-
ue ruinā z periculū eas cōstituit. Q̄ si p
uidit eis rectores vel rectorē q; indubitan
ter sapiētie eius et bonitati cōgruit. Q̄ si
puidit eis rectores vel rectorē tūc vel se re
ctorē p se z immediatū aut rectores alios
et p eos ex necessitate regit illas. Ma-
nifestū igr ē q; in eis q̄ p creationez sunt a
creatore locū habet cura z gubernatio ipi
us. Amp. Illa nobilissima sūt in crea-
turis rationabilib;. Similiter z corpalia
que ab ipo sunt p creationez nobilissima
sūt in corpalibus. Intelligo aūt de corpa
libus quo mere corpalia sunt. Si non cu
rat igr ea que nobilissima sūt multoforiz
non curabit ignobiliora z sic nihil omino
curabit in vniuerso Si eñ nobiliora non
curat multo minus ignobilissima z si isp
ma multo minus neq; media neq; ifima

Amp. ois creatura indiget cura et gu-
bernatiōe creatoris q̄stū ad pseruationez
sui in suo ē. Q̄ si dixerit ga animalia q
pseruāt suū ē p nutrimentū nō indigent
amplioi cura creatoris sz sufficit ei natu
ra quoniā q̄;cito natus est porcus scit cur
rere ad vbera mris z inde suggere lac. Si
militer ad pascēdas herbas z ad alia nu-
triméta sumenda nō indiget duce vel pce
ptore z ppter hoc sufficiunt sibi ad cōsua
tionē vite sue quāq; iaz remouerim istud
in pcedentib; addā et alia ad idipm am-
plius z lucidius renouādū. Dico igr q; na
tura que docet aīalia sic aliméta pgrere z
vitā seruare gubernatrix ē eoz hec aut ē
dedit eis creator sapiētissim; et ad hoc de
dit vtiq; vt ab ea z p eā sic gubernarentur
Redit igr iste sermo ad hoc vt cōfiteat q;
hoc dicit creatorem gubernare hmōi ani
malia sed p mediū rectorē alīū videlicz na
turā p naturā hmōi qui aut cōfitetur cre-
atorē curare et gubernare aliqd scilicz per
mediū rectorē z gubernatorē aliuz nō de-
struit curam aut gubernationem creatoris
sed magis declarat eam.

De motibus aũt celoꝝ stellarũq; ⁊ luminariũ ⁊ de vicissitudinib⁹ temporũ ⁊ de generationibus et corruptiõibus que vicissitudines temporꝝ sequũt ꝓpter curã et ꝓuidentiã creatoris sũt iudicia manifesta intelligẽtib⁹ vtilitates que inde ꝓueniũt hominibus et alijs aialibus q̃ nullomõ ꝓuenire possent nisi p curã ⁊ ꝓuidentiã creatoris. Inutilit̃ em̃ hmõi hoc ẽ homines ⁊ alia animalia atq; vegetabilia creassẽ creator si nõ eis alimẽta et alia sine qbus durare nõ possunt ꝓuidisset. Exemplum aũt hmõi ẽ in architecto q̃ nõ solũ inutiliter sed etiã insipienter edificasset domũ corruẽdo p se ⁊ statim si nõ eidẽ fulcimẽta quibus stabiliret adiecisset frequẽtia fil̃r siue ꝓpetuitas ⁊ vniuersalitas iudicia certissima sũt cure ⁊ ꝓuidẽtie ⁊ remouẽt casũ ⁊ temeritatẽ quẽadmodũ dixi tibi in p̃cedẽtibus qꝝ mors accidit hoib⁹ vniuersaliter ⁊ sp q̃diu sũt hic. hec igr̃ duo sũt iudicia certissima qꝝ p curam ⁊ ꝓuidentiã creatoris mors ẽ in hominib⁹. Ecõtrario vo raritas atq; ꝓticularitas iudicia sunt certissima casus ⁊ temeritatẽ q̃n tũ ad nos. Quantũ aũt ad creatorẽ neq; casus neq; temeritas aliqd ẽ ⁊ istud ibi attendendu ẽ diligẽter in oñi genere aialiũ generatio ei pedũ alarũ ⁊ etiã plumarꝝ in oibus aialibus q̃ naturaliter habẽt membra hmõi vel admunitas sicut plumas et squamas ex necessitate p curã ⁊ ꝓuidentiã est creatoris q̃n pennis ẽ vt ita dicaꝝ hoc ẽ durans quantum creator hic esse animalia ꝓuidit. Est etiam vniuersalis vnicuiq; generi animaliũ hmõi situatio pilorꝝ in illis ꝓtib⁹ animaliũ i qbus cõsueuerint generari. Curã dico intelligẽtiã vt mediã vel imẽdiatã vl̃ mediatã vel imediatã. Quãto fortiꝰ igr̃ motus celoꝝ tã frequẽs ⁊ tã imutabil̃ erit p curaꝝ ⁊ ꝓuidentiã creatorĩ. Amp̃. nõ ꝑt dubitari qn creator ꝓuiderit siue ꝓnouerit qd bonũ vel eẽt vl̃ bret motꝰ celoꝝ ⁊ qd ꝓpt illõ debitutes ad hmõi motus ꝓuidit igit̃ motũ celis cũ illũ ꝓcurauerit ꝓpter bonũ vel qõ ẽ vel qõ ex eo hꝫ vel qõ ex eo ẽ hoc autẽ ẽ p curã vel ꝓuidentiã vt ꝑdixi tibi. Est igr̃ hmõi motus ex ꝓuidẽtia q̃re et omne id qõ p se naturaliter ex eo sequit̃ q̃re diurnales et nor et generationes et corruptiones hyemales ⁊ estiuales ⁊ vicissitudines ipe temporũ quattuor. Utilitates aũt iste note sunt nobis multo fortius igr̃ creatori. Quoniã igitur intẽtio sapientis est intendere in opẽ suo oñe bonũ et omnẽ vtilitatem que ꝓuenire debet aut potest ex opere suo erit hec intẽtio mlt̃ofortiꝰ creatoris sapiẽtissimi. Quare omne bonũ qõ ẽ vel debet eẽ ex quocũq; opibus eius est p intentionẽ ipius omne autẽ bonũ ad opus eius ẽ aut ex ope eius oñe igr̃ bonũ ẽ p intentionẽ ipius et effectꝰ eiꝰ vel mediatꝰ vel imediatꝰ qcqd aũt ẽ creatũ ab eo ẽ creatũ p sapiẽtiã eiꝰ et ꝓpt̃ hoc oẽ bonũ ẽ ꝓuisũ ab ipo ⁊ p curã ac ꝓuidẽtiam ipius. Scito aũt quia ytalici phĩ ꝑdictis iudicijs vsi sunt ad declarandã curã ⁊ ꝓuidentiã creatoris circa vniuersũ corporeũ et circa corpalia que generanr̃ ⁊ corrumpunr̃ sub circulo lune. Uerũ non potuerũt p has vias extẽdere curaꝝ ⁊ gubernationẽ creatoris vsq; ad singula particulariũ. vt em̃ generetur hoc granũ frumenti vel corrũpat̃ p curã ⁊ gubernationẽ creatoris nullo modoꝝ videtur declaratum p vias istas hoc aũt est qm̃ nõ ẽ patefactũ p eas qꝝ cura et gubernatio creatoris sit imediate circa hmõi mediorũ vo nõ est intentio ad hoc verbi gra. Intentio ꝓtis socratis nõ fuit ad hoc vt generaretur socrates. Sed magis vt generaret̃ ꝓles ĩ vniuersali vel forsitan vt dicat aliqs indiuiduum vagum bñ igr̃ se habet ⁊ cõueniẽs est huic capitulo qꝝ tractare incepi inuestigare de hoc. Debes igr̃ scire quia nõ ẽ necesse vt media p que fit gubernatio intendãt generaliter vel intẽtione vniuersali vel intentione ꝓticulari. Sicut manifestũ ẽ tibi in armamẽtis nauis hoc ẽ in instrumẽtis gubernatiõis ipius qꝝ nihil oñino intendũt vel vniuersaliter vel ꝓticulariter. Ne qꝝ etiã cũ boues medij sunt gubernationũ necesse ẽ vt intendãt in omia ꝓticularia sic mynistri argonautarũ siue archinautarũ intendũt in singulos fluctus vel vndas q̃ possunt nauem subuertere nec in singulas guttas quẽ possũt in sentinã influere quoniã nec cogitãt de illis cogitatiõe particulari. Sic nec duces de singul̃ passibus nec ipi etiã ambulãtes ex quib⁹ exemplis fortassis alicui videatur qꝝ multofortius non eẽ necesse oñipotentissimũ creatorẽ intendere in singula eorum que p curam et gubernationẽ ipius fiũt vel gubernanr̃. Si em̃ nõ optet aurigam de singulis passib⁹ equorũ trabentiũ currum suum aut de singulis reuolutionib⁹ rotarũ currus quem

regit singulariter intẽdere vl' cogitare quã to minus creatorem omnipotẽtissimũ ac re ctorẽ vniuersoꝝ deũ nõ optebit singulari ter intendere de omnibus que ꝑ curam et ꝓuidentiam ipius reguntur ꝑsertim cũ incomparabiliter facilius sit ei vniuersuꝫ regere ꝙcuius aurige curruũ leuissimuꝫ.

Amplius. Ridenda ꝛ ridiculosa vide ri potest prouidentia circa athomos atq; arenarũ calculos ꝑsertim cum nemo sapi ens hmõi minucias curet vel etiã numeꝝ earũ sciat aut scire velit. Quãtomagis igi tur creatori ista curãda nõ sũt hinc ẽ q; q dã ex sapiẽtibus et doctoribꝰ xpianorũ re putauit dei adulatores q talia ipum cura re dicerent. Tu igr attẽde in hijs exemplis q̃ posita tibi sunt hic qm̃ in eis sunt sermo nes quorũ intentiões ibi diligẽter intuen de sunt. videlicꝫ q; auriga dicit regere cur rũ aut equos trahẽtes ipm ꝛ dux itineris viantes. nõ em̃ ista dicit simpliciter ꝛ fm totũ equi nanq; gressus suos regũt sensi bus suis ꝛvi estimatiua ẽ maximo eorum ꝛ in minimo regũtur ab auriga sic se hꝫ et de itinerãtibus ꝛ duce eorũ. De patre vo familias vel sapiẽte quocũq; q non curat minima domus sue vt athomos et calcu los arenarũ. Uerũ vtiq; ẽ hoc. Causa aũt est quoniã intentio sapientis hmõi limita ta ẽ circa ea que videt vtilia sibi vl' expedi entia domui sue vel hijs qbus hꝫ ex offi cio suo ꝓsulere vel ꝓuidere. Hinc ẽ q; nec numerũ athomoꝝ vel aliarũ minuciaruꝫ hmõi neq; aliqua ex eis curat sꝫ ea sola ĩ qbus ẽ spes aut certitudo quã intẽdit vtili tatis. Amp̃. Nec possibile ẽ hoc ista sin gillatim neq; ꝙ singula curare qm̃ nec co gitare. In creatore vo tamlonge aliter tã q; dissimiliter cura ꝛ ꝓuidẽtia quantũ lõ ge ẽ eius bonitas ꝛ sapiẽtia a bonitate hu mana et sapiẽtia quantecũq; ipe sint. Si cut em̃ sapientia creatoris aut intuituꝫ ei nõ adiuuat magnitudo rei aut paucitas Sic neq; paruitas neq; multitudo ipedit eam vllo modorũ. Hoc em̃ declaratũ ẽ in ꝓma pte scientie isti ꝰ ꝛ causa in hoc ẽ quo niã creator nõ ẽ sapiens aliunde vel affor hꝫ essencialiter ꝙ hoc qõ ẽ scilicet ꝛ per hoc equaliter nouit futura vt ꝑsentia ꝛ ꝑterita similiter. Sil' parua vt magna ꝛ multa vt pauca ꝛ corꝑalia vt spũalia et econuerso. Similiter ꝑticularia vt vniuersalia. Qua ꝓpter et singula que creauit ꝛ singulas vti litates eoꝝ in vltimitate claritatis et certi tudinis intuet. Ex quo manifestũ ẽ q; om nes bonitates creaturarũ singillatim ꝓui det ꝛ singillatim largit hoc aũt ẽ esse ꝙ ꝓ uidentia ꝛ curã eius dẽ videlicet bonũ esse vel vtile ꝛ cõsulte siue scienter factum esse

Amp̃. In quolibet cõtinuo indubitan ter sunt ptes infinite ꝛ si ꝓuidit ꝛ curauit creator vt eẽt totũ. Sic ꝓuidit et curauit vt eẽt medietas ꝛ eodẽ mõ se habet de medi etate medietatis et ita in infinitũ qui enim ꝓuidet et curat vt sit domus ꝓuidet et cu rat vt sit paries ꝛ etiã vt sit lapis in pariete Uerũ non oportet eũ curare vt ptes lapi dis sint in lapide hoc em̃ ĩuenit ꝑter curã ꝛ ꝓuidentiã iam factã. Creator vo benedi ctus de hijs que facit vel fecit nihil ĩuenit vel inuenit factũ alias vel ab alio. Inten do autem factum alias factum nõ per cu ram et ꝓuidentiam suam. Manife stum igitur est quia totum continuuꝫ esse cum vniuersitate ꝛ infinitate partium ĩsa rum factum est per curam et ꝓuidentiam creatoris apparet aũt hoc euidẽter ꝙ hoc q; generatio omnis naturalis hoc ẽ cuiuꝰ libꝫ cõtinui qõ generat cũ non sit nisi per virtutẽ generantẽ data a creatore ad hanc vtilitatem videlꝫ generandi. Consequens igr ẽ vt oẽs ꝛ singule partes cuiuslibꝫ ꝓti nui generati sint ꝙ curam ꝛ ꝓuidentiã cre atoris ꝛ multofortius et cuiuslibꝫ cõtinui creati qõ dico ꝓpter celum vltimũ videlꝫ empireũ ꝛ ꝓpter terrã que fortitan videa tur creata et nõ ꝑfecte generata. De nouem vero celis mobilibus qui in medio aquaꝝ facti sunt fortitan magis verisimile ẽ q; sint generati vel facti ex aquis hoc est ex media parte aquarũ in cui ꝰ loco posĩti et ordinati sunt.

r Euertar igitur ad id in quo eraꝫ ꝛ dicã quia sicut partes in toto con tinuo sunt non obstante numero sitate vel etiã infinitate earũ sunt inq̃ ꝙ ꝓ uidentiam creatoris sic et multofortius in toto disgregato hoc ẽ in omni monte are noso et littore vniuscuiusq; maris ꝛ in rip pa vniuscuiusq; fluminis. Neq; ei obstat infinitas aut numerositas sapientie aut ꝓ uidentie creatoris vt minus eaꝫ videat q̃ finitatevt ita dicam aut minus infinita q̃ vnuꝫ. Amp̃. vnusquisq; ꝓuisor dom ꝰ sue scit aggregare festucas seu paleas ad sternenda inde domũ vel construendum

stratuz licet nō videat vniuscuiuscz palee vel festuce vtilitatē p se visione singulari ꝛ determinata. In vniuersali vticz videt facē palearū necessariū eē ad alterā duoꝝ dictoꝝ. Quātō fortiꝰ creatoꝛ oīa intuens et singula singulorūcz omnium vtilitates videns ad certum ꝛ liquidū nouit aggregare siue in totum continuū siue in totum congregatum particulas minutissimas siue coꝛpoꝛa minutissima. Nouit em̄ nō minus vtilitatem vniuscuiuscz calculi arenalis quantūcunqz paruulus sit vt vtilitatez aggeris totius ex innumerabilibus calculis arenalibus congesti necesse igitur est ꝛ parua et minuta coꝛpa in quantūcunqz p uitate sint esse p ꝓuidentiam ꝛ curā creatoꝛis. Ueruz ipe nouit vtilitates vnicuiuscz calculi arenalis quas habet in se et per se et incōpabiliter lucidius cz nos eas quas habet in toto. Nos autem ꝓpter ebetudinem ꝛ obscuritatem intellectus nostri atz bꝛeuitatem ipius ad hoc tam minuta nō attingimus quēadmodū necz visu coꝛpa li videre tam parua possum⁹ in sua parui tate donec aggregata fuerint i atriū vl'aliam congeriem vel cōtinuitatē in totalitate alicuius colligata. Manifestū igr̄ est tibi ex hīs quoniam singula creatoꝛis suoꝝ et etiam singulorū partes curat creatoꝛ singulorum partes singulas. Amp̄ Si curauit de singulis vt essent ꝛ vt bona essent et vt bene essent ꝓuidens vnicuicz locum cōuenientez ꝛ salutarem sibi et eiam virtutem acquirendi ipm̄ locū vnicuicz tribuit quomō non per ꝓuidentiam et curā eius nō sunt omnia que creauit sub cura et ꝓuidentia ipius qualiter verisimile est vt regere et gubernare negligat ea q̄ esse voluit et curauit. Amp̄. Lum ꝓpē certas vtilitates vnūquodcz eoꝝ q̄ fūt creauerit necesse est vt ea dirigat et perducat ad illas vtilitates quantū in eo est ꝛ ad finem ꝓpter quos ea esse voluit qō dico ꝓpter homines malos ꝛ angelos malos q cū ad felicitatem nobilissimam scilicet perpetuam creati ab eo sint ad illā tamē non perueniunt. Causa autem in hoc est mali cia voluntaria qua ab eius regimine atcz directione se auertunt q̄ntuz ad hoc. Nō enim extra regnum ipius sunt quos taz se pe cōpescit et laxat vt non noceāt mali angeli quantū volunt necz mali homines libidines suas aut cupiditates explere possint ꝓ libito necz in alios grāssari ꝛ ō hoc perscrutatius et diffusius loquar in sequētibus. Qualiter autez eos laxet ꝛ compescat et quibus vtilitatibus audies tunc.

Manifestum autem est tibi q̄ equus qui assessoꝛe interdum laxatur a cursu. Interdum autem frenatur ab eo in ambulatione. Interdum autem et ligatur omnino ita vt etiam nec moueri possit non ē extra regimen et curam sessoꝛis. De paruulis vero quas vtilitates habeat quos vs⁹ vel vtilitates habeat vel natiuitates eoꝝ vel vita. Jam aliqua super hec dicta sunt tibi. Reliqua vero expectanda sunt vsqz in capitulum quod dixi. Alios vero homines et angelos amauit indubitanter dirigit atz perducit creatoꝛ benignissimus ad bonum ꝓpter quod et ad quod eos creauit et adiuuat etiam illos multiplicibus et pene innumerabilibus adiutoꝛiis animalia quoqz que sunt ad vsum hominuz creata p industrias et artes quas ipsemet dedit hominibus ad hoc cōuertuntur in vsus hominum quare licet per homines medios ad finem perducuntur ad creatorem ad quez sunt. Jam enim alibi dixi tibi q̄ quicquid est causa cause per se in eodem genere cause est etiam causa causati et intelligo causa cause per se. Lum igitur industria hominū ꝛ voluntas vtendi animalibus huiusmōi a creatoꝛe causate sint efficienter siue effectiue et ipe causet vsum huiusmodi eodem modo causandi necessario et vsus hmōi opus ē creatoris ꝛ donū atz beneficiū. Quicqd aūt ē causatum ab eo ita vl'donatū ē causatū vel donatū ab eo per curam et ꝓuidentiam ipius. quare vsus animalium huiusmodi erit p curam ꝛ ꝓuidentiam creatoꝛis. Amplius. Certum est q̄ mors ꝛ vita totaliter in voluntate sunt ꝛ beneplacito creatoꝛis neꝝ viuit aliquis nisi ex dono et beneficio ipius ꝛ nec moꝛitur aliquis nisi vel eo faciente vel permittente quicquid autem vel facit vel donat scienter facit et quicqd permittit similiter ꝓmittit scienter quicquid autem scienter donat vel facit curat indubitanter et facere et donare et curare etiam finem et fructum qui ex hoc ꝓuenire debet nisi forte sit vltimum donatum q̄ō est finis ꝛ fructus omnium precedentium illud in ordine suo vel ordinatione p̄ inde igr̄ ꝛ curate siue ꝓuidēter oīa facit

que facit et donat similiter alio qn velut ludo seu ioco ociosо aliqd faceret vel pmitteret fieri qđ nec bonitas nec sapiẽtia eius vllo modo⁹ patitur. Manifestũ igit ẽ tibi ex oĩbus hijs qm̃ a maximo creatore vsq; ad minimũ oĩa bona curat ⁊ prouidet creato⁹ et oĩe bonũ aliud ab ipo ẽ per curã ⁊ prouidentiã ipius oĩno em̃ indecẽs ẽ bonitati ⁊ sapiẽtie ipius ea nõ curare vl̃ qd ipa faciũt vel quid de eis fiat que curauit facere alio qn iocose ⁊ ociose tm̃ ea faceret quẽadmodũ si quis artifex artificiũ aliquod faceret ⁊ postmodũ nõ curaret vl̃ quid ipsũ faceret vel quid de eo fieret vel qđ deueniret ad iocũ stultissimũ atq; ociosissimũ opatus manifeste appareret. Q̃ si dixerit qs qr de modicis et minimis nõ oporteret creatorẽ curã hr̃e ⁊ quia ridiculosa eẽt atq; ridenda hmõi cura siue curatio. Jam respõdi tibi in hoc qr postq̃ creator iudicauit bonũ illa facere ⁊ nõ ridiculosũ necesse ẽ vt iudicet bonũ illa curare ⁊ regere alioquin vt dixi iocose et ridiculose illa fecisset.

Tautẽ erigã te atq; dirigã ad sublimiorẽ ac nobiliorẽ ꝓsiderationem cure ac ꝓuidẽtie creatoris in rebꝰ minimis cõsidera ⁊ inuestiga nisi discunt vl̃ didicerũt aranee nere siue filare ⁊ telas suas atq; reciaculas texere vbi didicerũt similiter casuras eẽ muscas in reciacula earũ et qꝫ muscę p̃de earũ eẽ naturaliter debeant ⁊ esca anteq̃ vel matres filates viderẽt anteq̃ cognoscerent vt fila vel telas vel reciacula anteq̃ apperet eis musca aliqua. Similẽ consideratiõnẽ fac de anatibus q q̃cito aquã videt in eam statim isiliũt ⁊ natare incipiũt cũ nullũ animal natare viderint vbi natare didicerũt ⁊ aquã eẽ habitationẽ suã hoc ẽ nature sue conueniẽtẽ. Similis ẽ questio ac cõsideratio de formicis vbi didicerũt thesaurizare. ⁊ qđ ẽ mirabiliꝰ vbi didicerũt grana tritici germinatura si ea integra relinquerẽt et ideo diuidunt ea in frusta. De pdicibꝰ vero hꝫ admiratiõnẽ non leuẽ q̃liter matrẽ agnoscãt quã nũq̃ viderũt ⁊ relinquãt pdices quraẽ oua matrẽ fouit ea pdiculi vo exclusi statim eĩ relinquẽt ⁊ matrẽ que oua in qbus nati siũt posuit sequẽt inseparabiliter Longe aũt mirabiliꝰ oĩbus hijs ẽ generatio scarabeoꝝ. Scarabei aũt cum scarabeos alios generare nõ viderint miro artificio generãt alios. De stercore nanq; equino globos rotũdos formãt ⁊ ad receptacula sua eos portãtes atq; desup incubãtes alios generãt. Sũt ⁊ alia innumera artificia animaliũ quale ẽ artificiũ pice quo cõpingit nidũ suũ quẽ nemo carpentariorũ vel architectorũ effigiare potest. Dicit autẽ et illud mirabile qꝫ fateor me nõ ꝓbasse quia etiã pluries restiti structura illa arte etiã cementariorũ quadã vti vidẽt prudines ⁊ quidã volucres alie ⁊ vt vlteriꝰ ne dirigã qs docuit rosas texere flosculos suos ⁊ cingere ⁊ lilia filr̃ ⁊ de oĩi genere seminuꝫ ꝑm qđ dixit aristoteles q; virtus q̃ ẽ in seminibus similis artificijs ⁊ ꝓpt̃ hoc ꝙ genera artificiorũ naturaliũ quare manifestũ ẽ oĩa semina artifices eẽ naturevel naturales. Deniq; qs docuit gallinas et alia animalia ouãtia supincubãdo ouis suis generare animalia suarũ spectatorum. Quis docuit strutiones oua sua calefacere ĩ sabulo ad solẽ ⁊ sic generari sibi pullos. Quis vo docuit apes vt fauos suos pgeniatorẽ habuerũt ꝙ mel eẽt in flozib⁹ ⁊ qs ostẽdit eis artificiũ illud colligendi ex illis Ubi didicit fenix ex aromatib⁹ rogus sibi cõstruere ⁊ in eo se cõcremare vt ex ei⁹ cineribus fenix alius genereꝰ. Preterea de medicinis aĩaliũ occultis ⁊ saluberrimis sicut de buffone q medicamẽtũ veneni primo⁹ oñdit ĩ ruta et saliua et ĩnũera hmõi ſq; legũt apd medicos ⁊ naturales philosophos. Sup huiusmõi igitur ioco se multotiẽs aliquos interrogaui ⁊ ẽ vna responsio oĩm ꝙ natura docet aĩalia hmõi artes et artificia. Postmodum aũt quere ab eis vtruꝫ natura hec liber sit an mgr̃ ⁊ iterũ cuiusmõi liber cuiusmõi litteris scriptus ⁊ q̃ quãtitas ⁊ cuiꝰ volumis ⁊ descriptore ĩterrogo eos ⁊ nescĩũt mihi respõdere. Q̃ si dixerint ꝙ mgr̃is ga magister est Quero iterũ vbi mgr̃ ille tot ⁊ tãta artificia didicerit si didicit. qm̃ si nõ didicit hoc ẽ si scientiã hmõi ab alio nõ habꝫ necesse habẽt ꝓfiteri quia magister iste creatore⁹ est cũ solus creatoꝛ scientiã ab alio nõ habeat ⁊ qcũq; habẽt ab eo habeãt. Mirabile autẽ valde est ꝙ simul artifex et magister aut similis liber apud nos nõdum inuentus ẽ. Q̃ si creatoꝛ ipe qui docet hmõi artifices qꝫ nulla ẽ artificioꝝ necessitas, ꝓpa compatio ĩdigẽtiarũ ⁊ necessitatũ niarũ quãto magis in nos deberet esse tante diuine bonitatis largitas vt in hominib⁹

ēent iste artes naturaliter vel saltem artes necessarie vt nō cogerēē boies tāt vigilijs et laboꝛib⁹ artificia sibi necessaria discere ⁊ acqrere. ꝟirabile aūt ē si liber in quo legūt isti artifices artificioꝛ suoꝛ scientiā q̄liter ibi legere possūt ⁊ videē q̄ lr̄e ille sint naturales si lr̄e ibi sūt q̄m mille lr̄e naturaliter legūē ab hoib⁹ ⁊ lr̄e nō possūt eē naturales aliō q̄ naturalia signa. Sz ⁊ hec signa vbi impssa sūt ⁊ qs impssit. Amp. natura q̄ ita docet hmōi artifices si nō ē sb̄iectū. Sz i subiecto quēadmodū docꝛ aristotel. q̄liter docet cuꝛ ipa nihil scire posse videat qs ei opinet accidēs vl scire aliqd vl docere nisi quēadmodū qs dicat albedinē vel aliū colorē dicere puisū ⁊ calorē ⁊ tactū ⁊ vnū quodq; aliog sensibiliū docere sencientem se p sensū siue p sentionē sui. Modus aūt iste multū lōge a cognitioni b⁹ q̄ videē esse naturaliter in animalibus antedictis et in multis alijs.

Jcendū igr̄ videē vt quēadmodū fluit esse a fonte p̄mo ⁊ vniuersali essendi ⁊ p bn̄placito ipius supesse causaꝛū ab ipo ⁊ quēadmodū bonitas et pulchritudo ⁊ alia q̄ vocāt bona siue bonitate sup oia creata ⁊ generata. Sic et a lumie sapiētie creatoꝛis descendūt siue fluunt p bn̄placito ipi⁹ naturaliter p bn̄placito ipius lumina p̄dictaꝛū cognitionū p ut regrit necessitas ⁊ vtilitas eoꝛ quemadmodū sup formicā lumē quoddā puidentie q̄ hoc regrit necessitas vite ipi⁹ nisi ei congregaret in estate vñ alereē ī hyeme cum extra receptacula sua ppter aspitatē frigoris ⁊ teneritudinē atq; passibilitatē ppꝛii corpis alimēta ⁊ receptacula sua pgrere ñ valeret. Sic velut aliud quoddaz lumē q̄dā venādi descēdit sup araneā velut aliud quoddā lumē. manifestū ei ē q̄m venationē muscaꝛ vitā suā sustētat aranea ⁊ q̄m hoc lumē ī ipa iutile eēt p se supadditū est ei et puidētia creatoꝛis aliud lumē videlicz nendi siue filandi ⁊ reciacula sua texandi. Silr ⁊ receptaculū ouoꝛ suoꝛū fortissimū vbi ova sua ponit et cubat siue fouet. Jn lupis aūt ⁊ lupab⁹ astucia venādi nō modica lumē quoddā naturale ēz q̄ mirabilius videē eē i casibus non solū hoc factis nobiliꝛ ē q̄ i multis aliog aīaliū sz etiaz velut quoddā lumē ꝓphecie seu diuinationis q̄busdā canibus a creatoꝛe indituz ē naturaliter ita vt et latrones et boies occultos hoc lumine inuestigent dinoscāt et ap̄hendāt. Causa aūtē in hoc ē q̄m canis creatus ē ꝓpt̄ custodiā hoim ⁊ rerū ipoꝛū quā ipa sollicitudie sua ⁊ amicabilitate q̄ dā quā exhibere videtur boibus nec non latratibus ⁊ moꝛsibus q̄bus arcere nitūē ea que videntur eis vocitura hoib⁹ dñis suis vel rebus eoꝛ cuidēter iudicāt. Quia igr̄ latrones ⁊ occulti homicide ꝛ bijs sūt q̄ multū nocēt hominibus ⁊ rebus eoꝛuz lumē hmōi q̄si diuinatiōis cuiusdā datuz ē canibus. Uerūtñ paucissimis vel ppter nobilitatē ipius luminis vel ꝓpter raritatē dispositionis q̄ illos receptibiles illi⁹ luminis facit. Quēadmodū ⁊ q̄daz dixit de splendoꝛe prophecie quia tanta bonitas cōplectionis rarissime inuenitur in hominibus que receptibilis sit splendoris illius ideo rarissime inuenitur ī illis. Libi vero certū potest eē splendoꝛē istū nō sequi bonitatē cōplectiōis q̄n potius ab ipso p pter aliā potestatē q̄m multis datus est p pter meritū sanctitatē ipsoꝛ multis ꝓpter alios instruēdos ⁊ p̄muniendos circa mala ipis imminentia. Multis ob alias causas quas audies solo loco et interduz valde male complexionatis etiam inuenies ⁊ datū esse ⁊ dari donū istud. Quēadmodū igr̄ a p̄mo fonte essendi siue a p̄mo eē vt esse sic eē descendit cui⁹ esse aliud. Sic a p̄me lumine sapientie vt ē lumē sapientiale descendūt oia hmōi lumina p bn̄placito creatoꝛis ⁊ p puidentiā eiusdē ad vtilitates q̄s dixi ⁊ alias innūerabiles q̄s nominare et numerare et mihi difficile est et multe me latent et tibi forsitan esset tediosum. Debes in hoc etiam scire quia stultitia augurarum et opinio tam antiqua de veritate augurioꝛū qua opiniōe multi adhuc errare noscuntur an potest videri habuisse occasionem sui esse et sue credulitatis tanq̄ super coꝛuos et coꝛnices alioſq; aues circa quas obseruātur auguria descenderent quedam lumina p̄sagioꝛū a lumine antedicto ⁊ que per hec de euentib⁹ humanis p̄sagirent aues huius garrib⁹ ⁊ volatib⁹ aliūſq; coꝛporum suoꝛū motibus hominib⁹ iudicarent. Qualiter autem et quib⁹ vijs erroꝛ iste declaretur non solū impossibilis sed etiam ridiculosus patefi et tibi per me loco suo si deꝛ voluerit. Causas etiaz deceptionis istius audies ibideꝛ ⁊ fient tibi manifeste videtur etiam iuxta hanc viam vt omnia que sunt virtutis et fortitudinis et pertinent ad illas descēdāt

similit a ꝑma virtute siue fortitudine siue potētia vt ē virtus z fortitudo z potētia z sp puidētia ipius z put requirūt necessitates z vtilitates recipientiū. Uñ in qbusdā sunt arma defensionis sicut i bob⁹ z vaccis appet i cornib⁹ q: p illa se defendūt a lupis quedā vo sūt arma ꝓtectiōis sic duricia cutis in apris z cocodrilis licet z alie sint vtilitates istorū. Jn alijs vo dētes et vngues ad ipugnationē piter z defensionē sunt. Sicut in vrsis z leonib⁹ z alijs aialib⁹ q̄ de ꝑda siue rapina sua nutriunt. sic etiā de pulchritudinib⁹ dicendū videtur qm̄ oēs descēdūt a ꝑma pulchritudine vt ē pulchritudo z bonitates a ꝑma bonitate vt ē bonitas. Sil⁹ sciētie vel sapientie a ꝑma sapiētia vt ē sciētia et altitudines a ꝑma altitudine vt est altitudo z suauitates veri hoīs a ꝑma suauitate vt est suauitas Causa autē in hoc ē qm̄ omīa hec relucent ad ꝑmum iq̄ntū talia sūt ad ꝑmū iq̄ inq̄ntū tale q̄le dem̄ iaui tibi. sic oīs virt⁹ ad ip̄z inquantū ē virt⁹ z oīs bonitas relucet ad ip̄m inquantū est bonitas z eodē mō curritres in alijs. Quia igit omne qđ relucet ad ip̄m non relucet ad ip̄m nisi p id qđ cadit sup ip̄m de irradiatiōe ꝑmi. Manifestū ē q⁹ omne qđ ē potēs et omne qđ ē bonū nō ē tale nisi p illud qđ cadit sup ipsuz de irradiatiōe ꝑmi p ꝑdictas cōparationes oīs vt⁹ videt eē causa z declaratio sermonū hm̄oi. Caue aūt ne p hoc intelligas diuersari ꝑmū apud se vllo modoꝝ quēadmodū z fons quātūcūq: multitudine vel diuersitate riuoꝝ apud se nō diuersat aut multiplicat. Sic nec ꝑmū ꝓpter multitudinē aut diuersitatē influentiarū q̄ ex ipo sūt. Caute aūt itellige vbicūq: noiari creatorē audieris fontē et creaturas riuos vel flumina. Nō ei ē ꝑpe riuos nisi aq̄ q̄ fluit i fonte vt ps fontis id ē aqua fontal⁹ z ꝓpter hoc iueniret ex necessitate eius fluxu vel eritu aq̄ fontalis nisi ei alia daret. Remota ei iam a creatore ē p me ē ptibilitas nec sup hoc ē tibi relicta dubitatio. Et ab vno z eodē calore ē imolicio in cera et induratio i luto. Uides etiā q: ex eodē semine tā modico pueniūt fructus flores et folia frondes z cortices z etiā semen sile cum semen vnū z forte vnū simpler hoc ē vnius nature sit. Jn semine z hūano q⁹ vni⁹ nature tm̄ est videt appere maior multitudo maiorq: diuersitas i effectib⁹ suis hoc ē in eis q̄ ex ipo generāt quoꝝ ē tāta multitudo atq: varietas vt pili vngues caro ossa nerui cartilagines medulle z q̄ttuor hūores radicales z ipa substātia cerebri. Quā to fortiꝰ igr̄ a creatore p modū effectiōis ꝓ imperiosissimū verbū ipi⁹ erit multitudo atq: diuersitas adeo deoꝝ ab ipo adeoq: discreta vt nec specie nec genere nec etiā p dicamēto ꝓmūicet. Jn hijs aūt similitudinib⁹ attēde lōgissime distantē dissimilitudinē. Semen ei licet fortissimā habeat virtutē opatiuā causa materiāl⁹ est z ꝓpter hoc corrūpitur i generatiōe eoꝝ q̄ ex ipo fiunt hoc aūt nō ē cause efficiētis nūq̄ p se saltz vt ipa corrūpat ipa opatiōe sua q̄ ei ꝓpa z p se. Nec moueat te exemplū femicis qđ posui qm̄ ignis ille quē ipe succēdit est causa efficiēs corruptiōis ipi⁹ ipe aūt femur nō ē causa p se z ꝓpe ignis illi⁹. Remisse igr̄ sublimitatē ac supeminētie creatorē bñdicti imperiositatisq: verbi ipi⁹ ō quo plura audiuisti in ꝑma parte tractat⁹ isti⁹? Et videbis q̄ longe ē omipotentissima virtus ipius z excellentia atq: magnificentia opationū ipius ab alijs virtutibus ermodis operationū iparum. Reminiscere etiā quia nomē z intentionē cause efficientis vt dent merito phylosophi extendisse vt exactā ac deputatam eiusdē rationē fortitan enim sic non congruit nisi ꝓme cause efficienti que est creator benedictus

Ulia vo similes illuminatiōes eis
q que supra posui hr̄e vident omīa
alia aialia z quedā multo maiores
minusq: nobiles. Quedā etiam maiores quēadmodū vultures si verū est q⁹ de eis multi fabulati q: ꝑuident strages futuras ex plijs z ꝓpter hoc ꝓgregāt i locis vbi future sūt strages hm̄oi tāq̄ ꝑuideat i futurā escā cadauoꝝ hūanoꝝ z equoꝝ. Apperet tibi ex oībus hijs luminib⁹ luminositatiꝫ sapiētie creatoris penetrare atq: ptingere nō solū vsq: ad extrema aialiū sz vsq: ad extrema seminū lumina q̄ cadūt sup semina silia sūt artificijs vt dixit aristoteles, attende etiā qd lumina hm̄oi nō sunt tm̄ sic artes aut artificia opandi sz sunt velut imperia creatoris q̄ necesse habēt iplere ipa semia. Nō em̄ ex libero arbitrio opant sz ex necessitate p modū sc̄z fuient⁹ qđ z aristoteles alit alibi generalit dixit de naturā dubitat qm̄ semia nec alia nec alit opari possunt quēadmodū i ipis ē impediri tm̄ z adiuuari possunt vt meli⁹ z citi⁹ operent

Sicut apparet ex opib⁹ magice naturalis q̄ sunt subita generatio pediculoꝝ ranaruꝫ vermiū et aliorū multorū. Impediūt vo semina in agris multotiēs p naturā agrorū crepugnantē vt ex seminato tritico nō generet nisi sinapis aut figalū. Jam igit declaratuꝫ ē tibi qm̄ ad oia hec puenit nō soli luminositas sapiētie creatoꝛis ꝫ et imperū q̄re oia hec q̄ sic fiūt vel generant et fiūt creatore sciēte et imperāte fieri et sic fieri quare et puidenter ab ipo et per ipsum

Ehoc q̄ꝫ q̄ querebat cuiusmodi cognitiones vel sciētie eēnt lumia ista. Reminisci debes eorū q̄ alibi audiuisti p me vicꝫ qm̄ scientiarum siue cognitionū alie sūt descēdētes desup a luminositate creatoꝛis et hec vocāt scie idite vt infuse et idite qdē q̄ naturaliter isūt et cū hijs creat qb⁹ idite sūt et nolant recte scie naturales vel innate. Alie vo q̄ post naturā cōpletā dono creatoꝛis aduenūt cōiter vocant infuse. Tercio vo reb⁹ ipis aduenūt quēadmodū ymagines resultātes i specu lis ab inspicentiū facieb⁹. Et iste sūt q̄ sequūtur numerositatē rerū et varietatē atꝫ diuersitatē vtpote causate ab ipis. Nec mirū cuiꝫ videri debet si multitudinē autvarietatē rerū sequētur ymagines earū et verificat istō p augmētationē a causa et a ꝓportiōe. Cū em̄ res omēs ad hmōi ymagines suas silr se habeāt siue ꝓportionaliter. Consequēs ē vt ymutatim. sicut res adinuicē se habēt, sic et amagines earū se habeāt adinuicē. Sic et in ymaginibus ꝓpter hoc igr siue res hmōi vniuersales fuerint siue ꝑticulares. Eodē mō erūt et sciētie vel vniuersales vel ꝑticulares. Sciētie vo alie videlicet tam innate q̄ꝫ infuse sequētur imitatē cause sue et ꝓpter hoc vna earū ē multorū generū et multarū specierū et individuorū hinc ē q̄ lumina q̄ nūeraui tibi et noīa mīani sequēt hoc mō vnitatē ipi⁹ nec habent lineationes aut descꝛiptiones librorū nec aggregatiōes ptiū quēadmoduꝫ nec sapiētia pma. Et idē dico de splēdoꝛe ꝓphetico qm̄ vn⁹ nō ē diuisibil⁹ neq; aggregatus ex ꝑticularib⁹ splēdoꝛib⁹ et in illo et illū visa ē a ꝓpheta tota rerū et euentuū multitudo atꝫ diuersitas. Sic dico et ō istā lumiib⁹ quāq̄ nec lumina dicēda sunt ꝓpatiōe splēdoꝛ ꝓphetici. i vno tm̄ ei assimilat vicꝫ i hac vnitate et indiuisibilitate. Si m̄ inueniret in hoīb⁹ lumina similia vi

delicꝫ inuestigāda latrones et oino scēdi atꝫ depbēdēdi eos aut nendi siue filādi texendiq; rethia et venādi. Si inq̄ inueniret in hoīb⁹ ꝑter eruditionē et doctrinā splēdores illos ꝓphēticos nemo noīare vereret. Sꝫ neq; sciētia illa neq; p sciētias operari alia vel semina vsualiter dicim⁹ ꝓpter paucitatē nr̄e exercitationis in hijs et ꝓpter nouitatē quā sp et mōstrat et plurimū abhoꝛret vulgares hoīes et impiti ꝓpter qō aristoteles dicere noluit q̄ artificia essent in sermonib⁹ ſꝫ vtues ſimiles artificijs ꝑpter qō et ꝓpueniētius acomodato aptatoq; sermone nō dicim⁹ lumina ista scientias aut artes seu artificia ſꝫ magr similitudines scientiarū et artium et artificioꝝ.

Jq̄s aūt querat vtrū aranea sciat ſe ve siue filare et reciacula tendere et alia facere q̄ facit ꝓponet questionē nō facile determinabilē impitis aut ei sciēter facit aut casu qō facit et ꝓter intentionē. Qr si rñdeat q̄s q̄ nesciēter facit qō fac. Qualiter igr declinat errorem omnē i opib⁹ suis. Amp̄. si quēadmodū dic aristotelesꝫ q̄ oīno sciēti signū ē dicere posse et ñ potⁱ signū sciētr erit facere posse. Amp̄. q̄ signū ē i muliere filāre q̄ ipa filare sciat q̄ nō et melⁱ et magr appeat i aranea. Si vo dixerit q̄ mulier hoc fac arte vel scia siue artificio oblit⁹ videtur huiusmodi homo sermonis quē dixit aristoteles. quia q̄ natura tale magis tale. q̄re naturalis ars magr ars et naturalr sciētia magis scientia et naturale artificiū magr artificium et naturaliter sciēs magr sciēs. Quare et magr sciens ē aranea hmōi opis et magis scienter opat fila et rethia q̄ꝫ mulier q̄ hoc p doctrinā alienā aut p ꝓpriam adiuctionē hoc scit vel didicit. Qr si rñderit q̄ ista instinctu nature hoc fac aranea inuoluit se difficilioꝛib⁹ q̄stionib⁹ de instinctu scꝫ et natura qd vtrū q̄ꝫ illoꝝ sit. Eadē ei restat questio de natura vtrū sciēter instiget aranea ad ista faciēda aut insciēter. Qr si sciēter nō erit hmōi natura i subiecto eis em̄ q̄ i subiecto sunt nullo modoꝝ ꝓgruit scire vel sciēter aliqd facere. Si vo subiectū fuerit natura hmōi sequētur alie questiōes de hmōi subiecto an p se hoc faciat an alieno instinctu. Qr si p se restat questio qua vtilitate et cuius. Si ei sua vtilitate hoc facit nō erit hmōi subiectū nisi ipa aranea. Venatio ei muscarū soli aranee q̄ illā exercet vtilis eēt vidēt. Nisi forte q̄s dicat quia etiā vtilis est

hoīibus ad admiratiōnē sapiētie creatoris z ad philosophandū de puidētia ipi? Si vo alieno instinctu hoc facit hmōi natura pueniet hec eadē ad creatorē et fiet p hoc manifestior in rebus hmōi puidētia diuina cū inuentū fuerit q; p eius īstinctū z filant aranee z texunt fila sua et retia et venātur. Si aūt nō puenerit hoc vsq; ad creatorez necesse ē vt veniat hoc ad aliam substantiā nobiliorē q; sit aranea z hoc vl' vnam vel multas que si fuerit vna sola apparebit eē regitiua oīm aranearū docens eas hmōi viuēdi artificia vel instigās eas ad hoc vt illa exerceāt qō vel erit ei cōmissū a creatore vel erit eidez innatū p vtrāq; aūt viarū istarū appet euidēter oia hmōi artificia z esse z exerceri ppter videntiam creatoris Eodē mō si multe fuerint hmōi substātie regitiue aranearū nō poterit eē dubiū qn regnū huiusmōi sit eis vel innatū vel cōmissum a creatore. Tu ergo attende in hijs z similibus q: nō ē contendēdū recte philosophātibus de vocabulis aut nominibus quin potius siue litigio z contentione sicut vtitur cōmunitas hominuz Extrancitas autem quam repudiat vsus communis in vocabulis modis omnib? fugienda est philosophantibus. Similit z vacuitas earum nū forte defectus necessitas cogat noua vocabula fingere aut saltē circūuolutionibus vtenduz est eis ppt hoc igit aristoteles noluit dicere virtutes que sunt in semibus artes eē vel artificia. sed similes artificijs qnāq; absq; abusiōe intollerabili dixisse potuisset eas eē quasdā artes seu quedā artificia nature. Neq; ptendendū est tibi sup hoc q; p̄dixi videlicet vtrū aranee sciant facere qō faciūt. vel vtrū scientie tibi faciant quod faciunt. Cū vsus p̄munis hominū recipiat eas z scire opari z scienter opa hmōi z tantillum luminis accepisse eas a luminositate sapiētie creatoris ad acquirendū sibi sustētationē vite sicut dixi verū aūt p mediū siue media an imediate nō diffinio hic qm̄ eē z vita imediate videnf pcedere a creatore et creari ab ipso et ppter hoc fortassis videatur alicui q; in ista modica lumina sicut et magna descendant ab ipo super hmōi creaturas sicut et nobilissima lumina que vocātur dona gratiarū scientieq; z virtutes sublimes dicūtur ab ipo imediate descendere sup homines et angelos beatos. In tm̄ igr determinatū sit tibi p hec oia hmōi que p̄nominata sunt p puidentiā creatoris et esse et fieri.

Uoniā autē datū est a creatore omnibus corpibus vt possint sibi acquirere loca naturalia hoc ē naturis suis cōgruētia et virtutes etiaz ad hoc eis date sunt ab eodē qbus hec acquirāt per motū z quibus etiā in eis quiescant non ē tibi dubitandū qn p puidentiā creatoris sint motores eorū z qetes p̄sertim cū motus natural' vniuscuiusq; corpis nō tā fit tendendo loci naturalē q; etiā fuga īnatural' az p̄ria rū. Uides igr euidēter q: corpa naturaliter sibi puident naturaliter ad cōseruationē sui esse z a locis nociuis pfugā z de locis salutaribus p motus z inclinatiōes naturales z hec ē causa vt mihi videf que idu xit aristotelē naturā hmōi in corpibus naturalibus quasi quandā vitam eē quoniā in viuentibus hmōi puidētissima euidentissima est videlicet qua declinat noxia et querūt sibi salutaria atz p̄ficua. Et in quibusdam quidem animalib? naturalis peritia et ars innata medicinalis. Quis enim docuit bufonē alieno morsu atq; veneno vulneratū rutam adire et eidē locū vulneris affricare z ppter hmōi affricationez a periculo veneni curari z hocidem de salua facere creditur a multis. Similiter qs docuit cattam p affricationē suam ad herbam que nephyta nominaf concipe posse et sic defectū masculi supplere. Eodem mō z equas exponere se flatui venti vt ex eius afflatu atz attractu conciperēt. Quis vero docuit pisces quosdā post q; in aqua effusa fuerint ouа eoz semine suo suppundere alios aūt generare nō posse. Denicq; qs docuit aquilas et coruos retinere ce/ re z in iuuentutē suā modis qb? alibi auditi renouare. Quis docuit scorpiones exteriora tm̄ manuū in hominib? pcutere palinis aūt parcere vel qō verius credo timere ne forte ab eis inclusi capti detineāt. q; ab exteriorib? manuū minime timent. Sunt z alia innūera que hystoriographi nature de hmōi scripserūt in qbus oīmb? manifestū ē tibi z cōiter dici artes q̄dam et artificia z ingenia nature dici et nō immerito. Ista tamen vocabula vsq; ad naturas inanimatorū corpm neminē adhuc audiuim? extendisse etiā hoc ē ppter puritatem suam z vt ita dicam tenuitatem ministris. Nulli em̄ philosophantiū audiui m? dixisse ponderosa corpa inclinari vel

moueri ad mediū mundi arte vel artificio
Similiter neq; ignem cōburere ligna ar-
te vel artificio nature licet cōiter receptuꝫ
sit q̄ hoc faciat virtute nature sue sed hoc
est vt dixi ꝓpter longam distantiā atꝫ dis
similitudinē ad artes ꝛ artificia. Creatorꝭ
aūt puidentia sicut ꝛ virtute eiusdē ꝑma-
ria omnia ista fieri que nomina ui tibi iaꝫ
dubiū esse non debet nec in partibus nec
in totis vt ꝑdixi. Fortassis autē nō inten-
dit singularia in hys nisi quis dicat eaꝫ in
tendere singularia vaga. Nō em̄ videtur
intēdere aranea hoc filū determinare vel
hoc reticulū. Jam autē audiuisti alibi in-
tentionem meā de indiuiduo vago quali-
ter se habet in ipo sensu ꝛ in ipa ymagina
tione. Et hmōi exemplū quoddā est in ho
mine qui videtur alonge veniens sed ꝓ-
pter elongationem nōdū scitur eē homo.
sed scitur esse hoc animal veniens deinde
cū appꝛopinquauerit cognoscitur esse iste
homo veniens ꝛ nondū socrates. Erit au
tē magis vagum si eouscq; remotuꝫ fuerit
vt nō deꝑhendatur animal eē sꝫ hoc mo-
uens. magis etiam vagum si nec moueri
appareat. Tunc em̄ nō cognosceretur esse
nisi hoc cꝛpale. Ex hys igit apparet tibi
quia denudatio a cōditionibus pticulari
bus ꝛ circūuestitio eoꝝ facit indiuiduum
vel vagum vel magis vagū vel expꝛessum
ac determinatissimū iuxta modos huiuꝭ-
modi exemploꝝum.

Alia vero sermones phyloſophe
q rū de animabus animaliū nō ra
tionabiliū fuerunt eas appꝛehen
dere vniuersalia non posse ꝛ dixerūt hoc
eē ꝓpriū animarū rationabiliū ꝛ substan
tiarū intelligentiū. nō videtur ſm eos q̄
in animab⁹ animaliū similiter artificib⁹
operationū sint ymaginatiōes vel alie im
pꝛessiones vniuersaliuꝫ neq; q̄ possibilis
sit eis abstractio circūuestitionib⁹ indiui-
duantibus vsqzquaqz. Quapꝛopter diffi-
cile erit eis determinare vtrū aranea yma
ginet muscā cū ipam non viderit vel qua
liter ymaginet eaꝫ si vniuersaliter eaꝫ ap-
ꝑhendere non posset ſm eos. Si vo indi
uidualiter aut singulariter ymaginatur q̄
cōditione vel circūuestitione illam indiui
duet difficile posse videri videtur cum ipse
ꝓditiones ꝑmo indiuidualiter necessario
apꝑhendātur. Fiet autē euidentius qđ di
co per exempla. Si em̄ ymaginatur aranea
muscā casuram volatu in telam suam iste
conditiones oēs cōmunes sunt ꝛ pluribꝰ
cōmunicabiles. nō indiuiduāt igit muscā
ꝛ vt breuius dicam ꝑ has ꝓditiones nō ē
descendere ad hanc. Qualiter igit descen-
det aranea ad quācūqz. Qui si nō descēdit
ad hāc aliquā stabit igit eius ymaginatio
siue apꝑhensio alia in ꝓmuni siue in gene
rali. Nō erit igit ꝑpa substantiarū intelli
gentiū apꝑhensio ꝓmunionū siue vniuer
saliū. Amꝑ. De artificibus q̄ non sunt
apud nos nullus dicit se edificare hāc do
mū indeterminate sed potius quandam
domū. Similiter neq; textoꝝ aliqs dicit
se texere hunc pannū sed quendā pannū
Nec aliqs ex fabꝛis dicit se fabꝛicare hūc
gladiū sed quendaꝫ gladium. Multo mi-
nus igitur in animalibus ratione carenti-
bus erit possibile hanc indiuiduationem
seu determinationē esse. Amꝑ. cū ani-
me rationales multo nobiliꝭres ꝛ fortio-
res sint in apꝑhēdendo q̄ anime quomō
extendent se in apꝑhensionē singulariuꝫ
vires apꝑhensiue earum et vires apꝑhen
siue animarū rationabiliū erūt adeo bꝛe-
ues ꝛ decurtate vt in suis artificijs vsqz ad
particularia ꝛ vaga similiter idiuidua nō
attingant. Si quis autē dixerit qa aranee
operant quēadmodū aliquis artifex ope
retur cecus vel clausis oculis nec sic etiam
absoluit se a nodo questionis istius quo-
niā q̄ sic operatur quoniā et si clausos ha-
beat oculos vel omino obscuratos aper-
tam tamē habet atꝫ reuelatam ymagina-
tionē in ipm̄ sensum cōmunem interioꝝ
Difficile autē ē inuenire exemplū dissimi-
litudinis ymaginationis ꝛ intentiōis hu-
iusmōi animaliū in opibus suis apō nos
ꝛ hoc ē qm̄ ipa intendūt ab intus ꝛ ymagi
nātur insup. Nos aūt aforis ꝛ deoꝝsū i ar
tificijs que apud nos sunt. Et iam dixi ti-
bi in pluribꝰ capitulis et tractatib⁹ scietie
istius quia lumina que desursū descēdūt
ꝛ longius ꝛ latius se extendunt q̄ que de
oꝝsum ꝛ a rebus animalib⁹ nris in aiab⁹
animaliū irrationabiliū adueniūt ꝓpter
quod ꝛ mēsurātur ꝛ numerātur scōm res
Unius em̄ vna ē visio ꝛ vnius soni vna ē
auditio ꝛ duoꝝ due ꝛ ita se habꝫ de alijs
et hoc est quoniā omnia hec ad modum
passionū sunt a rebus agentib⁹ i animas
apꝑhensiuas ꝛ ad modū resultationū a-
formis rerū sensibiliū i speculis anime vo
apꝑhensiue ꝛ receptibiles hmōi passionū
efficit specula hmōi resultationuꝫ. Usus

vo z auditus habitus naturalis et ceteri hmõi habit⁹ ampliores sunt atz latiores licet impfecti actu naturaliter z indigenti bus passionibus z resultantijs quas dixim⁹. Sic se hz et de luminibus que noĩa ui tibi z quanto ampli⁹ ascẽderis z cogitatu z consideratiõe tanto amplius eam iuenies dilatari donec ꝓuenias ad purissimũ lumen vicz lumen luminũ qõ ẽ creator sapientissim⁹. Cui⁹ luminositas est in vltimitate latitudinis seu hz sanctus z authenticus sermo vicz qm̃ sapĩa attingit a fine vsqz ad finẽ fortiter z disponit oĩa suauiter. Hinc est q splendores ꝓphetici p ut possibile ẽ mutates illud lumẽ sez lumi num non solum in latu amplissime discẽduntur sed etiã in longuz ꝓpter qõ ipsi ꝓphete non solum ꝑma vident in splẽdoribus istis sed etã nouissima. Apparet igit tibi per hec ista lumina naturalia nõ immerito eẽ extẽsiora apꝑhensionib⁹ nostris que affor̃is inueniunt z ꝓpter hoc necesse est vt res precedãt apprehensiones hmõi tanqz cause earũ. Splendores vo ꝓphetici z ista lumina sicut a rebus nõ sunt Sic nec exigunt existentiã rerum ꝑcedere se ꝓpter hoc z non existẽtia anteqz sint extenduntr. Ideo z splẽdores ꝓphetici ꝓphetis oñdunt preterita que iã nõ sunt z futura que nondũ sunt Sic z ista lumina aqlis z ceruis oñdunt suas renouatiões anteqz sint z causas earũ z modum opationis quo eas faciant aut ꝑcurent. Similr z araneis reciacula que non sunt et forte muscas que nondũ sunt z causas earz in reciacula anteqz sint. Qr si quis dixerit q nec araneas nec hmõi aĩalia scire vel videre que operanr vel vtilitates operum. tunc magis accedit ad vt concedat ea non sua sed aliena ꝓuidẽtia operari. z tandez deueniet sermo iste adhuc vt ꝓcedat oĩa opera hmõi fieri per ꝓuidentiã creatoris sicut prediri tibi. Segtur etiã hoc vt dicat araneas alieno instinctu comedere muscas qs capiunt. Et hoc ipm habebit necẽ esse porci z omni generi animaliũ qõ nõ instinctu ꝓprie nature aut famis cõmedunt sed alieno instinctu vt qd em̃ potius faciunt opationes hmõi alieno instinctu et nõ illas vicz comedere z bibere q̃ finis horz sunt z vtilitas. Amp̃. qcquid ꝑt in finem et in viã et quicqd in extremũ et in mediũ naturaliter Quia igr iste operationes filare texere reciacula insidiari araneas capere eas media sunt z vie naturalis ad comestionẽ earũ et ad acquisitionẽ nutrimẽti ex eis similr z media naturalia sicut ad illa Illa vo extrema ad hoc or̃di natiõe naturali z aranee naturaliter posunt in finẽ vel extrema potuerunt multo amplius in vias et media. Amp̃. hoc est dicere q aligs potest naturaliter in comedere q nõ est naturaliter masticari. Sili care et non ꝑt naturaliter masticari. Sili q aliquid põt naturaliter nutriri cibo et non potest coquere vel dirigere cibũ. Ui des igr per me in hijs nõ nullas vias ercitatiõis ingenij cui q fi melius videre dederit tibi deus in hijs gaudere z velle fieri mihi.

Emotibus vo naturalibus q sũt
o a medio et quidã addunt terciam vicz circulare qui est circa medium quãqz hoc improbabile merito valde vtdeatur Arr. et sequacibus eius. Similr z de inclinatiõib⁹ ex quibus sunt hmõi motus. Jam dixi tibi quia neqz motus p scientiam fiunt eoz que mouenr sic neqz ꝓuidentiã. Neqz arestoteles voluit noĩa re ꝓncipia motuũ istoz artes vel artificia per aĩas vel vitas sed quasi vitas z causa in hoc fuit sicut prediri tibi distantia z elõgatio ab hijs quib⁹ hmõi nominatiões recta ac vera nominatiõe congruit. Jaz igitur apparet tibi ex hijs que ꝓcesserunt ꝓuidentiã diuinã attingere a ꝑmis creatis vsqz ad minima. et intelligo hoc o substantijs z tã de partib⁹ qz de totis corporeis substantijs. z quia nõ est incõuenies vel indignũ sapientia z bonitate creatoz ea curare. postqz sunt que curauit eã non essent et eousqz curauit vt ea esse faceret z quia mõis omnibus decet eius sapientia z bonitatẽ ea deducere ad fines hmõi et vtilitates qbus ea aptauit et ordinauit ne sint nobis noti siue ignoti hoc quid est sicut ꝑdixi tibi indubitãter regere vicz cõseruare et deducere ad finez vel vsum ad quem res ẽ. Qr si quisierit qs qualiter curat musculas qs yrundines tã studiose venantur Cũ nec videat eas conseruare gn potius videtur eas exposuisse deuoratoribus yrundinũ. Qualiter etiã videt deducere ad finem ad quẽ sunt z an est alius finis earũ qz nutrimentũ seu sustentatio yrundinum Rñdeo in hoc quia reuera hic est vn⁹ finis et vna vtilitas musculaz hmõi z ad hunc finem vel vtilitatẽ deducit eas

creatoꝛ p naturam ipaꝝ yrūdinū quā crea
uit esui earū nutribilē seu sustētabilē. gbꝰ
et dedit lumē naturale de p̄dictis lumibꝰ
quo hec illo mō cognoscant ꝛ etiā ipas ca
uat igr eas creatoꝛ vsqꝫ ad vsū hmōi quā
q̄ꝫ ꝛ alie vtilitates sint ꝛ alij vsus quos au
dies i sequētibꝰ. Nec ē inc̄ueniēs quedā
animalia i esū ꝛ sustētationē alioꝝ creato
rē creasse vel etaꝫ i alios vsus multiplices
Sicut apparet de equis ꝛ asinis et mulis
qui non comeduntur ab hominibꝰ com
muniter. boum vero et ouium ꝛ caprarū
alie sunt vtilitates multe quibus adiuuā
tur homines q̄ꝫ esus ꝛ nutrimētuꝫ ꝛ vt eui
denciꝰ tibi fiat dei prouidētia in omnibꝰ
narrabo tibi et numerabo generales vtili
tates creaturarum. Prima igitur genera
lis est bonuꝫ quod ē vel quod habet vna
queqꝫ siue illud sit esse siue aliud siue alia
siue eē cū alio aut cū alijs. Gratuita nāqꝫ
bonitas creatoꝛis nō intēdit p̄desse sibi in
creādo res in dādo eis eē vel bona alia sꝫ
p̄desse rebꝰ istis ꝛ hec ē sp intētio gratuite
bonitatis vicꝫ hmōi rectitudinis vt nec rē
curuet eā datoꝛi se intendēs scꝫ sibi ipi hoc
ē in p̄riū bonū vel bonoꝛē vel comoduꝫ
vel gloriā vl̄ voluptatē vel aliqd ad hmōi
neq̄ deflectēs eā ab hmōi rectitudine vel
in nocumentū inimicoꝝ vel i p̄fectū ami
coꝝ suoꝝ vicꝫ q̄ sui sūt. Hec em̄ p̄sideratio
tuitaꝫ ꝛ hꝫ aliqd recuruatiōis p̄dicte. Se
cūda causa ē creatiōis i q̄busdā ē vtilitas
aliena ꝛ hoc accidit i multis generibꝰ reꝝ
Quedā ei sūt nata eē p se ꝛ insup eē vtiles
aliis. sic iaꝫ superiꝰ multotiēs audiuisti de
vegetabilibꝰ ꝛ animalibꝰ irrationabilibꝰ
q̄ nata videf eē vtraq; vtilitati ꝛ vsui ho
minū. Alia vo sūt nō nata eē p se vt ptes
ꝛ mēbra animaliū q̄admodū oculꝰ nō
natus eē p se ꝛ pes ꝛ manꝰ sil̄r. Sꝫ i toto si
militer ꝛ toti. Similiter os ꝛ nerui et carō
in animalibꝰ nō sūt nata eē p se sed i aīali
bus iſi nata sūt eē ꝛ vtilitati totalitatis eō
rū. Quapꝛopf finis q̄dā ꝛ vtilitas creatiō
nis eoꝝ videf eē vtilitas totalitatf aīaliū
quoꝝ ptes ꝛ in qbꝰ solūmō nata sūt eē et
hic non intelligo nisi vtilitates naturales.
Sūt ei ꝛ alie vtilitates sublimioꝛes atꝫ nō
biliores ꝛ hec sūt qbus adiuuāf ꝛtutes ꝛ
cōpositio moꝝ i hoibus ꝛ ea bona gratia
rū atꝫ ꝛtutū qbꝰ pennis ꝛ futura felicitas
obtinef ꝛ hec oim vtilitatū nr̄arū vltiꝫ atꝫ
p̄fectissima vtilitas. Ex qbus manifestū ē
tibi q: ꝛtutes ꝛ dona gr̄arū vtilioꝛa sūt oi
bus alijs q̄m vtilitas istoꝝ ad quā scilicet
sūt eē ꝛ quā intendit creatoꝛ ꝛ p̄cipaliter
hoibus vtilitas ē vltra quā nihil querēdū
erit. Post hec ve p̄m gradū vtilitatis obti
nēt in oꝛdine isto ea qbus ista acqrūf nu
triunf adiuuāf cōſuanf adaugēf ꝛ inter
hec p̄me sūt bone dispositiōes earū natu
rales siue bonitas ꝓplexiōis ꝛ benignitas
naturalis ꝛ māsuetudo naturalis. Qui eē
istis p̄diti sūt faciles sūt recipe gratuitā ac
nobilē ꝛtutē pacientie et sancte dilectionis
nec nō ꝛ pacis atꝫ feueritatf coꝛdis cuius
cōtrariū ē turbulētia ꝛ ingetudo ꝛ ō hijs
oibꝰ satisfactū dꝫ eē tibi p ea q̄ audiuisti
de ꝛtutū tribus generibus hoc ē naturali
bus gratuitis ꝛ cōsuetudinalibus ꝛ eis q̄
circa ipas sūt terciū locū obtineret in oꝛdi
ne isto doctrina studiositas ꝛ disciplina ꝛ
p̄pter hoc gens xp̄ianoꝝ q̄ maxime placē
re creatoꝛi nitif ꝛ studijs qbꝰ creatoꝛi pla
ceat ꝛ sumopere iuigilat sacris doctrinis
ꝛ p̄dicatiōibus singulariter ibistere videf
cū alie gētes ista negligāt euidenter. Nec
dubiū ē apud te de sacris doctrinis ꝛ p̄di
catiōibus quātū incitēt ad cultū ꝛ honoꝛi
ficentiā creatoꝛis quātū illuminēt mentes
hoim ad cognitionē ipius ꝛ eoꝝ q̄ aman
da q̄rēda tenēda ꝛ fuāda sūt hoibꝰ. Sil̄r
ad cognitionē eoꝝ q̄ eis fugiēda sūt et di
mittēda ꝛ etiā p̄sequēda. ꝛ oīno non igno
rās quāta sit virtus doctrine ꝛ p̄dicatiōis
i immitādis coꝛdibus hominū ꝛ in auer
tēdis eis ab omni erroꝛe ꝛ prauitate et ab
oīnibus aduersitatibus ꝛ cōtagijs merito
rū maxime cū gr̄a creatoꝛis ꝛ loquētibus
ꝛ audiētibus affuerit. Et tu iaꝫ didicisti q:
reuerentia que puritate intentionis sacre
doctrine et exhoꝛtationes ꝛ loquēde ꝛ au
diende sūt et quō p irreuerentiā ꝛ impuri
tatē cōtrarias absqꝫ fructu plurimū et au
diūtur et docētur. Studia vo que sūt lecti
onū meditationū lectionū quidē in sacris
libris. Meditationē vnicuiqꝫ apud semet
ipm et p se ꝛ deliberationū seu circūspecti
onū in eis que agunf aut sustinenf. Qui
dā em̄ impati ꝛ improuisi parūqꝫ circūspe
cti p̄siliūt ad opa que cōsultissime agēda
essent ꝛ incauti irruūt in pericula aduersi
tatiꝫ prius deiecti ꝛ letaliter vulnerati q̄ꝫ
de pugna deliberent q̄ꝫ armis se attingat
vel induant.

q Alia vero de disciplina aliquantu

lū diffusio: sermo habēdus est ꝓpter hoc quoniā minime cognoscūt homines vtilitates eorū que sunt discipline ꝓpter quod ipam tanq̄ noxiam fugiunt et cum dolore et molestia ꝓ viribus illam plurimūq; sustinent. Res igit discipline sunt que timorē aut dolorem aut oppssionē inferunt et que fomenta vicijs subtrahunt aut eis concludūt vel accessum ad ea omino auferunt. Timoris autem vtilitates iā alibi audiuisti in capitulo de operibus et mirabilibus ipius et p se manifestū est qa timor fuga spiritualis ē et resiliatio ab eo qó timetur. timor igitur bonus et sanctus ē quo fugitur ab oīi qó iram ꝓuocat creatoris. hoc ē ab oīi inquinamēto peccati mortiferi. ꝓpter būc igitur timorē incucie dū mortalibus creator et stellas cometes in celo gladiosq; igneos. et dracones flameos creat et apparere facit i sublimi. Similiter et portēta in terra ⁊ in mari et mulas parere monstra in hominibus etiā nasci vt infantulos multorū capitū. ꝓpt qó et mōstra dicūt. nō solū ꝓpter admirationē nouitatis ea hoies sibinuicē mōstrāt sed quoniā iram dei monstrāt in munere mortalibus vt scz turbatio rez ordine turbatus hoibus creator appeat. Sūt ⁊ alia innūera ꝓter illa que lex xpianorū exp̄sse cōtinet que scz futura sūt in sole et luna et stellis ⁊ in alijs inter que etiā terre motus enūerātur vt ipo temore suo terra tremorē hominib⁹ incuciat. ⁊ tremendū eis sua deat ꝓpt iminentē vindictā creatoris. Qua propter manifestum ē terre motū fieri ꝓ uidentiā creatoris ꝓpter tam euidentē vtilitatē que ex eo ds ꝓuenire hoibus mortalibus. et hec siue fiat p naturaz quā didicisti in libro metheorū siue alias p volūtatem creatoris ꝓpt hāc causam lex hebreorū data ē eis in tantis terroribus ignis caliginis et lampadaz ignis discurrentium clangoriscq; terrificis scz ⁊ ipam p̄cesserūt terribilia facta in egypto. vt timerēt a malo i obedictie. et a pessimis ꝓsuetudinib⁹ egypti qbus nutriti erāt. ꝓpter qó elegant in rep̄tatur doctrina xpianorū hebreos fuisse de egypto insequētibus egypcijs ⁊ eos fugātibus vt eoipo intelligerēt fugiendus eis ē nō solū ab hominibus egypcijs. scz etiā ab egypcijs moribus ab execratiōe scilicet ydolatrie ⁊ a vicijs qbus illi se creatori abbominabiles ⁊ odibiles fecerant.

Amp̄. cū diligentiorē ꝓsideratiōē ó timore feceris inuenies ipm euidēter superare omnia alia dona dep̄mentē cor humanū et subijcientē ei qué timet. cor inq̄ immobile durū atq; seruile. ꝓpter qó sciens creator rebellionē cordis gentis hebreorum se eis timendū atq; tremēduz tot tāusq; terroribus legi datione exhibuit vt eos ab legis siue obedictia nō tam incurnaret qz etiam frāgeret. Sens enim illa sicipsemet creator dicit in lege eoz gens dure cervicis fuit. ⁊ ꝓpter hoc inclinationē volūtariam nō suscipies terroribus horrificis terrēda fuit ab initio. De bono doloris.

A vero q̄ sūt dolorē sicut scis mortificant et extinguūt ꝓcupiscētias voluptatuz. desideriaq; carnalia ac secul[illegible]a. ipasq; voluptates mortificāt ⁊ abrenu[illegible] hominib⁹. Ja aūt nosti er alijs q̄ noxia sint hominibus voluptates hmōi ⁊ desideria qz videlz captiuāt inebriāt debilitāt dissoluant excecant atq; dementāt in oīne genus insanie alias humanas seu hoies. Dolor igit qui oīa hec extinguit et abradit ab eisdem q̄z salutaris sit apparet ex hijs. et qz reuera medicina ē istar abstinthij vermes hmōi mortificās ⁊ ē velut thij vermes hmōi mortificās ⁊ ē velut thij uia abbominādi hmōi ingnamenta diluens. ꝓpter hec igr̄ duo vicz mortificationē aqua tribulatiōis i sermonib⁹ ꝓbetarū. Sciendū etiā tibi ē qz ipam auaricia atq; supbiā radicit⁹ exterminat cū geminibus earū ⁊ quēadmodū ignis laterē ⁊ oia alia vasa fictilia firmat atz fortificat ⁊ obdurat tiōe quodāmō armat. nō solū ꝓra aquā scz etiā cōtra se. lateres ei excocti nec ignes timēt nec aquā. Sic dolor ꝓfectū tribulationū alias hūanas armat atz fortificat. et velut armaturā quādā eis pacientiā opat et p̄stat. et hoc exp̄sse legit i vtraq; lege hebreoz scz ⁊ xpianoz. ⁊ in lege qdē hebreorū dixit ipe legislator ad gentē illā excorti te i camino pauptatis. In lege vo xpianoz legit. Tribulatio pacientiā opatur. alias etiam hūanas mirabiliter adiuuat ⁊ illuminat ad sapiētiā. Jpe vo sapientissimus hebreorū ⁊ rex gentis illi⁹ dixit i quodā ex libris suis. qa colligata ē stultitia i corde pueri. scz vga discipline fugabit eā. Et in codem libro. Uirga ac correctio tribuūt sapiētiam. Alij⁹ etiā ex sapiētib⁹ antiqs dixit. qa sapientia nō inuenitur in terra suauiter viuentiū. Et ex phis archita carētin⁹ exp̄sse dixit. Ubi oñatur libido nullū esse locū tempo

rantiē ⁊ i regno voluptatꝭ ⁊tutē nō posse ꝓsistere. Quare nec sapiētiā cū sapiētia veri nois ⁊tus sit plus q̄ ars sicut dicit aristotꝭ de metaphysica ipa. Attēde igr istas vtilitates dolor ⁊ auerte q; eas nouit creator stras. ⁊ ꝓpter hoc necesse ē vt eis ꝓuideat bona tā salutaria. qb⁹ a tātis malis liberanē atq; purificāt. Amp. cū oia nūera ta mala a qbus p dolores p̄dictos ē liberatio animab⁹ morbi sint vulnera fedita tes deformitates ⁊ ingnamēta abhomīabilia aiar. ⁊ alia multiplicit noxia aiab⁹ nris ⁊ ledētia illas. Cū nemo itelligēs dubitet creatorē amare ⁊ velle sanitatē. mundicā pulchritudinē ⁊ fortitudines. ceteraq; pfectiones aiar nrārū qualiter dubitari poterit hec bōa eū nō p̄uidere aiab⁹ nris qbus adeo efficacit adiuuāt ad obtinendū ꝓnoiatas pfectiones q̄s nō diligere in eis nō ē possibile creatorē. Amp. si videres egrū multipliciū egritudinū incōmodis laborarē ⁊ videris ei exhiberi medicinā salutarē ꝓra oia illa. cū ipe nec de sanitate sua cogitet. nec aliqd sibi medicationis ꝓcurat aut ꝓquirat. dubitabilis ne alteri⁹ bonitate ⁊ sapientia medicinā hmōi eidē ꝓstari. De illis ⁊o q dolores inferūt ⁊ mederi pacientib⁹ nō intendūt. Manifestū ē q; eor ꝓuidētia medicina vt medicina nō ꝓstat hmōi. qm̄ nec intētiōe eorū ē vt sanēt vel ꝓsint alias sz magr vt ledāt ⁊ noceāt nisi forte sint eruditores atq; doctores. Qr si ymaginari volueris vniuersitatē hoim ꝓnoiatis tibi egritudinibus laborare ⁊ attēdes creatorē iugit itueri morbos siue egritudines hmōi i genere hūano. Cōsideraueriscq; diuitias pietatꝭ ipi⁹ nō ascēdet vllo mōr in cor tuū ipm negligere tantā plagā i genere hūano ⁊ relinq̄re irremediatā seu imoderatā. Quia igit optimi ⁊ sapiētissimi medicatis ē ea sp̄ me dicādis adhibere remedia. q̄ saluberrima ē. ꝓspicit ⁊ ad curādas egritudines efficacissima. ꝓnoiatos ⁊o dolores videt creator bñdict⁹ adeo vtuosos ad curāda p̄dicta incōmoda. adeo salutares egro hmōi necesse ē vt eos eidē adhiberi p ipm. manifestū igr ē ia⁊ ex hoc dolores tribulatio nū q̄ in hominibus sunt ē in eisdem p cutam et p̄uidentiam creatoris.

Quod si dixerit quis ga ista eueniunt hominibus ab ipis vel in se p

q semetipos vl ab alijs in alios ver

bi gratia. Egritudo interdū ex crapula interdū ex ebrietate. interdū ex cibo vel potu non sano. interdū ex estu vel frigore nimio. et alijs pluribus modis. Ab alijs vero in alios vt verbera et plage. carceres vincula damnificationes p fraudes dolos rapinas. Eodē mō ⁊ cōtumelie et que cōtumeliarū sunt hmōi igr omnib⁹ non causa eēndi vel aduenīēdi nō videtur ee diuina bonitas. quin potius humane inigitates atq; malicie et ignorantie agentes eniz ecclesie sunt occasionū suarū et passionis effectus est illatio q; actionis ꝓpter hoc igr dixerūt maiores ex sapientibus xpianor quia reuera actiones hmōi hoc ē malas q̄scūq; atq; puersas nō causat directe bonitas creatoris. sed sustinet eas siue ꝓmittit. ꝓpter bonitates et vtilitates passionuz. ꝓpter hoc ipas passiones cū causare dixerūt quoniā eas p̄uidet diligit approbat vtpote tam multipliciter vtiles. ꝓpter hoc igitur sustinet actiones puersas siue ꝓmittit. Et quoniam longo maiores sunt ⁊ plures bonitates et vtilitates passionum. cleg it p̄uidētia creatoris paucas ⁊ modicas malicias atz puersitates vt inde mltoplēs multoq; maiores bonitates eliceret. q̄z illas oino esse nō sineret. In hoc igr et ꝑm hoc a qbusdā dict⁹ ē creator causa malar atz puersarū actionū. q; et actores earum creauit et vires eiusdē dedit qbus abutentes eas faciūt licet nō ad hoc eas illis dederit. Tu vo vides euidēter q̄ nomie causa abutunt et etiā cuz dicūt a creatore esse malas actiones abutunt a ꝓpositiōe hac ē ei hmōi ꝓpositio nota siue signū directe originis ⁊ recte causationis. Cui⁹ exemplū ꝓgruentissimū ē in rege iustissimo. ⁊ prefecto eius iniquo siue ꝓtore q occidit innocentē scienter inique. In hoc igr exemplo nemo dicit hāc occisionē innocētis ee a rege vel q regem iustissimū. licet ꝓtoriana potestas p quā inique occisus ē ab ipo rege sit hoc aūt ē qm̄ ⁊ si potestas ꝓtoriana a rege sit directe ⁊ p se occisio tamē innocētis nō ē ab illa directe ⁊ p se. qn potius p intorsionē ⁊ abusionē ⁊ inflexionē in latus nō ei descēdit pena directe a potestate nisi p iudicij rectitudinē ⁊ tūc sp nocentes solūmō vel q merito nocētes habēt seu reputant q̄ dico ꝓpter ꝓbationes que interdū vel falsē sunt vt falsi testes vel falsa inscientia Neutrorum tamen falsitas appet iudici. Multotiens etiā deest iuris ꝓbatio ⁊ ne-

cesse hz iudex ex officio iudiciario cõdemnare inocentẽ. Cui⁹ exemplũ ẽ in debitore qui recuera soluit mutuũ sed deficit improbatione solutionis. Cõfitet aũt se recepisse mutuũ stat ergo iudex merito cõfessioni ei⁹ quã ptra se facit cũ pbationẽ solutionis nõ adhibet. Ex hijs igit manifesta ẽ tibi q male actiones atz p se nõ ppe dici possunt eẽ a creatore. Sicut neqz innocentũ supplicia aut falsa siue iniqua iudicia ptoris a rege iustissimo vel p ipum esse. nisi abusiue imo nisi intollerabili abusiõe nemo diceret.

I vero volueris vtilitates doloꝝ inuenire et numerare. quõ dolor et aqua tribulatõis vocat ignis in sanctis autenticisqz sermonibus cõsidera actus et opationes ignis naturalis et inuenies ad similitudinẽ et ppoꝛtionẽ earũ opationes et vtilitates spirituales doloꝝ et tribulationis in animabus humanis et de hijs alibi plurima audiuisti per me. Ex hijs etiã ẽ manifestũ tibi q̃ vtiles sint i genere hũano q dolores inferũt siue ea ex q bus dolores sunt. quoniã tot vtilitatum et ministri et vasa sunt seu instrumẽta. hz nõ intendentes et scientes hec faciant et interdũ contraria intendẽtes, hoc est nocumẽta siue nocere. hinc est q cũ vtilitates mynisterij eoꝝ cessauerint ꝓcientur in locũ damnationis nisi interim resipuerint et penitentiam fuerint emendati. hmõi autem exemplum ẽ in virga quã erudito ad plenũ filio paterfamilias in ignem ꝓjcit ꝓpter hoc dixit sanctus et sapiens et in gẽte xp̃ianoꝝ doctor clarissim⁹. Quid gloriatur impius quia de illo flagellus mihi facit pater meus. Si igitur nouisti adhuc creatoris pietatem immensam erga genꝰ humanũ et diligẽti scrutatiõe cõsideratiõnẽ in rebꝰ hũanis fecerit. inuenies ipm paterna sollicitudie atz dulcedine sic erudire totũ genus humanũ p malos quẽadmodum pater vnus vnicũ filiũ alijs etiã malis que non sunt p malos. quẽadmodum sunt moꝛs et pestes fames atz sterilitates innumeras vtilitates ꝓestat bonitas creatoris mortalibus et quoniã de hijs multa alibi dicta sunt et alibi etiaz dicenda videlicet in pdicationibꝰ et exhortationibꝰ. Reuertar ad ppositũ et dicaz q bonitas creatoꝛis et sapientia cũ nihil faciat aut fieri ꝓmittat sine causa et inutiliter. Luz nec gla vnius muscẽ sit nisi p curã et prouidentiã ipius. Quãto fortiꝰ ea ex q bus tot et tãte vtilitates nobis pueniũt nõ erunt quin ipo facieẽte vel fieri rationabiliter ꝓmittente et etiã ordinante. Qui si dixerit quis ga mlta nõ pfunt imo nocent mala hmõi. Ja responsum ẽ tibi sup hoc in ꝓcedẽtibus p mensam cõmue dapsilis qui nõ soluz admensam cõuiue dapsilis qui nõ soluz admensurã facietatis quiuantiũ. hz iuxta magnificentiã largitatis sue mensam ornat et ꝓparat. et addo alia hic et dico quia culpa et defectus eoꝝ est q tam vtilibus autilis vti vel voluerũt vel nescierũt. quaqz hoc nõ facile concedendũ sit q videliz flagella hmõi nõ semp pfint. Cũ verisimile valde sit filium sub virga patris rebellantem multo rebellantiorem sibi fore dimissum.

Manifestuz etiam est intelligentibus ipam moꝛtem ad modũ vtilem esse etiam in malicijs suis pertinaciter pfistentibus. Cum euidenter hmõi hominibus expedit malefaciẽdi amittere potestatem atz libertatem. quẽadmodũ et furentibꝰ et furiosis se habet de amissiõe seu ablatiõe gladiorũ. Omnis em potestas abutentis ea in perniciem suam et aliorũ velut gladius ẽ in manu furentis. Amplius. cum tot et tantis vtilitatibus indigeat genus humanum. si malicia eoꝝ ad eas reficiendas nõ sufficeret eas indubitanter procuraret bonitas creatoris. Nullo em modo tazꝫ pernicioſum defectuz in genere humano sustineret. Quid mirũ igitur si quide imo sapientissime causas hmõi malorũ in hominibus esse sustinet et permittit. Amplius. ꝓpter hmõi vtilitates fit iustificationes iudiciales videliz mulctatiões pecuniarie membroꝝ mutilatiões latronũ suspendia. omẽsqz cruciatus ptoriales. vt ipi mali qui non iudicio sed malicia ꝗm qz mala que dixi inferunt hominibꝰ ne eo usqz turbent suis insolentijs res hũanas vt non solũ bene viuere sed nec etiã vilie re inter eos liceat compescãtur. Jbi igitur manifestũ est ꝓnominatos dolores atqz mala p diuinam prouidentiã ꝓcurari hominibus. Cum omnes rectores et iudices ꝓpter has vtilitates dari ab eodẽ manifestum sit hominibus. Non debet igit esse dubium alia mala doloꝝ et tribulationũ scz diuina puidentia ꝓmitti et ordinari ꝓpter causas easdem. Amplius. Multa de hmõi malis licet non pfint patientibꝰ pfunt tamen alijs. Unius em pena male fici multos deterret a similibus. Amꝫ

Quis nō videat ga si mūdus iste non ha
beret nisi pacem atz delicias inseparabili
adherentia detineret in seipo homines z
a bonis futuris et virtutibus eousq; auer
teret. vt paucissimi vel has vel illa curarēt
Uita igitur hūana et magnis et multipli
cious respergenda fuit amaritudinibus z
doloꝛib⁹. vt tm̄ malum tantaq; noxietas
auerteretur ab hominib⁹ Quis enim ma
gis pernicioſum magisq; noxium huma
no generi cogitari pōt. eo q; aufert ei bo
num propter quod solum creatum est. bo
num scilicet felicitatis future. z malū quo
nullū maius est videlicet suppliciū dāna
tionis eterne infert eidez. Non immerito
igitur vite istius dulcedinē amaricari vel
le debuit creatoꝛ hoib⁹ ne a bono ad qó
eos creauerat illos auerteret et in malum
contrariū eosdem traheret. Quomō igit
opinādū est doloꝛes tam vules tāq; salu
tares diuina puidētia vl' pcurāte vl' pmit
tente et ordinante non esse in hominibus

Probatur hoc idem per exempla.

Onam autē tibi ad hec exempla
p multa multo plura ptermittēs de
dinās plixitatis tediū et horū p̄
tionis puez quē nutrit videns paruulum
dulcedine lactis adeo illectū. vt ab eo se se
pari se nō paciat. nec ad solidioꝛē aut cō
gruentioꝛē sibi cibum inclinari velle. sum
mitates papillarū aliqua aspgit amaritu
dine qua puul⁹ sentiens in papillis sponte
eas respuit z etiā refugit z ad mensam pa
tris inhyat et postmoduz comedit. Quid
igit mirū si tot⁹ generis hūani creatoꝛ nu
triti⁹ et nutritoꝛ a lacte nō dico puericie sz
pueritatis humane que turpissima ac p
niciosissima ē separe nolēs z ad mensā fu
turarū spūaliū epularū que in celo glorie
sue parata ē inhyare volens homines at
q; aspirare. amaritudinib⁹ multiplicibus
aspgit carnales ac seculares dulcedines q̄
rū falsitas atq; fallacia adeo noxia adeo
q; pniciosa est hominib⁹. vt et a mēsa illa
delicijs in excogitabilib⁹ refertissima omi
no auertat hoies z in seipis eosdez inebri
et dementet. Res insup hūanas bellis
latib⁹ omiq; inordinatiōe atz ingetudine
deturpet ꝓfundat atz perturbet. Aliud erē
plū hmōi rei ē paterfamilias q videns fi
liū i loco periculoso arrepto flagello ipm
crebro percutiēs illū asterret inde et diffu
gat. de quo dubitare nō potes. q; si multi
tudinē magnaz haberet filioꝛ dispsam in
multis locis periculosis. gn multiplicaret fla
gella z flagellationes ad idipm faciendū
multitudini filioꝛū q; faceret vnico. Cū igi
tur vniuersitas hoim sicut multitudo sic fi
lioꝛ aliquo genere filiatiōis. Quid mirū
si creatoꝛ benignissim⁹ cui manifestissimē
sunt oia pericula omniaq; noxia habita
tionis isti⁹. et moꝛam que per amoꝛez no
xia ē hominib⁹. qd inq; mirū si multipli
cat flagellis atz doloꝛib⁹ eos nec huic ha
bitationi siue mundo bereant absterret z
diffugat. Qd si dixerit qs deū nec [illegible]ere
nec reputare homies filios suos vllo mo
doꝛū filiationis. quāq; in parte ista ipius
creatoꝛis oꝛaculis hoc ē sermonib⁹ pphe
tics apte cōtradicat negare tamē non po
test quin saltem aut vt boues aut vt oues
aut in aliqua conditione seu comparatio
ne sue possessionis eos habeat. Quis au
tem paterfamilias de ouibus suis aut bo
b⁹ si impericuloso aliquo loco eos eē cō
spiceret non ita faceret vt diri. apparet igit
ex hoc puidentiam diuinam causam esse
doloꝛum pentium in hominibus. Tercium
exemplū ē de vino fortissimo z inebri
antissimo cui similime sūt vite hmōi pscn
tis carnales aut seculares voluptates. In
ebriant em̄ vsq; in bꝛutalē desipientia z in
sanissimā dementiā. Tribulatiōes vero z
doloꝛes ꝓtrarie similime sunt aque q̄ntū
ad virtutē repmendi malicia vini hmōi et
obsistendi ne inebriet. Nemo autē intelli
gens ignoꝛat omnes homines quosdam
creatoꝛis esse conuiuas vel saltem hospi
tes. quin potius manifestū est etiaz alum
nos esse quin omnes cibet z potet. Quis
autem paterfamilias conuiuis suis vinū
tam noxium non temperet. Quis alum
nis suis quib⁹ cura alendi et sumptis ali
mentoꝛum impendit non puideat a moꝛ
tifera pernicie. si eam esse cognouerit in a
limentis. Quis hospitibus suis aveneno
moꝛtifero non caueat nisi malignissimus
pditoꝛ. z querens moꝛtem hospitum suo
rum. Nullum autem venenum pernicio
sius est voluptatibus antedictis. imo ille
tanto pernicioſioꝛes omniveneno pestife
ro quanto vita beata futura quā hoibus
auferunt ē vita coꝛpis quā sola venena ex
tinguūt prestātioꝛ. Quia igit p aquas tri
bulationū z doloꝛ supꝛadictas tā il' mal'sa
luberrime occurrit atz picul'. Nō relingit
tibi dubitatio. gn aque tribulationum et

doloꝝ hmōi p̄ puidentiā ⁊ bonitatē creatoris admisceāt p̄sentib⁹ delicijs. Ut aūt finē faciā ratiocinatōis istius. Dico q̄ nec de minimo bono quocūq; dubitare p̄mittitur q hō ē nō noīe tm̄ sz re et noīe. qn ipz fit a creatore. quēadmoduz si nō eēt fons luminis nec eē posset p̄ter solē q hoc nosz nō dubitaret de quocūq; lumine vel quātocunq; qn ip̄m eēt a sole. Quia igit̄ iam declaratū ē tibi in p̄ma pte magisterij huiusmodi. nec esse nec posse esse fontē boni vel bonitatis p̄ter creatorē. Manifestū factū ē tibi non posse eē aliqd boni vel bonitatis nisi ab ip̄o. Declaratū etiā ē tibi in p̄cedentib⁹. tribulatiōes ⁊ doloꝝes hmōi nō solū bona eē sz etiā valde bona. Tam magna ꝛo bona creatorē negligere qs nisi hō fine intellectu cogitet. negligere autē intelligo vt curet ea esse nec curet qualiter aut quo fructu. Sūt et alia innūera exempla hmōi innumerabiliū vtilitatum ⁊ fructuū doloꝝ et tribulationū hmōi. que alibi et maxime in exhortationibus sacris ⁊ dicende ⁊ exponēde sunt. Si qs ꝛo dixerit quia reuera p̄munitati hoīm ⁊ cōsuliē ⁊ puidetur innūeris vtilitatib⁹ ⁊ fructib⁹ p̄ hec. et q; creator gerit indubitāter curaz vniuersitatī nō aūt singuloꝝ. Rñdendū ē hoī illi q; ī reb⁹ naturalib⁹ singuloꝝ euidēter appet cura creatoris ⁊ puidēcia ip̄ius videlicet in p̄positiōe formatione nūerositate ⁊ colligatiōe mēbroꝝ atz p̄fectiōe. Nulla eī ē natura nlla virt⁹ alia cui possibil' sit fabricatio hūani corpis. ⁊ de natura gdez corpali dubitationē nō bz de natura vero ſpūali breui p̄sideratiōe id ip̄m videre pt qm̄ illa nō opaē instrumētis cū illa nō habeat sz ymaginādo siue itelligēdo tm̄ ⁊ volēdo siue imperādo. nō recipit aūt intellectus rationalis vt esse subsit volūtati aut imperio alicui⁹ q̄z creatoris. Similiter neq; q⁹ forme corpales ⁊ maxime corpm animaliū subsint nisi soli imperio creatoris. qm̄ q⁹ nō p̄t naturaliē impare eē multo min⁹ nō p̄t impare sic eē aut tale eē. Manifestū igr̄ ē p hoc solā ꝛtutē creatoris posse fabricare ⁊ formare corpa hūana. ⁊ etiam alioꝝ animaliū ex quo manifestū etiam ē p̄sequēter ⁊ ip̄am nutritionē vitā ⁊ p̄seruationē totāq; reliquā gubernatiōes ad creatoris puidēcia ptinere. Nota eī minus ē mirabile nutrimētū et crementū corporeū animaliū atq; vegetabiliū nec mīoꝝ difficultate inuētū aut potiꝰ estimatū q̄z generatio ⁊ fabricatio ip̄oꝝ Quis enim̄ admiratur sufficiat tā studiose tāq; diligēter decoqui nutrimentū tā crebra excolatiōe depurari tanta fidelitate vt ita dicaē distribui singulis mēbris ⁊ ptib⁹ put vnicuiq; opz esse ⁊ puenit ⁊ put etiā iustū est. q̄ arte arismetrica nūerari possent nutrimētoꝝ ⁊ nutritoꝝ pticule q̄ geometria diuidi mensurari ⁊ cōmēsurari mēbris ⁊ alijs ptib⁹ atz aptari necessitatib⁹ ⁊ indigentijs earū. nulla eī cōqueri p̄t q⁹ min⁹ iuste aut plus recipiat q̄ntū ē ī virtute nutritiua et nutrimenti distributiua. nisi cū ei aut plus debito aut min⁹ ei de nutrimēto traditū fuerit aut exdē ꝛtuti inobedies. Jn hijs aūt trib⁹ casibꝰ culpa ē tm̄ supioris dispēsatoris quēadmodū cuz aliqs vel plus iuste onerat stomachū. vel minus cibi q̄z nature sufficiat infert in illū. vel cibū quē decoquere et depurare stomachi virtus nō sufficit nō culpa ē stomachi quicqd viciationis aut corruptionis ex hijs accidit nutrimēto vel corpori nutriēdo. sed vt p̄dixi culpa est male dispēsantis ipi stomacho sz nec in hijs ceſſat puidētia aut bonitas creatoris q egritudines et doloꝝes exinde p̄ueniēces tāz multipliciter efficit fructuosas vt audiuistī Appet igitur euidenter ex hijs tibi quia in corpibus animaliū et partibus eoꝝ quecunq; naturaliter fiunt p diuinam puidēciam et bonitatē vel fiunt et ordinātur. vt exinde multiplices vtilitates p̄ueniāt et si cut non est pilus in veste tua qui loci conuenientē in ea non teneat. licet p̄ter paruitatē suam ⁊ vtilitatis ip̄ius paruitatem omnibus vniuscuiusq; totius particule. Jta et de iuscunq; generis totū ip̄m sic se habet. Jā em̄ declaratū ē in tractatibus de p̄tinuo ⁊ infinito quia oīne aggregatum ex cōtinuis id ē ex ptibus quoꝝ vnaqueq; p̄tinua ē ip̄m ꝛo totū disgregatū aggregatū est de necessitate ex finitis. Quapꝛopter oīs pars cuiuscūq; magnitudis sit ex finitis pilis ēt oīs aceruus arene ex finitis lapidib⁹ ⁊ si vn⁹ pilus detraheret panno detrahet aliqd de totalitate ip̄ius. ⁊ p̄s certe determinate in se cōpatiōis ad totū pannū licz neq; compationē hmōi neq; detractionē sensus p̄cipiat lūiositas ꝛo sapientie creatoris oīa hec ⁊ filia mēsurat atq; dinūerat neq; em̄ sine causa dixit sanct⁹ ⁊ sapiens loquens ad ip̄m omnia in numero pondere et mensura disposuisti.

p Ost hec aũt veniã ad ea que sunt oppssionis ꝛ substractionis materie malo ꝛ ꝓhibitiua accessus ad ipam boc ẽ q̃ ꝓhibẽt homies abscedere a malo ꝛ eõuerso. Dico igr q̃ oppssio ipsa intẽtione ꝛ noiatiõe sua hz vtilitates multas spũales q̃rũ ꝑma ẽ circa iminentẽ ꝑsuat. Secũda vtilitas ei? ẽ circa incõstantiã leuẽq; nobilitatẽ qbus dã ex boibus adeo exagittant vt nec in vno loco coꝛpaliter nec in vno statu spũaliter ꝑsistere possint et ꝑme vtilitatis exemplũ ẽ cõpressio pelliũ inflatarũ. Silr et foliũ fabriliũ ꝛ omia alia q̃ cõpressiõe detumescũt. Euidẽs aũt exemplũ ẽ in buffonibus q generãt in angustis fixuris petraꝛ q intumescere nõ possunt donec inde exeant. Secũde vtilitatis exemplũ est in leuibus tecturis domoꝛ q̃ lapidibus onerãt ne a vẽto auferant. Similiter ꝛ oĩa illa q bus ponderosa supponũt ne vel flatu vẽtoꝛũ vel fluxu aquarũ rapiãtur. Tercia vtilitas ẽ cuius exemplũ appet i equis quoꝛ nimia velocitas ꝛ ipetus repmit onerib? ꝛ gressus ad suauitatẽ ꝛ modestiã rediguntur ꝛ iurta bas vias tuũ erit videre ꝛ excogitare multas alias. Que vo ꝓhibent homines abscedere a peccato vl peccata ab scedere ab eis sũt carceres ꝛ vincula et custodie disciplinales atz circũclusiões q̃ vi. recẽtes seq; atz discipulos suos ab abscessu eoꝛ ꝓhibere volẽtes sibi fecerũt et adhuc faciũt ꝛ ista apud gentẽ xpianoꝛ solã inueniunt. Nõnulli tñ ex ꝓhis aliud vicinũ hmõi custodijs feciſſe dicũtur eligẽtes sibi habitatiões deoꝛsũ ꝛ lõge ab hoib?. Scietes q̃ piculosa sit societas indoctoꝛ atz incõpositoꝛũ hoĩm philosophari volẽtibus. Pauptas vo adeo salutaris est castitati et sobrietati vt in incendijs earuz lignoꝛũ substractio opulentia nanq; ciboꝛ et potuũ aliorũq; tpaliuz que coꝛpi deseruunt obsunt ad luxum ꝛ luxuriã atz nimias cõcupiscẽtias ciboꝛũ et potuũ [illegible]na adignẽ vel incẽdiũ. Secũda vtilitas pauptatis ẽ vallaris munitio q̃ eñ ẽ vallũ ad arcẽ quã circũdat siue inuicẽ hec pauptas ad pauperẽ siue hoc itelligat siue nõ ꝛ qñ quẽadmodũ vallũ arcet hostes ꝛ ꝓhibet abigressu imo ab accessu. Sic pauptas vicia luxus ꝛ luxurie cõmessationũ ꝛ ebrieta tũ accedere nõ finit ad hoies. Ex incõmodis aũt diuitiarũ facile appebunt tibi fructus et cõmoda pauptatis et iã alibi ꝑme de vtriſq; plurima didicisti.

q Uoniã aũt maxime errauerũt ꝛ ad huc errãt hoies circa ꝓuidentiã et curã creatoꝛis in eis que casu tñ viderũt accidere ꝛ hec sũt q̃ cõiter et eq̃liter eueniũt sapiẽtibus et insipiẽtibus iustis ꝛ iniustis. q̃lia sunt picula naufragioꝛũ q̃ iustũ et iniustũ piter absoꝛbẽt ꝛ mortes et in alia icomoda fortuita. Secũdo q̃ i eis oĩno nõ curari videnꝫ tam a creatoꝛe q̃z ab alijs q̃les sunt furiosi q furoꝛe suo solummõ ferrividẽꝫ. Tercio in hijs q ꝓhibitovi uunt hoc ẽ vt volũt et nõ nisi male viuere vc lũt. et vt ita dicãtur stulta volũtate sua dicũꝫ vel potiꝰ agũtur vllo rectoꝛe vel curatoꝛe vt videtur exterius. Quarto in hijs q oĩno derelicti videnꝫ quẽadmodum ca dauer expositũ canibus et auibus ꝓ cuiꝰ liberatione adrripientibus ꝛ deuoꝛãtibꝰ nihil fit. Sic nõnulli paupes diripiũtur ꝛ multiplicãtur affligũntur hic nõ solũ vllo erripiente vel defendente vel etiã cõtradicente aut saltem cõpacẽte ꝑsertim cũ sanctissimi atq; iustissimi sint. Qualiter ergo eos curat creatoꝛ benedictus. Si vo hos nõ curat qualiter alios curat. Scito ergo in ꝑmis quia casus et temeritas tamlõge sunt a sapiẽtia et bonitate creatoris q̃lõge stulticia vel ignoꝛãtia. et ꝓpter hoc q̃ntum ad creatoꝛẽ nihil est casus Apud nos vero locuz hz casus sed q̃ntũ ad nos hoc aũt est ꝓpter ignoꝛantiã et improuisionez creatoꝛ enim omnia intuetur non intuitione que sit habitus doꝛmiens quin potius intuitu qui ẽ in vltimitate vigilãtie ꝛ actualitatis neq; aliquid est opertum vel absconditum vllo modoũ a visione ipius. Sed neq; intuetur aliquid tãq; longe sit ab eo neq; tanq; propinquum sit ei. et intelligo in hoc sermone meo q̃ propinquitas et remotio rerum nec addit nec minuit cognitionem ipius. Quapropter videt omnia ad nudũ et tanq; ꝓmo. Manifestum igitur est quoniam nihil euenit vt sit in rebus q̃ ipe nõ sciat ꝛ etiaz ꝑsciat Et quoniã intẽtio ẽ eius ꝛ vt bona sint ꝛ fiant ꝛ ꝑmaneãt q̃diu videt decere gloriaz suã et ꝓuenire ex eis vtilitates q̃s vult ex eis esse. Circa mala vo vñ q̃ vulgus malã noiat et hec sunt mala penalia que vulgares ĩsipiẽtes hoies totꝰ studijs ac viribꝰ fugere ꝛ declinare vel saltẽ minuere atz leni

re conāt qm̄ reuera bona sūt hmōi sic alibi didicisti z sūt opa iusticie z miscōie ipi⁹ multipl'r vtilia ac salutaria hoīb⁹ circa in quā hec ē ead̄ ei intētio q̄ z circa alia bona tpalia seu corpalia. hoc vno excepto q̄ ista pueniētiora sūt bonis correctōis z retractōis hoīm a mal' vicior z pctōr z pueniētissima notiatiōe bona disciplinalia bona q̄z discipline z eruditōis creator notiari possūt. alia vo bona tpalia scz et corpalia bona attractiōis z allectiōis diuine benignitatis dicēda sunt. Ea ei largit benignitas creator hoīb⁹ vel ad necessitatē sustētatiōis z hoc cōiter oīb⁹ vel ad blandimētū attractiōis z allectiōis. et hoc specialit̄ puerilis sensus hoīb⁹. a⁹o ei modica bona sūt hec. vt ea sapiētes despiciāt z ea dignitate sua īdigna oīno ee cognoscāt. pueriles vo hoies eadē tāq̄ magna tota auiditate amplectūt. p hec igr̄ q̄si blādit eis bonitas creator vt eos ad amorē sui z cultū attrahat z paulatim pficiētes ad sublimia bona. ppter q̄ eos creauit puocet in star matris atz nutricis z etiā boni pris parulos p munuscula piror atz pomorū in amorem sui puocātiū. z deinde vl' ad studia lrarū vel ad alia queq̄ maiora eisdez puocātiū quo artificio erga gentē hebreorū creatoris bonitas manifeste vsa ē. Cui vtpote puerili z adhuc p mille bona sublimia vel cognoscere vel amare nō valenti p obfuatōe legis sue sola modica tpalia tāq̄ puerilia munuscula z pmisit z sola cōtraria videlicz pauptatē mortē corpalē minat⁹ ē eisdē tāq̄ puulis deterrēdis. Nō ei iudicauit sapiētia creator cū gēte illa sibi agendū eo tpe tāq̄ cū sapiētib⁹ sciēs puerilitatē z niditatē ipi⁹. pmissiones ei hmōi munuscul⁹ sapiētib⁹ illusiones z irrisiones eent si eis fierēt. Quis ei sapiēs nō se irrideri cognoscat si ei mulier papillas discooperiēs suggēda offerrat z si p muneribus magnis ac pciosis duas eidē vel tres auelanas porrigat ppt̄ hoc igr̄ paulatim erudito genere hūano tā doctrina legt hebreor z pphetarū q̄s phīcis dogmatib⁹ z alijs creator eruditiōib⁹ atz miracul' bona sublimia pmissa sūt in lege vitat z pfectiōis. z pmissa bona sublimia vicz bona alteri⁹ vite que sola digna sunt excellētia generis hūani z pfectiōe eiusdē. In quo nobilitati phōr satisfactū ē. Sil'r z aliorū sapientū q z puerilia hmōi munuscula pte nēda ee cognouerūt z docēt dei sapiētia p legē z doctrinā xp̄ianor pmissiones bonorū desiderabiliū hoc ē futuror tota auiditate recepert. Sil'r z pminatiōib⁹ malor magnor deterriti ad vtutes sublimes confugert. Intelligētes i lege hmōi z euidentissime cognoscētes pfectiones q̄s quō q̄rebāt. Intellige igr̄ ex hijs q: lex z doctrina xp̄ianor nō puerili ppo vt puerili data ē q̄ manifestū ē ex pmissiōib⁹ z cōcatiōe b⁹ eiusdē qm̄ earū cognitio nō cadit in animos pueriles nec ab eis capitur. Appet igr̄ ex hijs q̄ dixi tibi intētio bonitatis creatoris circa vtraq̄ bona pdicta q: p altera i tēdit sustētationē cōiter oīm hoīm. Specialit̄ aūt blādiri puerilib⁹ et eos attrahere ad maiora futura vicz z pīsentē miseriā taliter q̄lit̄ psolari. Per alterā vo intēdit bona disciplīne hoc ē retrahere z pīseruare a malis vicior z pctōr. Et iā dixi tibi in pcedētib⁹ q: null⁹ ē cui ipa mors corpal' vtilis nō sit. Sactī ei z iust liberatio ē a pīsentib⁹ malis oībusq̄ piculis exitusq̄ de carcere b⁹ z vinculis z egressus ad regnū felicitatt future. Multa etiā alia bona mortis corpalis p me alias audiuisti. Malis vo z qb⁹ statim p⁹ morte imminet ifernale supplicīū i hoc mors vtilis ē qm̄ malis meritē sup ciū i hoc mors vtilis ē qm̄ malis meritē supplicia cumularet maior dānatiōis sibi supplicia cumularet Dico aūt resipiscere nō pponūt pfitēdo i eis hoc pponit sactus z iust⁹ ē ppositū ei nō peccādi de cetero z recte viuēdi ꝛtinuo in posterū oēm maculā pctī mortalis abolet z abradet a b animab⁹ hūanis sic z voluntas q̄ hoc vult nō dico vellet. Sic igit vo lētib⁹ restat iterdū aliq̄ satisfactiōe q̄ n̄ mi n⁹ purgatio ē post mortē satisfactio et purgatio iusticiā et sactitatē nō extinguūt aut minuūt qn poti⁹ adiuuāt multiplicit atz clarificant. sic alibi didicisti. Est z aliarū tas hui⁹ mortis cōiter euenīciis iustis z iustis hoīb⁹ ē ei nō leuis admonitio mortaliū ad ppationē finis sui z exit⁹ ō hac vita magna excitatio ꝛ tor⁹ atz pigriciaz hūana q̄ qdā i vita ista velut dormīctes sē z oino nescīētes qd eis vel circa eos agat neq̄ pcogitare volētes qd eis immineat. Est et ipa mors aliena a diumētū validū ptēptū vite pīntis de q̄ creator euidēter ostendit q̄s partū illā appcieē z q̄s pui nobilīpis ee debeat quātā facile extinguibilē fec z tot mortī generib⁹ subiecit. Mala igr̄ hmōi z bonis et malis cōiter euenīūt et oīb⁹ indubitāter. Sz nō eq̄liter pūt. Dico etiam

quia ipis iniustis ꝛ peccatorib⁹ multotiēl
pstatur vt horore tēpestatis ꝛ metu mo⁹
tis imminēt auertant a suis vicijs ꝛ pec
lēda pcā ꝛ ad abrupēdū hoies a vijs suis
malis ꝛ puersitate ꝓsuetudis. Mani
festū igr est qa expedit ꝛ saluberrimū mul
tis ex pcōrbus pire naufragijs. Quāto
fortiꝰ ergo sctis ꝛ iustis hoc āt fiet tibi ma
nifestius testimonio eoꝝ q frequēter na
uigant ꝛ ꝝsantur in maribꝰ. Jpi em̄ ma
nifeste narrāt atq testant nusq̄ a deo sibi
displicuisse vicia sua ꝛ pcā. Nunq̄ adeo
doluisse vel penituisse de illis nūq̄ adeo
desiderasse ꝛ amasse iusticiā ꝛ sanctitatez
q̄ cū sibi videbat imminuere naufragi pe
riculū qr igr nulli incredibile vel ignotū ē
creatorē ꝓfiteri hec bona ꝓuenire bo
nis et malis iustis ꝛ iniustis ꝓmuniter ex
naufragioꝝ piculis. Quid mirū si creatoꝛ
vult eisdē ee ꝓmunia hmōi picula vbi em̄
effectꝰ ꝓmunis et vtilitas non est indecēs
causam esse ꝓmunem.

Ꝑ furiosis ꝝo rñdeo qr nō sunt ex
tra curaz ꝛ puidentiam creatoris
cum videamus quosdam religa
ri vt flagellari ne sibi vel alijs noceāt. Cū
etiā videam⁹ eos pasci nutriri et vestiri et
alia necaria eisdē pstari q̄ siue ex natura
li amore siue ex pietate pstantiū siue etiaz
ad custodiā vel rerū vel hoim̄ q̄bus noce
re possent si dimitterēt per curā fiunt hec
oia ꝛ puidētia creatoris Cui⁹ dona sunt
amoꝛ pietas et solicitudo p̄dicta. Qui si di
cerit qs qr in hmōi saris appet cura et ꝓ
uidentia creatoris Dz in furiosis q sibijpis
dimittūt nulla ee videt. Cū neq̄ a seipis
nec ab alijs rogant. Rō quia in q̄busdā
ipa dimissio q̄ sibi dimissi vident non so
lum est p curā et puidentiā creatoris sed
etiā per curā puidentiam hominū et hoc
aīm quidā ꝓpter hoc soluunt a vinculis
et liberi dimittūt qr ipa dimissio et liber
tas discursus et euagatio ꝓtra furiositatē
salutaris ē eisdē. Nec adhuc puenit ad me
qr alia de causa dimitteret sibijpi furios⁹
Jz neq̄ ee hac ō causa dimittūt si ei⁹ dimis
sio atq libertas alijs piculosa videt. Qui si
etiā devinctis euaserit sicut int̄dū ꝓtingit
Manifestū est ex hoc ꝛ sibi et alijs bo
na magna puenire et ei quidē puenit bo
num cautionis custodie. Uidētib⁹ aūt illū
ee suo et alioꝝ piculo libertū puenit inde
Ꝓuocatio ad pietatē et beneficētiaz in ipz

Que tria magna ee bona et creatori acce
pta nemo rōnalis dubitat ꝛ si etiā aliquē
leserit añq̄ cōprehendat hoc ipm vtilita
tes q̄s iam didicisti et fortita multas altas
Ziyo semetipm in aquā vel ignē ꝓcipita
uerit ꝛ hoc ipm eidē vtile ē sicut audiuisti
eis etiā q̄s ledere poterat bonū pacis et se
curitatis ab eo p mortē ipis puenit. De ipo
etiā malo furoris dico q̄ plerūq̄ ymo sp
valō ē furiosis. Siue em̄ boni et iusti sint
cū infurore incidūt. Jn tuto ponit p furo
rez sanctitas eoꝝ siue bonitas cū tpe furo
ris peccare nō possint et ita nec amitti ab
eis nec minui eo tpe sctitas et iusticia eoꝝ
possit cū per sola pcā sanctitatē et iusticiā
possibile sit vl minui vel oīno tolli siue eē
mali et iniusti sint in hoc eis p furorē ꝓsu
litur vt malicia eorūdē eo tpe nō augeat
ꝛ ꝓpter hoc nec future dānatiōis supplī
cia eis crescāt. Qs si credit Halieno adiu
uat hūc fmonē id qō ōt in libro de melā
colia vicz qr qdā ex nimio desiderio vidē
di deū numia q̄ solicitudine circa hoc inci
dere i melācoliā q̄ non eēt possibile apō
creatoris bonitatē vicz vt ex tāto bono tā
q̄ ei accepto q̄ntum est desideriū vidēdi
ipm et circa hoc vehemēter eē solicitū per
mitteret eos in tm̄ malū incidere moꝛbū
melācolie nisi eisdē ipm prenostis vtile fo
re multipliciter et saluōre. Debes āt scire
qr tpe i eo multi fuerūt viri sanctissimi ac
religiosissimi q̄bus desiderio magno erat
moꝛbus melācolie ꝓpter securitatē ante
dictā. Unde et cū inter eas eēt quidā me
lācolicus ꝛ statū eius mediocriter affecta
rēt aperte dicebāt deū inestimabilē grāz
illi melācolico ꝓtulisse in hoc vicz q̄ bona
eius spūalia a deo in tuto eidē ꝓstituerat
vt ea amittere nō possz cū bona hmōi ni
si p pcā vt p̄dixi amitti nō possint. Qui si
dixerit qs qr ñ ē impossibile apō volūtatē
creatoris vt ꝓpter bona aliq̄s mala reci
pe pmittat neq̄ rarū ē imo freq̄ntissimū
Quis em̄ dubitat multos occidi p iusti
cia qr ea vl fecerit vel deserere nolebat ab
ydolatrijs q̄t milia hoim̄ int̄fecta sūt qm̄
a cultura creatoris q̄ dubitari nō ōt iusti
ssima recedere nolebāt et qm̄ ydola colere
vel eis sacrificare ꝓtēnebāt. Deinde quot
milia matronaꝝ et vginū int̄fecta p eo
q̄ libidinib⁹ coꝛruptoꝝ coingnari renue
bāt. Jn hoc igr rñdeo qr nulla hmōi pena
lia a vulgaribꝰ ꝛ insipientibus hoib⁹ ꝛ ma
la falsa ꝛ etiā iniuste dicūtur aīz credūtur

Non em̄ possunt esse mala que iusta sunt ⁊ que iudicio creatoris quē errare vel falli impossibile ē bona sunt ac eiusdē remūe ratione dignissima. nec adhuc dubitatū ē a quo quā intelligēte qn patī ꝑ veritate ⁊ iusticia ⁊ bonū ⁊ iustum sit ⁊ apud homines gloriosuz laudeq; dignissimū. Apud etuaz iusticiam creatoris remunerabilissimū. Male igitur atq; damnabiliter infliguntur mala ꝑ bonis. sed laudabilissime tollerantur. Nō norunt ergo virtutem pacientie neq; rectitudinē eiꝰ pulchritudinēq; ipius et gloriaz penitus ignorant q nec dum sciunt q̄ decorū sit pati per iusticia ⁊ q ipa pacientia omnium aliarū virtutuz ꝓtectrix est ⁊ velut clypeus omnis ictus ⁊ insultus quibꝰ alie impugnātur cunctaq; iacula que in eis iaciuntur in semetipa excipens et elidens oēs elisos ꝓtegit ⁊ custodit. Et sermo iste de pacientia quez hic dico determinatio ē questiōis quarte quā primo supra posui.

Ebīs vero qui voluptuose hic vi
d uere videnf ⁊ ꝑ voto tanq; vicijs pstituti et expositi per omnia qualiter sub cura et puidentia creatoris viuāt ⁊ hoc intelliges quia qui donis creatoris ad solas voluptates vtunf quiq; adó dedit, sunt voluptatibꝰ molestias diuinarū flagellaruz nullatenus ferre possent. imo occasionaliter ꝑ eas deteriores fierēt quāto em̄ dolore quātaq; iracundia thabescerent ⁊ excandescerent si eis delicie q̄s sum opere habent auferenf si eis delicijs inserenf inde manifeste videre potes quoniā deliciarū ablatione insaniunt. Amp. si eis donis que maxime amāt ⁊ de qbus maxime gaudent nō puocanf ad amorē creatoris sed potius ingrati eorū abutuntur eis in tantā animarū suarū perniciem quid credit eos facturos in flagellis cōtrarijs ꝓculdubio insanirēt vsq; ad blasphemias creatoris ⁊ puerterentur ad negandum ipm. et etiam nephandam ydolatriam corruerēt sicut de multis iam audiuisti. Consulto igitur sapiētia et bonitas creatoris elegit hmōi homines quantum in se est ꝓuocare et attrabere ad se donis et beneficijs que maxime diligunt q̄ ꝓterrere flagellis ⁊ a se absterrere tribulationuz doloribus quas maxime oderunt. Si em̄ lactis dulcedine nō ꝓuocatur puulus vt papillas diligat ⁊ eis adhereat quāto minus attrabetur ꝑ absinthiū aut cuiuscūq; alterius amaritudine. ꝓpter hoc em̄ ⁊ creatoꝛ prouidentissimus dulcedinem in lacte posuit māmillarū. vt ipm appetibile atq; amabile faceret paruulis qui nutriri eiusdē substantia tota etate paruula indigēt. Adhuc igī dulcedo tempaliū bonoꝛū potissimū creata ē vt paruulos adhuc sapiētia nutriat in amore et obediētia creatoꝛis non solum vt eas corpaliter nutriat et impinguet. Nec phas est sentire de sapiēna et bonitate creatoris vt corpa humana tā topere curet et animas negligat. et vt bona corpalia que ingratis et insipientibus per ingratitudinem ⁊ abusionē saā adeo noxia efficiūtur et tanta ꝓfusione sue largitatis tribuat que tam necessaria, tanq; salutaria hoibꝰ ⁊ sine qbus ipa bona corporalia pniciosa esse conspiciunt auaritia et nibil crudelitate quaruz vtraq; de ipso cogitare nephas est omino gladio tignē ab ipo exterminandum largiri non curet. Qꝛ si dixerit quis hmōi bona corporalia seu tempoꝛalia multī nō esse ꝓuocatoria aut nutritoria amoris et obedientie in creatoꝛem quin potius in ꝓuersionem et corruptionem animarū suarū videlicz in superbiā ⁊ luxuriā ceteraq; pestes viciorum. ⁊ ideo non diuina ꝓuidentia aut cura eadari hominibus cuz intentio sapientie et bonitatis creatoris. Sic vt dona eius ꝓpo sint recipientibus nō aute vllo modoꝝ vt noceant. Respondeo quia verissimū ē sermo vltimus hic videlicz de intentione sapientie et bonitatis creatoris et ꝓter intentionē ipius et reuera ē q bona dei donis ꝓpria vertūt pernicie q indubitanter faciunt pabulum intoxsionem date sibi a creatoꝛe libere potestatis. Hmōi rei autem exempla multa sunt dedit quidem vinum creatoꝛ hominibꝰ ad salubritatē q multi ex eis inuertūt inebrietatem. Dedit igitur ignē multiplex adiumentū salutis ⁊ cōseruationis. Furiosi tamen in eū se ꝓcipitantes ipm sibi faciunt instrumentū perditionis. Dedit etiā aquam eisdem ad vtilitates tam multiplices tanq; necessarias multi tamen ꝑ insaniam in eam se imergētes euecantur. Dat interdū paterfamilias filio gladiuz ad ipius defensionē qui tamen ꝑ furoꝛem aut iracundiā nimiam eodem se perimit. Sic et lux solaris taz late tanq; longe ad illuminationē oculoꝝ radians fit eisdē in obēperationē permenietatē siue supabundā-

tiam aspectus in eū vel lumē ipsius. Qm̄ autem manifestū est omnes hmōi abusiones z intorsiones culpabiles eē atq; peccata et prauitates vtpote ptra rectitudinē conuenientissimū vt hec peccata pena seq̄t pe sint eis causa eē iuste pene. Justissimū igr̄ est vt abusionē viui sequatur ebrietas vel alia pena iuxta beneplacitū creatoris quemadmodū interdū sequitur eā ydropisis interdū febris aliq̄ interdū somp̄ inexcitabilis per quē datur optunitas latronibus spoliandi aut etiā ingulādi ebrios. Sunt z alij casus innumeri atq; mala ex ebrietate puenientia. Apparet igit̄ in bijs omnibus penis euidēter sc̄z abutentium beneficijs creatoris ipi̊ iusticia. In bene vero vtentibus cisdē eiusdem p̄larga benignitas. Utraq; aūt indubitanter ad iusta sunt et q̄ vt ita dicat benigna. Nec dubitatur qn̄ vinū vtute sua naturali quā hm̄ a creatore inebriet quāq; non adhuc hmōi virtutem creatoris eidē dederit z per occasionē abusiōis male vtentis fit creatoris instrumentū iustissime vltiōis Quapro pterueniss̄imū est quia q sic beneficia creatoris in suā inuertūt perniciem ea dē arma creatoris faciūt z instrumenta iusticie circa semetipos. Quin aūt placeat hmōi iusticia creatori apō intelligētes dubium non ē. Uterq; igr̄ homines id ē et bene et male vtentes dei beneficijs vel sub larga beneficiētia recte se regūt atz cōpositē vel sub eius iusticia vindictas eiusdē iustissimas paciunt. Quis aūt non videat sub eiusdez regis regie atq; gubernatione eē et bonos qbus pacem z alia bona largit et malefactos quos iusto iudicio atz iusticia torquet z punit Si vo dixerit aliquis ꝓ huiusmōi penas non intēdit creator fabile est ūbividere qa fmo hmōi hominis erroneus ē. Cum em̄ manifestū sit penas omnes hmōi iustas esse et ꝓpter hoc bonas et creatori placitas necesse ē creatorē intentionē cadere super illas. Causa aūt in hoc est qm̄ cum non sit fons iusticie preter ipsum creatorē nec stillā est reperire iusticie que non sit donū ipsius ꝓ igr̄ iuste sunt pene hmōi ex dono ē creatoris quic quid aūt dat creator dat sciens prudēs z vigilanē atz volens nō ignorans aut dormiens. Quare scientē nolēte et dono suo hoc faciente creatore iuste sunt z iuste huiusmodi hominib̄ inflictiōe per curā igr̄ z puidentiā creatoris. Amp̄. certū est qm̄ in regno totaliter z immediate subiecto regi suo iustissimo nec sit iusticia vl̄ iudicium nisi per puidentiā z curam ipius quia nec potestas iudicādi est in eodem regno cuiq; nisi ab eo et per ipm̄ z multo fortius si nec voluntas faciēdi iudiciū aut iusticiam nec sciētia cuiq; fuerit in hmōi regno nisi per illuz regē. Quia igr̄ vniuersa series seculoz regnum est creatoris et nulli est in ea ptās vel voluntas aut sciētia iudicium vel iusticiā faciendi nisi a creatore z per ipm̄ nec iudiciū nec iusticia fit in tota serie seculoz nisi ab eo z per ipm̄. Justicia igr̄ qua abusores beneficioz ei̊ tam iustis penis iusticiant ab ipo est et p ipsum z hoc vtiq; sciēter atz volenter vt p dixi. Quicquid igr̄ iusticie fit in totalitate vniuersi siue in exemplis ꝓpositis vel alibi per curā fit et puidentiā creatoris.

Amp̄. q̄ salutaria sunt iudicia q̄ necessarie iusticie quot et q̄nta bona atz vtilitates ex eis pueniant rebus humanis.

Manifestū est etiam pauca intelligētibus z est intentio mea in hoc sermone de iudicijs et iusticijs que per iudices atz iusticiarios hoies exercentur. tanta āt bona vicz iudiciū et iusticiaz eē in rebus humanis vbicunq; sunt dubitari nō potest. Cum incompabiliter minusq; vtilia reb̄ hūanis puidere nec vnq̄ cessauerit nec adhuc cesset. Necesse igr̄ est vt vbi p homies iudiciū et iusticia nō sunt aut exercētur diuinā sapientiā z bonitatē ista ranta bona vel per se vel palias creaturas hominibus supplere. Et hoc non solū ꝓphetarum hist̄oriarūq; autenticarū testimonijs sed etiā iugi experientia Manifestum est per aquas siquidē diluuij vniuersalis in totū genus humanū velud vniuersale iudiciū et iusticiam exercuit. Ubi ab hmōi inundatiōe atz consumptione oc o hominib̄ solis pcendum duxit peruluiā ignis et sulphuris flagicia quinq; ciuitatū vindicauit. famosissima sunt iudicia que in egyptios z deos eoz z bestiolas ranarū et cynisum per ignē z grandinem per cōuersionē aquarum in sanguinem per obtenebrationē eius partis egyptī in quā erant egyptij per illuminatiōz eip̄tis quā inhabitāt hebrei z nouissime per submersionē regis egyptī z totius ex-

ercitus sui in mari rubro fecit altissimus. In ipos etiaz hebreos multoties vltiões per ignem et interdū per ipsam terrā hyatu suo absorbentē aliquos ex ipis creatorez fecisse certissime narrāt hystorie pestes insuper fames et sterilitates siccitatesqz t pluuiaz defectus notissime sunt que creatoris iudicio t iusticia ꝓpter peccata hominū facta eē non dubitantur cuz in eas earumqz contraria solus habeat ptātem Legentibus etiā hystorias manifestū est fieri t vrsas t alias bestias vicz locustas et mures in vindictā missas esse supernationes iniquas. De tēpestatibus vo marī t terre hoc ē inundatiōibus et terre motibus de mersiōibus t cōfragatiōibus ciuitatum t regionū non ē necesse vt loquar tibi. Diligentē autem consideratione faciens q singula inuenies nihil vacare a creatoris iusticia. qñ et ipsas beluas t pene oia genera animaliū inuenies quandā exercere iusticiā et iura sua defendere. Attē de qualiter vrsa rapinā vel necem catulorum suoz vindicet. Similr et leena qualiter p vroribus puidis pro escis p pullis seu fetibus suis pugnet quāta iusticia labores suos masculi t femine inuicē parciantur vt femina remanente in mūdo vel spelunca masculus ad perquirendū cibū atz reportandū femine sue et fetibus egrediatur et regrediat. Ipe etiam meo ciconia tanqz de adulterio ꝓiuncta polfactuz masculi sui. ꝓgregata multitudine ciconiarum nescio qliter accusante masculo vel detegēte crimē ei⁹ a tota illa multitudine deplumata atqz dilacerata ē tanqz ꝓsilio aut iudicio oīm rea eēt adulterij iudicata Narratur etiā ó equo q ignoranter cū matre sua ꝓcubuerat postqz hoc deꝑhendit ꝓpis dētib⁹ sibi genitalia abscidisse tāqz in ipm vindicās incestū quē commisisse sibi videbat licet ignorās eo q operimēto abscōdita fuisset ei mater eius dū eam ascēdebat. Angelos etiā sctōs nec non et amissos malos eē sepe ī vidictā sceleꝝ legē potes in libris hystoriarū maxime gentis hebreoz atz gentis xp̄ianoz quarum gētium hystorijs nemo sapiēs dubitat eē credendum In narratiōibus autem gentis xp̄ianorū et miraculis eoz quaruz t admodum salutaris et valde iocūda est inspectio inuenies innumeras et cōsolationes angelicas et vidictas magnificas sceleroto sqz p̄ncipes multos arreptos a demonibus et miserabiliter cruciatos. Si quis autē dubitat de barbaris nationib⁹ que omnino extra leges et extra regnum omne eē videntur. Scito qa nulla est natio adeo barbara q maiores suos nō habeat quibus paret t p quos vtunqz regitur. Similr et deos et sacra que magī execrationes dicēde sunt t ritus aliquos et ceremonias non tā impios qz etiam ridiculosos adiuuat t gubernatione eaz ipa ferritas seu veracitas barbarica qua se inuicem rep̄munt t castigāt nec permittitur barbar⁹ in barbaz seuire absqz vindicta qualem quidē irrogare sufficit ipe qui patitur et ꝓpter hoc mutuo se inuicē timore compescūt aliquatenꝰ. Ipa t barbaries atqz in domabilitas atz in credibilitas instissime pene sunt nationū hmōi ex instissima disertione creatoris q nec duces nec rectores neqz doctores eis adhuc dederit q bus erudirent et componerent ad instar nationū que viuunt vt homines. Et qñ alibi didicisti aliam iusticiā esse naturalē aliam vero positiuā et institutam per homines. Tertiā vero diuinā ab ipo creatore institutā et hoc ē de componēdis ad gfectionem moribus hūanis atqz de cultu ei per se placidissimo atqz sanctissimo qsolum ipemet dignū reputat remuneratione felicitatis eterne. Lerne et inuestiga vniuersuz mūdi sublimari t inuenies euidenter nihil vacare ab istis tribus generibus iusticie. Inuenies vnumqōqz regi aliquo istoz trium generū vel duobus vel et omnibus tribus. Quia igr iste omnes iusticie sine leges a creatore sūt t per ipsum Manifestū est nihil esse in mundo sublimari q nō aliqua lege creatoris vel aliqbus eiusdē legib⁹ regatur. Quicqd autem regit legevel legibus cuiuscuqz cura et puidentia eiusdē regitur indubitāter. Nihil igr est in vniuerso sublimari vel hominū vel animaliū q non regatur cura et puidentia creatoris.

Euertar aūt ad id in quo eram et dicaz quia homines q voluptuo r se t ꝓpto viuere hic videntur t beneficijs creatoris abutunt in superbias auaricias luxurias suas ceteraqz pestes hmōi ipsa beneficia sicut dixi sibi faciunt penalia et instrumēta contra seipos diuine iusticie et sic creatoris donis abutēres executores sunt licet nesciētes ꝓtra semet ipos diuine iusticie atrocissimi quippe lic

tores sunt animarū suarū dū delicijs eas inebriat et excecant. Mala ꝙ superbie ⁊ auaricie ⁊ aliorum viciorum quos morbos ⁊ vulnera seruitutes ⁊ vincula oīs sapiē tia philosophor ceterorūq; sapientū nomināt quis meciatur aut numeret. Quis diuicias corpales thesauris honestatis ⁊ virtutū diuicijs compet. Si igr ablatio pecunie corpalis pena est ⁊ ablatoris eius punitor amittentis eā. Quātofortius ablatio diuiciarū prenominatarū ē pena ⁊ ablatoris earū punitor amittētis eā ⁊ hoc tāto acrior quāto spūales ille diuitie ad hūc modū qui corpalia mala inferūt vt morbos ⁊ vulnera virtutes carceres et vincla vere lictores sunt eorū quibus hec irrogāt Quātofortius in morbos ⁊ vulnera spūalia ceteraq; mala hmōi ⁊ inimici vel lictores reputādi sunt facientiū. Cum nec mala cū deteriora sint malis corpalibus quā to aīe humane pcellunt corpibus. Uerus igr est sermo quē dixi quia ⁊ creator beneficia instrumēta sibi penarū faciunt ⁊ se ipos executores diē iusticie licet ignorātes cōstituunt dū creatoris iniurias ⁊ ptumelias in alias suas tā attrociter vindicāt et pierūq; in corpa sua sicut p̄tetigi tibi Qua re iustissimo creatoris iudicio et p omnia laudanda iusticia eiusdem seruiūt in executionē contra semetipos iusticie q ingratos seipos de beneficijs exhibētes servi voluntarij nolunt cē eiusdem iusticie.

Debes aūt scire q; interdū impijs atq; pessimis hoibus pdest diuine largitatis beneficiētia ⁊ a malis suis hoc est vicijs ⁊ peccatis. Sicut accidit tpe meo de quodā diuite ⁊ magno dignitatē auertit. Cuius vita cū esset de tantis beneficijs creatoris ingratissima luxuriaq; spurissima ⁊ nihilomin electus eēt ad bonorem ⁊ dignitatē pontificalem oblata sibi electioe statim dixit. Uicisti me benignissime ac dulcissime deus infatigabili bonitate ⁊ beneficiētia tua qui beneficia tua ⁊ mala semper reddere non destitit. Nunc autem me omni bono indignissimū oīm dānatioe et morte dignissimū ad istū tāte sblimitatis bonorē vocare fecisti cōclusisti mihi ⁊ pclusū me pietati tue trado ō ceco dicās ⁊ hunc honorē ⁊ omnia mala bona tua tempalia quibus tam ingrate tanq; dānabiliter abusus sum abiens igr relictis oībus arctissime religioni se de[illegible] perpetuo creatori victurus. Nam etiā q; liberatio de periculis tēpestatum de carceribus obtentus victoriaruq; innumerabiles auertit a suis vicijs ⁊ peccatis ⁊ ademendacionē vite eor et morum cōpositionem induxit. Sic ⁊ alia beneficia creatoris multos etiaq; de quibus nescitur ad amorē creatoris ⁊ obedientiā induxerūt.

Uarta ꝙ q̄stio facile determīabilis est post hoc de hijs vicq; qui flagellis et tribulationibus omnibq; corporalibus incōmodis expositi sunt Dico enim qm̄ aut paciuntur hec p iusticia eē ab impijs hominibq; vitq; nolentes eam seruare ⁊ non deserere neq; iniqtati consentire ⁊ tunc manifestū est hoc nō esse extra curam ⁊ puidentiā creatoris cuq; nihil iustius nihil legi creatoris psonātiq; nihil eidem acceptiq; aut apud ipm remunerabilius. Si ꝙ p̄o delictis suis ⁊ facinoribus hoc paciuntur ⁊ hoc vtiq; iustissimū et non solū cura et puidentia diuina sed etiā eiusdem pcuratione dignissima.

Amp̄. Cum nec sic resipiscāt nec a malis suis reuertant. Manifestū est etiā quia maioribus supplicijs digni sunt ⁊ iuste igr infliguntur eis ea que paciuntur et misericorditer de meritis supplicijs detrahitur eis. Amplius. cū eorum malicia tanta flagella nō auertant quāta essent ⁊ q̄usq; pcederet nisi flagellis reprimeret ⁊ frenaretur. Manifestū igr ē quia nō derelinquūntur a creatore quorū malicie sic consulitur vt per flagella saltē aliquatenus reḿant. Alijs etiā hominibq; in hoc vtiliter puidetur q; tāta malicia pcreb̄a flagella repressa in eos grassari non sinit

Olicite igit ac pscrutate intellige sermonē meum de malis penalibus et de malis culpabilibq; ⁊ attē de qa mala penalia ⁊ omnino culpa carentia bona ppie et vere sunt. Sed insipientia hominū ⁊ corruptio palati cordis humani malicie nomē eis imposuit. Insipientia quippe hominū et ea fugere facit et etiā vt eisdem fugiēda videant. Sicut vides in equo vmbratico qui fugit q; fugiendū eidez non est et ex eodem vicio vmbracitatis periculū estimat vbi non ē nisi securitas eodem modo quoniā huius modi bona palatum cordis corruptū habentibus male sapiunt et etiā mala bene

mala bona nominãt et bona mala dicentes bonum malũ et malum bonũ atq; ponentes lucẽ tenebras ⁊ tenebras lucẽ sicut ait sermo ꝓphet̃icus hmõi ergo nominationes sunt quemadmodũ si febricitãtes imposuissent noia saporalibus ⁊ noctuluci et tenebris. Non eñ dubium ẽ qn febricitantibus dulcia amaritudinẽ sapiãt et amara dulcedinẽ similiter manifestũ ẽ quia noctuis et vespertilionib⁹ ceteris q; similibus lux tenebra videt et tenebra lux. Similiter nox dies et dies nox. Attende etiã quia in errorẽ epicuri ꝑculduoia declinãt q̃bus vel sola penalitas vel maxie bonũ videt. Causa aũt in hoc est qm̃ necesse est vt eisdez vel sola voluptas bonũ vel maxime videat. Apparet igr̃ tibi euidenter ex hijs quia vtraq; ista bona cum dona creatoris sint et nõ nisi scienter ⁊ volenter donent ab ipo non eẽ extra curã ⁊ ꝓuidentiaz ipsius licet per actiões iniq̃s atz peruersas mala penalia infligant̃ patientibus. Qd si quis q̃rat qualiter mali hoies per actiões malas suas causę efficientes possint dici ⁊ ipe creator simul cum eis. Jam determinaui tibi q; creator causa est eoz per intentionẽ rectissimã faciẽs non tantũ vt sint sz etiã vt bene ⁊ salutare multipliciter vtiles sint. Cuius exemplũ ẽ in impio q vulnerauit aliũ gladio vbi manifestũ est quia vllus exiuit ab eo per malam voluntatẽ tamẽ per potentiã datam a creatore et ipi et gladio et etiã ꝑ possibilitatem hoc est ꝑ possibilitatez recipiendi vulnus ipi vulnerato. Jntẽdebat igr̃ impius nocere vulnerato ꝑ vulnus. Creator vo per idẽ vulnus intẽdebat ꝓtrariũ vicz eidẽ ꝑdesse. Elicuit igr̃ impius expotẽtia bona malũ vella mallã actiõz Creatore passionẽ bonaz absit aũt nec soli malicie infligẽtis attribuendũ sit vuln⁹ illatũ. Cũ et potentia semẽtis et volũtas id est vis volendi et ipe gladius et ipa possibilitas vt dixi pacientis bona creatoris dona sint Jpsa igr̃ malicia ferientis et ipi vulnerato sint ⁊ ꝑdest inuito feriente ⁊ ipi creatori et ob banc causam eẽ permittẽ vel finitur. Cũ igitur tot dei dona adiuuẽt et cooperentur ex ipsa intentione creatoris ipsum esse vulnerẽ aut doloris ex vulnere cum ipm esse vulneris et doloris creatori placeat ñ imerito ei⁹ eẽ attribuendũ est creatori. Malicia vo eidem nullatenꝰ attribuenda. Presertim cũ multi hoc opinentur q; malũ velle ⁊ malum agere hoc ipm q; est a creatore ẽ. Sed in ordinatio eius atz deflectio a debita rectitudine cer titudine que ⁊ malicia est ⁊ prauitas tam ipsius agere tam ipius velle a male agente et male volente est. Hic autẽ est intellectus eorum fm intentionẽ meam qnemadmodũ si diceretur idẽ esse fm essentiaz et veritatem occasio huius hominis cum occiditur per iudicium et iusticiã et cũ occiditur per iniquitatẽ et impietatem. Jdẽ igitur est eius eẽ vtrunq; Quare si eius esse est a creatore cũ est per iudicium et iusticiam erit et a creatore etiã cum fuerit ꝑ iniquitatem aut impietatẽ ꝑsertim cum iniquitas et impietas non videant̃ posse dare esse vel illi vel alij. Amꝑ. inordinatio et prauitas quas dixi accidũt et ipi velle et ipsi agere non constituũt igr̃ eius esse nec dant illis omnia aut alia ex quibus ꝓcedit ipm velle vel agere q; est malum bona dona creatoris sunt. Nec velle igr̃ nec agere quod cũq; nõ est nisi ex dei altissimi donis q; est et inquantũ est ⁊ ꝑpter hoc non est nisi bonũ omne agere ⁊ omne velle q; ẽ et inquantũ est. Non est igr̃ mirum si mala agere et mala velle sint q; sunt a creatore et ꝑ curam ac ꝓidentiam ipius et si bone sunt passiones que ex illis sequuntur. Jmõi aut̃ exemplũ vnum est in motu nauis qui no põt dici non eẽ a vento vel aqua vel ambobus simul nec aũt sit non rectus vel distortus põt eẽ vel a mala dispositiõe veli vel mala positione gubernaculi. Manifestũ autem est q; nec dispositio veli nec dispositio gubernaculi causa est motus hoc est ipsius esse vel essentia motus. Sed distorquere aut dirigere motũ indubitãter possunt et faciunt. Sicut igr̃ motus nauis ostortus aliũde ẽ motus ⁊ aliũde distortus Sic ⁊ actio distorta siue prauа aliunde ẽ et aliunde ẽ distorta siue prauа ⁊ sicut nec vento nec eque attribuẽda ẽ distorsio motus maris. Sed motus tantũ ipsius. Sic creatori neq; distorsio neq; prauitas actionum aut voluntatũ nostrarum sed ipm esse earuz quo sunt aut quo sunt actiões ⁊ voluntates. Secundũ istos igr̃ cũ omnia sint a creatore non solũ substantie sed etiam actiones ⁊ voluntates eas facile ẽ videre omnia esse sub cura et ꝓuidentia creatoris. Cũ omnia sint oĩa opa eius et oĩa scienter ⁊ voleter atq; sapiẽter

esse sit ipm operari neq; possibile sit ipm aliquid opari sapienter ⁊ non ꝓuidenter Dicat aūt forsitan aliqs er potētijs esse taliter actiones ⁊ volūtates. Sicut cursus equi totus ex ⁊tute gressibili ipius ⁊ non ex calcaribꝰ aut freno nec ex cōpūctiōibꝰ actu siue actuali ē aliqua ex actiōibus nostris qꝝ ipm velle. Sicut cōpunctio tantū est passio in aia agentis ⁊ suggestio forinseca siue imperatis siue mouentis siue terrentis vel ad calcar tm̄ est. Jam aūt dixerunt multi ex phis velle et nolle timere et sperare et cetera hmōi passiones tantū esse ⁊ ideo fm sermonē istuz sicut calcaria non equos currere faciūt nec cursuū eqrū causse sunt vel dicunt punctiones vero calcarum excitationes tantū. Sic predicte passiones animaz nrarum excitatiōes sūt ipsarum atz virtū earundem ad actiones suas ⁊ non causse Quicqd igitur nomine tur malicia fm hoc non erit causa actōis Sint igitur ista tibi in hoc capitulo mate rie exercitaciōis ingenij qm̄ declaratio ac diffinitio rerum istaz tractatū diffusiorez ac perscrutatiorē desiderat.

Utrum aūt venatiōes hominū et animaliū sic in diuinā curam cadant et ꝓuidentiā et actiōes voluntarie que vident omino in differētes ⁊ nō referre an fiat an non fiant questiōz bz qꝝ potius aliqui ridiculosaz reputāt qꝝ fructuosaz aut inuestigatione dignā. Huiusmōi sunt an ꝓ cura ⁊ ꝓuidentiā creatoris cadat iste piscis in rethe piscatoris potius qꝝ alius. ⁊ an euadāt alij ꝓ ꝓuidentiā creatoris qñ parcat eisdē a captione et deuoratiōe Et ea dē est questio de leporibus et capreolis ⁊ alijs reciaculis venatorum. Jn animaliū ꝙo venationibꝰ silis est questio de onagris ⁊ leonibus vicz an per curaz et ꝓuidentiā d ininā capiat aut deuorēt vn̄ onager a leone vno qꝝ alius ⁊ vnus mus a murilego potius qꝝ alius. Eadem est questio de araneis ⁊ muscis ⁊ hyrūdinibꝰ ⁊ musculis ⁊ deuenīt iste qstiones ad canes ⁊ ossa ad vultures ⁊ cadaueris ad galinas et grana ⁊ alias aues q̄ grā vescuntur. Jn rebus vero voluntarijs similes questiones sunt an ꝓ curam et ꝓuidentiā creatoris comedat iste potius hāc buccellā panis qꝝ aliam ⁊ ꝓus hanc qꝝ aliam. Eodēmodo sebz de leguminibꝰ an ꝓ curam ⁊ ꝓuidentiā creatorꝭ comedat hoc granū ꝓus qꝝ aliud ⁊ hanc fabā potius qꝝ aliam et an ꝓ curam ⁊ ꝓuidentiā creatoris pares vel impares. Dico igr̄ in hoc qꝝ sapientia creatoris nō minus attingit vlo modoz minima qꝝ maxima vel media vel econuerso nec minꝰ cognoscit vtilitates minimoz licet minimas qꝝ maximoz licet maximas ⁊ tā hec qꝝ ille ex ipo sunt et per ipm sapienter ꝓuidenter voleter ⁊ sicut cura fuit ei vt eēnt singula quemadmodū ꝑdixi. Sic ē ei cura ordinare singula ad fines suos et vtilitates nec dubitāt venatores et piscatores et dicere deus dedit mihi hodie piscē istum vel seram istā ⁊ quando nihil capiūt. Similr apte dicūt hodie non dedit mihi deus aliqd capere Jn q̄ diuersitate siue alternatiōe capiēdi vno die vel nō capiendi vna euidens est vtilitas credulitas et admiratio diuine ꝓuidētie et bonitatis. Similr excitatio timoris et amoris creatoris. Similr et gratitudinis in ipm vt cū dat eidem gratia referatur et cum nō dat timeatur offensus ⁊ de eiꝰ munere qꝺ queriē expectē Debes aūt scire quia quantū pertinet ad id de q̄ nunc agitur curare aut nō curare ꝓ duos modos aut intētiones dr. Et vna ex hijs ptinens apud nos ad virtutē nostrā motiuam mobilē et est fm hunc modū non curare nō habere cordi eouspz aliqd vt nec gaudeat si fiat nec offendat si nō fiat aut econuerso et iuxta hūc modū non curare dicitur creator apud vulgꝰ oē id quo nec offenditur nec plagat. Hoc aūt est dicere ꝓ quo nec pēnā infert nec remūeratiōē largitur ⁊ hoc modo nec numerū muscarum que ab arraneis capiunt aut ab hyrundinibus gluciunt. Similiter neq; numerorū fabarū quas quis comedit neq; ordinē quo hanc ꝓius illā posteriꝰ curat creator ⁊ forsitan ꝓcordat ista intētio ethymologie nominis qua dixerūt quidam quia cura dicitur quasi cor vrens vnde et illa curare dicunt ꝓprie quoz euentus vel non euentus corda nostra vrunt hoc est mouent quacūq; passiōe vt ira vel placatione dolore vel gaudio et ad creatorē nō pertinet ista intētio nisi per tropū quē scis. Cum ipe sit in vltimitate impassibilitatis et immutabilitatis. Hic aūt tropus ē quia iratus dicitur cū facit ad moduz irati videlicet cū infert vltionem et gaudens cum largitur remunerationē ꝓ quocūq;

facto. Similr ꝛ placatus cū desistit ab vl
ciscendo et iste intentiões alijs ꝓmonib⁹
apercius designātur vicz cū ita dicitur qa
oīa vel ꝟba hmōi cū de nob dicunt affe
ctiue dici intelligūtur ꝙ est dicere q⁹ affe-
ctiones nostras id ē passiões animaꝝ no
strarum significāt. Cum vo ad creatorem
referuntur effectiue dicunt hoc ē dicere ef
fectiones ei⁹ quas nominaui significant.
Hoc aūt est qm̄ passiones hmōi ad crea
toris puritatē supereminētissima vllo mo
doꝝ attingūt rectissime igr dixit quidā ex
doctoꝝ xpianoꝝ sapiētioribus q⁹ iratū de
um nō facit dici turbatiōis affectus. Sed
vlcionis effect⁹ per modū igitur istuz siue
intentionem nō curat creator captionem
hmōi fere vel piscis vel euasionē nisi cum
vel ad necessitatē querit capientis aut al-
terius ea indigētis vel cum aut amor ipi⁹
creatoꝛ aut obediētia aut honor aut pie-
tas ad querendū ꝛ venandū piscandū et
capiendū homines inducūt. In hmōi ei
intentiōibus ꝛ opationibus nemo q bo-
nitatē creatoris nouerit eū adesse dubitat
adiutorē cum hoc ipe qui nouit oīa vide-
rit expedire ꝛ gloria suaz decere. Hec mi
rum cū etiam tempore meo fruméta ꝛ le-
gumina omnipotētie sue ꝟtute atz largi-
tate etiam in ipis horreis tpe famis incen
tuplū ꝛ eo amplius multiplicauit satisfa-
ctiones simul et pijs desiderijs religioso⁹
fame piclitanti pp̄lo ꝓpacientiū ꝛ necessi-
tatibus egenoꝝ. Leges etiā innarrationi
bus ꝛ miraculis xpianoꝝ ad quoꝝ lectio
nē te sepius hortat⁹ sum et horto⁹ adhuc
aureos multiplicatos in loculos viroꝝ
sanctoꝝ. Tpe etiam meo pisces iā coctos
ad mēsam cuiusdā veri sancti mibi notissi
mi multiplicatos fuisse benignitate ꝛ lar-
gitate creatoris q⁹ cū vix sex conuiuātib⁹
myniſtrari possz de illis in vno ferculo my
niſtratū; est per singulas scultellas in tri
bus ferculis toti multitudini ꝙuiuantiuz
epulēter ipse q̄qz q̄ supauerūt reliquie pi
scium maiores longe fuerūt paratis pisci
bus ꝛ appositis mēsis. Non est igr mirā-
dum si de piscibus aut feris iā creatis lar-
gitur creator circa cura ꝛ ꝓuidentia vena
tibus et piscātibus aut eis ꝑ q̄bus vena-
tio exercef atz piscatio cū pisces iā coctos
atz patos ad comedendū mirabiliter int̄
dum in ipsis mēsis multiplicet Scōo mo
do vel intentiōe dicitur curare attēdere, vl
cogitare ꝛ hoc modo ꝑtinet ad vim nr̄am
apprehensiuā mobilem et iuxta excellen-
tiam nobilitatis sue ad ipm creatorē nec
est aliquid in rebus creatis vel earū euentū
bus ꝙ per modū istum ꝛ intentionē non
curet creator. Nihil em̄ est ex omnibus hu
iusmōi ꝙ non videat ꝛ attēdat non solū
ipm sed fines ꝛ vtilitates quas inde quē
turas sua ordinatiōe ꝓcognoscit ꝛ pui-
det. Per modū igr istum ꝛ numez muscu
rum que capiunt ab arraneis ꝛ muscu
rum q̄ deglutiūt ab hyrūdinibus ꝛ oēm
ordinē captionis atz deuoratiōis earum
omnia em̄ hec intuet intuitu fixo ac luci-
dissimo cū vtilitatibus ac finib⁹ suis. De
uoratio em̄ vnius muscule ps est saturati
onis vnius yrūdinis ꝛ ipa muscula ps est
totalitatis cibi illi⁹. Q⁹ si qs querat q⁹ vti-
litate vel fructu hec intuef. Rñdeo q⁹ to-
ta vtilitate vel fructu q inde puenit. Dico
etiā ꝙ rector nauis vniuscuiusq; si ei⁹ vir
tutis ꝛ claritatē esset ipius intellect⁹ vt no
solum gubernacula vela ꝛ remos ꝫ etiā
singulos nauis asseres atz clauos atz fu-
niculos ꝓspicere simul sufficeret oīa hec si
mul hec intueref. Quātofortiꝰ igr rector
vniuersitatis altissim⁹ nihil extra intuitu
suum patitur Dico etiā hoc est debitū per
se omniū rerum passionū ꝛ euentuum vt
oīa ꝛ singl'a sint ſb lucidissimo intuitu crea
toris et q̄m̄ non ē possibile ipm aliquid vi
dere ignoraēter vel inscīēter nece ē vt atten
te videat oīa ꝛ sic intētio eius in oīa et sin
gula non em̄ videt vt nos qui nulla ex re
bus totā simt aut plene videm⁹ ymo mul
te ex rerū conditionib⁹ innotescūt nobis
vna post aliū Illi aūt oēs simul ꝛ tote aīs
equaliter Amp̄. nobis multa in re vna
innotescūt subito et ꝑter intentionē apud
ipm aūt econtrario ē. Si vo quesierꝫ que
est vtilitas ordinis in cōmestione fabarū
au granoꝝ. Dico ꝙ eā videt creator siue
nos ignorem⁹ siue nō quāqz in aīa cōme
dentis aliqd fit ꝙ inclinauit et mouitꝰ
cōmedentem vt hāc ꝑius vel potiꝰ come
deret quā illam. Apparet in hoc bonitas li-
bertatis apud ꝓmedentē qui fortitan abs
q⁹ vlla cogitatiōe vel consideratione vti-
litatē ordinauit. De comestiōe sic vt hanc
ꝑius vel potius comederet q⁹ illā volēs
solummodo liber comedere et vsz a deo
liber ac neq; suasus neq; illectus faceret
Sed mero ac libertimo imperio volun-
tatis ꝙ mihi scio multotiens euenisse.

Sicut aūt in eis que casualiter eue
nire videnť vicz inoccursionibus
hominū in puisis z in alijs que p̄
nitunt Sic respondendū est de casu piscium
in recia atqz ser aruz in reciacula vicz cur
potius hic quā ille vel hec quā illa incidit
in ea. Quemadmodū que sint causa q̄re
hmōi homo obuiauit isti i foro cū ab eo
non queref nec de eo etiaz cogitasset.

Manifestū enim ē quia eadē hora ea
oez via qcunqz duo e diuerso ambulātes
necesse ē sibi occurrere et potuerūt eē eis
diuerse cause ambulatōis. alteri em̄ nego
ciationē alteri repetitionē debiti alij ex ac
tionē vecīgaliū alij receptiōz thelo neoz
alij inuestigationē latronū aut alioz ma
leficoz causaz hmōi ambulatiōis fuisse
possibile est. Unitas ergo vie siue fori cō
currētibus in eo hmōi causis occursū feē
siue cursum hmōi hoim. Sic cū ibat pi
scis forsan ad pastū per viā aliq̄z cōtinge
bat tūc trahi rethe p eandē vel forte fugie
bat a clamoze z strepitu quē faciebāt focij
trahentiū rethe. Occurrerit igr sibijn uicē
piscis z rethe occurs9 aūt causa ē euidēter
captionis alia aūt piscī eadē hora vel ea
dē via nō ibat ad pastū vel forte non pue
nit ad eū froz piscantiū vt fugeret aut foz
te fugit in pfundioz̄es latebzas aut p aliā
viā z ideo nō occurrit rethi aut rethe illi z
pter hoc nō est retētꝰ ab ipo. Causa vo
portat captiōis sue manifesta ē interdū
ppinqoritas sua ad rethe vel maioz na
tatus velocitas vel poritas puentiōis ter
ritoris ad ipm. Causa iōis aut ē id est nō ca
ptionis plurime pñt esse cause q̄s ptemet
ipm videre tibi facile ē quēadmodū ma
loz hora vel tarditas natatus hoc aūt est
q̄ pus fuerūt collecta recia q̄ posset in ea
incidere vel fugit forsitā per aliā viam aut
forsitā fugit retro cū ante eēt extensum re
the aut irrupit fordtā rethe z fecit sibi ap
turā ei eo p quā effugit aut exiliuit desup
rethe z trāsiliuit ipm aut immersit se z in
fixit se i arenā vel lutū sub ipo rethi z ita
transiuit sub ipo vel cū rethe traheret trā
siuit super ipm et hec oia vniuersa z sin
gula intuef et attēdit sapiētia creatoris z
ordinat ad fines z vtilitates q̄nientissi
mas et sibi soli pfecte notissimas. Ne de
bitātes aūt q̄ sicut oēs pisces sil' capi oēs
q̄ feras destructio eēt vniuersalis in pi
scibus et feris ita q̄sdā z q̄sdaz q̄nqz capi
et comedi destructio eēt nature pticularis
in eisdē quantū ad aquā vnā vel ad regi
onem. Ubi gra Cū pauci sint alicui pisces
in flumine vel stangno aliq̄ paucos illos
capi vl' comedi ē vastatio atqz destructio
generis illius in eodē. Non est igr mirū si
creatoz et pseruatoz naturaz p curā et p
uidentiā suam pcauet naturis pticularib9
Sicut et vniuersalib9 ne ex toto vascent
et pereāt donec cessare deb eat vs9 et vtili
tas eoz de q̄ in pcedētibus audiuisti. Si
vo pncipes terrarū et minoz̄es dñi earun
dē interdicūt interdū venatiōes et pisca
tiōes in aqs z terris iurisdictiōis sue aua
ricie sue solūmodo p hoc pslere intēden
tes nō nature de conseruatiōe puidere.
Quātomagis bonitas creatoris naturaruz
pseruationē q̄s tantus vtilitatib9 creauit
pslere nō dedignabit ne pereāt vsq̄z q̄s
Et motū est tibi ex lege hebzeoz q̄liter in
archa illa famosissima pseruare pcepit p
bina z septena aialiū genera circa aqs di
luuij. Uidens etiā q̄ntas astucias effugiē
di piscatoz insidias q̄ntasqz vires piscib9
dederit creatoz bñdict9. Silr et feris q̄t la
tibula quot refugia p venatoz̄es z ecipis
feris iudicēt alijs ptrarias Quis em̄ docu
it ceruas in via calcata pere ad declinan
das lupoz̄ insidias. Quis docuit cas q̄
lupi vias calcatas timeāt z declinēt. Quis
docuit onagros sustinere vehementē sitī
ardoze donec leones ab aqs potarī reuer
si sint ne si hora illa q̄ leones ad aquā va
dūt vel inde redeūt leonib9 occurrētes ab
ipis duorarēt. Quis eos fecit eos scire q̄
leones eisdē insidient. Sic z lepoz̄ib9 le
uitatē pedū z cuniculis pfunda z pene in
accessibilia alijs recepta cula ad pseruati
onē sui eē dedit creatoz. Sic z yrūdinib9
tantā velocitatē volat9 z multī alijs a vi
culis z multi credūt hāc eē causaz q̄re nllī
aui rapaci yrūdo nunq̄z pda fiat. Mihi tñ
videť q̄ acqsitio vict9 ei9 tota ē per vola
tum qm̄ per ipm solūmodo venať muscu
las volitātes z sic nob multa ex aialib9 tā
gressibilib9 volatilib9 q̄s natatilib9 nō sī
nobis in escā aut esum gn poti9 abhoina
mur ea z eis oīmō vesci respuim9 Sic nō
mirū reputo si yrūdines ex causa silī ab
auib9 rapacib9 nō pmedūtur. Memini
etiā me vendidisse cacū carnem auis que
vulgo plumalia dicitur pmedere nulla
ten9 noluisse cū caro illa a deo gustu sua
uis sit z sapora vt iter regaliū ciboz̄ deli

cias computek hoc aũt incidenter dixi ne multũ ne facile credas hoibus pauce exercitatiõis in rebus naturalib⁹ ꝛ vt erigã et eleuẽ intellectũ tuum et cogitatũ tuum ad ꝓsiderationẽ mirabiliũ creatoris in rebus naturalibus et radiositatis sapiẽtie sue qua illuminank oĩa animalia ad regẽdum se ꝛ vitã suam licet luminib⁹ ꝓ modicis quãq; magna sint et merito eẽ debeãt in admiratione nr̃a ꝛ in ꝓpatione obtenebrationis animaꝝ humanaꝝ et obfuscatiõis quã patitur intellectus hũan⁹ ex corruptione originali et supadditis tenebris ex vicijs et peccatis hac quippe compatione splendorem prophetiũ reputaremus in animab⁹ hũanis eã sagacitatẽ siue sensum nature seu quodcũq; aliud lumẽ nominari libeat in canibus vtutẽ inuestigãdi et apprehendẽdi latrones. Sic et prudentiã formicaꝝ de qua dixi tibi si absq; doctore absq; libri inspectione inueniret in hoĩbus. Sunt ꝛ alia innumera hmõi lumina que nõ dubitarem⁹ splẽdores vocare ꝓphicos in hominib⁹ si absq; doctrina et eruditione inuenirenk in eis quẽad modũ inueniunk in aĩalib⁹ inuenik etiã in corpibus inanimatis virtus regitiua q̃ declinant noxia ꝛ querũt sibi salutaria p motus naturales. Videk aũt in oĩbus speciebus lapidis magnetis vtus esse multum appropinquãs sensui pene eũ videk sentire ferrũ ꝛ vidi oculis meis q̃ ꝓ interpositam spissitudinẽ peluis enee trahebat ferrũ magnes. tres nãq; sunt species lapidis magnetis si credik mercurio. Prima est que ferruꝝ attrahit hec ẽ notissima. Altera vo species repellit illud a se. Tercia vero species ex altera parte ipm attrahit ex altera vero repellit. Est et aliud de mirabilibus magnetis q̃ in ꝓtentia veri ad amantis cessat ab hmõi operationibus attractionis ac si sentiat illũ nobiliorẽ ac fortiorem se quasi reuerentialiter deferẽs ei Et simile aliq̃d dicitur de palma masculina et palma femina. qũ cum ramus alterius ramũ alterius tetigerit se cõplicant immutuũ amplexum in quo virtus eius vitalis. Videtur aliquid habere aspectionis de luminositate vtutẽ sensibilis et fortitan hec est causa ꝓpter quã Aristoteles eam dixit nobilissimã plantarum. De virgulto quoq; q̃ corulus nominak simile aliquid dicunt loquẽtes videlicet q̃ cũ diuisa fuerit per mediuꝝ ẽm longitudinẽ in ipsa recentia diuisionis ptes sibĩ nicẽ per se appropinquãtes reiungunk q̃ deceptores verboꝝ quorundã virtuti ipsi decepti attribuunt cũ hoc sit ex virtute ꝛ sensu nature.

Eflore vo ꝛ dominatione malorum ac puersoꝝ hominũ quantas vitalitates pstet bonis qui per ipsos in hac vita premunk et multipliciter affliguntur et ipsis etiã malis atq; peruersis quantã ingerat admirationẽ diuine bonitatis ꝛ largitatis quantãq; ꝓuocationem etiam amorem et obedientiam creatoris manifestũ est cum dona que ipsi tam magnifica reputãt videlicet diuitiarũ et deliciarum et hmõi non solum immeriti ꝛ indigni sed contra merita sua pessimi obtineat. Hoc etiã et illud salutaris eruditiõis erga bonos verosq; creatoris cultores vt ex hoc qõ taꝝ vilib⁹ hominibus prestant vilissima ea eẽ cognoscant et vir inter creatoris munera reputãda adistãtq; ex eodem mima reputare creatorẽ ea que etiã inimicis prestat et doceantur paucter carere donis tam vilib⁹ licet interdũ huiusmodi dona suis etiã cultoribus largiat in consolationẽ vel ipsorum vel aliorum bonorum ne desertos a creatore aut derelictos se putent. Jn cõicationẽ etiam ꝛ adiutorium atq; defensionẽ indigentium et bonoꝝ circa iniquos oppssoꝝ amicj; suis bonisq; seruitoribus pstat huiusmodi bona bonitas creatoris opulẽtia namq; diuitiarũ cum obtineatur a bonis aliquando indigentes atq; sustentat et ꝓpue bonos Potentia vo ab iniustis oppssoribus defendit eosdem.

Uoniam aũt ex hijs que p̃cesserunt credo satisfactũ eẽ tibi de cura ꝛ prudentia creatoris quia ipa est attingẽs vniuersa singula ꝛ ꝓpter hoc tantã rationum exẽploꝝ multitudinẽ aggregaui tibi scꝫ vt firmaretur in te credulitas hic tã salutaris ꝛ destrueretur error pnicioss⁹ quo quidã de infipicib⁹ opinati sunt creatorẽ non curare ista inferiora neq; etiã hoies aut res hũanas et agra neq; etiã hoies aut res hũanas et agra oĩa hec casu atq; temeritate Quid eñ iocundius ꝓsolatiõis potest eẽ hominibus in suis oppssiõibus ꝛ afflictionib⁹ q̃ firma credulitas de cura ꝛ prudentia creatoris circa ipos ꝛ res eoꝝ qua credũt sapientiã ꝛ bonitatẽ creatoris in oib⁹ curã eoꝝ gerere. Quis eñ non videat oĩa q̃ circa eos

fiunt in eo sciente ꝓpter eius sapientiã et
vtiliter quantũ in eo est ꝓpter eiusdẽ bo-
nitatem eodẽ etiam nolẽte aut ꝓmittente
et etiã ad finem debitũ ordinante ꝓpter
eius virtutẽ omnipotẽtissimã. Cuncta igr
circa se agi et bene ⁊ vtiliter nisi per ipos
fieterit consequẽter cognoscũt homines
apõ quos ẽ de cura et ꝓuidentia creatoꝛ
circa ipos firma sñia nec mediocriter iuuat
et ꝓuocat ad amorẽ ⁊ obedientiã creato-
ris ista credulitas. Quis em̃ credat magni
ficentissimũ creatorẽ se ⁊ sua oia curare ac
si solũ curaret amorẽ suũ atq; obedientiã
ꝓmineat tumores etiã ⁊ pudores sanctissi-
mos in eisdem excitat ista sñia ⁊ tam attẽ
te curare ⁊ seipos actusq; suos atq; passi-
ones tã interiores q̃ exteriores tãq; vigi-
lanter intueri et etiã iugiter sentiũt. Alias
etiam ꝛtutes plures in nobis vel ꝓuocãt
vel nutrit vel roborat vel auget ista credu
litas. Sicut ꝓdixi tibi de paciẽtaq; et de
alijs pluribus leui ꝓsideratiõe inuenies
Error ꝛo ꝛtrarius adeo noxius est adeo
q; pnicosissimus boibus vt omnẽ curam
honestatis oẽm bonorẽ virtutũ omnem
spem future felicitatis radicit⁹ exturpet ab
boibus. Qui enim restat boib⁹ errorẽ isti⁹
teneoris execatis ac demẽtatis et merce-
dem sanctis ac dei cultoꝛib⁹ non esse con
stitutã nec penã malis atq; puersis et nec
bic nec in futuro dcũ iudicare vel iudica-
turũ esse credẽtibus nisi vt in oia flagicia
et scelera se se ꝓcipitẽt ⁊ omni turpitudini
vicioꝛ et peccatoꝛ absq; vllo repagulo se
ꝓstituãt post q̃ enim nec creatoꝛ adeo bo
nus aut iustus ẽ vt curet quid agãt boni
vel mali vel qd paciant nec alius ꝓ eo
vel ex parte ipius. Scõm errorem istũ ni
bil est in rebus hũanis nisi ꝓturbatio aut
puersitas omnimodaq; inordinatio atq;
ꝓfusio cũ sol⁹ creatoꝛ eas ordinare possit
et nec curet ꝓm ipos nec velit etiã vt ordi-
nent atq; diligant. Sed potius casui atq;
temeritati eas ꝓcipitãdas atq; subuerten-
das ꝛliquerit. Vides igr euidenter in pte
ista quã salutare sit magysteriũ quãq; vti
lis sapiẽtia qua tã pnicosus error destrui
tur et tã necessaria tãq; fructuosa creduli-
tas stabilitur.

Onsequẽs igr est post hec q̃stio-
nes que sunt circa hec ꝓseq; deter
minare. Quarꝝ ꝓma ẽ stultoꝛ ⁊ in
sipientiũ querentiũ qualiter possibile est
creatoꝛi tantã rerum multitudinẽ diuersi-
tatem regere et curare. Cui q̃stioni rñdet
apuleius platonis discipul⁹ hoc mõ quẽ-
admodũ inqt rex vnus aut dux regit exer
citum innumerabiliũ bellatoꝛ et ad vnũ
clangoꝛẽ buccine alij ad arma alij ad eq̃s
alij ad machinas currunt et circa vnũq̃q;
istoꝝ tã multa tãq; varia opa fiunt.
Sic totã multitudinẽ creaturarꝝ vn⁹ mot⁹
creatoris ac si singule nature illũ audiant
aut sentiãt exequẽ vnãq; vices suas scies
legẽ a creatoꝛe sibi indita quemadmodũ
in exercitũ q̃ntumcũq; magno scit vnusq;
q; eoꝝ qui ibi sunt qd ad deum ꝓtineat ex
officio suo ⁊ illud exequitur dato signo vt
clangoris buccine vt dixi vel alio. Sciunt
ꝙppe armigeri ꝙ ad eos ꝓtinet arma pa
re militibus. Scũt ipsi milites q; eos op
tet armari et parare se ad ꝓlium. Sciunt
custodes equoꝝ ꝙ ad eos ꝓtinet sellare
singula pare equos frenare ⁊ de frenatu
ra ꝓ alios ꝓuidere. Et per hũc modũ ꝓsi-
dera tantam multitudinẽ tantãq; varie-
tatem officioꝝ vna voluntate regia quaꝝ
buccine clangoꝛ vel alio signũ innuit ad
tã multa et varia tã cito tãq; facile ꝓcitari
⁊ aggredi ꝙ vnusquisq; cognoscit ad suũ
officiũ pertinere. Quid igr miruꝝ si rex et
dñs seculoꝝ creatoꝛ benedictus vniuersi-
tatem creaturarũ ⁊ singulas etiã illarum
omniũ potentissima impiosissimaq; volũ
tate sua cõmouet et cõcitat aggrediq; fa-
cit opatiões ad vnãquanq; ꝓtinentes le-
gesq; quas ei imposuit vel potius edidit
et officia que eisdẽ iniũxit quasi studiosis-
sime atq; officiosissime adimplere. Qui si di
xerit q̃sq; bellatores vtpote ratõales in
telligunt ꝙ clangoꝛes tubarũ aut per alia
signa nature ꝛo et maxime insensibiles q̃
liter cognoscũt creatoris voluntatẽ quaꝝ
q̃ ex ꝓcedẽtibus huic questioni respon
sum sit per exẽpla animaliũ ⁊ artificioꝝ
addam tamẽ tibi declarationẽ euidentio
rem ad hoc ⁊ dico q; vnicuiq; nature na-
turaliter indita est diuine cognitio volũ-
tatis et cũ ea nascitur vnaqueq; et hmõi
cognitiões vocaui tibi modica lumina ꝛ
irradiatiõe ⁊ aspsione luminositatis sapiẽ
tie creatoꝝ. Et hmõi exẽplũ pueniẽtissimũ
ac euidẽtissimũ ẽ in substãtijs spũalib⁹ et
abstractis q̃ create sunt cũ perfectiõe scie
naturalis honestatis sit naturalis ⁊ hoc ẽ
cũ inscriptiõibus naturalis honestatis in vir
tute sua intellectiua ⁊ cũ impssitiõb⁹ siue
sigillationibus pulcritudinũ virtutũ natu

raliuz in sua virtute motiua siue affectiua et hoc est voluntas in ipis. Quare manifestum q cū lege sua creata est vnaquecz ipsarū z quasi cum libro vbi legit qd ei naturaliter aut faciendū sic aut declinandū Simil'r quasi cū lucerna vel lumine ostendente sibi vias p quas ambulare debeat et de via que necesse habeat declinare q in p̄mis hominib⁹ qui in simili pfectione p mō suo facti et formati fuisse non dubitantur ab illis qui ꝓphetic̄is ꝑmonib⁹ z diuinis oraculis nō credere nephas credunt Manifestū igitur quia ꝑm hunc modū nascit aranea cū lege libro z lucerna hmōi qui et lex ē ei quā transgredi nō potest z liber ē in quo legit quodāmodo qualiter ei z bene viuendū sit z qua arte vel artificio motus sit ei querendus z lucerna est ostendēs eidem vias p quas debeat ambulare natural'r. Manifestū aūt est tibi quia oīs lex sermo ē et designatio volūtatis eā iubēt siue ꝑponēt q̄ via igr oīs natura tā substātiaz nobilium abstractarum q̄z hominū tam ceteraruz animalium et etiā vegetabiliū nascit̄ ex necessitate cū iudicio et designatione volūtat̄ et beneplaciti creatoris q̄m cum lege sua habet vnaquecz ex necessitate in se z apō se non solū vna cognoscat voluntatē creatoris naturaliter. Sed etiā ipsam cognitionem naturalē eiusdē z hoc apparet ex p̄scripta diffinitione legis.

Ecundā responsionē ad hanc que
S stionez dedit quidā ex sapiētioribus sanctisq̄ doctoribus xp̄iano rum dicens q cū p̄ceperit rex aliquis edificari sibi ciuitatē de vna ei⁹ volūtate vno q̄z iperio ipius de edificāda ciuitate ꝓcedunt tam multa z varia opera operarioz necnō equorum muloz asinoz omniū q̄z animaliū oneriferoz. Uidebis ibi alios in lapidicinis eradicātes alios cedentes alios sculpētes alios poliētes videbis alios comportātes eosdē lapides alios porrigentes illis cemētarijs alios collocātes eos instructura muroz. Uidebis ibidē quadrigas z ꝑdtigarios alias onerari alias honoratas ad locū edificij ꝓuenire Uidebis fabros ferrarios multiplicia instrumēta necc̄aria illi edificio fabricātes Uidebis z fabros lignarios quos vulgo carpētarios vocāt suaz arciū opa facientes. Sunt z alia officia z opa innūera q̄ ptemetip̄m excogitare tibi facile ē. Ex vna igr volūtate regia vel iussu vides tā multos moz hominum et animaliū q̄drigarum z aliarum euectionū fieri tam multa genera artificum z operarioz tā et multis et varijs generibus artificioz occupari. Scrib⁹ operarijs oīb⁹ z ministris quid artis vel opis ad vnumquēq̄z ꝑtineat ad vnū iuz regiū qō tenuissimo signo agnoscūt singulos opa sua aggredi et explere et tā diu tibi ex sermone Arc. q virtutes seminales sunt artificijs. Quare z ipa semia artificibus. Appet igr tibi ex hac ꝓsideratione ne q̄liter sine labore et solicitudie nutuo luntat̄ suetantā multitudinē varietatēq̄z creaturaz suarum mouet et regit creator altissimus q̄nto et rex nullomō magnificētia et gloria nulla ex ꝑte ei ꝓpand' tam multitudinē animaliū et hominū et artificū z opariorū instrumētoruq̄z inumerabilium mouet et regit et in finē intentionis sue dirigit z ꝓiungit sedēs in solio suo quietissimus. Q̄ si de toto ipo regno cōsiderationē facere volueris inuenies exp̄ssiorem similitudinē exemplūq̄z conuenientius q̄m regis ad regē z regni ad regnum et gubernatiōis ad gubernationē ꝓuidētie ad ꝓfidentiā cure ad curam iusticiarii ad iusticias z iudicioz ad iudicia ꝑtim si eū adeo inclitū ymaginar⁹ fuer̄ vt plene atz totaliter absq̄z rebellioē vlla sine resistētia sit ei subditū regnū sui eaq̄z ꝑdutum sapia vt velut splēdore ꝓphetico illuminatus oīa cognoscat z videat q̄ agit̄ tur in eodē regno. Cui ea sit bonitas atq̄s rectitudo et feruor rectitudinis vt toto studio et viribus oēm iniquitatē et iusticiā p̄sequatur. Hic igr constituet et ordinabit ab initio vel potius ornabit totum regnū suum magistratibus sapientissimis mynistris obedictissimis et instruet eos mādatis vitat̄ et iusticie leges iustissimos ac sanberrimos per oēs fines suos ꝓmulgabit Sz et de alijs oībus q̄ ad pacē tranquillitatem defensionēq̄z regni ꝓtra hostes lapientissime ꝓuidēbit. hic igr solo nutu optie volūtat̄ sue mōebit sibi assistētes demū ꝑsides ꝓuintiaz suaz rectores z custodes finiū mgr̄atus ciuitatū iudices oīm ordinum. Uidebis sub eo ꝓpositissimā armatamq̄z miliciā. In p̄mis duces legionum deinde ciliarc̄s q̄nq̄genarios centuriones decuriones z itavsq̄z ad extremū vl'micū bellatoz totā armatā miliciā decentissime ordinatā. Regē istū desolio suo videbis

regentē et omes et singulos hoies regni sui. Tpe siquidem pacis regentē tribunalia ne quid iniusticie vel iniqui iudicij ex eis prodeat regentē singulos priuatos ac suis legibus cohercentē ne qd iniurie vel fraudis alij ab alia irrogēt. Et vt ad vnum dicam oia genera hominū sub eo legib⁹ ppijs regi seruos liberos rurales. Sil'r bellatores legib⁹ sibi approbatis viuere et iuxta hunc modū se hz de alijs. Ipsum ℞o in solio regni sui pacatissimū residere. Quēadmodū enim dixi tibi de seminib⁹ in regno naturali rez naturaliū et de artificibus in edificatiōe ciuitatis sic intellige hic de officijs publicis qbus respublica gubernatur atz defendit necnō et de artificijs qbus vnicuiqz ꝓuatorū motus acquiritur sicut sunt artificia fabroz argētearia tum lignariorz et etiā agricolarz que non eis solis q ea exercent necessaria sunt. Sz pplicē vtilitatib⁹ multis mōis deseruiūt. Ars em̄ fabricatoria et lignaria et cemētaria defensioni reipublice deseruiunt qm̄ fabricatoria ferraria fabricant loricē tela et gladij et galee fabricatoria ℞o lignaria artis baliste et lancee fabricant et machine omniū generū extruunt. Cemētaria vero turres et muri oisqz generis lapidee mutationes edificant. Solo igr nutu voluntatis sue et tpe pacis per iudicū et iusticiam regit vniuersos subditos suos et singulos et tpe belli regit armatā milicia a maximo bellatore vsqz ad minimū per belli peritiā defendit autē regnū suum regniqz sui habitatores per armatā milicia et vasa siue instrumenta belloz et non ē dubium tibi quin per ꝓuidentiā et curā eius oīa bona et tpe pacis et tēpore belli regno suo ꝓueniant et quin mala oīa exterminant per ipsum ab eodē regno et hoc per iudicium bona ℞o tempore pacis sunt pax et tranquillitas subditorz custodia qz rerum et aliaq ervictoria ꝓueire solēt victoribus vt spolia hostiū et subactio eorz vel fuitis vel tributaria vl cōis iudicari. Adhūc modū creator in regno suo qō ē regnū omniū seculorum quid mirū si disposuit vniuersaz seriem seculoz nutu suo et sue beneplacito voluntatis et singula que in ea sunt si ue naturalibus legib⁹ suis siue legibus ꝓphetas aut per semetipm̄ editis et beeleges diuine merito nominant siue legibus per homines ꝓncipes editis que humane vocantur qbus ipemet creator perī ri vult quatin⁹ legibus diuinis cōcordat aut saltē nō ꝓdicūt. vbi ei ꝓdicūt nō legesz blasphemie nec mira sz creatorī iniurie reputāde sunt et ꝓpter hoc igne et gladio exterminande de medioqz tollēde. Si q̄ vero natiōes hmōi peruersis legibus regi dicunt iustissimo dei iudicio et laudanda per omnia eiusdē iusticia hoc fieri permittitur ꝓpter scelera eoz atqz spurcicias abhominabiles vt talibus legib⁹ non regi sed oppīmi dici potius debeat quoniā nec legib⁹ equitatē voluntarie subditos se esse paciunt. Quapropter nec iusto regimine nec iugo suaui. Sed oppīssione et violētia quemadmodū fere aut belue indomite que magis ferro religande sunt et flagellis assiduis tondēde q̄z disciplinis et legibus erudiende. Quia igr quicqd boni quicquid eqtatis atz iusticie leges humane continēt totum vult approbat totū docuit et docere nō cessat altissimus vel p se vel p homies aut libros eorū vel p res ipsas que vt dicit Art. mentiri nō norunt. Merito per curā eius et ꝓuidentiā leges hmōi in tm̄ et condite et edite sunt. Quare manifestū est q⁹ tota gubernatio generis humani ad curā et ꝓuidentiā pertinet creatorī. Et etiā leges inique vt dixi ꝓpter iusticiaz iustissimā oppressionē et afflictionem beluinoz atz in cōpositoz hominū ad curam eius et ꝓuidentiā pertinet.

¶ ℞o aliud exemplū gubernationis et cure creatoris hre volueris.

Considera domū regiam per oia bene dispositā et primū regi assistētes senes vicz sapiētes deinde iudices. Tercio thesaurarios. q̄rto dispēsatores opū regalium. deinde cubicularios. p⁹hec dapifferos. deinō cocos. deinō eos q deputati sūt deferēdis cimicijs aut lris regalib⁹. et p⁹ hoc pincernas pānifices mensarūq; regaliū varios myniſtros. nouissime custodes eāz quoz est eās parare quoties regi equitandū est et videb in tota domo regia oia ꝓnominatorū officiorū opa solo nutu fieri regie volūtatē. Cū igitur totus mūdus velut dom⁹ sit creatoris et aula ei⁹ regia in q̄ habitat cū tota familia sua et opulentia qd mirū si ad nutum oīpotētissime volūtatis ipi⁹ oia in ea fiunt et singula volūtatis dico vel impantz vel ꝓhibētis vel vtz libz permittētis et ordinantis vnūquodqz malorz que fiunt cui ꝓfit cui noceat ordi-

nantis inq̃ lege equissima. Et prescptus sapiens de gente xpianoꝝ hoc exꝑsit in sermone suo dicens nihil sit in tota rerū vniuersitate tanq̃ in republica vniuersali q̃ nō ab intelligibili aula summi imperatoris aut volendo ⁊ iubendo aut sinēdo seu ꝓmittendo ꝓcedat vbi sicut ex ꝑcedētibus tibi patefactū est neq̃ sinit aut permittit fieri nec eos ipos q̃ hic male agūt a cura ⁊ ꝓuidentia sua deorsum definit aut relinquit quin post ipos male agentes sic ordinat vt ꝑdixi vt creatoris iudicium et iusticia contra semetipos exequantur et ipe male actiones eoꝝ creatoris sint arma vindicte iustissime ipis vero pacientibus si voluerint vtilitatū multipliciū ad tumenta ꝑstantes si milia exēpla denaui ⁊ rectore ipius de mynistrī gubernatiōis et instrumētis decurru ⁊ auriga.

An omnia eueniāt de necessitate.

Ost hec aūt prosequar antiq̃ illā questiōz que multos antiqtus exagitauit ⁊ multos etiā tpe meo in uoluit vicz vtrum ꝓuidentia ⁊ cura creatoris rebus ⁊ euentib⁹ necessitatē inferat et fere eadē questio est de sciētis et ꝑscientia ipius. Ponā igitur in ꝓmis ea que in errorem istū multos induxerūt. Horū autem primū est quoniā inquiunt impossibile est diuinam ꝓuidentiā falli necesse est euenire quicqd ꝓuidit quicquid aūt necesse est euenire necessariū est quicqd igr̃ prouidit creator necessariū est ꝓuidit aūt omne q̃ est futurū seu euenturum. omne igitur futurū seu euenturū necessariuz est omne igr̃ futurū est immutabile ⁊ inauersibile. Amp̄. inquiunt aūt possibile est euenire aliquid eoꝝ que ꝓuidit deus aut non si est possibile eo igr̃ posito non accidet impossibile. Ponatur igitur. Erit ergo verum q̃ aliquid eoruz que ꝓuidit deus euentura nō eueniet errauit igr̃ prouidēdo et verum ē ꝓuidentiā eius falli in hoc hoc autem certū est omnibus eē impossibile vicz deum errare vel ꝓuidentiā eius falli in aliquo id igr̃ ex quo accidit est impossibile. Impossibile igr̃ est aliquid eoꝝ que prouidit deus euēturā non euenire. Nihil autem est futurū qō non ꝓuiderit Nihil igr̃ est futuruz q̃ nō sit necesse euenire. Quia igitur oē q̃ est euentuꝝ prouidit deus euenturū oīe qō ē euenturū necesse est euenire q̃re omnia de necessitate eueniūt. Hijs igitur in hmōi que ꝛopbisti ca tendicula et intelligētibus exercitatiſq̃ in rebꝰ hmōi ridende ac puriles arguere volo te detinere diutiꝰ. Reminiscere igitur hoc necesse ē esse eueturū quicqd euenit vel necesse ē euenire quicqd prouidit deus euenturū duas hz intentiones siue duos intellectus qm̄ necessitas pōt referri vel ad singula vel ad totū ⁊ alijs verbis fere idem dicitur composite vel diuisim ⁊ intellectus. Primꝰ ē ac si diceret necesse ē hoc euenire q̃ ꝓuidit deus et illud et ita de singulis Multa aūt de singularibꝰ huiusmodi ꝓculdubio ꝓtingētia sunt ⁊ non euenire possibilia. Si vō necessitas referat ad totū q̃ ē hoc q̃ hac locutiōe significatur. Quicqd prouidit deꝰ eueniet de qua nemo dubitat an vera sit ⁊ necessaria. Sicut et cōtradictoria eius impossibilis q̃ ē hoc aliqd ꝓuidit q̃ hoc eueniet et hoc sophiste vtalicivel latini dicūt esse duplicitatē locutiōis qua pōt intelligi vt dicunt de re vel de dcō. ⁊ intentio eoꝝ est q̃ dctm̄ q̃ per illā locutionē dicitur quicqd ꝓuidit deus eueniet necesse ē siue necessarium. Sicut ⁊ ipa locutio necessaria et eius ꝓtradictoria manifeste impossibilis. Intellectū vō de re vocant id q̃ ergo dixi de singulis ⁊ hoc purili ⁊ vaga intentione. In explicatiōe namq̃ hmōi duplicitatis defuerūt eis ⁊ defunt adhuc non tantum sermōes sed etiā intellect⁹ clarus ac depuratus hoc aūt apparebit tibi q̃ hoc q̃ dicam manifeste. Primū quia locutiōe omni dicitur res hoc aūt est quoniā oīs locutiōe dicitur id q̃ ipa significat. Idvō q̃ vnaqueq̃ locutio significat res eius ē etiam si sermo sit vel signū aliud qđcūq̃ res dicetur ad sermonē vel locutiōz significantē illū. dctm̄ igitur per locutionē res est. q̃re intellectus de dicto est itellect⁹ de re. Amp̄. ꝓsidera ipsum p̄dicatum ⁊ videbis q̃ aliud non ē nisi necessitas eueniendi hoc aute de ipso dicto nullomodo vere dicitur quoniaz dctm̄ nec euenit nec eueniet. Non em̄ est de futuris cū abinitio seculoꝝ ⁊ modo etiā verum sit ⁊ necessarium. Quia igr̃ predicatū istud non ōz nisi de rebus ⁊ naturis non pōt intelligi illa locutio nisi de rebus ē ergo veritas vera distinctio quia ista necessitas pōt ꝛa bus p̄dicari vel rebus attribui in vniuersali siue vniuersaliter ⁊ hoc sit fm̄ veritatem qm̄ intelligitur de dicto fm̄ eos vel pt intelligi in singulari seu diuisim ⁊ būtius

tellectū vocant ipi de re hoc igit est qō fa
et duplicitatem in re vicz vniuersalitas et
singularitas. Nullomō em verum de sin
gulis singulariter z diuisim quicqd proui
dit deus euenturū euenire necesse est. Est
tamen verum in vniuersali et coniunctim
etiā si vnū quodqz futurū ect contingēs et
possibile non euenire. tamen verū ect hoc
et necessariū z hoc est quoniā necessitas ē
tui cōperit necessitas. singularitati vo nō
quēadmodū cuius dixeris ó duob⁹ oppo
sitis cōtingētibus alterū istorū duorū esse
verū necesse est. Jn vtroqz em contingen
tia ē et in neutro necessitas z quēadmodū
si dicas sp erit verū alteruz. sempiternitas
veritatis nō diuisim aut singulatim attri
buitur alteri sed in cōmuni siue in vniuer
sali. Eodem mō intellige et ibi quicqd p-
uidit deus euenturum euenire necesse est
Quēadmodū et si quis dixerit omnez ho
minē viuere necesse est cū de quocunqz ve
rum sit singulatim atqz diuisim q ipm vi
uere non est necesse cū ipm mori possibile
sit. nec ista locutio omnis homo viuit sem
per vera est. p eisdem hominibus nec pro
eisdem etiā enunciatur. Jdeo sempiterni
tas veritatis stat in vniuersalitate ipius z
in vniuersitate hominū que nō mutat mu
tatione indiuiduoruz. Sicut neqz species
in ratione speciei. Amplius. dictū hu
iusmōi qcquid puidit deus euenire aliō
ē. cū dictio refertur ad singula diuisim atz
determinate. aliud est cuz statur in vniuer
sali siue cōmuni. Cū em ad singula dictio
refertur singulare ac determinate. pinde ē
ac si singula singularia diceret hoc autem
est ac si diceret hoc qō puidit deus necess
se ē euenire et id et illud atqz ita de singu
lis. Cū autē statur in vniuersali vt diri nō
dicunt illa singula singulatim ac determi
nate et ideo manet eadē significatio locu
tionis siue eadē maneant puisa siue alia
puideatur. Quēadmodum z ista locutio
omnis hō vidit nō mutat significatū vel
dictū mutatōe indiuiduoz speciei nisi qs
pdicto mō intēdat de singulis singulatim
tunc em pinde est ac si diceret singula di
cta singularia hoc est in viuere vel in non
viuere et illō viuere et ita de singulis. hec
ē igr duplicitas pdictarū locutionuz z hec
mutatio deceptoria siue sophistica in eis.
Cū ei ocessū fit p modū sit p modū vniuer
sitatis z ptictiōis qcqd puidit de⁹ euentu
rū euenire necesse ē. Tu scis p quē moduz
cōceditur. Cū autē assumit qcquid necesse
ē euenire ē necessariuz. iam transfert se ad
singula singulatim. Jsta em locutiōe. om
ne qō est euenturū ē necessariū vel immu
tabile vl inauersibile singulis singulatim
attribuitur necessitas z immutabilitas et
pinde est ac si diceretur et hoc euenturuz
et illud tota de singulis alijs ē necessariuz
vl immutabile nec solueret sophisma istō
nisi ad hominē. Si qs diceret qa fit in hu
iusmōi argumētatiōe mutatio tam subie
cti q pdicati. Qm in hac locutione quic
quid puidit deus euenturū euenire neces
se ē infinitiu⁹ subiectū ē z necessitas predi
catū de re infinitiui. Jn cōclusione vo q ē
hec quicqd puidit deus euenturū ē necess
sariū totū hoc quicqd de⁹ euenturū ē sub
iectū z necessitas pdicatum. Mutatio igr
pdicati facta ē. quia necessitas que pdica-
batur de re infinitiui que ē euenire in con-
clusione pdicatur de re hmōi circūlocuti-
onis quicqd puidit deus euenturū. Res
autem hec est vniuersitas eoruz que vidit
deus euentura. Mutatio etiā subiecti fa
cta est quia pus subiectū erat infinitiu⁹ in
cōclusione vo pdicta circūlocutio. hec au
tem est quia nō explicabit se hō q hoc dic
cuz interrogatus fuerit an oī rei infinitiui
put ibi subijcitur cōueniat pdicata neces-
sitas. q est an omi euentui future adeo p
uiso cōueniat. an nō pueniat. et quia ma-
nifestū ē q nō puenit. cum nō ome hmōi
euenire necesse vel necessariū sit cogef nō
obstante ista mutatiōe confiteri primā p-
positionē esse falsam omimō videlicz hāc
Quicquid puidit de⁹ euenire. euenire ne
cesse est. Manifestū etiā ē quia aliquo
mō vera ē nō igitur liberat se ab hmōi la-
queo vel nodo sophistico. De hūs vo lo-
cutionibus si deus puidit hoc necessario
euenier. vel necesse est illud euenire. lz pue
ri tpe meo nosceret duplicitates eaz mul
tos tamen video postmoduz miserabilit
inuolutos. Quis em non videat quia ne-
cessitas potest fieri sup conditiōe. et tūc di
citur et asseritur illa cōditionali locutione
necessitas cōditionis siue cōsecutionis. et
perinde ē ac si diceret ista conditio vel cō-
secutio. qua dicit si deus puidit hoc ipm
eueniet ē necessaria q pculdubio verum
Alius vero intellectus ipius est quo neces
sitas fertur ad consequēs pcise z absolute
et ē pinde ac si diceretur si hoc est verū de
um puidisse hoc istud est necessariū. scili-

cet ipm euenire qđ est dicere q: si antecedēs est verū ꝓsequēs ē necessariū ꝙsi diceretur ad veritatē antecedētis sequit necessitas cōsequētis hoc aūt indubitāter ē falsum. Scito aūt q hāc eandē distinctionē aliis verbis alij faciūt dicētes q: illa oīo cōditionali Si deus prouidit hoc necesse ē illud euenire potest vocari necessitas cōsequētis z hoc ē qđ dixi quia potest referri necessitas ad consequens vel potest vocari necessitas consequēdi z hoc ē q dixi necessitatē referri ad consecutionē verum quoniaz ista puerilia sunt z nec tollerabilis est ignorātia eoꝝ iu pueris transibo ad ipam radicē questionis istius.

Jco igr quia ignorantia scientie si
o ue cognitionis creatorꝛ atqz mōi quo ipe ꝓuidet vel cognoscit dedit occasionē isti questioni z hec est etiam causa ꝓpter quā opinati sūt quia si aliqd ꝓuidit vel sciuit nō potest illud non ꝓuidisse vel non sciuisse vel non cognouisse. Jnduxit etiam eis quedaz alia radix veritatis que ē hec videlicet q: diuinā ꝓuidentiam falli vel errare vel nō eē verā inpossibile est. q vtiqz indubitāter verissimuz est alia fuit ignorantia dispositionis siue conditionis quorundā veroꝝ atz falsorū que nata sunt habere alterū duorū videlz vel veritatē solam vel falsitatē solam. non tamē ita fixe vt necessario sint in alterutra z hmōi conditionis siue dispositionis sunt ꝓpositiones singulares de contingenti in eis que sunt de futuro vl dependentia ab hūs contingentib9 q̄ futura sunt et horuz exempla sunt te fuisse comesturum cras sel tm̄ et eius oppositū. Manifestū ē tibi quia hoc vel ē verū vel ē falsuz. Si autē est verū non tamē ex necessitate i sua veritate fixum imo potest eē falsum et econuerso. Accidit etiā in hmōi quia si ē veruz sp fuit verū et de falsitate similiter se habz z hinc ē q nullū hmōi mutari potest a veritate in falsitatē aut ecōuerso. Mutari ei pōt post vnā dispositionē hr̄e aliā aut ante vnā dispositionā habuisse aliā. hoc autē nō ē possibile in hmōi. qm̄ si aliquid de hūs ē verū nūqz fuit in dispositōe ꝓtraria z de falsitate silr se hz z ꝓpt hoc nō sequitur hoc ē verū z ꝓpt eē falsū ergo ꝓt mutari a veritate i falsitatē. Silr neqz argumētatio ecōtrario valet. Causa vo in hoc ē qm̄ verbū mutādi duas dispositiones dic scilz alterā aī z alterā post hmōi aī va nō sūt receptibilia veritatē z falsitatis simul sicut scis neqz etiā diuersis tpib9 videlz vt alterā ꝑus habeāt alterā vo post. Juxta hunc modū se hz diuina ꝓuidentia qsi ꝓuidet aliqd ꝓuidit aliud ab eterno z si scit aliqd sciuit illud ab eterno. z si nō ꝓuidet vel scit mō nec ꝓuidit nec sciuit ab eterno. Ueruntm̄ illō ē q: scit aliqd de hmōi z tm̄ nō ꝓpter illō ē q: scit aliqd de hmōi. Si scire illud z qđ min9 videt insipiētib9. Si scit aliqd ab eterno vel ꝓuidit z tm̄ possibile ē ipm nūqz vel ꝓuidisse illud vel sciuisse. Declaratio aūt hmōi manifesta ē q: si verū ē te cras comesturū fuisse semel tm̄ et verū fuit etiā ab eterno. Ome aūt verus q̄ntū ē verū ē z q̄diu verū ē z scitur a creatore z scitū ē q̄re si hoc verū ē sciuit illō deus ab eterno nō aūt si ē verū ꝓpter hoc ē necessariū q̄re lz sit verus possibile tm̄ est ipm nō eē verū. z si nō eēt verū nec mō sciret a creatore neqz vnqz scirū fuisset ab eo Comitat ei se sp veritas in vnoqz diabili um z sciētia creatorꝛ ita vt si ē verū sit scitū a creatore z si nō ē verū nō est scitū ab eo dē. z si fuit verū qñcūqz fuit verū ē scitus z ecōuerso. Quia igr accidit in exēplo posito vt tm̄ sit verū scz te eē cras comesturū sel mel possibile ē illud nō eē verū z etiā cum sp fuerit verū possibile tamē ē ipm nunqz fuisse verū. Consequēter verū ē ꝓpt dicta ante comitantiaz vt cum sciatur a creatore modo non sciat postea z cū scitū ab eterno fuerit a creatore possibile tamē sit ipm non fuisse scitum ab eodē. quēadmodum z possibile ē ipm fuisse nunqz verū tu enim non dubitas qa non ē possibile cadere scientiā vel ꝓuidentiā aut ꝓuidentiam nisi supvenz Ex hūs igr appet tibi silitudo quā pdixi. Non em̄ si ꝓuidit deus aliquid z possibile ē non euenire illud ergo possibile est ipm falli vel errare. et hoc ē propter comitantiā antedictā scz scientie diuine et veritatis in ꝓuiso vel ꝑuiso.

Ualiter aut̄ z q̄ de causa verū sit
q vt de9 ꝓuiderit vel sciuerit aliqd qđ tm̄ possibile est ipm nec sciuisse nec ꝓuidisse. Dico q: hoc ē p ꝓfectionez z luminositatē ipius creatoris cui a pte re rū nihil accidit vel aduenit p qđ sciat. Similiter nec aliqd ab eo recedit vel colitur vllo modoꝝ p qđ efficiat non sciēs hoc ē p cui9 recessuz z ideo cū sit sciēs aliqd abi qz vllo modoꝝ mutatiōis id ē ꝑterqz aliqđ ab eo recedat vel in eo eē desinat pōt effici non sciens illud. Aliud aut̄ mirabi

le in scientia creatoris ē. quia ea scientia ⁊ eodē intuitu p modū omnē quo scit velvi det alterū oppositoꝝ cū ē verū erit sciēs re liquū si erit verū. Longe aūt aliter se ha bet apud nos. Dis ei scientia nr̄a omnis etiā cogitatio nostra aliqd ē nouū ⁊ aduē ticiū ⁊ supadditū sup essencias animaruꝫ nr̄arū ⁊ ꝓpter hoc nō absqꝫ mutatiōe eo rū efficimur sciētes eoꝝ que ꝑus nō scieba mus aut nō sciētes eoꝝ q̄ ꝑus sciebamus Neqꝫ vna et eadē sciētia q̄ scimus alteruꝫ oppositoꝝ possumꝰ scire reliquū. Causa autē in hoc ē quoniā scientie hmōi in no bis cū a rebus ipis sciti sūt sequunt diuersi tatē rerū tanqꝫ causarū suarū ⁊ ꝓpter hoc affirmatiōis aut negationis aut quoꝝūcū qꝫ alioꝝ duoꝝ nō ē vna nūero sciētia actu alis apud nos. Scientiarum habitꝰ vna fositan est contrariorum ⁊ vna disciplina qō ꝓpter hoc dico quia sermonē istū Ari stoteles absqꝫ masticatōe pscrutatiōis de glutiuit. Cū ei quoꝝūlibet duoꝝ cōtrario rū vtrūqꝫ ꝑpas habeat passiones ⁊ disposi tiones sepatas et fositā cōtrarias habe at passiones et dispositiones. a dispositio nibus ⁊ passionibꝰ alterius non videt vt tam bonū eadē eēt scientia p se sꝫ fositan p accidens ⁊ ex ꝓsequēti intelligendus est sermo ille Aristot'. quoniā qui nouit per se ac ꝑpe hoc est ex ꝓprijs passionibꝰ dispo sitionibus aut etiā rationibꝰ nouit p acci dēs ⁊ ꝓsequenter reliqt. Qt si scientia no stra fuerit ex lumībꝰ naturalibꝰ q̄lis natu raliter ē in angelis aut ex irradiatiōe no bilioꝝ q̄les sūt splēdores ꝓphetici. Sicut res cognite nō sūt cause ipoꝝ. Sic nō seq tur aut imitāt eas in vnitate sua vel multi tudine neqꝫ in ydemptitate sua aut diuer sitate. quocūqꝫ tamē mō fiāt in nobis sciē tie actuales vl' etiā habitudinales nō fiūt tñ sine imutatiōe noua animarū nr̄aꝝ. ni si q̄s ista re velit in sciētijs naturalibꝰ ⁊ ha bitudinalibus q̄ fm platonē cōcreāt ipis animabus nr̄is. Manifestū igr̄ est ex bijs oibus q̄liter et quā abcausam verū ē q̄ creator aliquid sciuit ab eterno ⁊ tamē possibile ē ipm nunqꝫ sciuisse illu det qua liter et quaꝫ obcausam scit aliqd modo et tñ possibile ē ipm nūqꝫ postea scire illud ⁊ vtrūqꝫ istoꝝ absqꝫ vllo mōꝝ mutationis ⁊ ꝓpter qd nō sequit si puidit aliqd euen turū qō tñ possibile ē nō euenire qō ideo possibile sit ipm falli vel errare. q̄ verbuꝫ fallēdi ⁊ verbū erroris notat duplicē statū ⁊ discrepantiā siue sepationē inter euētus rerū aut res ipas ⁊ puidentia vel scientiā creatoris cū inter eas ⁊ illā comitantiā ise pabilis sp sit sicut audiuisti declaratū igr̄ ē tibi p hec ꝓpter qd et qualiter nō est ne cessaria hoc mō puidētia creatoꝛ vt si aliqd sit puisuꝫ ab ipo ꝓpter hoc necessariū sit illud eē puisuꝫ ab ipo imo possibile est sicut ostēdi tibi illud nūqꝫ fuisse vel situ vl' puisum ab ipo tñ verū ē indubitanter q ipa ē ineffabilis ⁊ imutabilis infallibil' q dē ꝓpter necessariā comitantiā ipi ⁊ re rū p quā nō ē possibile vt discreper vel dis cordet a rebus. hoc aūt ē dicere q̄ non est possibile vt aliter puiderit q̄ eueniat vel ecōuerso. nec ē possibile vt puiderit aliqd euenturū ⁊ nō eueniat quāqꝫ p se de mul toꝝ puisoꝝ quolibet possibile sit ipm nō euenire et de eoꝝ sil'r quolibet verissimū ē possibile eē ipm nō fuisse puisum. Comi tātia aūt prouisionis ⁊ euctionis in nullo genere rerū sepabilis ē q̄m se inuicē sequū tur vt si puisum ē de vnoqꝫ q̄ ipm eueni at ac si nō eueniat seqtur nō eē puisū qō eueniat imutabilis etiā ē puidētia creato ris ꝓpter duplicitatē quā p̄dixi tibi statuū ⁊ cōditionū. Eodē mō ⁊ de sciētia eiusdeꝫ se hꝫ q̄m imutabilis ē. hoc ē nō est recepti bilis duplicitatis illius quā p̄dixi tibi ⁊ ꝓ pter hoc neqꝫ nouitatis. Nō ei possibile ē vt dicaf ve de creatore ipm aliqd vel scire vel puidere de nouo q̄m si scit aliqd sp sci uit illud ⁊ si puidet aliqd ab eterno prouī dit illud. Nouitas igr̄ procul ē ab ipo in p te ista hoc aūt ē ꝓpt duos status vl' duas ꝓditiones q̄s hꝫ intellect ⁊ intētio nouitatis. Sic ⁊ intētio mutationis ⁊ mutādi. Hij aūt duo status sūt nouitatis eē scilꝫ et nō fuisse. Mutationis vo aliter eē q̄ ꝑus vel aliter se hre vtraqꝫ autē istarū diuersi tatū ꝑcul ē scientia ⁊ puidētia creatoꝛ ꝓ pter eandē causā nec discere vel fieri scien tē dici pōt vllo modoꝝ de ipo q̄m intētio discēdi et discēt in duos status ē videlicꝫ in scientiā ⁊ ignorantiā. Scientiā inq̄ pre sentē et ignorantiā ꝑteritā. Eodē mō se hꝫ ⁊ de eo q̄ est fieri scientē q̄m similis dupli citatis intentio ē i eo q̄m nemo ꝺr fieri sci ens nisi eius qō antea ignorabat. Et hec oia exempla ideo aggregaui tibi vt caue as in ꝑdicatiōibꝰ q̄ fiūt de creatore ab hu iusmōi sermonibꝰ ne p eos ad creatorē re ferat aliq̄ hmōi duplicitas. Hoc autē di co q̄ nisi ad ipm creatorē referat vl' ad id

qđ ēipe creato: hoc ē ad ſcientiā vel prouidentiā ei⁹ nō habēt hmōi periculū quem admodū cū dicit creare aliqd ó nouo vel mutare impios iniuſtos nouitas iſta non refertit ad creatorē ne⁊ refundit in ipluz ſed in id cuius ve ipa ē vitz in id qđ creat Illud ei ve nouū ē. ē ei cū ꝑus nō fuerit ⁊ mutatio in ipo exēplo nō referf in creatorē ſz in eos quoꝝ ve ē. Hij aūt ſūt qb⁹ auferf malicia quā ꝑus habebāt ⁊ ꝑſtaf iuſticia quā ꝑus nō habebāt. de creatiōe vero q: creato: aliqd creare dicif ⁊ de oībus alijs q̄ ꝑ modū agēdi de eodē dicunf qd ſignificat ⁊ in quo eē nō debeat qđ ſignificant ſatiſfeci tibi in tractatu ꝑmo huius magiſterij q tractat⁹ ē de ꝑmo ꝑncipio a ſepe dictis quoꝝ duplicitatib⁹ ſimilif cauendū ē in eis q̄ dicūtur de futuro aut dependēt a futuro de qbus dixi tibi q̄ non ſunt ſuſceptibilia duarū hmōi diſpoſitionū aut ꝓditionū ⁊ debes eē circūſpect⁹ circa intentiōes ſermonū q hmōi duplicitates quo quō ſignificāt. Sicut dixi tibi de ſermone nouitatis cuius intētio nō explicatur niſi deſignatōe duoꝝ ſtatuū ſiue cōditionū q̄ ſunt ꝑſens exiſtētia ⁊ ꝑterita nō exiſtētia nec abhorreas ſiue exiſtentia vel aliā quācūq; ꝑuationē diſpoſitionē vel cōditionē vel ſtatū noīe. Uſualiter aūt pauertas ſtatus aliqs dicif ⁊ etiam nuditas alias. Ipe etiaz ariſtoteles in phīco audi tu nō ē veritus carentiā vocare ꝑncipium naturale nec in hmōi vim aliquā cōſtituas cū vel propter defectū ſermonū vel ꝑpter cuidētiorē rerū explicationē noīa plurimūq; fingere opteat ſermōes aūt hmōi ſūt ſcipe deſinere. Similter ⁊ ꝑmo aliqñ eē. Nō ſegtur ergo ſi te eē comeſturū cras ſemel tm̄ ē vez ⁊ poteſt eē falſū q̄ ió poſſit vel deſinere eē verū vel incipe eē falſuz vel aliqñ ꝑmo eē falſū. Hoc aūt eſt ꝑpter antedictā cauſam qm̄ ſi ē verū ſp fuit vez ⁊ ſi ē falſū ſp fuit falſū. Si autē incipet eſſe verū aut falſū eē verū cū ꝑus fuiſſet falſū aut eēt falſū cū ꝑus fuiſſet verū apō ipm autem nō habet locū ſtatuum iſta diuerſitas vel duplicitas Eodē modo cauendū ē tibi in omnib⁹ que ſignificāt additionez vel minutionē vel crementū Si em̄ dixerit quis q: multa poteſt creato: ꝓuidere que nō ꝓuidit ⁊ multa nō ꝓuidere vel etiam non ꝓuidiſſe. ꝑōt igf addi ⁊ detrahi nūero ꝓuiſoꝝ a creatore vel poteſt creſcere vt creſcere nūerus ꝓuiſoꝝ ab ipo. Scito cōcluſionē eē impoſſibilem. Si ei ē poſſibilis ea poſita nullū accidet impoſſibile poſita igif aliqd addi nūero ꝓuiſorū. Dico igf q: illud nō erat ꝑus de numero ꝓuiſorū nō erat igf ꝓuiſum. additur aūt numero ꝓuiſorū ē igf de nūero ꝓuiſorū cuz ꝑus non eēt de illo quare eſt ꝓuiſum cū ꝑus nō eſſz ꝓuiſum. Jam aūt patefactū ē tibi quia ſi aliqd ē ꝓuiſum a creatore ab eterno fuerit ꝓuiſum ab eodē. Manifeſtum igf ē ꝑdictā concluſionē eē impoſſibilē. Juxta hāc viam declarabis impoſſibile eē aliqd detrahi nūero ꝓuiſoꝝ a creatore. Si ei poſſibile eēt ſequereſ illud qđ detraheretur de nūero ꝓuiſorū effici non ꝓuiſum cū ꝑus eēt ꝓuiſum ⁊ hmōi ipoſſibilitas iam patefacta ē tibi q̄ ea⁊ numero ꝓuiſoꝝ a creatore creſcere vel ó creſcere impoſſibile eē numerū creſcere vel decreſcere niſi ꝑ additionē aut detractionē. Quia igf manifeſtū eſt tibi tam additionē q̄z detractionē tibi eſſe impoſſibilez manifeſtū eſt tam crementū q̄z decrementū ibidē impoſſibile eē. Cuiꝰ em̄ cauſa impoſſibilis ⁊ ipm impoſſibile eē neceſſe ē. Cauſa ó crementi et decrementi additio et detractio ſunt alia tamen via impoſſibilitas hec crementi ſcilicet et decrementi declarabilis ē videlicz quoniā ſi aliqd adderef nūero ꝓuiſorū contrariū eius detraheref eidem ⁊ ita quantū adderef illi tm̄ detraheref. et ita quēadmodū creſceret ex additione vnius tm̄ decreſceret ex detractione contrarij Maneret igitur in eadem quātitate. Attēde igitur diligēter hec exempla ne inolutaris tendiculis ſophiſtarū et ne pueris iſta ſcientibus te exhibeas deridendus.

Quoniā manifeſta ē tibi iam diuerſitas et differentia multiplex inter ſcientias que nobis a rebus ⁊ deſoris aduenīunt ⁊ ſcientiam creatoris et inter modos noſtros ſciēdi in hoc ⁊ ipi us quoniam illa eſt eſſencialis ipi ⁊ nullo modoꝝ aduenticia ⁊ vna ꝑ omnē modū neq; aliquo modoꝝ multiplicabilis et quoniam nō ſequitur diuerſitatē vel multitudinem rerū quaruz eſt et vna numero ⁊ eadem ꝑ omnē modū ē alterius oppoſitoꝝ ſi eſt verū que et eſſet reliqui ſi eēt verum. Jn noſtris aūt ſcientijs cōtrario ſe habet ꝓ oīa ⁊ ex hoc declaratur tibi conſequēter quoddaz qđ ē adnumerationi. Et incredibile inſipientibus. Hoc autem ē ꝑ

pter ignoratiã istarũ differentiarũ. Cum immutabilior inquiunt et fixior sit incommutabiliter creatoris scientia vel ꝓuidentia necessariũ autẽ est vt si aliqs ex hominibus vel scit vel sciuit aliqd ipm sciuisse illud ꝙ hoc sit necessariũ vt vllo modo ꝓ possit nõ sciuisse illud. Qualiter igr possibile est de aliquo ꝙ creator scit nũc vel sciuit ipm nõ sciuisse illõ et qualiter potest de cetero nõ sciuisse illud. Intende in hijs que dixi gratiã ꝓpter mutationẽ omnez apud creatorez ita vt ex hoc qõ aliquid scit vel sciuit non intelligatur aliqd aduenisse vel accessisse ei z si nõ sciat vl nõ sciuerit nõ itelligatur aliquid amisisse vel recessisse ab eo aliquid. Jn nobis aũt ecõtrario se hz ꝓ modũ omnem z hoc ẽ quoniã scientia qualẽ dixi aduenit nobis ꝓ doctrinã aut disciplinã aut experientiã aut inuestigationẽ ꝓpria nec potest ꝓtingere vt simꝰ nõ scientes nisi ꝓ recessum eiꝰ a nobis z ꝓ amissionez ipius que ẽ obliuio aut cõtraria scientie dispositio quemadmodũ ꝓ dubitationẽ possibile ei ẽ aliquẽ etiã ꝓ modũ demõstrationis scire aliqd z ꝓ argumentationem aliquã sophisticaz postmodũ dubitare illud aut opinare vel etiã credere contrariũ. Tu aũt vides quoniaz iste tres dispositiones videlicet dubitatio eius ꝙ sciebatur opinio contrarij illius atz credulitas ipius cõtrarij dispositiones sũt ꝓtrarie scientie eo modo scz ꝙ eam ab animabus nostris expellunt nec secũ eẽ in eisdem illã patiũtur obliuio vo ꝓpatio ẽ scientie z abrasio eiꝰ a memoria vel intellectu quẽadmodũ abrasio scripture siue obliteratio eiꝰ a libro vel tabula Manifestũ igr ẽ tibi quia q scies ẽ vel fuit apud nos nõ ꝓt eẽ non sciens absq; aliquo istorũ modorũ mutatio nis z absq; amissione scientie ꝙ ẽ ꝓ obliuionẽ vel acqsitionẽ alicuiꝰ ex cõtrarijs tribus dispositionibꝰ istis q̃s noiaui tibi obliuio aũt z acquisitio hmõi dispositionũ amissioq; scientie mutatiões sũt habẽtes duplicitatẽ de q̃ tam sepe locutꝰ sum tibi. Nõ ei possibile ẽ quẽq; amittere scientiã nisi et aliqñ illã habentẽ z q aliqñ apõ nos illã hz apud nos non ꝓt illã nõ habere nisi amittat illã. Jn creatore aũt secꝰ ẽ quia creator hz mõ scientiã multorũ q̃ futura sũt tamẽ ꝓt nõ hre illã id ẽ nõ scire illa absq; amissiõe scientie illius. Caue aũt vt sane intelligas hoc quia reuera creator nõ ꝓt nõ hre scientiã aliquã quã vel habet vel habuerit vnq̃ z compationẽ ipius scientie qua dicit scies aliquid z que quo quõ ꝓt noiari casus scientie ipius sup illõ vel respectus aligs scientie ipius aliõ z tã casus hmõi q̃z respectꝰ iste licet eos habeat creator ꝓt tamẽ eos nõ hre absq; amissione alicuiꝰ ꝙ sit apud ipm z nõ ẽ istud mirabile in creatore. Cũ apud nos incomparationibꝰ ac relocutionibꝰ atz respectibus eodẽ mõ res se habeat. qõ ei ẽ equale alij vel simile potest eẽ nõ equale et nõ simile illi absq; vlla mutatiõe sui atq; sine amissione alicuiꝰ ꝙ sit apud ipm. Hmõi aũt exemplũ ẽ in duobꝰ equalibus quorũ alterũ augef vel minuit ꝙ causa euidẽtie volo noiari b. alterũ vo remanet immutatũ in sua quãtitate z illud noiet a. Vides igr qz a. cũ eẽt ꝓus equale b. mõ ẽ nõ eq̃le vel ineq̃le z hoc absq; vlla sui mutatione vel amissione alicuiꝰ qõ eẽt apud ipz. Sic se habet de duobꝰ similibꝰ quoz alteruz alteraf reliquo releuãte immutato scz q̃litatẽ. Quecũq; igr mutatio fiat in rebus sup quas cadit diuina scientia vel ꝓuidẽtia nõ ꝓpter hoc apud diuinã scientiã vel ꝓuidentiam mutatio aliqua fit. non ꝓpr hoc aliquid addit aut detrahit sz reuera si ista duo cõpossibilia essent vt creator sciret aliqd mõ z postea nõ sciret illud necesse eẽ mutationẽ aliquã fieri circa scientiaz vel ꝓuidentiã ipius. Jam aũt audiuisti ꝓcedẽtibus duplicitates hmõi non eẽ cõiungibiles hoc ẽ simul ꝓdicabiles de ipo creatore nec scõm idem tempus nec scõm diuersa. Est ei imutabilis ꝓ omnẽ modũ. Si quis aũt querat de aliquo falso ꝙ tamen ꝓt eẽ verũ qõ exempli gra nominet a. vtrũ creator nũc habeat scientiã a. et ꝓcedat sic. Creator mõ nõ scit a. ergo nõ hz mõ scientiaz a. Amp. a. nõ ẽ scibile mõ cũ sit falsũ ergo nõ ẽ mõ scientia eiꝰ vel de eo nec creator igr nec alius hz mõ scientiã eius z ꝓt hre scientiã eiꝰ imo habebit quãdo erit verũ ergo ꝓt hre vel habitur ẽ scientiã quã non habet. Manifesta ẽ hic deceptio Nõ em si ꝓt hre scientiã cuiꝰ mõ non habet. Consequẽs ẽ vt possit hre scientiã quã nõ habet. Quẽadmodũ rex aligs ex potestate sua regia qua rex est et dominus omniũ subditorũ suoz si nascat in regno eius aligs vel efficiat alter de nouo subditus eius hz potestatẽ illius cuiꝰ ꝓus potestatẽ nõ habebat nõ tamẽ habet potestatẽ quã ꝓus nõ habebat quia ex pote

state ꝓ̃ est potens super istuz vel dominus ipius habet igitur dominiū ipius cuius ꝑ̃us non habebat nō tamen aliud dominiū quemadmodū rex est eius cuius ꝑ̃us non erat non tamen habet regnuz qó prius non habebat De diuino eñ vniuersali questio est. rex ẽ intentio mea hic non de diuino singulari q̃ fo:sitā habet i istuz Si vero p:oceſſerit vlteri⁹ et dixerit q: creato: habet mō ſcientiā huiusmodi q̃ non est veruz et primo nō habuit scientiaz huiusmodi nosci in pte ista isidias ʒophistarum et quia ipsimet distiguūt hic concedẽtes quia sciẽtiam huiusmōi habuit prius. Nec tamen concedunt q̃ ꝑ̃us habuit scientiam huiusmōi quia comparatio p:edicta quando p̃cedit verbū p:eteriti temporis qó est habuit liber refertur vt dicūt ad p̃sens vel p:eteritum tempus quando vero sequitur verbū illud nō refertur nisi ad tempus ipius verbi hoc est ad tempus p̃teritum ⁊ tunc scom̃ hanc positionem nō cadebat scientia diuina super ipm̃ cū essz falsum. Si vero dixerit habet mō creator scientiam huiusmōi ⁊ ꝑ̃us non habuit scientiaz huiusmōi ergo habet modo scientiam hmōi et prius non habebat illā. Laue tibi in hoc quia cum dicitur creato: nō habebat ꝑ̃us scientiam huiusmōi nō negaf simpliciter ipm̃ habuisse scientiā hāc. Sed in comparatione adhuc vel potius comparatio adhuc quia ꝓpter ipam comparationē q̃ ibi negari intelligif recipiunt eam cum autem dicitur habeat illam vel non habebat illam negatur simpliciter et vnde vel affirmatur simpliciter ⁊ vnde scientia vel habitus scientie de ipo creatore.

n Eobluiscaris autem opinionem eoꝝ qui dicunt omnia vera esse huius vt non cadant iste duplicitates circa ea vel super ea videlicet alteratio a veritate in falsitatem vel econuerso. Similiter inceptio essendi verū et desitio contraria. Horrendum enim reputant et non immerito creatorem nunc p̃mum scire aliquid quicq̃d illud sit et incipe aut desinere scire illud. Multum quippe sonare videtur in iniuriam et contumeliam sapientie creatoris nec ista effugere possunt q̃ ponunt vera et falsa quedam. Sic alterari et mutari. Cum enim non possit sciri a creatore aliquid nisi cum est verū et q̃diu est verum necesse est vt tunc incipiat ipm̃ scire creato: cum incipit esse verum ⁊ cōsequenter tunc desinet illud scire cum ipsuz desinit esse verum. et tunc sciat primo aliquid cum illud primo est verum. Videtur enim consequens esse vt si incipit aliqd scire vel desinit scire illud discat illud vel obliuiscatur et si nunc p̃mo scit aliquid qó ꝑ̃us non sciuerit qó vel doceaf illō ab alio vel inueniat illud per se de nouo vel alio modo de nouo venerit ad noticiam eius Tu vero debes scire quia non soluz vere blasphemie in creatorem id est queveras iniurias aut contumelias creatoris significant cauende sunt omni generi hominuz sed etiam omni igne ⁊ gladio exterminande. Causam vero vel occasionē dedit huic erroi alia stultissima et creatoi cōtumeliosissima opinio qua posuerūt innumerabilia hoc est omnia ⁊ falsa omnia ab eterno fuisse et habere suum modum existendi per se seoꝝsum a creaturis ⁊ ab oībus dei opibus nec eē facta aut creata a creatore ſz esse eterna et ab eterno fuisse. Quapter nihil debere creatoi vel q̃tum ad suum bene esse. Qualiter autem composita sunt huius ex subiectis et p:edicatis q̃ vtiq; tempalia sunt et ex tempore cepertit p maiori parte et quomō p̃cesserit partes suas non solum tempoze sed eternitate. Preterea cum ꝓposita sint et non a creatore neq; a seipis qui fuerunt compositoꝝ res eoꝝz aut quis compositoꝝ vel quomodo cōposita nullo cōponente pertranseo destructionem erroꝝ istius qua incogitabilis intellectus imbecillitas somniauit.

r Euertar igitur ad id in quo erauz et dico quia affirmationibus ⁊ negationibus non affirmantur neq; negantur nisi res que per p̃dicata significantur et nisi de rebus que per subiecta exponi nisi ex hīs id est ex rebus subiectis et p̃dicatis potest aliquid vnum componi compositione naturali imo huiusmōi compositiones rationis sunt et intellectus in cuius potestate est et componere intelligibiliter seu rationabiliter que per modus nature cōponibilia nō sunt et diuidere sunt re diuidi impossibile est et compositiones iste atq; diuisiones intellectuales seu rationales nō sunt nisi affirmationes et negationes de quarū vtrisq; inueniuntur vere et false possibiles et impossibiles necessarie et contingentes et ꝓpter hoc gramaticū musicum esse de quo audisti apud lo:

eam aristotelis nec factum est nec eternus quoniã nec affirmatio nec negatio fac̃ affirmatum vel negatum quoniam nõ dat ei esse neq; cõpositio intelligibilis coniungit res nisi aput intellectum neq; ppter eã minus sunt in sua diuisione vel sua contrarietate apud semetipas Similit neq; propter negationes minus sunt in sua coniũctione. Si em̃ dicas q̃ oriens est occidẽs aut econuerso non minus longe est propt̃ hanc coniunctionem oriens ab occidente et si dicas de eo. q̃ est in oriente q̃ ipsus ẽ in occidente aut econuerso non ppter hoc non recessit hoc ab oriente aut appropinquauit etiam occidenti. Similit neq; econuerso.

Tab huiusmodi errore non longe est ille q posuit tria predicamẽta ⁊ tria genera reruz videlicet naturalia moralia vel ciuilia et rationalia et de rationabilibus quidem si solos sermones vocauerũt rationalia nihil̃ piculi vel periculosi erroris habuit opinio eorũ nisi forte ante illã declinauerint insaniã vt idẽ delirarent de vocibus q̃ predicti erronei de veris et falsis et hmõi. Huiusmodi em̃ errores videlicet qõ dicebãtur voces fuisse ab eterno et eternos aliarũq; falsissima ta fuerit ignorãtia eor in reb̃ naturalib̃ et quãta imbecillitas intellectus eorum et in hijs rebus in quib̃ exercitatos se autũ habunt ⁊ de quarũ sapientia se iactabant horum vero destructio facillima ẽ tibi ex alijs. Reuertar igr̃ ad id in quo eram ⁊ dicam quia orationes de ꝓterito ⁊ de futuro p ista tria tpa nõ diuersant significationi bus aut significatis. Sicut neq; ipa verba est em̃ et fuit ⁊ erit rem vnã significãt vide licet esse vel entitatẽ ⁊ disputat ⁊ disputauit et disputabit nõ significat nisi disputationẽ licet modis varijs. quemadmoduz ipsa disputatio cum est presens et cum est futura et cum erit preterita non aliud est aut alia res autem sunt ea que sciuntur in dubitanter et ea que significãtur et ea que apprehendũtur. In oibus scientijs de rebus agit illarũ ⁊ in omnib̃ querit vl̃ esse rerũ vel dispositiones earũ ppẽ siue passiones. Scientie igit oẽs de rebus sunt et creator etiaz dicit sciens. Sicut ⁊ reuera ẽ ꝓterita ꝓsentia et futura ⁊ hec nõ sunt nisi res. Illa em̃ q̃ ipi vocãt enunciabilia affirmabilia scz ⁊ negabilia vera et falsa scõm errorem eorũ sunt semp ⁊ ideo nec ꝓterita sunt que ppetuo manẽt nec futura cum sp fuerint fm̃ eos nec ꝓsentia cũ eor eãt tps ꝓsens nõ limitet aut mẽsuret. Respondẽbo aũt i primo ad ea que p errore hmõi facere vident ⁊ eidẽ dedisse occasionẽ. Dicam igr̃ nõ solũ q̃ veritas habet hic et q̃ alibi declaratũ p me tibi est videlicet in p̃ma parte tractatus de vniuerso ⁊ etiã in p̃ma pte hmõi scientie sapiẽtialis. videlicet q̃ ipe solus et eternus ẽ ⁊ ab eterno ⁊ ipe nouit ab eterno ⁊ vidit et videt intuitu vigilãtissimo vt dixi tibi in p̃cedentib̃ oia q̃ iam ꝓterierunt et que futura sunt et q̃ presentia sunt. et hic est sermo fidei cõmunis atq; veridice qui iam declaratus est tibi sicut audiuisti scientia ẽius ⁊ prouidẽtia fluxus sunt cui subest tota series seculorum ⁊ vniuersi cursus eorũ immutabilis ẽ. ⁊ omnino p̃nominate duplicitates statuũ non habẽt locũ vllo modo ex apõ ipm̃ ⁊ vides ex hijs q̃liter et quã ob causaz sciuit aliqd qõ tamẽ nõ potest sciuisse et qualiter i nobis nõ est possibile quoniã nõ ẽ vna nũero scientia actualis et per se apud nos duorũ contrariorũ alterius post alterũ ⁊ qm̃ nõ est possibile apud nos vt aliquis sciat aliquid qõ possit non scire nisi per aliquã mutationẽ quas dixi ⁊ ideo nemo nostrũ potest aliquid scire scientia hmõi qõ possibile sit postmodũ ipsum non sciuisse propter mutationes quas dixi tibi et dualitatem scientiaruz de duobus oppositis. In creatore vero propter dictam mutabilitatem ipius et vnitatem ac singularitatẽ scientie ipius vt autem euidenter videas qõ dico intende in exemplum quod pono tibi de rebus que sunt apud nos ⁊ si positũ inter me et te q̃ aliquis homo p̃us omnibus alijs locuturus ẽ mihi et sit nomẽ ipius a. Dico igit quia a. nomen ẽ cuiusdam ex hoibus videlicet illi⁹ q̃ p̃mo locuturus ẽ mihi. possibile tamen ẽ ipm̃ a. nũq; fuisse nomẽ illius ⁊ hoc ẽ quoniã possibile est q̃ alius p̃us mihi loquat. Q̃ si eãt videlicet vt ali⁹ p̃mo mihi loqueret a. esset nomẽ illi⁹ nõ aũt poris. Eodẽ mõ si demonstrauerim illũ ad intellectũ ⁊ dixerim iste hõ loquet mihi p̃us possibile erit p eãdez viam me nõ demõstrasse illũ qm̃ si ali⁹ ẽ mihi p̃mo locuturus quod vtiq; eẽ pt manifestũ q̃ illũ demõstraui secũdũ scz. Manifestũ igr̃ ẽ tibi qm̃ i hijs duob̃ actib̃ meis q̃ sunt notatio ⁊ demõstratio accidit q̃

dicebā qa noiaui et demonstraui hoiem qó tñ possibile ē me nec noiasse nec demō strasse hoc aūt ē qm̄ sup̄ quē hoiem cadat noiatio vel demōstratio p̄nexū t comitās actui vel statui futuro hominis illius. Eo dē modo casus scientie vel ꝓuidentie creatoris cōmitans ei veritatē siue euentum rei ad quā referr ita vt si nō subsit veritas vel euentus non cadat sup̄ illud et qa nō cadit aliqd sup̄ quod ab eterno non ceciderit pendet ex ipa veritate vel euētu quo dammō non solum vt cadat vel nō cadat sup̄ illud scientia creatoris sz etiā vt cecidit sup̄ illud vel non ceciderit quēadmodum p̄dicta nominatio et demonstratio super quē ex hominibus cadant vel non cadāt pendēt ex actu futuro ad hoc vicz ex locutione p̄mo habēda mecū. Silr t sup̄ quē ceciderit vl nō ceciderit alterutra eoz pendet etiam post q̄z vtraq; facta est t ideo super quācunq; alterutra eorū ceciderit pōt non cecidisse sup̄ illū quēadmodū t actus ille cuiuscūq; futurus sit potest non fore illius et fore alterius.

Eclaratio autem euidens qa prouidentia creatoris non infert necessitatem rebus nec ex ea sequit necessitas apud res. Si em̄ hoc esset nihil eēt contingens t possibile nō euenire. Cū dubitari non possit oīa que futura sunt et quecunq; vnq̄ futura fuerūt sub ꝓuidentia diuina et cadere t ab eterno cecidisse. Jam em̄ declaratū est tibi per me in p̄mo tractatu huiꝰ sapientialis ac diuinal' magisterij oīa tam p̄sentia q̄z p̄terita q̄z futura eē notissima creatori t ab eterno fuisse notissima nec minus fuisse ei nota cum eēnt futura q̄z cū eēnt p̄sentia nec minꝰ p̄sus q̄z p̄terita q̄z cum sunt p̄sentia t causaz in hoc audiuisti quoniā nec res nec dispositiones earuz nec rerū tpa qó ē dicere qa nec est futuritio nec p̄teritio nec p̄sentialitas rerum addit aliqd vllo modorū scientie vel ꝓuidentie creatoris. Similiter neq; minuit apud ipm̄ omnia igit ex necessitate euenirent et nihil eēt contingēs de futuris sed vnūquodq; esset vel necessarium euenire vl impossibile euenire. Hmōi autem destructionem tam nosti ex libris ytalicorum philosophorū et aliam destructionem audies per me in sequentibus.

Amplius. Si ex ꝓuidētia creatoris sequeretur necessitas euentuū futurorū aut sequeretur ex ea tanq̄z ex causa et tunc necesse est ipam esse causam coniunctam rerum huiusmodi videlicz posita consequēter eēnt res ex necessitate t tunc cuz bona t mala hoc est furta adulteria homicidia et cetera huiusmōi mala culpabilia eque cadant in creatoris scientiā t in ꝓuidentiam quemadmodū ad cognitionē necesse eēt diuinam scientiam vel ꝓuidentiā causam eē omniū et singulariorum huiusmodi malorum hoc autē nephas ē sentire de creatore vel scientia vel ꝓuidentia ipsius nec solūmodo causaz ipam eē necesse eēt hmōi malorū sed etiam causam agentē t efficientem t ꝓpter hoc ipm̄ creatorem autem hmōi omniū malorum et etiam ꝓpter hoc non solum malum sed pessimuꝫ Si vero non sequitur ex ꝓuidentia creatoris p̄dicta necessitas in rebꝰ tāq̄z ex causa que igitur erit causa consequentie istiꝰ duo em̄ equorū neutrum est causa alteriꝰ t que non habent communē causaz neq; colligationem relatiuam adinuicem impossibile est eē huiusmodi concomitantiā vel consequētiam. Jta autem est inter diuinam ꝓuidentiam et res quas nominauimus hoc est mala culpabilia Ut si diuerit hanc eē causam huius consequentie q; si creatoꝛ scit vel sciuit aliquid euenturum ipm̄ eueniet et necessaria est ista conditio vel consecutio duobus modis destruitur erroꝛ iste. Primuꝫ quia sicut necessaria est ista ꝓsecutio si et conuersa videlicet si eē turum est hoc creatoꝛ scit vel sciuit euēturum. Non minus igitur erunt res inferentes necessitatem ꝓuidentie creatoris q̄z ꝓ uidentie creatoris in rebus. Secundo qa etiam similis conditio vel consecutio ē necessaria de te ipo et vnoquoq; hominum quia si scis aliquid euenturum illud eueniet non ꝓpter hoc tamen visio tua facit vt illud eueniat nec vt necessarium sic sit illud euenire ergo neq; scientia creatoris faciet res euenire per modum quo est scientia vel cognitio. alioquin scientia qua tu scis solem eē in celo vel super terram faceret solem eē ibi vel necessarium eē ipm̄ eē ibi. Manifestū autem est tibi vt vtrunq; impossibile eē videlicet vt quia tu scis solem eē in celo vel super terram vel necessarium sit ipm̄ eē in altero duorum locorū illorum. Amplius. diuina scientia vel ꝓuidentia adeo separata ē a rebꝰ hmōi t ei bus etiā tempalibus q; ipa ꝓcessit eas tota eternitate in qua erat cum nulla earuz

adhuc eet. Ipa igr erat sine rebus ipe vo
nō possunt eē qn illa pcesserint pcessio vo
p modū quo ē pcessio nulla dat necessita-
te sequētibus licet em nō possit eē occasus
solis qn ortus eius pcesserit tñ ortus nō fa
cit eē necessariū vt sequat occasus vel ecō
uerso pīertim cū sicut alibi didicisti relati-
uorū alterū nō sit dignius causa eē alteri⁹
aut ecōuerso neq; alterū cōtrariorū simi-
liter ortus igr nō dignior eē causa occasus
ecōuerso nec pcessio vt sit causa cōuersi
onis neq; econuerso. neq; igr sciētia diui-
na p modū quo ē scientia dat necessitatez
scitis. Sicut neq; visio tua qua vides solē
in celo dat necessitatē soli eēndi in celo ne
q; tanq; causa dat prouidētia creatoris ne-
cessitatē rebus neq; p modum quo ē sciētia
vel visio. Sicut neq; visio tua neq; necessa-
ria comitantia ē inter illā z res p hoc q;
ipa sit causa earū cū innūerabilia sint ārū
ipa nō ē causa videlicz oia mala culpabi-
lia oia vicia et peccata neq; p hoc q; pmu
nē habeat causam cū rebus cū ipa causaz
nō habeat vllo modo. Sed neq; ipa ne
cessaria est in ea compatō e quā pdixi tibi
boc aūt ē dicere q; casus ei⁹ sup quasdam
res ē possibil' et pringens vicz sup res ptin
gētes qs possibile ē euenire z nō euenire.
Et iam dixi tibi et dedi cōuenientissimum
exemplum ad hoc quia ipa cecidit sup res
multas ab eterno possibile tamen ea non
cecidisse vnq; sup aliquā earum z hoc est
quoniam possibile est nullam earū eueni
re et si vlla earū eueniret vnq; sup aliquaz
earū cecidisset pnidentiam creatoris. Pa-
teci etiā tibi quō vna est scientia creato-
ris et quomō non multiplicat multiplica
tione rerū nec diuersatur diuersatione ea
rū z pter hoc vna et eadē p omnem mo
dū pmanens cadit super alterū contrario
rū et potest cadere sup alterum absq; vlla
diuersificatiōe et mutatiōe que fiat apud
ipam. Declaraui etiā tibi quō econtrario
habet in scientijs que vel aduenīūt a re
bus vel acquunt nobis p ipsas. Intende
igr diligēter in hoc z nō inuolueris erro-
ri q; sunt circa hoc neq; pturbabūt tevl
lo modorū pueriles argucie sophistarum

Alia vo et per alias vias quam p
creatoris prouidentiā visum ē nō
nullis erroneis oia ex necessitate
fieri vel euenire in mundo isto z nihil esse
ofiino in potestate nostra libere sed pōti-
us impelli nos necessitate ad omnia que
facimus et phiben impossibile ab omnī-
bus que nō facimus. Conuenientissimuz
arbitror negociari aliquantuluz circa hec
et intendere ad destructionē errorum isto
rum quos tu vides tam pniciosos. Scito
igitur quia quattuor sunt que induxerunt
eos in errorem hmōi pmum fuit puiden
tia diuina p comitantiam quaz audiuisti
siue comitantiam mutuā inter ipas et res
futuras vel non futuras et odiuit eoz de-
ceptionem ridiculositas arguciarū quas
dissolui tibi in pcedentibus z nō ē necesse
vel vt repetamus que dicta sunt de hoc vl'
vt alia supaddamus eis cum illa sufficere
tibi debeant. Scōm fuit motus celorum
atz figurationes cetereq; dispositiōes stel
larū et luminū de qbus cōsueuerūt astro
nomis qui oēs euentus oēsq; actiones et
passiones que fiunt in mundo inferiori et
maxime in hominibus et rebus hūanis.
Terciū fuit ymarmene quos vocauerunt
alīq ex philosophis inpleram seriem cau
sarū et indeficienter currentē dependenti
amq; necessariū vnius ex alia. Quartum
fuit fatum siue fatatio. De tribus igr bijs
tentabo satisfacere tibi per viam quoniā
cōsueui pbationū et satisfaciam si de⁹ vo
luerit. Quoniam si inter motus celestes z
res antedictas ē hmōi causalitas que ne-
cessariam consequentiam faciat in rebus
cum duorum quorūlibet quorum alteruz
sequatur ad alterum vl' alterum ex altero
si antecedens est necessariuz necesse ē ipm
consequens esse necessariū non esse effu
gere quin quemadmodū motus celestes
necessarij sunt et immutabiles et adeo se-
oriuz z longe a potestate nostra vt nec cir
ca eos omnino possumus quin currant p
omnē modum sicut currunt erit ex neces-
sitate vt nihil possumus etiā circa cursum
rerum antedictarū quare nihil erit nobis
imputandum de cursu earū In omnibus
igitur que in rebus huiusmōi accidunt eri
mus per modum omnez inculpabiles q;
enim non est imputandum alicui non est
culpabile apud ipm neq; ipe pter illud
similiter neq; laudādus. Quare nemo be
ne aut male aget cum nemo male agat ni
si culpabiliter z inuituperabiliter z nemo
similiter bene nisi laudabiliter. Nihil igi-
tur erit vicium vel peccatum et nihil vicio
se agetur. et peccare quēq; impossibile
erit. Non peccātes autem punire iniquū
et iniustum est ipsa igitur iustitia qua rei

punitū vel erit iniq̄ vel inīqtas et iudicia oīa quib⁹ hoc decernit vt rei puniāt iniq̄ erunt ⁊ iniustissima. Cū oēs hoies necesse sit esse innocētes: Cum impossibile sit quā libet modo cū aliquē vel reū esse vel peccare. Iste igr error destruit iusticiam et indiciū que tam necessarie tanq̄ salutares sūt ⁊ hominib⁹ et rebus būanis totūq̄ ordinem subuertit totāq̄ pacem atq̄ trāquilitatem reruz humanaz Amp̄. nihil erit correctio nihil disciplina cum correctio nihil aliud sit q̄z auersio a malo culpabili et conuersio ad contrariū Utrunq̄ aūt ē impossibile fm errorē istum necessitas em̄ inauersibilis ē et ineuitabilis ⁊ impossibilitas incōuersibilis. impossibile eniz est fm errorem istū aliquē auerti ab eo ad qd̄ impelli ip̄m necessitas motuū celestiū nec minus impossibile ē euz cōuerti ad id a quo prohibet ip̄m contraria predicte necessitati impossibilitas Cōtra errorem igr istum non ē tam ratione disceptanduz q̄z igne ⁊ gladio pugnandū. Cum oīa vicia ⁊ peccata descēdere asserāt omia eē inculpabilia. ⁊ nullaten⁹ habētibus ea vel facientib⁹ imputāda ⁊ ppter hoc nec illos nec illa vlla pena vel punitiō eē digna. Nutricē vovicioz ⁊ oīm peccatoz vicz ipunitatē adō defēdat ⁊ nutriat vt penas oēs exīminet nec aliquā infligi nec infligēdā eē paciat Ubi nō ē dubitādū vllo modoz qn penis maxime indigēt et illis solis edoceri possint. Si ei vndiq̄ flagellēt cōtumelijs afficiāt rebusq̄ suis spolient mirū ē si tāta tāq̄ erronea ptinātia vt de nullo ista eis irrogātiū cōquerāt si neminē sibi iniuriari dicāt vel etiā posse iniuriari hoc em̄ necesse habēt cōfiteri vel respicere ab isto errore et hic est vnus de trib⁹ modis qbus phylosophia cōsulit erroribus. sicut etiā audiuisti alibi p̄ces ⁊ ammonitiones inter homies inutiles erunt aut supuacue. Pulchre aūt irrisit quendā ex hmōi erroneis qdā amicus me⁹. Cū em̄ cōstanter assereret omnia que euenirūt ex necessitate euenire ⁊ oīa q̄ nō eueniūt in potestate phibita non euenire. Jactaretq̄ se hoc posse pbationib⁹ irrefragabilib⁹ astruere nec posset ab ista ptinacia illū auertere quin potius erroneus ille rogabat eum vt cū eo iret ad quendā q inter sapientes et doctoz⁹ p̄cipu⁹ habebat ⁊ promitteret q illū sapientē pbationib⁹ validissimis ad hoc ip̄m concedendū cogeret. Respondendū illi erroneo dices. Tu credis q omnia que eueniunt ex necessitate eueniūt vel eueniant ⁊ que nō eueniūt vel euenient impossibile ē vt non euenianz stultissime igr rogas me vt eam tecū quia vel impossibile est me facere qd̄ petis si nō sum facturus illud ⁊ tunc inutiles sunt p̄ces tue vel necesse ē me facere illud si facturus sum illud et tūc p̄ces tue superuacue sunt cuz sive roges me sive nō rogo es ex necessitate sim facturus illud. Sic ergo illusus et irrisus cognouit errorē suum et destitit a p̄cib⁹ illis. Amp̄. fm errorem istū nulla vi vel virtute poterit impediri volat⁹ mustule vnius quemadmodū cunq̄ bona vel vt declinent aliqua mala cum declinatio venturoz vel imminentiū malorū sit impossibilis ⁊ assecutio nō venturoz bonorum sit impossibilis. Caueduz autē est tibi ne decipiaris et erres responsione quam facit quidaz ex phylosophis ytalicis dicens. Cum queritur de egro an sit conualiturus de egritudine quaz patitur an non et si dixerit quis q̄ sit et ei obiectum fuerit ergo superuacua sunt ei medicamenta. Si vero dixerit quia nō est conualiturus et obiectum fuerit ergo inutilia sunt ei medicamenta respondet quia nō bene arguit quia si dicit cōualitur⁹ est ergo superuacua sit medicamenta quoniam medicamenta sunt per que conualitur⁹ est et est perinde ac si diceret hoc est futurū ergo causa superuacua est per quam est futurum vel si dixerit hec domus erit ergo superuacua est edificatio illi⁹ vel si dixerit istam scientiam obtinebis vel habebis ergo supuacuum est tibi dare operam vt illam habeas vel superuacuum studium per quod illam acquiris vel superuacua inspectio libroz⁹ aut auditus magistroz⁹ vel aliud quodcunq̄ per quod illa sciētia acquiretur tibi nemo intelligens dubitat huiusmodi argucias magis irrisione q̄z solutione dignas fore tan enim illusioni predicte ⁊ alijs que in p̄cedentib⁹ induxi ad hoc conabitur aliqs respondere ad similitudinē responsionis istius ⁊ dicet quia licet aliquid sit ex necessitate futurum vel faciendum non tamē p̄ces vel superuacue vel inutiles sunt apud factorem illius et hoc est quoniaz per preces obtinebit ab ipo qd̄ faciat illd. Sicut

diri de medicamētis ⁊ sanitate futura. Eo dē mō se hz ⁊ de correctiōe qm̄ licet iste cō uertendus sit ab errore suo et ignauia ex necessitate nō tamen obiurgatio vel pena corrigentis supuacua ē qm̄ obiurgationē et penā hmōi correctio eius futura est. Eo dē mō videt posse rndere ad alia similia Tu igr attē de qm̄ ista exēpla ⁊ causę multū longe distat hoc ē multa dissimilitudie a motib⁹ celestibus q̄tuz ad res hūanas et voluntarias ⁊ hoc est qm̄ causa scientie q̄ acquirit in nobis ē vel nos sumus illa ⁊ ipa acquisitio ex nobis ē ⁊ ꝓpter hoc libe rū ē nobis acqrere illam ⁊ non acquirere Motus vero celestis fm positionē errone oꝝ istoz extra nos ē et in eū p se nihil pos sumus neq; q̄tū ad eē ipius neq; q̄tū ad aliter se hre eius dē. manifesta igr ē tibi dis similitudo causarū ꝓnominatarū in cau salitatib⁹ suis facia aūt scire qm̄ in reb⁹ vo luntarijs hoc ē in rebus q̄ p voluntatē no stra vel fiūt vel acgrunt nihil potest natu raliter ⁊ p se motus celestis. hmōi autē ꝓ ma declaratio ē p ipam libertatē nr̄e volū tatis. Dico igit sicut ⁊ alibi p me audiuisti quia tāta ē libertas hmōi vt nō paciat eā cogi ad suū actū p se g ē velle neq; phibe ri ab eo in vita hoc est dicere si velit illum uitū velle aliqd ⁊ nominet illud a. Scōm hāc positionē igr ipm subiectū est volēs a. inuitū et volens ipm velle quia igit ipsuz velle a. ē volens et hoc ꝓpter a. magis est volens ipm a. quoniā ꝓpter vnūquodq; illud magis est igit volens a. non est igit volens illud ergo nec coactū nec inuitum vult a. Sic dico q; nō ꝑt phiberi velle a. si vult velle a. Esto enim q; prohibeatur si possibile est. Dico quia prius vult velle a. Luz velle simpliciter non sit nobile nisi p pter a. neq; aliud quodcunq; velle volitū esse potest nisi ꝓpter illud in quod aut su pra quod cadit aut transit. Quapropt vel le a. non ē volitum ab ipo subiecto nisi p pter a. Quapropter erit a. nō solū volitū sz magis volitū. Vult igitur a. Non ergo p hibitum est a volendo a. positū autē erat ipm eē phibitū. Manifestū igitur iam fecit tibi. quia non ē possibile aliquez cogi ad volendum aliquid cum nolit velle illō neq; phiberi a volendo ipm. Lū velit vel le illud ⁊ est intētio mea hec in hoc sermo ne de voluntate qua aliqs veraciter dicit volo vel nemo vaciter dicit q non facit il lud si ꝑtest de volūtate q̄ dicit qs velez nō ē intentio mea in hoc sermone hec em̄ voluntas magis est desideriū q̄z volūtas qm̄ magis optatiua ē q̄z imperatiua. Illa aūt ē iperatiua qua q vult aliqd fieri im perat eis quoꝝ obedientia est necessaria ad faciendum illud vt vnūquodq; faciat quod suum est sicut vides in opere scribē di quia si vult aliquis scribere huiusmodi voluntatem imperat et oculis et manib⁹ motus ad scribendum necessarios atz in cisionem calami ⁊ alias ꝓparatiōes ad hoc. Jam igitur declaratum est tibi p hoc q; voluntas nostra scōm intentionē quaz dixi non subest necessitati motus celestis nec cuiq; alij necessitati. quapropter neq; ea que subsunt voluntati aut que ab ea si ue per eam. Si enim libera est voluntas per semetipsam necesse est libera esse que subsunt eius imperio ⁊ ab illo ⁊ per illud q̄diu subsunt eius imperio. Hoc autē di co ꝓpter hoc qnoniā motus membroꝝ nostroꝝ interdū non subsunt imperio voluntatis. Sicut apparet in eis quoꝝ manus ligate sunt siue pedes de quibus manifestum est q; non solūtur per motū celestem neq; ligantur per ipsum. imo per voluntatem potestatem habentis in hoc. In hūs igitur et huiusmodi que possunt non subesse imperio nostre voluntatis ⁊ vim ⁊ violentiā ⁊ necessitatem pati potest voluntas nostra et nosipi. Sed in sua ꝓ ꝑa operatione et immediata que est velle liberrima est vt dixi. Similiter ⁊ in seipsa hoc enim impossibile est vt velit coacta vl̄ inuita vel volit aliquid. Manifestum igitur est tibi quoniam nec voluntas nec res voluntarie subsunt alicui necessitati. Sed nostre voluntati vel aliene vel partim. Nos enim ipl vel paciendo vel etiaz adiuuando impedire possumus voluntates nostras ab operibus exterioribus q̄ fiunt in corpore vel per corpus salua p omnia libertate ipārum q̄ntum ad primam ⁊ immediatam operationē ipārum nisi ma nifestū est q; phibitio hmōi opez nō ē ni si volūtaria vel nostre volūtatis vt dixi vl̄ aliene vel partim. Potest enim quis liga re siue manus vl̄ pedes aliquo adiutorio vel artificio vel adiuuare ligantē. Ma nifestū igitur est tibi per hoc ex celesti mo tu nullā esse necessitatem in rebus volun tarijs. Lū ex voluntatibus hmanis om nino vt dixi dependant et sint.

Amp. Uolūtas humana nō inclinat in aliqd violētia vel neceſſitate vt dixi ſz ꝓſilio vel ſuaſione metu et ſpe et alijs paſſionibus z hoc etiam non niſi ſponte z ꝓpter hoc ꝙ appꝫhenſionē vel vnam vl̄ plures. Ex motibus vero celeſtib⁹ mille ſunt ei appꝫhenſiones ſed magis a reb⁹ niſi forte cogitet de ipīs motibus ſed rerū voluntariarū mille ſunt eis appꝫhenſiones ex ill̄ Quare nulla inclinatio eſt voluntatibus noſtris ex hmōi motibus ex inclinationibus autē voluntatū noſtrarū ſunt voluntaria noſtra hoc eſt actiones et ea q̄ ex ill̄ ſequuntur aut per illas fiunt nihil igit̄ ad motus celeſtes de rebus hmōi. Amp. Appꝫhenſiones oēs circa res voluntarias aut ſimilitudines ſunt hmōi rerū aut ꝓ ſimilitudines earū fiūt appꝫhenſiones autē ſicut alibi dicti ſti cauſe ſnnt generantes affectiones aut alio modo eas impmētes Quia igitur motus celeſtes non ſunt cauſe appꝫhenſionū nō erunt cauſe affectionum cauſatarū ab illis et ꝓpter hoc cōſequēter neq; operū quorū ille cauſe ſūt. Si em̄ neq; ꝓncipio ex quo ꝙ modū affectionis ſunt et media z poſtrema nō eſſe cauſa nō erit cauſa alicui medioꝝ z multomi nus poſtremo. hmōi aūt ꝓuenientiſſima luciditſſima q; exempla multa ſunt quorūꝫ vnū eſt in motu ſolis et die et anno ſolari Si em̄ celum q̄ ſolem inuoluit nō daret cauſam motui ipīus vel eſſz cauſa motus ipīus nō eē cauſa diei vel anni. z ad hunc modū ſe habet de alijs z q̄ nō ē cauſa efficiens ignis vel in hoc vt ſit vel in hoc vt calidus ſit non erit cauſa efficiēs calefactionis vel cōbuſtionis que ex illo eſt. Nec moueant te ſermones vulgaliꝫ hoim et rationeꝫ cauſalitatis ignorantiam q cauſam cōbuſtionis dicunt vel illū qui ligna applicat igni vel ignem lignis aut alij cōbuſtibili. Similiter dicūt homines imperiti quia qui ſubtrahit calumnā edificio vl̄ ſuffodit fundamentuꝫ illi⁹ cauſe eſt ruine eiuſdem et reuera cauſa quedā ē non aūt efficiens. imo ponderoſitas edificij cauſa eſt efficiens caſus ipīus qui ē mot⁹ naturalis in deorſum cuius ꝓncipiū naturale z efficiens ponderoſitas eſt huiuſmodi cauſam vocauerūt nō nulli cauſam ſine qua intelligētes nō fieret ruina edificij z reuera non eſt cauſa in aliquo genere cauſaꝝ que alibi audiuiſti. Sed eſt ō hūs q̄ dicūtur adiuuātia cauſas ipas vel tollēdo impedimentū ꝓhibens eas operari vel ꝓeſtā do aliqd quo cauſa ipa indiget ad hoc vt ſit operans in effectu quemadmodum vi des in exemplo columne ꝓmo poſite z in exemplo fundamenti edificio reuera nihil nouū ꝓeſtat ponderoſitati que ē cauſa efficiēs ruine illius ſed tollit impedimētū q̄ erat ꝓhibens operationē ponderoſitatis edificij hoc ē deſcenſum ſiue ruinam ipīus edificij ꝓhibebat em̄ columna vel fundamentū motū edificij in deorſum et tenebat illud in alio circa naturaꝫ ipīus edificij. Similiter z fundamentum hoc ipm faciebat. Qui vero vel ligna applicuit ignivel ignem lignis donec ſeſe cōtingerent ꝓſtitit indubitanter nouū adiumentū z ipi igni q̄ſtū ad actionē cōbuſtionis z ipis lignis q̄ſtū ad paſſionē videlicet contiguitatē ſiue contactum vel appꝫpinquationē ſiue quoꝝ altero nō ꝓhibito tur adeo fortes atz vehementes actiones Jn motu autē celeſti et voluntarijs actionibus z paſſionibus noſtris nec etiā poſſibile eſt fingere hmōi adiumenta niſi gs forte dicat q̄ ſol lumioſitate ſua adiuuat volūtarias operationes nr̄as et maxime illas in quibus act⁹ videndi regitur. Saturnus adiuuat venditores lignoꝝ i venditionib⁹ eorū ex ꝓlongatione frigoris z augmētatione ipius facit em̄ ſcōm poſitionē aſtronomorū vt et facilius z carius z copioſius vendant. Similiter et mercurius nauigantes quoniā eſt dns ventorum ſcōm ipos et interdum non minus impediat fm eos. Similiter et ventilātes in aeris adiuuat et ad hunc modū ſe habet de alijs fm opinionē eorū z de hūs et hmōi multos libros impleuerūt videlicet omēs libros iudicioꝝ aſtronomicorū. Manifeſtū autem eſt tibi quoniā hmōi adimenta non ſunt digna vt debeant planetas facere eſſe cauſas efficientes rerū voluntariarū noſtrarū videlicet quarū voluntates noſtre ſunt ꝓncipia effectiua. Amp Si celi luminaria z ſtelle ꝙ motus ſuos z alias diſpoſitiones ſunt cauſe rerū voluntariarū noſtrarū quas dixi aut erit hoc ꝙ intentionē z voluntatē ipoꝝ aut ꝓter intentionē eorū z voluntatem. Qui ſi intētionē eorū et voluntatem ꝓpam ct̄i vicia z peccata ſint voluntaria apō nos aliogn nec vicia eſſent nec peccata neq; illo modo eorū aliquib⁹ imputanda nec cauſis antedictis ipe igitur ſole erunt omnib⁹ hūs

nis vicijs et peccatis p̃sertim cū scō̃m ēr
rorem istū non sit possibile hominib⁹ cau
sis hmōi resistere que p̃ naturales dispoſi
tiones suas et motus necessarios operan
tur naturales eñ dispositiōes eaꝝ nec au
geri nec minui vel vllo modorū mutari p̃
nos possunt quare nec ea que ex hijs na
turaliter et p̃ modū effectionis sequuntur
rū luminarib⁹ et celis innatam esse ꝛ eos
esse naturaliter malos ꝛ ad mala hominū
incendere quare nō solum malos esse sed
et deteriores hominibus quib⁹ sunt mali
ciarū omniū voluntarij actores. Jam au
tē destruri tibi hoc in alio capitulo de hac
eadem materia iudiciorū scilicet astrono
mie. Si vero p̃ter intentionem ꝛ volun
tatem eorū sunt voluntaria nostra. Sunt
igitur a casu siue casualiter q̃ctum ad ipos
Casualiū autez nec ordo est nec certitudo
nec perennitas nec etiam frequentia qua
re nec scientia ergo nec ipi astronomice sup
hmōi credendum est neq̃ eius p̃fessores
super talibus consulendi. Et hoc est qō in
tendebam videlicet declarare q⁹ mot⁹ ce
lestes nō sunt cause vllo modorum neces
sitatis apud res humanas.

Uoniam autē alibi circa hoc mul
q ta tibi ꝛ dicta ꝛ scripta sunt per me
pcedam ad destructionē hymme
nei p̃out eaꝝ isti erronei posuerūt. Hanc
igitur dixerunt esse inplexam seriem causa
rum iuxta quod intellexit mercurius et ex
posuit in libro suo de deo deorum Primū
igitur querendū est ab eis vtrū intelligāt
istam seriem sic implexam et continue flu
entem a p̃mo causante vsq̃ adultimum
ita vt aliquod causatū p̃mo fluat a p̃mo
causante qui est creator benedictus fluat
inq̃ immediate ꝛ per necessitatē ꝛ ab illo
alius similiter immediate ꝛ hoc donec ve
niatur vsq̃ ad vltimum causatum vel cur
rat hoc in infinitū aut non est ita. Q̃ si di
xerit quoniam a p̃mo causante fluit p̃mo
ꝛ immediate vnū causatū p̃ necessitatem
tunc necesse est vt fluat ab ipo per modus
nature aut p̃ voluntatem et de modo na
ture iam scis q̃longe sit a nobilitate ꝛ glo
ria creatoris quoniaz sicut didicisti apud
Aristotelem natura operatur p̃ modū ser
uientis et ideo seruiliter. Amplius. nō
est liberum nature non facere qō natura
liter facit nec ē ei potestas aut libertas ne
q̃ electio sup̃ facere et non facere q̃re mo
dus operationis nature vllo modorū cō
gruit creatori. Sicut neq̃ seruitus aut ser
uilitas neq̃ magis decet magnificentiam
ipius atq̃ p̃stantiam aliqd q̃ libertas.
Est igitur causatio p̃mi ex operibus crea
toris pervoluntatē ipius liberrimā quare
non p̃ necessitatem. Non igitur ē cōtinua
causarū ista implexio p̃ totam seriem cau
santiū et causatorū continua inq̃ id ē con
tinue necessitatis. Amplius. Si p̃muz
opus ipius creatoris est substantia intelli
gens erit idem ostendere de illa tamē om
nis sapientia intelligens nō operet nisi p̃
electionem et voluntatez alioquin nec bñ
agere nec male posset nec recte agere nec
peccare nec aliquid eis imputandū ēt ad
meritum vel ad culpam ad laudem vl' vi
tuperium p̃pter hoc eñ nec bene nec ma
le agere posse nec culpabiliter aut lauda
biliter quicq̃ facere posse dicūtur quoniā
non est potestas sup̃facere et non facere.
Sed necessitate ferunt ad ea que cupiūt
et necessitate auertunt ab eis que timent
non libertate se illis applicant aut cōtra
ria declināt quare si hmōi substantia fer
retur simili necessitate ad aliqua vel resili
ret ab eis neutrū esset ei imputandū hoc ē
neq̃ inclinatio siue applicatio ad illa ne
q̃ resilitio ab illis. Amplius. intellect⁹
essz supuacuus et oñino inutilis in hmōi
substancia intellect⁹ inquā quo cognosce
ret que ei agenda que declinãda eēnt. Cū
ista cognitio esset in huiusmodi substātia
nulli vsui vel fructui. Amplius. nec ea
que virtutis sunt essent agenda hmōi sub
stancie nec ea que viciorū declinanda nec
vlla eidem lex imponēda neq̃ cū eodē de
moribus agendū. Sicut neq̃ cum brutis
animalib⁹ aut lapidibus cū necessitas le
gem non habeat nec legi subdita esse pos
sit quare nec intellectus virtutū aut vicio
rū neq̃ cognitio boni et mali itelligibiliū
esset in ea nisi frustra. Q̃ si dixerit quia p̃
pter bona et mala sensibilia adipiscenda
vel declinanda. hoc non est verū cum ad
hoc ipi sensus cum virtute estimatiua suf
ficere possent et deberēt eidem. Amp̃.
hmōi intellectus videlicet agendoꝝ ꝛ de
clinandorū quem vocāt practicū non ē ni
si ad hoc agēda scilicet intelligibilia bona
et declinanda intelligibilia mala hoc aūt
ei impossibile quare intellectus huiusmo
di erit in ea ad finem impossibilē ꝛ hoc eñ
frustra. frustra eñ ē omnis virtus et oñis

potentia cuiꝰ opatio ⁊ impossibilis et res ista curret ꝑ totū ordinē ac leriem substan ciarū nobiliū abstractarū. In toto igit ordine illo nō erit ꝑpt ꝑdictam ꝓuenientiā implexio causarū necessaria et ineuitabilis atꝫ immutabilis hoc ē nec in toto ordine intelligentiaꝝ quas posuit Aristoteles et sequaces eius nec in omnibus nouē ordinibꝰ angelorū sanctoꝝ quos ponit doctrina xp̄ianorū et est intentio mea in hoc sermōe de necessitate qua natura naturaliter opatur. Sicut ꝑdixi tibi et hec est necessitas seruitutis siue seruilitatis. In causis vero que ꝑ sapientiā vel ꝓuidentiaꝫ ⁊ electionē operant libertas est sup opari ⁊ nō opari et nulla necessitas impellens vl̄ cogens eas ad operandū nisi forte qs dicat voluntatē siue imperiū creatoris cogere causas hmōi adimplere vel exequi iussa eius vel beneplacita vbi cauendum est tibi a sermone coactiōis ⁊ intentione eius dē nō em̄ ꝑprie intentio sermonis huius currit i eis causis que volūtarie opantur quāc̄ vulgaris vsus atqꝫ certissimus hec habeat vt cogi se dicat amore imperātis q amore fortissimo eidē ē obnoxius ⁊ astrictus. Dicitur etiā ꝑm hūc modū aliqs opari amore cogēte q̄ maxime volūtarie maximeq; libēter atꝫ gaudēter opatur. Causa aūt in hmōi sermonibus ē q; quemadmodū violētia cogētis ⁊tutes seu vires coacti totaliter sibi subiectas hꝫ itaut contra ipm̄ nihil possint hoc ē nullatenꝰ resistere violētie ipius. Sic inuehemēter amāte totā voluntatē eiusdē amor occupat et possidet vt cōtrariū volūtati iubētis nō velit ⁊ si amor fuerit fortissimꝰ atꝫ firmissimꝰ nec etiā velle possit q̄lis amor ē in sanctissimorū angelorꝝ cōsortijs erga creatorē vbi dubiū non est qa quēadmodū amor ille nec minui nec vllo modorū tepescere ꝑt apud eos. Sic neq; volūtas adimplendi qcqd iubere eisdē fuerit dignatio creatoris ⁊ huiusmodi volūtatis fortitudo atꝫ immutabilitas ex immutabilitate et fortitudine ē amoris in creatorē. Cū aūt certū habes q; coactio oīs ex debilitate atꝫ defectu pacientis illā et maiori cogentis ⁊ruti ꝓpter hoc resistere non valentis. Manifesta igr̄ est tibi diuersitas inter ꝑpriam coactiōis siue violentie intentionē et istā vulgarem et improꝑam cū illa ꝑpria scilicet sit ex infirmitate virtutis illam sustinentis ista vero ex fortitudine ipius ⁊ ex hoc q̄ cogens illo modo coacti virtutē impedit ⁊ ad cōtrariā opationē sua virtute impellit. Voluntas aūt iubētis insit amanti ⁊tutem eius amorē scilicet et obedientiā nullo modoꝝ impedit qn potius eaꝫ augeret ⁊ ꝑfortationis eam susceptibilē inueniret. Certū em̄ est quia gaudiū vere ac ꝑfecte amantiuꝫ nō nisi eorum quos amant necessitatibꝰ subuenire. Sꝫ etiā eorundē parere beneplacitis ermandatis.

Sire etiā debes quia quemadmodū bonitas creatoris ꝑ hoc ipsuꝫ q̄ nec potest minui nec mutari et ꝑ hoc ipm̄ q̄ nō potest nisi bñ agere non solū nō minus libera ē imo hoc ē ei ex vltimitate ac supeminētia libertati. Sic nec ꝑclaris illis ac nobilibꝰ substātijs q̄ non possunt vel amare creatorē vel non velle qō sciūt ipm̄ velle vel nō facere qō intelligūt ipm̄ iubere eas facere nō est ex debilitate sue virtutis vllo modoꝝ vel ex defectione vel lesione aliq̄ libertatis. Male igit agere aut seruiꝰ ē aut ex seruitute aut etiā seruū fieri sicut alibi didicisti. Sicut igr̄ aliqs non potest seruus fieri vel seruire fue opus facere seruitutis ex pfectionibꝰ ei dē ē libertatis videlicet ex magnitudine ⁊ fortitudine ipius. Sicut se hꝫ in creatore ⁊ in ꝓnoiatis substātijs hec ei oia sūt ex elōgatiōe vl̄ etiā ipa elongatio a seruitute ex elongatione aūt a seruitute ipossibile impediri libertatē vel ledi q̄liber modorū. Jam igr̄ manifestū ē tibi ꝑ hoc qm̄ implexio causaꝝ nō currit cursu causalitatis naturalis atꝫ necessitaris huiusmodi in substātijs intelligētibꝰ abstractis neq; in aliqbus alijs substātijs q̄rtū ad actiones volūtarias ⁊ q; necessitas obedientie volūtarie nō contradicit libertati nec ledit eaꝫ ⁊t lo modoꝝ qn potius ꝑficit eandē ⁊ q; nō possunt obedire iussis creatoris ꝓnominate subire nobiles non ē ex debilitate vl̄ imꝑtia vel defectu virtutis qn potiꝰ ex fortitudine babūdantiaq; et ꝑfectione ipius. Qd si dixerit quis q; non obstātibus hijs currūt res sicut currūt et qa ista nō faciunt debere vt nō sit cursus causarū necessariꝰ hoc est aliter non ē vel non se habere impossibilis. Dico in hoc q; volūtas creatoris sublimis aut benedicti non ē super huiusmōi cursū causarū nec ita sꝑsit ⁊ nō aliter quēadmodū nō ē sup ⁊tutes mouētes celos vt sꝑita eos moueāt neq; sup mo-

celorum alioꝝq̃ corpoꝝ celestium vel vt semper sint vel vt ita semper sint quin potius cessaturi sunt motus huiusmõi ⁊ virtutes mouentes eos si virtutes intelligentes sunt et mouentes eos voluntarie. Si cut posuit Aristoteles et sequaces desinẽt eos mouere in fine seculorum currentium intelligentes voluntatem creatoris esse in hoc sic dico et de sanctissimis angelis qui ad multiplices vtilitates hominũ dominã tissimo seruiunt creatori cessantib⁹ autem vtilitatibus huiusmõi cessabunt et myni steria eorum que ꝓpter eas adimplebant quapropter in eis etiam inuenitur non solum aliter posse esse sed etiam aliter multotiens nõ fore quoniã que operant motu angeli sancti circa homines quãdoq̃ non operabũtur. Manifestũ igit ẽ ꝙ in opationibus eorum hmõi neq̃ impleto necessaria ꝓnominata neq̃ etiam sempiternitas aut perpetuitas locum habet. Jam etiam patefactum est tibi in ꝓceden tibus ꝙ in rebus volũtarijs que apõ homines sunt. Similiter locũ non habet necessitas aut implexio cũ tanta sit libertas voluntatis humane vt neq̃ cogi possit ad suam ꝓpriam ac ꝓpriam operationẽ que est velle vel ꝓhibere ab illa inuita Jn eis autem voluntarijs que sunt ex velle ⁊ ꝓ ipm corꝑalibus scilicet actionibus locum habet ꝓhibitio et coactio antedicte inq̃tum sunt motus corꝑis aut membroꝝ ipius aut contrariũ motus. Jnuito em̃ vnoquoq⁹ hominũ in statu miserie istius possunt moueri corꝑis eius ⁊ membra ⁊ ꝓhiberi a motu ꝙ ligationes aut alia impedimenta. Scias autẽ me dixisse inquantũ motus corꝑis aut membroꝝ ⁊ noluisse dicere inquantũ sunt actiões volũtarie ꝓpter hec quoniam in manu alicui⁹ potest poni thus eo omino inuito et penitus obnitente seu renitẽte et moueri manus huiusmõi ad pedes ydoli et poni thus ante ydolũ per manum ipius. Sed positio ista non erit thurificatio neq̃ actio volũtaria q̃tũ ad ipm nec etiam motus voluntarius sed violent⁹ erit aut thurificatio fortassis ⁊ veneratio ydoli q̃tũ ad ipm qui violentia infert huiusmõi et hoc si intentio eius fuerit in hoc vt sic ydolum veneretur.

f Ositan autez dicat aliquis quia ista implexio est inxta sermonem quem dixit quidã ex ytalicis philosophis occupatiões inquã serim⁹. huiusmõi aũt exemplũ ẽ qr cũ in aliquo cõcurrerint scribendi voluntas ⁊ oꝑtunitas ceteraq̃ omnia que requiruntur ad hoc vt potentia scribendi exeat in actuz eribit necessario in actum ⁊ eodem modo se habet de hijs quorum causa est actus scribẽdi cum alijs quoniã sequũtur ex actu scribendi cum alijs et hoc necessitate simili q̃ actus scribendi secutus sed ex sua causa ⁊ alijs adiutorijs et ita in infinituz vel vsq̃ ad nouissimũ causatuz. Qua de causa cuiuscunq̃ singularis vel existentia vel euẽtus erit necessarius ⁊ hec ratio induxit aliquando me in adolescentia mea vt mihi videretur nullum ex singularibus contingentibus habere causam huiusmodi vel vnum vel plura simul aggregata causam inq̃ coniunctam scilicet qua posita de necessitate ponat audies et alia a me in hoc presenti capitulo. Scito igitur hic quoniã fortassis verum est ꝙ posita huiusmõi aggregatione cause scilicet efficientis et eam ad hoc qõ operetur adiuuantiũ necesse ẽ operationis inicium esse vel operis nõ autem opus ipsum vel eius perfectionem et hoc dico in hijs que generantur vel ꝑ successionem temporis fiunt et hoc est quoniam aut consummationem vel perfectionẽ operis huiusmodi possibile est vel ipsam causam efficientem omnino non esse vel aliquid de aggregatione illam adiuuantiuz sicut vides in edificatione domus cuius causa efficiens est voluntas edificantis vel edificari facientis quam voluntatẽ possibile est mutari in contrariam voluntatem anteq̃ perficiatur dom⁹ hec ⁊ omnino desinere esse similiter possibile est facultates ei auferri seu furto subripi possibile etiam est ꝓhibitionem ei fieri ne edificet et alia multa impedimẽta euenire quibus impediretur perfectio domus. Eodez modo se habz et de scriptura siue actu scribendi quia igit huiusmodi rerũ vel euentuũ perfectio pendet ex aggregatiõe multorum possibilium quoruz quolibet non existente impeditur eius perfectio. Non est igitur necesse vt cum fluentib⁹ siue aggregatis causa efficiente et omnibus eam adiuuantibus necesse est vt dicti opus vel operationem incipere seu inchoari ⁊ quoniam ad eius perfectionem seu consũmationẽ stabilitas totius aggregationis huiusmodi si illa concurrent sequetur cõsummatio. Uerum quoniam ipa stabilitas vt

ita dicam nō est necessaria stabilitate stabilis ymmo non esse possibilis non est necessevt expdicta agregatione sequef necessaria psummatio z ppt hoc generalit nō est verum in rebus huiusmōi q; ex agregatione sepe dicta sequaf consūmatio nisi in ea intelligaf toci⁹ aggregationis permanentia. Similiter nō est necessariū vt sit etiam hoc est cōputata ibi stabilitate sequatur psūmatio seu pfectio necessaria nisi ipa pmanentia necessitate firma intelligatur z adhūc modū se habet in omnib⁹ causis opantib⁹ in tpe siue p successiones Sicut euidēter apparet in claritate diei q̄ cū sit ex reuolutione solis sup terrā tāqua ex causa efficiente tamē non ē necesse vt sit ex illa licet necessariū sit illā esse qm̄ lux solaris pt impediri quātū ad opationē istaz vel p nubiluz aut nubes vel p eclypsim solis vel p aduentū multitudinis locustarū sicut plerūq; fit in terra palestine z in ptib⁹ egipti Lux igr solaris nō ē necessaria aut necessitate stabilis. Sciendū etiaz est tibi qm̄ actiones multe et etiā innumerabiles pendētes sunt ex ipis faciētib⁹ qm̄ nō fiūt cōtra voluntatē paciencū multotiēs ymmo quēadmoduz vides in illūiatione hominum a sole z in calefactione eoz ab eodem possibile nāq; multis hoibus ē auertere se a lumine et a caloze ipsius et multi hoc faciūt abscondētes se ab eo vel in filuis vel in antris vel in locis subterraneis vel in alīs ad hoc edificatis z aptis. Sic audire potuisti de ethyopib⁹ et in libijs z si intenderis in hoc erit tibi facile soluere questionē que aliqñ mihi difficilis visa est adsoluendū. Hec aūt questio illa. Si causa nō ē in potestate nra causa inquā qua posita ponit effectus nō erit effect⁹ in potestate nostra z est intētio mea in pmone isto qui est eē vl non eē in potestate nostra vt tūc dicatur eē in potestate nostra causa cum facere possum⁹ vt vl sit vel opef aut pbibere vt vel non fit vl ne opetur. Quare plequens videf vt causa non est in potestate nostra vel quātum ad eē vel quantum ad operari nec effectus sit in potestate nostra. Cuius exemplū est in sole et die de quo manifestum est q; non est in potestate nostra dies quia nec sol quantuz ad esse suum neq; quantū ad opari opatiōe qua diem opatur que operatio est lucere sup terraz. Neq; em̄ pbibere possum⁹ eē ipius solis neq; eius lucere sup terraz aut omnino auertere aut nullaten⁹ impedire et ideo manifestū est quia non est in potestate nostra vt dies non fit. Eodēmo neq; vt dies sit quia sole existente sup terraz non possum⁹ facere vt fit vel vt luceat sup terrā Manifestū igitur est quia si causa huiusmodi non est in potestate nostra neq; effectus. Quare si effectus est in potestate nostra et causa quare z causa causa. Cum quelibet causarū vsq; ad primā effectus sit alicui⁹ cause. Quare si aliquid est in potestate nostra erit ipa prima causa in potestate nostra. Quia igit ipa non est in potestate nostra p destructionē plequentis sequit nihil oīo esse in potestate nostra. Quare nihil eorū que sunt vel fiūt est in potestate nostra vel vt sit vel vt non fit. Nihil ergo possumus auertere de his que sunt vel fiūt vt possumus auertere vel pbibere ne sint vel fiant aut facere vel procurare vt sint vel fiant. Quare omia erūt vel fient vel eminent ex necessitate quantum ad nos. Nulla igitur erit libertas nostra nulla omnino potestas. Scito igitur in hoc quia non solum cauendum est tibi ne falsum aliquod dicas vel sennas ō creatore benedicto sed etiaz timorate et reuerenter z circūspectis examinātissimilq; monibus loquendū est nobis de ipo. qui nec speciem vllaz nec suspitionem erroris habeant Quia igitur causaz primam esse in potestare nostra sonat in subiectionem ipius quem constat non solum esse liberrimum. sed etiam omnium seculoz dominatoz dominantissimum indubitā ter male sonat sermo huiusmodi speciem habens erroris pessimi Veruntamē illud manifestum est et non habens dubitationem quia quemadmodū non possumus facere vt radius solis intret per feneſtraz aliquam tamen possum⁹ pbibere ne intret possum⁹ etiaz facere aliqđ. quo facto intrabit. Sicut aperire feneſtraz vel aliud obstaculum amouere et ob hanc causam interdum dicitur in potestate nosta esse vt domus nostre illuminent a sole quia videlicet presto sunt lux solarī z bona dispositio aeris si cōcurrerit cuz eis amotio prohibentis obstaculi totaliter enim nihil de forinsecis actionibus est in potestate nra vz neq; comedere neq; bibere neq; ambulare et hoc est quoniam vita nostra et duratio nra requirit ad vnūquodq; istoruz non est autez in potestate nostra vt duret

ad comestionē buccelle vnius vel ad hau
stum modici vini vel donec pficiam⁹ vnū
passum. Eodemmodo se habet et de sa-
nitate membrorum atq; virtutis gressibilis
non em̄ possumus cōseruare sanitatē pe-
dum donec ptransiuerimus etiaz passum
dimidiuz via etiaz requirit circa quē quid
possimus z non possimus manifestuz est
tibi. Quare manifestū est tibi de omnib⁹
huiusmodi q̄ nihil eoz est totaliter in po
testate nostra hoc ē cum omnib⁹ adiumē
tis z impedimētis suis. Intende etiam in
opa creatoris que opatur in nobis qua-
lia sunt dona gratiarū atz virtutuz. Dico
igit quia in potestate nostra est auertere
nos a largitate z beneficētia ip̄ius quan-
tuz ad hmōi quēadmodū possibile est te-
nenti vas auertere illud z desup cadente
pluuia vel obstruere eius orificiū aut ob-
uertere fundū ip̄ius ad pluuiam. Sic em̄
stulti z mali homines faciunt dum coꝛda
sua que sūt vasa virtutū z gratiaꝝ recepta
cula cōuertunt ad vicia z peccata auertūt
em̄ vasa hmōi a largitate z bñficia creato
ris que pata est descendere velud ymber
descendens a fonte redundātissimo que ē
bonitas creatoris et sicut vides homines
auertentes oculos suos coꝛpales. Sic ple
rūq; oculos coꝛdiuz auertere a lumine p̄i
as appꝛehēsiuas nobiles ad alia cogitan
da z inquirēda intendūt atq; cōuertunt.
Patefactuz igit ē tibi p̄ hec z huiusmodi
exempla quia multe sunt de operationib⁹
p̄ime cause quas possumus auertere vel
phibere ne fiant in nobis. Ueruntm̄ non
circa voluntatez creatoris. i. eo inuito z p
pter hoc nō ē verum si intimi⁹ ac diligen-
tius consideres. non ē hoc pꝛopꝛie atq; to
taliter in potestate nr̄a cum hec ipsa auer
sio vel quersitas sit et adeo sit in potesta-
te creatoris vt eam pꝛorsus a nobis tollat
cum voluerit et dispositiones contrarias
z pꝛeparationes ad dona sua recipienda
nobis dare possit quandocunq; sue fuerit
dignatio bonitatis. Eo igit sinente vel per
mitente sic ab eius munerib⁹ manus no-
stras siue vasa coꝛdium nostroꝝ auerti
mus. et pꝛopter hoc ea dem non recipim⁹
et hoc facimus et viribus siue virtutibus
naturalibus q̄s ipse nobis donauit. Nō
igitur ex aliq̄ potestate q̄ ei resistere possu
mus adeo peruerse agimus. Uides ergo
quia pꝛopꝛie non debet dici eē in potesta-
te nostra contra quem nihil possumus ex
cuius viribus ab ipso nobis donatis per
abusionem ipsaruz eo tamen non iniuste
sed iusto iudicio pmittente non ipsuz cre-
atoꝛem impedientes sed nosipsos grauis-
sime ledentes dona eius optima a nobis
repellimus. quemadmoduz si quis eruat
sibi oculos non cōtra solem cuius lumen
a se repellit. hoc fac neq; in lesionē aut de
trimentum ip̄ius sed in ꝓpꝛiam lesionem
Apparet igit tibi ex omnibus antedictis
cū ea diligenter cōsideraueris quia inten
tio eius q̄ est esse in potestate nō dicitur
pꝛie z simpliciter z fm totū nisi de creā
toꝛe qm̄ in eius potestate ē vnūq̄q̄ eoꝝ
que sunt vt fit vel nō sit vt fiat vel nō fiat
et etiā vicia z peccata destruere z exterm̄i
nare oīo qm̄ hoc ē eximie ac dīuantissime
potestatis ip̄a autem facere vel ꝓcurare
vt fiant nō ē vllomō potestatis eiusdē q̄
hoc ē debilitatis ac vilissime fuitutis. Utrū
igitur aliquit sit in potestate nr̄a iam tibi
determinatū ē qm̄ pꝛie ac vere ac nosip̄i
in potestate nr̄a sumus z ꝓpter nihil vre
ac pꝛopꝛie in ptāte nr̄a qm̄ nihil vel facere vl
esse facere siue ꝓcurare vt fit sufficim⁹? Sic
ostensum est tibi in actibus q̄ maxime vi
dentur eē in potestate quales sunt actus
comedendi bibēdi ambulādi. Causa aūt
in hoc ē qm̄ ad hoc vt vnūq̄q̄z talium fit
vel fiat requirit agregatio multa ammini
culoꝝ adiuuantiū ad hoc vt illud fit vl
fiat. Ea vero intentione qua dicit interdū
aliquit esse in ptāte nr̄a vtz secōm quid vel
quia possum⁹ aliquid facere quo facto il
lud fiet vel non fiet nō sequit vllo modo
rū necessitas aut inpossibilitas circa nos
neq; lesio vlla nr̄e libertatis. Sz neq; eti
am sequit vt si aliquid possumus circa ef
fectum aliquez creatoris vel alteri⁹ cause
q̄ ꝓpter hoc possum⁹ aliquid circa ip̄m
vel circa illam Manifestum em̄ ē quia
aliquid possumus in illumiatione que fit
in nobꝫ aut circa nos a sole nec tū aliquid
ꝓpter hoc in sole possum⁹ vl circa ip̄m.

Ost hec trāsibo ad vestigationez
p fati et fatationis z earū psonaruz
que vulgo dicunt fate z fatādi po
testatē hre vtrū sint l nō sint z quid sit ip̄a
fatatio secōm intentiōem eoꝝ. qui eā posu
erunt Scito igr quia fatū fm intentiōem
vnā ē fortuna vel infortuniū aduersitas l
ꝓspitas exaltatio vel depꝛessio ꝓordina-
ta seu pꝛedestinata aut pꝛeparata alicuiū

ipsa natiuitate sua vel ante et hec est intē-
tio fm quam astronomi scientias iudiciorū
suorum fatidicā nominant ⁊ dicitur fatus
a busiue a fore faris tanq̄ constellatio nati
uitatis vel cōceptionis vel etiā alteri⁹ ho
re precedentē et conceptionē et natiuitatē
hec fata siue loquuta fuerit presignādo si-
ue presignificādo. Aliomodo ⁊ alia inten
tione fatum intellexerūt cultores multitu-
dinis deoꝝ preordinatuꝫ et predictum ab
ipsis dijs q̄s colebant predictū inq̄ denū
ciatiue opinabant enim deas triplicit lo-
qui ꝙ commonitorie et comminatorie et
denunciatiue Ea ꝙo que cōminatorie vel
communitorie dixisset posse auerti ne eue-
niant denūciata vero necc̄ario euenire tā-
q̄ decreta ⁊ statuta deoꝝ. Unde ⁊ fata tā
q̄ dicta et predicta deoꝝ ipsorum q̄s men
tiri impossibile eē credebant nominauerūt
Fatum igit fm intentionem istā est sentē
tia ⁊ assertio deoꝝ ipsorum dicēdo vel fan
do exp̄ssa et denūciata mortalibus ꝺ ma-
gnis euentib⁹ alicuius Nō enim dicit fa
tum de quotidianis et modicis euentib⁹
Dedit autē casum huic opinioni mltiplex
narratio ⁊ assertio hominū ⁊ maxime mu
lierum dicentiū se audiuisse deos loquen
tes in natiuitatib⁹ hominum ⁊ mulieruꝫ
euentus istos. Q̄ et vsq̄ hodie aput mul
tas nationes ē huiusmodi opinio ⁊ fortsi-
tan aput oēs et multos ex egregijs militi-
bus fatatos sic dicūt id ē magnos euent⁹
eoruꝫ a dijs vel deab⁹ anteq̄ euenirēt pre
fatos siue p̄dictos Et posuerūt quidaꝫ de
as ee. que talia prefarent aut predicerent
maxime in natiuitatib⁹ hominuꝫ fortsitan
similibus narrationib⁹ ⁊ assertionib⁹ ho
minū dicentiū se audiuisse deas colloquē
tes ꝺ euentibus nascentiū vel fortsitā arbi
trati sunt conuenienti⁹ deas assistere pa-
rentibus hominūq̄ natiuitatib⁹ q̄ deos
et hoc licꝫ superstitiose et pene anilit dici
videatur q⁹ vel famose vel fabulose tñ pe
ne communit dicitur ⁊ fatati multi ꝺ anti
quis et quidā etiam huiusmodi tempoꝛis
non multū lōge a tertia natiuitatē mee nō
est pretermittendū quin de hoc aut ꝙtas
si deus voluerit aut veri similitudo quera
tur et tentetur an per me valeat inueniri.

Liendum aūt est tibi q⁹ fuit ex ita
licis phīs cuius eloquentiam vsq̄
hodie tota latinitas non immeri-
to admiraf et int italicos sapientiā ei⁹ re
puto ⁊ arbitroꝛ admirandā q dixit fatū et
ymanuenez idē ee nec distinxit int ea mīa
nominibus tantū dicēs fatū ee causas col
ligatas p q̄s res reb⁹ cōnexe serie oꝛunt
vel fiūt. Et iterū alio fmone dixit q⁹ fatū ē
ex oī eternitate fluēs ꝙtas se npiterna gu
bus sermonib⁹ ⁊ si veritatez explicare sibi
visus fuerit ratione tamen ⁊ explicatione
pretent nominationis nec appareat nobis
nec fac nos scire q̄re fatū sit nominati sic.
Reminiscere igī eoꝝ q audiuisti in pce
dentib⁹ hoc ē in p̄ma parte tractat⁹ istius
qui ē ꝺ vniuerso ⁊ in p̄ma parte toci⁹ spiri
tualis ac diuinalis magisterij ꝺ verbo p̄
mo seu p̄mo genito. q̄ p̄im⁹ genito⁹ p̄m⁹
q̄q loquuto⁹ semetip̄m dixit eternalit ante
omnia tēpoꝛa ⁊ anteq̄ aliq̄d crearet et ec
dixit eodē verbo quecunq̄ factur⁹ erat ⁊
quecunq̄ futura erāt siue in reb⁹ siue ꝺ re
bus ita vt nullū ex euentib⁹ vel rex vel ho
minum qꝺ nō in eo ꝙbo et p ipsuꝫ dixerit
Sil'r nec oꝛdo nec mod⁹ in tota serie secu
loꝝ ab eo p̄termissus ē vel tacit⁹ quare
quicqd tūc erat futuꝫ tūc fat⁹ est loquu
tus ⁊ ꝓpter hoc fatū tūc siue dictū esse hu
ius. Jnꝺ igit videri pōt nominatuꝫ fatuꝫ
primogenitū verbū quia dictū ab ipo p̄
mo loquutoꝛe p̄moq̄ genitoꝛe. Scis enim
quia dictū aut fatū non solū res dicit sed
ipsa factio siue dictio ipsi⁹. q̄ res dicta vel
fata dicēda ē. Hec igit ratio videt esse no
minis seu nominationis fati ⁊ congruere
soli verbo creatoꝛis in q̄ et per quod cōdi
stituit et oꝛdinauit aput semetipsum ante
secula totam seriem seculoꝝ atq̄ causa
rum omnesq̄ euentus hominuꝫ atq̄ causa
tur fortune vel infortunia et bona quidē
omnia tam nature q̄ gratie q̄ future glo
rie et etiam tēpoꝛalia siue coꝛpoꝛa de quo
rum numero sūt pene ⁊ afflictiones depau
perationes contumelie ipsaq̄ paupertas
omniaq̄ toꝛmēta hmōi et etiā moꝛs que
oia vulgalis stultitia mala noiat ⁊ tanq̄
mala fugit ea dē et aput pōt repellit. Ma-
la vero culpabilia que vicia dicunt atq̄
peccata dixit apud semetip̄m futura atq̄
preuidit nec voluit nec eēnt ex ipso vel ab
ipo vel per ipsum quoniā non decet glo
am eius et bonitatem vt sit causa talium.
Statuit igī apud se in verbo suo omipo-
tentissimo et per ipsum non phibere ea et
se. Sed limitare atq̄ oꝛdinare ⁊ modera
re limitare quidem ne eo vsq̄ p̄ofiliren
quocunq̄ mali homines vel mali demo-

nes vellent aut suggerent. Moderari vo multiplicibus cepsionibus at resistētijs quas omnes sola totaliter nouit sapientia ipius ordinare quoq; vt non ante vel puus fierent q̄s ipse vtilitates illas ex eis elicere ꝓpter quas ea permittenda potibibenda.

b Ys igr̄ ita determinatis caue diligenter ab intellectu et intentione sermonis cōmunis quo dicunt homines valde incircumspecte fato euenit hoc vel per fatum quoniā si fatum intelligaf ibi verbum dei altissimi non poterit vere dici nisi de bonis vel nature vel gratie vel glorie vel temporis seu fortune et nomie fortune intelligo ipa bona antedicta que vulgus insipientius infortunia nominat cum nemo sapiens dubitet illa esse bona dei dona multipliciter fructuosa bene vtēlibus et inestimabiliter preciosa. Uerbo quippe dei atq; per ipm facta fuisse oīa et fieri quecunq; operaf creator et fienda quecunq; facturus est. Declaratum ē tibi in prima parte tractatus ipius et hoc habet vsus autenticorum sermonū ꝓpheta rum gentis hebreorū. Horum enim vnus dixit. Uerbo dei celi firmati sunt lex vero et doctrina xp̄ianoꝝ refertissime sunt huiusmodi sermonib⁹ hoc aūt est quoniam verbū istud illis maxime innotuit et ipm legis sue latorem auctorem doctorē ⁊ predicatorē indubitata fide tenent ipmq; pari cultus honorificentia cuꝫ ipso genitore suo in vnitate deitatis tota deuotione ac studio veneranf nec apud eos qui docti sunt ō gente xp̄ianoꝝ recipitur sermo huiusmōi fato euenit hoc vl̄ per fatum quoniam nec intentiōis hmōi quaꝫ dixi vicz qua significet verbum dei nomen fati est apud eos et etiā si esset non reciperēt absq; distinctione expressa atq; declaratiōe Lauēt enim sibi non immerito non soluꝫ ab errorib⁹ impietatis cuiuscūq; sed etiab ipsa specie et suspitione eorū in sermonibus et colloquutionibus suis hinc est q̄ fati nomen abhorrent tanq̄ sonent vl̄ in ima eius ydolatram quā sumope detestanturvel irrident tanq̄ anilis seu vetularis insipientie deliramentū. Nec te conturbare potuerunt aut debebunt arguciesophicorum dicentiū postq̄ creator dixit eternaliter omnes euentus futuros ⁊ verbum eius immutabile est per omnē modum et omnis dictio vel asserio necessaria et omnino impossibile est ipm mentitum fuisse necesse est igitur euenire vel verum esse quicquid dixit. Si reminiscerissimilium argutiarū quas in precedentib⁹ de puidentia creatoris audiuisti per omnia enim similiter te habere debes in omnibus que circa verbuꝫ dei vel dictū obiūciūtur quemadmodū et in bijs que circa prouidentiaꝫ et cauere tibi a sermonibus duplicem statum aut duplicitates de quibus audiuisti vel exp̄sse significant vel insinuant vel discrepantiā siue dissimilitudinem inter verbum dei vel dictum quale est verbum menciendivel dicendi falsa vt falsitas verbi dei aut falsum verbi dei. Ista eiñ dicunt discrepantiā inter verbuꝫ dei et res dictas et hmōi discrepantia indubitanter impossibilis est. Impossibile enim est aliter esse in rebus vel se habere res q̄s deus dixerit ⁊ sicut non est necesse de vnoquoq; prouidit deum ipm prouidisse illud ymo multa prouidit quoꝝ vnūquodq; possibile est ipsum non prouidisse et de scientia similiter se habet sic et de verbo seu dictione ipius verissimum est ipsum multa ab eterno dixisse de quoꝝ vnoquoq; possibile est q̄ ipsuꝫ non dixerit. Quemadmodū etiam dixi tibi cauendum esse ab vniversitate et particularitate et compositione atq; diuisione ⁊ a re et dicto iuxta sermones loquentium de prouidentia creatoris. Sic et in similibus locutionibus circa verbum eiusdem vel dictionem tibi cauendum est in similib⁹ sermonibus. Et vt clariora fiant tibi que audisti circa verbum creatoris et prouidentiaꝫ intende diligenter in exemplū q̄ō pono tibi. Si qs dixerit de duob⁹ oppositis contingentibus quorum necesse est semper alterum esse verum hoc est verum demōstrato eo q̄ est verū ⁊ firmauerit intentionem suam in hoc q̄ aliud non demōstraret. Manifestum est ipsum nō posse mentiri hac oratione hoc est verum in hac intentiōe quā dixi causaꝫ possibile est non esse verum id de quo dicit hoc est verum quoniam de vtroq; possibile est ipsum non esse verum. Cum secundū positionē istā vtrunq; contingēs sit q̄ntofortius nō debet eē mirabile deū non posse

mentiri verbo suo licet multoz quodlibet eorum que dicit vel dixit possibile sit non esse verum. Causa autē in hoc est qm̄ quē admodum intentio vel demonstratio ist̄i us non cadit nisi super illud de duobus quod est verum. Similiter hec loquutio vel hoc verbum ipius que est hoc est verum non potest eē falsum vel falsa luz falsum eē possit qō p eam significatur. Sed si falsum eēt non significaretur p eam vel p illud. quāto fortius igit̄ verbum dei eē falsum non potest licet multa subsint ei q̄ possibile est eē falsa. Euidentius autē erit ineuentib⁹ si dixero de morte vel vita alī cuius ita erit de isto cras demonstrato id qō erit de morte vel vita eius nescio tamē quid erit hoc ē an morief an viuat Sed illud qō erit demōstrato. Uides hic manifeste quia non possum mentiri z verbum meum verum est qcquid accidat de morte vel vita eius. Sic verbuz dei non cadit nisi sup ea que vera sunt aut vere futura l' preterita. Sicut audiuisti de prouidentia ipius z sicut hoc eodem verbo. s. hoc erit si aliud eē futurum de vita vel morte ist⁹ dicerem illud fore. Sic ē z de verbo dei q̄ tinus in rebus tam longe ab inuicem distantibus fas ē vel dia velinueniri similitudinem quia creator benedictus eodem verbo p omnia que dixit hoc eē futurum qō reuera est futurum dixisset illud ipsum non eē futurum si in veritate non eēt futurum et illo vnico verbo dicta sunt omnia que oibus orationib⁹ nr̄is dicibilia sunt.

Uia vero eroz quē predixi tibi de dicibilibus et enuntiabilibus occasionem habuisse videtur ex hoc quia innumerabilia fuerunt ab eterno et hoc per vias quas ostendam tibi. aut em̄ vera fuerunt veritate que erat et que erat in eis aut non Si sic erat igitur veritas eorum et erat in eis erant igitur et ipsa. Luz in non entibus. nec veritas nec aliud esse possit. Si vero non erat veritas eorū nec erat in eis quomodo igitur vera erant ea veritate q̄ nec erat nec erat in eis hoc enīz ita dici videf ac si diceref q̄ aliqd erat album albedine que nec erat nec erat in eo Nec minorem forte difficultatez habet sermo quo dicuntur vera esse ea que de futuro sunt siue sint necessaria siue contingentia. quomodo enīz verum est solem eē oriturum cras si veritas ei⁹ non est. Non aliter vt videf q̄ si dicaf socrates ē philosophus aut sapiens sapientia vel phīa que non est Qī si dixerit quia veritas illa futura est hoc est ac si diceretur quia socrates est sapiens sapientia que non dum ē. sed futura ē. Si vero dixerit qa veritas illa ē vbi ergo ē. non pōt dici q̄ in sole quoniā etiam si sol non eēt dummō cras eēt oriturus vera esset enuntiatio q̄ diceretur cras oriturus. Qī si voluerit de hoc calumniari quia sol ē. et propter hoc habet veritas illius enuntiationis subiectū in quo fit et a q̄ sustentef errat mlta inbecillitate intellectus deseret enim eū ista solutio. Si dixeris ei aliq̄ dies p̄terijt. que modo non ē vel aliqua dies erit que non dum ē manifestum ē tibi quia neutra istarum enuntiationum habet subiectū quod fit Quare non habet subiectum in q̄ fit veritas cum neutra⁹ subiectū sit exagitta ti q̄daz vel huius vel similib⁹ rationib⁹ z inbecillitate intellectus deficiētes ab inuentione veritat̄ eiusdez ianuā tan q̄ ceci et errabūdi nō inueniētes dixerūt primā veritatē eē qua vā sunt oia huiusmōi. Hic aūt error destruct̄ vijs q̄s oñdaz tibi baz p̄ma ēaut em̄ intelligunt q̄ p̄ma vitate va sūt oia huiusmōi formalit̄ aut effectiue q̄ ē dicere quoniaz aut intelligūt q̄ p hoc nomē va predicet̄ prima vitas q̄ nō ē nisi creator benedict⁹ z tūc ponēt eaz ex necessitate in oi vo. aut intelligūt q̄ p hoc nō va predicet quidaz effect⁹ p̄me veritat̄ cadēs sup oia va quē admodū lumen sparsū a sole sup oia illuminata ab ipo Ei manifestuz ē intelligētibus q̄ vitas huiusmōi lux ē intelligibilis ad virtutē nr̄am intellectiua quēadmodū lux corpalis ad virtutem nr̄am visibilem z ppter hoc oñez sol verū sabile ē nobis qnemadmodum solū lucidum actu vl' illuminatu visibile necessitate igr̄ hunc ponere p̄me veritatis essentiā fm intentionē hanc in oñino non entib⁹. quoniaz innumerabiles substātie tam corpales q̄ spirituales vt aīe humane z passiones earū aliaz habitus future sunt et nec dum tamen verum est de qualibet earum. quoniam hec res erit quantunq; earū demonstrata hāc rem aut forte nihil ē quoniam subiectum huiusmodi enunciationis non ē neq; predicatum forte eniz predicat esse q̄ non duz ē. Sed neq; cōpositio ē subiecti et p̄dicati nō entia em̄ illa nullomō coniūcta sē actiōe reali et fm vitatē imo reuera diuisa

quoniam reuera hec res non est vel non dum est quare hanc rem fore de non entibus est. est autem verus hanc rem fore fm intentionez posita huismodi nominis verum qua dicit primam veritatem in eo de quo predicatur. Quare prima essencia erit in hoc non ente et in omni simili vero ꝛ p̄ter hoc similiter non ente. Quis autez intelligat hoc ꝙ ens sit in nō ente. Neqz em̄ liquor in vale ꝙ nō est neqz anima in corpore ꝙ non dum ē neqz scientia in anima que non est neqz vllum genus rerum potest cogitari esse in aliquo quod non sit. Amplius manifestus est multa ꝛ innumera modo esse vera que possunt esse falsa ꝛ ecōuerso ꝙ si cōtingeret recederet ab eis prime veritatis essencia ꝛ intraret oppositaeorum quasi ergo locus mutare vel habitaculum eam sequetur ex hoc Amp̄. sequetur maius inconueniēs. quia vel falsitate vel alio illuz expellente fugabitur a vero in quo erat tanqz non potens ibi remanere. non em̄ potest remanere veritas vbi inierat falsitas. Amplius siue falsitas aliquid sit siue nihil impossibile est ꝙ expellat primam veritatem. Si enim aliquid est impossibile est vt sit ei fortitudine comperabilis. quomō igitur expelletur p̄ ipsam si nihil ē falsitas. Multominus poterit contra primam veritatem Jurta hoc inuenies et alia inconuenientia non tam impossibilia qz̄ irrisione dignissima Si vero direrit ꝙ veritas hec qua ve sunt enūciationes vel vera eorum significata est vel lud lumen sparsum a prima veritate super omnia vera huiusmōi nō effugit quin ne cesse habeat concedere et confiteri ꝙ lumen illud spargitur sup̄ nō entia et ꝙ eo illuminata sunt. et eo lucent infinita non entia. Hanc autē positionē nec ymaginatio recipit nec intellectus. Si em̄ lumen illud accidēs est quomodo est in subiecto non ente. Amplius. istud accidens erit eternū et immortale et incorruptibile vniuersaliter impossibile etiaz ꝛ in contingētibus veris. Impossibile em̄ nullum contingentium dicibilium verum esse Necesse em̄ est quorūcunqz duorū contradictorie oppositorum alterum verum esse. Anolus. si in eadem propinquitate sint ad veritatem prima. duo huiusmodi opposita qualiter nō cadet equaliter super ambo lumē istud veritatis quēadmodū si duo luminabilia in eadem propinquitate ꝛ alijs dispositionibus fuerint vel se habuerint ad solez ꝛ eque illuminabilia fuerint equaliter illuminabunt ꝛ vl' vtrūqz illuminabitur vel neutrum Amplius. qualiter recedit huiusmodi lumen veritatis ab altero eorum aut prima veritas retrahit ad se radium et hoc non accidit in aliquo genere naturalium operationum aut ipsum qō erat verus recedit a lumine illo et hoc non est possibile nisi illud moueatur. Quis autē intelligat dicibilia moueri qualiter intelliget quis enunciationem moueri vel ipm̄ enunciatū cum nec voluntarie nec naturaliter possibile sit ea mouere Amplius. huiusmodi lumen erit vel ptibile vel imptibile in omni entiate. Si ptibile erit igit̄ pars eius in subiecto ꝛ pars in p̄dicato. Quare alterutro eorz destructo destruet̄ pars illa hoc autē manifeste impossibile est et ponā tibi exemplum ad hoc. s. Socratē disputare vel non disputare. hoc em̄ semp est verus siue socrates sit siue nō ꝛ eque verū destructo socrate. Si aūt pars veritatis istius esset in socrate destrueret̄ illa pars veritatis destructo socrate Destructa aūt parte nō remaneret totū integrum nec etiā maneret Manet aūt integra veritas eius ꝙ est socratē disputare vel non disputare manet etiā illud nō min⁹ vllomō verū quā fuerat socrate p̄manente. Quare manifestū est nec totā veritatē illius nec partem in socrate esse. quare erit in p̄dicato ꝙ ē disputare vel non disputare. Quia igr̄ in eo ꝙ est nō disputare nec veritas nec aliud ēvel esse potest cuz ipsum etiā sit non ens ꝛ nihil vtpote pura negatio erit ex necessitate tota in eo ꝙ ē disputare Quare eo destructo destruet̄ Cuz igr̄ non erit disputare socratis nō erit vitas in toto illo ꝙ ē socratē disputare vel nō disputare Socrate igitur non disputāte non erit verū socratem disputare vel nō disputare. Amp̄. ista influentia huiusmōi habens a p̄ma veritate descendentis ꝛ super oīa sparsim aut ē naturalis aut ē voluntaria ipi prime veritati Q' si fuerit naturalis vt pretetigi erit seruilis siue seruitutis hoc autem non patitur nobilitas prime veritatis sicut multoties audiuisti Si vero fuerint voluntaria per voluntatem igitur ipsius erunt vera omnia vera . Quare istum rapere. illum furari. illum blasphemare. illum negare deum erunt vera p̄ voluntatez eius ꝛ ip̄o

faciente vt vera sint. Erit igitur voluntas eius causa omnium furtorum et rapinarum Quicquid enim facit vt verum sit furari istū facit vt iste furetur Amplius. Ista influentia nō ē vel essencia creatoris vel creatori essencialiter. Quare potest separi ab eo actu vel saltē intellectu. Sepem⁹ igr intellectu eā ab ipo. id ē intelligamus non influere vel spargere cum istud lumen aliam nō habeat nō erit omino postq̄ non erit a creatore. Quare nulla erit veritas ꝛ ppter hoc nihil erit verū. Erit igr hoc ipm verū scz nullā veritatē eē ꝛ hoc aliud nihil esse verum et innumerabilia huiusmodi.

Amplius. hmōi veritas cum nec sit ps eius sup quod cadit nec sit ipm totū separabilis ē ab eo saltē intentione vel intellectu.

Amp̄. ammissibilis est ꝛ irrecupabilis in multis id ē multa sunt vera que possūt nō esse vera ꝛ multa nō sūt vera que possunt esse vera. De oīb⁹ aūt hmōi dicitur vniuoce verū accidit igitur oībus hmōi

Amp̄. Socratē disputare nō recepit in ratione sua vel essencia veritatē. Si enim essencialis erit ei veritas nullo modo potest recipere falsitatē nihil em̄ receptibile ē alicuius q̄ó sit contrariū vel ꝑuatio aut totius essencie sue aut alicuius essencialium suorū Est autē receptibile falsitatis nō est ei igit veritas ēncialis Amplius. Socratem disputare nō aliud ē nec alteri⁹ rationis si sit verū q̄ si sit falsum. Esset autez aliud vel alterius rationis si veritas eēt ei ēncialis. Manifestū igitur ē fm hāc intentionē cum sit influentia a luminositate p̄meveritatis descendens sup omnia vera et vniuoce dicatur de omnibus illis erit separabilis saltez intellectu ab vnoq̄z eorum et hoc indubitanter. Sic se habet in omni eo q̄ nec est tota essencia eius in quo est neq̄z pars sed est receptū super totam et completā essenciā. Quare ab vnoquoq̄z hmōi erit actu vel ratione saltez inseparabilis veritas hec. hoc autē manifeste impossibile est in numerabilibus quorū vnum ē socratem disputare vel nō disputare. Nullus em̄ intellectus potest ab eo separare veritatem et eodem modo se habet in omnibus similibus hoc est que sunt disiuncte contradictionis. Eodē modo se habet in eo q̄ó est aliquid esse verum vel aliquam veritatem esse. Nullus enim intellectus admittit vt non sit verum aliqd esse verū neq̄z vt sit verum nihil esse verū Similiter nullus intellectus recipit nullā veritatem esse. Amplius. Cum manifestum sit multa fuisse vera ab eterno dinersa et maria et omino ad inuicem non contingentia multa inq̄z cōtingentia de futuro et alia nihil autem ab eterno fuerit preter creatorem. Non fuit igitur veritas essa cum ipe creator non sit imo lumen spar sum ab ipo super omnia vera scōm hanc opinionem. aut igitur non erant vera aut erant vere veritate que non erat. Qui si dixerit quia veritas illa fuit q̄cito fuit ꝑma ac luminosissima veritas que est sol spiritualis intellectus ꝛ omniū substanciarum intelligentiuz quemadmodum q̄cito fuit sol siue luminositas eius tā cito fuit ꝛ splē dor ex ipo emicans et sparsus per totū orbem receptibilem ipius. Dico quia totum celū vltimū luminosum esset ad instar solis. Nihil luminis caderet vel spargeret ab eo extra se et hoc est quoniā extra celū non est aliquid receptibile vel luminis vel alicuius influentie nisi quis deliret nō ens aut nihil esse receptibile alicuius impressionis aut influentie hoc autē est quemadmodū p̄dixi tibi ac si quis dicat vas q̄ó non est recipere liquorē aliquem ꝛ aera g nondū est illuminari a sole atq̄z subiectū non ens sustentare accidens quodcunq̄z Quod si dixerit quia splendor a celo spargeretur super inane vel vacuum. Jam audisti semp hoc Aristotelem ꝛ expositores eius qui opinati sūt se destruxisse inane siue vacuum.

Liendū igitur est tibi in hūs quoniam veritas scōm multas intentiones ꝛ vna intentione signum sue significatio et veritas opposita sunt et hoc modo veritas non est nisi res ipsis significata. Secundo modo veritas opponitur falsitati que est apparentia rei alicuius que non subest et scōm hunc modum dicuntur falsi homines qui p̄tendunt exterius contrarium eius. q̄ó habent interius et vt communi et noto nomine nominem eam tibi vsualiter stimulatio vocat. Tercio modo veritas ipa ē puritas ab admixtione quemadmodum dicitur verum argentum quod est purus et tanto verius quanto purius huic ergo veritati puritas opposita est siue vt cōtraria siue verius detur vt priuatio. Quarto modo ipsum esse rei vniuscuiusq̄z hoc est reliduuz a tota varietate et circuuestitione accidentiū

et hoc est esse qđ explicat diffinitio in quā non cadit aliquid de accidentibus sed ea sola que vel sunt rei essencia siue substancia. Unde et ratio substācie notata ē vera diffinicio qm̄ explicatio ē ipius substancie integra ac pura absq; admissione vel admixtione alicui⁹ ex accidētib⁹ ⁊ notata est substancia ꝓpter hoc qđ stat sub tota illa veritate ac circūuestitione accidentū sustinēs eam alioqn caderet in non esse ꝓpter qđ ⁊ accidēs nominatū ē tanq̄ ad substā cia cadens querens inniti ei ⁊ sustētari ab ea tanq̄ p se subsistere nō valēs vel dictū ē accidēs quasi ad nō esse cadēs quantū i se ē. hoc ē quantū ē et natura accidētalitatis tanq̄ p se hoc est ꝓpa firmitate sc̄z naturali subsistere nō valens. Quinto mō dicit veritas eē creatoris siue ipe creatoris omne aliud compatiōe ipius dicitur falsitas sicut dixit Aristoteles i libro metaphi ⁊ illud ē veritas oīe aūt aliud ē possibile eē ⁊ illud ē falsitas vel vanitas et intentio ista similis ē aliqtenus vni ex p̄cedentib⁹ intentionibus. Causa aūt in hoc ē quoniā quēadmodū nō dicit verū argentū qđ exterius solūmō argentuz ē neq; symea vel pyloſus dicitur homo qm̄ exterius bō est tm̄ interi⁹ aūt bruti. Sic vnūquodq; eorū que sūt ꝑter creatorē exterius tm̄ ē et aforis habens eē deforis ⁊ aduenticiū quotius sapiētialis ac diuinalis magisterij eē qđ p̄dicaf ꝓ hoc verbū est ⁊ hoc ē esse quo vnūquodq; ē hoc inq̄ eē de vnoq̄ alioz dicit accidētaliter siue fm participationez de solo aūt creatore dicit eēncialiter siue fm essenciā aut fm substancia ab oīi qpe alio ē sepabile actu vel ratione siue intellectu a creatore vero solo nullo modo. rū sepabile ē aliqn esset ei acqsitū vel adueniciū huiusmōi aut ipossibilitas manifesta est qm̄ si eēt ei acqsitū aut eēt ei acqsitū a se vl̄ ab alio ⁊ ita vl̄ eēt causa sui eē vl̄ causā hēret alia ⁊ ita nec eēt p̄mū nec p̄nciū ⁊ non oportet vt ꝓsequar hic destructiōez erroris istius de q̄ ē tibi in p̄nominato tractatu pleniſſima certitudo. Quia igr̄ oīe aliud a creatore exterius tm̄ ē hoc ē esse forinsecū et aduēticio vtpote accidentaliter Solus aūt creator intus vel potiꝰ intime Merito falsum ens dicitur oīe aliud aut falsitas. Solus aūt creator verū siue vere ens et verus atq; veritas. Huiusmodi aūt exemplū conuenientissimū ē in aere luminato siue lucidato falso em̄ lucidi⁹ siue lucens compatione solis dicēdus ē et maxime cōpatione lucis solaris q̄ eēncialit̄ lux est ⁊ eius eē lucere. Sexta vero intētio veri et veritatis qua vera dicūtur enūciata ⁊ vere enūciationis et hoc vt ait Auicenna ē adequatio oratonis et rerū id ē affirmationis ⁊ negationis ⁊ intelligendū ē i sermone auicenne qꝫ orationē vocat tam exteriorē scriptam scilicet vel vocalē q̄z spūalem siue intellectualē. Siue aūt dicas eq̄tionē siue equalitatē siue similitudinē nō refert q̄ztū ad intentionē auicenne. Uerū igr̄ ē scōm hanc intentionē adequatuz vt dixi sue affirmationi vel negationi et ista adequatio ē non scōm vnū tēpus tm̄ imo scōm oīe et extenditur etiā in eternitatez oratio igr̄ vera ē q̄ dr eē qđ ē aut nō eē qđ nō ēvl̄ fuisse qđ fuit vl̄ nō fuisse qđ nō fuit ⁊ similiter se habet de futuro. Debes etiā scire hoc quia non ē enūciatio alicui⁹ enūciabilis que vel aliud aut plus aut min⁹ aut aliter quolibet modorū asserit vel negat quā habeat vel contineat ipm enunciabile et hec ē similitudo vel equalitas vel adequatio quā intendit auicenna siue dicas conuenientiā siue concordiā inter ipm enūciabile et suam orationem vel negationem suam inquā sicut exposui tibi prius hoc ipa conuenientia vel concordia enūciabilis et enunciationis. Ueritas est vtriusq; et contrarium siue ꝑuatio illius ē falsitas vtriusq;. Uerum igitur est enunciabile qđ a sua affirmatione vel negatione disconuenit vel discordat. Unde manifestū est qꝫ veritas et falsitas scōm intentiones istas velut respectus sunt aut compationes compositionū atq; diuisionum ad affirmationes et negationes suas et veritas atq; falsitas affirmationum et negationum comparatiōes sunt siue relationes aut respectus ad compositiones et diuisiones rerum quas significant. alibi autem declaratum est tibi per me quia comparationes ⁊ relationes nec addunt nec minuunt rebus in semetipsis nec ponunt aliqd in illis neq; cōparatū aut relatū ꝓ hoc qđ est comparatum aut relatū nō habet aliquid in se sed hz aliqd ad se vt sibi. Sil̄r dictū vel significatū ap̄hensuz cogitatū amatū per hoc qđ significatū cogitatum aut ap̄hensum aut amatū nō habz aliquid in se nec iste dispositiōes seu compa

tiones requirunt esse illud in quo sunt vel ꝺ quo sunt. Significat em̄ plurimū id qꝺ nō ē nec significatio q̄ significatur ē aliqd i eo. Sil'r amat etiā id qꝺ nō ē ⁊ desiderat tur fili⁹ q nō dū ē ⁊ desiderat aurū qꝺ nō dū generatū ē necvn q̄z erit. Apphēdit igr res apphēsione q̄ in ea nō ē ⁊ amat amore qui in eo nō est et desiderat filius desiderio qꝺ in eo non est et generaliter verū ꝙ denominationes passiue siue p̄dicationes fiunt de rebus in qnibus nō sunt qm̄ sunt in eas vl' ad eas vel de eis ab albedine autē vel alias quacūq; sensibiliū qualitatū non fit denominatio vel predicatio nisi de rebus in quibus sunt albū enim nihil dicit nisi qꝺ habet in se albedinē vl' in quo est albedo. Amatum aūt dicit nō in quo est amor sed id in quo ē vel de quo ē nisi forte supaddat amatū a seipo tunc ei idem ē amans ⁊ amatū et ad hūc modus se habet de significationib⁹ apphensionibus ⁊ affectionibus nr̄is quoniā p̄dicant de rebus in qbus nō sunt. ⁊ de reb⁹ in qbus sunt. Hoc aūt ne extenderis ad apprehensiones sensibiles. Similiter neq; ad effectiones sensibiles quoniā quēadmodū nō sentit nisi qꝺ ē ita nō sentit nisi quod est. Causa aūt in hoc est quoniā nō sentit nisi ꝙ p̄sencialiter agit in sensū hoc est in organū sensus. Similiter nō delectat sensibiliter nisi qꝺ ē neq; delectat id qꝺ nō ē In ymaginationib⁹ autē et in hijs que supra eas sunt dispositionib⁹ animarū nr̄arum currit res quemadmodum dixi.

Euertar igit ad soluēdas questiones et argumētationes supra positas et dicam quia enunciabilia de futuro vbi nec subiecta sunt nec p̄dicata p̄sentialiter vera sūt hmōi veritate hoc ē cōuenientia siue concordia siue adequatione siue eq̄litate ⁊ dico multas cōueniētias multasq; hmōi cōpatiōes nec eē aliqd in reb⁹ nec ponere aliqd i eis ⁊ eē etiaz p̄uationes q̄sdaz earū vel dici p̄uationes. Usualiter ei dicit oīa nō entia cōueniētia eē vel cōuenire in nō esse ⁊ omīa impossibilia cōuenire in ipossibilitate ⁊ oēs cecos similes eē in cecitate ⁊ nudos in nuditate ⁊ pares etiā ⁊ eq̄les dicūt q̄tuz ad hoc. Manifestū aūt ē nihil hoz aliqd eē p̄m veritatē. Sil'r et foramina dicūt eq̄lia et vasa similia vel eq̄lia in foraminib⁹ ⁊ eque nudi dicūt hoies ⁊ nuditates eoz eq̄les ymago etiā cesaris vel herculis dicit similis illi cū nec cesar nec hercules sit Quia igr cōueniētia inter oratiōnē ⁊ eius significatū vel p̄uatio est vel p̄m p̄uationē dicit. sicut appet ex ratiōe adeq̄tionis q̄ posita ēvicz que nō aliud aut aliud aut aliter q̄z pl⁹ aut min⁹ q̄z ipm enūciatū cōnet hoc ē asserit vl' negat nihil igr phibet p̄m hoc aliqd eē verū veritate que nō ē. Sicut neq; aliqd eē nuditate que nō ē et cōuenire nō entia cōueniētia que nō est ⁊ ipossibilia sil'r. Debes etiā scire cū dicitur enūciabilia ꝺa eē id ē cōueniētia siue adeq̄ta affirmatiōib⁹ aut negatiōib⁹ suis nō itelligit hoc qꝺ dicitur de affirmationib⁹ et negationib⁹ suis p̄m actū sz p̄m potentiā ⁊ hoc ē dicere q⁹ nō intēdo affirmationib⁹ vel negatiōib⁹ suis q̄s p̄sencialit ꝺbeāt hoc ē cui⁹ p̄sentialiter aut actualit significēt sz poti⁹ qbus possibilia sunt affirmari vel negari. Uera igit fuerūt ab eterno innūerabilia id ē cōueniētia siue adequata oratiōib⁹ suis qb⁹ scz erāt affirmabilia vel negabilia. Nō cogeris igr per p̄dictas argumētationes innūerabiles veritates vel innūerabilia enūciabilia actu fuisse ab eterno.

De faro.

Iqs aūt dicere voluerit quoniaz p̄mo verbo oīa affirmabilia vera ⁊ oīa vera negabilia affirmata et negata sūt ab eterno et illi sp cōuenientia atz adequata. Uerū qui dē dicet sz nō solui nodū questionis qm̄ nō exponit veritatē de hmōi p̄uenietia vl' adeq̄tiōe ⁊ hoc ē qm̄ claudicabit ex necessitate p̄m ipm cū nō habuerit a pte enūciabiliū vbi pdē fi geret. Cū res ⁊ si eēnt enūciabiles nō eēnt tm̄ i veritate eēndi. Qualit igr intelliget cōuenientiā relationē eē cū correlatione habere nō possit reb⁹ ꝓpter nō existentiaz eaz nisi recurrat ad ea q⁹ dixi. Sic igit aliqd ē vez qꝺ tm̄ nō ē vt chymera nō eē cui⁹ nec p̄dicatū nec subiectū ē. Sic nō ē mirū si aliqd ē verū veritate q̄ nō ē maxime cuz veritas hmōi vitas rōnalis siue loyca sic ⁊ p̄ueniētia enūciationū q̄ nō magt exigit res eē q̄z nō eē ⁊ ecōuerso. Nec magis ad entia q̄z nō ad entia affirmatio em̄ q̄ affirmat chimerā eē eque p̄uenit cū affirmato suo et eque adeq̄ta ē ei vt q̄ affirmat creatore eē cōuenit cū suo affirmato vel adeq̄tur eidē. De relatiōib⁹ aūt ⁊ p̄dicationib⁹ ⁊ modis p̄dicādi expediui te ⁊ me i tractatu singulari occasiōe p̄dicationū q̄ fuit iuxta doctrinā xp̄ianoz i reb⁹ diuinalib⁹ vl'

potis diuinis. Et si reminisci voluerit eorū
q̄ dicta sūt tibi p me adiuuaberis nō parū
ad declarationem questionū ⁊ declarati
onum propositarum quanquā ea q̄ hic au
diuisti merito tibi sufficere debeant.

Ost hec aūt reuertar ad fata ⁊ fa
p tationes. Scito igr q̄ tam lex he
breoꝝ q̄s christianoꝝ in hoc cōcor
dat q̄ ⁊ in natiuitatibus et ante natiuita
tem de viris nascētibus ⁊ lex hebreorum
narrat ab ipo creatore reuelatiōes hmōi
factas et maxime de p̄cipibus et patrib⁹
gentis illius. Lex autem xp̄ianoꝝ p angē
los narrat reuelatiōes factas hmōi. In
narrationibus etiā eoꝝ legunt multe re
uelationes hmōi facte eē per sompnia et
p ppbās siue p ppheticos vos. Nomē
fati vel fate vel fatationis apud vtranq; gē
tem sicut p̄diximus tibi horrificum ē ⁊ abho
minabile nec in alterutra dictarū legum
legitur vel auditur ⁊ qm̄ vtraq; lege anti
quoꝝ est cultura deorū atq; dearum ⁊ ydo
latria velut reliquie quedā et sequela ali
qua hmōi culture remansit opinio fatati
onis. Potissimum autem circa anus seu
vetulas que vel curiositate faciente mulie
briq; leuitate vult q̄stuatione p qua mē
tiri non veretur nondū recesserūt ab eis
Quia igr si creditur eorū hystoriis credu
litas vtiq; tollerabilis ē eo tpe quo cō
lebatur multitudo deorū hoc ē demonio
rum pessimorū. Sicut p̄mittebāt cultori
bus suis dare respōsa ⁊ multa alia facere
Sic potuerūt ⁊ in multorū natiuitatibus
colloquētes audiri et p̄dicentes q̄ opine
bantur de euentibus nascentiū et que ipi
met forsitan nesciebāt et suggesserūt hoi
bus collocutiōes suas hmōi esse fatatio
nes hoc est firmas ordinatiōes eūctuū il
lorum. Simil̄ et fata q̄si decreta irretra
ctabilia haberi. oia autem hec faciebant
intentiōe malignissima atq; nequissima vi
vt cultoribꝰ suis et etiā alijs se deos vos
esse suaderēt et q̄ in p̄tate haberent solo
verbo vel dicto magnis ac p̄claris euēti
bus p̄sperare et p̄claris honoribus subli
mari vt insipientes homines ad culturā suā
p̄uocarent in quem nihil intēdere pote
rant vbi vel contumeliā creatoris vel sub
uersionem ac perditionē colentiū vel va
rissimā honorationē suam hoc em̄ putaē
esse vt vehementer ꝓcupiscant nominari
et haberi dij et diuinis honoribꝰ venera
ri. Eodēmodo sentiendū est et de fatab⁹
hoc est defalsissimis et vanissimis deab⁹
quia nō sunt nisi demones cū aliud sunt
et cū in veritate collocutiōis eorū audiū
tur seducere intēdentes eos quibus p̄mit
tuntur talia et taliter loqui. Interdū vero
fictiones sunt et adinuentiōes vetularū
aliquid per hmōi mendacia ab insipien
bus obtinere volentiū. Quis tulositas eī
et adulatio a vetulis et maxime paupib⁹
non facile recedit sed ⁊ ō diuinatōibus et
sompnijs vl̄ exp̄onēdis vel fingendis est
eis tanta auiditas mentiendi tātaq; au
dacia vt nec etiam flagellis ab eis extereri
possint alias etiā ē mulieribꝰ generaliter
tāta certa hmōi credulitas vt vetulas res
istas menciētes atq; fingentes frequētare
desistere nō possint licet et multocies mē
daces eas p̄bēt et in nullo veridicas. In
super et hmōi mendacia atq; figmeta p̄re
tijs magnis emere audacissime sunt.

Jhil aūt habere firmitatē aut ne
n cessitatis dicta deorū hmōi inde
manifestū est qm̄ nec verbum nec
dictū creatoris omnipotētis infert firmita
tem vel necessitatē euentibus ꝓtingentib⁹
Sicut sepi⁹ in p̄cedentibus audiuisti q̄n
to minus dicta falsoꝝ deorum aut dicta
vanissimaꝝ dearū alicuius firmitatē aut
necessitatis erunt Amplius. quo tiens
mendaces ⁊ illi et ille p̄bati ⁊ inuenti
sunt ab ipis cultoribus suis q̄ si de men
dacijs eorum vel earū certitudinē habere
volueris lege narrationes christianorum
lege etiam responsa eorum et inuenies
innumerabilem multitudinem menda
tiorum nec non et ambiguitatem in re
sponsis ipsoruꝝ que in vtranq; partem cō
tradictionis iterp̄retari possunt in q̄ appa
ret vel eos ignorasse verieatē et ca astucia
huiusmodi dedisse respōsa vt q̄cquid eue
niret illud p̄dixisse viderentur Amp̄.
iam declaratum est tibi in alio tractatu et
scriptum est tibi de cultura eorum quoniā
nihil possūt statuere vel destituere p mor
talibus vel contra illos quin potius totuꝝ
bene esse tota prosperitas totuꝝ male esse
q̄ est aduersitas in beneplacito est creato
ris omnipotentē. Si ergo nulla vi vel vir
tute sua siue potentia possunt p̄odesse vel
nocere hominibꝰ quantofortius nullo di
cto suo vel loquutione aut loq̄la Am̄.
si natura vel virtute eorū est vt seqūtur even
tus hominū quātomagis deberent p̄nos

se suos prescierūt igit exterminiuz sui cultus. Quomō ergo illud nō auerterūt.
Amp. si solo dicto honores z potentiā dare possūt boibus z auertere ab eis oīe genus infortunij quomō seipos eroneraūt z deprimi atq; cōculcari passi sunt et adhuc patiuntur. vt omis honorificentia culture sue exterminata sit a regno christianoz et a regno sarracenoz z aliqñ a toto orbe romano an fatauerūt impatores romanos in tantā sui contumeliā et depressionē.
Amp. certum ē gentez iudeoz z gentē christianorum gentēq; sarracenorum ignominiosissimas eē omni cultui eoz z eos ex lege sua totj studijs ac viribꝰ psequi. Quō ergo solo dicto cū hoc possint non adeo infortunāt siue infaustāt vnumqq eorū qui nascunt in aliqua istaz gentiū vt nihil possit circa eos. De hijs aūt z alijs qui circa eos sunt expediā me z te in tractatu primo post istū si deus voluerit.

Quoniā autez mūdo sublimari rectores multos posuerūt et philosophi z alij aiam mundi vt plato z sequaces eius alij ꝙ virtutē alij eiusdē mundi totius regitiuā necnō z alias ꝙtutes occultas z demones etiā psulere rebꝰ hūanis Conueniēs est perscrutari de hijs q̄ntum ptinet ad presentē tractatū z pmū circa aiam mundi negociandū mibi videtur aīa enim corpis q aīat gubernatrix indubitanter ē reginaq; atz impatrix ipius Imperiū autem ipius z dominatio super illud apparet ex obediētia tam ipius tociusq; membroz. Similr z puidentia exingsitione eoz que corpi ipsi z mēbris necessaria sunt sicut tectū z tegimē cibus z potꝰ Albusamar etiā astrologꝰ totā fabricationem atz formationē corporū animaliū attribuit aīabus eoz siue naturis eaz quasi aīa leonina ex materia de qua generatur corpus leonis assumit vñ formar sibi dentes z vngues. Silr z aīa vsina. Nec mirū est si hoc attribuat aīabus cū Arsi. similr sentire vident de seminū ꝙtutibus cū predixi tibi. Ut quid em̄ in seminibꝰ ꝙtus eēt formandi flores z folia z fructus corpaq; omnia vegetabiliū et non potius in seminibus vegetabilibꝰ eēt virtus formādi corpora hominū cū tanto nobiliora debeāt esse semina animaliū nobiliores ꝙtutes seminū ipsoz q̄nto nobiliora sunt corpora animaliū corporibus vegetabiliuz. Tota igr gubernatio mūdi ex aīa ipsius erit. Presertim cum plato exp̄sse posuerit ip̄m esse animal intelligēs diuinę puidētie sanctionē. Qd aūt induxerit eū ad hoc vt vtrum totū mundū id est vniuersū corporeum posuerit eē animal an solū celuꝫ id est partem illā vniuersi corporei que est a luna supra z tota mobilis circulariter q scz continet nouē celos mobiles de q̄ in precedentibus audiuisti an totū vniuersum q̄ constat scz ex nouē celis istis et q̄tuor elementis dubiū esse potest q̄m Arsi. z sequaces eius solū celum id ē partem illaz que ē a luna supra vel forsitā celū stellarū fixarum aīal esse posuisse videnē et auicēna euidēter dicit q celum est animal deo obediens. Quattuor aūt elementa aiata ponere non videē tanto phō congruisse quis em̄ dicat ignē vel aera aiatum esse. Similr aquā vel terram neq; em̄ vita in eis apparet nec aliqua spēs motus preter motum localē nisi violentus q nullomodo vitalis est. In oībus aūt vegetabilibꝰ apparēt motus crementi et decrementi z Arsi. dicit q cremēto atz determinat. Ut detur aūt ex hijs que apparent in terra et aquis virtutē quandam generatiuā vegetabilium z etiā animaliū habere vtraq; z lex hebreoz̄ atz doctrina assentūt in hoc z doctrina xp̄ianoz atz fides nō dissentit ab hoc. Ego aūt iam dedi tibi causaz z probationē in hoc in p̄cedentibꝰ z dixi q; terra per hoc q est terra nō habet virtutē generatiuā animaliū aut vegetabiliū. Aut lum em̄ corpus per suā corporietatem pōt generare nisi corpꝰ sue spēi terra terrā solam z aqua aquā solam. Qd igr alia corpora generāt vicz animalia aut etiā vegetabilia ex alia ꝙtute super addita est viri q; et hoc confitent p̄cognoiate leges gaz scz ex benedictione creatoris datum ē vtriq; generare nobiliora q̄ ipe sint et isinuant lex hebreoz̄ in p̄mo suo verba creatoris quibus intelligit ista benedictio vicz qui bus dicit p̄ducant aque z tibi producat terra z̄c. Tu ꝙo debes scire ga in animatio q̄tuor elementoz non est causa q̄ debeat p̄hibere esse animal quēadmodum in aīatio q̄tuor humoz̄ in corpe hūano non p̄hibet hominē esse animal et ē istō exemplum sm̄e isti platonis p̄uenientissimum. Cū inter hominē et mundū quandam posuerit eē similitudinē vt hominez mundū minorem nō dubitauerit noiare Secundū platonez etiam sciendū est tibi

quia mundus circũdans q̃ttuor elemẽta mundo nõ indiget sublimari qñ potius econuerso et hoc ia nosci ex alijs. Scis etiã qualiter q̃ttuor humorib⁹ qui q̃ttuor elementis assimulant q̃liter nutriunt membra humani corpis et ptes illorum et qualiter ex illis fit generatio supfluitatũ et inimicoꝝ quorundã aialium in eodẽ. Sicve getabilia aialia metalla et liquores generantur ex q̃ttuor elementis et ea que nutribilia sunt ex hmõi generatis nutriunt ex ipis elementis. Dixerũt etiã sequaces platonis in cõfirmatiõez opinionis ipius qꝛ effluxiões ⁊ refluxiões sunt mariũ spirationes ⁊ respiratiões ipsius mundi. Unde et quasi nares ei posuerũt vbi maiores st inundatiões siue effluxiões mariũ qꝛ est vel in abysso magna quã matricẽ omniũ aquaꝝ dicit Arꝛ. vel in maribus illis vbi vehementiores maioresqꝫ apparẽt hmõi inundatiões.

b Ꝺorum autẽ errorũ facile manifestꝫ fit si consideraueris qualr spirationes et respiratiões fiant in animabus ⁊ primũ quidẽ quia non fiunt sine motu dilatationis et constrictiõis quarũdam partiũ in eis videlicet vẽtris atꝫ pulmonis. Nihil autẽ tale apparet in partibus terre hoc ẽ in omnibus pfunditatibꝰ ipsius terre que ẽ velud venter cõtinens maria omnia. Amp̃. spirationes et respirationes augent in animabus ex vehementia motus et fortitudine et minuũtur ex contrarijs. Nullus autẽ motus apparet in corpore terre. Inundatiões vero mariũ hyemales atꝫ vernales maiores sunt ac fortiores inundatiõibus que fiũt alijs temporib⁹ Amplius. maria occidentalia et septrionalia vehementiũ sunt ac maiorum inundationuꝫ q̃ꝫ orientalia vel meridionalia q̃re viciniora videntur esse in talibus ipius mundi quemadmodum que viciniora sunt pulmoni ⁊ cordi in aialibus spirationibus et respiratiõibꝰ fortius mouent ptib⁹ remotioribꝰ ab eisdem. Apparet autẽ euidenter fm Arꝛ. et sequaces eius qꝛ fons vitalis caloris ad orẽ tem ẽ atꝫ meridiẽ. Uirtutes etiã ex quibꝰ ponunt eẽ generationẽ ⁊ vitã animalium ad meridiẽ ponũt vicꝫ solẽ et alios planetas ⁊ duodecim signa. Amp̃. manifestum est qñ aquas mariũ aut sinuositas atꝫ pfunditas terre attrahit et ea reicit eut aliꝰ cum aque nõ nisi violenta motu ita exundat Si dixerit qñ aqua attrahit eas intra sinus suos atꝫ pfunditates hoc multis modis apparet eẽ impossibile. Primũ qñ non possunt attrahi nisi vbi aque nõ erunt q̃re aliqua pfunditas terre vacua eẽt ab aquis ymo tãta sinuositas tantaqꝫ pfunditas que capere sufficeret aq̃s reuertẽtes hoc autẽ est manifeste impossibile qꝛ locus ille quẽ intrãt vel eẽt oino vacuus a corpe q̃ est impossibile vel eẽt plenus aere. Aer vo nõ posset phibere aq̃s quin intrarent et diuiderẽt ipm et euacuerẽt de loco illo pfertum cũ locus ille tã multiplices habeat sinꝰ et exitus. Amp̃. nõ aliter attrahũt aera nisi dilatato pulmõe et extenso vẽtre. Nihil autẽ tale fit in pfunditatibus terre. Amp̃. spiratio ⁊ respiratio non sunt nisi spũs id ẽ aeris a quo⁊ denoiant. Manifestũ autẽ ẽ qꝛ si oia interiora alicuiꝰ aialis vicꝫ vẽter ⁊ pulmo plena eẽt aquis respirare non possent qñ potiꝰ obcluso spũ et via spiratiõis obstructa suffocaret siue extingueret appet autẽ inde spirationẽ et respirationẽ esse aeris qñ sola animalia spirãtia et respirantia aera viuũt in illo ꝓpter qõ et pisces in coviuere nõ possunt nisi qui in aera capita eleuant et natãtes capita sup aquas ptãt Pisces vero q semp inter aquas morant non respirãt ꝓpter qõ neqꝫ pulmonẽ habere dicunt. Nec oportet qꝛ ampliꝰ imoꝛer in destructiõe fantasie istius cũ preter hec q̃ hic dixi tibi reminisci possis eorũ que dixisti in scia metheoꝝ vbi declaratũ est tibi causa motus mariũ. Ubi⁊ declaratũ ẽ tibi qꝛ motus hmõi motus ebulitionis tantũ est. Uñ et feruoꝛ maris vsualiter dicitur Et tu iam nosci qꝛ motus ebulitiõis est ex vapoꝛib⁹ resolutis p caloꝛẽ atꝫ multiplicitatẽ et ascendẽtibus multitudineqꝫ sua et ascẽsu aquã impellẽtibus atꝫ sursũ eleuãtibus exundareqꝫ eam cogentibus

r Euertar igr̃ et dicã quia plato ⁊ q cunqꝫ sic posuerũt aut intellexerũt vnam animã esse omniũ celoꝝ nouẽ aut non. Si sit dico qñ eadem iudicia que iudicant vnũ celoꝝ eẽ animatũ iudicant omnes eẽ animatos vicꝫ motus Amp̃. diuersas motoꝛes illoꝝ iudicat diuersitas motuũ ipsoꝝ. Motoꝛes autẽ eoꝝ nullus posuit nisi aias ipsoꝝ. Nõ erit igr̃ anima vna aians omnes nouem celos. Qꝛ si dixerit quis qa multitudo celoꝝ non phibet vnaꝫ aniã animare

eos omnes Cū euidēter appareat in corpore humano tanta esse multitudinē membrorum atq; diuersitatē et animam vincā animare omnia illa quātofortius non prohibebitur anima vnica tāq; nobilis corpa tam similia vt sunt nouē celi animare. Qd si dixerit quia motuū diuersitas hoc phibet in celis. Cur non et in animaliū membris tanta quippe motuū diuersitas ē in animaliū membris. Corem nō bz motū similem motibus aliorū membroꝝ z motum eius dixerunt sistholen z diastholen hoc est eleuationē et depressionē z motus hmōi nō est voluntarius aut impetus nec est in potestate vel volūtate hoīs vel alterius animalis motū hmōi reprimere vel phibere motus vero oculoꝝ videtur volubilis motus brachioꝝ adiutus motus pedum in añ. Quid vero alīó posse videtur ó epate splene corde gēnitalibus lingua labijs que tam longe ab inuicē esse videtur z tamen nemo posuit ad hoc vnicuiq; istorum anima esse ppriam. Sed anima vna viuificari amministrari z regi cōiter omnia hec que est anima totius corpis.

Amp. si plato sensisset diuersis animabus celos oēs moueri z regi totumq; modum sublimarē simul ad qd posuisset eaz compositā et presertim ex eodē et diuerso nisi quia istas duas naturas reqrebat ipa mundi diuersitas que et partē hanc quasi eandem in vno scz statu psistentem ac pmanententē vicz partem celestē que nouē pdictos celos continet et partē sublimarē cuius tanta mutabilitas tanta diuersitas maxime quantū ad statum inferioꝝ elementoꝝ et eorum que in eis sunt vt nihil fere in eodē statu apud eos pmaneat.

Amp. corpa animaliū et vegetabiliū elemēta sunt et ex diuerso composita qm̄ ex contrarijs elemēta enim ptraria sunt si cut alibi dicti non est igitur mirum cū vnaquęq; anima congrue ōbeat corpori suo vtpote pfectio illius z forma tanq; materie ppie non ē miz si partem aīe tocius mundi quidā posuit et ptem diuersum pter congruentiā q̄ dixi eaz oportere hre ad idē et diuersum Amp. cū ipsi nouē celi mobiles indiuidua sē aut eiusdē spēi aut diuersarū qualiter posunt plato vnicā illis animā eē potius q̄ multē hominibus aut multis alijs animalibus. Amp. nō videtur nosse naturā anime p hoc q aīa est neq; naturā forme per modū quo forma est qui ponit vnā animā diuersis corporibus per se esse natis aut vna formam diuersis materijs similiter eē natis q̄ diuerso ppter membra hominū et aliorū animalium que non sunt nata esse p se sed in totis suis z de illis z ppter hoc anima totius vniuscuiusq; sufficit toti et partibus pfectum cū partes omnes colligantiā habeant adinuicē mediatam vel immediatā quēadmodum se bz res in omnibus animalium mēbris. Celi vo nō habēt a seinuicē colligantiā nisi contiguitatis. Cōtiguitas non est colligantia que sufficiat efficere vt vna anima sufficere debeat multis corporibus Quare nondū dicit qui hoc dicit causam ppter quā debeat esse vna anima nouem celis mobilibus. Qd si dixerit alias esse colligantias illorū celorum que non immerito ignorant ab hominibus ppter suū longe distare ab ipis. dico in hoc qm̄ motus iste ignorat motus istoꝝ celorum et diuersitates motuū ipsorum ea em̄ est diuersitas eorū vt et contra diuersa habeant et polos z ppter hoc etiā plagas. Insuper motus vniuscuiusq; continuus est et indeficiens atq; totalis id ē fm̄ vnam partem nulla enim ps inquoctiq; illarum getit scit. In hominibus aūt et animalibus aliis aliter se habet nulla em̄ pars motū habz ppriuz et per se de interioribus nisi corpe admodum dixi. Cetere em̄ de interioribus non mouētur nisi motu totius Exteriores vero partes mouent imperio totius z tu scis causa motuū illarum. Manifestū igr̄ est ex hijs quia celi non sunt adinuicē vt membra vel ptes superioꝝ mundi mobilis. Cū adeo inuicem diuisi sint z mobilibus et motoꝝ centris et plagis z polis nec partes nec mēbra illius vlio modo reputari possint. Amp. cum aias celorum ponāt hāc solum opari in corpibus suis vicz vt circulariter moueat. Non em̄ vitam nutribilē operant in ea sed solum motuz hmōi. Quia igr̄ tam diuersi motāq; diuisi adinuicē tāq; apropati motoribus suis vtpote immediati et per se effectus eorū necesse est motores eē diuersos ex vna enim virtute p se z immediate nō ē possibile actū exire diuersos specie operatione naturali. Motus aūt isti sunt opationes naturales z solo hmōi motorū in corpibus suis. Nihil em̄ aliud opat in corpora sua hoc ē non aliud influūt in ea nisi forte dicāt que nō videtur aliō esse que

non videt aliō eē q̄ motꝰ. Conseruatiōe em̄ non indigent corpora hmōi vel restau ratiua que nutrimento pficitur vel alia cū incorruptibilia naturaliter eē ipsimet po nunt qui hec senserūt. Ad hoc igr̄ deducit eos ista ratiocinatio vt necessariō cogan tur multos motores celis antedictꝰ ponē re p̄ multitudine ip̄oꝝ. Quap̄opt̄ꝛ mut tas animas cū motus circularis oīs aīal sit siue ab anima Q̄ si dixerit qa nihil p biber et in mēbris animaliū esse virtutes motiuas multas et vnicuiq̄ mēbroꝝ mo bilium ppriam virtutem licet aīa vna sit ex qua tanq̄ ex vna stella multorū radio rum p̄cedunt omnes vires illo velut qui dam radij. Sic ex aīa illa p̄mi celorū mo bilium p̄cedunt virtutes octo motiue in octo celos inferiores. Dico in hoc q̄ fmo iste discordat ab opinione platonis in pte ista cum ipse posuerit p̄trarietatē in moti bus celoꝝ. Celos em̄ septem planetaꝝ po suit moueri ab occidente ad orientē econ trario motus octaui celi ab vno aūt p̄nci pio per se et immediate impossibile est eē contrarietatē. Si vero dixerit quia aīam illam non posuit plato vnū ppriē ꝛ vere ymo posuit eam multa atq̄ contraria cum posuerit eā ꝓpositam ex eodem et diuer so que non est dubiū esse contraria. Dico igr̄ in hoc quia vel vtraq̄ ps compositio nis istius est in celo vno vel sunt in diuer sis cel̄ due ptes ille Q̄ si fuerint i celo vno ita q̄ neutra in aliquo alioꝝ debet igitur mouere celum illō duobus motibus con trarijs hoc aūt nec inuenit in aliquo celo rum et manifestū est ipsum esse impossibi le. Q̄ si dixerit partē esse in vno celorū et partem in alio nō erit ex illis anima vna quēadmodū nec ex corporibus hoc eē ex celis in quib⁹ sunt. Amp̄. vnde ē hoc ac si diceret q̄ ex aīa q̄ est in corpe socratꝭ illa q̄ in corpe platōis ē ꝓposita aīa vna

Amp̄. in corpore vno anima vna pore dico animato et per se vno ac diuiso ab alijs. Quia igr̄ fm ipꝝ oēs celi anima ti sunt erit hoc non aīa vna numero sed aīabus quot ipi celi sunt

quēadmodū se hꝫ in alijs idiuiduis aīa torum tam hominū scz q̄s aliorꝝ animaliū et etiam vegetabiliū. Amp̄. celi q̄ mo uentur ab occidēte ad orientē econtrario p̄mo motui vt ipe posuit nō habēt diuer sitatē aut p̄trarietatē in motibus suis q̄n potius motus eorū idem sunt ꝛ vnifor mes fm tpa sua quemadmodū ꝛ motus p̄mus. Non est igr̄ ratio quare dicatur motus diuersꝰ vel ediuerso motus eorꝝ q̄s motus p̄mi nisi forte dicere velit hoc eē ꝓpter stationes ꝛ retrogradatiōes eleuatiōes et de p̄ssiones epheicicios et motuū eorum et aliorū motus quos ptholomeꝰ ibi posuit et causa quā audiuisti et p modum quē alibi didicisti. Rūdeo in hoc et dico quia qui banc diuersitatē motuum posuerunt in motibus planetarū et circulorum posuerūt similiter multas diuersitates in stellis fixis et posuerūt motū ante et retro in capite arietis in capite libre. Si vero totam aīam istam ponāt in celo mobili p̄mo ponet igr̄ inferiores inanimatos Unde igr̄ eis motus. Si aūt posuerit eam totā in vnoquoq̄ celorū mobilium. Jnvnoquōꝝ igr̄ debet eē motus idem ꝛ diuersus cū isti duo motus et duas ptes anime illius que sunt idem et diuersum causas habeat atq̄ p̄ncipia sui eē. Si vero intellexerit idez et diuersū in anima velut duos respectus aut compatiōes que aie illi sunt: altera scz ad idem creatoris hoc ē ad vnitatem et immutabilitatē creatoris ipsius altera vo ad diuersum hoc ē ad diuersitatē et imutabilitatē mundi sublimaris in quo est tanta rerū varietas ꝛ multitudo atq̄ diuersitas ꝛ diuersa cū per motꝰ ꝛ mutatiōes tā multas ac si intēderet ipaz vnam vel vnū esse ad partē creatoris in q̄ et fm quā non diffurcat vel diuidit vel vtutibus vel operatiōibus ad partem vo mundi sublimaris diffurcat atq̄ diuiditur innumeri vtutibus ꝛ opationibus tā fm platonē q̄s fm Arī. et sequaces eius oēsq̄ illos qui astrorū iudicijs crediderūt oīs enim hmōi totam diuersitatē reruꝫ generabilium ꝛ corruptibiliū omnium quoq̄ euentuū qui in mūdo sublimari fiūt a mūdo superiori siue celo fieri posuerūt ꝛ hoc ꝓpter aīam ipsius vel aīas. Corpis enim per modū quo corpus ē impossibile est es se virtutem effectiuā tam nobilium tanq̄ multiplicium operationum ꝓpter istud igr̄ idem atq̄ diuersum angulare ꝛ diffurcatā plato posuit aie isti et hoc paboloyce solummō iuxta ꝓsuetudinē suam qua sicut dixi Arī. sequebat parabolas. Jā etiam didicisti alibi quia nulla aīa nobilis siue intelligens p̄bilis est partitiōe aut diuisione corpali nec vllomōrum ꝓgruit forma angulata aut diffurcata. Difficile aūt

intellectu videtur quia aīa in corpore vno
existens opari possit in corpora remotissi-
ma et anime quidē nostre potius pacium
tur a corpibus alienis atq remotis q̄ im-
pressiones in illa faciant. Qualiter igr in
terris et in aquis et in aere tā multiplicia
tāq nobilia opa fient per aīaz istā nisi in
tellectu z volūtate. Corpus em aie hmōi
siue sit vnum siue multa vt p̄dixi tibi non
est tanq instrumentū fabricatōis vt actu
vel impssione vel tonsione vel aliq modo
rum hmōi fiat fabricatio animaliū z ve-
getabilium. Manifestū igitur est sicut
alibi ostensum est tibi q opatio anime il
lius in ea que dixi z eor hoc est animaliū
z vegetabiliū non ē nisi spiritualis hoc est
non est nisi per et voluntatem
quēadmodū in p̄cedentibus audiuisti de
operatione creatoris qui ꝟbo omnipotē-
tissimo atq imperiosissimo dixit et facta st
et dñantissima voluntate sua mādauit et
creata sunt. Accidit aūt fm hanc positiōz
motus celorum stellaz atq planetaz non
operari res sublimares neq; i eas nisi q̄n
tum ad q̄ttuor elementarias et radicales
naturatas seu qualitates que sunt calidi-
tas humiditas siccitas et frigiditas. Cum
em anima illa opetur per intelligentiā et
volūtatem tm̄ neq; indigeat celis aut mo
tibus eorum aut stellis aut planetis vel
motibus eor omnibus illis stātibus z q-
etis eisdem opationes operabat in mū
do sublimari destruit igr opinio hec iudi-
cia astronomie que in motib̄ z prenoīa-
torum corpm et in motuū consequentib̄
que sunt coniunctiōes oppositiōes aspe-
ctuum figure ortusq et occasus omnino
cōsistunt et ꝓpter hoc astronomici iudi-
tes hec oīa considerant et obseruāt et ex
eis iudicāt dubium insup esse non potest
intelligentiā et voluntatē anime illius vl
lo modoūm pendere ex p̄dictis motibus
alioq omnium animarū in constantissi-
ma esset ac mutabilissima cum hmōi cor
porib̄ nihil mobilius sit et figuris ꝓstella
tionum nihil in cōstantius. Amp̄. cū
anime hūane longe viciniores sint
z mutatiōib̄ ꝓpter passibilitatē corpm
suorum z ꝓpter hoc multipliciter passibi
les per illa et non sequunt motus corpm
suorm intelligētie et volūtates earū ymo
potius ecōuerso impossibile erit ex neces
sitate vt intelligentia et voluntas anime
illius sequantur motus antedictos. Qua
re nec opationes hmōi sequntur ipsas cā
sint per intelligentiā et volntatē ab ani-
ma illa. Amp̄. quis diceret hoc q ipa in-
figuret
angulares quadratos et alios vel q ipa
intendat in eos cum ipa non intendente
non cogitante per motus celorū ex neces
sitate accidant. Supuacuuz em esse mani
festū est ea vel intendere vel cogitare quo
abstq intentiōe et cogitatiōe nihilomin
fiunt. Amp̄. fm hoc faciet stationes et
retrogradationes eleuatiōes z depssiōes
ceteraq figuras omnes cōstellationi et
hoc non faciet nisi per intelligentiā et vo
luntatem. Quare scienter turbabit z con
fundet motus celestes per intelligentiā z
voluntatē cū eius intelligentia errare nō
possit nec eius voluntas ee nisi recta.
Amp̄. ō animabus nris manifestū est q
motibus suis hoc ē corporū suorum non
intendant aliquā ex figurationib̄ supra
dictis nisi forte figuratio hmōi sit necessa
ria ad aliquā aliam operationē. Interdū
em seinuicem aptāt homines in figuram
circlarē quēadmodū ad choros ducēdos
vel ad hon̄ q hz figura hmōi supposita
dū Silr se aptant et in figurā parallelā vel
in figurā longitudis tm̄ vel etiā aliā aliaq
put necessitas operatōis quā exercere in
tendant requisierit. Triangularis vero vel
q̄dratus aut alterius figuratiōis aspect,
in nullo iuuare pōt operationē que est ex
intelligentia et volūtate per se et sola. Alio
quin non eēt operatio hmōi per intelli-
gentiam et voluntatē per se. Sicut neq;
opatio extendi aut edificandi de gb̄ ma-
nifestum est tibi quia licet sint p intelligen
tiam siue ymaginationē z voluntatē non
sunt tamen p ea sola aut ex eis solis ymo
ex eis per instrumēta. Amp̄. quid est
q dicit Arl. et q etiam sensuū attestatio
ne manifestū est de virtutibus seminū q
rum operatioēs adeo euidentes sunt sint
non eent in seminibus vel nō operarent
in eis quorum alterum esse necesse est si
anima illa quā plato dixit animā mundi
omnia hec que generant et corrumpunt
sub spera lune videlicz homines anima-
lia et vegetabilia per intelligentiā solam
z voluntatē anime illius generaret. Sup
uacue enim z inutiliter essent hmōi ꝟtutes
in seminib̄ si intelligētia z voluntas aie
mundi per se ad hmōi opera-
rationes. Q̄ si dixerit quis quia vires mo

siue ⁊ aliarum etiã operationũ effectiue sunt in mẽbris animaliũ licꝫ sit vna ania in corpe vniuscuiusqꝫ anialis nec tñ vires ille supfluunt. Dico in hoc quia ꝓmo iste destruitur duob⁹ modis. primũ qñ scõm hoc homines ⁊ alia anilia erunt membra anialis istius cuius anima illa ania ẽ hoc est mundi ⁊ ꝓpter hoc. Sicut nullum mẽ bruꝫ anialis animal est. ita nec homo nec aliqd aliqõ ex anialibus animal erit sed erũt mẽbra anialis illius magni mõstruo sissimi ⁊ horrificissimi et ꝓsequent̃ ex hoc accidet in nullo hominũ vel animaliũ ali orum aniam esse nec ania humana ania erit nisi equiuoce cũ nulla ꝓfectio cuiuscũ qꝫ ex membris hominũ vel animaliũ ali orum anima sit vel etiã dicat̃ sed neqꝫ ho mines erũt animalia plura vel anialvnũ et ꝓpter hoc neqꝫ vnus homo neqꝫ mul ti homines. Scõo destruitur ꝓmo huius modi ꝓ hoc qꝫ ania que est extra corꝑ qõ cũqꝫ impossibile est vt animet vel viuificet illud siue perficiat cum perfectio omnis es sencialis pars ꝓfecti sit atqꝫ de ipõ ⁊ in eo de necessitate eẽ habeat. Quare quemad modũ anima que est in socrate nõ potest animare aut viuificare platonẽ neqꝫ vllo modoꝫ esse ꝓfectio eius. Sic neqꝫ anima octaui celi siue alterius corꝑis potest esse ꝓfectio vel alicuius ex hominib⁹ aut ania libus aut vegetabilibus q̃ sunt apud nos boc est subcirculo lunari.

Uoniã aũt dixi tibi in precedenti bus de anima ista qõ in retrogra dationib⁹ exaltationib⁹ ⁊ de pre stionibus alijsqꝫ huiusmodi vꝫ obsessioni bus planetaꝝ ⁊ eclipsationib⁹ alijsqꝫ om nibus quibus virtutes eorum ⁊ operatio nes impediri posuerũt astronomi ⁊ non dixi in hoc ꝓmone completum per quem firma fieret ratio seu ꝓbatio quã intende bam supplebo hic ⁊ firmabo ꝓbationeꝫ banc. Dico igitur quia si anima illa efficit ea que numerauí ⁊ nominaui tibi vel effi cit illa scient̃ ⁊ nolenter ⁊ ignoranter ⁊ ꝓ pter hoc non volent̃ aut inuita. Q̃ si sciẽ ter operatur impedimenta virtutũ ⁊ opa lionum planetarũ qualiter igitur mouet eos cum ꝓ motus ⁊ motuũ figuras opari ponant omnes astronomi ⁊ omnes phi lozophi cõsenciẽtes astronomis. Am plius iusto ꝓcesserunt vtrunqꝫ q̃ ipa im perasset an quia nimis celeriter moti sint an quia peniteat eũ eoũsqꝫ nouisse. Qua re ꝓter imperium eius ⁊ voluntatem e ius moniri eos necesse est vel in parte vel in toto. Amplius qualiter obsidet eos constituens aliquid eorũ inter duos ma los vbi mirabiliter ligatam virtutem eius scripserunt astronomi. Et qua de causa e clipsat solem ⁊ lunam ⁊ interdũ alios fre quenter quo fructu siue vtilitate tot ⁊ tan ta mala querit atꝫ ꝓcurat corꝑibus huiuꝰ modi nec et in aniam brutalem cadit ista malignitas vt corpus in quo est vel mem brorũ vl aliquod ex membris eius sciẽter moueat ad impedimentũ ipsius vel lesio num virtutis eius. Multo fortius igr̃ non est possibile vt hoc cadat in anima illam nobilissimã ac sapientissimã. Si vero ne sciens hoc operatur hic etiam sermo val de erroneus est qñ etiam si ista ignoran tia in ea naturalis esset taꝫ longa tamen assuetudine millesies ablata esset ab ea ⁊ contraria eidem scietia acquisita. In bru tis eñ animalib⁹ videm⁹ per assuetudi nem naturales ignorãtias multas tolli ⁊ ipsa in multis quasi disciplinabiliter eru diri ita etiam vt quedã ex illis loqui siue dicere videamus si loquela dicenda ẽ lo cutionis humane tales effigiatiões Qua liter igr̃ duraret ista ignoran tia in anima mũdi. Amp̃. ipsi astrono mi qui boies fuerunt et sunt causaqꝫ bre uis vite et tam longe a motibus istis ⁊ fi gurationibus eoꝝ ⁊ alijs que numerauí ⁊ nolaui tibi hec oia inuenerũt inuestiga tionibus ⁊ obꝑuatiõibus suis. Qualiter igr̃ ignorare põt anima mũdi aliqd oĩm istorum. Amp̃. cũ animabus nostris notissimi sint motus corꝑoꝝ nostrorũ atꝫ mẽbrorum et hoc ẽ qñ per ymaginatiõeꝫ siue intelligentiã ⁊ voluntatẽ earũ qualit̃ motus oẽs celestes vel motuũ figuratio nes latere possunt aĩam mũdi cum fiant ꝑ intelligentiã ⁊ voluntatẽ ipsius. Si vo dixerit qꝫ ea inuita accidũt impedimẽta virtutuꝫ suarum planetis est igr̃ alia vtus mouẽs celos er planetas q̃ ipa aĩa mundi. Nul lus aũt phõꝝ posuit aliquod boꝝ mouẽ ri nisi ab aĩa neqꝫ etiaꝫ plato ipse. Quare erit alia aĩa mouẽs celos vel alie aĩe mo uẽtes eos q̃ aĩa illa mũdi quã plato po suit et de hac erit adhuc q̃stio eadẽ ⁊ diffi cultas eadẽ. Segtur etiã hunc erroꝛẽ per vias multas ⁊ violẽtiã atꝫ conflictus ⁊ ve

lut pugna atq; rebellio sit apud celos hoc autem nemo philosophoꝝ adhuc dixit.

Ys igitur causa exercitatiōis et declarande veritatis propositis circa opinionē platonis. Dico quia fm sententiā meam non fuit opinio platonis mūdum totum corporeum animal vnum esse sed celum solum hoc est totum quod est a luna suprauel vltimā speraruꝫ mobiliuꝫ superiorꝫ quā plato fortitan credidit esse speram stellarū fixarum fortitan enim nona spera latuit eum quemadmodum et decima et ipsum et alios philosophos. Sola quippe christianorum doctrina decimum celum ponit q̄ et vocat empireum hoc est prelucidum siue prefulgorum et videtur hoc ꝑm sensisse auicenne et platoni cōcordasse vbi dixit quia celū est animal vel mūdꝰ a precellēcia mundicie et puritatis aut ab vltimitate mobilitatē scōm hoc nominatꝰ videtur. Abubacer vero sarracenus inlibro expositionis auditus Aristotiles dixit deum esse spirituꝫ celi quod si de creatore intellexit errauit intollerabiliter ignorancia etiā damnabilissima eū excecatū fuisse non dubites. Creatorem enī insupeminencia nobilitatis vltimitate q̄ libertatis sue Dicē in rebꝰ vt neq; vnitꝰ neq; alligatꝰ sit aut eis alicui eaꝝ spūs enī oīs vnit corpi q vere dicit sic alligatꝰ corpi suo vinculo naturali vt vel nō possit esse extra illud l nō possit bene esse ex omnibꝰ modis suis nisi in illo et cū illo hoc asit dico ꝓpter aīas humanas que in cōsortiū beatissimoruꝫ angeloꝝ sunt quibꝰ quidē bene est nō autem ex omnibꝰ modis suis quod ē dicere quia nōdum cōpleta est beatitudo earuꝫ aut gloria cū restent adhuc eis pficiende et glorificāde oēs ille vires earū quibus ille opabant in corpibus suis et p illa. Quam longe aūt sit a creatore oīis in completō oīmodaq; defectus. Manifestū est vbi ex vltimitate glorie illius Quia ergo de tanto philosopho tantus error facile credendꝰ nō est. Magis mihi simile arbitror fmonem suū ipm intellexisse p trāspositionem ista videliz vt censuerit ipm spiritū celi propter nobilitatē suā et appinquationeꝫ ad nobilitatē atq; diuinitatē creatoris deū esse nō ea intentiōe vel intellectu qua creator deus dicit. In illa enī nihil ei cōmunicat ymo nomē illud nomē est ꝓpriū et incommunicabile creatoris ꝓpter quod nec plurale habet qm̄ nō multiplicat vllo modo tum eius diuinitas. Equiuoce igit et dē et dū de omni alio et de omnibꝰ alijs dicitur et nullatenꝰ illa ratione vel intentione Sic igr spm celi deū dixisse opinādus est abubacē sicut Jouem aut appollinē et etiā eodēmodo quo qdam mūdū ipm deum dicere nō veriti sui. quos quidā ex philosophis ytalicis irridēs dixit in libro suo ō hoc Qī pulchritudo potest eē isti totū deo Qī aūt querit de alijs celis vtrū illa cadē ania aniati sint an habeāt vnū quot q̄ eoꝝ aniam ꝓpriā. Cōueniencī dicendum videt fm platonē. quod vnū quodq; eoꝝ ania ꝓpria aniati est et qm̄ vnā intellexit incōpositā ex eodē et diuerso totaliter aggregationē aniaꝝ illaꝝ ꝓpter colligationem quā hēnt celi ad inuicē. Quēadmodum ipe idē plato posuit caput et cor et matricē in hominibꝰ anial esse nichilominꝰ cū hominez vnūquodq; anial vnūquodq; esse. Sicut et mūdus vnū totū et vnū vniuersum cōmunit ab hominibꝰ nūcupat vnū vero siue vnitatē quod posuit in anima illa posuit in celo quod ipe opinabat ꝑncipale ac nobilissimū int celos. Diuersuꝫ vero anie illiꝰ videt intellexisse aggregationē aniaꝝ alioꝝ celoꝝ. tū ꝓpter multitudinem atq; diuersitatē eaꝝ. tū ꝓpē diuersitatē que apparet in motibꝰ eoꝝ. nec nō et cōtrarietatē admodū celi illiꝰ quod nobilissimū ac ꝑncipale opinatꝰ est. Dēs etiā scire q̄ caput in hoie plato posuit hominem esse. residuū vero sicut columnam ad supportandū atq; gestandū in alto hominē. i. caput ipm. Sic et nobilissimā partem vniuersi corporei totiq; residue eiusdem supeminētē anial eē posuit. et residuum velut q̄dā vehiculū ac sustētaculum in sublimi hre et deferre anial illud Nec negaret plato mēbra hois ptes hois esse. ꝓpter cōmunē vsum noiandi hoiem. homo em̄ nominat cōmunit et vsualiter. nō caput solū sz totū. q̄ ex capite supposito q̄ componit et ipe intelligit et plato intelligebat q̄ a pte illa supemineri totū nominaret homo. quēadmodū apte corpis tanquā ab humo. ꝓ eo q̄ terrestris est sue terrena totū nomiat hō. Quāquā igr platonis consuetudo esset sequi methaforas ista tn videt mihi similioꝝ intentio sermonis eius de aīa mūdi. Debes aūt scire quia eouscz excecati sunt. eouscz intellectu deficientes vt crederent vnam animā

mundi innumero, quitquid in mundo est animatum animare nec aliud esse ꝑm essenciam ⁊ veritatem animam socratis ꝙꝫ animam platonis. Sed aliam animam et hoc ex alietate animationis ⁊ animati. ex quo necesse habent recipe non aliud est socrates quã platonem ꝑm essentiam et ꝑm veritatẽ, sed aliũ ex predictis alietatib⁹ Qua ꝓpter generatio ⁊ corruptio ꝑm eos non erunt in hominibus vel in alijs reb⁹ Cum generatio sit ingressus ꝑm Aristotilem in substanciam ⁊ corruptio egressus ab illa nec fiant ꝑm accidentia qn potius ꝑm substanciales formas. huiusmõi em̃ mutationes vꝫ que fiunt ꝑm accidẽcia vel accidenciales formas alterationes sunt. non autẽ generationes aut corruptiones

Amplius. neq; homines neq; alie res numerant ꝑm accidencia neq; dicuntur. Unus ⁊ alius aut vnũ ⁊ aliud neq; enim socrates quondaꝫ puer et modo senex numeratur vnus ⁊ aluus aut duo homines quãuis ipe senex differat a se puero. mlta numerositate accidentiũ. Quare si nõ est inter homines alteriusmodi differentia quã ꝑm acidẽcia. nõ cadet numer⁹ apud eos. neq; erunt multi vel multa sed erunt vnus ⁊ idez homo quẽadmodũ socrates quondã puer ⁊ modo senex. Jn destructione aũt huius erroꝛis nõ racionibus aut ꝓbacionib⁹ vtendũ est sed igne ⁊ gladio omniq; penali genere exterminij. Nec te cõturbet ꝑmo cuiusdã ex ytalicis philozophis qui dixit quia sola accidentiũ varietas facit differentiam numero. qm̃ intẽtio eius non fuit in hoc nisi vel excludere differenciam specificam ⁊ alias substãciales differencias. nec retulit intellectũ ꝑmonis sui ad nos. intelligens differẽciam ipsam distinctionẽ nostra. fuit igr̃ intentio ei⁹ in hoc sermone qõ sola accidenciũ varietas ideſt nõ spẽs aũt differencia substãcialis aut aliqd ꝯmuniũ oim eẽncialiũ faĉ differenciam numero hoc est diuersat ipa indiuidua vel facit distinctionẽ numeralẽ nobis indiuidu⁹. Non em̃ in spẽ distingui mus indiuidua sed magis vnimus similitudine eẽncialꝫ oĩmoda que est eis spẽ vl potius q̃ est ipa spẽs ꝑm ipm. Jpemet dicit ga spẽs est substãcialis similitudo indiuiduoꝝ ⁊ debes intelligere qõ dixit substantialis hoc ẽ ꝑm tota substanciã ꝑt em̃ rationẽ spẽi nihil hz substanciale in diuinum. Scito aũt quia huiusmodi similitudo nominatur cõmuniť, idemptitas in specie. Nec dubites ga si intellectus nr̃ illuminat⁹ esset hic illũiatione glorie sue vltime distigueret ⁊ numeraret in ipa spẽ sua non qdem dissimilitudine quia nulla est eis in ipa specie sed diuersitate qua videret hoc non esse illud ⁊ ecõuerso ⁊ verissime numeraret. Diceret vnũ ⁊ aliud ⁊ tercium. Jnstatu vero huiusmodi tam tenebrose miserie non illũiatur adea numerãda ⁊ distinguẽda nisi ꝙ ipas accidencium varietates accidenciũ dico sensibiliũ nisi forte splendore ꝓphico aut alio desup venientis irradiacionis humane. hoc ei facere posse donet. Dico etiã ga quẽadmodum ⁊ alibi didicisti sicut anima brutalis non est pfectiua bũani corporis aut bois et ꝓpter hoc multofortius anima ista celestis quaꝫ plato posuit non erit pfectiua humanoꝝ corpum aut alioꝝ animalium aut vegetabilium. Cum multo maior diuersitas sit inter corpus celeste et corpora humana quam inter humana ⁊ brutalia Eteodẽmõ se bre necesse ẽ de aĩab⁹ alioꝝ celoꝝ si aĩas eis vel aĩatos ipos posuit.

Euertar igr̃ ⁊ dicam quia animã istam non videtur plato posuisse nisi vel in celo vno vel in ipo vniuerso nouẽ celos mobiles ꝓtinẽte qõ aũt in p̃cedẽtib⁹ ꝓtrahmõi sermonẽ platonis dixi de diuisiõib⁹ atq; diuersitatib⁹ celoꝝ vꝫ qõ ꝑeas ꝓhibebaĺ aĩa vna aĩari eos oĩs. Scito qõ facile est ⁊ naturis multis et aĩab⁹ nobilib⁹ colligaciões bre ad inuicẽ ⁊ firmare eas atq; roborari ꝑ cõtactuꝫ corpum suoꝝ. Jn naturis aũt vnũ exemplũ ẽ tact⁹ ferri ⁊ adamãt vel etiã magnetis q̃ ẽ lõge minoris ꝙtutẽ quã adamas in pte ista. Cũ em̃ ferrũ tetigerit adamãtem vl etiã magnetẽ attrabet aliũ ferrũ et illũ aliud ⁊ forsitã nõ hz istũ finẽ. Uñ ⁊ si act⁹ tetigerit hmõi lapidẽ recepit ex ipo tactu hmõi ꝙtutẽ attrabẽdi ⁊ q̃ti aglutinãdi sibi acum aliã ⁊ scõa similiť faciet de alia ⁊ tercia eodẽmõ opabiť in quartã ⁊ quarta in qnitã. Nec ẽ exꝑgencia ꝓbatiõ adhuc apud me an finez bẽat hoc. an stet in aliq̃ numero acuũ. Uidebis em̃ an stet in aliq̃ certo numero. Uidebĺ em̃ acuuꝫ ꝑmã sic ordinataꝝ pẽdere ex lapide isto quẽ tãgit deiñ scõaz acũ adherere illi ꝑ tactuꝫ filez ⁊ ẽ ciã ⁊ q̃rtã et ita ó alijs Qr̃ igr̃ vt⁹ adamãtiq̃ sibi faĉ adherere acũ ꝑmã nãsiñ di ẽ i oĉs ac⁹ Quid mirꝫ si vt⁹ viuifica l'aĩat

primi celi transfunditur in scōm et a scōo in tercium z ita donec veniat ad vltimū celorū nobiliū quod ē celū lune etiā sī nō sit alia ligatura vel ligatio inter eos q̄ cōtiguitas siue ptactus. Quemadmodū apparet in exēplo ppōsito. Amp̄. in sitionibus arborū manifestū est tibi ipō sensu quia transfundit vtus vitalis a trunco in surculum insitū illi cū alia ligatura q̄ cōtactus sibijnuicē non hereāt. Q̄ ergo mirum si vita illa p̄mi celi se trāsfundit in fm et ita de alijs. Amp̄. in ipsius vite contrarijs inuenies transfusiones numerabiles quēadmodū in morbis q̄ non est p me neq; leuis admiratiōis qa vno laborante morbo caduco cadente cadunt multi. Uides igr̄ q̄ morbꝰ iste se trāsfundit in stantes z maxime pueros etiam p̄ter appropinquationē contiguitatis ipa etiam medicina laxatiua et purgatiua solo aspectu virtutē suā transfundit in aspicientē et humores noxios illiꝰ z euacuat ipsos. Notissimū etiam est tibi de virtute ignis z alijs actiuis qualiter transfundāt opationes suas in cōtigua sibi passibilia atq; receptibilia opationum suarū et quia ptactus via est ad hmōi opationes. Quare si primū illud ac nobilissimū celum fm platonez sedes aie est illius et ppter hoc necessario ē habens in se maximā redundantiā vite ex ipsa p̄sentia fontis illius. Quid mirū si in corpa sequentū celorum influit vitā z motuz alia sq; animarū opationes cuz hmōi corpa ex ipa similitudie celi illiꝰ nobilissimis q; suis dispositiōibꝰ has influētias recipiēdas naturaliter aptatissima sint eorūq; captatissima. Sic ei q̄ntum mihi videt fm intentionē platonis fontē vite et motus habere in se celuz illud. Sicut sol fontē luminis z caloris z simili largitate in receptibilia illos influere. Q̄ si dixerit qs influentie ille aut aie sunt aut tantū influentie animalis nō refert opinor fm platonē hoc est non videt inconueniens eē concedere q̄ reuera aie sint. Cum ipemet quasdam partes animalium animalia eē dixerit Aristoteles non abhorruit dicere quoq; animā oculi visū esse siue virtutem visibilem. Si vero quis obijciat q̄ fm hoc erit anima ex anima nec hoc incōueniēs est apud multos vicz q̄ virtus visibilis ex anima totius animalis siue hominis siue alterius sit. Nec dubitaf ab aliquo intelligente quin pfectio oculi quia est instrumentū viuum z naturale viuendi sit pfectio corporis naturalis potentia viuentis siue vitā habentis Quare erit ex necessitate anima secundū banc diuisionē Aristotelis nisi forte Aristoteles intelligere voluerit de corpore perfecto quod natū est eē p se vel in alio vel de alio et hoc forsasse non irrationabiliter quis intelligat aiam vero filij ex anima patris esse impossibile eē iam declaratum est tibi p me alibi apud Aristotelem vero et sequaces eius non reputaf inconueniens intelligentiā esse ab intelligentia donec veniatur ad vltimā quā dicunt esse motorem celi siue spere lunaris. Primam autē intelligentiā solam a creatore esse per viā creationis Sectidā vero a prima sicut alibi iā dixi tibi. Consequens igitur ē vt nec reputent incōueniens alias secundi celi esse ab anima primi vel ab intelligentia primi celi. Animas etiam nostras creari ab aliqua ex intelligentijs dicere veriti non sunt intollerabiliter abutentes verbo creandi et creationē ipsam que opatio est propria z possibilis creatori bñ dicto creature errore ipūssimo tribuētes.

Quod innumeros forme anime illius plato applicuit et aptauit et quasi in compositionem ipius venire illos asseruit ex ipsa mundi fabrica cui animam hmōi posuit accepisse videf. Posuit enim distātias que sunt a terra vq; ad celū nouum ymoq; ad octauū secundum ipm ppōrtionales esse numeris quos posuit in figura sua z totū mundū esse posuit musicalem vtiq; ipius iuxta q̄ de eo intelligere potuit ppōrtionibus musicis sibijnuicē naturaliter consonas z ppōrtionatas et ppter hoc ipsam animā mundi que corpore suo cōcordare necesse habet atq; congruere similibus nexibus esse naturaliter vnitam quodāmodo compactam quemadmodū tetigi tibi supra cum loquor de eodem ipius z diuerso. Induxit etiam eum vis virtusq; musicalis ppōrtionū q̄ adeo vt ipsemet dixit potētes sunt in animas nras vt tote anime nostre in ptāte earum posite videantur immutari quippe eas mira facilitate secundū diuersitates illas que sunt secundū virtutem cupiscibilē z irascibilē et hoc p voto seu libito musicāt. Si ī arte musica exercitatꝰ fuerit z euidēt gitꝰ a dolore nāq; i gaudiū

et econuerso et ab ire turbatiõe in tranqlitatem atq; serenitatẽ a timore in spez siue fiduciam a pusillanimite in magnificẽtiã ⁊ econuerso incredibili velocitate eas trãsferunt atq; demutant hinc est q̃ cũ plato credidisset nibil nisi suo simili delectari naturaliter credidit anias nostras ꝓpter vehementissimas delectatiões quas habent anime nostre in consonantijs simili mas esse ipsis ⁊ ꝓpter hoc cõpositas esse ex consonãtijs musicalibus et inde etiam idem de aia mũdi sensit addens ipsi mũdo velut musicam duplicẽ. Cum em̃ musica humana bis dyapason nõ excedat musicam celestez vsq; ad q̃ter dyapason ascẽdere affirmauit philolaus quoq; philosophus hac eadem ratione ꝓ motus aiam humanã posuit armoniam et cõsequẽs ipsam animã mundi. Multis aũt vijs et modis positio ista destruit et primũ quia similia non solũ fastidiunt sed etiã contristãt animas nostras. Neq; em̃ caloze delectatur nisi qui frigidus ẽ nec frigoze nisi qui calidus nec cibo vel potu nisi qui esurit vel sitit sic quietẽ delectabilez facit motus et econuerso ⁊ ad hunc modũ est repire in multis alijs. Amp̃. ꝑm hoc i solis numerabilibus et mẽsurabilibus eẽt delectatio aiabus nostris. Quare in simplicibus ⁊ in corpalibus q̃ntitatem non habẽtibus nulla eẽt eis delectatio q̃re nec insciẽtijs nec in fructibus nec etiã in ipo creatore in quo constat eẽ vltimitatẽ delectationis ⁊ aiaz nostrarũ beatificam suanitatem. Amp̃. quẽadmodũ anime nr̃e tantis studijs consonãtias exquirũt et instrumenta musicalia sibi fabricant amoze musicalis suanitatis. Sic et multo amplius anima illa consonantias istas exquiret ⁊ potissimũ nature sue ⁊ cõpositioni cõgruentissima ita vt si possibile eẽt armonicas melodias omnes celos faceret resonare. Jam aũt declarauit Aristoteles musicalẽ sonum vel aliũ quẽcunq; celos resonare vel bãbere non posse voces em̃ ibi locum non babent. Sicut neq; localia instrumẽta. Sonus vero omnis ex violenta collisione perficitur. In celis vero nec violentia nec collisio locum babet ⁊ ꝓpter hoc neq; sonus presertim cũ sonũ emittat aer collisione hmõi compressus. Aerem vero in celis esse impossibile est cuz locus eius naturalis intra speram lune sit et sub spera ignis. Declarauit etiã aristoteles q̃ sonus est dispositio per collisionẽ impssam in aere et ꝓpter hoc tam diu portat impssionem hmõi hoc est tam longe ipm collisio impellit vnde nec vlterius audit hinc est q̃ nec pilus nec capill⁹ nec lana sonuz perficit vel imprimit nisi densatus vel globatus quoniã aliter collisionẽ aeris efficere non sufficit nec in aqua sonus posse fieri videtur ⁊ sonitus qui auditur maris nõ est ex collisione aque ad aquã absq; interposito aere neq; aque marine ad littoria vel scopulos omnimodo em̃ istius dispositionis receptibilis ẽ et ꝓpter hoc multi ex antiquis sonũ diffinierunt aera ictum vel alusum que ratio euidenter materialis est. Incõuenienter igr̃ collocata esset anima in parte superiori mundi corpozei in tanta scz nature sue dissimilitudine vt cũ ipsa composita sit ex numeris armonicis nibil armonie cẽt in illa regione sua. Q̃ si dixerit quis quoniam armonia spũalis siue intellectualis ẽ ibi in numeris motuũ ⁊ ꝓportionum iporum. Dico quia sermo iste ẽ euidentis impossibilitatis. Motus em̃ octaue spere ad motum spere vel stelle saturni est in proportione triginta annoz ad vnum diem motus dico diurnus. Una quaq; em̃ die naturali octaua spera quasi se totam pfecte describit siue pertransit. Stella vero saturni ꝑm platonem non minori tẽpoze q̃ triginta annis ptransit eandem. Stella vero Jouis in duodecim annis ptransit totum circulum signoꝝ Manifestum aũt est quoniam iste ꝓportiones armonice non sunt. Jpe etiaz posuit q̃ musica celestis non excedit quaterdyapason quater vero dyapason non est nisi sexdeculpa ꝓportio vel ꝑm eam. Sexdeculpa enim ꝓportio quattuor duplas continue ꝓtinet quarũ ꝑma est a sex decim in octo Secunda ab octo in q̃ttuor tercia a quatuor in duo quarta a duobus in vnũ prenominate autem ꝓportiões multo maiores sẽ. Q̃ si dixerit quia inter speras planetarum siue motus earũ sunt ꝓportiões armonice et iste ꝑmo similiter manifeste erroneus est proportio enim motus spere siue stelle saturni ad motum spere vel stelle Jouis proportio ẽ triginta ad duodecim hec aut̃ est dupla sesquialtera ꝑm cursuz eoꝝ mediũ. Ꝙ cursus eq̃tus facit aliam longe ꝓportionẽ inter eos ⁊ oino non armonicã ꝑm veritatẽ. Si em̃ cursus

equatus ⁊ cursus medius eiusdē ꝗntitatē essent p̄cise eē reuera ꝓportio inter motus istorum duoꝝ planetarū. Saturni videlicet ⁊ iouis armonicis cōposita ex dyapason ex dyapente. In ceteris quoq; planetis cū examinaueris motus eorū equatione verissima inuenies ꝓportiones motuum omnino non eē armonicas ⁊ si diligentiorem considerationē feceris p̄ retrogradationes et stationes inuenies motuum ꝓportiones ab armonicis dispositionibus etiā si alias essent inter motus illos multipliciter illos auertere. Qd autē posuit de distantijs et ꝓportionibꝫ earū an concordet ꝓbationibus ptholomēi ⁊ aliorum tuū erit videre quāꝫ ꝓportiōes distantiaruꝫ magis videantur debere eē Sicut tetigi tibi in p̄cedentibus. Celi em̄ omnes mobiles ꝓportionales eē videntur ex magnitudine siue spissitudie seu profunditate. Contrariū enim hoc est contraria habitudo videtur indecens immūdo superiori deformitas Non erūt igitur ille ꝓportiones distantiarū quas plato posuit et hec et similia relinquēda arbitrio cōsiderationi tue. Amp̄. diuersum illud q̄ partē anime istius posuit aut est diuersum fm essentiam suā habens scz in seipo partem et partem aut est diuersum tantū fm virtutes et opationes. Qd si fm essentiā erit de ipsis ꝑtibus eadem questio vicz an partibiles sint ⁊ aggregate ex multitudine aut nō ⁊ qm̄ illud diuersum nō est ꝓpositū continuatiōe siue ꝓtinuitate partiū hmōi enim compositio corpis tantū est et per se. Quare erunt aggregate ptes ille ex simplicibꝫ seu inpartibilibus et illis vtiq; finitis alioqn esse anime illus esset infinitū ⁊ intelligibile atz intellectu interminabile ⁊ in trāsibile hmōi autem positiōes respuit ista phia et oīs alia. Nemo em̄ recte sapiēs phātur ꝺ nō intelligibilibꝫ. Erit igr diuersū istō aggregatum ex finitis simplicibꝫ et illa erūt ex necessitate substātie cum sint ptes substātie illius que ē diuersum hoc. Hee igr substantie aut erūt viuentes aut nō viuentes et iterum intelligētes vel non intelligētes Qd si fuerunt intelligētes et viuentes erūt igr substantie nobiles et erunt vel aīe intelligentie vel spūs angelici. Quare pars anime illius erit cōposita ex aiabus vel intelligētijs vel spiritibꝫ angelicis hoc aūt q̄ inconueniēs sit et q̄ inauditū hactenꝰ plene nosti. Si vero fuerint ptes ille non viuentes erit igr multofortius totū non viuens ex nō viuis em̄ vel mortuis viuū esse impossibile est. Qd si dicerit ga diuersum illud nō est diuersuꝫ diuersitate partium aggregatarū in cōpositione ipius ſ diuersitate virtutum et opationū que ex ipō sunt tunc pars reliqua eiusdē anime non erit multofortius diuersum cū ea ex necessitate sit maior diuersitas et multiplicitas do operationū tanq̄ ex superiori ac nobilori q̄ sit illud diuersum omnis nāq; virtus quanto superior est quāroq; nobilior tanto est virtutibꝫ ⁊ operatiōibus multiplicior et marie si ꝓiuncta fuerit corpi. Sicut appet euidenter in aīa rationali que longe multiplicior est in ⁊tutibus et opationibus q̄ brutalis ⁊ brutalis q̄ vegetabilis. Qualiter aūt aliquis ponere possit ex aliquis substātijs vel ⁊tutibus vnā eē vel aggregatā vel alio quolibet modo cōpositā nisi ex defectu et imbecillitate intellectus videre non possit. Hoc aūt dico ꝓpter ibecilles et erroneos q vel alias rationalem vel aliā quācunq; ex substantijs nobilibus aggregatā ponere audent ex simplicibus vel substātijs vel virtutibꝫ ex quarū opationibus vel ⁊tutibus vnā aggregarivel alio quolibꝫ modo cōponi impossibile est hoc em̄ est ac si qs diceret vnam virtutē aggregatā esse vel alio modo ꝓpositā ex virtute visibili ⁊ virtute audibili. Amp̄. si fm veritatē numeri venirent in compositionē anime mūdi esset cōposita fm veritatē essentie sue ex illis q re ex necessitate numerus in ⁊tate eēntie sue et ꝓpter hoc nō esset vera substantia ymo eēntia sua ⁊ vitate atz genere ꝗntitatis ⁊ ꝓpter hoc esset in subiecto ⁊ nō esset ipa subiectū veri nois .Amp̄. vnitates ex quibus eēt numerus ille vel eēnt substantie vel accidentia. Si eēnt substātie redit ꝗstio quā p̄missi q: vel minime ⁊ intelligētes vel non ⁊c. Qd si eēnt accidentia ex illis impossibile eēt fieri nisi accidens ⁊ eēntiā nō esset ipa ymo accidēs. Amp̄. sic in numeri illis sunt ꝓportiones armonice. Sic ⁊ ꝓportiōes contrarie. Sicut em̄ sunt ibi nouem ⁊ octo ⁊ sex ⁊ ꝗttuor tria ⁊ duo ⁊ vnū habentes adinuicem ꝓportiones armonicas. Sic sunt ⁊ ibi nouem vel septem et quinq; et tria ⁊ nouem ⁊ qnq; ⁊ septem ⁊ quattuor quorum p̄portiōes oīno contrarie sūt

armonijs. Quare sicut p̄cedētes numeri
adinuicē resonantiā facūt in aīa illa. Sic
isti contrariā dissonantiā in eandē ⁊ etiā
maiorē dissonantiā vtpote plures discor
dantium ꝓportionū q̄ illius ꝓportiōib⁹
armonicis adinuicē connexi sunt. Nō mi
nus igr̄ inepta est compositio ista ratione
hmōi dissonantiaꝝ q̄ apta ratiōe ꝑsonā
tiarum. Manifestū est igr̄ tibi per ea
que p̄cesserūt nec fm rem ⁊ veritatē pla
tonem posuisse hmōi compositionez aie
celesti ⁊ hoc apparet euidēter ex alijs ser
monibus ipius. Cum em̄ dixerit eā omni
bus intelligētibus p̄stantiorē euidenter
intellexit eam simplicē esse cum simplices
substātie ex necessitate p̄stantiores sint cō
positis. Similr apparet ex mixturis ⁊ diui
sionibus ex quibus illam esse composi
tam. Spūales enim substātie nec mixtibi
les sunt nec secabiles sed neq; corporales
subst̄ātie mixtibiles in corporeis aut ecō
uerso sicut alibi didicisti ⁊ quocūq; modo
q̄ eis componit impossibile est diuisibile
esse quemadmodū homo vt homo diui
sibilis non est aut secabilis quocunq; em̄
modo diuideret necesse eēt in aliq̄ ex par
tibus cedere illa em̄ indiuisibilis ē diuisi
one hmōi. Apparet igr̄ euidenter fm rez
et veritatem nec platonē nec aliū intelligē
tem ita sensisse de aīa. Parabolas vero
platonis ꝓsequi per singula que ipe enu
merat diffusiorē expositionē desiderat q̄
pacatur in eū in hoc ꝓpositū neq; aliud
i hoc q̄ formā corporeā anime ille posuit
intelligendū puto nisi q̄ vtutes anime il
lius extēsas ⁊ dilatatas esse in corpus ce
li iuxta figuras illas celestes ymaginatus
est quēadmodū si q̄s dicat aīaz humanā
figuram hre duarū lineaꝝ rectarum eq̄li
um sese inuicē orthogonaliter secantiū q̄m
et corpus humanū hmōi figuram euidē
ter habet hoc aūt est ac si q̄s poneret eaz
compositā ex virtute intellectiua p̄ma ac
superiori parte et vtute operatiua in fima
opatiua in q̄s in corpe et per corpus. Me
dijs autem vtutibus ꝓcupiscibili et iraſci
bili tanq̄ partibus altera dextera altera
sinistra et virtuti quidē incupiscibili sedē
quidam posuerūt epar siue in epate et se
dem amoris epar dixerunt. Uirtuti vero
iraſcibili cor. Un̄ et magnifici cordis ⁊ p
ni cordis eos dixerūt in quib⁹ magnificē
tia et pusillaminitas sunt q̄s non est du
bium dispontiones ecvirtutis iraſcibilis
nostre. Si quis igr̄ ista de causa sc̄z quo
niam anime humane vtutes extendunt
velut ab alto in deorsum et sinistro in de
xtrum et ecōuerso iuxta figuram corporis
sui posuerit eam spūaliter habere figurā
huiusmodi in hoc ponere videbit ad mo
dum platonis et si viterius in hmōi posi
tione p̄cedere voluerit etiā totam figura
tionem corpis humani aptare eidem per
viam istaz poterit. Diffundunt autem et
extendunt vires siue vtutes eius per oīa
mēbra vsq; ad oēs extremitates ipius cor
poris quēadmodū manifestū est de sole
quia luminositas eius in orbē circa ipam
circunquaq; et in omnē partem effundit
sequens formā ipsius corpis solaris ⁊ ge
neraliter verum est quia vtutes corpales
sua extensione operationūq; suarum dif
fusion e formā sue originis hoc est corpis
a quo oriuntur mutant sic visum ē forsitā
platoni de virtutibus spūalibus
originis id est substantiarū a qui
bus exeunt imitant. Uisum est etiā mul
tis ex philozophis quia virtutibus et sub
stantijs spūalibus que coniugibiles sunt
corpibus et perfectibiles eoꝝ corpora ap
tantur p exigentia seu congruentia opa
tionū ipsarum et q̄ ettam cōfigurent eis
hoc est figuratione assimilentur et in hoc
vtiq; recte senserunt videlicet de aptatio
ne figurarū anima nanq; serpentina vel
alterius reptilis nō posset esse in corpore
elevato ⁊ ad gradiendū naturaliter apto
Sicut neq; anima humana in corpe ser
pentino ipse igr̄ virtutes et operationes
animaꝝ requirunt figuras corporum sibi
congruentes. Quare potēt aliter siue vir
tualiter videntur ipe anime aut figuras
huiusmodi habere aut nō nullam simi
litudinem earum. Potuit etiā esse q̄ pla
to considerauit in anima humana vtutē
vitalem seu viuificatiuā quasi centrū vel
medium anime ipius deinde virtutem in
tellectiuā p cedentē ex illo medio in sub
lime virtutem vero operatiuā per corpus
velut p̄cedentem ex illo medio in deor
sum virtutem vo concupiscibilem et irra
scibilem p̄cedentes iterum ex illo medio
alteram in dexteram partem alteram in
sinistram. Et forsitan propter hoc opina
tus est figuram corporis humani huius
modi lineationis esse debuisse hoc enim
expresse videtur in orbibus celestibus.

Quattuor em̃ sunt numerositate virtutes ꝛ videtur esse p̃ncipales in anima hũana Si quis ꝯo dixerit ỽtutem gressibilẽ esse velud vnã ex hmõi lineis vicz que a ỽtute vitali ꝓtenditur in deorsum. Uirtus ꝯo operatiua artificior vel aliorum quorũcunqz necessariorꝫ ꝓtenditur in vtrũqz latus ad instar brachior et indubitanter in brachijs et manibus ẽ virtus hmõi. Uñ non leue argumẽtũ humane salutis ꝛ reformationis in hmõi figura possint lex et doctrina christiãorꝫ qm̃ reformatio forme siue formatiõi respondere debet atz congruere. Quia igr̃ plato motũ circularẽ intellexit esse p̃mũ ac nobilissimũ motuum et hũc opinatus ẽ esse difformẽ ꝛ vnũ siue eundem ꝛ diuersum siue rectã et obliquũ iuxta ꝓmones Arꝛ. formã cõgruentẽ hijs motibus ꝛ figuris eorꝫ posuit a nime mũdi superioris quasi ex aĩa potentialiter iuxta exempla posita apud p̃mã suiỽirtutẽ ac p̃stantissimã esset vna ꝛ eadẽ et potentialiter circularis hoc ẽ potẽs naturaliter in motũ circularez hmõi posuit ex ea primũ motum eẽ illum rectum scz vnũ ꝛ eũdem et equalem in quo nulla diuersitas. Scõe vero parti posuit similiter formã circularem sed diuersam atz obliquatam vt pote in motum obliquũ multisqz diuersitatibꝫ obnoxiũ naturaliter potentẽ. Super hijs que de motibus ipe sensit ꝛ seq̃ces eius audiuisti cõtra dictionem. Que si vera est neqz ꝓm veritatẽ neqz ꝓm parabolam stare potest positio hec platonis. Audiuisti etiã intentionẽ meã in hoc hoc est in motibꝫ celestibus ꝓut sustinuit breuitas capituli Audiuisti ꝓbatiões et ymaginatiões tholomei Ex quibus omnibꝫ facile ẽ tibi destruere hãc positionẽ platonis et ex hijs que audiuisti a me hic licet adiuuẽt parabolaz eius ex emplis quibus potui et iusta sufficere arbitror hic vt fiat tibi certitudo de ista positione platonis tam famosa et que tã ꝓfunda ꝛ a grecis et a latinis vsqz hodie hẽtur

Trum autẽ mundus ille superior animal vnũ sit an plura et vtrum celi ipi animati sunt et an anime eorum rationales apud Aristotelẽ et seq̃ces eius determinatũ habetur ꝛ etiã apũd multos ex ytalicis philozophis doctrina vero hebreorum atz christianorꝫ hactenꝰ talia non curauit. Sens em̃ hebreorũ cõtenta solebat esse libris sui legis et ꝓphetarum a tempore aũt multo ad fabulas incredibiles sue cõuertit et illis se totaliter dedit paucis dũtaxat exceptis qui cõmixti genti sarracenorꝫ pbãti sunt. Sens ꝯo christianorꝫ ỽirtutibus et sanctitati atz veneratioñi creatorĩ totaliter se subuciens philozophiã ad modicũ amplexata ẽ nisi quantum erraneorũ peruersitas et insipientium contradictio eos coegit ꝛ ad destructionem legis et fidei et destructioni eorũ quibꝫ vel salus quã sperant vel honor creatoris impugnabatur. Et de animabus suis homines huius legi soliciti animas celorum attẽdere noluerit ꝓ eo scz q̃ nec ꝓfessioni eorũ nec saluti scientia earum ꝓdesse vel ignorantia earundẽ obesse visa est ipis et siue mundus ille animal sit vnum et siue celum animal siue celi alia horret tamen gens illa hoc tanq̃m mõstrum. Sic penitus ignoti et tanq̃m nouitatem de qua ad se nihil ꝓtinere arbitrat stupet et etiã refugit quasq̃ aliquis de nobilioribus ac sapiẽtioribus inter doctores gentis illius ignorãtiam eius in quodam libro suo nõ erubuerit confiteri et in alio etiã hoc se dubitare dixerit Credere igitur in parte ista Arꝛ. vel cui vis alij nihil piculi est legi vel fidei vel doctrine christiano rum. Illud aũt nõ leue piculi hz vicz sentire de aĩabus illis q̃ gubernatrices sint rez inferiorꝫ et maxime hũanarũ ꝛ hoim. Simil̃r et q̃ effectrices sunt siue ꝓ se siue per corpa sua euentuũ hũanorꝫ legumqz pfectaꝫ vel aliorꝫ que astronomi posuerũt eis nec mihi etiã videtur vllomodo q̃ signa sint rerum hmõi neqz ꝓ rebus hũanis nullomodo cõsulenda corpa celestia. et de hoc audisti intentionẽ meam iaz in multũ capitulis. Illud cũ dubitandũ nõ est quia si celi vel animati vel etiam aĩalia sunt animabus eorꝫ naturaliter cõmissum est regnũ corporꝫ suorꝫ ꝛ motuũ. In alia vero nihil ad eos de gubernatione naturaliter. Nihil em̃ faciunt eorum que sunt gubernatorꝫ siue rectorum qm̃ nec leges condunt neqz ꝓmulgant nec quicqz ꝓcipiunt aut ꝓhibẽt neqz consulũt aut suggerũt neqz suadent aut disuadent q̃q̃ Quare genꝰ humanũ arbitrio suo cõmissum est et gubernationẽ cum aduturis que sunt et a parte creatoris ꝓter naturalia. Sicut sunt iudices reges ꝓncipes ꝛ consules et magistratus consiliarũ ꝛ doctores. Sacerdotes et sacerdotum ꝑfi

ficia et de hijs adiutorijs sunt lex et doctrina aūz ꝓphetia et intelligo in ꝓphetia visiones et reuelatiōes. Jn adiutorijs etiā creatoris que numerare nō sufficio ymo nec intelligere intelligo miracula flagella et terrores hijsqz ꝓtraria.

Ui aūt posuerūt vniuerso vim regitiuam ꝓter ipm creatorē z adiutoria ipius iuxta qꝫ ea nominauī et insinuaui supuacue posuerūt illam cū ista sufficiat ad regimē vniuersi. De adiutorijs ꝯo creatoris etiā ipsi sancti angeli sunt qui multiplicibꝫ officijs rebus hūanis consulūt homines que dirigūt et adiuuant. Sicut audies in tractatu sequēte istum. Et de huius vi regitiua an sit substantia an accidēs z vbi sit et que est eius operatio ꝓter eas q̄s nominaui q̄renduz esset ab hijs qui hāc posuerunt. De quo si ꝑscrutari volueris inuenies eā vel omīno supuacuam ociosamqz z nihil agentē vel esse figmētū erroꝛe incredibili sompniatū Et cū partes gubernatiōis numeraueris aūz diligēter ꝑsideraueris nō inuenies de huiꝰ figmēto qꝫ aliquā eaz efficiat vel adiuuet vt fiat. qm̄ neqz mandatū neqz ꝓhibitionem neqz aliqꝫ aliorum que ꝓdixi eam inuenies opari.

Ui vero spm̄sanctū terciam sc̄z in beata et gloriosa trinitate ꝑsonā animā mundi posuerūt et ipsum spm̄sanctuz omnino nō nosse z naturā ac rationē anime ignorare euidēter se ostenderunt. Cū anima oīs perfectio sit et pars animati sui et alligata corꝑi qꝫ animat. Sps vero sanctus tā longe sit ab vnoqz istorum q̄ntum vtilitas libertaz et gloꝛie qua deus verus ac solus ē eum vel alligari vel includi nulli corꝑi ꝓmittit. Et in ꝓma parte tractatus istius declaratū est tibi declaratiōibus certissimis trinitatem vnum solum ac verum deū esse et vnam quāqz trium ꝑsonarū purum verum ac solum deum eē. Qz si illud in erroꝛē istuz induxit eos qui opposuerūt quia videlicz spūssanctus datoꝛ est vite et fons vbicunqz vita sit et quia tota vita mūdi ab eo ē idez necesse habebāt sentire de vna q̄z trium illarum ꝑsonarū cum vnaqz illarum vitam det omni viuenti ꝓpter qō et dicit vita seculoz id est fons vite et datur oī qꝫ viuit in vnoquoqz seculorū Amen.

Explicit scōa ps p̄me ꝓtis de vniuerso.

1001613

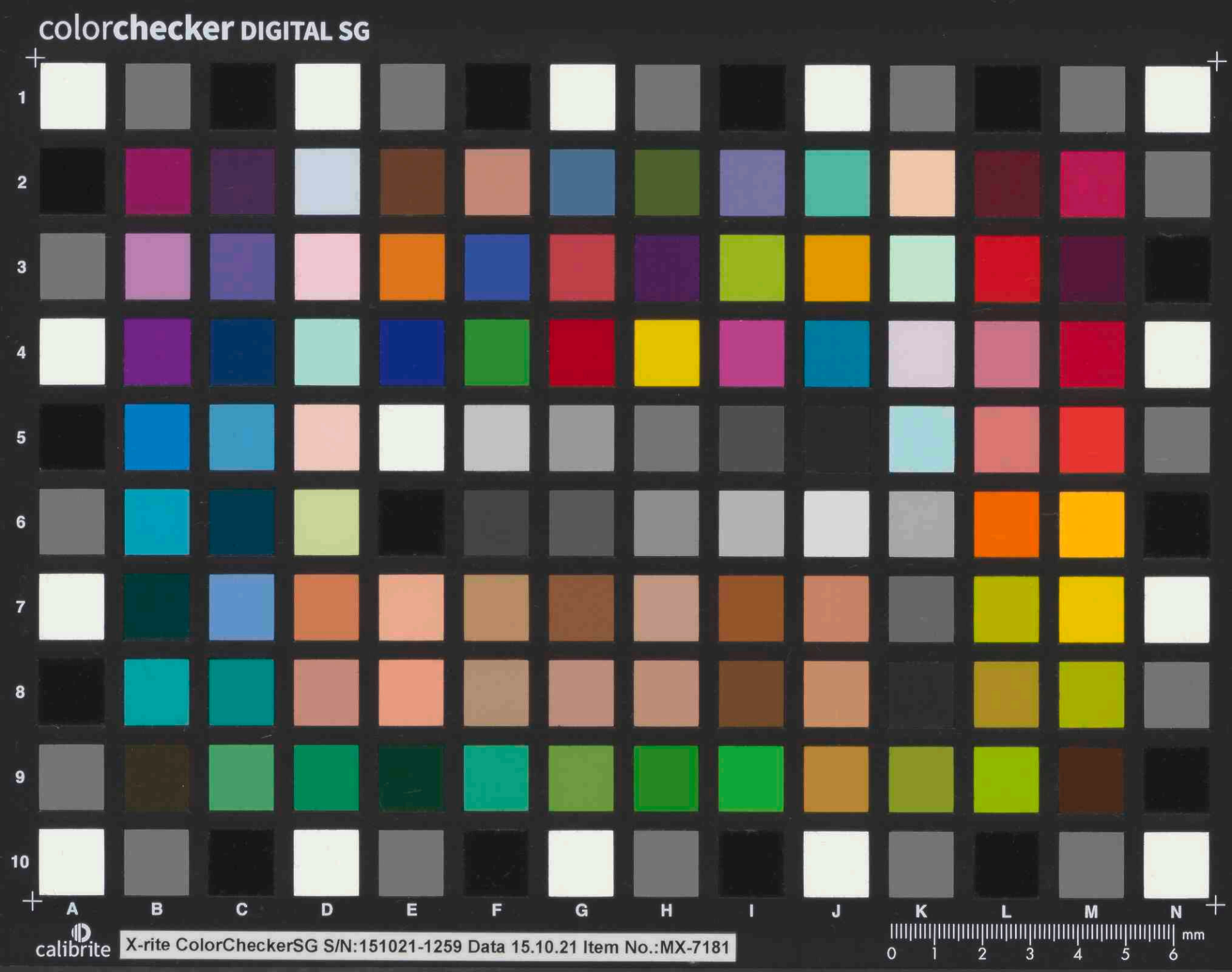
colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
mm
0
1
2
3
4
5
6